శ్రీ శివాభ్యాంనమః

శ్రీమద్రాక్షసనామసంవత్సర సిద్ధాన్త పంచాఙ్గమ్

అచింత్యావ్యక్తరూపాయ నిర్గుణాయ గుణాత్మనే। సమస్తజగదాధార మూర్తయే బ్రహ్మణేనమః॥

శ్లో॥ శ్రీకల్యాణగుణావహంరిపుహరం। దుస్స్వప్నదోషాపహం। గంగాస్నానవిశేషపుణ్యఫలదం। గోదానతుల్యంనృణాం।
ఆయుర్వృద్ధిదముత్తమంశుభకరం। సంతానసంపత్ప్రదం। నానాకర్మసుసాధనం సముచితం। పంచాఙ్గమాకర్ణ్యతాం॥

అస్యసంవత్సరస్య సృష్ట్యాదిగతసౌరాబ్దాః 19,56,85,016 కల్యాదిగతాబ్దాః 5015, విక్రమార్కశకాబ్దాః 1972
శాలివాహనశకాబ్దాః 1837 ప్రభవాదిగతాబ్దాః 48 ఫసలి 1324-1325 హిజరీ 1332-1333.

ఈపంచాఙ్గము, జోలసంశాఖాన్వ పూర్ణశాఖీ మల్లయారాధ్య పుత్రులును,
శ్రౌతశైవమార్గ ప్రవర్తకులగు, కుప్పా-వేంకటకృష్ణశాస్త్రిగారు, శ్రీ నాగేశ్వరశాస్త్రిగారు
ప్రియశిష్యులును, [illegible]
ఆంధ్రపత్రికాముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపబడినది.

ఫలితాంశము:- ఈసంవత్సరము అధికమాసము వైశాఖము. చైత్ర వైశాఖమాసములయందు, అత్యంతముగా గాడ్పులును, అత్యాతపము, కలుగును గాని చైత్రమాసమునందు గాలితో [illegible] గా వర్షించును. జ్యేష్ఠమాసమునందు తొలకరివానలకారంభమగును. [illegible] శ్రావణ భాద్రపద మాసములయందు సస్యానుకూలముగా వర్షించును. ఆశ్వయుజమాసమున శుక్రోదయమునకుగూడ వర్షించును. ఈసంవత్సరము ధాన్యములలో వడ్లు, గోధుమలు, జొన్నలు, సెనలు, నువ్వులు మొదలగు ధాన్యములకు ధర అధికముగనుండును. రసద్రవ్యములలో నెయ్యి మధ్యమముగా నుండును, ఉలవలు, కందులు మొదలగు ధాన్యములకును, నూనె మొదలగు తైలద్రవ్యములకును, ధరలల్పములై యుండును. పశునాయకుడు గోపాలుడగుటచే పశువులు క్షేమముగ నుండును. ఇష్టముగ వర్షము. పంటలు యెడపీసములు ఫలించును. ప్రజలకు రోగ భయము, అగ్ని భయము మొదలగు భయములు కలిగియుండును. తిరిగి [illegible] ౧౨ ప్రభృతి ఆశ్వయుజ శుద్ధ ౧౪ పర్యంతము పాశ్చాత్యాస్తమిత శుక్రమౌఢ్యము, ఫాల్గుణ బ౭లు ప్రభృతి అబ్దాంతము గురుమౌఢ్యమును, మార్గశిర బ ౩ శుక్రవారము ప్రాణహితానదీ పుష్కర ప్రవేశమును గలుగును. స్వస్తిసర్వేషాం సుమంగళాని భవంతు.

శ్రీశివాభ్యాంనమః। శ్రీగురుభ్యోనమః। శ్రీగణాధిపతయేనమః। అస్యసమస్తకళ్యాణభాజనస్య శ్రీమద్రాక్షసనామసంవత్సరస్య రాజాది నిర్ణయః క్రియతే

రాజా-కుజః। మంత్రీః కుజః। సేనాధిపః కుజః సస్యాధిపశ్శుక్రః। ధాన్యాధిపో బుధః। అర్ఘాధిపశ్చంద్రః। మేఘాధిపశ్చంద్రః। గ్రంథాంతరేకుజః। రసాధిప స్సూర్యః। నీరసాధిపశ్శుక్రః

పురోహితశ్శుక్రః। పరీక్షకశ్శుక్రః। గణకశ్శనిః। గ్రామపాలకః కుజః। దైవజ్ఞశ్చంద్రః పశునాయకో గోపాలకృష్ణః। (గ్రంథాంతరేయమః)। దండనాయకః కుజః

అస్మిన్నబ్దేవాయునామకో మేఘః। మేరోర్వాయవ్యదిగ్భాగే మేఘస్యోత్పత్తిః। ద్వ్యాఢక పరిమితవృష్టిః। ఆఢకప్రమాణం। షష్టియోజనవిస్తీర్ణం శతయోజనమున్నతం। ఆఢకస్య ప్రమాణంతు దేవమానేన గణ్యతే।। దశభాగాస్సముద్రేషు షడ్భాగాః పర్వతేషుచ భూమ్యాంతు భాగాశ్చత్వార ఇత్యేతద్వృష్టిలక్షణం

అథవర్షధాన్యాదయోలిఖ్యంతే:— వర్షం ౧౯ ధాన్యం ౯ శీతం ౧౧ తృణం ౧౫ ఉష్ణం ౨ మారుతం ౨ ప్రజావృద్ధిః ౧౫ ప్రజాక్షయః ౧౫ రాజవిద్వేషం ౧౧ ఉగ్రం ౧౫ పుణ్యం ౧౫ పాపం ౧౫ వ్యాధయః ౧౧ వ్యాధ్యుపశమనం ౧౫ ఆచారః ౧౫ దుష్ప్రవర్తనాః ౧౯ జన్మాని ౧౨ మరణాని ౧౫ దేశోపద్రవం ౧౨ దేశస్వాస్థ్యం ౩ చోరభయః ౧౨ తన్నాశః ౧౧ అగ్నిభయః ౧౫ తచ్ఛాంతిః ౩ మృగోపద్రవః ౧౯ మృగక్షయః ౩ సర్పభయః ౨ తన్నాశః ౧౨ మూషకవృద్ధిః ౧౨ తన్నాశః ౧౫ సర్పవృద్ధిః ౧౧ తన్నాశః ౧౫ కామః ౧౫ లోభః ౧౩ మోహః ౧౫ మదః ౧౯ మాత్సర్యం ౧౫ సుఖం ౧౯ దుఃఖం ౧౨ భోగః ౩ విడంబం ౨ మనోవేదనా ౧౯ ద్వేషః ౧౯ ప్రతిష్ఠా ౨ అప్రతిష్ఠా ౩ ద్యూతః ౧౫ మత్తతా ౧౯ నరోత్పత్తిః ౧౯ స్త్రీణాముత్పత్తిః ౧౧ ధాతుర్వాదః ౧౯ భయం ౧౯ [illegible] ౧౫ [illegible] శిష్టపరిపాలనా ౨ సత్యం ౧౧ అసత్యం ౧౫ విశ్వాసః ౧౯ అవిశ్వాసః ౧౫ దయా ౨ నిర్దయా ౧౯ న్యాయ్యః ౧౧ అన్యాయ్యః ౧౩ జ్ఞానం ౧౫ అజ్ఞానం ౧౩ కాపట్యం ౧ నిష్కాపట్యం ౧౯ ధార్మికః ౧౨ అధార్మికః ౧౨ గోమాయువృద్ధిః ౪ తన్నాశః ౪ నక్రకీటకవృద్ధిః ౧ తన్నాశః ౨ శలభవృద్ధిః ౨ తన్నాశః ౧౩ మశకవృద్ధిః ౧ తన్నాశః ౧౦ మత్కుణవృద్ధిః ౧ తన్నాశః ౧౩ వృశ్చికవృద్ధిః ౧ తన్నాశః ౨ సస్యవృద్ధిః ౧౭ తన్నాశః ౧౦ పశువృద్ధిః ౬ తన్నాశః ౧౭ అశ్వవృద్ధిః ౮ తన్నాశః ౬ గోవృద్ధిః ౧౭ తన్నాశః ౧౭ శుకవృద్ధిః ౧౦ తన్నాశః ౮ ద్రుమకీటవృద్ధిః ౧౭ తన్నాశః ౧౭ క్షుధా ౧౧ తృష్టా ౨ నిద్రా ౧౫ ఆలస్యం ౨ ఉద్యోగః ౮ శాంతిః ౨ క్రోధః ౧ డంబం ౧౯ మిత్రభేదః ౨ మైత్రీః ౧౫ రసనిష్పత్తిః ౧౧ ఫలనిష్పత్తిః ౧౧ ఉ[illegible] ౧౯ విద్యుత్పత్తిః ౮ [illegible] గర్జితం ౩ పులి[illegible] వృద్ధిః ౪ తన్నాశః ౭ [illegible]వృద్ధిః ౪ తన్నాశః ౧ మహిషవృద్ధిః ౧ తన్నాశః ౪ [illegible]వృద్ధిః ౧ తన్నాశః ౩ [illegible]వృద్ధిః ౧ తన్నాశః ౭ ఉష్ట్రవృద్ధిః ౧౫ తన్నాశః ౭ విప్రవృద్ధిః ౩ తన్నాశః ౧౫ క్షత్రియవృద్ధిః ౪ తన్నాశః ౧౫ శూద్రవృద్ధిః ౧ తన్నాశః ౧౫ వైశ్యవృద్ధిః ౪ తన్నాశః ౧ మ్లేచ్ఛవృద్ధిః ౧౫ తన్నాశః ౭ సంకరవృద్ధిః ౪ తన్నాశః ౧ వజ్రవృద్ధిః ౭ వైడూర్యవృద్ధిః ౩ గోమేధికవృద్ధిః ౪ పుష్యరాగవృద్ధిః ౧౫ ఇంద్రనీలవృద్ధిః ౭ మౌక్తికవృద్ధిః ౧ మరకతవృద్ధిః ౩ మాణిక్యవృద్ధిః ౪ ప్రవాళవృద్ధిః ౧ స్వర్ణవృద్ధిః ౪ రజతవృద్ధిః ౪ తామ్రవృద్ధిః ౬ కాంస్యవృద్ధిః ౧౦ లోహవృద్ధిః ౭ అయోవృద్ధిః ౭ త్రపువృద్ధిః ౧౦ సీసవృద్ధిః ౧౦ రసవృద్ధిః ౬ అతివృష్టిః ౧౫ అనావృష్టిః ౧౧ స్వచక్రభయః ౯ పరచక్రభయః ౧౨ రాజపూజ్యతా ౧ అవమానః ౧౫ అండజాః ౧౯ స్వేదజాః ౪ ఉద్భిజాః ౧౧ జరాయుజాః ౧౫ స్థావరాః ౮ ఇతిజీవరాశయః ౧౫

అథసంవత్సరఫలాని — చాంద్రమానేన రాక్షసనామసంవత్సరఫలః॥ రక్షాశ్చహేమాంబరలో మాకారాః ప్రవర్తయంత్యాకరజీవినశ్చ। విప్రాక్షితీశాస్స్వజనాస్సువృత్తా యే రాక్షసాబ్దే ప్రభవంతి నిస్వాః। అథసౌరమానాబ్దఫలం। అబ్దప్రభృతిచైత్రబ ౧౪ పర్యంతం ఆనందసంవత్సరఫలః॥ ఆనందవత్సరేసర్వజంతవః పశవస్సదా। ఆనందయంతిచాన్యోన్యం సర్వధాతుక్వచిత్క్వచిత్। తదుపర్యబ్దాంతంరాక్షసనామసంవత్సర ఫలంపూర్వమేవోక్తం॥ అథబార్హస్పత్యమానాబ్దఫలం। నరాగజానశ్వఖరోష్ట్రపక్షి ర్మృగాంశ్చగోజాఖిలభూతరాశిః। త్రిభాగశేషంకురుతేక్షయాబ్దే మహీత్వనావృష్టినృపాహవైశ్చ। ఇదంఫలంఅబ్ద ప్రభృతిఆషాఢశు ౧౩ పర్యంతం। తదుపర్యబ్దాంతంప్రభవనామ సంవత్సరఫలం।క్వచిద్వృష్టిఃక్వచిద్ధానిః క్వచిద్భీతిః క్వచిద్గదా। తథాపిమోదతేలోకః ప్రభవాబ్దేతిమస్వరా।। అథకురూదయాబ్దఫలం॥ శ్రావణాబ్దేవరాభాతి త్రిదశస్వర్గమానవైః।

రా త్యౌషధీవృక్షవృక్ష సస్య ప్రపుష్ప ఫలాదిభిః । అథ మేఘఫలం । మహా వాయోర్వృష్టి [illegible] ఘోరం మహాభయం । ఫలంతి సర్వధాన్యాని [illegible] మేఘస్య లక్షణం॥

అథ రాజాది నవనాయక ఫలాని:— రాజ్ఞో భౌమస్య ఫలం। [illegible] తి ప్రచండ [illegible] ద హత్య లంగ్రామప్రదాః [illegible] [illegible] యుద్ధం నృపాణాంక్షితి [illegible] [illegible] [illegible] విదర్భ దేశేషు ప్రశస్తం। [illegible] కుజస్యఫలం। [illegible] వసూని దహ్యంతే వహ్ని [illegible] [illegible] వృష్టి [illegible] ర్యుద్ధం, [illegible] ఫలం పౌండ్రక [illegible] దేశయోః ప్రశస్తం। రాజమంత్ర్యోరైక్యఫలం। [illegible] స్వయం మంత్రిః [illegible] యద్గ్రామ భవేత్ ॥ చోరాగ్ని శస్త్ర [illegible] పీడ్యంతే భూభుజాదయః । సేనాధిపతేః కుజస్యఫలం॥ [illegible] గ్రామే [illegible] కలాజనాః । అత్యంత యుద్ధం భూపానాం భౌమే సేనాధిపే సతి। ఇదం ఫలం సర్వదేశేషు ప్రశస్తం। సస్యాధిపతేః శుక్రస్యఫలం॥ జలధాన్యాని సర్వాణి స్థలధాన్యాని యాని చ। పాండుభూమిస్తు ఫలితా శుక్రే సస్యాధిపే సతి, ఇదం ఫలం సర్వ దేశేషు ప్రశస్తం । ధాన్యాధిపతే ర్బుధస్యఫలం। మధ్యవృష్టిర్మ ద సస్యం మేఘవాతేన పీడితాః। [illegible] నృపాణాం చ బుధే ధాన్యా ధిపే సతి । ఇదం ఫలం సర్వదేశేషు ప్రశస్తం । అర్ఘాధిపతే శ్చంద్ర స్యఫలం। సువృష్టి స్సర్వదేశానాం [illegible] జాయతే । మహాలీ [illegible] చంద్రస్యార్ఘాధిపత్యతః। ఇదం ఫలం సర్వదేశేషు ప్రశస్తం। మేఘాధిపతే శ్చంద్రస్యఫలం॥ సువృష్టి స్సర్వదేశానాం ఫలితా [illegible] జాతయః। బహుక్షీర ప్రదా గావః। చంద్రే మేఘాధిపే సతి। గంధాం [illegible] నీరసాధిపతిస్యఫలం । మహోవాయు [illegible] స్వల్ప [illegible] సస్యాః జాయంతే [illegible] మేఘాధిపే సతి। ఇదం ఫలం సర్వదేశేషు ప్రశస్తం। నీరసాధిపతే స్సూర్యస్యఫలం। [illegible] జాతయః । [illegible] [illegible] । ఇదం ఫలం [illegible] దేశయోః ప్రశస్తం। నీరసాధిపతే శ్శుక్రస్యఫలం । కర్పూరాగరు గంధానాం [illegible] । వృద్ధియోగ్యేన జాయంతే శుక్రే నీరస నాయకే। ఇదం ఫలం మాళవదేశే ప్రశస్తం। పురోహితస్య శుక్రస్యఫలం। వసుధాధన ధాన్యాఢ్యా ద్విజాయస్థిరతాస్సదా । సర్వేషాం క్షేమ మారోగ్యం భార్గవే వై పురోహితే.

పశునాయకస్య శుక్రస్యఫలం। వర్ధంతి శూకధాన్యాని ఫలితా వృక్ష జాతయః, బహుక్షీర ప్రదా గావః, పశునాయకే భృగునందనే। గణకస్య [illegible] ఫలం। మందేతు గణకేలోకే గణకామంద బుద్ధయః। తిలమాష [illegible] ధాని ఫలితాని భవంతి చ। గ్రామపాలకః కుజస్యఫలం। గ్రామాణాం పాలకే భౌమే గ్రామా స్సర్వహ్ని పీడితాః క్షుచ్ఛస్త్రవృష్టిజనితా పీడాస్యాత్ప్రచురో భువి। దైవజ్ఞస్య చంద్రస్యఫలం। సంపూర్ణ సస్యా వసుధా ఫలితా వృక్షజాతయః. మహావృష్టి ర్మహోర్ఘంచ చంద్రే దైవ జ్ఞనాయకే। ఇమాని పురోహితాది ఫలాని సర్వదేశేషు ప్రశస్తాని। పశు నాయకస్య శ్రీకృష్ణస్యఫలం। పశువృద్ధి [illegible] బహుసస్యార్ఘ వృద్ధయః సంపూర్ణ [illegible] వృష్టి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] త్రం [illegible] దండనాయకస్య [illegible] స్యఫలం గ్రామారణ్య [illegible] దహ్యతే [illegible] పీడా ప్రజానాం [illegible] దండాధిపే సతి

అథ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] పంచాశద్ఘటికా వేళాయాం పరిఘునామయోగే తైతులకరణే భానో రార్ద్రానక్షత్రే ప్రవేశత్వాత్తత్ఫలాని- కాలఫలం । రాత్రౌ సస్యాభి వృద్ధయే । తిథిఫలం । దశమ్యాం శుభసంప్రోక్తం । వారఫలం। [illegible] వారే సుభిక్షకృత్ । నక్షత్రఫలం । చిత్రాయాం [illegible] । యోగఫలం । పరిఘుచా [illegible] నాశస్యాత్ । కరణఫలం । తైతులే శుభకృద్భవేత్ । అథ భరణ్యాది మణ్డలఫలం। వృష్టినాశః॥

మేషసంక్రాంతి ఫలం:—అస్మిన్నబ్దే చైత్రకృష్ణ చతు ర్దశ్యాం భౌమవాసరే రేవతీనక్షత్రే త్రింశద్ఘటికా వేళాయాం భానో ర్మేషప్రవేశత్వాత్తత్ఫలం । దినాచే [illegible] సంక్రాంతి [illegible] కలహ ప్రదా । [illegible] । సాయంకాలేనా వృష్టిస్స్యాద్రాత్రౌ సస్యాభి వృద్ధయే । రిక్తాయాం చోరభయం [illegible] [illegible] [illegible] త్యాం శుభదం ప్రోక్తం మేషసంక్రాంతిగం ఫలం । ఇదం ఫలం ద్రావిడ గౌడదేశయోః ప్రశస్తం॥

జ్యేష్ఠ శుక్ల ప్రతిపద్యుక్త భౌమవార ఫలం ॥ దుర్భిక్షం [illegible] మయ భీతయశ్చ [illegible] [illegible] ప్రమత్తాః । సస్యాని మధ్యాని భవంతి లోకే జ్యేష్ఠాది [illegible] [illegible] ॥ ఆషాఢ [illegible] మీ యుక్త [illegible] ఫలం ॥ తాపం భవతి । తచ్ఛుక్ల [illegible] యుక్త స్వాతి నక్షత్రఫలం ॥ ఆషాఢస్యసితేపక్షే నవమీ స్వాతి సంయుతా । [illegible] [illegible] [illegible] ॥

తత్కృష్ణపక్ష రోహిణీ యుక్త తిథిఫలం ॥ సర్వసస్య సమృ ద్ధిస్స్యా ద్దశమీ రోహిణీ యుతా- ఏతత్ఫల చతుష్టయం చాంద్రమానే ప్రశస్తం ॥ అస్మిన్ వత్సరే రవేరార్ద్రాప్రవేశే [illegible] వత్సర పూర్వభాగే పశువృద్ధిః సుభిక్షాధికం అపరభాగే పశుపీడాధి కంచ భవితు మర్హతి॥

అథ కుజచారఫలం:— పిత్ర్యధాత్ర ద్వ్యష్టవర్గ [illegible] తారాం భినత్తి చేత్ । తథాకరోతి భూమానః దుర్భిక్ష కలహప్రదః। నైరృతి శ్రవణైంద్ర్యర్క్షే రోహిణీనాత్తరాసు చ। ప్రచ్ఛన్న వృష్టిదో భౌమః రోహిణీయామ్యగోపివా । శుభద స్సర్వసస్యానాం ఉద గ్యాయీ ధరాసుతః । యామ్యగో నిష్టఫలదో భేదాభేద కరో నృణాం ॥ ఇత్యాదినా రోహిణీ మృగశీర్ష యో సంచారకాలే సువృష్టి ర్భవతి । ఆర్ద్రా ఆశ్లేషయో స్సంచారకాలే అనావృష్టిః । అస్మి

స్నబ్దే కుజోదయ నక్షత్రాత్ చతుర్దశనక్షత్రే వక్రితత్వా ద్వ్యాళ సంజ్ఞకం నామ వక్రం ॥ తదుక్తం । యథా త్రయోదశే ధిష్ణ్యే వక్రితేహి చతుర్దశే । తద్వక్రం వ్యాళసంజ్ఞశ్చ వహ్నిభీతి రసప్రదః॥

అథ గురుచారఫలం.—మృగస్పర్ధి జనై ధాత్రి సంపూర్ణాఘైః స్వవృష్టిభిః । రాజానః కుంభగేజీవే వీతరోగాశ్చ నిర్భయాః ॥ ఇదంఫలం చైత్ర శు ౧ లు ప్రభృతి తద్బహుళ అష్టమీ పర్యంతం—తదుపరి ఆశ్వయుజ శు 3 సోమవార పర్యంతం అతిచారగత్యా మీనరాశి స్థితిఫలం—నానావిధోద్యాన తటాకసస్య మహోత్సవా సేక మఖక్రియాద్యైః। మీనస్థితే దేవగురౌధరిత్రీ రత్న్యన్వితాశ్చ సుఖినో జనాశ్చ ॥ తత్ప్రభృతి మార్గశిర శు ౭ పర్యంతం వక్రగత్యా కుంభరాశి స్థితఫలం పూర్వమేవోక్తం ॥ తదుపర్యబ్దాంతం నిరుక్త మీనరాశి స్థితఫల మేవ॥

అథ శనినక్షత్రచార ఫలం — చంద్రశ్లేక్ష్మి సర్వ చీనమధ్య యావక దేశేషు ఇదంఫలం । అబ్ద ప్రభృతి చైత్ర బ ౧౦ పర్యంతం ॥ తదుపరి ఆర్ద్రానక్షత్ర స్థితఫలం । ఆర్ద్రాగోర్కి రైవత్య చోర జిన తైలిక నాశకృత్ । ఇదంఫలం । చైత్ర బ ౧౧ ప్రభృతి ఆషాఢ బ ౧ పర్యంతం ॥ తదుపరి మాఘ బ౧౧ పర్యంతం పునర్వసూనక్షత్ర స్థితఫలం । నందసౌరాష్ట్ర సింధు శీళస్థానానివినాశకః । తదుపర్యబ్దాంతం ఆర్ద్రానక్షత్ర స్థితఫలం పూర్వమేవోక్తం । అథ రాశిచారఫలం । యుగ్మస్థితేర్కతనయే ప్రముదాన్నపాశ్చ జాయేతసస్యవసుధా బహుశాసువృష్టిః । నష్టాశ్చతైలికహయా రజకాశ్చచోరాః స్యుః పారదాశ్చ దరదాశ్చ సురాష్ట్రదేశాః॥

అథ గురు శుక్రయో ర్మౌఢ్య నిర్ణయః.—

ఆషాఢ బ ౧౩ ప్రభృతి ఆశ్వయుజ శు ౧౪ పర్యంతం ప్రాగస్తమిత శ్శుక్రమౌఢ్యః ॥ ఫాల్గుణ బ ౭ ప్రభృతి అబ్దాంతం గురుమౌఢ్యః॥

అథపుష్కర నిర్ణయః:— అస్మిన్నబ్దే మార్గశిర బ 3 శుక్రవాసరే సర్వమునినాం ప్రాణహితానదీ పుష్కరప్రవేశః॥

మకరసంక్రాంతిఫలం:—ఏతత్సంవత్సర పుష్య శు ౧౦ శుక్రవాసరే భరణీనక్షత్రే సాధ్యనామకయోగే తైతులకరణే సూర్యోదయాది కిం చిదూనాష్ట ఘటికావేళాయాం భానోర్మకరసంక్రమణ ప్రవేశత్వాత్తత్ఫలం॥ త్రిశీర్షం ద్విముఖంచైవ పంచవక్త్రం త్రినేత్రకం లంబకర్ణం రక్తదంతం లంబభ్రూదీర్ఘనాసికం।అష్టబాహుం ద్విపాదం చవికృతం కృష్ణవర్ణకం।శతయోజనమౌన్నత్యం విస్తీర్ణం ద్వాదశంస్మృతం స్త్రీపుంరూపం సువిజ్ఞేయం సంక్రాంతేః పురుషలక్షణం॥అన్యపురుషస్యమిశ్రనామధేయః।శంఖోదకస్నానం-పీతాంబరధారణం। గోరోచనగంధం। మల్లికాపుష్పధారణం। వజ్రభూషణం। అయఃపాత్రం। సర్పిరయుక్త అపూపాహారం । జంబూఫలభక్షణం। దండాయుధధారణం । నీలఛత్రం । ఖగవాహనం। సుప్తస్థితిః-విస్మయచేష్టా-పశ్చిమదిగ్యానం । నామఫలంఫలానామగిమం । స్నానఫలంసుఖప్రదం। వస్త్రఫలంయుద్ధంభవతి। గంధఫలంశుభంభవతి।పుష్పఫలంశుభప్రదం।

భూషణఫలం వృష్టివినాశనం। పాత్రఫలం శుభదంభవతి। ఆహారఫలం స్ఫోటకభయంభవతి। భక్షణఫలం శుభప్రదం। ఆయుధఫలం। చతుష్పదానాంపీడా। ఛత్రఫలం మహీపాన్ హంతి॥

వాహనఫలం ఖరాణాంనాశః। సుప్తఫలం శుభంభవతి। చేష్టాఫలం విస్మయంత్వశుభంభవేత్। యానఫలం। పశ్చిమాభిముఖం భానోరనావృష్టిర్భవిష్యతి। పక్షఫలం। పుష్యమాసేయథాశుక్లే మకరస్థేదివాకరే। హాహాకారం జగత్సర్వందుర్భిక్షం క్షామడాంబరం। తిథిఫలం। జనానురాగం। గ్రంథాంతరే। దశమ్యాంశుభదంభవతి। వారఫలం సుభిక్షం। క్షేమం। ఆరోగ్యం । సువృష్టిః। గ్రంథాంతరఫలంమహార్ఘం। కాలఫలం। పూర్వాహ్నే నృపాన్ హంతి। లగ్నఫలం । రోగసముద్భవః। ముహూర్తఫలం తామసఫలంభవతి। సంక్రాంతి పురుషధాన్యవర్ణద్రవ్యంనవృద్ధిదం। తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన వర్ణద్రవ్యం నిష్పృత్తయేత్। ఏవమాలోక్య నిశ్చితఫలం తృణాదిసర్వసస్యాంతం సస్యాంశఫలంభవతి

అథచాంద్రమాసార్ఘాః॥ చైత్ర। నిజవైశాఖ।భాద్రపదేషు। పుష్య। ఫాల్గుణమాసేషు అతర్ఘః॥ అధికవైశాఖేషుసమర్ఘః। జ్యేష్ఠఆషాఢ। శ్రావణ। ఆశ్వయుజ। కార్తీకమార్గశిర।మాఘమాసేషుసమార్ఘః॥

సౌరార్ఘః॥ మేషమిథునతులామకరేషు మీనేషుమహార్ఘః। వృషభ। కటక। సింహకన్యా కుంభమాసేషు అర్ఘః। వృశ్చిక ధనుర్మాసేషు సమార్ఘః॥

అథ కందాయాని.

అ	భ	కృ	రో	మృ	ఆ	పున	పుష్య	ఆశ్లే	మ	పు	ఉ	హ	చి	స్వా
౬	౧	౪	౭	౨	౫	౦	3	౬	౧	౪	౭	౨	౫	౦
౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨
3	౧	౪	౨	౦	3	౧	౪	౨	౦	3	౧	౪	౨	౦

వి	అనూ	జ్యే	మూ	పూ	ఉ	శ్ర	ధ	శ	పూభా	ఉభా	రే
3	౬	౧	౪	౭	౨	౦	3	౬	౧	౪	౭
౦	౦	౨	౦	౧	౨	౧	౨	౦	౧	౨	౦
3	౧	౪	౨	౦	3	౪	౨	౦	3	౧	౪

కందాయఫలం. విషమేత్వర్థలాభ స్యాత్సమేతు సమతాభవేత్ । శూన్యే శూన్య మాప్నోతీత్యే తత్కందాయ లక్షణం । ఆది శూన్యేమహావ్యాధి । మధ్య శూన్యే మనోవ్యథా । అంత్య శూన్యేఫలం స్వల్పం త్రి శూన్యేనిష్ఫలం భవేత్॥

అదాయవ్యయాః.

మేష వృశ్చికయోః ఆ ౮ వ్యయః ౧౪	సింహస్యాదాయః ౨ వ్యయః ౧౪
వృషభ తులయోరాదాయః ౨ వ్యయః ౨	మకరకుంభయోరాదాయః ౧౪ వ్య ౧౪
మిథునకన్యయోరాదాయః ౫ వ్యయః ౫	ధనుర్మీనయోరాదాయః ౧౧ వ్య ౧౪
కటకస్యాదాయః ౧౪ వ్యయః ౨	సర్వాదాయః ౫౬ సర్వవ్యయః ౬౫

అశ్విన్యాదీనాం సంవత్సర ఫలాని.

అశ్విని పుష్య స్వాతి అభిజిదానాం రాజపూజ్యం॥
భరణ్యాశ్లేష విశాఖ శ్రవణానాం యుద్ధం॥
కృత్తికా మఘా అనూరాధ ధనిష్ఠానాం భూషణం॥
రోహిణి పూర్వ ఫల్గుని జ్యేష్ఠా శతతారాణాం రోగం॥
మృగశీర్షోత్తరామూలా పూర్వాభాద్రాణాం ఆయుష్యం॥
ఆర్ద్రిహస్త పూర్వాషాఢోత్తరా భాద్రాణాం అర్థలాభః॥
పునర్వసూ - చిత్రోత్తరాషాఢ రేవతీ నాం మనస్తాపః॥

దేశారిష్టయోగాః:— అస్మిన్నబ్దే రాజమంత్రిత్వ మంగారకస్య సంభవాత్తదుక్తం। స్వయం రాజా స్వయం మంత్రీ యస్మిన్నబ్దే యదా భవేత్ చోరాగ్ని శస్త్రబాధైశ్చ పీడ్యంతే భూభుజాదయః। అబ్దప్రభృతి నిజవైశాఖశు ౧ పర్యంతం కుజగుర్వోరేక రాశిస్థితిదోషః అషాఢ బ ౧౨ ప్రభృతి భాద్రపద శు ౧౫ పర్యంతం శన్యాంగారకయో రేకస్థితిదోషః। పుష్య శు ౭ ప్రభృతి అబ్దాంతం కుజవక్రదోషః। కార్తిక శు ౧౫ ప్రభృతి మార్గశిర శు ౧౩ పర్యంతం కుజగుర్వోస్సముసప్తకదోషః। ఏతేషాంఫలం। అథాధనుర్మేష వృషాళిసింహే ధరాసుతసూర్యసుతేచవక్రీ। హయాంశ్చనాగాంశ్చ నరాంశ్చ గోకులంత్రి భాగశేషం కురుతేవసుంధరాం। యదార్క సౌరీసుర రాజమంత్రీ యద్యేకరాశౌ సముసప్తకేవా। అవంతి లంకా పురమధ్య దేశేషుబాధయం శస్త్రభయం నరాణాం॥

వర్షయోగాః చైత్రమాసః:— చైత్ర శు ౯ ప్రభృతి యీ శు ౧౮ పర్యంతం చంద్ర కుజ గురు బుధ శుక్రాణాం సౌమ్య సుధా జలనాడీ సంచారాత్తదితరో వాతాతి వాతనాడీ సంచారాచ్చ ప్రచండ వాయునాసహ వృష్టిర్భవతి। ఏద్బహుళ ౭ ప్రభృతి బ౧౨ పర్యంతం సూర్యశ్శనోర్దహనవనాడీ సంచారే విద్యమానేపి కుజ గురు శుక్ర చంద్రమసాం సౌమ్యసుధాజల మేఘనాడీ సంచారాద్వృష్టిర్భవతి॥

అధికవైశాఖమాసః ఈ శు ౭ ప్రభృతి ౯ పర్యంతం గురు చంద్ర శుక్రాణాం జలనాడీ సంచారాదితరేషాం వాతాతి వాతదహన నాడీ సంచారేవిద్యమానేపితత్ర తత్రవాయునా సహ వృష్టిర్భవతి తదుపరిమాసాంతం పశ్చిమవాయు రత్యుష్ణంభవతి॥

నిజవైశాఖమాసః:— ఈ శు ౬ ప్రభృతి ౯ పర్యంతం చంద్రగుర్వోర్జలనాడీ సంచారాద్గురుణా చంద్రదృష్టిత్వాత్తదితరేషాం దహనాతి వాతవాతనాడీ సంచారే విద్యమానేపి వాయునాసహ వృష్టిర్భవతి అనయావృష్ట్యా ఉత్తరత్రసస్యాభి వృద్ధిర్భవతి।

జ్యేష్ఠమాసః:— ఈ శు ౧ ప్రభృతి శు ౭ పర్యంతం కుజగుర్వోరేకనాడీ సంచారాత్క్వచి ద్వృష్టిర్భవతి। త్వదితరేషాం సర్వేషాంచ వాతాతివాతదహన నాడీ సంచారాదతీవ వాతాతపవృద్ధిర్భవతి. బ ౧౮ ప్రభృతి అమావాస్యపర్యంతం బుధ శుక్ర చంద్రమసా మేఘనాడీ సంచారాద్వాయునాసహ వృష్టిర్భవతి॥

ఆషాఢమాసః:— ఈ శు ౧౮ ప్రభృతి ౨౮ పర్యంతం కుజేతరాణాం సర్వేషాం గ్రహాణాం సుధా జలమేఘనాడీ సంచారాద్బుధ శుక్ర చంద్రమసా ఏకనాడి స్థితత్వాత్సమాగ్చ్య అతీవ వృష్టిర్భవతి॥

తదుపరిమాసాంతం కుజేతర గ్రహాణాం సుధా జలసౌమ్యనాడి సంచారాజ్జల చంద్రయోగ కాలేషు సువృష్టిర్భవతి॥

శ్రావణమాసః:— ఈశు ౧ ప్రభృతి శు౯ పర్యంతం బుధ శుక్ర సమాగమవశాత్కుజ గురురహితానాం గ్రహాణాం సుధా జ నాడీసంచారాచ్చసు వృష్టిర్భవతి ఈశు ౧౨ ప్రభృతి ఈబ ౮ పర్యంతం చంద్రమసో జలరాశిస్థితిత్వ శాద్రవి బుధ శుక్ర శశినాం సౌమ్య సుధాజల నాడీ సంచారాత్తదితరేషాం దహనసీరస నాడీసంచారే విద్యమానేపి వృష్టిర్భవతి॥

భాద్రపదమాసః:— భాద్రపద శు ౧౦ ప్రభృతి యీ బ ౩ పర్యంతం బుధేతరాణాం గ్రహాణాం సౌమ్యసుధాజల మేఘ నాడీ సంచారా ద్వాయునాసహ వృష్టిర్భవతి। తదుక్తం। వాగీశ వసుధాపుత్రావేకనాడీగతేభువి జలరాశిగతే చంద్రే సుస్యాత్ కార్ణవం జగత్। ఇతి। ఈబ౯ ప్రభృతి ఈ బ ౧౨ పర్యంతంకుజగురు శశినాం మేఘజలనాడీ సంచారాత్తదితరేషాం వాతాతివాతనీరస నాడీ సంచారే విద్యమానేపి జలచంద్రవశాద్వృష్టిః॥

ఆశ్వయుజమాసః:— ఈ శు ౧౩ చంద్రగుర్వో రేక నాడీ యోగాది తరేషాం దహనాతి వాతనాడీసంచారే విద్యమానాపి వృష్టిర్భవతి। ఈ బ ౭ ప్రభృతి దశమీ పర్యంతం చంద్రాంగారక యోర్జల నాడీసంచారా ద్వృష్టిర్భవతి। ఏకనాడీ సమారూఢౌ చంద్రమా ధరణీసుతౌ। యథా చంద్రస్తథా జీవః కుర్యాదేకార్ణవం మహత్

కార్తికమాసః:— శుద్ధ దశమ్యాం చంద్రగుర్వోరేకనాడీ సంచారాద్వృష్టిః। అస్మిన్ మాసేకుజగురు శశినాం జలసౌమ్య నాడీ సంచారాత్తది తరేషాం దహనాతివాత నాడీసంచారే విద్యమానేపి జలరాశౌ చంద్రేగతే సతితత్రతత్ర వృష్టిస్సంభవతీతి వాచ్యం। మార్గశిర పౌషమాఘమాసేషు ఫాల్గుణమాసే చగుర్వస్తమా నాంగారకచలన శనివక్రాదిషు తత్ర తత్ర వృష్టిర్భవతి। తదుక్తం। గురావస్తంగతే వృష్టి వృష్టి స్యాద్భార్గ వోదయే చలత్యంగారకే వృష్టిస్త్రిభిర్వృష్టిశ్శనైశ్చరః॥

పంచాంగశ్రవణ ఫలం:— దైవజ్ఞః పూజనీయోసౌ। హితార్థం స్వస్యవైనృప। తస్మాత్సంపూజ్య దైవజ్ఞం శృణుయాచ్చతదీప్సితం। సంవత్సరఫలం సమ్యగ్యశ్శృణోత్యేక మానసః। తస్య సర్వేగ్రహాస్తస్మిన్నబ్దే సత్ఫలదాయకాః యశ్శృణోతిమధు శుక్లపక్షే కేవలం సాధసచివాదికం ఫలం। ప్రాప్నుయాద్దురితముక్త విగ్రహశ్చాయురర్థ మతుల సుఖస్సుఖం। కన్యావనీ కాంచనదిగ్గజానాం గవాసహస్రం సుకృతం ద్విజేభ్యః। దత్త్వాత్ఫలం యల్లభతే మనుష్యస్తత్ఫలాన్యబ్దఫలం శృణోతు॥

సూర్యునియొక్క ఉదయాస్తమయ కాలములు.

నెలలు	తేదీ	ఉదయం ఘం	ని	అస్తం ఘం	ని	నెలలు	తేదీ	ఉదయం ఘం	ని	అస్తం ఘం	ని
	౧	౬	౪	౬	౧౪		౧	౫	౫౬	౫	౫౭
	౧౦	౫	౫౮	౬	౧౫		౧౦	౬	౦	౫	౪౪
	౨౦	౫	౫౧	౬	౧౯		౨౦	౬	౩	౫	౩౮
	౩౦	౫	౪౪	౬	౨౦		౩౦	౬	౫	౫	౩౩
	౧	౫	౪౪	౬	౨౦		౧	౬	౬	౫	౨౯
	౧౦	౫	౪౧	౬	౨౨		౧౦	౬	౧౦	౫	౩౦
	౨౦	౫	౩౮	౬	౨౬		౨౦	౬	౧౫	౫	౨౮
	౩౦	౫	౩౬	౬	౨౬		౩౦	౬	౨౧	౫	౨౮
	౧	౫	౩౬	౬	౩౦		౧	౬	౨౨	౫	౨౮
	౧౦	౫	౩౬	౬	౩౨		౧౦	౬	౨౯	౫	౩౦
	౨౦	౫	౩౮	౬	౩౫		౨౦	౬	౩౨	౫	౩౫
	౩౦	౫	౩౬	౬	౩౯		౩౦	౬	౩౫	౫	౩౬
	౧	౫	౩౬	౬	౩౯		౧	౬	౩౧	౫	౪౬
	౧౦	౫	౪౨	౬	౩౯		౧౦	౬	౩౫	౫	౫౫
	౨౦	౫	౪౬	౬	౩౬		౨౦	౬	౩౯	౬	౦
	౩౦	౫	౪౮	౬	౩౨		౩౦	౬	౩౮	౬	౫
	౧	౫	౪౬	౬	౩౧		౧	౬	౩౮	౬	౫
	౧౦	౫	౫౧	౬	౨౯		౧౦	౬	౩౫	౬	౧౧
	౨౦	౫	౫౩	౬	౨౨		౨౦	౬	౩౩	౬	౧౪
	౩౦	౫	౫౫	౬	౧౫		౩౦	౬	౨౬	౬	౧౬
	౧	౫	౫౬	౬	౧౦		౧	౬	౨౬	౬	౮
	౧౦	౫	౫౬	౬	౮		౧౦	౬	౧౬	౬	౧౧
	౨౦	౫	౫౯	౫	౫౬		౨౦	౬	౧౨	౬	౧౨
	౩౦	౫	౫౮	౫	౫౨		౩౦	౬	౪	౬	౧౫

అమృతయోగములు.

ఆ॥ రో-ఉ [illegible]-ఉత్తరాభా-[illegible]-హస్త-[illegible]-మూల.
సో॥ [illegible]-స్వాతి-రేవతి-పు[illegible]-శత.
మం॥ [illegible]
బు॥ పూర్వా-[illegible]-పూర్వాభా-[illegible]-ఉత్త-[illegible]-భా.
గు॥ అశ్వి-[illegible]-స్వా-మ.
శు॥ మూ-హ-రే-అశ్వి-అనూ-[illegible]-ఉత్త ఉభా
శ॥ [illegible]

[illegible]

ఆ॥ అనూ-జ్యే-మ విశా-ధ.
సో॥ విశా-కృ-మ-పూర్వాభా-ఉషా.
మం॥ [illegible]-ఆర్ద్ర-[illegible]-పూర్వాభా.
బు॥ ధని-మూల-రే-అశ్వి-హ.
గు॥ మ-రో-శత-ఆర్ద్ర-వి-పున.
శు॥ పుష్య-రో-జ్యే-శ్ర-అ-మ.
శ॥ ఉష-హ-చి-ఉషా-పూర్వాభా-ఉభా-రే

రాహుకాలం [illegible]

సూర్యోదయ 6 గం॥లు [illegible] దినములకు.

వారములు.	రాహుకాలం మొదలు	వరకు	గుళిక కాలం మొదలు	వరకు
ఆదివారము	4½	6	3	4½
సోమవారము	7½	9	1½	3
మంగళవారము	3	4½	12	1½
బుధవారము	12	1½	10½	12
గురువారము	1½	3	9	10½
శుక్రవారము	10½	12	7½	9
శనివారము	9	10½	6	7½

[illegible] 15-0-0 [illegible]

శంకుస్థాపనాది ముహూర్తములకు శుభమైన తిథివారనక్షత్రములను తెలియచేయు చక్రము.

ముహూర్త నిర్దేశః.	తిథులు.	వారములు.	నక్షత్రములు.	లగ్నములు	విశేషవిధులు.
శంకుస్థాపనం	౩-౫-౭-౧౧-౧౩	బు-గు-శు	రో-మృ-హ-రే-అనూ-ఉఫ-పుష్య-శ్రవ-పున-ధ-శ-అశ్వ-స్వా	వృ-కర్క-కుం-మీ	చతుర్థశుద్ధిః
గృహప్రవేశం	౩-౫-౭-౧౩-౧౫-౧౦-౨	బు-గు-శు-సో	అశ్వ-రో-మృ-పున-పుష్య-ఉఫ-స్వాతి-అనూ-శ్రవ-ధ-శత	వృష-సింహ-వృశ్చి-కుంభ-మి-క-ధ-మీ	ద్వాదశశుద్ధిః
[illegible]షేకం	౨-౩-౫-౭-౧౦	సో-బు-గు-శు	అశ్వ-రో-ఉఫ-హ-స్వా-అనూ-మూల-ఉషా-శ్రవ-శ-ఉభా	వృ-మి-కన్యా-సిం-తు-ధను-కుం-మీ	లగ్నశుద్ధిః
గర్భాధానం	౨-౩-౫-౭-౧౦	సో-బు-గు-శు	రో-ఉఫ-హ-స్వాతి-అనూ-ఉషా-శ్రవ-శత-ఉభా-ధని-మృగ	వృ-మి-క-సిం-తు-ధను-కుంభ	లగ్నశుద్ధి-సప్తమమందు పాపగ్రహములు లేకుండుట. పర్వవర్జముగా
పుంసవనం	౨-౩-౫-౭-౧౩-౧౫-౧౦	[illegible]-శు	అశ్వ-రో-మృగ-పు[illegible]-పుష్య-ఉఫ-హ-చి-స్వా-[illegible]-మూ-ఉషా-శ్రవ-ధ-శ-ఉభా-రే	మి-ధ-[illegible]-మీ	నవమశుద్ధి-మూడవమాసం
సీమంతం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩-౧౫	ఆ-మం-గు	అ-శ్వ-రో-మృ-పున-పుష్య-ఉఫ-హ-చి-స్వా-అను-మూ-ఉషా-శ్ర-ధ-శ-ఉభా-రే	మే-న-మీ	౪-౬-౮ మాసములు నవమశుద్ధిః
జాతకర్మ	౨-౧-౫-౭-౧౦-౧౩	సో-బు-గు-శు	రో-ఉత్త-ఉత్తరాషాఢ-స్వా-పున-శ్ర-ధని-శత-అశ్వ-హస్త-పుష్య-అనూ	వృ-తు-మి-క-ధను-మీన-కటక	అష్టమశుద్ధిః
నామకరణం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩	సో-బు-గు-శు	అశ్వ-రో-ఉత్తరాత్రయం-స్వా-పున-శ్ర-ధ-శ-అశ్వ-హస్త-పుష్య-అనూ	వృ-తు-మి-కన్యా-ధను-మీన-కటక	అష్టమశుద్ధిః
డోలారోహణం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩	సో-బు-గు-శు	అశ్వ-రో-మృ-ఉత్తరాత్రయం-పున-హ-చి-స్వా-వి-అనూ	వృ-మి-కర్కా-కన్య-తు-ధను-మీ	౧-౩-౫ మాసములు-శుభం అష్టమశుద్ధిః
అన్నప్రాశనం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩	సో-బు-గు-శు	అశ్వ-రో-మృ-పున-పుష్య-ఉత్తరాత్రయం-హ-చి-స్వా-అనూ-శ్ర-ధ-శత-రే	వృ-మి-కర్కా-క-తు-ధను-మీ	పురుషులకు-౬-౮-౧౦ మాసములయందును స్త్రీలకు ౫-౭-౯ మాసములు శుభం దశమశుద్ధి, లగ్నమందు పాపగ్రహములు లేకుండుట.
కర్ణవేధః	౨-౩-౫-౭-౧౦	సో-బు-గు-శు	అశ్వ-మృ-పున-పుష్య-హ-చి-స్వా-అను-శ్ర-ధ-శ-రే-ఆర్ద్ర-ఉత్తరాత్రయం	వృ-మి-కర్కా-క-తు-ధ-మీ	౮-౬ మాసములయందు శుభం అష్టమిశుద్ధిః
కేశఖండనం	౨-౩-౫-౭-౧౦	సో-బు-గు-శు	అశ్వ-మృ-పున-పుష్య-హ-చి-స్వా-శ్ర-ధ-శ-రేవతి	వృ-మి-కర్కా-క-తు-ధ-మీ	ఉత్తరాయణం - పూర్వాహ్ణం
అక్షరస్వీకారము	౨-౩-౫-౭-౧౦	సో-బు-గు-శు	అశ్వ-పున-పుష్య-హస్త-చిత్త-అనూ-శ్ర-ధ-రేవతి	మే-కర్కా-తు-మ	ఉత్తరాయణం-౫వ సం॥ అష్టమిశుద్ధి-సూర్యుడు చరస్థిరరాసులయందుండగా
విద్యారంభః	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩	ఆ-సో-బు-గు-శు	అశ్వ-మృ-ఆర్ద్ర-పున-పుష్య-ఆశ్లే-పూర్వాత్రయం-హ-చి-స్వా-అనూ-మూ	మే-కర్కా-తు-మ	అనధ్యయనములను విడచిపెట్టవలెను. శస్త్రవిద్యాభ్యాసమునకు - ఆది-మంగళవారములు - శుభం
ఉపనయనం	౨-౩-౫-౭-౧౦	బు-గు-శు	అశ్వ-రో-మృ-పున-పుష్య-ఉత్తరాత్రయం-హ-చి-స్వా-శ్ర-ధ-శత		అష్టమిశుద్ధి - లగ్నమందు పాపగ్రహములు లేకుండుట-పూర్వాహ్ణము

ముహూర్తము పేరు.	తిథులు.	వారములు.	నక్షత్రములు.	లగ్నములు.	విశేషవిధులు.
వివాహం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩	బు-గు-శు	రో-మృ-మ-స్వా-హ-అనూ-శ్ర-రే-ఉత్తరాత్రయం-మూల-అనూ	వృ-మి-కర్కా-కన్య-తు-ధను-మీ-మే	సప్తమశుద్ధిః
కంచుకధారణం	౩ ౫,౭-౧౦-౧౩	సో-బు-గు-శు	అశ్వ-పున-పుష్య-ఉత్తరాత్రయం-హస్త-చి-స్వా-అనూ-శ్ర-రే	వృ-మీ-కర్కా-క-తు-మ-కు-ధ	పూర్వాహ్ణమందు శుభము
నవవస్త్రధారణము	౨-౩-౫-౭-౧౦ ౧౧-౧౩	బు-గు-శు	అశ్వ ఉత్తర.ఉత్తరాషాఢ-ఉత్తరాభాద్ర హ-చి-స్వా-అనూ-శ్ర-ధ-శత-రే-	వృ-మి-కర్కా-క-తు-ధ-మీ-మ-కుం	తృతీయశుద్ధిః
[illegible]	౨-౩-౫-౭-౧౦ ౧౩	సో-బు-గు-శు	మృ-అశ్వ-పుష్య-పున-హ-అనూ-శ్ర-మూ-ధ-రేవతి	మే-వృ-కర్కా-తు ధను-మీనం-మకర	పంచమశుద్ధిః- వారశూల-తిథి[illegible]-నక్షత్రశూలలుకల దిక్కులు వదలి [illegible]
[illegible]	౨-౩-౫-౭-౧౦ ౧౩-౧౫	సో-బు-గు-శు	రో-పుష్య-ఉత్తరాత్రయం-హ-అనూ-శ్ర-శత-ధ-రేవతి	కర్కా-వృ-మీ-[illegible]	[illegible]
[illegible]	౨-౩-౫-౭-౧౦ ౧౧ ౧౩	సో-బు-గు-శు	రో-హ-చి-స్వా-పున-పుష్యమి-ఉత్తరాత్రయం-మూ-ధ-రే	వృ-మి-కర్కా-కన్య [illegible]	[illegible]

[illegible] ఏకవింశతి మహాదోషములు విడిచి పెట్టవలెను. పంచకరహితము కావలెను. చంద్రతారాబలయుక్తముగా నుండవలెను. పాపగ్రహములు అనగా-రవి-చంద్ర-కుజ । రాహు-కేతు - క్షీణచంద్ర - పాపయుత, బుధులు-లగ్నమునకు - 3-౬-౧౧ స్థానములయందున్న శుభగ్రహములగు గురు-శుక్ర-పూర్ణ చంద్ర పాపయుతముకాని బుధుడు వీరలు లగ్నమునకు. ౧-౪-౫-౭-౯ । ౧౦-౧౧ యీస్థానములయందును ఉండిన శుభము.

పంచకరహితము చేయువిధము.

శుక్లప్రతిపత్తు మొదలు- తిథిసంఖ్యయును ఆదివారము మొదలు వార సంఖ్యయును అశ్విన్యాదిగా నక్షత్ర సంఖ్యయును మేషాదిగా లగ్న సంఖ్యయును గలిపి తొమ్మిదిచే భాగింపగా శేషము ౧ మిగిలె నేని మృత్యుపంచకము. ౨ మిగిలెనేని అగ్నిపంచకము. ౪ మిగిలెనేని రాజపంచకము. ౬ మిగిలెనేని చోరపంచకము. ౮ మిగిలెనేని రోగపంచకము. శేషసంఖ్యలు శుభమయినవి.

మతాంతరముగా తిథిసంఖ్య శుక్లపక్షములో శుక్లప్రతిపత్తు నుంచియు కృష్ణపక్షములో కృష్ణ ప్రతి పత్తు నుంచియు గణించుట కలదు. మార్తాండమతరీత్యా గతతిథులను లగ్న సంఖ్యను కలిపి తొమ్మిదిచే భాగించగా మిగత శేషము ముందు చెప్పిన మోస్తరుగానే చూచుకొనుట కూడ గలదు. ధృవకము కలుపుట శాస్త్ర సమ్మతము కాదు.

రజస్వలా [illegible] నక్షత్రములు

శ్లో॥ పూర్వత్రయయమాద్య [illegible] సార్పే [illegible] రజస్వలా ప్రథమే [illegible] ధనగండ [illegible] పుత్రనాశకః తృతీయాం ధనగండస్య [illegible] [illegible] ప్రసవః॥ కృత్తికా [illegible] ఆర్ద్రా [illegible] జ్యేష్ఠా [illegible] స్వలా [illegible] [illegible] ద్వితీయస్య పాదే [illegible] [illegible] శాంతి [illegible] కుర్యాద్యథావిధి ॥

కృత్తిక, ఆర్ద్ర, భరణి, పున, ఆశ్లేష, మఖ, పుబ్బ, జ్యేష్ఠా, పూ-షా, పూ-భా, యీనక్షత్రములయందు రజస్వల అయిన యెడల [illegible] శాంతి [illegible].

రజస్వలా తిథిదోషము.

1 పాడ్యమి యందు [illegible] 2 విదియయందు పుత్ర [illegible] 3 [illegible] సౌభాగ్యవతియు 4 చవితియందు వ్య [illegible] 5 పంచమి యందు శుభప్రదురాలును 6 షష్ఠియందు [illegible] సంచారిణియును 7 సప్తమియందు సుప్రదురాలును 8 అష్టమి యందు [illegible] సంచారిణియును 9 నవమియందు విశేషకష్టవతి [illegible] 10 దశమియందు పుత్రవతియును 11 ఏకాదశియందు [illegible] [illegible] 12 ద్వాదశియందు [illegible] 13 త్రయోదశియందు పుత్రవతియును 14 చతుర్దశియందు [illegible] 15 పూర్ణిమయందు దుష్టవిచారిణియును 16 అమావాస్య యందు దుష్టచారిణియును అగును.

రజస్వలానక్షత్ర పాదగండములు.

పుబ్బ, పూ-షా, పూ-భాద్రలయొక్క 1వ పాదము భర్తృగండమనియు, 2వ పాదము పుత్రనాశమనియు, 3వ పాదము ధననాశమనియు, 4 పాదము శుభమనియు చెప్పినను, కృత్తిక ఆర్ద్ర, ఆశ్లేష, పున, మఖ, జ్యేష్ఠా, యీనక్షత్రములయొక్క 1 పాదము మంగళప్రదమనియు, [illegible] పాదము 25 మంది భో [illegible], 3,4 పాదములు, యథావిధి శాంతియనియు, చెప్పబడియున్నది.

ప్రసూతి తిథిగండ విభాగములు.

శ్లో॥ కృష్ణపక్షే చతుర్దశ్యాం ప్రసూతిఫలముచ్యతే చతుర్దశ్యాంతు షడ్భాగం ప్రథమేనపదోషకృత్, ద్వితీయేపితరంహంతి తృతీయేమాతరంతథా । చతుర్థేమాతులంహంతి పంచమేవంశనాశనం, షష్ఠేచనశిశుంహంతి శాంతిం కుర్యాద్యథావిధి ॥ తా. అనగా, కృష్ణపక్షమందైన చతుర్దశి ఘడియలు ఆఱుభాగములు చేయవలయును. అందులో 1 భాగమునకు గోషము లేదు. 2 భాగమునకు పితృగండము. 3 భాగమునకు మాతృగండము. 4 భాగమునకు మేనమామగండము. 5 భాగమునకు వంశనాశము, 6 భాగమునకు శిశుగండము.

ప్రసూతి జ్యేష్ఠానక్షత్ర గండములు.

శ్లో॥ జ్యేష్ఠాదౌ జననీమాతా ద్వితీయే జననీపితా । తృతీయే [illegible] భ్రాతా [illegible] చతుర్థకం । పంచమే ఆత్మనాశాయ, షష్ఠే గో త్రక్షయంభవేత్ । సప్తమేచోభయకులం, అష్టమే జ్యేష్ఠభ్రాతరం నవమేశ్వశురంహంతి దశమే పితరం హరేత్ ॥

పదిభాగములకు ప్రత్యేకగండములు.

1 భాగము తల్లియొక్క తల్లికిని, 2 భాగము తల్లియొక్క తండ్రికిని 3 భాగము తల్లియొక్క అన్నకును 4 భాగము శిశువుయొక్క తల్లికిని 5 భాగము శిశువునకును 6 భాగము శిశువుయొక్క గోత్రజులకును 7 భాగము ఉభయ కులములకును 8 భాగము శిశువుయొక్క అన్నకును 9 భాగము మామకును 10 భాగము తండ్రికిని గండములని తెలియవలయును.

సుగణమునకు ద్విపాది త్రిపాదినక్షత్రములు

మృతిభాగ్యములు.

గో-కృత్తిక, మృ, పున, ఉత్తర, చిత్త, విశా, ఉ-షా, ధని, పూ-భా, ఉ-భా, రేవ, శత, భరణి, యీనక్షత్రములయందు, మృతి బొందినయెడల 3 మాసములవరకు దీపము పెట్టుటగాని మనుష్యసంచారముగాని చేయకూడదు. ౧-౬-౧౧ ౧౩-౧౪-౨-౭-౧౨ యీ తిథులయందును - శుక్ర శని-ఆది - మంగళవారముల యందును, మరణము సంభవించిన యెడల దోషకరమయినది.

క్షౌరమునకు యోగ్యనక్షత్రములు, తిథులు, వారములు.

పూ-షా-పుష్య, పున, రేవ, హస్త, శ్రవ, ధని, మృగ, అశ్వి, చిత్త, జ్యేష్ఠ, స్వాతి, శతభిషం, యీనక్షత్రములయందును సోమ బుధవారములయందును విదియ తదియ పంచమి సప్తమి యీ తిథుల యందును క్షురకర్మ ప్రశస్తము

ప్రయాణయోగ్య నక్షత్రాగులు.

మృగ - అశ్వి-పుష్య-పున - హస్త-అను - శ్ర-మూ- రే-ధని- యీ నక్షత్రములయందును ౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩ యీ తిథుల యందును ప్రయాణము శుభకరమయినది

వారశూలలు.

ఆదివారము శుక్రవారము పడమరకు సోమవారము శనివారము తూర్పునకు మంగళవారము బుధవారము ఉత్తరమునకు గురువారము దక్షిణమునకు వెళ్లగూడదు.

సుశకునములు.

ఒకరాజు, ఇద్దరు బ్రాహ్మణులు, వేశ్య, సపుత్రికా స్త్రీ, ఏనుగు, గుఱ్ఱము, తెల్లనియెద్దు, ఆవు, గోమయము, ఉద్ధృత మృత్తిక, ధౌతవస్త్రరజకుడు, మంగళధ్వని, మండెడి నిప్పు, దీపము జలపూరితకుంభములు, కల్లు, మాంసము, రక్తము, భక్ష్యములు, మిత్రులు, చెఱకుకట్టలు, తేనె, తాంబూలము, శస్త్రము, అలంకారములు, బంగారము, వెండి [illegible], అద్దము, అక్షతలు, జెండా, చామరము, గొడుగు, నరిక, దర్భ, రథము, వృద్ధుడు, చందనము, తెల్లనిపుష్పములు, పాలు, పెరుగు, నెయ్యి, అన్నము, శంఖము, గోరోచనము,

ముత్యములు, ఆరోహణము, శుభవాక్యములు, బ్రహ్మచారి, గురువు దైవజ్ఞుడు, పద్మములు, లాజలు తెల్లధాన్యము, గేదె, కోడి, కాకి, భరద్వాజము, నెమలి, ముంగిస, మేకపోతు, ఇవి మార్గ యాయికి దక్షిణముగ వెళ్ళిన కార్యసిద్ధి॥ ఉమ్మెగి, ఒంటె, ఆడపక్షి, చిలుక, పిచ్చుక, యెడమ భాగమున వెళ్ళిన శుభము.

దుశ్శకునములు.

తాను ప్రయాణమునకు పట్టుకొనిపోయెడి వస్త్రాదికము భూమియందుపడుట, కఠినవార్తలను, భయవార్తలను వినుట గుమ్మము మూరు తగులుట, నీరసముగనుండుట-భోజనము చేసి వెళ్ళుమని నిర్బంధించుట, ప్రయాణము వెళ్లునప్పుడు వెనుక పిల్చుట, పిచ్చివాడు, శత్రువు, ఘాతకుడు-దుష్టుడు, బోడివాడు-దిగంబరి-సన్యాసి-దొంగ-తైలాభ్యంగుడు మలినుడు-జాతిభ్రష్టుడు, తాను చేతులోకలవాడు గర్భిణిస్త్రీ, వంధ్య, నల్లనిఎద్దు-పాము-కప్ప, చెవులపిల్లి-పంది-తొండ-లొట్టి-స్త్రీ-యెనుబోతు-ఊక-అమేధ్యము-రాళ్ళు-ఉప్పు-నూనె, తెలకపిండి-నువ్వులు-మినుములు-రోదనము-మజ్జిగ-ధూమాగ్ని-ప్రత్తి, యెఱ్ఱని పువ్వులు-బెల్లము, గోక్షుతము-నపుంసకుడు-ఈ శకునములు కార్యప్రతిబాధకములు.

సుస్వప్నఫలములు.

మేడయును, పర్వతమును, రథమును, గజమును ఎక్కినట్లును; గుఱ్ఱమును, ఆందోళికమును చూచుట్లు; ప్రభువులతో మాట్లాడునట్లు, చంద్రసూర్యులను చూచినట్లు; అమేధ్యములోపడినట్లు, తెల్లని వస్తువుల మాదినట్లు తనకు వివాహమైనట్లు శరీరమంతయు పసుపు అయినట్లు అలంకారములు ధరించినట్లు తాను మృతిపొందినట్లు ఫలములు పుష్పములు ఒకరికిచ్చినట్లు విద్యాధ్యయనము చేసినట్లు తాను గంగాస్నానము చేసినట్లు దేవతలను గోవులను ఎడ్లను రక్తమును చూచినట్లు పసులగృహము కాలినట్లు ఇత్యాదిస్వప్నములు గలిగిన శుభము ద్రవ్యలాభము గలుగును.

దుస్స్వప్నఫలములు.

దుస్వప్నములు సర్పము మొదలయిన క్రూరజంతువులు నువ్వులు నూనె, ఆముదం, ఎముక, ప్రత్తి, నిప్పు, ఇనుము, మురికినీళ్ళు, పడిన ఇళ్ళు, చూచినట్లు సముద్రమందున్నట్లు, జలమధ్యమందున్నట్లు బురదయందు మునిగినట్లు, ఖైదైనట్లు, అవయవములు ఖండించినట్లు, ప్రవాహము కొట్టుకొని పోయినట్లు, మృతవార్తవినట్లు, తనకుటుంబములో చనిపోయినట్లు, గ్రహణస్పర్శ చూచినట్లు, విధవను చూచినట్లు, తనకు రోగమువచ్చినట్లు, వైద్యునిచూచినట్లు, అవుషధసేవచేసినట్లు, ఇత్యాది దుస్స్వప్నములయ్యెనేని దరిద్రము, ద్రవ్యహాని, ఆపదయును కలుగును. తెలిసివచ్చినపిమ్మట నొకమహామంత్రము ౧౦౮ సార్లు ఉచ్చరించిన యెడల ఆదోషము పోవును. నుం॥ సహస్రపరమాదేవీ॥ అను మహామంత్రము ఉచ్చరించి పచ్చనిగరికతీసికొనివచ్చి యీమంత్రోచ్చారణ వల్ల తనశిరస్సునందు ధరించుకొని గజేంద్రపారాయణమైనను, పంచాక్షరీమహామంత్రమైనను, నారాయణాష్టాక్షరీ మంత్రమైనను, పారాయణము చేసినట్లయిన దుస్స్వప్నదోషము నివారణమైపోవును.

గండపురుషస్థితి

గండపురుషుడు కార్తీక-ఆషాఢ-ఫాల్గుణ వైశాఖ మాసముల యందు ఆకాశమునను-మాఘ-భాద్రపద-చైత్ర-ఆశ్వయుజమాసములలో పాతాళమునను, జ్యేష్ఠ శ్రావణ మార్గశిర్ష పౌషమాసములలో భూమియందును ఉండును-రజస్వల-ప్రసూతి-మొదలగునవి సంభవించిన పుడు శాంతికలిగిన యెడల గండపురుషుడు భూమియందుండెనేని దోషప్రాబల్యమగుటచే విశేషశాంతి. యితరకాలములలో దోషము సామాన్యము.

వార దుర్ముహూర్తములు.

ఆ సో మం బుధ గురు శు శని

ఘ. వి. విఘ విఘ విఘ విఘ విఘ విఘ విఘ

౨౬|౨౭|౧౬|౧౭| ౬|౭, ౧౫|౧౬| ౧౧|౧౨| ౬|౭| ౧|౨

౨౩|౨౪|౪౩|౪౪| ౨౩|౨౪|౧౬|౧౭|౩|౪

బల్లిపాటువలన సంభవించెడు శుభాశుభములు.

శిరస్సున కలహము-ముఖమునందు బంధుదర్శనము-కనుబొమ్మలనడుమ రాజానుగ్రహము-పైపెదవిని ధనవ్యయము-క్రింది పెదవిని ధనలాభము-ముక్కుచివర రోగము, కుడిచెవియందు దీర్ఘాయువు-ఎడమ చెవియందు వర్తకలాభము-నేత్రములయందు ఖైదు-గడ్డమున రాజదండనము-నోటియందు భయము-కంఠమున శత్రుహాని-కుడిభుజము ఆరోగ్యము-ఎడమ భుజమున స్త్రీసంగమము-కుడిముంజేతియందు కీర్తి-ఎడమముంజేతియందు రోగము-స్తనయుగ్మమున దోషము-ఉదరమున ధాన్యలాభము-రొమ్మునను నాభియందును ధనలాభము-ప్రక్కల యందు సుఖము-పాదములయందు ప్రయాణము-వీపు శుభము-గోళ్ళ యందు ధనవ్యయము-లింగమున దారిద్ర్యము-జుట్టుకొనను మృత్యువు ఈప్రదేశములయందు తొండప్రాకినను ఫలమిట్లే

ప్రసూతివిషయమై తిథ్యాదిగండములు.

అమావాస్యా ప్రతిపత్తులయొక్క సంధియందును పంచమీ షష్ఠియొక్క సంధియందును దశమీ ఏకాదశులయొక్క సంధియందును పూర్ణిమా ప్రతిపత్తులయొక్క సంధియందును రెండుగడియలకాలము తిథిగండమనంబడు కటకసింహములయొక్క సంధికాలమందును వృశ్చికధనుస్సులయొక్క సంధికాలమందును మీనమేషములయొక్క సంధికాలమందును అరగడియకాలము లగ్నగండమనబడును. రేవతి అశ్వనులయొక్క సంధికాలమందును ఆశ్లేషా మఖలయొక్క సంధికాలమందును జ్యేష్ఠామూలలయొక్క సంధికాలమందున ఎనిమిదిగడియలు నక్షత్రగండమనంబడును. ఈగండకాలములయందు జనించినశిశువులకు శాస్త్రోక్తరీతిగా శాంతిజరగవలెను. దుష్టనక్షత్రములయందు జనించినయెడలను శాంతివిధ్యుక్తముగా చేయవలెను.

నవగ్రహములు ద్వాదశస్థానములయందుండునప్పు డిచ్చుచుండెడి గోచారఫలమును తెలియజేయు చక్రము.

శ్రీ	౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯	౧౦	౧౧	౧౨
రవిః	స్థానచలనం	భయః	సంపత్	మానభంగం	భయం	శత్రుక్షయం	దేహపీడ	రోగః	భయః	లాభః	ఆరోగ్యం	వ్యయః
చంద్రః	సౌజన్యం	వ్యయః	లాభః	రోగం	కార్యనాశః	[illegible]	లాభః	వ్యయః	వ్యాకులః	లాభః	సుఖం	దుఃఖం
కుజః	ఖేదః	వ్యయః	లాభం	శత్రుపీడ	రిపుభయం	ధనలాభః	కలహః	భయః	వ్యయః	చలనం	లాభం	రోగం
బుధః	బంధః	లాభః	వ్యయః	శత్రుభయం	దరిద్రం	భూషణం	వ్యసనం	సంతోషః	దుఃఖం	శుభం	సుఖం	వ్యయః
గురుః	గమనః	ధనలాభః	ఆపత్	నాశనం	సంపత్	క్లేశః	ఆరోగ్యం	హానిః	ధనాగమనం	హానిః	సంతోషం	పీడా
శుక్రః	ఆరోగ్యం	భాగ్యం	సౌఖ్యం	సుఖం	పుత్రలాభః	మానహానిః	క్లేశః	భయః	ధనలాభః	హానిః	సౌఖ్యం	లాభః
శనిః	అఫలః	హానిః	సంపత్	శక్తిరోగం	బుభుక్ష	లక్ష్మీః	రాజదండ	దుఃఖః	రోగః	జాడ్యం	లాభః	క్లేశః
రాహుః	భయః	కలహః	సౌఖ్యః	మానహానిః	ధనవ్యయం	సుఖం	భయం	మృత్యుః	సంతాపం	కలహం	లాభః	హానిః
కేతుః	భయః	విరోధః	సుఖం	మానహానిః	ధనక్షయం	సుఖం	భీతిః	హానిః	కలహం	విరోధం	ధనాగమః	హానిః

గౌరీపంచాంగం కాలము ౧కి ౩½ ఘడియ ఘంట ౧ నిమిషం ౩౦.

పగటి యామార్ధ ఫలము.

వారాః	ఆది	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧	ఉద్యో	అమృ	రోగం	విషం	ఉద్యో	రోగం	విషం
౨	లాభం	విషం	ఉద్యో	అమృ	విషం	జ్వరం	అమృ
౩	విషం	ఉద్యో	జ్వరం	శుభం	జ్వరం	అమృ	జ్వరం
౪	అమృ	లాభం	లాభం	ఉద్యో	లాభం	కలహం	ఉద్యో
౫	శుభం	జ్వరం	అమృ	రోగం	అమృ	లాభం	శుభం
౬	ధనం	అమృ	ఉద్యో	శుభం	విషం	సుఖం	లాభం
౭	అమృ	ఆదా	విషం	ధనం	కలహం	ధనం	ధనం
౮	విషం	ధనం	లాభం	అమృ	జ్వరం	అమృ	లాభం

రాత్రి యామార్ధ ఫలము.

వారాః	ఆది	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧	శుభం	రోగం	జ్వరం	లాభం	సుఖం	అమృ	విషం
౨	అమృ	లాభం	ఉద్యో	రోగం	రోగం	జ్వరం	ఉద్యో
౩	జ్వరం	ధనం	కలహం	విషం	కలహం	కలహం	శుభం
౪	రోగం	ఉద్యో	లాభం	ఉద్యో	లాభం	లాభం	అమృ
౫	కలహం	రోగం	రోగం	శుభం	ఉద్యో	శుభం	కలహం
౬	లాభం	అమృ	లాభం	లాభం	జ్వరం	ధనం	రోగం
౭	ఉద్యో	విషం	ఉద్యో	ధనం	లాభం	అమృ	అమృ
౮	రోగం	జ్వరం	ధనం	లాభం	ఉద్యో	విషం	లాభం

16	౩	౧౧ శు॥ శు మృ౦౪౬-౧౫ఉత్తరాభాద్ర౫౬-౧౩ధృతి౫౭-౩౦కి౦౧౫-౨౧౭౧౭-౩౬త్యా ౪౪-౧౪ శ్వేతవరాహకల్పాదిచాంద్రమానా బ్దాదిః తైలాభ్యంగం నింబకుసుమ భక్షణం నూతనవస్త్రధారణం వై ప్రః౧౪-౬ నిర్గ ౨౪-౪ భు ౦-౧౬ చ౨౯
17	౪	౧౨ ద్వి॥ బా ౪౯-౧౯ రే ౬౦-౮ బ్ర ౫౮-౨౨ బా ౧౭-౪౭ త ౨౮-౩౧ అహః ౨౯-౫౨ఉభా౧౪ వి ౨౯-౫౪ అమృతఘటికాః సౌభాగ్య గౌరీవ్రతం దేవవ్యాసతీర్థానాం పుణ్యదినం చంద్రోదయః దక్షిణశృంగః భుక్తి ౦-౨౪ చ౩౦
18	౫	౧౩ తృ॥ గు॥౫౩-౨౬ శే ౫౫౫౯-౨తై౭౧-౭౭రా౭౫-౪౪త్యా౪-౭౫ ఉత్తమపుష్యాదిః ఆదోళనతృతీయా భుక్తిః ౦-౩౭చ౧
19	౬	౧౪ చ॥ శు॥౫౮-౧౬అశ్వి ౬-౩౧ వై ౬౦-౮ వ ౭౫-౫౧ రా ౩-౭ త్యా ౪-౭౫ ప్రదోషః భుక్తి ౦-౪౦చ౦ ౨
20	౭	౧౫ పం॥ శ॥౬౦-౮భర౧౨-౪౭ వై ౦-౧౨బ౨౯-౮౯౧౬-౭త్యా౪-౨౬అహః౨౯-౫౬ఉభా౨౪వి౫౧-౧౨మత్స్యజయంతిః లక్ష్మీపంచమీ త్రిస్పృక్ భు ౦-౪౮ చ౦ ౩
21	౮	౧౬ షం॥ ఆ॥౩-౪౪ కృ ౯-౯౮౧-౪౯ బ ౩-౪౪ త్యాజ్యాభావః భుక్తి ౨౦-౫౬ చ ౫ [భు౧-౩చ౫
22	౯	౧౭ స॥ సో॥౮-౫౮౧౫౪౬ ౩-౧౨తై౮-౫౮౩-౩౭త్యా౪-౨౬రా౧౦-౪౯ మేషాయనం గోర్య ౫౭-౪౫ ప్రదోషః
23	౧౦	౧౮ అ॥ ౧౩-౪౪మృ౩౧ ౪౦ఆయు౪-౨౩వ౧౩-౪౪రా౨౪-౨౬త్యా౪-౨౦ ఉభయానధ్యాయః శ్రాం భు ౧-౧౧చ౬
24	౧౧	౧౯ న॥ బు॥౧౭-౪౯ఆర్ద్ర౧౩౬-౪౯సౌ౪-౫౭బ౧౭-౪౧త్యాజ్యాభావః । అహః౩౦-౨ఉభా౩౪వి౧౨-౪౨ నవమీతిథిః । భవాన్యుత్పత్తిః అశోకాష్టమీ బుధాష్టమీ భు ౧-౨౦ చ౦ ౭ [స్యాదివసః భు౧-౨౭చ౮
25	౧౨	౨౦ ద॥ గు॥౨౦-౩౬పు ౪౦-౪౬శో౪-౪౫శా౨౦-౩౬త ౪౭ త్యా౪ - ౧౬ శూన్యతిథిః । శ్రీరామనవమీ కవీంద్రతీర్థానాం పుణ్యదినం
26	౧౩	౨౧ ద॥ శు॥౨౨-౧౬పు ౪౩-౩౪అతి౩-౩౭గ౨౨-౧౬కి౧-౪౨ త్యా౪ ౧౧ దశమీతిథిః ధర్మరాజదశమీ భుక్తి౧-౩౫చ౯
27	౧౪	౨౨ ఏ॥ శ॥౨౨-౩౯అశ్లే౮౫-౬సు౧-౩౧ధృ౫౭-౯భ౨౨-౩౯౨౧౬-౨౩ త్యా ౪-౬ అహః ౩౦-౧౦ఉభా౪వి౩౪-౪౧ ఏకాదశీతిథిః డోలోత్సవః సర్వేషామేకాదశీ భు ౧-౪౩ చ౦౧౦ [భు౧-౫౧చ౧౧
28	౧౫	౨౩ ద్వా॥ ఆ॥౨౧ ౪౫మ౪౫-౨౩శూ౫౪-౩౦బా౨౧-౪౫ బ ౧౫-౧౫ త్యా ౪-౧ తిథిద్వయం వామనద్వాదశీ ప్రదోషః
29	౧౬	౨౪ త్ర॥ సో॥౯-౪౦పుప౪౪-౩౨గ౦౪౭-౩౫తై౯-౪౦బ౫-౬త్యా౩-౫౬ చతుర్దశీతిథిః అనధ్యయన చతుష్టయం అనంగపూజా సత్యప్రజ్ఞతీర్థానాం పుణ్యదినం స్యప్రః౪౧-౪౨గ్ర౫౨-౨౨భుక్తి౧-౫౯చ౧౨
30	౧౭	౨౫ చ॥ మ॥౧౬-౨౯ఉఫ౪౧-౧౦వృ౩-౪౦వ౧౬-౨౯బ౧-౪౯త్యా౩-౫౧అహః ౩౦ ౧౬ శేరవిః ౫౭-౬ దమనపూజా మహావైత్ర శ్రీ శివసన్నిధిస్నానం భు౨-౭చ౧౩ [ఏకమన్వాదిః భు౨-౧౧చ౧౪
31	౧౮	౨౬ పూ॥ బు॥ ○ ౧౨-౪౭హ౩౯-౪౫ ౩౬-౪౮బ౧౨-౪౭బ౨-౨౨త్యా౩-౫౦రా౨౮-౩౯ యోగకాలః అనంగనాగః రా
1	౧౯	౨౭ కృ॥ ప్ర॥ గు॥౭-౩౪చి౩౬-౩౫వ్యా౩౦-౨౭కౌ౮-౫శేషః౨-౫౦రా౧౯ ౧౭త్యా౩-౪౪ కుజశేభు౨-౨౩చ౧౫
2	౨౦	౨౮ ద్వి॥ శు॥౨-౯ స్వ ౧౫౪-౧౪స్వా౩౨-౪౬హ౨౨-౪౧గ౨-౯ గా ౧౫-౨౯ త్యా ౩-౪౫ అవమాహః వాగీశతీర్థానాం పుణ్యదినం భుక్తి ౨-౩౧చ౧౬ [వేధః భు౨-౩౯చ౧౭
3	౨౧	౨౯ తృ॥ శ॥౫౦-౨౧వి౨౯-౮వ౧౫-౫భ౨౩-౨౨రా౭-౫౮త్యా౩-౪౧అహః౩౦ ౨౬శేరవిః౧౮-౫౬ ప్రదోషః గా హు
4	౨౨	౩౦ చ॥ ఆ॥౪౪-౧౪అనూ౨౪-౨౯సి౭-౧౭వ్య౫౨-౦కౌ౧౭-౬రా౭-౩త్యా౩-౪౪ మృత్యుయోగః భు ౨-౪౭ చ౧౮
5	౨౩	౩౧ ప॥ సో॥౩౮-౨౫జ్యే౨౦-౨౯వ౫౨-౦గ౧౧-౧౯ త్యాజ్యాభావః ఉభయప్రదోషః భు౨-౫౫చ౧౯
6	౨౪	౧ ష॥ మ॥౩౩-౫మూ౧౬-౫౦ప౪౪-౫౯భ౫-౪౫బ౧౩-౪ త్యా౩-౪౪ రా౯-౦అహః౩౦-౩౪శే౩రవిః ౪౩-౪భు౩-౩చ౨౦
7	౨౫	౨ స॥ బు॥౨౮-౨౦పూషా౧౩-౪౩శివ౩౮-౨౭కౌ౨౮-౨౦ రా౨-౧౫తా౩-౫౦ అనధ్యాయః బుధాష్టమీ భు౩-౧౧ చ౨౧
8	౨౬	౩ న॥ గు॥౨౪-౨౧ ఉషా౧౧-౨౧సి౩౨-౩౫గ౨౪-౨౧బ౨౧-౬త్యా౩-౫౪శేభు౩-౧౯చ౨౨ [౩-౨౭ చ౨౩
9	౨౭	౪ ద॥ శు॥౨౧-౧౯ శ్ర౫-౫౨సా౨౭-౨౯భ౨౧-౧౯బ౧౯-౪౮త్యా౩-౫౮తిథిద్వయం భు
10	౨౮	౫ ఏ॥ శ॥౧౯-౨౨ధ౯-౨౬శు౨౩-౧౦బా౧౯-౨౨౨౭-౩౯తా౪-౧౩అహః౩౦-౪౨శేరవిః౧౬-౫౬ ద్వాదశీతిథిః । సర్వేషామేకాదశీ భు౩-౩౫చ౨౪ [ధగ్ధయోగ భు౩-౪౩చ౨౫
11	౨౯	౬ ద్వా॥ ఆ॥౧౮-౩౭శ౧౦-౧౬బ్ర౨౦-౧ తై ౧౮-౩౭బ౨౬ - ౪౧త్యా ౪-౮ ప్రదోషః
12	౩౦	౭ త్ర॥ సో॥౧౯-౮పూ౧౨-౮బ౧౬-౩౬వ౧౯-౮ గ౬-౩౪త్యా౪౧౨చతుర్దశీతిథిః అనధ్యయన చతుష్టయం మాసశివరాత్రిః । కుజక్రాంతిం సత్యవిజయతీర్థానాం పుణ్యదినం భు౩
13	౩౧	౮ చతు॥ మ॥౨౦-౫౪ఉ౧౫-౧౯వి౧౬-౨౭శ౨౦-౫౪ రా౧౬-౪౦త్యా౪-౧౭అహః౩౦ ౫౦ అగ్నిస్త్రీపుంస్నదీతీర్థేపాదజలరాశౌ మేషేరవిః౩౦-౫౫శూన్యతిథిః । విషువత్పుణ్యకాలం భు ౧౦ ప్రాగూర్ధ్వంకృష్ణాంగారక చతుర్దశీ భు ౩-౫౯చ౨౭ [అయోగః భు ౦-౪ చ౨౮
14	౧	౯ అమా॥ బు॥ ● ౨౩-౫౬ రే౧౬-౪౫ వై౯-౧౦సా౨౩-౫౬త్యాజ్యాభావః దర్శతిథిః । కూర్మకల్పాదిః అన్వాధానం ఉత్తా

ర			శ
కుజ గురు	బ౧౪ మేషే రవిః బ౭మీనే కుజః ౨౫మీనే బుధః కు౧౦ కుంభే శు		కే

కుజచారః కు౧ మకరత ౩-కుర౬-౦ ౫కకరత ౪ కు౫౪-౩౩ ౯గు పూభా౧కు౧౫-౦ ౧౩సో పూ౨కు౨౫గు౧౦ ౭౨కుపూభా౩౭ ౧౯-౨ ౭ముపూర్వమీ కు౫౬౪౧	౧౨౮ఉభా౧౬౮-౧౭ బుధచారః కు౩గురు కకరత౧బు౧౮-౪౫ ౫ అశ్వి ౨ బు౫౫-౨౯ ౮బు శత ౩ బు ౩ ౪-౨ ౧౧శ శ్ర౪బు౧౦-౧౫ ౧౩సో పూ౧బు౧౫౧౮	౧౫బు పూ౨బుధ౨౧౨౮ బ౨కు పూ౩బు౨౭-౩౩ ౫ఆపూ॥౪మీ బు౨౯-౫ ౮బు ప్రాగస్తంబు౨౦-౫౭ ౨౫ ఉభా౧బు౨౫-౪౨ ౯గు ఉభా౨బు౯-౧౯ ౧౧శ ఉభా౩బు౧౪-౧౯	౧౭సో ఉ౪బు౫-౨౧ ౧౪మరే౧బు౫౫ ౫౫ గురుః [౫౦ కు౫ఆదిపూ౧గు౧౦- బ౬సో పూ౨బ ౨౮- శుక్రచారః ౨౪ కు౨బు శ౪౪కు౬-౩౦	౫శధని౧శుక్రః ౨౬-౩౮ ౭మ ధని ౨శుక్రః ౪౧-౮ ౧౦శుధ౩శుం౭౩౨౪-౯ ౧౩సో ధ౪శుక్రః౨౪-౩ బ౧శతతా౮ ౧కు౧౫-౮ ౫ఆశతతా౨ ౨కు౪-౫౩ ౭ శతతా౩ శు౫౪-౩౯	౧౦శుశతర శు౪౪౨౬ ౧౩సో పూ౧శు౩౧- శనిచారః [౫౯ కు౧మంమృ౪శ౩౦-౦ బ౧౧శఆ౧శ౫౨-౩ గా - క్షేత్రా సా ప్తి

తేదీ		తిథి	వివరములు
15	౨	౧౦	శు॥ ప్ర॥ గు॥ [illegible] త్యాజ్యం [illegible] యోగ కాల చంద్రోదయః దక్షిణ శృంగః రవిక్రాంతంభుం-౧౧ [illegible]
16	౩	౧౧	ద్వా॥ శు॥ [illegible] ప్రీతి [illegible] త్యాజ్యాభావః అహః [illegible] అశ్వరవిః [illegible] భుం [illegible]
17	౪	౧౨	త్ర॥ శ॥ [illegible] ఉభయప్రదోష. భుం [illegible]
18	౫	౧౩	చ॥ ఆ॥ [illegible] త్యాజ్య [illegible] భుం [illegible]
19	౬	౧౪	పౌ॥ సో॥ [illegible] త్యాజ్యాభావః [illegible] భుం [illegible]
20	౭	౧౫	ప॥ మ॥ [illegible] రవిః [illegible] క్రాంతం యం బెరుమానారు తిరునక్షత్రం భుం [illegible]
21	౮	౧౬	ద్వి॥ బు॥ [illegible] త్యాజ్య [illegible] ప్రదోష [illegible] తిరుమహాసాళ్ తిరు భుం [illegible]
22	౯	౧౭	త॥ గు॥ [illegible] త్యాజ్య [illegible] అనధ్యయః కృష్ణభాజ్యః [illegible] భుం [illegible]
23	౧౦	౧౮	చ॥ శు॥ [illegible] త్యాజ్య [illegible] అహః [illegible] అశ్వరవిః [illegible] భుం [illegible]
24	౧౧	౧౯	ప॥ శ॥ [illegible] వృశ్చిక [illegible]
25	౧౨	౨౦	ష॥ ఆ॥ [illegible] త్యాజ్య [illegible] భుం [illegible]
26	౧౩	౨౧	స॥ సో॥ [illegible] త్యాజ్య [illegible] భుం [illegible]
27	౧౪	౨౨	అ॥ మ॥ [illegible] త్యాజ్య [illegible] శ్రీ [illegible] పూర్వజలరాశౌ రవిః [illegible]
28	౧౫	౨౩	న॥ బు॥ [illegible] త్యాజ్య [illegible] అనధ్య [illegible] భుం [illegible]
29	౧౬	౨౪	ద॥ గు॥ [illegible] త్యాజ్య [illegible] అన్వాధానం భుం [illegible]
30	౧౭	౨౫	అ॥ శు॥ [illegible] త్యాజ్య [illegible] తిథి [illegible] యోగః భుం [illegible]
1	౧౮	౨౬	ద్వి॥ శ॥ [illegible] త్యాజ్య [illegible] తిథిద్వయం అమృతయోగః
2	౧౯	౨౭	త్ర॥ ఆ॥ [illegible] త్యాజ్యాభావః చతుర్థీ [illegible] ప్రదోష [illegible] చంద్రయోగః భుం [illegible]
3	౨౦	౨౮	చ॥ సో॥ [illegible] త్యాజ్య [illegible] భుం [illegible]
4	౨౧	౨౯	పం॥ మ॥ [illegible] భుం [illegible]
5	౨౨	౩౦	ష॥ బు॥ [illegible] త్యాజ్య [illegible] ప్రదోష [illegible] భుం [illegible]
6	౨౩	౩౧	స॥ గు॥ [illegible] అనధ్యాయః [illegible] భుం [illegible]
7	౨౪	౧	అ॥ శు॥ [illegible] త్యాజ్య [illegible] భుం [illegible]
8	౨౫	౨	న॥ శ॥ [illegible] త్యాజ్య [illegible] ఆనందయోగః భుం [illegible]
9	౨౬	౩	ద॥ ఆ॥ [illegible] త్యాజ్య [illegible] సర్వేషాం ఏకాదశీ భుం [illegible]
10	౨౭	౪	ద్వా॥ సో॥ [illegible] త్యాజ్యాభావః [illegible] శ్రీ [illegible] నిర్జలరాశౌ [illegible] ప్రదోషః [illegible] భుం [illegible]
11	౨౮	౫	త్ర॥ మ॥ [illegible] త్యాజ్య [illegible] భుం [illegible]
12	౨౯	౬	చతు॥ బు॥ [illegible] అనధ్యయన చతుష్టయం మాస శివరాత్రిః మృత్యుయోగః
13	౩౦	౭	అమా॥ [illegible] త్యాజ్య [illegible] భుం [illegible]
14	౩౧	౮	ప॥ శ॥ [illegible] త్యాజ్య [illegible] కృష్ణ [illegible] రథయోగాంతః పాశిపదపుణ్యకాలః [illegible] భుం [illegible]

శుక్ర	బుధ	గురు	శని	
శుక్రః	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ఆశ్లేష [illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	గురుమూఢ	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
బుధః	[illegible]	[illegible]	శనిరాహుకేతుచారాః	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	

15	౧	౯ శు॥ ప్రా॥ ౯-౪౦ రో౬౦-౦ ఆ౪౦-౨౭ బ౯-౪౦ రా౮-౪౨ చంద్రోదయః సమశృంగః భు౦-౪చ౩౦
16	౨	౧౬ ద్వి॥ ఆ౧౪-౪౪ రో౨-౫౫ సు౪౩-౧౪ కౌ౧౪-౪౪ ది౧౮-౨౨ తృతీయాతిథిః అక్ష ౩ పరశురామజయంతిః భు-౧౩చ౧
17	౩	౧౭ తృ॥ సో౯-౨౮ మృ౯-౬ ధృ౪౩-౫౫ గ౯-౨౮ వి౩౨-౦ అహః౩౨-౨ కృ౩౪౫౭-౯ చతుర్థీతిథిః త్రేతాయుగాదిః ప్రదోషః శక్రాం ఆనందయోగః విద్యాధిరాజతీర్థానాం పు॥ భు౦-౨౧చ౨.
18	౪	౧౨ చ॥ సు-౨౩-౧౦ ఆర్ద్రా౧౪-౩౩ శూ౪౩-౨౧ భ౨౩-౧౦ రా౧౪-౪౮ శూన్యతిథిః భౌమచతుర్థి భు౦-౩౦చ౩
19	౫	౧౩ పం॥ బు౨౫-౫౬ పు౯-౮ గ౪౨-౪౯ బా౧౭-౯ రా౮-౪ పంచమితిథిః శ్రీశంకరాచార్యాగాధనం భు౦-౩౯చ౪
20	౬	౧౪ ష॥ గు౨౭-౪౯ పుష్య౨౨-౨౨ వృ౪౧-౨౦ తై౨౧-౨రా౨౩-౧౩ వర్జ్యః త్యాజ్యః ప్రవ౧-౫౦ ౧౩-౪ భు౦-౪౭ చ ౫
21	౭	౧౫ స॥ శు౨౭-౪౬ ఆశ్లేష౪-౧౫ వృ౩౮-౫౪ వ౨౭-౪౬ రా౨౨-౩౯ త్యాజ్య౪-౪ అహః౩౨-౧౦ కృ౪౮౨౪-౩౬ అనధ్యయనద్వ
22	౮	౧౬ అ॥ శ౨౬-౪౬ మ౨౫-౨౩ వ్యా౩౫-౯ బ౨౬-౪౬ రా౧౩-౨ త్యా౩-౫౮ భు౧.౪చ౭ (యంతృత్యయోగః భు౦-౫౬చ౬
23	౯	౧౭ న॥ ఆ౨౪-౩౫ పుఫ౨౪-౫౭ హ౩౧-౨ కౌ౨౪-౩౪ రా౧౦-౯ మిధునాయనగోర ౩౫-౫౫ దశ౧-౧౩ శు వే భు౧-౧౩చ౮
24	౧౦	౧౮ ద॥ సో౨౧-౨౦ ఉఫ౨౩-౩౫ వ౨౬-౧౩ క౨౧-౨౦ రా౧౧-౪౦ త్యా౩-౫౨ అహః౩౨-౧౪ రో౧ పుం పున్నత్రే పూర్ణ జలరాశౌ ౮౫౩-౫౧ తిధిక్షయం అపరాహ్ణకాలః౨-౭ అమృతయోగః భు౧-౨౧౬౯
25	౧౧	౯ ఏ॥ మ ౧౭-౭ హ౨౧-౩౮ సి౯-౪౯ భ౧౭-౭ రా౮-౧౩ త్యా౩-౪౬ సర్వేషామేకాదశీ ద్వాదశీతిథిః భు౧-౩౦చ౧౦
26	౧౨	౨౦ ద్వా॥ బు౧౨.౯ చి౧౮-౧౧ వ్య౧౨-౫౭ బా౧౨-౯ ది౩౧-౨౦ త్యా౩-౪౫ ప్రదోషః పరశురామజ ౧౨శి భు౧-౩౮చ౧౧
27	౧౩	౨౧ త్ర॥ గు౬-౩౯ స్వా౧౪-౩౫ వ౬-౦ ప౫౨-౩౬ తై౬-౩౯ రా౨౭-౩౮ త్యా౩-౪౩ నృసింహజయంతిః అనధ్యయనత్రయం అశో హాసింగర్ తిరువరదరాజస్వామీనాం ధ్వజారోహణం భు౧-౪౭చ౧౨
28	౧౪	౨౨ చ॥ శు౦-౩౪ హా౫౩-౫౨౧౧ ౩౩ శి౫౦-౩౮ వం౩౪ ది౧౮-౧౨ త్యా౩-౪౩ అహః ౩౨-౧౮ రో౨౭ ౨౨-౫౯ యోగకాః సంపద్గౌరీవ్రతం మహావైశాఖిదధ్యన్నక్యజః ఛత్రపాదుకోపధానానిక ర్తరిత్యాగః నమ్మాళ్వార్ తిర్ భు౧-౫౬చ౧౦
29	౧౫	౬౩ ॥ ప్రా॥ శ౮-౨౩ అనూ౬-౨౫ శి౮-౫౬ బా౨౧-౨౪ ది౯. ౨౭ త్యా౩-౪౩ అమృతయోగః భు౨ ౪చ౧౪
30	౧౬	౬౪ ॥ ఆ౪౨-౨౬ జ్యే౨-౧౭ వ్ర.౫౬-౪ సా౩౫-౨౭ తై౧౫ ౨౪ రా౨౦-౩౯ త్యా౩-౪౪ భు౨-౧౩చ౧౫
31	౧౭	౨౫ ద్వి॥ సో౩౬-౫౫ మూ ౫౪-౫౪ శు౨౮-౧౭ వ౯-౪౧ ౨౦ ౫౮ త్యా౩-౪౬ అహః౩౨ ౨౦ రో౩ ౫౨-౯ పార్థివకల్పః ప్రదోషః-శ-వే-గరుడోత్సవః ఉత్పాతయోగః భు౨-౨౧చ౧౬ (వై ప్ర౫-౯ నిర్గమః ౧౪-౫౩ భు౨-౩౦చ౧౭
1	౧౮	౨౬ స॥ మం॥ ౩౭-౦ ఉషా౫౨-౧౦ శు౨౧-౩౮ బా౪-౨౭ జ౧౩-౫౯ త్యా౩-౪౯ ప్రదోషాభావః భౌమచతుర్థి అభిజిత్ ౪-వే
2	౧౯	౨౭ ప॥ బు॥ ౨౭-౪౯ శ్ర౫౦-౧౪ బ్ర౫-౩౨ తై౨౭-౪౯ ది౧-౫౮ త్యా౩-౫౨ భు౨-౩౮చ౧౮ [క్షయః భు౨-౪౭చ౧౯
3	౨౦	౨౮ ష॥ గు॥ ౨౪-౩౨ శ్ర౪౯-౧౩ ఐ౧౦-౬ వ౨౪-౩౨ ది౦-౩ త్యా౩-౫౬ షష్ఠీతిథి ప్రదోషః దగ్గుపరదరాజస్వామినాం రథో
4	౨౧	౨౯ స॥ శు॥ ౨౨-౩౦ శ౪౯-౩౪ వై౫-౮ బ౨౨-౩౦ ది౭-౧౯ అహః౩౨-౨౪ రో౪౪ ౨౧-౧౬ తిథిద్వయం అతీర్థవాది భు౨-౫౫
5	౨౨	౩౦ అ॥ శ॥ ౨౧-౨౭ పూభా౫౦-౫౦ ౨౧-౫౭ ప్రీ౫౭-౯ కౌ౨౧-౩౪ ది౫.౫౪ త్యా౪.౫ నవమీతిథిః భు౩-౪చ౨౧
6	౨౩	౩౧ ॥ ఆ॥ ౨౧-౪౧ ఉభా౫౩-౨౬ ఆయు౫౭-౨౮ గ౨౧-౪౦ ది౧౫-౫౨ త్యా౪-౧౦ దశమీతిథిః భు౩-౧౩చ౨౨
7	౨౪	౧ కా॥ సో॥ ౨౩-౧౨ రే౫౭-౧౫ సౌ౫౬-౫౪ భ౨౩-౯ ది౨౫-౨౦ త్యా౪-౧౫ అహః౩౨-౨౪ మృ౧ పూర్ణజలరాశౌ స్త్రీనపుం సకనక్షత్రేరవిః౫౦-౩౬ శూన్యతిథిః అమృతయోగః హనుమజ్జయంతిః భు౩-౨౧చ౨౩ [భు౩-౩౦చ౨౪
8	౨౫	౨ ఏ॥ మం॥ ౨౬.౦ అ౬౦-౧౦ శో౫౭-౧౨ బా౨౬-౭ రా౯-౭ త్యా౪-౨౦ ఏకాదశీతిథిః సర్వేషామేకాదశీ అమృతయోగః
9	౨౬	౩ ద్వా॥ బు॥ ౯-౪౩ అ౨-౨౫ అతి౫౮ ౧౩ తై౯-౪౩ ది౨౩ ౪౫ త్యా౪-౨౩ ఉభయ ప్రదోషః కృ క్రాం-చంద్రయోగః
10	౨౭	౪ త్ర॥ గు॥ ౩౪-౧౫ ౧౫ సు౫౯-౪౩ ౧-౫౯ ౯-౦ త్యా౪-౨౬ భు౩-౪౭చ౨౬ (భు౩-౩౮చ౨౫
11	౨౮	౫ చ॥ శు॥ ౩౯-౧౭ కృ౧౪-౪౨ ధృ౬౦-౧ భ౬-౪౬ రా౨౬-౩౪ త్యా౪-౨౬ అహః ౩౨-౨౮ మృ ౨౭౨౨-౪౧ అనధ్యయనత్రయం మాసశివరాత్రిః భు౩-౫౫చ౨౭
12	౨౯	౬ అమా॥ శ౪౪-౧౬ రో౨౧-౧౨ ధృ౧-౩౨ చ౭-౧౬ శేషః౨-౨౪ రా౪-౭ త్యా౪-౨౪ అన్వాధానం ర క్రాం భు౪-౪చ౨౮

రవిః	కుజమం॥ రో౪బు౩౨-౩౧	గురుః	బవమభ౩కుజం-౧౯	గు	కు	కుజ	శ బు
కు౧కు ఆ౧ మేషు౪౧-౪౭	కు౬కు మృగశి౧ బు ౩౬-౮	కు౯ ఆ ఉభా౧కు౫౦-౪౭	బ౭శుభ౪శు౨౬-౧౨				
కు౬కు॥ అశ్వి౨కు ౧౧-౧౨	కు౯ ఆ॥ మృగ౨బు౩-౨౨	శుక్రః	బ౧౬సోకృ ౧కు౪-౨౩	రా	కు౧శ- మేషేశు		
కు౧౮మ॥ అశ్వి౩కు౩౩.౫౭	కు౧౧మం॥ మృ౩ బు-౫౦	కు౧శ అశ్వి౧ మేషేశు౫౯	౧౨బుకృ౨కృకు౪౯-౨౩		కు౧౧మిథునేబు		
బ౧శ॥ అశ్వి ౪ కు౧౦-౧౮	కు౧౪కుమృ ౪బు౩౩ ౫౨	౧౧	బ౩౦శకృ౩కు౩౫-౧౭		బ ౧౨ వృషేశు		కే
బ౫బు॥ భ౧కు౨౯-౨౯	బ౩సో ఆర్ద్రా౧బు౧౨-౧౯	కు౪మ అశ్వి౨కు౫౫-౩	శనిః				
బ౯ ఆ॥ భ౨కు౫౬-౨౬	బ౭కు ఆర్ద్రా ౨బు౨౭-౨౦	కు౭శు అశ్వి ౩కు౩౦-౫౦	౬౧౩గు ఆర్ద్రా౩శ౨-౧౧				
బ౧౪కు భ౩కు౩౦-౨౭	బ౧౦సో ఆర్ద్రా౩బు౧౪-౧	౧౬సో అశ్వి౪కు౧౬-౫౨	రాహుకేతుచారానస్థ౩				
బుధః	బ౧౪కు బుధ వక్రారంభః	కు౧౩గు భ౧కు౨-౨౪	బ౧౩పశ్చాదస్తం శనిః				
కు౨౨శ॥ రో౩ బు ౩౨-౪౮	౯-౪౯	బ౧౪భ౨కు౪౭-౫౫					

13	౩౦	౭	శు॥ప్ర॥ ఆర్ద్ర-౫౦మృ౨౭-౧౬ఘ౩-౫౬౦౧౨-౩౧రా౧౭-౫౧యాగ ఽ ఽ క్రాంభుర-౧౭చ౨౯
14	౩౧	౮	ద్వి॥ సో ౫౨-౫౧ఆర్ద్ర౩౩-౧౪౫౦౮-౧౭వా౨౧-౨౦త్యాజ్యాభాః అహః౩౨-౩౦పృ౩మిథునే ౬౫౩-౨౦ సోమప దంబార్ధకల్కిజయంత్యౌ సత్యనందతీర్థానాంపు॥చంద్రోదయ-శుత్రగస్త్యం౫॥శ-కాం౧ భుర-౨౨చ౩౦[౧౭చ౧
15	౧	౯	తృ॥ మ ౫౫-౪౮పు౩౮-౧౫౪-౫౧౬౨౪-౧౭౩౫-౩౭రా౨౬-౩౫వృదశీతిముఖః రంభా గ్రౌ౩పా తావావఃభుం-
16	౨	౧౦	చ॥బు౫౭-౧౭పుష్య౪౧-౧౮ధృ౪-౩౭వ౨౬-౩౯ శేషః౩-౨౦పునస్త్యాజ్యాభాః ప్రదోషఃభుం-౧౦చ౨
17	౩	౧౧	ప॥గు౫౭-౪౫ఆశ్లేష౪-౦వ్యా౮-౧౮బ౨౭౩౧౨౧౪-౪౪అమృతయోగఃభుం-౨౦చ౩ (గౌరీవ్రతం భుం-౩౦చ౪
18	౪	౧౨	ష॥శు౫౬-౪౦మఖ౫-౭హ౭-౨౫వ౫౮-౪కా౨౭-౧౨౭౧౪-౩౪అహః౩౨-౩౨పృ౪౭౩-౫౬శుక్రాస్తం-అరణ్య
19	౫	౧౩	స॥శ౫౪-౩౦పూఫ౪౫-౩౩సి౩-౩౭౫౨౫-౩౮ది౪-౫౬త్యా౩-౫౯ ప్రదోషఃభుం-౪౦చ౫
20	౬	౧౪	అ॥ఆ౫౧-౨ఉఫ౪౩-౫౨వ్య౪౮-౨౯భ౨౨-౪౫ది౨-౪౧త్యా౩-౫౫అనధ్యాయః-అమృతయోగఃభుం-౫౦చ౬
21	౭	౧౫	ప॥ సో ౪౮-౩౯హ౪౧-౪౭వ౪౨-౩౫వా౧౯-౫౧౪-౭త్యా౩ ౫౧అహః౩౨-౩౬ఆర్ద్రా౧శ్రీ శ్రీనత్య తీర్థపా దజ లరాశౌరవిః౫౪-౩౮భుం-౫౯చ౭ [నాథస్వామివాంఛ్వజారోహణంభుం౧-౯చ౮
22	౮	౧౬	శ॥మ౪౧-౫౯చి౩౮-౪౮ప౩౬-౧౬౧౫-౧౮౭౦-౪౮త్యా౩-౪౮రా౧౯-౧౮త్యా౩-౪౫దశపాపహరదశమీవిశ్వ
23	౯	౧౭	ఏ॥బు౩౬-౨౫స్వా౩౫-౬౮౨౮-౫౮వ-౧౯రా౧౫-౨౩సర్వేషామేకాదశీ నిర్జలైకాదశీ భుం౧-౧౯చ౯
24	౧౦	౧౮	ద్వా॥గు౩౦-౭౭వి౩౧-౨౦సి౨౧-౩౬బ౩-౨౬రా౮-౦త్యా౩-౪౩కట కాయనం౭-౩౧పరమ౧౯౩౨-౩౮ కూర్మజయం తిః-ప్రదోషః-రామలక్ష్మణద్వాదశీభుం౧-౨౮చ౧౦
25	౧౧	౧౯	త్ర॥శు౨౪-౧౪అనూ౨౭-౧౦సా౧౪-౪౦తై౨౪-౧౦రా౭-౩౬పరమా ౩౨-౩౮ఆర్ద్రా౪౬౫-౪౭ పిద్ధద్వయం అన ధ్యయన ౪ శ్రీమన్న్యాయసుధాపరిమళ॥సత్యాభిజ్ఞతీర్థానాంపు॥శ-వే౨౭భుం౧-౩౮చ౧౧ (సేవభుం౧-౪౮చ౧౨
26	౧౨	౨౦	చ॥శ౧౮-౪జ్యే౨౨-౫౯శు౬-౨౨శుక్లం౫౩-౨౬౧౭-౪త్యాజ్యాభాః పూర్ణిమాతిథిః భాద్యకమన్వాదిః స్నానదాన
27	౧౩	౨౧	పూ॥ఆ॥ ○ ౧౨-౫మూ౧౯-౨బ్ర౫౧-౩౩బ౨౦-౩౩౨౧౫-౧౭త్యా౩-౪౪రా౯-౪త్యా౩-౪౪యాగకాలః-వృషభపూ జాః ర-వేర్గ౯ ఊర్ధ్వంవిశ్వనాథస్వామివాంరథోత్సవఃభుం౧-౫౮చ౧౩
28	౧౪	౨౨	బ॥ప్ర॥సో ౬-౨౮పూషా౧౫-౩౨వి౪-౪౬కా౬-౨౮రా౨-౦త్యా౩-౪౮అహః౩౨-౩౪ఆర్ద్రా౩౭౫౬-౧౮గన్సపుణ్య తీర్థానాంపు॥శ-వేధః-వేవిశ్వ॥స్వామికల్యాణోత్సవఃశుత్పత్తియోగఃభుం౨-౮చ౧౪
29	౧౫	౨౩	ద్వి॥ మ౧-౩ఉషా ౧౨-౩౮వై౪౦-౪౪౧-౩౨౨౨-౧౬ రఘువర్యతీర్థానాంపు॥భ౨-౧౭చ౧౫
30	౧౬	౨౪	త॥బు౫౩-౩౪శ౧౦-౨౮౩౩-౧౦బ౨౫-౧౬౨౦-౧౫త్యా౩-౫౫ ప్రదోషఃశు-వే-౧౧ప్ర-భుం౨-౨౭చ౧౬
1	౧౭	౨౫	చ॥గు౫౧-౧౭ధ౯-౧౯పి౨౮-౧౯కా౨౨-౨౩౭౨-౧౬త్యా౩-౫యానోత్సవఃభుం౨-౩౭చ౧౭
2	౧౮	౨౬	ప॥శు౫౦-౧౧శ౯-౭అయు౨౪-౩౩౫౨౧-౫౩౭౫-౨౬త్యా౪-౪అహః౭౨-౩౦ఆర్ద్రా౪౭౭-౪౦భ౨-౪౭చ౧౮
3	౧౯	౨౭	ష॥శ౫౦-౨౧పూభా౧౦-౨౦సౌ౨౧-౫౧ధ౨౦-౧౬రా౨-౪౪త్యా౪-౯పుప్రదోషఃభుం౨-౫౭చ౧౯
4	౨౦	౨౮	స॥ఆ౫౧-౯ఉభా౧-౨-౩౬శో౨౦-౦బా౨౦-౨౦రా౧౧-౫౫త్యా౪-౧౪ అనధ్యాయః-అమృతయోగః భు౩-౬చ౨౦
5	౨౧	౨౯	అ॥సో౫౪-౨౦రే౧౬-౧౧ అ౧౯-౧౨తై౨౨-౧౧త్యాజ్యాభావఃఅహః౩౨-౨౮పు౧పుంపుంవిన్ద॥రవిః-౮భు౩-౧౬
6	౨౨	౩౦	న॥మ౫౫-౫౨అ౨౦-౫౬సు౧౮-౯౨౪-౫౭౧౦-౮రా౧౨-౪౦అమృతయోగః భు౩-౨౬చ౨౨
7	౨౩	౩౧	ఏ॥బు౬౦-౦భ౨౬-౩౧ధృ౨౦-౧౦భ౩౧-౦రా౨౭-౧౬త్య౪-౫౯రం ధ్రయోగఃభు౩-౩౫చ౨౩
8	౨౪	౧	ఏ॥గు౨-౪౭కృ౩౨-౫౨శూ౨౧-౩౯బా౨-౪౭ శేషః౪-౯ సర్వేషామేకాదశీ అమృతయోగః గురుతే కాదశీ భు౩-౪౭చ౨౪
9	౨౫	౨	ద్వా॥శు౭-౩౯రో౩౯-౨౧౫౨౩-౨తై౭-౩౯౭౧౭-౧౧రా౨౨-౨౭అహః౩౨-౨౬పు ౨౭౩౦-౧౪-కాం౧-భు౩-౫౬
10	౨౬	౩	త్ర॥ శ ౧౨-౩౮మృ౪౫-౪౭వృ౨౫-౮వ౧౨-౩౮ త్యాజ్యాభావః-మాసశివరాత్రిః అనధ్యయనం భు౪-౬చ౨౬
11	౨౭	౪	చ॥ఆ౧౭-౧౭ఆర్ద్ర౫౧-౩౭ధ్రు౨౬-౯శ౧౭-౧౭౯-౪౯త్యతిథిః శ-క్రాంభు౪-౧౬చ౨౭ (భుర-౨౫చ౨౮
12	౨౮	౫	అమా ● సో౨౦-౩పు ౫౬-౪౩వ్యా ౨౬-౫౧వా౨౧-౧౨౨౪-౧౮ప్రతిపత్తిథిః అమా సోమవారవ్రతం,ర-క్రాం

శు॥	బుధః	గురుశుక్రౌ	శనిరాహుకేతువు		
గురబుధరశ౩-౮	శు౭సోమశ్చాద్యస్తం ౭౭	శు౫గు౬భా౨గు౨౫-౩౪	౮అమృ౩మిథునశు౩౪-౨౪	గు	బు
౮ఆక్ర౧శు౩౪-౨౭[౩౩	శు౫గుఆర్ద్ర౧వక్రి౮-౨౧	శు౩మకృశుర౯-౪౭	౧౧బుమృశు౧౮-౪౭	శు౩ వృషభ	కే
౧౩శుకృత్తిక మేశు౧౩	౯సోఆర్ద్ర౧వక్రి౦-౨౮	౫గురో౧శుశు౮-౨౫	౧౪శఆర్ద్ర౧శు౩-౧౨	బు౧మిథునకేశు	
బు౨మకృ౩శు౫౦-౧౫	౧౫ఆమృశవక్రి౦-౧౯	౮ఆరో౨శు౫౦-౧౭	౩౦సోఆర్ద్ర౧శుశు౮-౨	రా	
౮ఆకృశుశు౯-౩౦	బశబుప్రా-యం౨౪-౧౭	౧౧బురో౩శు౩౪-౩౯	శనిరాహుకేతుచారాః		
౧౭శురో౧శు౧౩-౫౧	౮ఆబుధవక్రత్యాగం-౨౩	౧౪శరో౧శురి-౬	బసోఆర్ద్ర౧శశ౩-౪౭		
	౧౩శఆర్ద్ర౧బుబు౧౫-౦	బ౨మమృ౧శు౪-౨౧	రాహువాదినాస్తి		

తేది			
13	౨౯	౬	శు॥ పు॥ మ౨౩-౫౬ పుష్య౬౦-౧౧హ౨౬-౪౭బ౨౩-౫౬ది౧౭-౫౬ త్యా౫-౧౫ అహః ౩౨-౨౪ పు ౩౪౧-౫౯ సూర్యతిథిః యోగకాలః చంద్రోదయః ఉత్తరశృంగః భు ౪-౩౫చ౨౯
14	౩౦	౭	ద్వి॥ బు౭౫-౩౭ పుష్యం౨౪ఆశ్లే౨౫-౩౮కా౨౫-౩౭రా౧-౨౯ త్యా౪-౧౧ ద్వితీయాస్థితిః అమృతయోగః భు ౪-౫౮చ౧
15	౩౧	౮	తృ॥ గు౨౬-౪ఆశ్లే౩-౬సి౨౩-౩౩గ౨౬-౪రా౧-౨౬త్యా౫-౫ ప్రదోషః సత్యాదిరాజతీర్థానాంపు॥ భు౪-౫౫చ౨
16	౩౨	౯	చ॥ శు౨౪-౨౨మ౪-౨౬వ్య౨౧ ౩భ౨౯-౧౬ది౨౪-౨౯త్యా౪-౦అహః౩౨-౨౦పున ౪ కటకేన ౭౧-౫౦ చతుర్థీతిథిః సంక్రమణాత్పూర్వం౩౦దక్షిణాయన పుణ్యకాలః రుద్రయోగః భు౫-౪౩
17	౧	౧౦	పం॥ శ౨౩-౬పుభ౪-౩౬౮౧౬-౧౭బా౨౩-౬ది౨౨-౧౯ త్యా౩-౫౬ తిథిద్వయం స్కందపంచమీ భు౦-౪చ౪
18	౨	౧౧	ష॥ ఆ౧౯ ౬౬ఉ౩-౪౧వ౧౧-౨౦తై౧౯-౫౬ది౨౪-౧ సప్తమీతిథిః ప్రదోషః కుమారషష్ఠీ సామవేదినాముపాకర్మ భు-౦
19	౩	౧౨	స॥ సో౧౫-౫౦హ౧-౪౮స౫౭-౨౪౫౨౧౫౩-౪౬వ౧౫-౫౦ది౨౦-౫౬ అవర్జ్యయమద్వయం భు౦-౨౬
20	౪	౧౩	అ॥ మ౧౧-౩౧స్వా౫౫-౩౮సా౫౨-౧౧బ౧౧-౩౧బ౧౨-౨౩ త్యా౩-౪౫ అహః౩౨-౧౮ పుష్యం శ్రీ పుంజతు తై౧పూర్వజలరాశౌ ౪౧-౧౦ సత్యాదిరాజతీర్థానాం పు॥ భు౦-౩౬ (వ్రతారంభః భుం ౪౬
21	౫	౧౪	న॥ బు౫-౨౪హేమ్యం౫౪-౧౦ వి౫౧-౩౮శు౪౫-౫౪కా౫-౨౪ది౮-౪౨త్యా౩-౪౪ చాతుర్మాస్యాదిః లక్ష్మీవ్రతం
22	౬	౧౫	ఏ॥ గు౫౩-౨౩అను౪౭-౩౭శు౩౭-౨౩వ౨౬-౩౧ది-౦౫త్యా౩-౪౪సార్తైకాదశీయ నైకాదశీ గోపద్మవ్రతారంభః ఆనందయోగః భుం-౫౭-౯ (కాదశీఉభయప్రదోషః భు౧-౮౧౦
23	౭	౧౬	ద్వా॥ శు౪౭-౯జ్యే౪౩-౨౧బ్ర౨౯-౩౮బ౨౦-౧౪ది౦-౩౭ త్యా౩-౪౩ అహః౩౨-౧౬ పుష్య౨౩౨-౩౭ మధ్వారామాను జై
24	౮	౧౭	త్ర॥ శ౪౧-౭మూ౩౯-౨౨ఐ౨౨-౧కా౧౪-౮రా౩-౨౩ శనిత్రయోదశీ జైనాబ్దప్రవేశః ౪౬-౪భు౧-౧౮౧౧
25	౯	౧౮	చ॥ ఆ౩౫-౩౧పూషా౩౫-౪౪వై౧౪ ౪౬౫౮-౧౯ది౧-౫౫రా౨౭-౩౦ సింహోయనం౪౪-౩౧అనధ్యయనత్రయం పవిత్రావ్రతం పాతాభావః శవే భు౧-౨౯-౮౧౩ (పాకశ్రీ-కే, మృత్యుయోగః భు౧-౪౦ ౧౩
26	౧౦	౧౯	పూ ◯॥ సో౩౦-౨౫ఉషా౩౨-౩౮౭-౫౧భ౨ ౫౮రా౧-౪అన్వాధానంవ్యాసపూర్ణిమా, శివశయనవ్రతం ఆపస్తంబో
27	౧౧	౨౦	కృ॥ ప్ర॥ మ౨౬ ౬శ౩౦-౧౭ క్రి౧-౨౭ఆయు౫౪-౯బా౧-౨౨రా౭-౫౫త్యా౩-౫౪అహః౩౨-౧౨పు౩౧ ౩-౨ ప్రతిపత్తిథిః యోగకాలః ఆశ్వలాయననోపాకర్మ భు౧-౫౧చ౧౪ (తయోగః భు౭-౧౧౫
28	౧౨	౨౧	ద్వి॥ బు౨౨-౩౯ధ౨౮-౫౨సౌ౫౧-౨౬౫౨౨-౩౯రా౧౪-౩౮త్యా౩ -౫౮తిథిద్వయం చాతుర్మాస్యద్వితీయా అమృ
29	౧౩	౨౨	తృ॥ గు౨౦-౨౧శ౨౮-౩౨శో౪౬-౪౯భ౨౦-౨౧రా౧౨-౩౮త్యా౪-౩ చతుర్థితిథిః ప్రదోషః భు౨-౧౨చ౧౬
30	౧౪	౨౩	చ॥ శు౧౯-౫పూభా౨౯-౧౮అ౪౩-౫౦బా౧౯-౫రా౨౨-౧ అహః౩౨-౬పు౪౭౩౩-౩౨ పంచమీతిథిః భు౨-౨౩చ౧౭
31	౧౫	౨౪	పం॥ శ౧౯-౧౧ఉభా౩౧-౨౨సు౪౧-౫౯తై౧౯-౧౧త్యాజ్యాభావః షష్ఠీతిథిః శ్రీజయతీర్థానాం పు॥ భు౨-౩౪చ౧౮
1	౧౬	౨౫	ష॥ ఆ౨౦-౨౮రే౩౪-౪౨ధృ౪౦-౫౧వ౨౦-౨౮౩-౨త్యా౪-౧౩ సప్తమీతిథిః ప్రదోషః భు౨-౪౪చ౧౯
2	౧౭	౨౬	స॥ సో౨౩-౦అశ్వి౩౯-౧శూ౪౦-౪౬బ౨౩-౦ది౨౮-౧౮త్యా౪ ౧౭శూన్యతిథిః ఉభయా ధ్యానం వేంకటస్వామినాంద్యజారోహణం భు౨-౫౫చ౨౦ (శారి ౨౧అష్టమీతిథిః క్షీరసావణీ మన్వాదిః భు౩-౬చ౨౧
3	౧౮	౨౭	అ॥ మ౨౬-౩౭భ౪౪-౨౬౪౧-౩౦కౌ౨౬-౩౭దిని ౧౧త్యా౪-౨౧అహః౩౧-౫౮ఆశ్రే౧ శ్రీ శ్రీ గతు తై౧ అర్ధజలరా
4	౧౯	౨౮	న॥ బు౩౧-౫కృ౫౦-౩౮వృ౪౨-౫౪గ౩౧-౫ది౧౭-౩౨త్యా౪-౨౪భు౩-౧౬చ౨౨
5	౨౦	౨౯	ద॥ గు౩౬-౯రో౫౭-౧౧ధ్రు౪౪-౨౫వ౩-౩౩రా౩-౬త్యా౪-౨౬ఉత్పాతయోగః భు౩-౨౭చ౨౩ (శ్రాభు౭-౩౮చ౨౪
6	౨౧	౩౦	ఏ॥ శు౪౧-౫మృ౬౦-౧౦వ్యా౪౬-౪౮౮-౩౩ది౧౨-౨౨అహః౩౧-౫౨ఆశ్రే౨౪౩౨-౫౯ సర్వేషాం౧౧ మయూరా॥ శు
7	౨౨	౩౧	ద్వా॥ శ౪౫-౫౧మృ౩-౪౧హ౪౯-౫౯కా౧౩-౨౭ ౨౬-౪౫త్యా౪-౨౩ ఉభయప్రదోషః రథోత్సవః భు౩ ౪౮చ౨౫
8	౨౩	౧	త్ర॥ ఆ౪౯-౫౦ఆర్ద్ర౯-౩౭వ౪౮-౫౬గ౧౭-౫౦ రా౧౦-౨౬శు క్రమాఢ్యః కళ్యాణం౪౨-౪౭శ శ్రాభు౩-౫౯చ౨౬
9	౨౪	౨	చ॥ శి సో౫౨-౫౫పున౧౪-౪౭సి౪౮-౧౨-భ౨౦-౨౨రా౪-౨౬అనధ్యయనత్రయం మాసశివరాత్రి ౪-౧౦చ౧౭
10	౨౫	౩	అమా॥ ● మ౫౪-౪౧పుష్య౧౮-౫౩వ్య౪౭-౧౬చ౨౩-౪౮రా౨౦-౪౪అహః౩౧-౪౪ఆశ్రే౩౭౨-౧౫భు౪-౨౧చ౨౮

రవిః	౮మఆర్ద్ర౪బు౧౬-౦	౧౭శఆశ్రే౧బు౪౮-౪	౨౨బుపున్న౪కటకం౧౨.౨౭
శు౧మరో౨శు౫౬-౨౨	౧౧శుపున్న౧బు౩౪-౧౮	౧౪సో ఆశ్రే౨బు౪౩-౫౮	౫శపుష్య౧శు౫౬-౩౭
౭సో రో౩శు౨౨-౪౯	౧౩శపున్న౨బు౪౪-౭	గురుః	౮మపుష్య౨శు౩౯-౪౪
౧౦శరో౪శు౩౨-౪౯	౧౧మపున్న౩బు౨-౪	శు౫శగురువక్రి ౪౯-౧౭	౧౧శపుష్య౩శు౨౩.౨
౧౨బుమృ౧శు౨౬-౧౨	౩శుపున్న౪కటకేబు౫-౫౪	శుక్రః	౧౫ఆపాగ్రిస్తంశు౪౨-౪౭
౧౭సోమృ౨శు౨౦-౪౩	౫శపుష్య౧బు౩-౨౭	శు౩గుఆర్ద్ర౩శు౩౨-౧	౧౪సోపుష్య౪శు౬-౩౫
౧౨శమృ౩మిశు౧౯-౧౮	౭సోపుష్య౨బు౮-౯	౬ఆఆర్ద్ర౪శు౧౬-౫౯	శని రాహుచారా
బుధః	౮బుపాగ్రిస్తంబు౪౧-౪	౯బుపున్న౧శు౦-౪౪	౧౧మపున్న౧శ౪౦-౪
శు౨బుఆ౨బు౪౨-౫౩	౯బుపుష్య౩బు౬-౮	౧౧గుపున్న౨శు౫౫-౨౮	శు౪శు౧౧రాహుః ఆశ్రే౩
౫శఆర్ద్ర౩బు౨౫-౦	౧౦గుపుష్య౪బు౯-౪౩	౧౫సోపున్న౩శు౨౮-౫౩	కేతుః౩-౩

గు	శు	శ
	౧౧మపుష్య౩మి	కేతు
	శుపు౪కటక	బుధ
రా	౩శుకటకేబు	
	౨పుష్య౪శశు	

అమృతాంజనము తలనొప్పులకును అన్ని నొప్పులకును పంచిమందు.

11 ౨౬ ర శు॥ పు॥బు౫౫-౧౩ ఆశ్లే౨౧-౪౯ వ౪౫-౨౦౩౦-౨౪-౩౭ రా౨౮-౫౭ త్యా౪-౬యాగకాలః ౪-౯౧ రాఘవేంద్ర స్వామినాం పుణ్య౪-౩౧చ౭౯ [చ౩౦

12 ౨౭ ౫ శ్వా॥ గు౫౪-౨౭మ౨౩-౨౭ఫ-౪౨-౨౫బా౨౪-౫౦ రా౧౧.౫౭త్యా౪-౧ చంద్రోదయః ఉత్తరశృంగ౦ భ ౪-౪౨

13 ౨౮ ౬ శ్రు॥ శు౫౭-౨౭ పుష్య౨౩-౫౨౩౮-౨౫ తై ౨౩-౨౬రా౧౦-౩త్యా౩-౫౭ అహః౩౧-౩౮ ఆశ్లేష౩౧-౧౬ భు౪-౫౩చ౧

14 ౨౯ ౭ శ॥ ౪౯-౨౫ ఉ ఫ౨౩-౧౬ ౩౩-౩౭ ౨౦-౫౬ రా౧౨-౩ పుష్య దోషః ఉత్పాతఅమృత జ్వాలాముఖియోగః భు౫-౩౨

15 ౩౦ ౮ ఆ ౪౫-౧౮ హ౨౧-౩౧ సా౨౭-౫౪ ౧౭ ౨౫-౫ నాగపంచమి బదరీనారాయణ పెరుమాళ్ళ తిరు భు౫-౧౪చ౩

16 ౩౧ ౯ సో౪౦-౨౪ చి౧౮-౫౪ శు౨౦-౫౦ కౌ౧౭-౫౦ రా౦-౩౬త్యా౩-౪౭ ఉభయపుణ్యదోషః భు౫ ౨౫౪

17 ౩౭ శ్రావణం ౧౦ మ ౩౪-౫౬ స్వా౧౫-౩౮ శు ౧౪-౩౯౧౧-౨౭ ౨౮ త్యా౩-౪౫ అహః౩౧-౩౪ వసింహో ౧ కృత యుగాంతః అమృతయోగః హరిపదపుణ్య ౬ సన్యవరతీర్థానాం పు॥ వైష్ణవ ౫౭ భు౩౫౫

18 ౧ ౧౧ బు॥ ౨౯-౨౧౧-౫౨ ౨౦ ౫౭-౨౯ ౩౨౨౧ త్యా౩-౪౩ అనధ్యాయః బుధాష్టమి భు౦-౧౦౬

19 ౨ ౧౨ గు౨౨-౫౬ అను౭-౪౬ వై ౫౨ ౩౩-౩ ౪౦-౪౬త్యా౩ ౪౩ తిథిద్వయం అసందయోగః భు౦-౨౧చ౭

20 ౩ ౧౩ శు॥ ౧౬-౪౫ జ్యే౩-౩౬ మూ ౫౫-౫౩ ౪౪-౨౪౧౭-౬ రా౨౪ ౧౩ త్యా౩-౪౩ అహః౩౧-౨౬ మ౨౪-౧౪ ప్రాదోష శిపితిధి ఏకాదశిప్రతారంభః వరః ప్రతిపకేశీధౌ భు౦-౩౨౮ ౦-౪౨౭

21 ౪ ౧౪ శ॥ ౦-౪౬ పూషా౫౫-౪౦ ప్రీ౩౬ శకు౧౦-౪౬ శేష ౮-౩౮ ౨౧-౫౪ త్యా౩-౪౫ సర్వేషా మే కాదశీ భు

22 ౫ ౧౫ ఆ ౫-౮ ఉ షా౫౨-౨౩ ౨౯ ౫౫ బా౫౮ ౧౪ ౩౫ ప్రదోషః ౫ దామోదరద్వాదశీ భు౦-౫౨౧౦

23 ౬ ౧౬ సో౯-౧౫ హేష్యం౫౫-౩౦ శర౯-౪౯ సా౭౩-౨౩ తై౦-౧౫౧-౫౭ త్యా౩-౪౯ రా౨౮-౧౩ అహః౩౧-౭౮ శ్రవణ ౩ ౫౬-౦ వరాహజయంతి అధ్యయన త్రయంబక్షరంథయో గః భు౧-౩౧౧ (భు౧-౧౪౧౨

24 ౭ ౧౭ భూ ◯ ౫౨-౧౮౪-౩ ౩శ్రో౧౭-౧౯ భ౨౩-౫౩ శేష ౩-౭౪ పు స్త్యాజ్యా భావః హయగ్రీవోత్పత్తి ఉత్పాతయోగః

25 ౮ ౧౮ బు॥ ౫౦-౩౦౪౪-౩౧ ఆ౧౭-౨౫బా౨౧-౧౫౫౬౫౩ త్యా౩-౫౭ యాగకాలః భు౧-౭౪చ౩

26 ౯ ౧౯ గు౪౮-౭౭ పూభ ౪౮-౩౬ శు౮-౧౨ తై౧౯-౨౯౭౩-౩౯ త్యా౪-౨ కన్యాయనం ౬-౨౨ చాతుర్మాస్య ద్వితీయా వ్రతంభు౧-౩౫౨౪ (త్రింశాం పు॥ భు౧-౪౬చ౧౫

27 ౧౦ ౨౦ శు॥ ౪౮-౩౦ ఉ భా౪౯-౪౫ ధృ౪-౫౪౧౮-౨౯౨౫-౪౪ త్యా ౪-౬ అహః౩౧ ౧౨మ౪౭౩-౪౯ రాఘవేంద్ర

28 ౧౧ ౨౧ శ॥ ౪౯-౪౯ రే౫౭-౪౪ శూ౩౯౧౯-౧౭౨౧-౧౪ ప్రదోషః అమృతయోగః ౩౩-౩౭ భు౧-౫౬చ౧౬

29 ౧౨ ౨౨ ఆ ౫౩-౧౪ అ ౫౬-౫౪ ౧-౨౩ కృ ౨౯-౨౬ కా౨౧-౩౭ ౧౫-౪త్యా౪-౧౬ భు౨-౭చ౧౩

30 ౧౩ ౨౩ సో౫౫-౪౭ భర౦-౦ ధృ౮౨౧౭ ౧౭౨౪-౩౦౨౩-౪ అహః౩౧-౬ పూష౧౪౫౦-౫౮ వై భు౨-౧౭ చ౧౮

31 ౧౪ ౨౪ మ౮౬౦-౦ భ౨-౧౯ వ్యా౬౦-౦ భ౨౭-౫౩ రా౪-౧౮ ప్రదోషః అమృతయోగః భు౨-౨౮చ౧౬

1 ౧౫ ౨౫ బు౦-౪౨ కృ౮-౨౨ వ్యా౨-౩౭ బం-౪౨ రా౨౧-౪౦ కృష్ణజయంతి అనధ్యయనం అమృతయోగః భు౨-౩౮చ౨౦

2 ౧౬ ౨౬ గు॥ ౫-౪౭ ౧౪-౫౦ హ౪-౧౭౫-౪౨ ౩౦-౧౭ బ్రహ్మతిథిః ఉత్పాతయోగః జ్వాలాముఖి గః భు౨-౪౯చ౨౧

3 ౧౭ ౨౭ శు॥ ౧౦-౪౯ మృ౨౧-౧౯ ౫౪-౮౦-౯ రా౧౩-౩౩ త్యా౪-౨౪ అహః౩౦-౫౬ పూష౨౧౭-౪౦ భు౨-౫౬చ౨౨

4 ౧౮ ౨౮ శ॥ ౧౫-౪౧ ఆర్ద్ర౨౭-౨౬ ౭-౧౫౪-౪౧ త్యాజ్యా భావః భు౩-౧౦చ౨౩ [కాదశీ భు౩-౨౧చ౨౪

5 ౧౯ ౨౯ ఆ ౧౯-౩౮ పున ౩౨-౪౯ ౭-౫౦ బా౧౯-౩౮ ౭ త్యా౪-౨౧ ౩-౨౭ త్యా౪-౧౭ ద్వాదశి తిథిః సర్వేషా మే

6 ౨౦ ౩౦ సో౨౨-౪౪ పుష్య౩౭-౧౩ ౭-౫౬ తై౨౨-౪౪ త్యాజ్యాభావః అహః౩౦ ౫౦ పూష౩౪౩-౧౮ ప్రదోషః భు౩.౩౧చ౨౫ [సశివ త్రిఃఅసందయోగః భు౩-౪౨చ౨౬

7 ౨౧ ౧ మ౨౪-౩౫ ఆశ్లే౪౦-౨౬ ప౭-౧౧౭ ౨౪-౩౫ ౫౭ త్యా౪-౧౨ త్రయోదశి తిథిః అనధ్యయన చతుష్టయం మాస

8 ౨౨ ౭ బు౨౫-౧౫ మ౪౨-౨౫ ౫౬ ౨౫-౧౫ ౨౫ త్యా౪-౭ భు౭-౫౨చ౭ (హణంర కాంభు౪-౩ చ౨౮

9 ౨౩ ౩ అమా ● గు౨౪-౪౦ పుభ౪౩-౧౧౩౨-౩౮ సా౫౬-౩౦ నా౨౪-౪౦ ౨-౪౦ దర్శ తిథిః అగ్నిసావర్ణి కమన్వాదిః

రుజః	౫ఆశు౧ సిం హా బు౧౪-	రశు ఉ ఫ౩ బు౫౦-౨౦	౬ ము ఆశ్లే ౯ శు౧౫-౨౦
శు౨ గు మృశ ౧౬-౦	౭ మ మ బు౪-౪౭	౧౦ శ ఉ భ౪ బు౪౮-౧౫	౯ గు ఆశ్లే ౪ శు౮-౧౩
౭ మ ఆర్ద్ర ౫౫-౨౬	౯ గు మ ౩ బు౨-౩౭	౧౨ సో పుభ్యా ౩౯-౨౧	౧౨ ఆ మ ౧ సిం హా శు౩౩-౪౯
౧౨ ఆ ఆర్ద్ర౨౯-౩౦	౧౦ శు మ ౪ బు౧-౪౦	౧౨ సో హా ౧ బు౪౬-౨౪	బు బు మ ౨ శు౧౬-౫౩
బ౩ శు ఆ౩ శు౭-౩౪	౧౨ ఆ పూ౧ బు౩౩-౯	౧౪ బుహ ౨ బు౫౨-౩౦-	౩ శు మ ౩ శు౫-౫౮
౭ బు ఆర్ద్ర ౪ శు౪౪-౨౧	౧౫ గు పూ ౨ బు౨-౫౭	గురు	౯ ౬ సో మ ౪ శు౮-౨౭
౧౩ మ పున౯ ౧౯ శు౭-౨౬	౭ గు పూ ౩ బు౧౪-౩౯	శు బు ఉ భా౪ క్రిశు౦-	౮ శు పూ ౧ శు౭-౫౦
బుధ	౪ శ పూ ౪ బు౭-౩౬	శుక్ర ౯	౧౧ శ పూ ౨ శు౧౭-౪౬
శు౧ బు ఆశ్లే౩ బు౩౫-౦	౫ ఆ ఉ ఫ౧ బు౯-౩౬	శు౧ బు ఆశ్లే౧ శు౪.౩౧	౧౩ మ పూ ౩ శు౫౪-౨౨
౩ శు ఆశ్లే ౪ బు౨౪-౪౦	౭ మ ఉ ఫ౪ బు౫-౪౮	౪౪ ఆశ్లే శు౩౭-౫౮	శని

బ౩ శు పుష్య ౨౪ ౦-౧౨
రాహు కాలం నాస్తి

గు			కకు
	శు౭ సింహే రవిః బ౭ కన్యాం యాం బు ౧౨ సింహే శు		కే
రా			ర శు
			బు

10	౨౪	౪	శు॥ ప్ర॥ శు ౨౨-౪౪ ఉ.ఫ ౪౨-౪౦ శు ౫౪-౫౧ బ ౨౨-౪౪ వి ౧-౨ త్యా ౩-౫౮ అహః ౩౦-౪౦ ప్ర.ఫ ౪౧ ౫౬ తిథిద్వయం వైవమాన వ్రతం చంద్రోదయః ఉత్తరశృంగః భు ౪-౧౩ వ ౨౯ (౦-౧౪ ... ౧౫-౫౬ భు ౪-౬౪ వ ౧
11	౨౫	౫	ద్వి॥ శ ౧౯-౪౯ హ ౪౧-౯ శు ౪౮-౪౫ కౌ ౧౯-౪౯ ద ౩-౧౦ త్యా ౩-౫౪ తృతీయ్యాతిథిః మృత్యుయోగః నక్రిపాతప్రి వేళ
12	౨౬	౬	తృ॥ అ ౧౫-౫౪ చి ౩౮-౪౪ బ్రి ౪౨-౪౪ గ ౧౫-౫౪ వి ౨౦-౨౦ త్యా ౩-౫౦ రా ౨౧-౨౪ త్యా ౩-౪౭ తామసమన్వాదిః ఋషభద్ర జయంతిః ప్రదోషః షోడశోమావ్రితం వినాయక చతుర్థిః భు ౪-౩౫ వ ౨ (పంచమీ భు ౪-౪౫ వ ౩
13	౨౭	౭	చ॥ సో ౧౭-౧౦ స్వా ౩౫-౩౪ ఐ ౩౫-౩౩ భ ౧౭-౧౦ రా ౧౮-౨౭ అహః ౩౦-౩౬ ఉ.ఫ ౭ ౩౫-౨౩ హస్తానక్షత్ర వ్రతం బుషి
14	౨౮	౮	ప॥ మ ౫-౩౫ వి ౧-౪ ౨౦ పి ౩౧-౪౧ వై ౨౮-౧ బ ౫-౩౮ గ ౧-౩౩ చంపాషష్ఠి సూర్యషష్ఠి ... భు ౪-౫౬ వ ౪
1‥	౨౯	౯	స॥ బు ౫౩-౫౮ అనూ ౨౭-౪౬ వి ౨౦-౩౬ తై ౨౯-౫౫ గ ౧౦-౨౨ ప్రదోషః అముక్తాభరణ ౭ మిత్రసప్తమీ ... భు ౫-౬ వ ౫
16	౩౦	౧౦	అ॥ గు ౪౭-౪౭ జ్యే ౨౩-౩౨ ప్రీ ౧౦-౫౩ వ ౨౦-౫౨ త్యాజ్యాభావః అనధ్యాయః మూర్వాష్టమీ ... జ్యేష్ఠాష్టమీ భు ౫-౧౬ వ ౬
17	౩౧	౧౧	న॥ శు ౪౧-౧౬ మూ ౧౯-౨౯ ఆ యు ౫-౮ సా ౫౨-౨౩ బా ౧౪-౩౨ జి ౧౬-౫ త్యా ౩-౪౩ ౧౧-౩౩ త్యా ౩-౪౪ అహః ౩౦-౩౦ ఉ.ఫ ౨ కన్యా మూర్ఛః ౩౬ షోడశసుటి కాపత్యత పడశీతిపు॥ నంద నవమీ కేదారవ్రతం ... వే భు ౫-౨౭ వ ౭
18	౧	౧౨	ద॥ శ ౩౬-౧౭ పూ.షా ౧౫-౩౫ శో ౫౦-౧౯ తై ౮-౪౭ గ ౪-౭ త్యా ౩-౪౬ దశ ధిక్రతావం భు ౫-౧౦ వ ౮
19	౨	౧౩	ఏ॥ ఆ ౩౧-౧౬ ఉ.షా ౧౨-౧౩ అతి ౪౩-౩౬ వ ౩-౧౨ బా ౧-౪౬ త్యా ౩-౪౯ సర్వేషామేకాదశీ వర్జనై కాదశి సత్యేష్ట కామతీ ... అమృతయోగః భు ౦-౨౦ వ ౯ [షః రంధ్రయోగః అమృతయోగః భు ౦-౩౦ వ ౧౦
20	౩	౧౪	ద్వా॥ సో ౨౬-౫౭ శ్ర ౯-౩౦ సు ౩౭-౩౧ బా ౨౬-౫౭ క ౧౭-౧౧ అహః ౩౦-౧౯ ఉ.ఫ ౩ క ౨౫ ౯ వామనజయంతిః ప్రదో
21	౪	౧౫	త్ర॥ మ ౨౩-౩౪ ధ ౭-౩౭ ధృ ౩౨-౩౫ తై ౨౩-౩౪ వ ౨౫-౨౧ అనధ్యాయః చతుష్కయుగాదిః ఉత్పా ... భు ౦-౪౦ వ ౧౧
22	౫	౧౬	చ॥ బు ౨౧-౧౩ శ ౬-౪౪ శూ ౨౭-౪౧ వ ౨౧-౧౩ వి ౨౨-౪౭ త్యా ౪-౦ తిథిద్వయం అనంతవ్రతం భు ౦-౫౦ వ ౧౨
23	౬	౧౭	పూ ◯ శు ౨౦-౧ పూ.భా ౬-౫౮ గ ౨౪-౪౯ బ ౨౦-౧ ... త్యా ౪-౫ అహః ౩౦-౧౦ ఉ.ఫ ౪ ౪౯ ౨౨ ప్రతిపత్తిథిః ఉమామహేశ్వర వ్రతం మహాలయ పక్షారంభః ఇష్టక్ర ౧౩-౫౨ నిర్గమః ౯-౮ భు ౧-౨౧౩
24	౭	౧౮	బ॥ ప్ర॥ శు ౨౦-౬ ఉ.భా ౭-౨౬ వృ ౨౧-౩౨ కౌ ౨౦-౧౬ ౯ ౯-౪౦ త్యా ౪-౧ ద్వితీయ్యాతిథిః అపరాహ్ణకాలః ౩-౪౮ యాగకాలః ౪ వే ఊర్ధ్వం భు ౧-౧౨ వ ౧౪ (౪-వే ౧౧ వ భు ౧-౨ వ ౧౫
25	౮	౧౯	ద్వి॥ శ ౨౧-౩౧ రే ౧౧-౧౬ వ్య ౧౯-౫౮ గ ౨౨-౫౧ త్యాజ్యాభావః శూన్యతిథిః తులా ... ౫౬-౫౨ సమదినం ౩౦-౪
26	౯	౨౦	తృ॥ ఆ ౨౪-౬ అ ౧౫-౭ వ్యా ౧౯-౨౦ భ ౨౪-౬ వి ౪-౨౭ త్యా ౪-౧౫ రా ౧౧-౦ త్యా ౪-౨౦ తృతీయ్యాతిథిః ప్రదోషః బృహత్యుమా వ్రతం భు ౧-౩౨ వ ౧౬ (భరణీమహాలయః భు ౧-౪౨ వ ౧౭
27	౧౦	౨౧	చ॥ సో ౨౭-౫౦ భ ౨౦-౬ హ ౧౯-౩౫ బా ౨౭-౫౦ రా ౨౨-౫౬ త్యా ౪-౨౩ అహః ౩౦-౬ హ ౧౭ ౧౪ ౫౨ ప్రదోషాభావః
28	౧౧	౨౨	ప॥ మ ౩౨-౨౧ కృ ౨౫-౫౪ వ ౨౦-౨౬ కౌ ౦-౫ శేష ౦-౧౩ పునస్త్యాజ్యాభావః భరణీ భు ౧-౫౩ వ ౧౮ (౩ వ ౧౯
29	౧౨	౨౩	ష॥ బు ౩౭-౨౯ రో ౩౨-౨౧ సి ౨౧-౫౭ ... ౫౮ ౧౦-౧౨ త్యా ౪-౨౫ రా ౧౭-౫౮ ఉభయప్రదోషః చంద్రషష్ఠి భు ౨-
30	౧౩	౨౪	స॥ గు ౪౨-౪౧ మృ ౩౮-౫౧ వ్య ౨౩-౧౭ భ ౧౦-౫ త్యాజ్యాభావః అహః ౩౦-౨ ౨౭ ౩౬-౨౯ వ్యతీపా॥ ఉయః భు ౨-౧౩
1	౧౪	౨౫	అ॥ శు ౪౭-౩౮ ఆర్ద్ర ౪౫-౮ వ ౨౪-౩౮ బా ౧౫-౯ ౨-౩ సూర్య॥ మన్వాదిః దగ్ధః మధ్యాష్టమీ రుద్రా ... భు ౨-౨౪ వ ౨౧
2	౧౫	౨౬	న॥ శ ౫౧-౫౩ పు ౫౦-౪౭ వ ౨౫-౩౩ తై ౧౯-౪౬ ౧౭-౫౭ త్యా ౪-౨౨ అహిర్బుధ్నమీద గోదానం దగ్ధః ఉ భు ౨-౩౪
3	౧౬	౨౭	ద॥ ఆ ౫౫-౧౫ పు ౫౫-౯ వ ౨౫-౪౬ వ ౨౩-౩౪ ౧౨-౨౧ అహః ౨౯-౪౮ హ ౩౮ ౫౮-౫౦ శుక్రాం భు ౨-౪౪ వ ౨౩
4	౧౭	౨౮	ఏ॥ సో ౫౭-౧ ఆశ్లే ౫౮-౫౮ ... ౬౨ ౧౨ ... త్యా ౪-౧౪ స్మార్తైకాదశి దగ్ధః ఉ భు ౨-౫౪ వ ౨౪
5	౧౮	౨౯	ద్వా॥ మ ౫౮-౪౮ మ ౬-౦ సా ౨౩-౨౯ కౌ ౨౮-౦ ౩౦-౦ మధ్వారామాను ౨౧౧ ప్రదోషః ౫ తీ నాం మహా॥ వైష్ణవ ౫౦-౩౮
6	౧౯	౩౦	త్రి॥ బు ౫౭-౨౪ మ ౦-౫౯ శు ౨౦-౨౫ గ ౨౮-౬ వి ౨౧-౨౦ కలియుగాదిః హరిశంకరయోగః భు ౩-౧౫ వ ౨౬ (భు ౩-౫-
7	౨౦	౧	చతు॥ ౫౫-౩౭ పూ.ఫ ౨-౨౧ ౭-౨౩ భ ౨౬-౩౦ ద ౧౯-౫౬ త్యా ౩-౫౯ అహః ౨౯-౪౨ హ ౪ ౨౧-౪౪ అనధ్యయన త్రయం విషశస్త్రహతాదీనాం మహాలయః మాసశివరాత్రిః నిర్గమః ౧-౧౫ భు ౩-౨౬ వ ౨౭
8	౨౧	౨	అమా ● ॥ శు ౫౨-౩౬ ఉ.ఫ ౧-౪౫ బ ౧౨-౪౬ ౨౪-౬ ౨౨-౧౮ మహాలయామావాస్య క్రాం భు ౩-౩౬ వ ౨౮

కుజః	౭ బు చి ౧ బు ౨౨-౨౦	గురుః	౬ బు హ ౩ శు ౨౩-౨౯
శు ౩ ఆ॥ పు ౨ శు ౪ ౦-౧౨	౯ శు చి ౨ బు ౫౭-౫౮	శు ౧౧ ఉ పూ భా ౪ వక్రి ౫ ౧-	౯ శ హ ౪ శు ౪-౧౫
౧౦ శ॥ పు ౩ శు-౧౧	౧౨ సో చి ౩ తులాయాం బు	శుక్రః	౨౭ ౧౧ సో చి ౧ శు ౪౫-౨౦
౧౫ గు॥ పు ౪ కట కేశు	౨౯-౩౬	శు ౧ శు పూ ఫ ౪ శు ౩౩-౩౦	౧౪ గు చి ౭ శు ౨౫-౪౧
౪౩-౧౮	౧౫ ర చి ౪ బు ౪౫-౨౬	౪ సో ఉ ఫ ౧ శు ౧౬-౫౮	శనిః
బ ౬ బు పు ౧ శు-౫౨-౦	బ ౩ ఆ స్వా ౧ బు ౫౯-౦	౭ బు ఉ ఫ ౨ కన్యా శు ౫౭-౫౪	బ ౬ బు పు ౩ శ ౨౨-౦
౧౨ మ పు ౨ శు ౯-౩౩	౧౧ సో స్వా ౨ బు ౫౮-౪౧	౧౦ శ ఉ ఫ ౩ శు ౩౯-౦	రాహుః
బుధః	౧౨ మ బుధ వక్రా ౨౯-౪౦	౧౩ మ ఉ ఫ ౪ శు ౨౦-౩౫	శు ౮ గు క్రీ ౪ రాహుః
శు ౧ శ హ ౩ బు ౫౮-౧౨	౩౦ శు ప శ్చాద॥ బు ౩౯-౧౧	బ ౧ శు హ ౧ శు ౧-౩౦	ఆ క్రీ ౨ కేతుః ౫౫-౩౯
శు ౪ సో హ ౪ బు ౩-౨౮	౩౦ శు స్వా ౧ వ॥ బు ౪౬-౧౫	౩ అ హ ౨ శు ౪౨-౪౩	

గు			శ
	శు ౯ క॥ యాం ౪ ౧౫ పు ౪ క॥ శ ౧౨ చి ౩ శు॥ బు ౭ శు ౧ యాం శు		కేతు ౪
రా			బు శు
			౭ శు

అమృతాంజనమను సిద్ధామృతము ప్రతియింట నుండదగినది. వెల 0-8-0 లు మాత్రమే.

కస్తూరి

విషజ్వరములకు, కలరాకు, సంధికి, బాలింత రోగములకు, వాతములకు, చిన్న బిడ్డల జబ్బులకు పుష్టికి కస్తూరి యుపయోగమైన మందని సర్వత్ర తెలిసియున్నది. కాని కస్తూరి బంగారముకన్న ప్రియమగుట చేతను నవసర సమయములందు దొరకుట దుస్తరము. మా డిపోయందలి కస్తూరి యందితర పదార్థము లేవియును చేర్చబడవు. ఇది పరకు మూతాంజనముని కొనిన వారల కీవిషయము తెలిసియున్నది. కొనని వారొకసారి పరీక్షించిన నిజము తెలియగలదు. అట్లు చేయుటవలన కలితీ కస్తూరినిగొని మోసపోరు. తులం 1-కి రూ. 30-0-0

ఆదివచ్చికొన లేక జున్ను

తులం 1 కి రూ. 3-4-0

గోరోజనము

తులం 1 కి రూ. 5-8-0

కలరామాత్రలు.

డబ్బీ 1 కి మాత్రలు వెల రూ 0-6-0.

కలరా ప్లేగువలెనే ఒక విధమైన అంటుజాడ్యము. ఇది గాలియందు నీటియందు పరమాణుప్రాయులైన విష పురుగులు చేరుటవలన గలుగును. తగిలిన వెంటనే మందును తినుట ఆవశ్యకము. కలరాయున్న చోట నీటిని కాచి త్రాగుట యుక్తము.

గ్రహణీమాత్రలు

పెద్ద మాత్రల డబ్బీ 1 కి రు 0-8-0 వి. పి. 0-12-0

రక్తవిరేచనములు, బంక విరేచనములు, జిగట విరేచనములు, అజీర్ణ విరేచనములు మొదలగునవి ఈ మాత్రలను మూడుపూటలు సేవించినతోడనే పారిపోవును. వీనిని పిల్లలకుకూడ వాడవచ్చును.

అమృతాంజనం డిపో, 109 ఫేరిరోడ్డు, బొంబయి.

మూలశంకకు తైలము

డబ్బీ 1-కి వెల రూ. 0-12-0

మూలశంకవలన ఆసనముదగ్గర చర్మము లావు బారి క్రమముగ చిన్న చిన్న మలలు ఏర్పడును. ఇది పైత్యకోశపు మందతవలన (Torpid liver) గలుగును. అతికాక, బడలిక, విశేషకాలము ఒక చోట కూర్చుండుట, మలావరోధమువలన బహిర్దేశమునకు పోయినపుడును ఇతర సమయములందును రక్తముపడును. విడువక కొంత కాలము వాడిన మూలశంకరోగము తగ్గగలదు.

కఫహారి

సీసా 1 కి రూ 1-0-0. వి. పి. సహా రూ 1-1-0.

దగ్గు శ్వాసకోశములందు బలహీనతవలన ఏర్పడును, ఇది అనేక విధములు. శైత్యమువలన ఏర్పడిన దగ్గు. శీతకాలమున ప్రబలించు దగ్గు, శ్వాసకోశముల సూక్ష్మ నాళములందు ఏర్పడుదగ్గు ఉబ్బసము, క్షయదగ్గు దగ్గుకు సేవించవలసినమందు దగ్గు విధమును బట్టి యుండును.

కఫహారిచూర్ణము

చిన్న డబ్బీ 1-కి 0-8-0 (6 డబ్బీలమందు గలది)
వెల 1-కి 2—0—0 మాత్రమే.

ఈ చూర్ణము వనమూలికలచే చేయబడినది. దగ్గు, ఉబ్బసము, కాసపీనస శైత్యజ్వరము మొదలగు వానికి మిగుల ఉపయోగించును. దీని వెంట నుంచుకొనుట మంచిది.

గజ్జికి తైలము.

వెల డబ్బీ 1-కి రు. 0-8-0 వి పి. సహా 0-7-0.

గజ్జి, చీడ శరీరమంతట వ్యాపించి ముఖ్యముగ చిన్న పిల్లలకు విశేషబాధను గలిగించుచున్నవి. ఈ తైలమును నాలుగుపూటలు రాచిన తప్పక పనిజేయును.

చుండుకు నూనె

సీసా 1-కి 0-6-0. వి. పి. సహా 0-10-0.

ఈనూనెను రాచిన చుండు, పొట్టురాలుట, జిల, గోకుడుపుండ్లు మొదలగునవి మానును. దీనివలన వెండ్రుకలకు హానిగలుగక చక్కగా పెరుగ గలవు.

అమృతాంజనము డిపో, 6 తంబుశెట్టివీధి, మదరాసు.

అమృతాంజనము గాయము పుండ్లకు ఘనమయిన మందు.

9 ౨౨ ౩ సో॥ ప్ర॥ ఘ ౭ వి ౪౬ పూ౦. ౧౦ వి౫ ౭-౧౭ ౨. ౨౬ ౮౦ ౨౦. ౪ ౮౦ ౭౬. ౩౦ త్యా ౩. ౫ ౯ యోగకాలః స్వర్ణగౌరీవ్రతం దాహి త్రిజ్ఞమహాలయ. నవరాత్రారంభః కలశస్థాపనం మృత్యుయోగః ఘు ౩. ౪౬ ౭౯

10 ౨౩ ౪ స్వా॥ అ ౪ ౩. ౫ ౭ స్వా ౫ ౫. ౬ ౩ ౬ ౧. ౨ ౩ ౨ ౪. ౭ ౯ శా ౧౬. ౨౧ ౬ ౧౧. ౩౧ త్యా ౩. ౪౯ అహః ౯. ౩ ౨౬ ౧ శ్రీ శ్రీ గణ త్రే నిజ్ఞలరాశా ౭ ౪ ౩. ౪౪ ప్రతిద్వితియా చంద్రోదయః ఉ త్తరశృంగః ఘు ౩. ౫౬ ౭౩ ౦

11 ౨౪ ౫ వృ॥ సో ౩ ౭. ౪౦ వి ౫ ౧. ౪ ౫ ప్రి ౪ ౬. ౫౦ తై ౭౧. ౧౯ ౭౩. ౩౭ త్యా ౩. ౪ ౫ ఉభయప్రదోషః ఘు ౪. ౨ ౭౧

12 ౨౫ ౬ చ॥ సు ౩ ౨. ౫ ౩ అనూ ౪ ౭. ౪ ౫ యు ౩౯. ౪౦ వ ౫. ౪ ౬ ౧. ౫ త్యా ౩. ౪౪ ఘు ౪. ౧౭ ౨ [కు. వే ఘు ౪. ౨ ౭ ౬ ౩

13 ౨౬ ౭ బు॥ ౨౬. ౫ ౫ జ్యే ౩. ౩౭ సౌ ౩ ౧. ౫ ౭ బా ౨౬. ౫ ౫ ౭. ౪ ౬ అహః ౯. ౨ ౭ ౫. ౨ ౫ ౧౯ ఉపాంగలలితా గౌరీవ్రతం

14 ౨౭ గు॥ ౨౦. ౫ ౬ మూ ౩౯. ౨౩ శో ౨ ౪. ౭ తై ౨౦. ౫ ౬ రా ౬. ౧౭ తిథిద్వయం ప్రదోష సరస్వత్యావాహనం సర్వ యోగః ఘు ౪. ౩ ౬

15 ౨౮ శు॥ ౧౫. ౨ పూ షా ౩ ౫. ౨ ౫ అ ౧ ౬. ౨ ౫ ౧౫. ౭ ౧. ౪ ౭ త్యా ౩. ౪ ౪ రా ౨ ౪. ౫౭ త్యా ౩. ౪౫ అష్టమీతిథిః ఉభయాన ధ్యాయః సత్యపరాయణతీర్థానాంపు॥ ఘు ౪. ౪౭ ౫ [మహా దుర్గాష్టమీ ఘు ౪. ౫౭ ౬

16 ౨౯ ౧౦ ఆ॥ శ ౯. ౨౦ ఉ షా ౩ ౧. ౫౦ సు ౯. ౦౮ ౨౦ రా ౧. ౬ స్వా ౭. సో పపదం సత్యపరాక్రమతీర్థానాంపు॥ మహా

17 ౩౦ ౧౧ సో॥ ఆ ౪ ౯ శ్రవ ౨౭. ౫ ౭ ధృ ౨. ౩ సూ ౫ ౩. ౨ ౯ శా ౪ ౭. ౯ ౭. ౨ ౪ త్యా ౩. ౫ ౧ అహః ౯. ౧ ౪ చిత్రా ౩ తులాయాం రవిః ౨౬. ౫ ౪ ప్రాగూర్ధ్వం ౧౧ ప్రవిష్ణుకల్పణ్యకాల ద్వాదశీవ్రతం మా. ఫలవ్రతం విజయదశమీశమీపూజా రాజ్ఞాం పట్టాభిషేచనం సరస్వత్యుద్వాసనం ఘు ౫. ౯ ౭ [సర్వప్రవ ౬. ౪ ౭ శిర ౪ ౭ ౫ ఘు ౬. ౬ ౭

18 ౧ ౧౨ మ॥ సో ౧ ౫ ౯ ధని ౬. ౨ ౨ ఘ ౨ ౬. ౫ ౪ ౭ ౯. ౫ ౫ ౦ ౧ ౫ ౪ ౩ ౧ ౩ రా ౧ ౫. ౨ ౩ త్యా ౩. ౫ సాన్నిధ్య ద్వాదశీ దగ్ధః

19 ౨ ౧౩ బు॥ స ౫ ౪. ౨ ౪ శ ౨ ౫ ౯ ౪ ౫. ౨ ౪ ౬. ౩ ౪ రా ౧ ౨. ౪ ౨ త్యా ౩. ౫ మధ్వరామానుజైకాదశీ ఉభయప్రదోషః పద్మనాభద్వాదశీ రవేఃఊర్ధ్వంగోద్వాదశీ మృత్యుయోగః ఘు ౬. ౧ ౭ ౯ [ఘు ౬. ౨ ౭ ౧

20 ౩ ౧౪ గు॥ సు ౫ ౩. ౨ పూ భా ౫ ౪ ౬ ౧ ౩ ౨ ౮. ౫ ౫ ౭ ౬. ౩ త్యా ౪. ౩ అహః ౯. ౭ ౪ ౭ ౪ ౨. ౧ ౬ ౨ ౫ శ్ర

21 ౪ ౧౫ శు॥ సు ౫ ౩. ౩ ఉ భా ౨ ౬. ౫ ౪ వ్యా ౩ ౭. ౩ ౬ ౩ ౨. ౨ ౨ రా ౯. ౩ అదృశ్యయన్ త్రయంపశ్చాదుదయః శుక్రః ౦. ౩ ౫ ఘు ౦. ౩ ౭

22 ౫ ౧౬ శ॥ ఘ ౫ ౧ ౪ ౯ ౧ ౧౬ ౩ ౬. ౨ ౨ ౨ ౪. ౧ ౬ శోభ ౨. ౧ ౦ పుష్యార్కాభ్యాభగః కామదీపూజా ఘు ౦. ౪ ౭ ౧ ౨

23 ౬ ౧౭ ఆ॥ భ ౫ ౭. ౫ ౦ అ ౩ ౩. ౧ ౭ ౩ ౫. ౩ ౪ బా ౨ ౬. ౨ ౭ ౪ ౯. ౫ ౬ యోగకాలః ఘు ౦. ౫ [ప్రాతఃస్నాన ఘు ౧. ౯

24 ౭ ౧౮ సో॥ ఆ ౬. ౯ ఘ ౩ ౭. ౪ ౨ ౩ ౫. ౨ ౧ తై ౭. ౫ ౫ ౪ ౩. ౧ ౦ అహః ౭. ౫ ౬ సౌ ౧ శ్రీ శ్రీ సా॥ శా ౭ ౨. ౩ ౦

25 ౮ ౧౯ మ॥ సో ౧. ౪ ౬ ౩ ౪ ౩. ౨ వ్య ౩ ౬. ౨ ౧ ౫ ౦. ౫ ౩ ౧ ౦. ౩ త్యా ౪. ౨ చంద్రోదయోమార్తండః ఘు ౧. ౨ ౧ ౫

26 ౯ ౨౦ బు॥ మ ౬. ౨ ౭ ౯ ౪ ౩ ౭. ౨ ౫ ౨ ౨ ౭. ౩ ౨ త్యా ౪. ౨ ౫ ప్రదోషః వృశ్చికాయనం ౧ ౨. ౩ ౭ ఘు ౧. ౩ ౦ ౬

27 ౧౦ ౨౧ గు॥ బు ౧ ౧. ౩ ౯ మృ ౬. ౧ ౪ ౩ ౭. ౪ ౦ బా ౧ ౧. ౩ ౯ ౫. ౧ ౦ అహః ౭. ౫ ౦ స్వా ౨ ౭. ౨ ౨ అమృతయోగః ఘు ౧. ౪ ౧

28 ౧౧ ౨౨ శు॥ ఆ ౭. ౫ ఆర్ద్ర ౬. ౦. ౦ ౩ ౯. ౧ ౯ తై ౧ ౭. ౫ ౯ ౧ ౫ ౪ వ స్థితిథిః అపరాహ్ణకాలః ౧. ౧ ౩ రంధ్రయోగః ఘు ౧. ౫

29 ౧౨ ౨౩ శ॥ ఘ ౨ ౧. ౫ ఆర్ద్ర ౨. ౩ ౫ సిద్ధ ౧. ౩ వ ౨ ౧. ౫ రా ౪ ౨ త్యా ౪. ౨ ౩ శూన్యతిథిః ప్రదోషః ఘు ౨. ౨ ౭ ౯ ౧ ౭

30 ౧౩ ౨౪ ఆ॥ శ ౨ ౬. ౧ ౦ పున ౭. ౨ ౧ సా ౪ ౧. ౨ ౭ బ ౨ ౬. ౧ ౦ రా ౧. ౧ ౧ అహః ౨ ౭. ౪ ౬ స్వా ౩ ౪ ౮. ౩ ౨ సప్తమీతిథిః ఘు ౨. ౧ ౧ ౬ ౦

31 ౧౪ ౨౫ సో॥ ఆ ౯. ౨ ౨ పుష్య ౧ ౩. ౧ ౧ శు ౪ ౧. ౧ కా ౯. ౨ ౨ రా ౧ ౪. ౪ ౬ అనధ్యాయః శుక్రాం. వై ప్ర ౧ ౨. ౩ ౭ నిర్గః ౨ ౭. ౦ ఘు ౨.

1 ౧౫ ౨౬ మ॥ సో ౩ ౧. ౩ ఆశ్లే ౧ ౬. ౫ ౪ శు ౩ ౯. ౩ ౬ తై ౦. ౦ ౨ ౭ రా ౧ ౯. ౩ ౦ త్యా ౪. ౧ ఘు ౨. ౩ ౩ ౭ ౨ [౨ ౨ ౭ ౧

2 ౧౬ ౨౭ బు॥ మ ౩ ౨. ౧ ౭ మఘ ౯. ౫ ౫ బ ౩ ౨. ౧ ౨ ౧ ౫ ౪ రా ౧ ౧. ౧ ౩ త్యా ౪. ౫ ఘు ౨. ౪ ౪ ౭ ౩ [ఘు ౨. ౫ ౪ ౭ ౪

3 ౧౭ ౨౮ గు॥ బు ౩ ౧. ౪ ౬ పూ ఫ ౨ ౦. ౪ ౨ ౩ ౭. ౪ ౪ బ ౨. ౧ రా ౧ ౦. ౭ త్యా ౪. ౦ అహః ౯. ౩ ౮ స్వా ౪ ౪ ౬ ౧ ౪ సర్వేషా మేకాదశీ

4 ౧౮ ౨౯ శు॥ గు ౩ ౦. ౧ ఉ ఫ ౨ ౮. ౪ ౬ వై ౯. ౨ ౬ కౌ ౦. ౨ ౩ రా ౧ ౨. ౫ ౫ త్యా ౩. ౫ ప్రదోషః ఘు ౩. ౫ ౨ ౫

5 ౧౯ ౩౦ శ॥ సు ౨ ౭. ౧ ౦ హ ౧ ౯. ౫ ౨ ౨ ౪. ౧ ౩ గ ౨ ౭. ౧ ౦ రా ౧ ౦. ౩ ౭ నరకచతుర్దశీయమతర్పణంమాసశివరాత్రిః ఘు ౧. ౧ ౫ ౭ ౬

6 ౨౦ ౧ చ॥ శ ౨ ౩ ౨ ౧ చి ౭. ౪ ౩ స్వా ౧ ౯. ౧ ౧ ౨ ౩. ౨ ౧ రా ౨. ౩ ౩ త్యా ౩. ౪ ౯ అహః ౨ ౯. ౩ ౨ వి శా ౧ శ్రీ శ్రీ సా॥ పూర్ణజలగా శా రవిః ౨ ౫. ౪ దీపావళిః ఘు ౩. ౨ ౬ ౨ ౨ [కేతరయమదీపదానంఘు ౩. ౩ ౬ ౨ ౯

7 ౨౧ ౨ అమా॥ ఆ ౯. ౪ ౪ స్వా ౧ ౪. ౫ ౩ ఆయు ౧ ౧. ౩ ౪ నా ౧ ౯. ౪ ౪ ౨ ౯. ౪ త్యా ౩. ౪ ౬ తిథిద్వయం స్వాత్యర్థంగం కేదార

కుజః ౧౪ బని శ బి ౪ ౪ ॥ యాంబు ౭, ౪ ౫	శుక్రః	౩ మంవిశా గ సు ౭, ౨ ౫
సు ౩ సో పుష్య ౩ సు ౧ ౧, ౨ ఆప్రా॥ మంబు ౪ ౫, ౧ ౨	సు ౨ ఆచిత్రా ౩ తులాయాం	౫ సువిశా ౨ సు ౪ ౭, ౩ ౩
౯ ఆపుష్య ౪ సు ౧ ౯. ౧ ౧ ౪ బుబుధగక్రత్యాగ ౪ ౧ ౬	సు ౬, ౨ ౫	౯ ఆవిశా ౩ సు ౨ ౭, ౫
బని శ ఆశ్లే సు ౩ ౪, ౧ ౧ ౧ ౦ మంచి ౩ తు॥	యాంబు ౪ మంచి ౪ సు ౪ ౬, ౪ ౨	౧ ౧ బుగశా ౪ వృ శ్చే సు ౭, ౦
౭ శ ఆశ్లే ౨ సు ౧, ౧ ౧ ౫ ౯. ౩ ౦	సు ౭ సు స్వా ౧ సు ౨ ౬, ౪ ౯	౧ ౩ సు అనూ సు ౩ ౧, ౨ ౬
౧ ౩ శ ఆశ్లే ౩ సు ౫ ౯, ౭ ౩ ౦ ఆచి ౪ బు ౩ ౭, ౩ ౧	౯ ఆ॥ స్వా ౩ సు ౭, ౪	శనిః
బుధః ౨ ౬ గురుః	౧ ౩ బు స్వా ౩ సు ౪ ౭, ౩ ౪	బని శ శనివక్రారంభః ౨ ౯,
సు ౫ బు చి ౪ వక్రీబు ౨ ౩, సు ౩ సో పూ షా ౩ సం ఛేవక్రి ౧ ౪ సు ౪ స్వా॥ యంతు ౦, ౩ ౫		౧ ౧
౯ ఆచి ౩ వక్రీబు ౫ ౪, ౪ ౫ గురుః ౧, ౨ ౧	బని శ స్వా ౪ సు ౨ ౭, ౧ ౨	రాహుకేతుచారో నాస్తి

		శ
గు	బ ౧ ౪ స్వా॥ బు సు ౯ తులా॥ రవి	కేతు
	బ ౧ తులా॥ బు సు ౧ తులా॥ శు	
రా	బ ౧ ౧ వృ॥ కు సు ౩ శుక్రకుజ	
	ర శు	బు

అమృతాంజనము అనేక వేల యోగ్యతాపత్రములు పొందియున్నది.

8 ౨౨ ౩ శుప॥ సో౧౩-౨౯ వి౧౧-౨౫ సౌ౪-౨౩ శో౫౨-౩౩ బ౨౮-౩౯ ది౨౦-౪౬ నక్తా॥ యమద్వితీయ చంద్రో॥ ఉత్తరశృంగః భు౪-౩౬

9 ౨౩ ౪ స్వా॥ మ౭-౪౭ అనూ౭-౩౧ అ౪౮-౪౪ కా౭-౫౭ ది౨౦-౩౩ అహః౨౮-౨౬ వి౨ రవిః౪౩-౪౬ కా-వేధు౩-౫౭ చ౧

10 ౨౪ ౫ శ్రు బు౧-౫౨ విష్యం౫౪-౧ జ్యే౩-౨౩ మూ౫౫-౪౮ సు౪౧-౧౦౫౧ ౫౨౮-౨౭-౫ ప్రదోషః త్రిలోచనగౌ॥ నాగచతుర్థి

11 ౨౫ ౬ ష॥ గు౫-౧ పూషా౫౫-౫న్య౩౩-౨౫ ౨౨ ౫౭ ది౨౧ ౩౨ త్యా౩-౪౪ భు౪-౧౮ చ౩ [శ-వేధు౪ ౮చ౨

12 ౨౬ ౭ మ॥ శు౪౪-౩౫ ఉషా౫౧-౨౬ శూ౨౫-౪౯ కా౧౭-౧౮ ది౧౩-౫౨ షష్ఠీ ప్రదోషాభావః వహ్నిపూజా భు౪-౨౯ చ౪

13 ౨౭ ౮ న॥ శ౩౯-౪౪ శ్రవ౪ ౨౪ గం౧౮-౪౨ గ౧౨-౯ ది౦-౫౫ రా౨౯-౪౫ అహః౨౮-౧౮ వి౩౧-౪౭ సావిత్రీకల్పః సావిత్రీ
వ్రతం ఆగిరిపల్లి శోభనాచలపతిస్వామినాం ధ్వజారోహణంశ్చ ప్రః౨౫-౮నిర్గమః౪౦-౧ భు౪-౩౯ చ౫

14 ౨౮ ౯ అ॥ ఆ౩౫-౩౭ ధ౪౬-౪౪ వృ౧౭-౭ భ౭-౪౦ శేషః౧-౫౧ పునస్త్యాజ్యాభావః గోష్టమీ శు-వేధు-వే-పభు౪-౫౦ చ౬

15 ౨౯ ౧౦ న॥ సో౩౨-౨౪ శ౪౪-౫౦ వృ౬-౧౫ బా౪-౦౭ ౩-౪౨ త్యా౩-౫౫ కృతయుగాదిః అమృతయోగః భు౫-౦ చ౭

16 ౩౦ ౧౧ ద॥ మ౩౦-౨౪ పూభా ౪౪-౨౩ వ్యా౧-౬ హా౫౫-౨౯ తై౧-౨౪ ది౦-౪౩ త్యా౩-౫౮ అహః౨౮-౧౨ వి౪ వృశ్చికే రవిః
౧౯-౩౧ త్రేతాయుగాంకః హరిపదపుణ్యకాలః పూర్వం౧౬ సత్యవ్రతతీర్థానాం పు॥ రంధ్రయోగః భు౫-౧౧ చ౮

17 ౧ ౧౨ ఏ॥ బు౨౯,౨౨ ఉభా౪౫,౨౦ వ౫౩,౧౪ భ౨౯,౨౨ ౮౫ త్యా౪,౩ సర్వేషామేకాదశీ బోధనైకాదశీ తులసీవ్రతో
ద్యాపనం వేదనిధితీర్థానాం పు॥ కల్యాణోత్సవః భు౦-౭ చ౯ [వ్రతం భు౦,౧౮ చ౧౦

18 ౨ ౧౩ ద్వా॥ గు౨౯,౪౧ రే౪౭,౨౨ ౨౪౫౦, ౫౮ బా౨౯,౪౧ ౧౬ ౨౧ త్యా౪,౮ స్వాయంభువమన్వాదిః ఉభయప్రదోషః క్షీరాబ్ధి

19 ౩ ౧౪ త్ర॥ శు౩౧,౧౭ అశ్వ౫౦,౪౫ వ్య౪౯,౪౪ కా౦,౨౯ రా౧౨,౫౦ అహః౨౮,౬ అనూ౧ రవిః౩౭,౫ భు౦,౨౯ చ౧౧

20 ౪ ౧౫ చ॥ శ౩౪,౧౦ భ౫౫,౧౬ వ౪౯,౨౧ ౫౨,౪౩ ది౧౬,౩౩ అనధ్యయనం౩ వైకుంఠచతుర్దశీ యమదీపం శివ॥ వేధు౦,౪౧

21 ౫ ౧౬ పూ ○ ఆ౩౮,౨౭ కృ౬౦,౯ వ౪౯,౪౮ భ౬,౬ రా౦,౬ త్యా౪,౨ జ్వాలాతోరణం, కేశబంధనగౌరీవ్రతం ధాత్రీపూజా మహా
కార్తికీ శోభనాచలపతిస్వామినాం రథోత్సవః భు౦,౫౨ చ౧౩ (త్సవః భు౧,౩ చ౧౪

22 ౬ ౧౭ కృ॥ ప్ర॥ సో౪౨,౫౫ కృ౦,౫౫ శి౦,౫౫ బా౧౦,౨౯ రా౧౭ ౫ అహః౨౮,౨ అనూ౨ రవిః౫౪,౨౧ యాగకాలః అవభృథో

23 ౭ ౧౮ ద్వి॥ మ౪౭,౪౭ రో౭,౯ సి౫౨,౯ తై౧౫,౨౧ ది౨౨,౪౦ త్యా౪,౨౬ చాతుర్మాస్యదితియ్యాదిపోత్సవః భు౧,౧౪ చ౧౫

24 ౮ ౧౯ తృ॥ బు౫౩,౪౧ మృ౧౩,౪౦ సా౫౩,౩౯ వ౨౦,౪౪ రా౮,౫౩ త్యా౪,౨౫ ధనురయనం ౫౯,౨౨ దగ్ధః ౬వ అమృతయోగః
విద్యానిధితీర్థానాం పు॥ భు౧,౨౬ చ౧౬

25 ౯ ౨౦ చ॥ గు౫౮-౪౬ ఆర్ద్ర౨౦-౪ శు౫౪-౩౭ బ౨౬-౧౩ రా౨౬-౭ త్యా౪-౨౪ ప్రదోషః రంధ్రయోగః భు౧-౩౭ చ౧౭

26 ౧౦ ౨౧ పం॥ శు౬౦-౧౦ పున౨౬-౫౯ శుభ౦౫౫-౧౦ కౌ౨౯-౨౩ రా౧౯-౩౯ అహః౨౭-౫౪ అనూ౩ రవిః౧౧-౧౮ వైధృ౪-౨౮

27 ౧౧ ౨౨ ష॥ శ౨-౫౩ పు౩౦-౫౩ బ్ర౫౫-౧ తై౨-౫౩ త్యాజ్యాభావః భు౨-౦ చ౧౯ (నిర్గమః౨౨-౨౦ భు౧ ౪౮ చ౧౮

28 ౧౨ ౨౩ స॥ ఆ౬-౮ ఆశ్లే౩౫-౮ ౫౩ వ౬-౮ ౫-౯ త్యా౪-౧౭ ప్రదోషః భు౨-౧౧ చ౨౦

29 ౧౩ ౨౪ స॥ సో౮-౧౩ మ౩౮-౦ వై౫౧-౪౭ ౧౩ ౬ ౩౪ త్యా౪-౧౨ రా౩౦-౪౦ త్యా౩-౬ అహః౨౭-౫౨ అనూ౪ రవిః ౨౮-
౩ ఇంద్రసావర్ణికమన్వాదిః ఉభయాష్టమ్యయః కాలాష్టమీ భు౨-౨౧

30 ౧౪ ౨౫ అ॥ మ౮-౫౩ పూఫ౩౯-౩౪ వి౪౮-౪౨ కౌ౮-౫౩ శేషః౨-౩౭ రా౨౯-౫౦ త్యా౪-౧౪ వేరంభ భు౨-౩౩ చ౨౨

1 ౧౫ ౨౬ న॥ బు౮-౨౫ ఉఫ౩౯-౫౬ ప్రీ౪౪-౩౮ గ౮-౨౫ శేషః౧-౪౧ పునస్త్యాజ్యాభావః భు౨-౪౫ చ౨౩

2 ౧౬ ౨౭ ద॥ ౬-౪౨ హా౩౯-౭ ఆయు౩౯-౩౦ భ౬-౪౨ ది౦-౩౯ రా౩౦-౪౭ అహః౨౭-౪౮ జ్యే౦ రవిః౩౫ భు౨-౫౬ చ౨౪

3 ౧౭ ౨౮ ఏ॥ శు౩-౫౧ చి౩౭-౧౮ సౌ౩౩-౪౦ బా౩-౫౧ శేషః౨-౨౭ రా౨౨-౫౨ త్యా౩-౪౯ సర్వేషామేకాదశీ భు౩-౮ చ౨౫

4 ౧౮ ౨౯ ద్వా॥ శ౦-౪ విష్యం౫౫-౩౩ స్వా౩౪-౩౭ శో౨౭-౯ తై౦-౪ రా౨౦-౪ ప్రదోషః శనిత్రయోదశీ భు౩-౧౯ చ౨౬

5 ౧౯ ౧ చ॥ ఆ౫౦-౧౮ వి౩౧-౧౬ ఆ౨౦-౧౨ వ౨౨-౫౫ రా౧౨-౫౧ త్యా౩-౪౪ అనధ్యయనత్రయం మాసశివరాత్రిః ఉత్పాతయో
గః పద్మనాభతీర్థానాం పు॥ భు౩-౩౦ చ౨౭ (వారవ్రతం భు౩-౪౨ చ౨౮

6 ౨౦ ౨ అమా ● సో౪౪-౩౪ అనూ౨౭-౨౫ సు౧౨-౩౫ చ౧౭-౨౬ రా౧౨-౪౮ అహః౨౭-౫౩ జ్యే ౨౪ః౨-౩౧ అమా సోమ

కుజః	౭౧సో॥ వి౨బు౫౫-౧౨	గురుః	బ౩బు జ్యే౪శు౨౪-౨౩
౭శ॥ ఆశ్లేషశు౧౭-౩౮	బ౩బు॥ వి౩బు౫౯-౦	శు౧౧బు॥ గురువక్రత్యా	౫శమూ౧ధనుషీశు౪-౨౧
౧౫ఆమఘసి: శు౨౩-౧౮	౫శు॥ ప్రాగస్తంబు౩౩-౦	౫౭ ౫౩-౫౭	౭సో-మూ౨శు౪౨-౫౭
బ౮మం॥ మఘశు౧౫-౩౫	౫శు విశ్వవృశ్చికబు౧౬-౪౦	శుక్రచారః	౧౦గు॥ మూ౩శు౨౭-౬
బుధః	౭౭సో॥ అనూ౧బు౧౪-౪౦	శు౧సో॥ అనూ౨శు౨౬-౯	౧౪ఆమూ౪శు౧-౩౯
శు౩బు॥ స్వాతి౧బు౪-౧౨	౯బు॥ అనూ౨బు౧౨-౧౯	౫గు॥ అనూ౩శు౭-౧౮	శనిచారః
౭శ॥ స్వా౨బు౧౫-౩౨	౧౧శు॥ అనూ౩బు౨-౫౦	౭శు॥ అనూ౪శు౪౫-౧౮	౫శపునర్వక్రిశ౪౭-౧౬
౧౦మ॥ స్వా౩బు౨-౨౬	౧౨శ॥ అనూ౪బు౫౯-౩౫	౧౦మం॥ జ్యే౧శు౨౫-౩౭	రాహుకేతుచారా
౧౨గు॥ స్వా౪బు౨౮-౪	౩౦సో॥ జ్యే౧బు౫౬-౩౮	౧౩ జ్యే౨శు౫-౩౫	శు౧౨శ॥ వక్రరాహుః ఆ
౧౪శ॥ వి౧బు౪౬-౧౨		౧౫ఆ॥ జ్యే౩శు౪౪-౩౮	శ్లేకేతుః౪౭-౫౬

	శు శ	ర	శ
గు	శు౧వృ॥ రవిః శు౧౫ సింహబుః		కే
రా	౭౫వృశ్చికేయి బ౫ధ॥ శుక్రః		శు
శు	బు		

7 ౨౧ ౩ శు॥ ప్ర॥ మ౩౮-౫౦ జ్యే౨౩-౧౧ వ్య౪-౪౯ కౌ౫౨-౮౧౧-౩౭ త్యాజ్యాభావః యోగకాలః క్రాంతి-వేధు౩-౫౩-చ౨౯

8 ౨౨ ౪ ద్వి॥ బు౩౨-౪౩ మూ౧౯-౦౭ ౪౯-౧౨ శౌ౫-౪౨౭౧౫-౨౩ రా౧౩-౪౧ చంద్రోదయః ఉత్తరశృంగః భు౪-౪౬౩౦

9 ౨౩ ౫ తృ॥ గు౨౬-౫౯ పూషా౧౫ ౩వ్య౪౧-౨౧-౨౬-౫౯ రా౬ ౯ అహః౨౭-౪౪ స్యే౩రవిః౧౭, ౭ ప్రదోషః భు౪-౧౫చ౧

10 ౨౪ ౬ చ॥ శు౨౧-౩౯ ఉషా౧౧-౧౫ ధృ౩౪ ౪భ౨౧ ౩౯౨౦ ౪౪ త్యా౩-౪౭ తిథిద్వయం పంచమీతిథిః అపరాహ్ణః ౦-౩౩వ
రచతుర్థీ దూర్వాచతుర్థీ ఆనందయోగః భు౪-౨౭-౨౭

11 ౨౫ ౭ పం॥ శ౧౬ ౫౫ శ్ర౯ వ్యా౨౭ ౧౫బా౧౬ ౫౫౭౧౭ ౪౪త్యా౩ ౫౦ షష్ఠీతిథిః అపరాహ్ణః ౦-౧౬ కుశలపభు౪-౩౬౩

12 ౨౬ ౮ ష॥ ఆ౧౨ ౫౪౫ ౪౧హ౨౧ ౪తై౧౨ ౫౪ ౨౩ ౧౩త్యా౩ ౫౩ అహః౨౭ ౪౦జ్యే౪ రవిః ౩౭ ౫౭ ప్రదోషః మహా
ఉస్కబ్రహ్మణ్యషష్ఠీభు౪-౯-౬౪

13 ౨౭ ౯ స॥ సో౯ ౫౦౪౪ ౯వ౧౫ ౩ధ్రు౯ ౫౦౮౧౯ ౫౯ ఉ అనధ్యాయః మిత్రసప్తమీ కాలభైరవాష్టమీ భు౫-౦-౫

14 ౨౮ ౧౦ అ॥ మ౭ ౫౧ పూభా౩ ౩౨౧౧ ౩బ౭ ౫౧౭౨౭ ౪౦త్యా౪ ౨ ప్రశయకల్పః అమృతయోగః భు౫-౧౨-౬

15 ౨౯ ౧౧ న॥ బు౭ ౩ఉభా౪ ౧౦వ్య౭ ౨౫కా౭ ౩రా౭ ౨౮ అహః౨౭ ౩౮ మూ౧ధనుష్షీరవిః౪౮ ౪౨నందా ధనుర్మాస ప్రారంభః

16 ౧ ౧౨ ద॥ గు౭ ౩౩ రే౬ ౧౪ ౪౫ ౭ ౩౩రా౩౦ ౪౯త్యా౪ ౧౨ షడశీతిముఖః భు౦ ౨౮ (ఉత్పాతభు౫ ౨౩౭

17 ౨ ౧౩ ఏ॥ శు౯ ౨౦అశ్వి౯ ౮౩ ౪ధ్రు౯ ౨౦ కౌల౨ ౪౯రా౭ ౧౪ సర్వేషాం ఏకాదశీ సర్వేషాం ధీత్రిరాత్రాంత్ర॥ భు౦ ౧౩-౯

18 ౩ ౧౪ ద్వా॥ శ౧౨ ౩౦భ౧౩ ౨౪౧౨ ౨౦బా౧౨ ౩౦రా౧౮ ౧౬ ప్రదోషః శని త్రయోదశీ, మత్స్యద్వాదశీ, వేభు౦ ౨౪

19 ౪ ౧౫ త్రి॥ ఆ౧౬ ౨౬కృ౧౮ ౪౨౫౨ ౩౦తై౧౬ త్యాజ్యాభావః అహః౨౭ ౩౬మూ౨రవిః౪ ౨౫ చతుర్దశీతిథిః అనధ్యాయన
చతుష్టయంహనుమద్వ్రతం, జలశయనవ్రతం దత్తాత్రేయజయంతిః రఘునాథతీర్థారాధన॥ భు౦ ౩౫చ౧౧

20 ౫ ౧౬ చ॥ సో౨౧ ౨౦రో౨౪ ౪౬సా౩ ౩౯వ౨౧ ౮౦౧౨ ౪౪ ౧౨ ౪౩ పూర్ణిమాతిథిః పౌర్ణమాసి చతుర్దశీ భు౦ ౪౬-౧౨

21 ౬ ౧౭ పూ○॥ మ౨౬ ౪౪మృ౩౧ ౧౬శు౨ ౨౭బ౨౬ ౪౫ ౨౭ ౦త్యా౪ ౨౫పూర్ణిమాతిథిః భు౦ ౫౮-౧౩

22 ౭ ౧౮ కృ॥ ప్ర॥ బు౩౨ ఆర్ద్ర౩౭ ౪౪శు౦ ౫ ౪౨కా౩౨ త్యాజ్యాభావః అహః౨౭ ౩౨మూ౩రవి౯ ౫౪భు౧ ౯

23 ౮ ౧౯ ద్వి॥ గు౩౭ ౧౧పు౪౩ ౫౩బ్ర౬ ౪౮తై౪ ౩౯౮౧౦ ౪౭త్యా౪ ౨౪ ౫౪౪ అమృతయోగః భు౧ ౨౦చ౧౫

24 ౯ ౨౦ తృ॥ శ౧ ౨౨పుష్య౪౯ ౧౩౫౭ ౧౩౯ ౧౬౮౫ ౪౦త్యా౪ ౨౧ ప్రదోషాభావః మకరాయనం౨౨ ౧౫ నిశాహ
౨౭ ౩౦సర్వమునీనాం ప్రణీతానదీపుష్కరప్రవేశః౪౬ ౫౨ ఉత్పాతయోగః భు౧ ౩౨చ౧౬

25 ౧౦ ౨౧ చ॥ శ౪౪-౪౧ ఆశ్రే౫౩-౩౫వై౭-౩౩బ౧౩-౧౮౨౩-౩౩అహః౨౭-౩౦మూ౪౪౩౫-౬ ప్రదోషః అమృతః భు౧-౪౩

26 ౧౧ ౨౨ ష॥ ఆ౪౬-౪౩మ౫౬-౪౬ ౬౪౮ కా౧౫-౪ ౨౮౨౫-౧౧త్యా౪-౧౨౯-క్రాంజ్వాలాముఖీయోగః భు౧-౫౫చ౧౮

27 ౧౨ ౨౩ ష॥ సో౪౭-౧౮ పుభ౫౮-౪౫ప్రీ౪-౫౮౭౧౭-౦౭౧౭-౨౫త్యా౪-౮ ప్రదోషాభావః భు౨-౬చ౧౯

28 ౧౩ ౨౪ స॥ మ౪౬-౫౩ ఉఫ౫౯-౨౨ఆయు౨-౧౨సౌ౫౬-౪భ౧౭-౫౭౧౬-౫౬త్యా౪-౨అహః౨౭-౩౪పూషా౧రవిః౫౦-౩౪
త్రిస్పృశా ప్రదోషః అమృతయోగః భు౨-౧౮చ౨౦ (చ౨౧

29 ౧౪ ౨౫ అ॥ బు౪౫-౧హ౫౮-౪౬శో౫౩-౫౭బా౧౫-౫౭౭౦-౯త్యా౩-౫౭ అనధ్యాయః బుధాష్టమి ఆనందయోగః భు౨-౨౯

30 ౧౫ ౨౬ న॥ గు౪౨-౫౬౫౭-౧౧అ౪౮-౨౧తై౧౩-౩౩౭౧౮-౧౫త్యా౩-౫౩భు౨-౪౧చ౨౨

31 ౧౬ ౨౭ ద॥ శు౩౮-౧౦స్వా౫౪-౪౦శు౪౨-౪౨వ౧౩-౧౫౭౧౦-౩౫త్యా౩-౪౯భు౨-౫౨చ౨౩ (భు౩-౪చ౨౪

1916 జనవరి నెల.

1 ౧౭ ౨౮ ఏ॥ శ౩౩-౩౦వి౫౧-౧౬ధృ౩౫-౪బ౮-౫౭ ౮౭-౫౨త్యా౩-౪౬అహః౨౭-౩౪పూషా౨రవిః ౬-౩ సర్వేషామేకాదశీ

2 ౧౮ ౨౯ ద్వా॥ ఆ౨౮-౧౪అనూ౪౭-౩౯శూ౨౭-౪౧కౌం-౫౨౭౦-౩౨ప్రదోషః కూర్మద్వాదశీ దగ్ధః సమృత్యుః౩-౧౫చ౨౫

3 ౧౯ ౩౦ త్ర॥ సో౨౨-౩౪జ్యే౪౩-౩౪గం౧౯-౫౯వ౨౨-౩౪౭౦-త్రయోదశీతిథిః అనధ్యాయః మాసశివరాత్రిః భు౩-౨౭

4 ౨౦ ౧ చ॥ మ౧౬-౪౦మూ౩౯-౨౬వృ౧౨-౩౭శ౧౬-౪౦రా౮-౨ త్యా౩-౪౩అహః౨౭-౪౦తిథిద్వయం చతుర్దశీతిథిః పూషా
౩రవిః౨౧-౨౭ అపరాహ్ణః-౪౫ వేభు౩-౩౮చ౨౭ (దియోగకాలః శక్రాంభు౩-౪౯చ౨౮

5 ౨౧ ౨ ఆమా●బు౧౦-౪౮పూషా౩౫-౧౪ధృ౪-౧౨వ్యా౫౧-౫౨నా౧౦-౪౮ద౧-౫౫త్యా౩-౪౫రా౨౬-౧౫త్యా౩-౪౪

కుజః	౧౨శమూ౩ బె౩౦-౨౮	ధః౩౪-౪౦	౯బుపూషా౪శు౫-౪	శు		శ
శు౫శమ౩కు౯-౫౨	౧౪సో మూ౪బు౨౫-౩౭	౧౩సో ఉషా౩బు౪౩-౩౫	౧౧గు ఉషా౧శు౪౧-౫౯			
బ౫ఆమ౪శు౪-౩౫	౭౧మపూషా౧బు౨౧-౨౬	౩౦బుఉషా౩బు౫౭-౫	౧౪సో ఉషా౨మకరే శుం-౨౩		శు ధనుష్షీరవిః	కే
బుధః	బ౩గుపూషా౨బు౨౦-౪౭	గురుః [౫౨	౭౨గు ఉషా౩శు౪౦-౩౭		శు ౮ధనుష్షీబు	
శు౨బుజ్యే౨బు౫౦-౫౭	౭౫ఆపూషా౪బు౨౨-౨౩	బ౩శుపూభా౪మీనే గు౪	౫ఆ ఉషా౪శు౨౧-౫౦		బ౧౧మకరేబు	
౪శుజ్యే౩బు౫౦-౩౬	బ౭మపూషా౪బు౨౦-౩౭	శుక్రః [౬	౮బు క్ర౧శు౦-౩౬		బ౩మీనేగురుః	
౬ఆజ్యే౪బు౪౫-౩౭	౭మకర్కాదుదయం౧౪-౪	శు౧సపూషా౧శు౪౧-౩౨	౧౦శుక్ర౨శు౩౨-౧౪	రా	శు౧౪మకరేశు	శు
౮మమూ౧ఢ॥బు౩౯-౨౧	౯గుఉషా౧బు౨౧-౪౭ [౮	౪శపూషా౨శు౨౧-౨౩	౧౩సో క్ర౩శు౧౮-౨౬			
౧౦గుమూ౨బు౩౨-౧౧	౧౧శ ఉషా ౨ మకరే బు	౭సో పూషా౩శు౯-౫౦	శు రా కే చారః నాస్తి	బుశు	ర	

అమృతాంజనము తేలుబాధను తీసివేయును. వెల 0-8-0 లు.

6	౨౨	౩ శు॥ పు॥శు౫-౮ వ్యతీ౫౪-౩౩ ఉషా౩౧-౨౪ హ౪౮-౫౫ బ౫-౮ రా౧౩-౯ చంద్రోదయః ఉత్తరశృంగః భు౪-౧౬౯
7	౨౩	౪ శ॥ శు౫౫-౧ శ్రవ౯-౬౪౧-౫౬ వైం-౪ రా౯-౫౫ అహః౨౭-౪౨ పూ॥సా౪౮ రవిః౩౬-౫౭ శు-శే భు౪-౧౨ చ౧
8	౨౪	౫ చా॥శ౫౧-౪ ధ౨౫-౨౮ సి౩౫-౪౦ వ౨౩-౨ రా౧౫-౧౨ త్యా౩-౫౨ ప్రదోషః అమృతయోగః భు౪-౨౩ చ౨
9	౨౫	౬ పు॥ ఆ౪౮-౯ శ౨౩-౪౧ వ్య౨౯-౫౨ బ౧౯-౩౬ రా౧౧-౪౪ త్యా౩-౫౬ భు౪-౩౫:౩ (భు౪-౪౭ చ౪
10	౨౬	౭ మ॥సో౪౬-౧౭ పూ॥భా౨౨-౫౪ వ౨౫-౦ కౌ౧౭ ౧౩ రా౧౯-౧౬ అహః౨౭-౪౪ ఉషా౧ రవిః ౫౨-౧౮ ప్రదోషాభావః
11	౨౭	౮ బు॥ మ౪౫-౩౫ ఉ॥భా౨౩-౧౫ ప౨౧-౧౨ ౧౫ ౫౫ రా౨౬-౧౫ త్యా౪-౬ ప్రదోషః అమృతయోగః భు౪-౫౭ చ౫
12	౨౮	౯ అ॥బు౪౬-౩౦ రే౨౪-౪౭ ౧౭-౫౯ న౧౫-౨ త్యాజ్యాభావః అనధ్యాయః ఉత్పాతయోగః భు౫-౮ చ౬
13	౨౯	౧౦ శు॥శు౪౮-౨ అశ్వి౨౭-౪౦ సి౧౬-౩ బా౧౨-౫౯ కౌ౧౭-౧౧ త్యా౪-౧౮ రా౨౫-౨౬ త్యా౪-౧౬ భు౫-౨౦:౭
14	౩౦	౧౧ ద॥శు౫౧-౯ భ౩౧-౪౦ సా౧౫-౦ వై౧౯-౪౧ త్యాజ్యాభావః అహః౨౭-౪౮ ఉషా౨ మకరే రవి ౭-౫౦ ఉత్తరాయణ పుణ్యకాలః ౨౦ శు॥ప-శు-శే భు౫-౩౧ చ౯ (నాథస్వామి నామధ్యయనోత్సవః భు ౦-౮ చ౯
51	౧	౧౨ వి॥శ౫౫-౩౦ కృ౩౬-౪౪ శు౧౪-౫౧ వ౨౩-౨౪ ది౪-౧౨ త్యా౪-౨౦ రైవతమన్వాదిః స్మార్త ఏకాదశీ గొల్లపల్లి రఘు
16	౨	౧౩ ద్వా॥ ఆ౬౦-౦ రో౪౨-౩౯ శు౧౫-౩౧ బ౨౮-౧౬ ౨౦-౪౦ త్యా౪-౨౩ రా౩౦-౨౦ త్యా౪-౨౬ యతీనాం మధ్వరామానుజైకాదశీ ప్రదోషాభావః కూర్మద్వాదశీ వేదగ్ధయోగః మధురకవితీర్థానాం పు॥ భు౦-౯ చ౧౦
17	౩	౧౪ ద్వా॥సో౦-౪౧ మృ౪౯-౧౨ బ౧౬-౩౦ బా౦-౪౧ శే౭-౩౬ అహః౨౭-౫౦ ఉషా౩ రవిః౨౩-౯ ప్రదోషః భు౦-౯
18	౪	౧౫ త్ర॥ మ౬-౮ ఆర్ద్ర౫౫-౪౪ వ౧౭-౫౦ వై౬-౮ ది౧౨-౯ త్యా౪-౬ అనధ్యాయచతుష్టయం భు౦-౪౦ చ౧౨
19	౫	౧౬ చ॥బు౧౧-౩౧ పున౬౦-౦ వై౯-౫౧ వ౧౧-౩౧ రా౨-౦ త్యా౪-౨౫ పూర్ణిమాతిథిః భు౦-౫౧ చ౧౩ (౧-౧ చ౧౪
20	౬	౧౭ పూ ○ శు౧౬-౩౫ పున౧-౫౭ వి౯-౫౯ బ౧౧-౯ ౨౩-౪౬ అహః౨౭-౫౪ ఉషా౪ రవిః ౩౯-౧౪ ప్రతిపత్తిథిః భు
21	౭	౧౮ కృ॥ప్ర॥శు౨-౩౫ పుష్య౭-౨౫ ప్రీ౨౦-౧౬ కౌ౨౦-౩౫ రా౧౩-౫౬ శూన్యతిథిః యోగకాలః ఉత్పాతయోగః భు౧-౧౨ చ
22	౮	౧౯ ద్వి॥ శ౨౨-౯ ఆశ్లే౧౧-౫౮ ఆ౧౯-౪౫ ౨౨-౨౭ రా౧౫-౪౪ ద్వితీయాతిథిః కుంభాయనం ౨-౧ శుక్రా భు ౧-౨౩
23	౯	౨౦ తృ॥ఆ౨౫-౩౩ మ౧౫-౨౨ సౌ౧౮-౯ భ౨౫-౩౩ రా౮-౧౦ అహః౨౭-౫౬ ప్రదోషః శ్రవణః ౫౫-౧ భు౧-౩౩ చ౧౭
24	౧౦	౨౧ చ॥సో౨౫-౫౭ పూ॥ఫ౧౭-౩౨ శో౧౬-౩ వ౨౫-౫౭ రా౬-౩౮ త్యా౪-౩ ప్రదోషాభావః భు౧-౪౩ చ౧౮
25	౧౧	౨౨ పు॥ శు౨౫-౨౮ ఉ॥ఫ౧౮-౯ అ౧౨-౨౮ తై౨౫-౨౮ రా౧౧-౨౧ త్యా౩-౫౯ దగ్ధః భు౧-౫౪ చ౧౯
26	౧౨	౨౩ ష॥బు౨౩-౯ హ౧౮-౧౨ సు౮-౧౧ వ౨౩-౯ రా౯-౪౧ ప్రదోషః ఆనందయోగః సత్యకామతీర్థానాం పు॥ భు౨-౪
27	౧౩	౨౪ స॥గు౨౦-౩౨ చి౧౬-౫౨ ధృ౨-౫౭ శూ౫౪-౧౩ బ౨౦-౩౨ రా౨-౧౫ త్యా౩-౫౧ అహః౨౮-౪ తిథిద్వయం తిస్రోష్టకాః శ్రవణః ౧౧-౨౨ అనధ్యాయసప్తకం॥ భు౨-౧౬ చ౨౧ (భు౨-౨౬ చ౨౨
28	౧౪	౨౫ అ॥శు౧౬-౩౨ స్వా౧౪-౩౭ గం౨౪ కౌ౧౬-౩౨ ౨౭-౫౬ త్యా౩-౪౮ నవమీతిథిః భీష్మతర్పణం దగ్ధః పాతాభావః
29	౧౫	౨౬ న॥శ౧౧-౫౧ వి౧౧-౩౯ వృ౪౩-౧౧ గ౧౧-౫౧ ది౨౧-౩ త్యా౩-౪౫ దగ్ధః భు౨-౩౮ చ౨౩ [చ౨౪
30	౧౬	౨౭ ద॥ఆ౬-౩౬ అనూ౮-౨౫ ౩౫-౨౭ భ౬-౩౬ ది౨౧-౭ అహః౨౮-౧౦ శ్రవణః ౨౬-౩౮ స్మార్త ఏకాదశీ వ్యతీపాతః భు౨-౪౭
31	౧౭	౨౮ ఏ॥సో౦-౫౭ ఏష్య౦౫౪-౮ జ్యే౪-౩ మూ౫౫-౫౪ వ్యా౨౭-౪౨ బా౦-౫౭ రా౨౮-౧ త్యా౩-౪౩ మధ్వరామానుజైకాదశీ ఉభయప్రదోషః ఆకి-పల్లెశోభనా॥ స్వామినామధ్యయనోత్సవః భు౨-౨౭ చ౨౫
1	౧౮	౨౯ త్ర॥మం౪౮-౩౬ మూ॥షా౫౫-౪౭ హ౯-౫౨ ౧౦-౫౦ ౨౧-౧౬ త్యా౩-౪౩ శ-శే భు౩-౮ చ౨౬
2	౧౯	౩౦ చ॥బు౪౩-౨౫ ఉ॥షా౫౧-౫౨ వ౧౨-౭ భ౧౬-౦ ది౧౪-౨౭ త్యా౩-౪౪ అహః౨౮-౧౬ శ్రవణః ౪౪-౧౦ అనధ్యాయత్రయం మాసశివరాత్రిః విద్యాధీశతీర్థానాం పు॥ భు౩-౧౭ చ౨౭
3	౨౦	౧ అమా ● గు౩౮-౬ శ్రవ౪౮-౨౦ ౪౪-౩౧ వ్య౫౨-౪౪ చ౧౦-౪౫ ౧౬ త్యా౩-౪౫ రా౨౯-౩౧ త్యా౩-౪౮ విశ్వనాథస్వామినాం ప్లవోత్సవః శు-వేపురందరదాసానాం పు॥ భు౩-౨౯ చ౨౮

కుజః	౧౨ఆశ్లే ౪ బు౩౧-౩౫	శుక్రః	౭గు శ౪శు౩౯-౨
శు౮బు కుజ వక్రారంభః ౦-౪౩	బ౨శ ధ౧ బు౧౨-౫	శు ౧ గు శ్రశు౨-౪౦	౧౦ ఆపూ భా౧శు౧౬-౬
౭బుధ ౩వ క్రీమ౫౭-౩౪	౭ గు బుధవక్రారంభ ౩-౦	౪శ ధ౧శు ౪౪-౨౨	౧౪ బుపూ భా౨శు౫౫-౫౭
౯ శమ౨వక్రీమ౫౬-౪౨	౧౦ ఆపు॥ దస్త:బు౧౬-౧	౭ మథ౨శు ౨౪-౩౭	శనిః
బుధః	౧౩ మ శ౪క్రీబు౩౨-౨౨	౧౦ శుధ౩శు ౬-౪౭	శు౬ సో పున్న౧ వక్రి శనిః ౨౧-౧
శు ౪శ్ర౧బు౪౮-౩౦	గురుః	౧౨ఆధ౪శు౪౮-౩౫	రాహు కేతు చారౌ
౭మం౧౨బు ౫౩-౩౫	శు ౧౨ ఆఉ భా౧బు జ్యే గు ౩-౫౯	౧౪మశ౧శు౩౦-౩౦	శు౧౫బు శ్ర౧ రాహుః
౯ గు౪౩బు౩౭-౪౦		బ౨శశ౨శు౧౨-౪౭ ౪సోశ౩శు౫౫-౨	పుష్యే౪ కేతుః౪౭-౪౫

గు			శ
శు	శు౧౦ మకరే ర శు౧౦ కుంభే శుక్రః		శే
రా౪ బుశు			శు

4	౨౧	౭ శు॥ ప్ర॥శు౩౩_౨౮ధ౪౫_౩౦ శ౫౦_౩ ౫_౫౭ శేషః౧_౩౯ పునస్సాంధ్యాయా వః। యోగకాలః భు౭_౩౯ ౨౯
5	౨౨	౩ ద్వి॥ శ౨౯_౩౮ శ౪౩_౫౭ పర౪_౪౪ భా౧_౩౬ ౨౨_౫౯ త్యా౩_౫౩ రా౩౧_౨౧ (క్రోధయం పుణ్యం భు౩౫_౦ ఘ౩౦
6	౨౩	౪ తృ॥ ఆ౨౭_౫౧ పూభా౪౨_౩౧ శ౩౯_౩౫ ౨౬_౫౧ శేషః౩ ౨౧ పున స్నా ధ్యా భా వః ప్రదోషః అనంతకాలః అహః౨౮_ ౨౪ ఫ౧: వి౧_౫౫ సిద్ధేశ్వరస్వామి హాం ప నోత్సవః భు౪_౦౧౧
7	౨౪	౫ చ॥ సో ౨౫_౧ ఉ భా౪౨.౩౫ సి౫_౨౩ ధ౨౫_౧౬౬_౩౩ త్యా౪_౦ ప్రదోషాభావః సోపపదం పరచతుర్థీపుండ శుక్ల భు౪
8	౨౫	౬ పం॥ మ౨౪_౨౩ శే౪౩_౫౨ సా౩౨_౭ బా౨౪_౨౭౧౩_౧౪ త్యా౪_౫మదనపంచమీవసంతో త్సవః భు౪_౨౨౩
9	౨౬	౭ ష॥ బు౨౫_౫ అశ్వ౪౬_౨౭ శు౨౯_ తై౫౨_౫రా౭_౩౩ అహః౨౮_౨౮ ధ౨౯: ౧౭_౫౨ ప్రదోషమృత్యుభు౪_౩౨చ౪
10	౨౭ ఉ౦	౮ స॥ శు౨౭_౫ ధ౫౧_౧౦ శు౨౮_౩౨ వ౨౬_౫ ౧౦_౫౬ త్యా౪.౧౫ ప్రదోషాభావః వైవస్వతమన్వాదిః రథసప్తమీ సూర్య చంద్రవ్రతం అభోజ్యార్క్రవ్రతం శు_శేషో నాగలక్ష్మీస్వామి హాం రథోత్సవః భు౪_౪౨౫
11	౨౮	౯ ఆ॥ శు౩౦_౫౦ కృ౫౫_౨ ౨౭_౩౩ బ౧౫ ౨౫ ౨౨_౩౬ త్యా౪_౧౯ అనధ్యాయః దగ్ధః ఉపభీష్మాశర్పణం వై౫_౩౮ రఘ౧౬_౧ భు౪_౫౨౬
12	౨౯	౧౦ సో॥ శ౩౪_౩౨ రో౬౦_౦౨౨౮_౩౪ బా౨_౪౨ రా౧౦_౨౧ త్యా౪_౨౪ అహః౨౮_౩౬ ధ౨ పుంభీరవిః౩౫_౭ కలియుగాంత అమృతసిద్ధయోగః దగ్ధః ఉపహారిపదప్రాయ్యకాలః మధ్వాచార్య శ్రీమదానందతీర్థానాం పుణ్య భు౫_౪౭
13	౧	౧౧ మ॥ ఆ౩౯_౨౬ రో౧_౧ వై౨౯_౩౩ తై౬_౫౭ ౧౬_౩౦ త్యా౪_౨౫ భుం_౫౮
14	౨	౧౨ బు॥ సో౪౪_౫౬ వృ౭_౨౪ వి౩౦_౫౪ వ౧౨_౧౧ రా౨_౧ త్యా౪.౨౬ సర్వేషాం౧_ శశీష్మైకాదశీ దగ్ధః ఉపభుం_౧౪
15	౩	౧౩ గు॥ మ౫౦.౧౬ అర్ద్ర౧౩.౫౬ ప్రీ౩౩_౯బ౧౭ ౩౩ రా౧౮_౨౩ త్యా౪_౨౫ అహః౨౮_౪౦ ధ౪౪ రవిః౫౨_౩౯ సోపపదం ఉభయప్రదోషః వరాహద్వాదశీ భుం_౨౩౧౦
16	౪	౧౪ శు॥ బు౫౫_౧౧ పున౨౦_౧౧ ఆయు౩౩_౧౮ కా౨౨_౪౧ ౧౩_౨౧ త్యా౪_౨౩ వరాహకల్పః భుం_౩౨౧౧
17	౫	౧౫ శ॥ శ౫౯_౯ పుష్య౨౬_౦ సౌ౩౪_౧౨ గ౨౭_౧౦ త్యాజ్యాభావః అనధ్యాయచతుష్టయం రథోత్సవఃఊర్ధ్వం భు_౪౧౨
18	౬	౧౬ పూ ◯ శు౬౦_౯ ఆశ్లే౩౦_౪౯ శో౩౩_౪౮ ధ౨౮_౪౬౦_౩౪ మృత్యుయోగః శు_క్రా_౪ వేభుం_౫౦౧౩
19	౭	౧౭ పూ॥ శ౨_౫ మ౩౪_౩౨ అ౩౨_౪౯ బ౨_౫౨_౪౧ త్యా౪_౧౫ రా౨౬_౩౧ త్యా౪_౧౫_౧౯ అహః౨౮_౪౦ శ౧ రవిః ౧౧_౨౭ యోగకాలః భుం_౫౯౧౪
20	౮	౧౮ కృ॥ ప్ర॥ ఆ౩_౫౧ పూ ఫ౩౭_౦ సు౩౦_౪౦ కా౩_౫౦ రా౨౬_౨౭ త్యా౪_౫ భు౧_౮౧౫
21	౯	౧౯ ద్వి॥ సో౪_౧౩ ఉ ఫ౩౮.౧౭ ధృ౨౭_౪౯ గ౪_౧౭ రా౩౦_౧౯ మీనాయనం౧౪_౩౪ భు౧_౧౭ [ప్ర౪౯_౩౭ భు౧_౨౬
22	౧౦	౨౦ తృ॥ మ౩_౩౯ హ౩౮_౧౪ శూ౨౨_౬౩ భ౩_౩౯ శేషః౩_౧౭ రా౨౮_౫౪ అహః౨౮_౫౬ శత౨ రవిః౨౫_౪౮ ప్రదోషః క్ష
23	౧౧	౨౧ చ॥ బు౧_౨౧ చిత్ర౫౭_౮ ౩౭_౮౧౮_౪౪ బా౪_౦ శేషః౧_౪౩ రా౨౧_౪౩ సిద్ధమః౪_౪౫ భు౧_౩౪౮౧౮
24	౧౨	౨౨ ప॥ గు౫౪_౨౨ స్వా౩౫.౬ కృ౧౩_౫౨౭_౩౦ రా౧౯_౨౩ దగ్ధః వర_వేభు౧_౩౩౧౯ [భు౧_౫౩౨౦
25	౧౩	౨౩ స॥ శు౩౯_౩౩ వి౨౨_౧౧ ధృ౬_౩౨ వ్యా౫౮_౧౦ భ౨౧_౫౭. రా౧౨_౨౭ అహః౨౯_౨శత౩ రవిః౪౬_౬ త్రిస్పృశాః
26	౧౪	౨౪ ఆ॥ శ౪౩_౫౯ అనూ౨౮_౪౨ హ౪౯_౪౬ బా౧౬_౪౫ ౧౨_౩౯ త్యా౩_౪౪ అమృతయోగః శు వేభు౨_౧౨౧
27	౧౫	౨౫ సో॥ ఆ౩౮_౧౪ జ్యే౨౪_౪౮ వ౪౪_౧౧ తై౧౧.౬ త్యాజ్యాభావః ధ్రువయోగః భు౨౧౦ ౨౨
28	౧౬	౨౬ మ॥ సో౩౨_౪మూ౨౦_౪౦ సి౩౬_౩౯ ౫_౧౮౭౧౬_౫౬ రా౧౩_౪౩ వేభు౨_౯౨౩ [భు౨_౨౮౨౪
29	౧౭	౨౭ బు॥ మ౨౬_౧ పూషా౧౬_౨౯ వ్య౨౮_౫౧ బా౨౬_౧౮౮౫ ౫౬ అహః౨౯_౧౦ శత౪_౫౫ ౫౪ సర్వేషాం౧ శ_వే
1	౧౮	౨౮ గు॥ బు౨౦_౩౯ ఉషా౧౨_౩౪ వ౨౧_౧౭ తై౨౦_౩౯ ౨౧_౫౯ త్యా౩_౪౫ తిథిద్వయం వరాహకల్పః భు౨_౩౭౨౫
2	౧౯	౨౯ శు॥ శ౧౪_౪౨ శ్ర౯_౧ ప౧౪_౪౮ ౧౪_౪౨ ౧౮_౩౪ అనధ్యాయత్రయం మహాశివరాత్రి భు౨_౪౬౨౬
3	౨౦	౩౦ శ॥ శు౧౦_౪౭ ధ౬_౩౬_౪౦ శ౧౦_౨౭ ౨౩_౨౪ ద్వాపరయుగాదిః ర.క్రాం, శు_వేభు౨_౫౬
4	౨౧	౩౧ అమా ● శ౭_౦శ౩.౫౨ సి౧_౧౩ నా_౭౦౧౯_౩౨ అహః౨౯_౨౫ పూభా౧ రవిః౨౫_౧ యోగకాలః ర_క్రాం భు౩_౫౮

కుజః	౧౫ శు బుధ వక్రత్యాగః బ౧౪ శు ఉ భా౪ గురుః ౫౨ బ౨ సో రేవతి౧ శు౨౫_౧౩.			రాహు కేతుచారో నాస్తి
శు౬ బుమ౧ వక్రీశు౧౧_౩౯	౩౩_౩౦ (౩౮	౫౭		౫గు రేవతి౨ శు౧౨_౩౯
శు౧౪ శు ఆశ్లేష వక్రి కటకే	బ౧ క్రేత౨ బుజీవ్య బు ౨౦_	శుక్రః		౯ ఆ రేవతి౩ శుం_౫౬
౯౫౧_౨౦	బ౭ శు శ౩ బుధః౩౫_౧౫	శు౧ శు పూభా ౩ శు౫౦_౧౪		౧౧ మం రేవతి౪ శు౫౮_
బ౮ శు ఆశ్లే౩ వశు ౧౧_౩౯	౧౨ బు శ౪ బుధః౧౨_౩౯	శు౫ మం పూభా ౪ మీనే శు		౧౫
బుధః	౧౪ శు ధనిష్ఠా౧ బుధః౫౫_	౩_౧౬		౧౪ గు అశ్వి ౧ మేషే శు
శు౨ క్ర౩ వక్రీబు౫౧_౨౪	౩౫	౭ గు శు భా౧ శు౪౭_౩౬		౪౭_౩౦
౭ గు క్ర౨ వక్రీబు౫౧_౨౬	గురుచారః	౧౦ ఆ ఉ భా ౨ శు౩౧_౪౩		శనిచారః
౧౩ బు క్ర౧ వక్రీబు౫౧_౨౦	శు౧ శు ఉ భా౩ గురుః ౭_	౧౨ మం ఉ భా౩ శు౪౮_౧౦		బ౧౧ మం ఆర్ద్ర౪ వక్రశనిః
	౫౬	౧౫ శు ఉ భా ౪ శు౩౪_౪౨		౬_౩౨

గు	శు		ర
ర	శు కుంభే రవిః		కేతు
	శు౧౪ కటకే కు		
బు	శు మీనే శు		
రా	బ౧౪ మేషే శు		

5	౨౨	౧	శు॥ ప్ర॥ ఆ౪-౨పూ భా౨-౩౭ శు౫౧-౩౧బ౪-౨౭౨౬-౩౨త్యా౩-౫౯ చంద్రోదయః దక్షిణశృంగః భు౩-౧౩చ౨౯
6	౨౩	౨	ద్వి॥ సో౨-౧౫ఉ భా౨-౨౬శుభ్రౌ౦౭౭-౪౩శా౨-౧౮రా౩-౨౯ అహః౨౯-౨౬పూ భా౨రవిః౪౪-౩౮భు౩-౨౩చ౧
7	౨౪	౩	తృ॥ మ౧-౪౨శే౩-౨౮బ్రఃరా౫-౧౧౦-౪౨రా౨౫-౫౧ ప్రదోషః శాంతనచతుర్థీ వ్రత౨-౨౫నిర్గమః౨౧-౫౫
8	౨౫	౪	చ॥ బు౨-౨౬అశ్వి౫-౪౪౪౩-౩౯భ౨-౨౬రా౧-౩త్యా౪-౧౪మృత్యుయోగః భు౩-౪౧చ౩ (భు౩-౩౨
9	౨౬	౫	పం॥ గు౪-౨౮భ౯-౧౦వై౪౩-౬బా౪-౨౮రా౧౨-౨త్యా౪-౧౯భు౩-౫౦చ౪ [౪౨ ప్రదోషః భు౩-౫౯చ౫
10	౨౭	౬	ష॥ శు౭-౩౯కృ౧౩-౫౫॥౪౩-౨౧తై౭-౩౯రా౨౮-౦త్యా౪-౨౨ అహః౨౯-౩౬జ్వాలాముఖీయోగః పూ ఫ౩ రవిః౪-
11	౨౮	౭	సః శ౧౧-౫౧౯౧౯-౩౦ప్రీ౪౨-౪౭వ౧౧-౫౧శేషః౨-౦రా౫-౫౭త్యా౪-౨౫అనధ్యయనద్వయం అమృతసిద్ధయో
			గః నరసింహవల్లభరాజస్వామి వాంక్వజాకోహణం భు౪-౮౭౬
12	౨౯	౮	అ॥ ఆ౧౬-౪౮మృ౨౫-౪౫ఆయు౪౫-౩౬బ౧౬-౪౮రా౧౯-౨౨ః నమీతిధిః అమృతయోగః భు౪-౧౭చ౭
13	౩౦	౯	న॥ సో౨౨-౫ఆర్ద్రా౩౨-౧౮సౌ౫౧-౪౩కౌ౨౨-౫త్యాజ్యాభావః అహః౨౯-౪౦పూ భా౪మీనే రవిః౨౪-౫౩ శూన్యతి
			ధిః షడశీతిముఖపుణ్యకాల భు౪-౨౬చ౮
14	౧	౧౦	ద॥ మ౨౭-౨౧పు౩౮-౪౭శో౪౮-౨౮క౨౭-౨౧౫౬-౩౨త్యా౪-౨౬ దశమీతిధిః అమృతయోగః భు౦-౫చ౯
15	౨	౧౧	ఏ॥ బు౩౨-౬పుష్య౪౪-౪౭అతి౪౯-౨౧భ౩౨-౬౦-౪౭ సర్వేషాం౧౧శీనారసింహ॥ కళ్యాణోత్సవః భు౦-౧౩చ౧౦
16	౩	౧౨	ద్వా॥ గు౩౬-౩ఆశ్లే౪౯-౫౦సు౪౯-౩౧బ౪-౪౭౧౯-౨౮ అహః౨౯-౫౦ఉ భా౧రవిః౪౫-౨౯నృసింహ౧౨ భు౦-౨౧
17	౪	౧౩	త్ర॥ ౩౮-౫౯మఘ౩-౫౩ధృ౪౮-౫౦కౌ౭-౩౧౨౧-౫౧త్యా౪-౧౬ సంవ్రధయోగః భు౦-౨౯చ౧౨
18	౫	౧౪	చ॥ శ౩౯-౩౯పుష౫౬-౪౨శుల౭-౧౦౬౯-౧౫౧౪-౪౯త్యా౪-౧౧అనధ్యయనత్రయం కామదహనం భు౦-౩౭చ౧౩
19	౬	౧౫	పూ ◯ ఆ౪౦-౪౬ఉఫ౫౯-౧౦గం౪౪-౨౮భ౧౦-౧౦ది౧౫-౪త్యా౪-౬ బ్రహ్మసావర్ణిః కమన్వాదిః హోళికోత్సవః
			వసంతపూర్ణిమా వ్యత్ర౨౫-౧౦హ్రదమః౩౫-౧౨ భు౦-౪౫చ౧౪
20	౭	౧౬	కృ॥ ప్ర॥ సో౪౧-౮హ౫౮-౨౮వృ౪౦-౧౦భా౧౦-౫౬ః౧౯-౧౬త్యా౪-౧అహః౩౦-౦ఉ భా౨రవిః౬-౪౫ యః కా
			లః అమృతసిద్ధయోగః భు౦-౫౩చ౧౫
21	౮	౧౭	ద్వి॥ మ౩౭-౩౭చి౫౭-౩౭ధృ౩౬-౧౨తై౯-౨౨౧౮-౧౧త్యా౩-౫౬ చాతుర్మాస్యద్వితీయా భు౧ ౧చ౧౬ [భు౧-౯
22	౯	౧౮	తృ॥ బు౩౩-౩౧స్వా౫౫-౪౩వ్యా౩౦-౪౩౫-౩౪౭౧౧-౧౦ పాయనం౧౩-౦సమదివం౩౦-౪బ్రహ్మకల్పః తీర్థః ౬
23	౧౦	౧౯	చ॥ గు౩౦-౭వి౫౨-౫౮హ౨౪-౯౧-౪౯౭-౪ ప్రదోషాభావః అహః౩౦-౬ఉ భా౩రవిః౨౮-౧౮భు౧-౧౭చ౧౮
24	౧౧	౨౦	శు॥ శు౨౫-౧౩అనూ౪౯-౩౩౧౭-౪౪తై౨౫-౧౩౭౨-౨౪త్యా౩-౪౬పంచమీతిధిః కవేభు౧-౨౫చ౧౯
25	౧౨	౨౧	ష॥ శ౧౯-౪౫జ్యే౪౫-౪౦సి౧౧-౩౧వ౧౯-౪౫౭౨-౪౧త్యా౩-౪౪తిథిద్వయం భు౧-౩౩చ౨౦
26	౧౩	౨౨	స॥ ఆ౧౩-౩౭మూ౪౧-౩౬వ్య౩-౧౨వరా౫౨-౩౦బ౧౩-౩౭రా౭-౪౦త్యా౩-౪౩అహః౩౦-౧౨ఉ భా౪రవిః౫౪-౨౧
			అష్టమీతిధిః త్రిస్పృక్ కాః అనధ్యయనద్వయం భానుసప్తమి అమృతయోగః భు౧-౪౧చ౨౧
27	౧౪	౨౩	అ॥ సో౭-౫౬పూ షా౩౭-౨౩ సి౭-౨౪కా౭-౫౬ వి౩-౫౫రా౨౫-౪౩ఉత్పాతయోగః అమృతః శ-వేభు౧-౪౯ చ౨౨
28	౧౫	౨౪	న॥ మ౧-౩౬ఏ షా౩౩-౨౩ శి౩౯-౪౭గ౧-౩౬రా ౧౨-౨౫త్యా౩-౪౫భు౧-౫౭చ౨౩
29	౧౬	౨౫	ఏ॥ బు౫౦-౪౬ శ్ర౨౯-౪౩ సి౩౨-౩బ౨౩-౧౫రా౮-౫౦త్యా౩-౪౮స్మార్త ఏకాదశీ భు౨-౫చ౨౪ (వై-భు౨-౧౩
30	౧౭	౨౬	ద్వా॥ గు౪౬-౪ధ౨౬-౩౬సా౨౫-౪౧కౌ౧౮-౨౫రా౧౩-౨౯ అహః౩౦-౨౨రేవిః ౧౨-౪౧ షర్వరామానుజై ౧౧వ
31	౧౮	౨౭	త్ర॥ శు౪౨-౧౨శ౨౪-౧౪శు౯-౨౮గ౧౪-౧౮రా౯-౨౦త్యా౩-౫౩అమృతయోగః భు౨-౨౧చ౨౬
1	౧౯	౨౮	చ॥ శ౩౯-౧౫పూ భా౨౨-౩౨శు౧౬-౨౭భ౧౦-౪౩రా౧౫-౫౭ అనధ్యయనత్రయం మాసశివరాత్రిః భు౨-౨౯ చ౨౭
2	౨౦	౨౯	అమా ● ౪౩౭-౩౮ఉ భా౨౨-౨౧బ్రౌ౦-౩౧నా౮ ౨౨రా౨౨-౧౧అహః౩౦-౩౦శే౨ రవిః౩౫-౨౨సంక్రాం భు౨-౩౭
3	౨౧	౩౦	శ్రీనలసం॥ చైత్రశు॥ ప్ర॥ సో౩౬-౫౫రే౨౩-౬ఐ౫-౩౨బ౭-౧౧త్యాజ్యాభావః అహః౩౦-౩౨యోగః భు౨-౪౫చ౨౯

కుజః	౧౫ఆశతభ బు౪౧-౪-౪౪	గురుః	బ౨సోభ౩శు౧౫-౦
శుక్ర బు॥ ఆ౨వక్రీకు౨౦-౪౪	బుధః	ఫాల్గుణశు౧౩రేశే౧	౫గుభ౪శు౧౧-౨౩
బ౩మకుజవక్రత్యాగః౪-౧	౧౫ఆ ప్రాగస్తం౪౧-౪౪	గు౪-౯ (౪౬	౭ఆకృ౧శు౫౮-౧౮
బుధః	బ౨మ పూ భా౧బు౭౬-౨౫	బ౨మ పశ్చాదస్తంగు౨౨	౧౧బుకృ౨కృ॥ ౫౯-౧౨
శు౨ సో ధనిష్ఠా ౨బు ౪౭	౪గుపూ భా ౨బు౩౨-౯	౧౩శు రే౨గు౨౨-౧౩	౧౪శుకృ౩శు౫౦ ౪౮
౩౪	౬ శపూ భా॥ ౩బు౨౨-౪	శుక్రః	శనిః
౫ధ॥ ౩కుంభేబు౧౩-౨౪	౮సో పూ ౪మీబు౧౩-౧౬	శు౨సో అశ్వి౨శు౩౧-౪౬	ఫాల్గు: శు౪ శనివక్రత్యా
౭శధ॥ ౪బు౧౯-౩౮	౧౧బుఉ భా౧బు౪-౫౬	౫గుఆ॥ ౩శు౨౨-౫౨	గః౨౧-౨౫
౯సో శత౧బు౩౫-౪౧	౧౨గుఉ॥ ౨బు౫౨-౨౬	౮ఆ అశ్వి౪శు౧౩-౫౩	రాహుకేతుచారా
౧౧బు శత౨బు౩౨-౫౨	౧౪శఉ॥ ౩బు౩౭-౭ (౪౭	౧౧బుభ౧శు౭-౨౦	బ౪శుక్రవ౧రాహుః
౧౩-శు శత౩బు౩౫-౫౩	చైత్రశు౧సోఉ-౪బు౨౬	౧౪శభ౨శు౧-౦	పూర్వే౩కేతుః౪౩-౩౧

ర-గు	బు	శు	శ
	శు౯ మీనే రవిః శు౫ కుంభే బు బ౮ మీనే బుధః ౧౧కృ॥ శుక్రః		శు కే
రా			

ఆనందాది యోగములు

ఆ॥ సో॥ మం॥ బు॥ గు॥ శు॥ శ

అ మృ ఆశ్లే హ అ ఉ శ ఆనందయోగము-కార్యసిద్ధి (శ్రమగును
భ ఆ మ చి జ్యే అ పూ కాలదండయోగము-ఆయాసముమీదకా
కృ పు పు స్వా మూ శ్ర ఉ ధూమ్రయోగము-కార్యహాని ధననష్టము
రో పు ఉఫ వి పూ ధ రే ధాత్రియోగము-కార్యసిద్ధి శుభశకునము
మృ ఆ హ అ ఉ శ అ సౌమ్యయోగము-కార్యసిద్ధి సౌఖ్యకరము
ఆ మ చి జ్యే అ పూ భ ధ్వాంక్షయోగము-కార్యనాశనము దుఃఖ
పున పు స్వామూ శ్ర ఉ కృ ధ్వజయోగము-ద్రవ్యప్రాప్తి (ప్రదము
పు ఉఫ వి పూ ధ రే రో శ్రీవత్సయోగము-లాభకరము
ఆ హ అ ఉ శ అ మృ వజ్రయోగము-కార్యనాశనము
మ చి జ్యే అ పూ భ ఆ ముద్గరయోగము-కలహప్రదము అవశకు
పు స్వా మూ శ్ర ఉ కృ పు ఛత్రయోగము-స్త్రీలాభము ధనము (నం
ఉఫ వి పూ ధ రే రో పు మిత్రయోగము-మిత్రలాభము
హ అ ఉ శ అ మృ ఆ మానసయోగము-సర్వకార్యసిద్ధి
చి జ్యే అ పూ భ ఆ మ పద్మయోగము-ఐశ్వర్యప్రదము
స్వామూ శ్ర ఉ కృ పున పు లంబయోగము-కార్యవిలంబము, శ్రమ.
వి పూ ధ రే రో పు ఉఫ ఉత్పాతయోగము ద్రవ్యనాశము, శ్రమ
అ ఉ శ అ మృ ఆ హ మృత్యుయోగము-మృత్యుప్రదము
జ్యే అ పూ భ ఆ మ చి కాలయోగము-అవమానము
మూ శ్ర ఉ కృ పు పు స్వా సిద్ధయోగము-కార్యసిద్ధి సుశకునము
పూ ధ రే రో పు ఉ వి శుభయోగము శీఘ్రకార్యకారి
ఉ శ అ మృ ఆ హ అ అమృతయోగము-కార్యసిద్ధికరము
అ పూ భ ఆ మ చి జ్యే ముసలయోగము-దుఃఖప్రదము
శ్ర ఉ కృ పున పు స్వామూ గదాయోగము-కార్యహాని
ధ రే రో పు ఉఫ వి పూ మాతంగయోగము-లాభము
శ అ మృ ఆ హ అ ఉ రాక్షసయోగము-హానికరము
పూ భ ఆ మ చి జ్యే అ చరయోగము-దుర్వార్తాశ్రవణము
ఉ కృ పున పుస్వామూ శ్ర సిద్ధయోగము-మిశ్రఫలప్రదము
రే రో పు ఉఫ వి పూ ధ వర్ధమానయోగము-ఉత్తమము

విషయానుక్రమణిక

ప్రత్యేకముగా ప్రకటించిన చిత్రపటముల వివరణము

వ్యాపములతో ప్రకటించిన చిత్రపటముల వివరణము

ప్రస్తావన

శ్లో. ఓమ్ నమః ప్రణవార్థాయ శుద్ధజ్ఞానైకమూర్తయే । నిర్మలాయ ప్రశాంతాయ దక్షిణామూర్తయే నమః

చాంద్రమానాబ్దాదిని సంవత్సరాదిసంచిక ప్రచురించుట యాచార మైనది. సంవత్సర మారంభమై నాలుగు మాసములు గడచినవి. ఆఱవ సంవత్సరాది సంచికను ప్రచురించుటయం దాలస్య మైనది. కారణ మనర్థపరంపరలకు మూల మైన మహాసంగ్రామము. ఆనందనామసంవత్సరాంతము భయంకరము. గతసంవత్సరఫలములందు యుద్ధము ప్రముఖము. మహాసంగ్రామము విప్లవమయము, లోకవ్యాప్తము, అదృష్టపూర్వకము, ధర్మసంస్థాపనానుకూలము. ఆనందవత్సరారంభమునం దీ ఘోరసంగ్రామ మజ్ఞాతము. ఏఁడాదిని లోకమునకు రానున్న విపత్పరంపరలు దురవగాహములు. మూఁడు మాసములు ముగిసినవి. నాల్గవ మాసమునందు యుద్ధము దాపరించినది; బడబానలమువలె లోకము నావరించినది. సంక్షోభ మంకురించినది. విప్లవ మేర్పడినది. విపత్పరంపరలు మూఁడినవి. దండధరుఁడు విలాసార్థమై విహరించుట కుపక్రమించెను. కాలున కొక యేఁడు నిండినది. ఆనందవత్సర మంతము నొందినది. రాక్షస సంవత్సర మారంభ మైనది. సంగ్రామదావానలము వ్యాపించినది; సకలరాజ్యములను చుట్టుకొనినది; లోకసంహారమున కుపక్రమించినది. ఆ యుపక్రమణము రాక్షసనామ సంవత్సరము నందు గోచరము.

వర్తమాన సంవత్సర ఫలము

రాక్షసనామ సంవత్సరమునకు రాజు కుజుఁడు: దానికి ఫలము రాజులకు యుద్ధములు, లోకదహనము; మంత్రి కుజుఁడు: ఫలము యుద్ధములు, మందవృష్టి, లోకదహనము; సేనాధిపతి కుజుఁడు: ఫలము ఘోరసంగ్రామము, ప్రజాదుఃఖము; గ్రామపాలకుఁడు కుజుఁడు: ఫలము గ్రామములం దగ్నిభయము, క్షుద్బాధ, శస్త్రవృష్టిసంజాత మైన పీడ; దండనాయకుఁడు కుజుఁడు: ఫలమగ్నిభయము, రోగపీడ; మేఘాధిపతి కుజుఁడు: ఫలము మహావాయువు, స్వల్పవృష్టి (మతాంతరమున చంద్రుఁడు; ఫలము మంచివానలు, పాడిపంటలు) సస్యాధిపతి శుక్రుఁడు: ఫలము జలధాన్యసమృద్ధి, తెల్లభూముల పంటలు; నీరసాధిపతి శుక్రుఁడు: ఫలము కర్పూరాగురుగంధములు వృద్ధి, బంగారు ముత్యములు బట్టలు వృద్ధి; పురోహితుఁడు శుక్రుఁడు: ఫలము క్షేమారోగ్యములు; పరీక్షకుఁడు శుక్రుఁడు; ఫలము పాఁడిపంటలు; ధాన్యాధిపతి బుధుఁడు: ఫలము మధ్యమవృష్టి, మందసస్యములు, రాజులకు పీడ; అర్ఘాధిపుఁడు చంద్రుఁడు: ఫలము సువృష్టి, అభివృద్ధి; దైవజ్ఞుఁడు చంద్రుఁడు: ఫలము మంచివానలు, మంచి పంటలు; రసాధిపతి శుక్రుఁడు: ఫలము శూన్యార్ఘము, నూనె పంటలకు హాని; గణకుఁడు శని: ఫలము గణకులకు మాంద్యము, నూనెవస్తువుల పంటలు; పశునాయకుఁడు గోపాలకృష్ణుఁడు: ఫలము పశువృద్ధి, సుభిక్షము.

రాక్షసనామసంవత్సరమునందు కుజుని బలము ప్రబలుటవలన సంగ్రామాది విప్లవంబులు కలుగు నని దైవజ్ఞుల నిర్ణయము. వర్తమాన సంగ్రామస్థితి యా నిర్ణయంబుల కనుకూలంబుగ నున్నది.

సంవత్సరాది సంచిక

ఆనందనామ సంవత్సరమునం దారంభమైన మహాసంగ్రామము రాక్షసనామ సంవత్సరమునందు బలతరమైనది. సంగ్రామమువలన సకలవిషయములందును స్థితిగతులు మాఱినవి. యూరపు రాజ్యములు యుద్ధమునందు మునిఁగినవి. పరిశ్రమలు చెడినవి. వ్యాపారము తగ్గినది. సంపదలు తఱిఁగినవి. యంత్రాలయములు యుద్ధసామగ్రులను సిద్ధము చేయుటకై వినియోగింపఁబడినవి. పొగయోడలు యుద్ధసన్నాహములకై యుపయోగింపఁబడినవి. పాశ్చాత్యపరిశ్రమలపై నాధారపడియున్న హిందూదేశపు వ్యాపారపరిశ్రమలకు పనిపాటులకు భంగము కలిగినది. నియతకార్యములందు వ్యత్యాస మేర్పడినది. సంవత్సరాదిసంచికను నియతరీతిని ప్రచురించుట యసాధ్య మైనది. విదేశములనుండి మార్గశీర్ష మాసమునందు చేరవలసిన కాగితములు యంత్రాద్యుపకరణములు చైత్రమాసమునందు

చేరినవి. చేరిన తరువాత నింత పెద్ద పుస్తకమును—అనేక దేశపటములను, యుద్ధపటములను, మహాజనుల పటములను, వ్యాసములను చేర్చి—ప్రచురించుటయందుఁ గల ప్రయాసము విచారశీలురకు విదితము.

ఆఱవ సంవత్సరాదిసంచికను ప్రచురించుటయందు కలిగిన కాలాతీతమునకు యుద్ధముతోఁబాటు దినపత్రిక కూడ కొంతవఱకు తోడ్పడినది. అచ్చుయంత్రములు దినపత్రిక పనితో నిండినవి. సంగ్రామమువలన సంచికయందు నూతనపద్ధతి నవలంబించుట కూడ నవసరమైనది. ఈ సంచికయందు గతసంచికలందువలె కేవలము మహాజనుల వ్యాసములే కాక లోకదృష్టి నాకర్షించు యుద్ధచరిత్రము యుద్ధమునకు సంబంధించిన విశేషాంశములు కూడ ప్రకటింపఁబడినవి. తెలుఁగు భాషయందు యూరపురాజ్యముల పటములను యుద్ధపటములను సిద్ధము చేయుటయందుఁ గల సాధకబాధకములను వ్యయప్రయాసములను పాఠకమహాశయులు నిర్ధారణ చేయనోపుదురు. సంచికయొక్క ప్రతులను 10,000 ముద్రించుటయందుఁ గల ప్రయాసమును కూడ కార్యజ్ఞులు గ్రహింపఁ గలరు. పై కారణములచే సంవత్సరాదిసంచికను ప్రకటించుటయం దేర్పడిన యాలస్యమును చందాదారులు మన్నించెదరుగాక!

దినపత్రిక

ఆనందసంవత్సరారంభమునం దాంధ్రపత్రిక దినపత్రికగ వెలువడినది. దినపత్రికను నిర్వహించుటయందుఁ గల సాధకబాధకము లాంధ్రమహాజనులకు విదితములు. దేశబాంధవుల సహాయపోషణములవలనను భగవదనుగ్రహమువలనను దైనికపత్రికానిర్వహణమునం దొక యేఁడు గడచినది. ఆ కాలమునం దాంధ్రపత్రిక యథాశక్తిని దేశసేవ చేయుటకై పాటుపడినది. ఆ పరిశ్రమయందలి గుణదోషములను నిర్ణయించుటకు పత్రికాపాఠకులె యర్హులు. నూతనప్రయత్నములు సామాన్యముగ లోపభూయిష్ఠములు. ఆంధ్రప్రపంచమునకు దినపత్రికాప్రచురణము నూతనము. పత్రికానిర్వాహకులకు, పాఠకవర్గమునకు, లేఖకులకు, పోషకులకు, చందాదారులకు తెలుఁగు దినపత్రిక నూతనము. నూతనప్రయత్నములం దుండు లోపములు సహజముగ నాంధ్రదినపత్రికయందును కలిగియుండును. కాని యాంధ్రప్రపంచమునం దుదయించిన గాఢమగు దేశాభిమానభాషాభిమానములును మహాసంగ్రామమును పత్రికాభ్యుదయమునకై తోడ్పడినవి. పత్రికాభ్యుదయమునకై తోడ్పడిన దేశబాంధవులకు పత్రికానిర్వాహకులు కృతజ్ఞులు. దేశబాంధవుల సహాయప్రోత్సాహములవలన పత్రికోపయోగమును వ్యాపింపఁజేయుట కవకాశము గలదు.

దేశభాషలందు దినపత్రికను ప్రచురించుటకు వ్యయప్రయాసములు మెండు. తంత్రీవార్తలకై సంవత్సరమునకు 12,000 రూపాయలను చెల్లింపవలెను. కాగితములకు ముద్రణమునకు పనివాండ్రకు నిర్వాహకులకు సంపాదకులకు విశేషమైన ద్రవ్య మవసరము. ద్రవ్య మున్నను, నిర్వహణభారము దురారాధ్యము. దేశభాషాపత్రికానిర్వాహకులపట్ల పాలకపాలితులకు గౌరవము తక్కువ, అధికార మధికము. నిర్వహణభారము క్రమక్రమముగ తగ్గి పత్రిక నిర్విఘ్నముగ ప్రచురిత మగుచు నత్యంతమైన ప్రతిభతో దేశసేవ చేయు సామర్థ్యమును పొందునటులు సహకారు లగుటకు దేశబాంధవులు ప్రార్థితులు.

పరస్పరసంబంధము

పత్రికావ్యాపనమునకును సంవత్సరాదిసంచికకును సన్నిహితసంబంధము గలదు. పత్రికాప్రచారము హెచ్చినకొలఁది లేఖకులు చందాదారులు వర్ధిలి సంచికను బాగుగ ప్రచురించి జనోపయోగకరముగ చేయుటకు వీలుండును. పత్రికాప్రచారము తగ్గినపుడు సంచికను ప్రచురించుటకు కూడ నవకాశములు తగ్గును. పాఠకుల సంఖ్య హెచ్చినపుడు వ్యాసలేఖకులు గ్రాహకులు ప్రబలి సంచికకు స్వయంపోషణ మేర్పడి మంచి వ్యాసములు గలిగిన చక్కని సంచిక ప్రచురిత మగును. పత్రికకువలె సంచికకును దేశబాంధవుల సహాయ మత్యవసరము గాన, నుచితరీతిని రెంటిని పోషించి పెంచుటకు భాషాభిమానులు ప్రార్థితులు.

వ్యాసములు

ఆఱవ సంచికయందు 15 వ్యాసములు ముద్రింపఁబడినవి. అందు ప్రాచి-ప్రతీచి, నిర్బంధసైనికసేవ, వ్యవసాయము, రజస్వలావివాహములు, దేశచరిత్ర-నవలలు, ఆంధ్రోద్యమతత్త్వము, మన గొప్ప దురవస్థ-దానిని

తొలఁగించు నుపాయము, వ్యవసాయము-యుద్ధము, పరపతిసంఘములు, యుద్ధము-హైందవులు, కర్ణాటక గానము, హోమోపతి మొదలగు విషయములకు సంబంధించిన వ్యాసములు గలవు. యుద్ధము, రాజభక్తి, గోపాలకృష్ణగోఖలె, భయము, సత్యము మొదలగు విషయములను వర్ణించు పద్యములు గలవు. ఈయేఁడు యుద్ధవిషయములు నూతనంబు లగుటం జేసి యుద్ధమునకు సంబంధించిన వ్యాసము లెక్కువగ చేర్పఁబడినవి. వ్యాసములందలి గుణాగుణములను పాఠకమహాశయులు నిరూపింప నర్హులు.

"ఐరోపామహాసంగ్రామచరిత్ర" అను వ్యాసమునందలి నాలుగు ప్రకరణములను వ్రాసిన ఎమ్. వేంకటరంగయ్యగారికి పత్రికాసిర్వాహకులు కృతజ్ఞులు. వీరు చరిత్రయందు ఎమ్. ఏ. పరీక్ష నిచ్చి యున్నవారై విజయనగరము మహారాజుగారి కళాశాలలో చరిత్రోపాధ్యాయపదవియం దున్నారు. ఆ వ్యాసమునందు యుద్ధకారణములు, యుద్ధమును చేయు రాజ్యముల బలాబలములు, ఐరోపారాజ్యముల రాజనీతి మొదలగు విషయములు విపులముగ వివరింపఁబడినవి. ఆ నాలు గధ్యాయముల తరువాత, పండ్రెండు మాసములందును జరగిన యుద్ధవ్యూహములు యుద్ధములు సంక్షేపముగ వర్ణింపఁబడినవి. యుద్ధమునం దుపయోగింపఁబడుచున్న కోటలు, కందకములు, ఫిరంగులు, గుండ్లు, విమానములు, జలాంతర్గాములు, నీటిగనులు మొదలుగాఁ గల విషయములు చిత్రపటముల సమేతము ప్రచురింపఁబడినవి. యుద్ధము చేయుచున్న ఫ్రాన్సు, జర్మని, బెల్జియము, రుష్యా, ఇంగ్లాండు మొదలగు రాజ్యముల సంక్షేపచరిత్రములు పటములతో కూడ ముద్రింపఁబడినవి. ఆకాశయానములను గురించి ప్రత్యేకవ్యాసము ప్రచురిత మైనది.

చిత్రపటములు

గత సంచికల యందు హైందవప్రముఖుల యొక్కయు ఆంధ్రప్రముఖుల యొక్కయు చిత్రపటములు విశేషించి ముద్రింపఁబడినవి. ఇంక ముద్రింపఁదగిన చిత్రపటములు విశేషముగ నున్న వని తోఁచదు. ఒకవేళ నున్నను నవి సౌలభ్యములు గావు. గతసంవత్సరమునందును వర్తమానసంవత్సరమునందును సకలజనుల నాకర్షించిన ముఖ్యవిషయము మహాసంగ్రామము. ఆ సంగ్రామమునకు సంబంధించిన నూతనాంశము లనేకములు గలవు. ఆయా దేశముల స్థితిని తెలుపు దేశపటములు ముఖ్యములు. పడమటి యుద్ధరంగమును, హిందూదేశమును, యూరపుఖండమును, బ్రిటీషు జర్మను ఫ్రెంచి సామ్రాజ్యములను తెలుపు రంగుల దేశపటములు ముద్రింపఁబడినవి. ఫ్రాన్సు, జర్మని, రుష్యా, తుర్కీ, ఇటలి, ఆస్ట్రియ, ఆఫ్రిక మొదలగు దేశముల పటములు, లీజి, నామూరు, ఆంట్వర్పు మొదలగు స్థలముల పటములు, తూర్పున పడమటఁ గల యుద్ధరంగముల పటములు మొదలైన వివిధపటములు చేర్పఁబడినవి. యూరపు చక్రవర్తుల, సేనాధ్యక్షుల, యోధుల, సైనికుల, యుద్ధరంగముల ప్రత్యేకమైన రంగుపటములు 160 గలవు. ఇవి గాక, యుద్ధమునకు సంబంధించి నల్లసిరాతో ముద్రించిన పటములు 200 గలవు.

దేశభక్తులలో నగ్రగణ్యుఁడును, ప్రజ్ఞానసంపన్నుఁడును, త్యాగశీలుఁడును, కీర్తిశేషుఁడును నైన గోపాలకృష్ణ గోకలె రంగుల పటము చేర్పఁబడినది.

పైన వివరించిన పటములతోఁ బాటు ఆంధ్రమహాజనుల చిత్రపటములు కొన్ని ప్రచురింపఁబడినవి. శేషించిన పటములు నలసంచికయందు ప్రచురింపఁబడును.

ముఖపటము

ముఖపటము క్రొత్త రీతిని ముద్రింపఁబడినది. చిత్రకారుఁడు వంగదేశీయుఁడు గాన భావరూపవిలాసములు వంగీయసాంప్రదాయముల కనురూపముగ వర్ణింపఁబడినవి. గోపాలకృష్ణగోకలె స్థూలదేహమును విడిచినను, సూక్ష్మదేహముతో భరతవర్షాభ్యుదయమునకై తపం బొనరించుచున్నాఁడు. భారతమాత తన ప్రియసంతతికి గోపాలకృష్ణగోకలె పవిత్రజీవితమును నిదర్శనముగ చూపుచు శ్రేయఃప్రాప్తికై పుష్పాంజలి సమర్పించుచు, బ్రిటీషు సామ్రాజ్య విజయమును భారతజాతీయాభ్యుదయాదివరప్రసాదములను దయచేయు మని సర్వేశ్వరు నారాధించుచున్నది.

లోకము త్రిగుణాత్మకము. సత్వరజస్తమోగుణములు సృష్టిస్థితిలయములకు కారణములు. తామసావృతమైన రాజసభావము వర్తమాన మహాసంగ్రామమునకు మూలము. విజయసాధనంబులైన సైనికులు,

యుద్ధనౌకలు, విమానములు, శతఘ్నులు, నిప్పుగుండ్లు, ముండ్లతీఁగలు, పార్శ్వములందు చిత్రితములు. అయ్యవి రాజసభావచిహ్నములు. ఆంగ్ల హైందవసైనికుల సంయోగబలమువలనను రాజస సాధనసంపదలవలనను, బ్రిటీషు విజయపతాకము సుస్థిరస్థాపితము. రాజసభావము భౌతికసుఖసంపదలకు సాధనభూతంబైనను, సాత్త్వికభావమువలె ప్రశాంతంబై లోకకల్యాణంబునకు పరమసాధనంబు గాదు.

మహాసంగ్రామంబులకు నిలయంబైనను, భరతఖండంబునం దవతరించిన సత్త్వసంపన్నులు నిరపాయంబైన శాశ్వతసుఖంబునకు మార్గదర్శకులు. వ్యాస వశిష్ఠాదిమహర్షులు, శుకాదియోగీంద్రులు, బుద్ధదేవుఁడు, శంకరరామానుజాద్యాచార్యవర్యులు సాత్త్వికగుణసంపన్నులు. గోపాలకృష్ణగోకలె, మోహనదాసకరుణాసాంద్రగాంధులు సాత్త్వికవిజయవిశ్వాసులు. భారతజనని రాజసచిహ్నములచే పరివృత యయ్యును, తన ముద్దుబిడ్డలకు దేశాభ్యుదయమూలములును, సాత్త్వికభావసంజాతములును, చిరవర్ధితములును నైన సారస్వతకళాద్యార్యసంపదలను సుమనః పూర్వకముగ నిచ్చి వారిని భావిభాగ్యోదయమునకై హెచ్చరించుచున్నది. భారత జననీ పరిస్థితులు పావనంబులు, రమ్యంబులు, గంభీరంబులు, ప్రశాంతంబులు. పవిత్ర దేవాలయంబులు, ఉన్నతనగంబులు, సుందరవనంబులు, నదీప్రవాహంబులు ప్రశాంతస్థితిద్యోతకంబులు. జాతీయాభ్యుదయమున కవసరమైన గుణములు, పరిశ్రమలు, కళలు, విజ్ఞానము పుష్పాంజలిరూపమునను రాజసచిహ్నములు పార్శ్వములందును వర్ణింపఁబడినవి. ఈయుదారభావముల నాంధ్రులు గ్రహించి యాంధ్రప్రపంచాభ్యుదయమునకును భరతవర్షాభ్యుదయమునకును పాటుపడుచు గోపాలకృష్ణగోకలెవలె తమ జీవితములను దేశారాధనకై సమర్పించుచు భారతమాత మన్ననలకును సర్వేశ్వరుని దయకును పాత్రు లగుదురుగాత!

వందనములు

గతసంవత్సరంబులందువలె నీయేఁడును సంచిక కుపయోగకరములైన వ్యాసములను వ్రాసి సాహాయ్యము చేసిన దేశబాంధవుల కనేకవందనములు. ప్రచురణార్థమై చిత్రపటముల నంపిన మహాజనులకును, చందాదారులకును, పోషకులకును, నితరవిధముగ సహాయము చేసిన దేశబాంధవులకును వందనశతములు. కార్యాలయమునకు చేరిన వ్యాసములలోను పటములలోను కొన్ని యనివార్యము లైన యాటంకములవలన ముద్రితములు కానందులకు పత్రికానిర్వాహకులు చింతిలుచు ప్రేషకుల మన్ననను వేఁడుచున్నారు. శేషించిన వ్యాసములును పటములును రాఁగల సంచికయందు ప్రచురించుట కేర్పాటు చేయఁబడును. పంపినవారు ముందీ విషయమును జ్ఞాపకము చేయుట యవసరము.

ఇన్ని పటములను ప్రశస్తమైన వ్యాసములను కలిగి మంచి కాగితములపై బాగుగ ముద్రితమైన యీ సంచిక ఆంధ్రపత్రిక చందాదారుల కొక రూప్యము వెలకే యియ్యఁబడుచున్నది. సంచికను ప్రచురించుటయందుఁ గల వ్యయప్రయాసములను, లాభనష్టములను చందాదారులు గమనించెదరుగాత!

లోకసంక్షోభకరం బగు భీకరసంగ్రామముతో నారంభమైన రాక్షససంవత్సరము లోకచరిత్రమందు సుఖప్రదంబై కల్యాణకరంబై ప్రసిద్ధి పడయుటకును, సకలజనులును సుఖులై యుండుటకును దయామయుఁడైన సర్వేశ్వరుఁ డనుగ్రహించుఁగాత!

గతసంవత్సర వృత్తాంతములు

ప్రజాసభ్యత—జాతీయస్వాతంత్ర్యము

ఆనందనామ సంవత్సరము భీకరసంగ్రామ సంకలితంబైనను, లోకచరిత్రమునందు కాలాంతరమున శాశ్వతంబైన ప్రశస్తిని పడయఁగలదు. ఐరోపామహాసంగ్రామము ప్రస్తుతము దారుణంబైనను, కాలక్రమమున సౌమ్యము కాఁగలదు. పందొమ్మిదవ శతాబ్దపు చరిత్రను పరిశీలించినవారలకిట్టి నిజము విశ్వాసము తప్పక జనించును. పదునెనిమిదవ శతాబ్ద మంతమందు యూరపురాజ్యములలో ప్రజాసభ్యత లేదు. వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము ఫ్రెంచి పరివర్తనముతో పుట్టినది. అంతకు పూర్వము ప్రజాసామాన్యము మతప్రాబల్యమునకును, కులాభిమానమునకును, ధనాంధత్వమునకును బలియగుచుండెను. ఫ్రెంచి పరివర్తనము, అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రస్థాపనము ప్రజాసభ్యతను సుస్థిరముగ స్థాపించినవి. రాజ్యవిప్లవకారుఁడైన నెపోలియను 1815-వ సం. నందు పరాజితుఁడైన పిదప, ప్రజాసభ్యతకు జాతీయస్వాతంత్ర్యము జతపడినది. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు ప్రజాసభ్యత్వభావము జాతీయస్వాతంత్ర్యభావము వర్ధిల్లినవి. 1832-వసం. నందు గ్రీసు, 1832-వ సం. నందు బెల్జియము, 1860-వ సం. నందు ఇటలీ, 1879-వసం. నందు బల్గేరియా, రుమేనియా, సర్వియా, మాంటినీగ్రోలు స్వతంత్రరాజ్యములుగ నంగీకరింపఁబడినవి. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు యూరపురాజ్యములలో ప్రజాసభ్యతకై పరివర్తనము లేర్పడుచుండెను. ఇరువదవ శతాబ్దము ప్రారంభమున దేశాభ్యుదయమునకును ప్రజావబోధమునకును ప్రజాసభ్యతయు జాతీయస్వాతంత్ర్యమును ముఖ్యసాధనము లని స్థిరపడినది.

స్వార్థపరత్వము, పరార్థపరత్వము

మానవ ప్రకృతియందు రెండు భావములు వ్యక్తములు—స్వార్థపరత్వము, పరార్థపరత్వము. స్వార్థపరత్వమువలన సంతృప్తికలుగక నిరంతరము ఖేదము కలుగుచుండును. స్వార్థపరత్వము నాత్మరక్షణ మని భ్రమింపఁజనదు. ఆత్మరక్షణము ధర్మానుకూలము, స్వార్థపరత్వము ధర్మప్రతికూలము. పరార్థపరత్వము ధర్మానుకూలము. వ్యక్తులనువలె జాతులను గూడ నీ యుభయభావములు కర్మపరతంత్రులను చేయుచుండును. పరదేశములను సయితము స్వలాభమునకుఁ గాని పరుల లాభమునకుఁ గాని యేలుటకు వీలు గలదు. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందు సకలదేశములును క్రమక్రమముగ స్వాతంత్ర్యమును పడయుచున్నవి. 19-వ శతాబ్దమునం దారంభమైన ప్రజాసభ్యత్వభావమును జాతీయస్వాతంత్ర్యభావమును ఇరువదవ శతాబ్దమునందు స్థిరపడవలయును. రాజ్యవిప్లవకారుఁడైన నెపోలియను 1815-వ సం. నందు సంయోగబలముచే పూర్ణముగ నోడింపఁబడెను. లోకమునకీ ముప్పు తప్పి నూరేండ్లు గతించినవి. జాతీయవిప్లవకారుఁడైన విలియము కెయిజరునకును నీ దురవస్థ 1915-వసం.నందు సంభవించుట కైననిర్ణయము కావచ్చును. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు స్థాపితములైన ప్రజాసభ్యతయు జాతీయస్వాతంత్ర్యమును ఇరువదవ శతాబ్దమునందు స్థిరపడి విజృంభించుటకై దైవ మైరోపామహాసంగ్రామమును సాధనంబుగఁ గైకొనియుండును.

హైందవసైన్యములు

ఇమ్మహాసంగ్రామమునందు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము చేరుటవలన సామ్రాజ్యాంతర్భాగము లన్నియు చేరి సామ్రాజ్యవిజయమునకై ధనమును ప్రాణములను నర్పించుచున్నవి. భరతఖండము కూడ నుచితరీతిని సంగ్రామమునందు పాల్గొన నారంభించినది. వివిధరణరంగములకు హిందూదేశమునుండి 2,00,000 మంది సైనికులు పంపఁబడిరి. హైందవసైనికులు పారసీకము, ఈజిప్టు, ఆఫ్రికా, బెల్జియము, తుర్కి, ఫ్రాన్సు దేశములందు బ్రిటీషుసామ్రాజ్య సంరక్షణమునకై పోరాడుచు ప్రాణములను సమర్పించిన విధము పత్రికాపాఠకులకు విదితము. దర్వానుసింగు నేగి, ఖుదాదాదు, గంగాసింగు మొదలగు వీరులు తమ సాహసపరాక్రమములవలన విక్టోరియా పతకములను గడించిన యుదంతము పత్రికాపాఠకులకు తెలిసియున్నది. యుద్ధమునకు పోయిన బ్రిటీషు సైన్యములకు బదులు బ్రిటీషు ద్వీపములనుండి టెరిటోరియలు పటాలము లిండియాకు పంపఁబడినవి.

యుద్ధరంగమునకు పంపఁబడిన పటాలముల వ్యయము నిండియాదేశము భరించునట్లు తీర్మానింపఁబడినది.

హైందవుల రాజభక్తి

మహారాజులు, నవాబులు, శ్రీమంతులు, యుద్ధనిధికి ద్రవ్యము నిచ్చిరి. మైసూరు మహారాజు 50 లక్షలు, నైజాము 60లక్షలు యుద్ధనిధి కిచ్చిరి. అన్ని రాష్ట్రములందును యుద్ధసహాయనిధు లారంభింపఁబడినవి. లక్షల కొలంది ధనము వసూలైనది. చెన్నరాష్ట్రమునందు వసూలైన ధనమును వ్యయము చేసి వైద్యసహాయనౌక నిర్మింపఁబడినది. సంస్థానాధీశులు తమ రాజ్యములలోని పటాలములను యుద్ధరంగమునకు పంపిరి. ప్రజలు రాజభక్తితత్పరులై సభలుచేసి ప్రభుభక్తిని విశదీకరించిరి. హైందవుల గాఢమైన ప్రభుభక్తికి జార్జిచక్రవర్తి, రాజప్రతినిధి, బ్రిటీషు ప్రజలు—అందఱు నాశ్చర్యభరితులై సంతసించిరి. దేశమునం దచ్చటచ్చట రాజద్రోహకార్యములు పొడసూపుచున్నను, హైందవుల నిశ్చలమైన రాజభక్తియందు పాలకజాతికి గట్టి నమ్మకము కలిగినది. రాజనీతిజ్ఞులు యుద్ధానంతరము హిందూదేశపరిపాలనమునందు నూతనశక మేర్పడవలయు నని శ్లాఘించిరి. హైందవుల రాజభక్తిని శంకించిన సంశయాత్ముల ప్రలాపములు కట్టుబడినవి. యుద్ధమువలన బ్రిటీషుద్వీపవాసులకు హిందూదేశపు ప్రముఖత వెల్లడి యైనది.

నౌకాబలము

ఆంగ్లనౌకాబలరక్షణమువలన హిందూదేశపు వర్తక వ్యాపారములు నిర్భయముగ సాఁగుచున్నవి. సెప్టెంబరు అక్టోబరు నెలలలో మాత్ర మెమ్డెను భయమువలన హిందూమహాసముద్రమునందు వర్తకవ్యాపారముల కవరోధ మేర్పడినది. ఎమ్డెను కియచౌనుండి తప్పించుకొనిన జర్మను యుద్ధనౌక. ఆ నౌక సెప్టెంబరు 22-వ తేది రాత్రి 9-15 గంటలకు చెన్నపురిమీఁద నిప్పుగుండ్లను వేసి కొంత నష్టము కలిగించెను. రెండు మాసములలో 22 స్టీమరులను ముంచినది. నవంబరు మాసారంభమునందు కోకోసులంకల చేరువ నెమ్డెను తగులఁబెట్టఁబడిన తరువాత వర్తకవ్యాపారములు నిర్భయముగ సాఁగుచున్నవి.

ఒక్కయెమ్డెను దురంతకార్యములవలన హిందూమహాసముద్రమునందు కలిగిన సంక్షోభము వర్ణనాతీతము. హిందూదేశవ్యాపారమున కాంగ్లనౌకారక్షణమే శరణ్యముగ నున్నంతవఱకును నిట్టి నిస్సహాయస్థితి యేర్పడుట సహజము. భరతఖండమునందు తరతరములుగ నౌకావృత్తియం దారితేరిన నావికుల కులములు గలవు. నౌకాదళమును నిర్మించుటకు తగిన సాధనసంపదలు గలవు. ఆ సాధనములు నౌకాదళనిర్మాణమునకై వినియోగింపఁబడినచో, ఆపత్సమయమందు హైందవసైనికుల రీతిని, నౌకాసైనికులు కూడ బ్రిటీషు సామ్రాజ్య సంరక్షణమునకును భరతవర్ష సంరక్షణమునకును ప్రాపు కాఁగలరు.

వర్తకము, పరిశ్రమలు

వర్తకవ్యాపారములు నిర్భయముగ సాఁగుచున్నను, యుద్ధమువలన వ్యాపారమునకు భంగము కలిగినది. దిగుమతి సరకులయొక్కయు నెగుమతి సరకులయొక్కయు మొత్తము తగ్గినది. హిందూదేశమునుండి జర్మనీ యాస్ట్రియా దేశములకు 1913-14-వ సంవత్సరమునందు 42 కోట్ల రూప్యముల విలువ గల యెగుమతులును, జర్మనీ యాస్ట్రియాలనుండి 9 కోట్ల రూప్యముల దిగుమతులును జరగినవి. యుద్ధమువలన నా వ్యాపార మంతయు నిలిచిపోయినది. స్వదేశపరిశ్రమ లుండియున్నచో, హిందూదేశమునకు సంగ్రామము మహోపకారియై యుండును. సహజపదార్థములు నిర్మితపదార్థములై పరిశ్రమలు వృద్ధి చెంది దేశాదాయము పెక్కురెట్లు హెచ్చియుండును. పాలకుల యౌదాసీన్యమువలనను ప్రజల మాంద్యమువలనను నీ పని జరగియుండలేదు. సంగ్రామమువలన దేశాదాయము సంకుచితము కాఁగలదు. జపాను దేశమునకు యుద్ధమువలన నమితమైన లాభము కలుగుచున్నది. ప్రాచ్యదేశముల వ్యాపార మంతయు జపానీయుల వశమైనది. జపాను దేశమునందు ధనలక్ష్మి తాండవ మాడుచున్న దని వార్తలవలన తెలియుచున్నది. జపానీయులు తమ ప్రాఁత మందుసామానులను తుపాకులను ఫిరంగులను 50 కోట్ల రూప్యములకు విక్రయించినట్లును, కోట్ల రూప్యముల సామానుల ననుదినము పంపుచున్నట్లును తెలియుచున్నది. హిందూదేశాభ్యుదయమునకు కూడ పరిశ్రామికాభ్యుదయమె

సాధన మని ప్రజాపాలకులు గ్రహించి కార్యోపక్రమమునకు పూనినం గాని సంపద లభివృద్ధి చెంది ప్రజాసౌఖ్యము హెచ్చదు.

సంగ్రామ ఫలము

యుద్ధము పరిసమాప్తి నొందిన తరువాత హిందూదేశపరిపాలనమునందు నూతనయుగ మేర్పడి, స్వపరిపాలనాదర్శమునకు పునాది యేర్పఱుపఁబడి, ప్రజాసభ్యతకును జాతీయస్వాతంత్ర్యమునకును సోపానం బేర్పడు నని గంపెఁడాశ ప్రజలకుఁ గలదు. చిన్న జాతుల స్వాతంత్ర్యమును సంరక్షించుటయె యుద్ధమునకు మూలకారణ మని మంత్రిపుంగవుఁడు అస్క్విత్తుగారు చెప్పియుండిరి. ఆ రాజ్యాంగసిద్ధాంతము నాంగ్ల రాజ్యతంత్రజ్ఞులు హిందూదేశపరిపాలనమున కన్వయింపఁజేసి దేశీయుల కృతజ్ఞతను పడయుదురుగాత!

విద్యావ్యాపనము

బ్రిటీషు హిందూదేశమునందు 1912-13-వ సం. నందు పురుషులకు కళాశాలలు 128, ఉన్నతపాఠశాలలు 1278, ప్రారంభపాఠశాలలు 1,13,955 గలవు. అందు 32,931; 4,28,132; 44,28,531 మంది విద్యార్థులు విద్య నభ్యసించుచున్నారు. స్త్రీలకు కళాశాలలు 10, ఉన్నతపాఠశాలలు 114, ప్రారంభ పాఠశాలలు 13,694 గలవు. అందు 318; 18,515; 8,32,962 మంది విద్యార్థినులు గలరు. మొత్తమున 71,49,669 మంది స్త్రీపురుషులు విద్య నభ్యసించుచున్నారు. విద్యాభ్యాసమునకై వ్యయమగు సొమ్ము వివరము:—

రాష్ట్రాదాయము	రూ.	3,39,25,000
స్థానికాదాయము	,,	1,23,08,000
మ్యూనిసిపలు ద్రవ్యము	,,	33,28,000
విద్యార్థుల జీతములు	,,	2,40,52,000
ఇతరాదాయము	,,	1,65,96,000
	మొత్తము	9,02,09,000

దేశాదాయము

యుద్ధము సంప్రాప్తమగుటవలన దేశాదాయముకంటె వ్యయము హెచ్చినది. దేశాదాయము రూ. 127,54,95,000లు; వ్యయము రూ. 130,44,30,000లు; కొఱంత రూ. 2,89,35,000 లు. ఆదాయమునుండి విద్యకై 6 కోట్లును వైద్య సహాయమునకై 270 లక్షలును వ్యయము చేయఁబడినవి. సైన్యమునకై రూ. 22,35,49,000 లును, ఇది గాక యుద్ధాంగమునందు పెన్షను సామానులు మొదలగువానికి రమారమి 7 కోట్ల రూప్యములును వ్యయ మగును. సంవత్సరమునకు మొత్తమున 30కోట్ల రూప్యములు సైన్యదళములకును 54 లక్షలు నౌకాదళమునకును వ్యయ మగుచున్నవి.

సామ్రాజ్య శాసననిర్మాణసభ

యుద్ధసమయమందు వివాదాంశములు శాసననిర్మాణసభలో చర్చింపఁబడకుండుట సమంజస మని రాజప్రతినిధి యభిప్రాయపడినందున, విశేషమైన శాసనము లామోదింపఁబడలేదు. వానిలో అధికార విభజనశాసనము, ప్రావిన్సులు స్మాల్కాజు కోర్టు చట్టము, మోటరు బండ్ల చట్టము, స్థానికాధికారుల యప్పు చట్టము, కాపీరైటు చట్టము, విమానశాసనము పేర్కొనఁదగియున్నవి. సురేంద్రనాథ బెనర్జిగారు స్థానిక స్వపరిపాలనమును గుఱించి యుపపాదించిన తీర్మానము లన్నియు నిరాకరింపఁబడినవి.

దేశభాషలయందు విద్య గఱపుటను గుఱించి గౌరవనీయు లగు రామారాయణింగా రుపపాదించిన తీర్మానము నిరాకరింపఁ బడుట మిగుల సంతాపకరము. రామారాయణింగారు "మధ్యమపాఠశాలలందు విద్య దేశభాషలలోఁ గఱపుటయును, నిర్బంధముగ రెండవ భాషగ నాంగ్లభాషను గఱపుటయును విద్యావ్యాపనమునకును దేశాభ్యుదయమునకును సాధనములు గాన, నా మార్గమును పాలకు లవలంబించుట శ్రేయస్కర" మని యొక తీర్మానము నుపపాదించిరి. సురేంద్రనాథ బేనర్జి మొదలగు దేశభక్తులకు సయితము మీ తీర్మానమునందలి తత్త్వార్థము బోధ్యము కాలేదు. ఎన్ని తరములు గడచినను నెంత ద్రవ్యము వ్యయము చేసినను నాంగ్లభాష దేశభాషయై జనసామాన్యమునకు విజ్ఞానము గఱపుటకు సాధనముకాఁజాలదు. ఉన్నతపరీక్షలందు త్తీర్ణులైనవారు సయితము దినచర్య యంతయు దేశభాషయందే గడపుచు నాంగ్లభాషను బాగుగ నుపయోగింపఁజాలకున్నారు. విద్యావంతుల స్థితి యిటు లుండ, కేవల మాంగ్లానభిజ్ఞులైన పామరుల గతి యెటు లుండును? ఆంగ్లభాషాముఖమున విజ్ఞానవ్యాపనము సాధ్య మని యంగీకరించినను, దేశభాషావిజ్ఞానపు గతి

యేమి కావలయును? వర్తమానకాలమునందు మధ్యమ పాఠశాలలలో దేశభాషలందు విద్య గఱపఁగోరుట వింతగా తోఁచినను, కాలాంతరమున దేశభాషలందు విశ్వవిద్యాలయములు స్థాపితము లగుట కూడ సంభవము. విజ్ఞాన వ్యాపనమునకు దేశభాషలు ముఖ్యసాధనము లని పాలక పాలితులు నమ్మనంతవఱకును దేశాభ్యుదయము కలలోని వార్త.

ఈ యేఁడు చేయఁబడిన శాసనములలో "ప్రజాక్షేమసంరక్షణశాసనము" యుద్ధస్థితివలన నవసరమైనను, కష్టములకు కారణము గావచ్చును. యుద్ధము త్వరలో ముగిసి యీ శాసనము పాలకులచే నుపసంహరింపఁబడుట శ్రేయస్కరము.

గత సంవత్సరోదంతములందు హిందూ విశ్వవిద్యాలయ శాసనమును సృజించి పాలకులకును విశ్వవిద్యాలయ కార్యనిర్వాహకులకును సంయోజము కుదురుట ప్రశంసాపాత్రము.

గాంధిగాథ

దేశభక్తాగ్రగణ్యుఁడైన గోపాలకృష్ణ గోకలె యాకస్మికమరణము సేతు శీతనగ మధ్య వ్యాప్తమైన భరతవర్షము నెల్ల దుఃఖసాగరమునందు ముంచినది. హిందూదేశ సేవకసంఘము నందు గోకలె స్థానమును శ్రీనివాసశాస్త్రిగారు రలంకరించుట సంతోషప్రదము. సత్త్వగుణసంపన్నుఁడైన మోహనదాస కరుణాసాంద్ర గాంధీగారి స్వదేశాగమన సమయంబున భారతీయసోదరులు గాంధీదంపతులకు హృద్గతంబైన స్వాగతంబు నొసంగిరి. ఆ మహాపురుషుఁడు హిందూదేశసేవక సంఘమునందు చేరుటవలన దేశమునకు గొప్ప ప్రయోజన మేర్పడనున్న దని విశ్వసింపఁబడుచున్నది.

జాతీయోద్యమములు

జాతీయమహాసభ

ఇరువది తొమ్మిదవ జాతీయ మహాసభ సుప్రసిద్ధన్యాయవాదులైన భూపేంద్రనాథబాసుగారి యధ్యక్షతక్రింద జయప్రదముగ జరగినది. ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షులు సర్ సుబ్రహ్మణ్యయ్యరుగారు. ఉభయుల ప్రసంగములును గంభీరభావభరితంబులై సభ్యుల నుత్సాహపరవశులను చేసినవి. అగ్రాసనాధిపతి యుపన్యాసములోని యీ క్రింది వాక్యములవలన స్వరాజ్యాదర్శమే జాతీయసభాదర్శ మని వ్యక్త మగుచున్నది.

"హిందూదేశసంతానము బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునందలి యితర రాజ్యవాసులకుఁ గల బ్రిటీషు సామ్రాజ్యాంతర్గతంబైన స్వపరిపాలనాస్థితిని కలిగియుండుటయే జాతీయమహాసభాదర్శము.

"భవిష్యత్సందేశమును ప్రకటించుచు సముద్రములోనికి ప్రవహించుచున్న యీ మహానదుల గానముతో నా కర్ణపుటంబులు నిండుచున్నవి. సోదరప్రతినిధులారా! మనము పూర్వమువలె మన డెందములను పరిశుద్ధముగ నుంచుకొందము. అప్పుడే యీ సందేశము ఫలప్రద మగును. మానవులు కల్పించుకొనిన స్వల్పభేదములను మఱచిపోవుదము. మన మణఁకువ కలిగి మెలఁగుదము. దురభిమానమును పరిత్యజింతము. అవిచారపూర్వకముగ తెచ్చిపెట్టికొనిన యభిప్రాయభేదముల నణఁగద్రొక్కుదము. శుభస్యశీఘ్రఫలసంపాదనార్థమై మనము నిశ్చలహృదయముతో దేవుని దేశము నారాధించుచుందము. మన యభీష్టము మనకు సిద్ధించుట తథ్యము. ప్రపంచ మంతయు వెల్క్రింద యయినను, మన సంకల్పము నెఱవేఱకమానదు."

భూపేంద్రనాథబాసుగారి వాక్యములను మననము చేయుచు భారతీయు లందఱు నేకభావబద్ధులై దేశారాధనపరాయణులై దేశమాత నారాధించుచు భగవత్ప్రసాదమును పడయుదురు గాత!

అధికారుల సానుభూతి

గతజాతీయ సభాసమావేశమునందొక విశేషము గలదు. ఉదాత్తభావసమన్వితులై శ్రీ పెంట్లండు ప్రభువుగారు, దేశభక్త శిరోమణులు సురేంద్రనాథ బెనర్జిగారు ప్రసంగించుచుండఁగా, సభారంగము నధిష్ఠించి సభకు నూతనవికాసమును కలిగించిరి. ప్రథమ కార్యనిర్వాహకసభ్యుఁడు సర్ హెరాల్డు స్టువర్టుగారును దేశీయ మహాసభకు దయచేసి సానుభూతిని తెలిపిరి.

సంఘసంస్కరణసభ

ఇరువదియెనిమిదవ సంఘసంస్కరణసభకు ఎస్. శ్రీనివాసయ్యంగారు ఆహ్వానసభాధ్యక్షులు, మైసూరు యువరాజుగారు సభాధ్యక్షులు. శ్రీనివాసయ్యంగారు గతవత్సరంబున సాంఘికుల కలవరంబులకు కారణంబైన రజస్వలా వివాహ శాసనమును విపులముగ చర్చించి దాని యవశ్యమును స్థిరపఱచిరి. మైసూరు యువరాజుగారు సంస్కరణప్రియు లనుటకు వారి విదేశగమనమే నిదర్శనము. వారి భావగర్భితోపన్యాసమునందలి యీ క్రింది వాక్యమువలన వారికిఁ గల సంస్కరణాభిమానము వ్యక్తము.

"అభివృద్ధిదశను గాని క్షీణదశను గాని పొందక నిలుకడ స్థితియం దుండుట ప్రకృతిధర్మము గాదు. మనము సందర్భముల ననుసరించి యేయే మంచిమార్గముల నవలంబింపవలయునో వాని నవలంబింపమేని, క్రమక్రమముగ క్షీణదశ నొంది తుదకు నాశన మగుదుము."

యువరాజుగారి హితోపదేశము సంఘాభిమానులకు సంస్మరణీయము.

పరిశ్రామికసభ

ఐరోపామహాసంగ్రామమువలన మన దేశము నందు పరిశ్రమలు లేని గొప్ప కొఱఁత యాబాలగోపాలము విదిత మైనది. విదేశములనుండి రావలసిన యన్ని వస్తువులు ప్రియ మైనవి. ఎంత వెల పెట్టినను, కొన్ని వస్తువులు దొరకుట లేదు. ప్రతిదినమును కావలసిన కాకితములు, నిప్పు పుల్లలు, మందులు తగని ప్రియ మైనవి. రంగుల వెల విపరీతముగ పెరిగినది. చక్కెర ధర హెచ్చినది. గాజు సామానుల ధర రెట్టిం పైనది. జపానుదేశపు పంట పండినది. పరిశ్రమలు స్థాపితము లైనచో, మనదేశమునందు సులభముగ చేయఁదగిన వస్తు సముదాయము విశేషముగ కలదు. పరిశ్రమలు స్థాపితము లగుటకు సాంకేతికవిద్యయు ద్రవ్యసంచయమును సాధనము లని త్యాగరాయసెట్టిగారును మనమోహనరాంజీగారును చేసిన హితోపదేశమును పాలకులు గమనింప వలసియుందురు. మన దేశమునందు పరిశ్రామికయంత్రాగారము లుండియుండినచో, బ్రిటీషు సైన్యమునకు యుద్ధరంగములందు మందుగుండు సామానులకు కొఱఁత యుండునా? ఆర్థికస్వాతంత్ర్యము లేని దేశమునకు బలము కలుగుట సంభవము గాదు. ఆర్థికబలమునకు పరిశ్రమలు సాధనము లని జపాను దేశచరిత్రవలన స్పష్టముగ తెలియుచున్నది. పాలకులు పరిశ్రమల స్థాపనమునకు తోడ్పడియు ప్రజలు స్వదేశవస్తువులను పోషించియు హిందూదేశమునందు పరిశ్రామికౌన్నత్యమును స్థాపింప వలయు నని సభాధ్యక్షులు చేసిన హితోపదేశము నాచరణమునకు తెచ్చుట పాలకపాలితుల నియతధర్మము.

ఇతరసభలు

ఆస్తికమహాసభ బ్రహ్మజ్ఞానసభ మొదలగు శైవారాధనవిషయకసభలును గూడినవి. సకలసభల కార్యక్రమమును సంభాషణములను విమర్శించినవారలకు హైందవజాతీయనిర్మాణమునకై రాజ్యాంగములందును మతసాంఘికవ్యవస్థలయందును పరిశ్రామిక విషయములందును సినాతభావము [illegible]చిన వనియు భావానుగుణ్యముగ ప్రజలును పాలకులును కార్యపరతంత్రులయినం గాని ప్రయోజనము కలుగ దనియు విశదమగుచున్నది.

చెన్నరాష్ట్రము

ప్రజలు

చెన్నరాష్ట్ర విస్తీర్ణము 1,41,075 చదరపు మైళ్లు, జనసంఖ్య 4,14,02,000. ప్రజలు ద్రావిడ జాతీయులు. ముఖ్యభాషలు అఱవము, ఆంధ్రము, మలయాళము, కన్నడము. ప్రతి 1000 మంది జనులందును 407 మంది యఱవమును, 377 మంది యాంధ్రమును, 74 మంది మలయాళమును, 37 మంది కన్నడమును 23 మంది హిందుస్థానిని వాడుదురు. వృత్తులలో ముఖ్యమైనది వ్యవసాయము, 100 కి 68 మందికి వ్యవసాయము జీవనాధారము. పంటలలో వరిపంట ముఖ్యము. నేతపరిశ్రమ పరిశ్రమలలో ముఖ్యము.

వ్యాపారము

సముద్రవ్యాపారము 1913-14-వ సంవత్సరమునందు రూ. 58,15,93,000 ల మొత్తమునకు జరిగినది. దిగుమతుల మొత్తము రూ. 16,97,76,951 లు; ఎగుమతుల మొత్తము రూ. 26,90,23,740 లు. ఎగుమతులలో నూనెగింజలు రూ 5,32,89,000 లవి, తోళ్లు రూ. 3,47,72,000 లవి, దూది రూ 3,08,96,000 లవి.

విద్యావ్యాపనము

చెన్నరాష్ట్రమునందుఁ గల 414 లక్షల ప్రజలలోను 31,30,000 మంది మాత్రమె వ్రాయను చదువను నేర్చినవారు. 1000 కి 138 మంది పురుషులును 13 రు స్త్రీలును మాత్రమె యక్షరజ్ఞులు. 1000 కి 6 రు వంతున పురుషులును 40 0 కి 1 రు వంతున స్త్రీలును ఆంగ్లభాషాభిజ్ఞులు. 1913-14-వ సం. నందు పురుషులకు 29 శాస్త్రకళాశాలలు, 5 ప్రాచ్యకళాశాలలు, 3 వృత్తికళాశాలలు, 364 మధ్యమపాఠశాలలు, 26,018 ప్రథమపాఠశాలలును, స్త్రీలకు 2 శాస్త్రకళాశాలలు, 69 మధ్యమపాఠశాలలు, 1,443 ప్రథమపాఠశాలలును గలవు. పాలకపోషితవిద్యాలయములు గాక 720 ప్రజాపోషితవిద్యాలయములు గలవు. అందు ప్రథమపాఠశాల

లలో 12,00,249 మందియు, మధ్యమ పాఠశాలలలో 1,28,157 మందియు వృత్తికళాశాలలందు 986 మందియు, ప్రాచ్యకళాశాలలలో 7094 మందియు, శాస్త్రికళాశాలలలో 7094 మందియు, మొత్తము 14,69,945 మంది విద్యార్థులు గలరు ప్రతియేటను చెన్నపురి విశ్వవిద్యాలయమునుండి 600 మంది యుపపదాధియుక్తులు వెలువడుచున్నారు.

ఆదాయవ్యయములు

రాష్ట్రీయాదాయము 1912-13-వ సంవత్సరమునందు రూ 740 లక్షల రూప్యములు. అందు రమారమి 350 లక్షల రూప్యములు భూమిసిస్తువలనను 174 లక్షలు మద్యమువలనను వచ్చుచున్నవి. వ్యయమునందు పాలనమునకు 147, విద్యకు 82, పోలీసునకు 93, కోర్టులకు 70, వైద్యసహాయమునకు 30 లక్షల రూప్యములు వ్యయమగుచున్నవి.

పాలనము

పాలనము సభాప్రయుక్తరాష్ట్రపాలకునిచే నిర్వహింపఁబడుచున్నది. శ్రీ పెంట్లాండు ప్రభువు రాష్ట్రాధీశుఁడు. సర్. పి. ఎస్. శివస్వామయ్యరు, సర్ హెచ్. ఏ. స్టువర్టు, ఏ. జి. కార్డ్యూ గార్లు కార్యనిర్వాహక సభ్యులు. శాసనసభయందు ప్రజానియుక్తసభ్యులు 21 మందియు, పాలక నియుక్తసభ్యులు 21 మందియు, కార్యదర్శులు 6 గురును గలరు.

రాష్ట్రీయశాసనసభ

గతసంవత్సరమునందు పాలకులచే తిరుపతి దేవస్థానవిద్యాశాసనము, ఎస్టేటు శాసనము, వైద్యుల నామలేఖనశాసనము, అధికారవిభజనశాసనము ఆమోదింపఁబడినవి. నీటిపారుదల శాసనము, గౌ. రామచంద్రరావుగా రుపపాదించిన నీటి పంచాయతీ శాసనము, అవిభక్తహిందూకుటుంబశాసనము, గౌ. శ్రీనివాసశాస్త్రిగా రుపపాదించిన రజస్వలావివాహశాసనము విచారణార్థమై నిలుపుదల చేయఁబడియున్నవి. రజస్వలావివాహశాసనవిషయమై తీవ్రచర్చలు జరగుటయు భిన్నాభిప్రాయము లేర్పడుటయు పత్రికాపాఠకులకు విదితము. నీటి పంచాయతీ శాసనము ముందు విచారణకు రానున్నది. శాసనములోని యేర్పాటులు ముఖ్యముగ కృష్ణా గోదావరీ గుంటూరు జిల్లాలలోని రయితుల కన్వయించును గాన, ప్రజలును ప్రజానాయకులును నిబంధనలను నిర్ణయించి నిశ్చితాభిప్రాయములను పాలకులకును రామచంద్రరావు పంతులుగారికిని తెలియఁజేయుట యత్యంతావశ్యము.

రాష్ట్రీయసభ

చెన్నరాష్ట్రీయసభలు నెల్లూరుపురంబున మేయి నెల మొదటి వారములో కూడినవి. రాజకీయసభ కాహ్వానసంఘాధ్యక్షుఁడు గౌ. ఆమంచర్ల కృష్ణారావుగారు, అధ్యక్షులు గౌ. బయ్యా నరసింహేశ్వరశర్మగారు. ఇరువురి వ్యాసములును భావగర్భితములై స్వరాజ్యాదర్శమును నానాముఖముల ఘోషించుచున్నవి. స్వపరిపాలనావిధానము గ్రామములం బారంభమై రాష్ట్రములకును దేశమునకును సంతరంగములుగ నిర్మితము గావలయును. శర్మగారి యుదారాదర్శములను తెలుపుటకు వారి వ్యాసములోని చివర భాగ మిచట వ్రాయఁబడుచున్నది:—

“నేనే బ్రహ్మమును-అను నుపనిషద్వాక్యమందలి సత్యమును హిందువు లందఱును స్వానుభవమునకు తెచ్చుకొనవలసియున్నది. బాలసూర్యుని యుదయమున విరియు మంచువలె నీ కొజ్ఞానభానూదయమున పరస్పరభేదములు స్వోత్కర్షలు ఉత్తమాధమభిన్నభావములు మున్నగున వన్నియును గూడ మాయమైపోవును. అట్టి జ్ఞాని యప్రతిహతుఁ డగును. మహమ్మదీయులు కేవలము ప్రజాప్రభుత్వవాదులు. క్రీస్తువుఁ డనిన ప్రజాప్రభుత్వవాది యని వేఱుగ నుడువనక్కఱలేదు. ఈ రీతిగా ప్రజాప్రభుత్వ సమస్యను బోధించుటలో సర్వమతములు నేకీభావమును కలిగియున్నవి. స్థితిగతు లనుకూలముగ నున్నవి. స్థానిక స్వపరిపాలనమునుండి సామ్రాజ్యాధీన మగు స్వపరిపాలనమును పడయుట దూరస్థ మగు స్వప్నభ్రాంతి కాఁజాలదు; తన విలాసమున మనల నాకర్షించుచు దరి చేరినకొలంది దూరమునకు పరుగిడఁబోవునది గాదు. మిగుల ప్రాచీన మైనట్టియు, గతించిన పెక్కు శతాబ్దములనుండి వంశపరంపరాగతముగ లభించిన పరిజ్ఞానముచే నిండియున్నట్టియు, అచిరకాలముననే యఖండభూమండలము నంతటిని పరిశుద్ధాస్తికమార్గమునను శాంతభావమునను నడపుటకును ప్రతిమానవుఁడు తనయందున్న దైవత్వమును గ్రహించునట్టి యుత్తమస్థితికి రాఁగలుగునట్లు చేయుటకును నుద్దేశింపఁబడినట్టియు, భరతఖండమునకు న్యాయమగు సహాయము చేయుటకు తగిన ధైర్యమును పుట్టుకనుండియు స్వాతంత్ర్యముచే నభ్యసించిన యాంగ్లేయులకు కలుగునట్లు సర్వేశ్వరుఁడు వారి యాత్మలయందు ప్రవేశించి వారి కుత్సాహము కలిగించును గాక!”

భగవదనుగ్రహమువలన బ్రిటీషు పరిపాలకులకును హైందవప్రజలకును నీ యుదారసంకల్పంబులు హృదయస్థంబు లగుఁగాత!

సంఘసంస్కరణసభ

సంఘసంస్కరణసభ కాహ్వానసంఘాధ్యక్షుఁడు ఎమ్. చెంగయ్యగారు, సభాధ్యక్షుఁడు మహాదేవశాస్త్రిగారు. చెంగయ్యగారు రజస్వలావివాహములను చర్చించుచు శాసనసహాయము ధర్మసమ్మత మనియు నవసర మనియు సిద్ధాంతీకరించిరి. మహాదేవ శాస్త్రిగారు దేశాభ్యుదయమునకు బాల్యవివాహములును కులభేదములును పోవలయు ననియు, సంఘము వర్ణాశ్రమధర్మప్రవృత్తి ననుసరించి నిర్మితము గావలయు ననియు, ఇతరవర్ణముల వారి నుద్ధరించి బ్రాహ్మణులను చేసి, దేశమునం దంతట నొక్కబ్రాహ్మణవర్ణము మాత్రమే యుండునట్లు చేయుట సమంజస మనియు వాదించిరి.

ఇతరసభలు.

పండిత సుందరయ్యరు గారి యాధిపత్యముక్రింద సనాతనధర్మరక్షిణీసభయుం గూడినది. పరిశ్రామిక సభకు నెమలి పట్టాభిరామారావుగా రగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. దేశాభ్యుదయమునకును పరిశ్రామికాభ్యుదయమునకును గల సన్నిహిత సంబంధము వారి వ్యాసమునందు బాగుగ విమర్శింపఁబడినది.

ప్రజావబోధము

చెన్నరాష్ట్రమునందలి యన్ని మండలముల లోను కదలిక యేర్పడినది. దేశాభ్యుదయమునందు ప్రజలకును నాయకులకును నభిమాన ముదయించినది. ఆ యభిమానము సకలవ్యవస్థలయందును గోచరము.

ఆంధ్రదేశము

ఆంధ్రదేశము కొంత చెన్నరాష్ట్రమునకు వెలుపల నున్నను, చెన్నరాష్ట్రములోని తెలుఁగుభాగమునందలి గతసంవత్సర వృత్తాంతములు మాత్రమే యిచట పేర్కొనఁబడుచున్నవి. చెన్నరాష్ట్ర విస్తీర్ణము 141,075 చదరపు మైళ్లు, ఆంధ్రదేశపు విస్తీర్ణము సుమారు 70,000 చదరపు మైళ్లు. జనసంఖ్య 16,000,000 అది విస్తీర్ణమునందు రాష్ట్రములోని సగము ప్రదేశము నాక్రమించుకొని యున్నది; ప్రజాబాహుళ్యమునందును సంపదలందును సగము భాగమునకు తక్కువగ నున్నవి. ఆంధ్రభాషా స్థితియు ఆంధ్ర ప్రజా స్థితియు ఆంధ్రదేశ వృద్ధిక్షయములను కనుఁగొనుటకు సాధనములు. ఆంధ్రదేశమునందు సాంఘిక నైతిక రాజకీయార్థిక జీవనము దినదిన ప్రవర్ధమాన మగుచున్నది. సంఘ స్థితియందు మార్పులు కలుగుచున్నవి. మతభావనలు మారుచున్నవి. ఆర్థికస్థితి బాగుపడుచున్నది. భాషాభిమానము ప్రబలుచున్నది. రాజకీయ జీవనమునందు నూతనాదర్శములు ప్రజల హృదయముల నాకర్షించుచున్నవి. గతసంవత్సరమున నాంధ్రదేశమున సమావేశమైన భాషాభిమానులసభయొక్కయు ఆంధ్రమహాసభయొక్కయు కార్యప్రసంగముల విమర్శించినచో నాంధ్రదేశమునం దుదయించిన నూతనోజ్జీవము వ్యక్తము కాఁగలదు. ఆనందసంవత్సర చైత్రమాసాదిని అయిదవ సంచిక ప్రకటింపఁబడినది. రాక్షస సంవత్సరమునందాషాఢ మాస మారంభమైనది. పండ్రెండు నెలల వృత్తాంతము నిచట సంక్షేపముగ నైనను చేర్చుట కలవి గాదు.

పుస్తకభాండాగారసభ

ఏప్రిలు 1-వ తేదిని మొదటి పుస్తకభాండాగార సభ బెజవాడయందుఁ గూడినది. సన్మానసంఘాధ్యక్షులు సూరి నరసింహశాస్త్రిగారు, అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములందువలె నాంధ్రదేశమునందును పుస్తక భాండాగారవ్యాపనమును చేయుట దేశాభ్యుదయమునకు సాధన మనియును, ప్రస్తుతము 120 తెలుఁగుదేశమునందుఁ గల వనియును తెలిపియుండిరి. సభాధ్యక్షులు చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారు. అధ్యక్షులు సహజమైన యనర్గళ వాగ్ధోరణితో శ్రోతల వీనులకు విందు గొలుపుచు పుస్తకభాండాగారంబుల ప్రయోజనంబును విపులముగ వివరించిరి.

రెండవ యాంధ్రమహాసభ

ఏప్రిలు నెల 11-వ తేది నాంధ్రుల నూతనోజ్జీవనమునకు కేంద్రస్థానముగ నెంచఁదగిన యాంధ్ర మహాసభ విజయవాడయందుఁ గూడినది. నానాభాగములనుండియు 2000మంది ప్రతినిధులు వచ్చియుండిరి. రావు బహదూరు పురాణము వేంకటప్పయ్య పంతులుగా రాహ్వానసంఘాధ్యక్షులు. న్యాపతి సుబ్బారావు పంతులుగారు సభాధ్యక్షులు. వేంకటప్పయ్య పంతులు గారి కాంధ్రోద్యమ ప్రయోజనమునందు సంపూర్ణ

విశ్వాసము గల దని వారి వ్యాసమునందలి యీ క్రింది వాక్యములు విశదీకరించుచున్నవి.

"ఈ యుద్యమము న్యాయము లగు నభిలాషలవలన నుద్భవించినది గాన, నాంధ్రులయొక్క సతమే కాక యాంధ్రేతరులయొక్కయు మన ప్రభుత్వమువారియొక్కయు సాదరపోషణములకు పాత్ర మగుచున్నది. ప్రచురింపఁబడిన గ్రంథములలో నీ యుద్యమముయొక్క యావశ్యకత చక్కని హేతువులతో నిశ్చయింపఁబడినందున నెంత మాత్రమును వివాదాస్పదము కా దని నిశ్చయింపఁదగును?

"ఏకభాష యనునది మనుష్యుని మనుష్యునితోడను మనస్సును మనస్సుతోడను నేకీభావమును పొందింప శక్తి గలిగి పరస్పర సానుభూతిజనక మయియుండుట సహజము. ఏక భాషను మాటలాడువారు సాధారణముగా సమానచారిత్రము సమానాచారములు ధర్మములు మతము అభిలాషలు మొదలగునవి గలిగి సమాన వాఙ్మయ సాధనముననే పురోవృద్ధిని పొందవలసియుందురు.

"ప్రతి మనుష్యుఁడును స్వభాష సహాయము చేతనే గ్రహించును యోచించును; నూతనవిషయములను భావించును, కల్పించును; అన్యభాషయం దట్లు చేయఁజాలఁడు. కావున స్వభాషయందు విద్యాపరిశ్రమము కలుగనిచో మనుష్యులకు సాధారణముగ ప్రతిభ యుదయింపదు. అందువలన స్వదేశవాఙ్మయవృద్ధి కానేరదు. దేశమునకు ముఖ్యముగా కావలయు జ్ఞానసంపత్తి జనసామాన్యు లందఱు నింగ్లీషు భాషామూలముగ లభించుట కష్టతరము. ఆభాష సులభసాధ్యము గాదు. అరువదివత్సరములకంటె నెక్కువకాలమునుండి ప్రభుత్వమువారా విద్యను వ్యాపింపఁజేయుచుండినను, నిప్పటి కది స్వల్పముగ నేర్చుకొనఁ బడియున్నది. సామాన్య జనమున కది యబ్బనే లేదు. ఇఁక ముందు క్రమేణ సర్వకళాస్థానాదులయందుఁ గూడ సర్వత్ర స్వభాష మూలముగ విద్య నేర్పుటకు తగు నేర్పాటులు చేయఁబడునని నమ్మఁదగియున్నది. ఇట్టి కారణములచేత నాయా భాషలు మాటలాడఁబడు ప్రదేశములను విద్యా పరిపాలన వ్యవహారమునకు తగిన ప్రత్యేక ఖండములుగా నేర్పఱచుట మిక్కిలి సహజమైన పద్ధతి గాని బహుభాషలు మాటలాడఁబడు నేక ప్రదేశము నట్టి ఖండముగా చేయుట లాభకారి కాదు. ఇతర వ్యవహారములకును నట్టి ప్రదేశములే యోగ్యమయిన ఖండములుగా నెంచుట శ్రేయస్కరము ఈ కారణముననే యీ యుద్యమము తెలుఁగు జిల్లాల ప్రయత్నము లేక 'యాంధ్రోద్యమ' మను రూపమున వికాసమును పొందిన దని తలఁచుచున్నాను."

వేంకటప్పయ్య పంతులుగారు స్థూలాంధ్రప్రపంచాభ్యుదయమునకు తమ సూక్ష్మదేహముతో సయితము తోడ్పడెదరుగాక!

సభాధ్యక్షుని సందిగ్ధావస్థ

సభాధ్యక్షులైన న్యాపతి సుబ్బారావు పంతులుగారు చిరకాలము తమ జీవితమును దేశారాధనకై వినియోగించిన ప్రసిద్ధపురుషులు. యౌవనదశయందలి యుత్సాహము వార్ధకదశయందు సామాన్యముగ కనఁబట్టదు. స్థిరవ్యవస్థలను మార్చుటయం దుదారభావసంపన్నులు సయితము వెనుకంజ వేయుచుందురు. ఐర్లాండు స్వరాజ్యాదర్శమును వంగవిభజనసంహారమును తీవ్ర వివాదములకు గుఱియైనవి. సుబ్బారావు పంతులుగారాంధ్రోద్యమముపట్ల సంపూర్ణసానుభూతిని కలిగియుండియు, నాంధ్రరాష్ట్రాదర్శముపట్ల సంశయము కలిగియుండుట యొక వింత గాదు. దీనికి కారణంబులు పెక్కు లుండును. పంతులుగారి యుపన్యాసమునందలి కడపటి వాక్యములను చదువువారలకు వారి కాంధ్రోద్యమముపట్ల సంపూర్ణవిశ్వాసము గల దని నమ్మకము గలుగుచున్నది.

"ఈ మార్పు ఇండియా దేశములోని పరగణాల మార్పులో చేరవలసినదిగానున్నది. భాషలప్రకారము పరగణాల నేర్పఱచినందువలన లాభము కలుగు ననియు, ఆంధ్రరాష్ట్ర మేర్పడిన ప్రతి తెలుఁగు జిల్లాలోని యాంధ్రులునభివృద్ధి పొందుదు రనియు ప్రజాభిప్రాయము నేకముఖమునకు తెచ్చుటకై యాంధ్రరాష్ట్రము కోరువారెల్లరును ఒక సమాజముగా నేర్పడి పనిచేసినయెడల బాగుండు నని నా యభిప్రాయము. నవీనాభిప్రాయములను వెల్లడిచేసి యెల్లరచేతను ఒప్పింపవలసినప్పుడు ఇట్టి సమాజము లేర్పడుట ముఖ్యము. అట్లు చేసినయెడల ప్రభుత్వమువారు గూడ పరగణాలయొక్కయు, సాధ్యమైనంతవఱకు స్వదేశ సంస్థానముల యొక్కయు హద్దులను భాష ననుసరించి సాధ్యమగునంతవఱకు మార్చుట యావశ్యక మని యెంచిగాని, తెనుఁగు జిల్లాల యభివృద్ధిని పట్టి ప్రస్తుతపు రాజధానిక్రింద నుండుట రాజ్యపరిపాలనకు అననుకూల మని యెంచి గాని తెనుఁగుభాష మాటలాడువారిలో అందఱికిని గాని పలువురకుఁ గాని ప్రత్యేకరాష్ట్ర మీయవచ్చును.

"ఆంధ్రోద్యమము ఆంధ్రులలో ఐకమత్యమును పురికొల్పి తన్మూలముగ భారతజాతీయ గమ్యస్థానమును కాంక్షించుచున్నది. ఈ కార్యము కష్టసాధ్యమైనది. అయినను పవిత్రమైనదియు, యశస్కరమైనదియు నగు కార్యమై యున్నది. ఈ యేకభారతీయనిర్మాణమున ఆంధ్రులు ముందంజ వేసి యితరసంఘములవారికి మార్గదర్శులుగా నుండుటకంటె యశస్కరమైన యుత్కృష్టకార్యము మఱెద్ది కలదు? వీ రెచ్చటికి పోయినను సత్యసంధు లనియు, వీరు దేశసేవకై స్వార్థత్యాగము చేయుటయందు మార్గదర్శకు లనియు వీరికి పేరు వచ్చుటకంటె వేఱు గౌరవ మేది కలదు? పూర్వకాలమందు ఆంధ్రవంశమువారు భరతఖండములో అధికభాగమును పరిపాలించుచు ఔన్నత్యమును పొందినారు. ఆ ప్రకారముగా వీరు ఐకమత్యమును

గాంచి తమ బుద్ధికుశలత వికసించినప్పుడు ముందు కూడ ఇతర జాతులవారికంటె అధికౌన్నత్యమును పొందుట కేమి సందియము? ఐహికాముష్మికవిద్యలు అభివృద్ధి చెందినప్పుడు వీరి పేరు పరదేశము లయందు వ్యాపించి వీరు భారతమాతకు గౌరవమును తీసికొనిరారా? ఈ యుద్యమమును భగవంతుఁడు జయప్రదముగా చేయునుగాక!

హిందూదేశమునందు జాతీయజీవనాభ్యుదయ సౌకర్యమునకును స్వారాజ్యాదర్శప్రాప్తికిని భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రములు సాధనము లనియు నాంధ్రదేశాభ్యుదయమున కాంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణము సాధన మనియు నొక తీర్మానము, వాదప్రతివాదములు ప్రబలముగ జరగిన పిదప, సభ్యులచే నామోదింపఁబడినది. కార్యసాధనమునకై యాంధ్రదేశసేవకసంఘము స్థాపింపఁబడినది. అయిదెకరముల భూమియు 6,000 రూప్యములును సహాయార్థ మొసంగఁబడినవి.

కార్యదర్శి నివేదిక

ఆంధ్రోద్యమప్రాప్తికై సకలవిధముల పాటుపడుచు, కార్యదర్శిగ నున్న కొండ వేంకటప్పయ్యగారి నివేదికలోని చివర భాగము ఆంధ్రుల భావపీఠమునందు సుస్థిరముగ నిలువ నర్హము గాన నిచట పునర్ముద్రితము.

"కాని, ఆంధ్రమహోద్యమ కార్యక్రమము అనంతము. కార్యసాఫల్య సాధనములు మితసంఖ్యాకములు. ద్రవ్యోపపత్తి స్వల్పము. కార్యసాధకులును అంతగాఁ గానుపింపరు. కావున కార్యఫలములు చాల భాగము మృగ్యములే. ఆంధ్రులు తమ పూర్వచారిత్రమును ఇంకను చక్కగా నెఱుంగరు. స్వశక్తిసామర్థ్యములయందు విశ్వాసము ఇంక నంతగా నుద్భవింపలేదు. జాతీయౌన్నత్య సాధనము లంతగా పట్టుపడుట లేదు. జీవితాదర్శములందు చిరతరాభ్యస్తమార్గములు తప్ప క్రొత్తత్రోవలు త్రొక్కనేరరు. ప్రముఖులు సయితము నూత్నాదర్శ శ్రవణమాత్రమున బెదరి తారుమారగుచున్నారు. క్షుణ్ణమార్గమునుండి బుద్ధిని మరల్చుట కియ్యకొనరు. కావున ఆంధ్రమాతృ సేవకులు ఆంధ్రోద్యమముయొక్క నిజస్వరూపమును ఊరూరులను పల్లెపల్లెలను జనుల హృదయాంతరంగముల ప్రతిఫలించునట్లు ఉద్యమింపవలయును. బుద్ధిమంతులు తమ బుద్ధియును, విద్యావంతులు తమ విద్యయును, ధనవంతులు తమ ధనమును దేశమాతకు అర్పణంబు గావించి ఆంధ్రజాతీయోద్ధారణకు సన్నద్ధులు కావలయును. ఆంధ్రనాయకులు ఆంధ్రవాణి సునాదంబునకు చెవియొగ్గి ఆంధ్రోద్యమసత్యమును అభిలక్షించి గాఢమగు దేశభక్తితో కార్యకలనంబునకు దిగి, ఆంధ్రజనాళి కుత్సాహంబుగ తమకుంగల బుద్ధిబలమును, విద్యాబలమును, ద్రవ్యబలమును ఆంధ్రమాతృదేవతాపాదపద్మంబులకు సమర్పణంబు గావించి, తమ నాయకత్వమును నిలుపుకొని, సార్థకము చేసికొనెదరని నమ్మెచు ఇంతట విరమించెద."

ఆంధ్రమహిళాసభ

అయిదవయాంధ్రమహిళాసభ కూడ బెజవాడలో ఏప్రిలు నెలయం దాంధ్రమహాజనసభవలెనె కూడినది. సన్మానసంఘాధ్యక్షురాలు సూరి భ్రమరాంబగారు, సభాధ్యక్షురాలు కొటికలపూడి సీతమ్మగారు. స్త్రీవిద్యాభివృద్ధికై పాటుపడిన వీరేశలింగము పంతులుగారిని గుఱించి సీతమ్మగారు నుడివిన వాక్యము లిచట పొందుపఱుపఁబడినవి.

"కష్టములకు వెఱవక యీశ్వరునిపై భార ముంచి తమ ప్రయత్నముయొక్క ఫలాఫలముల నీశ్వరుని హస్తమందే యుంచి యోపికతో సత్కార్యముల నాచరించినవారి కీశ్వరుండు తోడుపడి కార్యసాఫల్య మొనర్చు నని మన మీ యుదాహరణమువల్ల నేర్చుకొని మనము మంచిపనినమ్మిన సత్కార్యములను విడువక కొనసాగించుకొనవలయును. మన కట్టి యుత్సాహోన్నతి కలిగించుట కీ మహిళాసభలు తోడ్పడి వర్ధిల్లును గాక!"

ఆంధ్రసనాతనధర్మసంరక్షణసభ

ఈ సభ కిది మొదటి సమావేశము. బెజవాడయందు కూడినది. తుర్లపాటి శేషాచలము పంతులుగారగ్రాసనాధిపతులు. వారి యుపన్యాసములోని యీ క్రింది వాక్యములవలన సభోద్దేశములు గ్రాహ్యములు.

"ఆంధ్రుల దృష్టి యంతయు ప్రస్తుతకాలమున రాజకీయవిషయములయందే ప్రసరించుచుండి, సనాతనధర్మసంరక్షణమం దొకించుకయు ప్రసరింపకుండుట కడు శోచనీయము. రాజకీయ విషయములలో పాటుపడుట కితర దేశస్థులు మార్గదర్శకు లయిరి. సర్వకాలములకును సనాతనధర్మవిషయమున దేశముల కాదర్శముల నిచ్చునది భరతవర్షమే గాని, మరియొక దేశము కానేరదు. ఇదియే మన పూర్వులు దాఁచియుంచిన ధనము. కావున సనాతనధర్మమున కేమాత్రము భంగము కలుగకుండ, దేశాభివృద్ధి కలుగుట యెట్టులో యోచించుట మన యాంధ్రులకు ముఖ్య కర్తవ్యము."

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు

ఇయ్యది కాకినాడపురంబున ఏప్రియలు 14-వ తేదిని కూడినది. సన్మాన సంఘాధ్యక్షులు పోలవరము జమీందారుగారు. సభాధ్యక్షులు కిళాంబి రామానుజాచార్యులుగారు. వారి యుపన్యాసమునందలి వాక్యము లిచట నుదహరింపఁబడుచున్నవి.

"కొంతకాలము క్రిందట నుచ్ఛదశ ననుభవించిన యాంధ్ర సారస్వత మిటీవల క్షీణించి మరల నభివృద్ధికి వచ్చుచున్నది. [illegible] సతయమున విశేషోపయోగములు కాని నిర[illegible]థములచే [illegible] సరికట్టక వాఙ్మయాభివృద్ధిని చేయుట [illegible]ంధ్రవిద్వన్మహాజనులను ప్రార్థించుచున్నాను."

ఏప్రియలు నెల 11, 12 తేదులయందు ఆదివెలమ మహాసభయును బెజవాడలోఁ గూడినవి. సంఘాభివృద్ధికి అవసరములైన తీర్మానము లామోదింపఁబడినవి.

విశాఖపట్టణమండలసభలు

రాజకీయసభ మెయి 14-వ తేదిని అనకాపల్లి యందుఁ గూడినది. భూపతిరాజు వేంకటపతిరాజుగా రగ్రాసనాధిపతులు. వారి కాంధ్రరాష్ట్ర ప్రయోజనముపట్ల సంపూర్ణ విశ్వాసము గలదు. ఆంధ్రోద్యమ విషయమై రాజుగారు చేసిన ప్రసంగ మంతయు ముద్రింపఁ దగినది. అయినను కొన్ని వాక్యములు మాత్రమే యిచట ముద్రింపఁబడు చున్నవి.

"దాఁదాఁపుగ నాంధ్రులలో నాయకు లనఁదగినవా రందఱును, ఆంధ్రులకు ప్రత్యేకరాష్ట్ర మేర్పడవలయు ననుట యుక్తమనియు, ఇది పొందఁదగిన యొక యాదర్శముగ నుండఁదగిన దనియు, ఏకాభిప్రాయులై యున్నారు. మొన్నటి యాంధ్రసభలో వీరియం దిటువంటి మార్పు కనఁబడుట నాకు సంతోషకరముగ నున్నది. ఆదర్శమని యొకసారి యంగీకరించిన తర్వాత, దానికై యాందోళన మొనర్చుట నెప్పటికో నిలిపివేయుట కేవలము పొరపాటు. తాము చేయఁనున్న యీ ప్రధానకార్యమును, దానివలన కలుగఁబోవు పర్యవసానములను, వివేకముతో గ్రహించునట్లు జనసామాన్యమునకు బోధించుట యీ విషయమునందు శ్రద్ధగల ప్రతివానికిని విధియై యుండుట నిజము."

ఏ. పి. పాత్రోగారి యాధిపత్యముక్రింద పరిశ్రామికసభయు, అప్పడుపంతులుగారి యాధిపత్యము క్రింద సంస్కరణసభయుఁ గూడినవి. అవసరములైన తీర్మానము లత్యుత్సాహముతో నామోదితములైనవి.

ఏడవ యార్యవైశ్యమహాసభ

ఈ సభ యేలూరునందుఁ గూడినది. చల్లా గురుస్వామిశ్రేష్ఠిగా రధ్యక్షులు. మోతే గంగరాజుగారు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు. వారి యుపన్యాసమునందు, వైశ్యుల పురోభివృద్ధికి సాధనంబులైన విద్యను వ్యాపారమును పరిశ్రమలను నభివృద్ధిచేయు సాధనంబులు చర్చింపఁబడినవి. అందలి కొన్ని వాక్యము లిచట నుదహరింపఁబడుచున్నవి.

"ఆర్యవైశ్యుల మగు మన కీ రాజధానియం దాంధ్రంబే మాతృభాషగా నున్నయది. అధికసంఖ్యాకు లాంధ్రదేశంబుననే యుండుటచేతను, మన సభలుకూడ నాంధ్రదేశంబుననే జరపఁబడుటచేతను నాంధ్రప్రవర్తనము తదభివృద్ధి గ్రంథనానాశాస్త్రవిజయము మొదలగు వానింగూర్చి ప్రశంసింపక తీఱదు. అది హిందూదేశీయ మహాజనుల భాషయందుఁ దప్ప తక్కినవానిలో, ననుసరించుచున్నది. అదియు నానాకులజాతియుతంబై యున్నయది. దానియందును నైక్యభావము సూచింపఁబడుచున్నను, తదభివృద్ధికి నితరేతరభావగ్రాహ్యంబునకును సామాన్యభాష యావశ్యకం బనియు దానిచే పరోపకారము కొఱకు పాటుపడనగు ననియు నెంచఁబడుచున్నది. ఆంధ్రరాష్ట్రమును తృష వార్తాపత్రికలచేతను తదితరులచేతను వివాదింపఁబడినను, నిరాక్షేపణీయంబే."

గుంటూరుమండల రాజకీయసభ

జూను నెల 4-వ తేదిని ఒంగోలునందు 23-వ గుంటూరుమండలసభ కూడినది. సన్మానసంఘాధ్యక్షులు బి. లక్ష్మీనారాయణరావుగారు. సభాధ్యక్షులు వింజమూరి భావనాచార్యులుగారు. ఉభయులును నాంధ్రరాష్ట్రాదర్శమును ప్రస్తుతించిరి.

"ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణ మవసర మని మన గుంటూరు మండలము వారును గడచిన మండలసభయొక్క 10-వ తీర్మానమున నీ యుద్యమమును ఆమోదించియున్నారు. కమ్మ, వైశ్య మహాజనసభలీ యుద్యమమున కనుకూలములుగా నున్నవి. ఈ నడుమ మదనపల్లి డివిజనలు కాన్ఫరెన్సునందును ప్రత్యేకరాష్ట్రవిషయము నంగీకరింపక పోయినను, ఆంధ్రోద్యమము నామోదించుచుఁ దీర్మానింపఁబడెను. ఇట్టి యుద్యమము కొలఁదికాలములోనే యాంధ్రదేశ మెల్ల వ్యాపించి జనాంగీకారము పొందియున్నది."

"మన యభివృద్ధి నిమిత్తమును సౌఖ్యము నిమిత్తమును ప్రభుత్వమువారు చేయవలసిన విధు లనేకము లున్నను స్వయంకృషిచే మనము పూనవలసిన యభివృద్ధిమార్గములు కూడను సంఖ్యకు మీఱి యుండుటను మనము మఱచిపోరాదు. ప్రపంచమునం దేదేశము గాని ప్రజలయొక్క, అందును విద్యాధికులయొక్క, స్వయంకృషియు స్వార్థత్యాగమును లేకయే కేవలము ప్రభువుల యౌదార్యమువలననే యున్నతస్థితికి వచ్చియుండినట్లు కానము. ప్రజలయొక్క యభివృద్ధికిఁ దగిన మార్గములను పూనుట ప్రభుత్వమువారి పనియే యయినను, వారు చేయు పనులు విద్యాధికుల కృషియు స్వార్థరహితబుద్ధియు లేక వర్ధిల్లఁజాలవు."

సంఘసంస్కరణసభ

పదునేడవ గుంటూరుమండల సంఘసంస్కరణసభ కూడ ఒంగోలునందు చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారి యధ్యక్షతక్రిందఁ గూడినది. సుప్రసిద్ధులైన లక్ష్మీనరసింహము గారి భావము లాంధ్రప్రపంచమునం దంతటను వ్యాపించియున్నను, వారి యుపన్యాసమునందలి కొన్ని వాక్యము లిచట పాఠకుల భావౌన్నత్యమునకై చేర్పఁబడినవి.

"జపాను అమెరికా మున్నగు దేశములతో తులదూఁగవలె నన్నవారితోఁ బాటు సంఘసంస్కరణము చేయుఁడు, కార్యాచరణశూరు లగుఁడు. కొంతమంది తమకు ధైర్యము లేనిచో, ముందంజ వేయువారికి సాయము సేయఁబూనుకొనుఁడు. అప్పుడే సంస్కరణము జయ మొందును. ఆర్యఋషిసంతతివార మని చెప్పుకొనుచు మనసంఘమును ఇంత యధోగతికి తెచ్చుట సమంజసము కాదు. మన యాంధ్రోద్యమముయొక్క పురోవృద్ధి ముఖ్యముగా సంఘసంస్కరణముపై నాధారపడియున్న దని దృఢముగా నమ్ముఁడు. కాలానుగుణముగా మన ప్రస్తుతావసరములను బట్టి సంఘము నెప్పుడు సంస్కరించుకొందుమో మన యాంధ్రోద్యమము సయిత మప్పుడే యభ్యున్నత దశకు వచ్చును

దత్తమండల సాంఘిక సమావేశము

ఇయ్యది జూను నెల 6,7 తేదులలో గుత్తియందుఁ గూడినది. శ్రీ. కేశవపిళ్ల గారతిథులకు హృదయంగమమైన స్వాగతం బొసఁగిరి. రావు బహద్దరు సుబ్రహ్మణ్యము పంతులుగారు అగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. వారి వ్యాసము సంఘాభిమానమును దేశాభిమానమును సూచించు భావములతో నిండియున్నటు లీ క్రింది వాక్యములు తెలుపుచున్నవి.

"అందఱు నిప్పు డాంధ్రోద్యమమును గూర్చి మాటలాడుచున్నారు. ఈ విషయమును నిష్పక్షపాతముగ నాలోచించుట మంచిది. ఈ జిల్లాల ముఖ్యభాష యాంధ్రము. మనకు తెలిసినంతవఱకాంధ్రరాజుల చేతనే యీ దేశము పరిపాలింపఁబడుచుండెను. ఇచ్చటి కన్నడ భాగమునందలి యాచారములు తెలుఁగువారి యాచారములఁ బోలియున్నవి. ఈ జిల్లాలలో నెచ్చటను కన్నడ భాష యందు సాహిత్య గ్రంథములు వెలువడుట లేదు. కన్నడజను లందఱును సాధారణముగా వ్యవహారకార్యముల వ్రాఁతలను తెలుఁగు అక్షరములతోనే వ్రాసికొందురు. నిర్దేశింపవలసివచ్చినచో నీ జిల్లాలు ఆంధ్రములే కాని యన్యములు కావు. అట్టి యీ జిల్లాలలోని మన మాంధ్రోద్యమమును గూర్చి యుపేక్ష వహింపరాదు. ఈ యుద్యమము కాదు. ప్రపంచమం దే యుద్యమమం దైనను మన ముత్సాహము లేనంత మాంద్యము కలవారము."

"ఆంధ్రోద్యమము మన దేశమునం దన్ని చోట్లను వ్యాపించియున్నదా యని యుపాధియే గాని వేఱు కాదు. తమ స్థితి నభివృద్ధి నొందించుకొనుటకై దేశీయులందు కల్గిన యశాంతియే యిట్లు పరిణమించినది. తమ పూర్వ చరిత్రము, సుందర సారస్వతము, ఫలవంతమగు భూమి యింక నిట్టి స్వాభావి కైశ్వర్యముల యాధిక్యము నెఱింగియుండి తమ యుదారభావముల మఱచిపోని జమీందారులతో కూడియున్న యుత్తర సర్కారు నివాసులగు నాంధ్రజనులు మే[illegible], తాము అన్యజాతుల కన్న జీవిత యాత్రయందు వెనుకఁబడియుండుటను గమనించి నిద్రనుండి లేచినవారివలె ననేక దిశల ననేకవిధముల తొందఱగా ప్రయత్నములు సల్పుచున్నారు.

"ఈ విషయమును ఆంధ్రనాయకులు మమకార రహితులై తమ న్యాయబుద్ధి నెల్ల నుపయోగించి యీ ప్రశ్నను విమర్శించుట తగును. ఉన్న దున్నట్లు చెప్పువారిపై కొన్ని విరోధి విమర్శనలు కలుగక తప్పవు. పెద్ద సమస్యల నాలోచించి చర్చించునప్పుడు అధిక సంఖ్యాకుల యుద్దేశము నే మనము నంగీకరింపక పోయినను బాధ లేదు."

కర్నూలుమండలసభ

ఆగస్టు 22-వ తేదిని కర్నూలునందు మొదటి కర్నూలుమండలసభ గూడినది. ఇంతవఱకును 24 కృష్ణామండల సభలు గూడుటయును, కర్నూలునం దిది మొదటి సమావేశ మగుటయును కర్నూలు మండల మాంధ్రదేశమునందు రాజకీయ సాంఘిక జీవనమునందు ముందంజ వేయుట లే దని సూచించుచున్నవి. గతమునకు వగచుటవలన ప్రయోజనము కలుగదు. దత్తమండల వాస్తవ్యులు మున్ముందు తమ మండలాభ్యుదయమునకై యధికతరోత్సాహముతో పాటుపడి వెనుకటి మాంద్యమునకు ప్రతీకారమును కల్పించుట శ్రేయస్కరము.

మండలసభకు ఎస్. వి. నరసింహారావు పంతులుగారు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు, దివాన్ బహద్దరు కరుణాకర మీనన్ గారు సభాధ్యక్షులు. సన్మానసంఘాధ్యక్షుల యుపన్యాసమునందలి కొన్ని వాక్యము లిచట చేర్పఁబడుచున్నవి. వానిని చదివినవారల కాంధ్రోద్యమ తత్త్వము బోధ్యమగును. నరసింహారావుగారు స్థానిక స్వపరిపాలనమును గుఱించి చేసిన విమర్శనము బాగుగ నున్నది.

"ఆంధ్రదేశీయమైన యొకజిల్లాలో జరగు నీ (ప్రతినిధి)సభలో నాంధ్రోద్యమమును గుఱించి నేను ప్రస్తావించుట విధి. ఈ యుద్యమము పత్రికలలోను వేదికలమీఁదను భిన్నాభిప్రాయములచేఁ జర్చితమగుచున్నది. ఈ యుద్యమమును కొందఱు తిన్నగ గ్రహింపక అపార్థము చేసికొనిరి. కార్యసాఫల్యమును బొందు నాధారములయం దంతర ముండవచ్చును గాని, యీ యుద్యమ మిండియాదేశీయ మహాసభయొక్క పరమావధులను బొందఁగోరుచున్న దే గాని యందులకు తగ్గినది కాదు. ఇండియా కా గొప్ప దేశీయోద్యమమువలె, నీ యాంధ్రోద్యమము, జననమువలనఁ గాని స్థిరనివాసమువలనఁ గాని యాంధ్రదేశమును స్వదేశముగఁ గలవారి నందఱ నొక్కటిగఁ జేర్చుటకుఁ గోరుచున్నది. ఇది భాషనుబట్టి యేర్పడిన యుద్యమము. మన లోకవ్యవహారములకు సంబంధించిన దేశీయమహాసభయొక్క యుద్దేశము నే యనుసరించినది. ఈ యుద్యమముయొక్క ఆసరాగొని చెప్పఁ

బడు నన్నింటిని గాని చేయఁబడు నన్నింటిని గాని యంగీకరించుట సాధ్యము కాకపోవచ్చును గాని, మన మాతృదేశాభివృద్ధిఁ గోరు సదయ హృదయుఁ డెవ్వఁడు గాని యీయుద్యమోద్దేశము నాక్షేపింప నోపఁడు. ఈ యుద్యమసందర్భమున వివాదమునకుఁ జోటిచ్చు నంశముల ప్రస్తావన నటుండనిచ్చి, యింతతో సంబంధించిన విద్యావిషయిక (ఈ విషయమున మాత్ర మభిప్రాయభేద ముండఁజాల దని తలఁచెదను.) ప్రస్తావనను గుఱించి మాత్రము కొన్నిమాటల నుడువఁ బూనెదను. విద్యతోఁ జేరినంతమట్టుకు యోచించినచో, నీ యుద్యమముయొక్క యుద్దేశ మాంధ్రదేశమున నొక విశ్వవిద్యాలయ మేర్పడవలయు ననుటయే.

"సామాన్యముగ నొక్క దేశభాషకె యెక్కువ ప్రచార మెంతవఱకుఁ గలదో అంతవఱ కొక భాగముగ గ్రహించి యంత కొక విశ్వవిద్యాలయము నేర్పఱచినచో, దేశభాషలద్వారా విద్యావ్యాపనకుఁ బూనుకొనుటకుఁ గడు సులభముగ నుండును. దేశభాషల యుపయోగము విద్యార్థుల విషయగ్రహణశక్తికిని, బుద్ధివికాసమునకును, పరిశోధనాశక్తికిని జాల తోడ్పడఁగలదు. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయస్థాపన మాంధ్రజిల్లాల నివాసులయందు గొప్ప మార్పును కలిగించును. ఈ తీరున, ఇండియా దేశమునందలి పలుభాగములలో నభివృద్ధి సంఘటిల్లెనేని, దేశ మంతయు సమష్టి నభివృద్ధిఁ గాంచి ప్రపంచమందు గౌరవనీయము లగు గొప్ప దేశములలో నొక్కటి కాఁగలదు. బోధనాశాలలును, బసవసతులును గల విశ్వవిద్యాలయ మొం డాంధ్రదేశమునకుఁ ద్వరలో స్థాపింపఁబడునని నెమ్మదిని కోరుచున్నాను."

కర్నూలుమండల సంఘసంస్కరణసభకు సి. వి. కృష్ణస్వామయ్యరుగారు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు, దివాన్ బహద్దరు వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యముపంతులుగా రగ్రాసనాధిపతులు.

బళ్లారిమండలసభ

మొదటి బళ్లారి మండలసభ సుప్రసిద్ధ న్యాయవాదులైన ఎస్. శ్రీనివాసయ్యంగారి యాధిపత్యము క్రింద ఆగస్టు 22-వ తేదీని బళ్లారియందుఁ గూడినది. అయ్యంగారి యుపన్యాసము విద్యావ్యాపన కనుకూలములైన విమర్శనలతో నిండియున్నది. అన్ని ప్రయత్నములకును విద్యయె మూలము గాన, దేశహితైకపరాయణులు వారి హితోపదేశములను గమనింపవలసి యుందురు.

మూఁడవ కడప మండలసభ

మూఁడవ కడప మండలసభకు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు టి. ఎమ్. నరసింహాచార్యులుగారు. ఏ. ఎస్. కృష్ణారావు పంతులుగా రధ్యక్షులు. సన్మానసంఘాధ్యక్షులు మండలస్థితి న్యాయవిచారణ అటవీ పరిపాలనము నీటి పారుదల మొదలగు విషయములను గుఱించి విపులముగ చర్చించిరి. కృష్ణారావు పంతులుగారును విద్యావ్యాపనము ఆరోగ్యము పారిశుద్ధ్యము భూమిసిస్తు మొదలగు మండలాభ్యుదయమున కవసరమైన విషయములను తమ యుపన్యాసమునందు బాగుగ చర్చించిరి.

కృష్ణామండల రాజకీయసభ

ఇరువది మూఁడవ కృష్ణామండలసభ యేలూరునందు అక్టోబరు 24-వ తేదిని గూడినది. సన్మానసంఘాధ్యక్షులు సుప్రసిద్ధులైన మోచెర్ల రామచంద్రరావు పంతులుగారు. వారి యుపన్యాసమునందలి నౌకాసైన్యావశ్యకతను గుఱించిన వాక్యము లిచట నుదహరింపఁబడుచున్నవి.

"ఇండియా సంరక్షణకు కావలసిన నౌకాసైన్య విషయమయి ఇండియా ప్రభుత్వమువారును ప్రజలును కూడ ఆలోచింపవలసియున్నది. సదరు స్వదేశరాష్ట్రములు తమ సంరక్షణకొఱకును ఇంగ్లండుదేశ సంరక్షణకొఱకును నౌకాసైన్యాభివృద్ధికిఁగాను కట్టఁబడు నూతనయుద్ధనౌకలకు వెచ్చించు ద్రవ్యములసంగతి మీ కెఱిఁగి యుండును. మన దేశమున కున్న విస్తీర్ణసముద్రతీరమును ఆలోచించి చూచినయెడల, మన దేశసంరక్షణార్థము నౌకాసైన్యస్థాపన మత్యావశ్యక మని మీకు తోఁచకపోదు. మిగిలిన కష్టము లటుండ, ఇందునుగుఱించి ద్రవ్యకష్టమే యధికముగా నున్నది. ప్రజలపై నిదివఱకున్న పన్నులను అమితముగా హెచ్చింపకుండ నీ విషయమును సాధింపఁగల మార్గము త్వరలో కనుఁగొనఁబడి ఏదో యొకరూపకముగ దేశసంరక్షణార్థము నౌకాసైన్య మేర్పఱుపఁబడు నని నా నమ్మకము. ఇండియా సంతతివారికి నౌకాసైన్య పదవులను పొందుట కవకాశ మిచ్చు నౌకాసైన్యస్థాపనవిషయమై ఇండియా దేశపు ప్రజలకు హెచ్చరిక పుట్టకమానదు."

సభాధ్యక్షులు పోలవరము జమీందారు గా. కొచ్చెర్లకోట వేంకటకృష్ణారావు పంతులుగారు. నీటితీరువ, రిమిషనులు, భూమి సిస్తు, సుఱుగు కాలువలు, సెటిల్మెంటు, గ్రామకంఠములు మొదలగు రయితుల కుపయుక్తములైన విషయములు వారి వాస్యమునందు విమర్శింపఁబడినవి.

కృష్ణామండల మాంధ్రోద్యమమునకు పుట్టినిల్లు. గా. పంతులుగారు స్థిరువురును నాంధ్రులు. అట్లయ్యును

నుభయసభాధ్యక్షులును నాంధ్రోద్యమమును గుఱించి తమ యుపన్యాసములందు ముచ్చటించకుండుట విచిత్రము. అయినను నాంధ్రరాష్ట్రపు తీర్మానము సభ్యులచే నంగీకృత మైనది.

సంఘసంస్కరణసభ

మండల సంఘసంస్కరణసభ పి. లక్ష్మి నరసు నాయఁడుగారి యాధిపత్యముక్రిందఁ గూడినది. లక్ష్మి నరసు నాయఁడుగారు దేశాభ్యుదయమునకు సర్వతోముఖమైన సంఘజీవనము సాధన మనియును దానిని పొందుటకై విద్యావ్యాపనమునకు మించిన సాధనాంతరము లేదనియును చెప్పియుండిరి.

నియోగిమహాజనసభ

రాజమహేంద్రపురంబు గౌతమీతీరంబున అక్టోబరు 30, 31 తేదులందును నవంబరు 1-వ తేదిని 12-వ నియోగిమహాజనసభ గూడినది. రావు బహద్దరు చిత్రపు వేంకటాచలము పంతులుగారు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు. ద్రోణంరాజు వేంకటాచలపతి శర్మగారు సభాధ్యక్షులు. సన్మాన సంఘాధ్యక్షుని యుపన్యాసమునందలి చివర వాక్య మిచట నుదహరింపఁబడుచున్నది.

"మన మిప్పుడు అంద అవశ్య మంగీకరించునట్టియు, అభిప్రాయ భేదముల కవకాశము లేనట్టియు, పురోభివృద్ధికి సాధనభూత మైనట్టియు రాజకీయ విద్యాభివృద్ధిని గుఱించియు మత విద్యాభివృద్ధిని గుఱించియు తదుపోద్బలకరములగు సాంఘిక విషయములను గుఱించియు అత్యుత్సాహపూర్వకముగ విచారించి నిర్ణయించి స్వసంఘమును సేవించెదముగాక!"

ఆంధ్రదేశ సభలు

ఏఁటేఁట నిట్టి సభ లెన్నియో తెలుఁగుమండలంబులందుఁ గూడుచున్నవి. సభలు రెండు తెఱఁగులనున్నవి—మహాజనసభలు, మహిళాసభలు. ఆంధ్రదేశమున కంతకును ఆంధ్రమహాజనసభ ఆంధ్రమహిళాసభ నిర్ణీతస్థలములందుఁ గూడుచున్నవి. మహాజనసభకంటె మహిళాసభయే పురాతనము. మహాజనమహిళాసభలందు జాతికులవివక్ష లేక దేశాభ్యుదయమును గోరువారందఱును కూడఁగలరు. మహాజనసభకును మహిళాసభకును శాఖాసభలవలె మండలసభలు గలవు. ఆంధ్రదేశమునందు దాదా పన్ని మండలంబులందును మండలసభలు గలవు. కొన్ని మండలములందు రాజకీయసభలు, సంఘసంస్కరణసభలు, పరిశ్రామిక సభలు గూడుచున్నవి. పైన వివరించిన మండలసభలు గాక ప్రత్యేకశాఖాసభలును గూడుచున్నవి. శాఖాసభల ప్రయోజన మంతశ్శాఖాభివృద్ధి. నియోగులు, శైవులు, ఆర్యవైశ్యులు, విశ్వబ్రాహ్మణులు, కమ్మవారు, వెలమవారు, ఈడిగవారు, మొదలగువా రంద ఱును తమ తమ శాఖల నభివృద్ధి చేయుటకై యేఁటేఁటను సభలు చేయుచు పాటుపడుచున్నారు. ఈ సభాసమావేశము లాంధ్రదేశమునందు ప్రవర్ధమానం బగుచున్న నూతనోత్సాహంబునకు ప్రబలనిదర్శనంబులు.

హిందూదేశమునందే యితరభాగములందును నాంధ్రదేశమునందుఁ గూడినన్ని సభలు గూడుట లేదు. ఆంధ్రదేశమునం దుదయించిన నూతనోత్సాహము సర్వతోముఖ మైనది. స్త్రీలు పురుషులవలె సంఘాభ్యుదయమునకై పాటుపడుచున్నారు. మండలసభలు రాజకీయాందోళనమునందు మాత్రమే మునుఁగక సంఘసంస్కరణసాధనములను ద్రవ్యోపార్జనోపాయములను నన్వేషించుచున్నవి. అంతశ్శాఖలవారికి సభలతో సంతృప్తి చెందక తమ కులమువారికై శాఖాసభలను చేయుచున్నారు. ఆంధ్రదేశమునకు జాతీయ జీవనము నూతనము గాదు. కృష్ణామండలసభకు 24 ఏండ్లు నిండినవి. చెన్నరాష్ట్రీయసభకు 21 ఏండ్లు మాత్రమె గడచినవి. కృష్ణా గుంటూరు మండలసభలు చెన్నరాష్ట్రీయ సభకంటె పురాతనంబులు.

ఆంధ్రరాష్ట్రము

సమస్తసభాదర్శంబులును నాంధ్రమహాజనసభయందు కేంద్రీకృతములు. మండలసభాదర్శములు శాఖాసభాదర్శములు మహాజనసభాదర్శములం దిమిడియున్నవి. ఆర్యవైశ్య కమ్మ మహాజనసభలందును, కృష్ణా గుంటూరు విశాఖపట్టణ మండలసభలందును నాంధ్రరాష్ట్రపు తీర్మాన మంగీకృత మైనది. కొన్ని సభలం దీ విషయము సంస్తుతింపఁబడినది. ఇంకను కొందఱకీ భావము గ్రాహ్యము గాలేదు. వారు కూడ బాగుగ యోచించినచో, ఆంధ్రరాష్ట్రాదర్శమునందలి ప్రయోజనమును గ్రహింపఁగలరు.

భాషను జాతిని బట్టి రాష్ట్రములు

సచివోత్తముఁడు ఆస్క్విత్తుగారు, యూరపుఖండమునందు శాశ్వతమైన శాంతి స్థాపిత మగుటకై,

యుద్ధము ముగిసిన పిదప భాషను జాతిని బట్టి రాజ్యముల నేర్పఱచుట సమంజస మని చెప్పిరి. ఈ నీతియె కొంతవఱకు పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునం దవలంబింపఁబడిన విధ మీ వ్యాసమునకు మొదట తెలుపఁబడినది. చిన్న జాతుల స్వాతంత్ర్యమును సంరక్షించుటకై యుద్ధమునందు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము చేరిన విషయము సర్వత్ర తెలిసియున్నది. ఇరువదవ శతాబ్దమునం దవలంబింపఁబడఁదగిన రాజ్యనీతి ప్రజాసభ్యత్వ జాతీయస్వాతంత్ర్యములం దిమిడినది. ప్రజాసభ్యతకు విజ్ఞానవ్యాపనము సాధనము. విజ్ఞానవ్యాపనమునకు దేశభాషలు శరణ్యములు. జాతీయభావమును బలపఱచుటకు మాతృభూమి, మాతృభాష, సాంప్రదాయేతిహాసములు దృఢపాశములు. ఆ పాశములు రాష్ట్రాదర్శమునందు సులభములు. భాషను జాతిని బట్టి రాష్ట్రమును నిర్మించుట యనెడి ఆస్క్విత్తుగారి రాజనీతి యభివృద్ధి చెందిన రాజ్యముల కవసరమై యుండఁగా, అభివృద్ధి లేక వెనుకఁబడియున్న యాంధ్రదేశమున కవసరము గాదా?

ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణ విషయమును గుఱించి యోచింపఁదగిన యంశములు రెండు గలవు. మొదటి సందేహము—ఆంధ్రరాష్ట్రము హైందవజాతీయత కనుకూలమా, ప్రతికూలమా యనునది. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందలి భిన్నరాజ్యములును హిందూదేశమునందలి భిన్నరాష్ట్రములును వలె నాంధ్రరాష్ట్రము కూడ హైందవజాతీయత కనుకూలపడును గాని ప్రతికూల పడదు. రెండవ సందేహము—ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణము వలన నాంధ్రదేశసామాన్యమున కుపకృతి కలుగునా, లేదా యనునది. రాష్ట్రనిర్మాణమువలన నాంధ్రభాష వికాసము నొందును; ఆంధ్రు లభివృద్ధిని చెందుదురు; ఆంధ్రదేశము బాగుపడును. హిందూదేశమునందు రాష్ట్రీయ స్వపరిపాలనా పద్ధతి సాధ్య మగుటకును యూరపునందు జాతీయ స్వాతంత్ర్య సంరక్షణము సుస్థిరముగ స్థాపిత మగుటకును భాషను జాతిని బట్టి యేర్పడెడి రాజ్యములే శరణ్యములు. అందుకు భిన్నములైన రాజ్యములు ప్రజావబోధమున కననుకూలములు.

ఆంధ్రరాష్ట్రము ప్రత్యేక ప్రాంతమునకుఁ గాని మండలమునకుఁ గాని శాఖకుఁ గాని లాభదాయకము గావచ్చును గాని నష్టదాయకము కాఁజాలదు. దేశసామాన్య ప్రయోజనము నిర్ణయింపఁబడునపుడు ప్రత్యేక వ్యక్తులయొక్కయు ప్రదేశములయొక్కయు లాభనష్టములు పాటింపఁదగినవి గావు. విపరీతాభిప్రాయములు గల దేశసోదరు లీ యాదర్శసారమును గ్రహించెదరుగాత!

ఆంధ్రులును నాంధ్రేతరులును స్వలాభ దురభిమానములను మఱచి పవిత్రంబును సుఖావహంబును కామ్యార్థప్రదంబును నైన మాతృపూజయెడ తత్పరులై ఆంధ్రలోకాభ్యుదయమునకును భారతజాతీయ నిర్మాణమునకును బ్రిటీషుసామ్రాజ్య సంరక్షణమునకును లోక కల్యాణమునకును తమ జీవితంబులను వినియోగించి గమ్యస్థానమును చేరునట్లు భగవంతుఁ డనుగ్రహించుఁగాత!

మ. ధరలో జాగ్నృపాలశేఖరసముద్ధాటీజవాతంబుచే,
నరసేనల్ కడు దూది పింజలుగ దవ్వై రవ్వారవ్వంత లై
సురమార్గంబున కేగుఁగాత తిరుగన్ జూడంగరాకుండఁగన్
వర కోడూరు జనార్దనేశు కరుణాపాంగప్రభాదృష్టిచేన్.

బ్రిటిషు సామ్రాజ్య విజయ స్తోత్రః

ఒంగోలు వేంకటరంగసోమయాజినా విరచితం

శ్లో. శ్రీలసద్వేణుగోపాల జయం దేహి మమ ప్రభోః
యుధ్యతే యత్ర యత్రాస్తే కింగ్జార్జి చక్రవర్తినే. ౧

అన్యాయతస్తు బెల్జియాం యే ప్రవిశ్యాదహన్ స్థలాన్.
వేణుగోపాల తాన్ జేతుం విక్రమం దేహి మత్ప్రభోః. ౨

ఫ్రాన్సుదేశే జర్మనీభి రభియుధ్యంతి మామకాః
ఆంగ్లేయసైనికై ర్యుక్తాః గోపాలవిజయం దిశ. ౩

ఐరోపాయుద్ధరంగేషు యుధ్యంతే యేస్వసైనికాః
తేషాంతు వేణుగోపాల విజయం దేహి సత్వరం. ౪

యమ్డన్ క్రూజరుతోస్మాకం అభయం యోహి దత్తవాన్
వేణుగోపాల విజయం దేహ్యస్మచ్చక్రవర్తినః. ౫

కింగ్జార్జి చక్రవర్తీ యో భారతంచాభిరక్షతి
అనిశం తస్యవిజయం దేహి గోపాల ధీమతేః. ౬

గజేంద్రరక్షణం యేన కృతం పూర్వయుగే తదా
భోస్వామిన్ వేణుగోపాల త్వమేవాభయ మస్తునః. ౭

జయతుజయతుజార్జీ శ్రీబ్రిటిష్చక్రవర్తీ
భరతధరణిభాగ్యం చాస్తుతస్యైవ నూనం
బ్రిటిషు రషియ ఫ్రెంచీ మండలే మైత్రి శోభా
దిశిజ విజయభాగ్యం శీఘ్రమేవా తనోతు. ౮

ఆంగ్లేయదేశ జనపోషక పారిజాతం
ఆస్ట్రేలియాభరత ఖండమఖండరాజ్యం
స్త్రీరత్నలోకజన సాదరభావరూపం
గోపాలదేవ జయినం కురు చక్రవర్తిం ౯

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యాధీశులకు భారతమాతృ విజయసమర్పణము

యూరపుఖండఘోరభండనభాస్వద్రత్నావళము

మహామహోపాధ్యాయ కొక్కొండ వేంకటరత్న శర్మగారు

మానవు లందఱు మహిఁజను లగుటన్ – మహినే యుద్ధ మొనర్తురుగా!
యీ నవాహవంబున నర జలచరు – లింక వియచ్చరులై రహహా!
పూనికి నందందే పోరుం బోరిఁ – బొనరింతురు వేగులు, తఱిగల్
గానఁబడమి నవి వేఁగానిన మిటుఁ – గాంచ మహాయుద్ధ మిదె కదా! 1

జయాపజయములు దైవికములె యై – సమకొనుఁ గద, నిప్పటియూహల్
ప్రయోజనము లేనివి యనుచుం జె – ప్పనో; నైన, నే నుడివెద నం
దియ మేటికిఁ? దైజరున కందఱుం – దెలియఁగ శత్రులు, మిత్రులుగా
నయమున జ్ఞార్జిచక్రవర్తికి – జ్జయము సిద్ధ మని యననగుఁ గా! 2

సాయపడిరి యాస్ట్రియావారి కని – జర్మను; లింగ్లిషువా రన్నన్
దోయమువా రగు ఫ్రాన్సువారికిని – దుర్బలు లగు బెల్జియనులకున్;
న్యాయం బియది యగుట నందఱు స – హాయు లైరి యీ పక్షమునన్;
శ్రేయం బిదె కద దైవము దోడగు – సిద్ధము జయ మాంగ్లేయుల కౌ. 3

హైందవు లాంగ్లేయులతోఁ గూడి మ – హాహవముం జేయుటఁ జూడన్,
బొందగుఁ గృష్ణార్జునులు గూడుకొని – పోరికిఁ దొడఁగినయ ట్లహహా!
సందేహంబుం గలదే జయ మిట – సమకొనుటకు, ధర్మం బెందుం
బొందుపడునో యందే మేల్గలు పగుఁ; – బోలుంగద శాంతియె మేలై. 4

అప్రార్థితు లయ్యును సమయజ్ఞత – నాంగిలేయులకు సహాయులునై
దీప్రప్రవిదారణముఁ జలుపుటం – దెలిసి వారలు కృతజ్ఞతతో
క్షిప్రముగనె తమతో సమానులుగఁ – జింతించి సమస్వాతంత్ర్యం
బే ప్రసిద్ధముగ నొసఁగవలయుటన్ – హితమిది హైందవులకు నెందున్. 5

తన దొరునిడి బలతారతమ్యమును – దలఁపక, వృషభము వ్యాఘ్రముతో
ననిసేసి వినాశముఁ గాంచె; నటులె – యక్కట! యేనుఁ గహో!
ఘన మగు భల్లూకంబు న్మార్కొనె, – కనునె గెలుపు? గడు గాసిపడున్;
గనుఁగొన నఖిలమృగంబుల సింహము – ఖ్యాతిగ గెల్చి జయముఁ గాంచున్. 6

ఫ్రెంచివార లింగ్లీషువారలును – ప్రేముడిఁ గూడుటఁ జూడఁగ స
త్ప్రాంచితచందనకర్పూరంబులు – వలనొప్పఁగఁ బొందినయట్లౌ;
గాంచన్ జర్మను లాస్ట్రియనులు వే – డ్కం గూడుట రసమును బులుసున్
మించి కలసిన ట్లగపడు నెవరికి; – మేలగు రుష్యావారె ఘృతముల్. 7

సర్వవిధంబుల స్వతంత్రశక్తిని - జనుట బ్రిటిషుప్రభుతయె సూర్యా;
సర్వఁ బ్రజాప్రభుతచేతఁ జాగ్రిని - యోజుం దోఁచును ఫ్రాన్సు; మహా
గర్వంబునఁ గ్రౌర్యంబున జర్మను - ఖ్యాతిని సంగారకుఁ డనఁడౌ;
గుర్వాభము రుష్యాసామ్రాజ్యము; - రాజులు సర్వియా బుధభంగిన్. 8

ఆలమునకు మూలం బగు నాస్ట్రియ - యా శని; జర్మనుపక్షమునం
దాలోచింపక చేరెఁ గాన శు - క్రాచార్యుం డగుఁ దుర్కీ; వే
యేలా? యాంగ్లేయప్రభుత్వ మను - సిద్ధబలుండు జనార్దనుఁడే
కేల దర్భ గొనె; జపాను రాహువు; - కేతువు బెల్జియ మనఁగఁ జనున్. 9

నెపోలియనువలెఁ బ్రపంచజయమున్ - నెగడఁగఁ దగిన స్త్రైగ్గె యగున్;
విపులబలు లయిన యాంగిలేయులే - ఫ్రెంచివారితోఁ గలసిరి స
త్కృపాంతరంగులు గావున, వారలు - గేరక చేరఁగఁ గుసుమ లగ్గ;
నిపుడు విపులకున్ హిత మిది; కైజరె - యొనయని లెనశోకునికాంతిన్. 10

భూమిఁ గంసునికి గెలు పబ్బెనె శ్రీ - పురుషోత్తమునికె గెల్పొదవెన్;
భీమశక్తి శల్యునికిన్ జయ మయ్యెనె - భీమాగ్రజుండు యుధిష్ఠిరుఁడే
శ్రీమంతుఁడు విజయము హరికృపఁ గనెఁ; - జెందునె కైజరు గర్వితుఁ డా
స్వామి హరికృపన్? ధర్మిష్ఠుండగు - జార్జిచక్రవర్తి విజయుఁ డౌ. 11

అయనయసంపన్నుండు స్నీతి - న్యాయధర్మపరిపాలకుఁడున్
దయావీరుఁ డాయోధనవీరుఁడు - తంత్రావాపవిశారదుఁడున్
క్రియాప్రధానుఁడు కైజరు లోఁగొని - కీర్తనీయశాంతిం జేతన్
జయాగ్జనుం డట జయము బ్రాంతియె - జార్జిచక్రవర్తి విజయుఁ డౌ. 12

తేటగీతి

శ్రీ మహామహోపాధ్యాయనామబిరుద - రత్నశొక్కొండ వేంకటరత్నశర్మ
సముదితం బిసరత్నావళి మిది భీమ - భండననివారకము శాంతిభద్రదంబు. 13

సమరశాంతి రస్తు సర్వేజనా స్సుఖినో భవంతు.

ఇది విశేషముగ మొదట రోగికి చికిత్సవలెను బాలకునకు శిక్షణవలెను సుఖదాయకము గాకుండును. ఆంగ్లేయులు విశేషముగ వర్తకలాభమునకై మనదేశమున నివసించియున్నారు గాని వారికిని మనకును నింకను సంపూర్ణముగ సోదరభావ మేర్పడలేదు. పాశ్చాత్యులు భారతీయుల నప్పుడప్పు డక్కడక్కడ సాదర సమాన ప్రతిపత్తితోం జూడకుండుట తటస్థించుచున్నది. చీనాలో ఐరోపాఖండ వాసులు కొందఱు శక్తికొలఁది స్వలాభ ప్రాప్తికై పాటుపడుచున్నారు. కావున ఈ పూర్వపశ్చిమ సంబంధము మొదట కష్టదాయక మనుమాట నిక్కము. అట్లని యీసంబంధమును వదలఁగొట్టుకొనఁజూచిన నది యసాధ్యము. అది గాక అట్లు చేయుట మానవజాతికి శ్రేయోదాయకము గాదు. గృహకల్లోలము లుడిన నట్టివానిని తొలఁగింపవలయునే గాని కుటుంబనాశనమును చేసికొనఁగూడదుకదా! అట్లే మనకును పాశ్చాత్యులకును అన్యోన్యానురాగము లేకుండిన దానిని కలిగించుకొన వలయునే గాని, రెండుమూడువేల సంవత్సరములక్రింద "ఎవరికి వారే యమునాతీరే" యని యుండిన ట్లుండుటకు యత్నించుట మూఢత్వము. ఎప్పటికైనను మానవజాతి యొక్కటి కావలయును. అంతఃకలహములు నశింపవలయును. జాతిస్పర్థలు చావవలయును. ప్రేమయే ప్రధానము కావలయును. పృథ్వి మీఁది కీర్తిస్థితిని తెచ్చుటకు మనము పూర్వపాశ్చాత్య ఖండవాసుల ఆచారవ్యవహారములను పరిశీలింపవలయును; కాని యిప్పుడు ఉభయుల కున్న భేదములను కప్పిమూసిపుచ్చుట శ్రేయస్కరము గాదు. ఎవరు పూర్వపశ్చిమఖండవాసులకు స్నేహము కల్గింపఁజూతురో వారీరెండుఖండముల నాగరకమును బాగుగ పరిశీలించి, రెంటియందును నుండు మంచిచెడుగులను చూపి, ఉభయవిధనాగరకతలను సమన్వయించి సమ్మేళనము చేయవలయును.

పాశ్చాత్యుల మత సిద్ధాంత ప్రకారము పరమేశ్వరుఁడు సృష్టిస్థితిలయ కారణుఁడు. సకలము నాయన పాలించుచుండును. ఆయన సర్వమయుఁడు గాని, సర్వవ్యాపకుండు గాని, సర్వాధారుండు గాని కాండు; కేవలము ప్రభువు. ఆయన కొక స్వర్గలోకము కలదు. ఆ యాయనయొక్క యుచితాసనముపై కూర్చుండి ప్రపంచమును తన యిచ్ఛానుసారముగ నేలుచుండును. ఇది తప్ప మానవులకును ఆయనకును వేఱు సంబంధము లేదు. [illegible]చే తన్మతావలంబకులు ఎట్టి స్వాతంత్ర్యము [illegible] కార్యములోనికి దిగినప్పుడు [illegible] డగునట్టి భగవంతునితో సంబంధము [illegible] జాలక తమ కనుకూలముగ [illegible] బెట్టికొనిరి. [illegible] ఎట్టి భగవ[illegible] చరులకును ఎట్టి సంబంధము నుండుటను [illegible]. మతస్వాతంత్ర్యము వేఱుగ రాజ్యాంగ[illegible] వేఱుగ నయ్యెను. పరమేశ్వరుండు [illegible] వారల కడి యుండుట [illegible] పద్ధతుల ప్రకారము [illegible]. పుట్టుక [illegible] గాని, [illegible] గాని విశేషముగ తర్కములోనికి దిగక, [illegible] స్వర్గీయముగ మార్చుటకు యత్నించుచుండిరి; [illegible] జీవనమును ఎల్లరకు సుఖకరముగ బాగుచేసిరి. గ్రుడ్డి కుంటి మొదలగు [illegible]లకు జీవనాధారము [illegible]ర్పఱచిరి. మతాచార్యుల యధికార ప్రసక్తిని మాపిరి. రాజ్యాంగమునందు సమానత్వమును స్థిరపఱచిరి. స్త్రీలకు పురుషులతోడి సమానాధికారమును విద్యను నిచ్చిరి. స్త్రీ పురుషులు కలసి మెలసి [illegible] మోదముల ననేకము నేర్పాటుచేసిరి. బాలికాబాలకులను చక్కఁగ పెంచి వారియందు [illegible] గుణములను వృద్ధిపొందునట్లుగఁ జేసిరి. వారలకు స్వేచ్ఛ నెక్కువ కలిగించి చుఱుకుదనమును పుట్టించిరి. యువజనులకు తగురీతిని వివిధములగు పరిశ్రమిక కళాశాలలను స్థాపించిరి. బాలురను చిన్నతనమునందే కర్మయోగమున ప్రవేశపెట్టి నానాయంత్రములను త్రిప్పను నడుపను వారలకు తగు సామర్థ్యము కలిగించిరి. యువజనుల మేధాశక్తియు బాహుబలమును తీక్ష్ణత చెందునట్లు పలు తెఱంగులగు నాటపాటలను సృష్టించిరి. గ్రుడ్డితనము

ఇది విశేషముగ మొదట రోగికి చికిత్సవలెను బాలకునకు శిక్షణవలెను సుఖదాయకము గాకుండును. ఆంగ్లేయులు విశేషముగ వర్తకలాభమునకై మనదేశమున నివసించియున్నారు గాని వారికిని మనకును నింకను సంపూర్ణముగ సోదరభావ మేర్పడలేదు. పాశ్చాత్యులు భారతీయుల నప్పుడప్పు డక్కడక్కడ సోదర సమాన ప్రతిపత్తితోఁ జూడకుండుట తలఁపించుచున్నది. చీనాలో ఐరోపాఖండ వాసులు కొందఱు శక్తికొలఁది స్వలాభప్రాప్తికై పాటుపడుచున్నారు. కావున ఈ పూర్వపశ్చిమ సంబంధము మొదట కష్టదాయక మనుమాట నిక్కము. అట్లని యీసంబంధమును వదలఁగొట్టుకొనఁజూచిన నది యసాధ్యము. అది గాక అట్లు చేయుట మానవజాతికి శ్రేయోదాయకము గాదు. గృహకల్లోలము లుండిన నట్టివానిని తొలఁగింపవలయునే గాని కుటుంబనాశనమును చేసికొనఁగూడదుకదా! అట్లే మనకును పాశ్చాత్యులకును అన్యోన్యానురాగము లేకుండిన దానిని కలిగించుకొన వలయునే గాని, రెండుమూఁడువేల సంవత్సరముల క్రింద "ఎవరికి వారే యమునాతీరే" యని యుండిన ట్లుండుటకు యత్నించుట మూఢత్వము. ఎప్పటికైనను మానవజాతి యొక్కటి కావలయును. అంతః కలహములు నశింపవలయును. జాతిస్పర్థలు చావవలయును. ప్రేమయే ప్రధానము కావలయును. పృథ్వి మీఁది కక్షిస్థితిని తెచ్చుటకు మనము పూర్వపాశ్చాత్య ఖండవాసుల ఆచారవ్యవహారములను పరిశీలింపవలయును; కాని యిప్పుడు ఉభయుల కున్న భేదములను కప్పి మూసిపుచ్చుట శ్రేయస్కరము గాదు. ఎవరు పూర్వపశ్చిమఖండవాసులకు స్నేహము కల్గింపఁజూతురో వా రీరెండుఖండముల నాగరకమును బాగుగ పరిశీలించి, రెంటియందును నుండు మంచిచెడుగులను చూపి, ఉభయవిధనాగరకతలను సమన్వయించి సమ్మేళనము చేయవలయును.

పాశ్చాత్యుల మత సిద్ధాంత ప్రకారము పరమేశ్వరుఁడు సృష్టిస్థితిలయ కారణుఁడు. సకలము నాయన పాలించుచుండును. ఆయన సర్వమయుఁడు గాని, సర్వవ్యాపకుఁడును గాని, సర్వాధారుఁడును గాని కాఁడు; కేవలము ప్రభువు. ఆయన కొక స్వర్గలోకము కలదు. అం దాయన రత్నఖచితాసనముపై కూర్చుండి ప్రపంచమును తన యిచ్చానుసారముగ నేలుచుండును. ఇది తప్పు సనాతన ప్రజలకును ఆయనకును వేఱు సంబంధము లేదు. ఆయనచే తన్మతావలంబకులు అట్టి స్వర్గాంతమును విశ్వసించి, కార్యములోనికి దిగినప్పుడు మాత్రము లెక్కింపరయియుఁ పరస్పర భగవంతునితో సంబంధము నుంచుకొనఁ జాలక తమ కనుకూలముగ ధర్మశాస్త్రములను వ్రాసి పెట్టికొనిరి. సోదరులకు నట్టి భగవదుపదేశము చెప్పి చరులకును నట్టి సంబంధము నుంచుకొందురు లేదు. మతస్వాతంత్ర్యము లేనందు రాజ్యాంగస్వాతంత్ర్యము లేకుండ నయ్యెను. మధ్యయుగము నిరంకుశస్వామ్యము ప్రబలెను, వారల కది యంతట నాగసంఘమును సర్వజనస్వాతంత్ర్య పద్ధతుల ప్రకారము నిర్ణయించిరి. పురుషస్త్రీ శిశువులు గాని, మానవజన్మ మధిమానవుని గూర్చి గాని విశేషముగ తర్కములోనికి దిగక, నా గ్రహింప ననమును స్వర్గీయముగ మార్చుటకు యత్నించుచుండిరి; సంఘజీవనమును ఎల్లరకు సుఖకరముగ బాగుచేసిరి. గ్రుడ్డికుంటి మొదలగు వికలాంగులకు జీవనాధారము నేర్పఱచిరి. మతాచార్యుల యనుమతి ప్రసక్తి నాఁటిరి. రాజ్యాంగమునందు నిరంకుశత్వమును దీసివేసిరి. స్త్రీలకు పురుషులతోడి సమానాధికారమును విద్యను నిచ్చిరి. స్త్రీ పురుషులు గలసి మెలసి యానందించుటకు యుండు మోదముల ననేకము నేర్పాటుచేసిరి. బాలికాబాలకులను చక్కఁగ పెంచి వారియందు సహిష్ణుతయను గుణములను వృద్ధిపొందింపఁగల్గిరి. వారలకు స్వేచ్ఛ నెక్కువ కలిగించి యనుకూలతనమును పుట్టించిరి. యువజనులకు తగురీతిని వివిధములగు పరిశ్రామిక కళాశాలలను స్థాపించిరి. బాలురను చిన్నతనమునందే కర్మయోగమున ప్రవేశపెట్టి నానాయంత్రములను త్రిప్పను నడుపను వారలకు తగు సామర్థ్యము కలిగించిరి. యువజనుల మేధాశక్తియు బాహుబలమును తీక్ష్ణత చెందునట్లు పలు తెఱంగులగు నాటపాటలను సృష్టించిరి. గ్రుడ్డితనము

చెవుడు మూగతనము మొదలగు వైకల్యములు గల విద్యార్థులకు ఆయాయవస్థలందే నిపుణముగ విద్యను నేర్పిరి. సంఘజీవనమునందు ఐకమత్యాది గుణములు పెంపొందునట్లు చేసిరి. తమతమ దేశములలో నుండు వివిధజాతులవారికి పరస్పరప్రేమను పురికొల్పిరి. కూలి నాలిచేసికొని జీవించువారి వినోదార్థము అనేక సదుపాయములను చేయుచున్నారు. వారిని బాధించు యజమానులను తిరస్కరించి, యీబాధలను తగ్గించి, కూలి నెక్కువ చేయించుచున్నారు. రోజునకు కూలివాండ్రు తొమ్మిది పది ఘంటలకంటె నెక్కువ పరిశ్రమచేయు నవసరము లేనట్లు అధికారులతో చెప్పి చట్టముల నేర్పఱచుచున్నారు. బీదకుటుంబములలోని బాలుర చదువుకొన విద్యాలయమునకు పోయినపుడు, వారి యార్జన లోపముచే కుటుంబములకు ఇబ్బంది లేకుండునట్లు కొంతధనము నాయాగృహస్థులకు ముట్టునట్లు యత్నించుచున్నారు. కూలివాండ్రు పెద్దపెద్ద కర్మాగారములలో పనిచేయుచు వికలాంగు లయినపుడు, వారికి జీవనసదుపాయములను ఆయా కర్మాగారముల యజమానుల చేతనే చేయించుచున్నారు. చిన్నతనమునందు చదువుకొనకుండుటచే పెద్దతనమునందు అజ్ఞానావస్థలో నున్న వారికి ప్రత్యేకముగ పాఠశాలలను పెట్టి ఆ వయస్సున కవసరమగు విద్యను గఱపుచున్నారు. భాగ్యవంతులతో బీదలకు కూడ రాజ్యపరిపాలకులను, మంత్రులను, గవర్నరులను నెన్నుకొను నధికారము నిచ్చుచున్నారు. సంఘమందు కొందఱు నిఱుపేదలును కొంద ఱమిత భాగ్యవంతులు నుండిన హాని వాటిల్లు నని ధనమును భూమిని అందఱకు సమానముగ పంచజూచుచున్నారు. ఇంకను వర్ణింపరానట్టియు, వర్ణింపసాహసించినను తెగనట్టియు అనేకానుకూల్యములను పాశ్చాత్యదేశములలో చేయుచున్నారు. ఇవి చాలనిచో, భూమిని స్వర్గముగ మార్చ నింకేమి కావలయును? ఇదంతయు పశ్చిమప్రాంతముల జరుగుచున్నందుకు అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములే నిదర్శనము. అచ్చట జరగని మార్పెద్ది? అచ్చట మానవుల సౌఖ్యముకొఱకై తలపెట్టని కార్యమెద్ది? ఓహో! అచ్చోట మానవసంఘ పరిణామమునకై చింతింపని చింత యెద్ది?

కాని యీ సాహసకృత్యము లన్నియు ఈశ్వర సహనాసబలముచే గాక, తత్సహవాస మెడనైన తమకుం దాము తలపోయుటవలన కలిగినవి యని పైని సూచించియుంటిని. పాశ్చాత్యు లిట్టి యాస్తిత్యమును వారి కుశాగ్రబుద్ధికంటె, వారి యుదార హృదయము కంటె, వారి తీక్ష్ణమైన యిచ్ఛాశక్తిచేతనే పొందుచున్నారు. వారలకు బహుకాలము జీవించి హాయి ననుభవింప మిగుల కోరిక గలదు. వారికి అమితమైన సాహసము గలదు. వారు కర్మయోగులు. వారి కుండు ఇచ్ఛాశక్తి ఆయుష్కాలమును వృద్ధిచేసి ఇహసౌఖ్యముల నెక్కువచేయుచున్నది. కాని ఏయిచ్ఛాయోగము సాంఘిక సౌఖ్యములకు తోడ్పడినదో అదియే పాశ్చాత్యుల సంఘమునకును మన దేశమునకును ఆపదలను గూర్చుచున్నది.

పాశ్చాత్యులు కర్మయోగు లని చెప్పితిని. ఈ కర్మయోగమునకు కారణము కొంతవఱకు ఆదేశపు శీతోష్ణస్థితి. ఇంక కొంత అక్కడి పలుయుగములందలి స్థితిగతులు. మూడవకారణము ఆదేశములు సముద్రపు టొడ్డున వర్తకవ్యాపారమునకు అనుకూలముగ నుండుట. ఇవన్నియు చేరి పాశ్చాత్యదేశస్థులను కర్మవీరులను చేసినవి. ఈ కర్మకుశలత వారి యిచ్ఛాశక్తికి పదునుపెట్టినది. ఈ యిచ్ఛాశక్తిచే వారు తిరిగి మరింత కర్మవీరులైరి. వీరి కుండు సకల సుగుణదుర్గుణములును ఈ యిచ్ఛాశక్తి కధీనములు; దీనివలననే మొలకలెత్తినవి; దాని నతిక్రమింపవు. వీరలకు మేధాశక్తి యున్నది. కాని యది యీ యిచ్ఛాశక్తి కధీనము; ఈ శక్తిచేతనే జననమందినది, కాన దానియానకు దాటి నడువదు. వీరికి దయాదిగుణము లున్నవి. కాని యవి కూడ ఈ యిచ్ఛాశక్తివలననే ప్రభూతములు; దాని కధీనమై యున్నవి గాని, అవ్వాని కధీనమై యిచ్ఛాశక్తి లేదు. ఈ రెండుకారణములచే వీరి దూరదృష్టి మిక్కిలి మందమైనది. పరమావధివిషయమై వీరు బాగుగ నాలోచిం

పను. అందుచే వీరి రాజ్యాంగపద్ధతులు స్వాతంత్ర్య స్వత్వస్థాపనమునకు ననుకూలములు. వీరికి నమ్రత తక్కువ; విధేయతయు తక్కువ. [illegible] సర్వస్వతంత్రులు; అహంకార మధికము. కావున వీరి సంఘము మన సంఘమువలె లేని యనేక లోపములను గలిగియున్నది. వీరి కున్న శూరత్వమునకు తగినట్లు మానవాత్మయం దిట్టి ప్రేమయు దయయు నుండవలయును. వ్యాపారాభివృద్ధియు రాజ్యవ్యాపనము సుఖసాధనము పాశ్చాత్యరాజ్యముల యాదర్శములు. ఆ యాదర్శప్రాప్తికే ప్రస్తుతము నుహా సంగ్రామము జరుగుట లోకవిదితము.

ఇక ప్రాచ్యఖండము లన్ననో దీనికి స్థితి [illegible]. వీరి యిచ్ఛాశక్తి రోయినప్పుడు మేధాశక్తియని ఇంకొకప్పుడు దయార్ద్రహృదయమునకు [illegible]. దానికి స్వాధీనత లేదు. మనలో ప్రజ్ఞాగుణము విచిత్రముగ పెంపొందినది. ఏయభిప్రాయమునైనను ముక్కలు ముక్కలుగ విడదీసి భారతీయుడు బహువిధములుగ నర్థము చెప్పగలడు. వీని మేధాశక్తి యత్యద్భుతము. వీడు త్రిలోకములలోని గూఢ భావముల నన్నిటి నెఱుంగును. వీని కందని యాత్మ తత్త్వము లేదు. వీడు గుచ్చి చూడని ధ్యానమార్గము లేదు. వీడు పరికించని పరమావధివిషయము లేదు. వీడు బోధించని ధర్మము లేదు. తర్కము, తత్త్వము, అధ్యయనము వీనికి జన్మముతో పుట్టినవి. ఇందు వీ డసహాయశూరుడు. ఆహాహా! భారతీయునకు తెలియని జ్ఞానమార్గము గలదే!! వీని మేధాశక్తి నెవ్వడు పొగడగలడు!!!

భారతీయుని హృదయము నిట్టిదే. వీడు "పెద్దలం బొడగన్న భృత్యునికైవడి" నడచువాడు; "తన కన్నుల కన్యకాంత లడ్డంబైన మాతృభావమునేసె నుగలు వాడు". వీనికి పశ్వాదులమీద కూడ నమితదయ. వీని హృదయ మెప్పుడును దయారసముచే పొంగుచుండును. ఒక్కకఠినోక్తి వీనికి ములుకువలె గ్రుచ్చుకొనును. వీడు కోపమును భయంకరముగ చూచును; నమ్రభావము లేమిని రాక్షసత్వముతో సమానముగ నెంచును. జీవహింస కిచ్చగింపడు; తన ప్రాణము నైనను [illegible] నగరి [illegible] తాకు [illegible] కొనడు. ఇతనికి బాగానిము [illegible] వీడు పోయినవానిని కాపాడుటకు ఆత్మహత్యనైన నొప్పుకొనును. వీనికి త్యాగదానములు గుణములు, [illegible] సమానులు. [illegible] చూచినను [illegible] చూచిన, [illegible]. ఇతరుల బాధను చూడలేడు. [illegible]

కాని యోగ్యులు ప్రాచ్యదేశములలో [illegible] సాధనమునకు శిరోభూషణము [illegible], [illegible] శాస్త్రాల స్థితిక [illegible] కార్యలోపమునకు కారణము [illegible]. [illegible] మనయిచ్ఛాశక్తి [illegible] [illegible] ఏ కార్యమును గాని మనము [illegible] చేయుము. [illegible] మనము లోచన చేసి యోగ్యతను [illegible] యిచ్ఛాశక్తి యంతగా ప్రకాశించదు; [illegible] హృదయము [illegible] చూచి [illegible] ననో మన [illegible]. [illegible] గాని [illegible]. [illegible] కాలోచిత [illegible] సత్త్వాభావ మునచే చదివిపోవుచున్నను, దానిని మనము [illegible] చేయక అజనపనముగ నాలోచించి తేల్చిపోక కష్టములను కల్పించుకొందుము; లేకున్న దాని నిస్సత్త్వాభావమునకు తెలపోయుచు మిత్తి మీరిన దుఃఖములో మునుగుచుందుము. మనయిచ్ఛాశక్తికి బలము లేదు. దానికి ఆధారము లేదు. ఇందుచేతనే మనము జ్ఞానయోగుల మైతిమి. మనకు జయము రాదు. కష్టసమయములలో కాలూని నిల్చుండలేము. మన వినయము కూడ హద్దుదాటినది. దాని నపాత్రులయెడ చూపిన మనకే హాని వాటిల్లును. మూర్ఖునకు సుద్దు లెందుకు? అంధునకు సౌందర్య మేల? బధిరునకు సంగీత మేమి? కొందఱకు వినయమునకును పిఱికితనమునకును ప్రభే

దము తెలియును. అది గాక, మన మెల్లపు పతితవినయమునే చూపుచుండిన మన స్వభావమున కిదియే యలవడును గాని, ఇక శౌర్యమును సాహసమును మనలక్షణములలో నుండవు. మన దేశపు ప్రస్తుతస్థితియే దీని కుదాహరణము. మనసంఘమున మిన్న అతిబాల్యవివాహములు, వివిధములగు సాంఘికసనశోషణము లగు నాచారములు, కాలవిత పుట్టలు, జన సామాన్యము నకుక్క యుద్ధస్మృతి మొదలైనవి దీనినే పోషించుచున్నవి. మన సంఘబలము నానాటికి క్షీణించుచున్నది. దేశమునకు ధనము లేదు; శరీరబలము తక్కువ; బుద్ధిపటుత్వము హీనము. ఇట్లింకొక కొలది శతాబ్దములు నడచిన, ప్రాచ్యదేశములలోని యనేకజాతులు నశించును; భారతవర్షము నష్టపడును.

మన మిప్పుడు ప్రాచ్య పాశ్చాత్య దేశములలో నుండు లోపాలోపములను క్లుప్తముగా చూచితిమి. వీరి కున్న లోపములు వారికి లేవు. వారి కున్న మెఱుగు వీరికి లేదు. ప్రాచ్య పాశ్చాత్య దేశీయు లొక్కచోట నిలువలేకున్నారు, ఇది యీ సంఘర్షణకు భావ్యా ప్రకృతికముగా కారణమగుచున్నది. పాశ్చాత్యులయందు మనోబలమును, యోగిత్వమును వర్ధిలినవి. ప్రాచ్యులందు అవి తగ్గిపోయినవి. పాశ్చాత్యులందు దయార్ద్రహృదయము బలవత్తరము గాలేదు. ప్రాచ్యులందు అది హద్దు దాఁటినది. ప్రాచ్య పాశ్చాత్య ఖండములకు చెలిమి పొసగవలెనన్న, ఈ సంఘర్షణ మంతరింపవలెను. ఇది యున్నంతవఱకు ఒకరొకరిని సన్మానింపరు, విశ్వసింపరు, ప్రేమింపరు; వారివారి జ్ఞానవిజ్ఞాన శాస్త్రములు ఒండొరుల కర్థము గావు; అన్యోన్య ప్రేమా గౌరవము లుండవు. ఎవ్వాఁడైన ఈ యొండొరులకు సమభావము, సహానభావము కుదుర్పఁదలఁచినచో, ఈభేదమును తొలఁగింపవలయు. వారిలో సుకోమలభావములను వీరిలో కర్మయోగవాంఛను ఎక్కువ చేయవలయును. "ఏవం త్వయి నాన్యథేతోఽస్తి." ఇది గాక, మరియొక మార్గము లేదు.

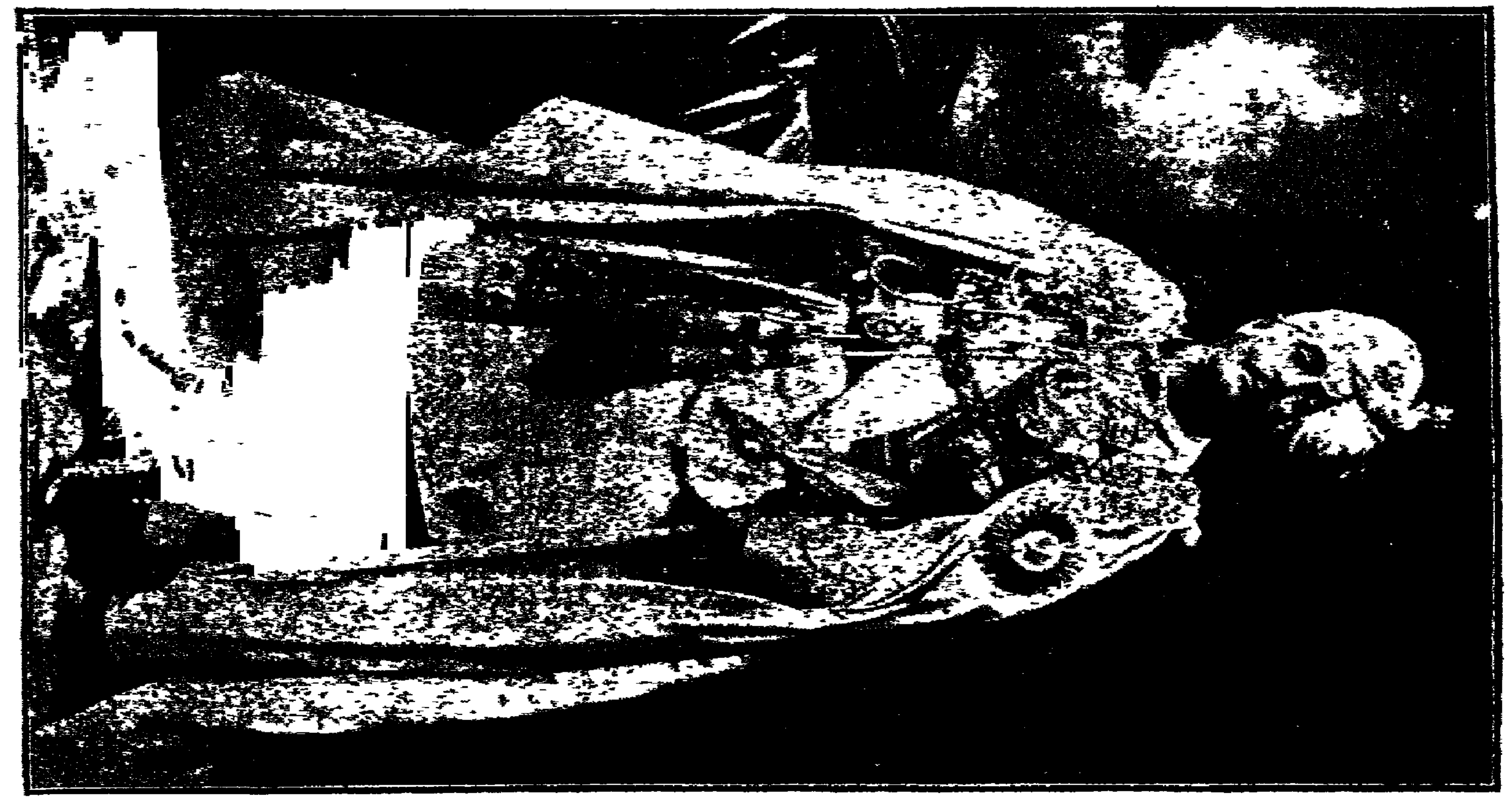
అయినను, దీని నొనఁగూర్చు టెట్లు? దీనికి సదుపాయము లెవ్వి? ఇందులకు సాధన మేమి? ఇరు తెఱంగులగు జాతీయాదర్శములందును ఇట్టి సంపూర్ణమైన మార్పును కలుగఁజేయవలయు నన, దాని కగు నుపాయములు అందుకు తగునట్లే యుండవలయును గాని, తెప్పకొయ్యతో సముద్రమును దాఁట యత్నించిన ట్లుండఁగూడదు. ఈ భేదాభేదము లెప్పుడు అసలు జాతీయజీవనములోనే యున్నవో, మనము చేయు యత్నము కూడ ఆ యసలునే మార్పవలయును. వేఱు పురుగు పట్టినపుడు సున్నమును చెట్టు మొదటనే ప్రయోగింతుము. ఆత్మకు వ్యాధివచ్చి నడత చెడినపుడు పైపై మందులు పనికిరావు. పాశ్చాత్యు లీదృశస్వభావు లగుటకు వారి మతమే ముఖ్య కారణము. వారి మతమందు విస్రంభ సుకోమల భావములను పుట్టించు సాధన సంపత్తి హెచ్చవలయును. యేసు క్రీస్తు స్వజీవనమును ఈశ్వరార్పితము చేసినవాఁడే. కాని యాయనయందు దంతకంటె ఆత్మపటుత్వము యోగబలము ఎక్కువ. ఈయన యూదీయజాతివాఁడు. ఆ జాతియందు ఆస్తిక్యమతసహానము తక్కువ. ఎంతవఱకును ఇహలోకసుఖమే గాని పరమానందవిషయమైన యోచన లేదు. యూదీయులు 'ఆత్మ నాశరహిత' మని నమ్మరు. శరీరముతోనే యాత్మ కూడ చెల్లునని వారి నమ్మకము. వారికి తదనుసారముగనే భక్తిభావములవలన పుట్టు కోమలత్వము పుట్టనవలేదు. యేసుక్రీస్తు యూదీయమతమును దాఁటిపోవుటకు యత్నించినను, తా నావలలోనే పడెను. ఈయనకు శాంతస్వభావము స్వతస్సిద్ధము గాదు; శౌర్యమును సాహసమును తీక్ష్ణము. కానసే క్రైస్తవ మతమందవన్నియు మిగిలిపోయినవి. కాఁబట్టి క్రైస్తవమతమందు సాధనసంపత్తి మాఱవలెను. సృష్టిజాలముమీఁదికి దృష్టి యెక్కువపోవలెను. జంతుజాలముమీఁద దయ పుట్టవలెను. సుఖము మానవ సంఘమునకే యున్న చాలు నని యనరాదు, విశ్వజనీన దృష్టి రావలెను. కర్మయోగము తగ్గవలెను. ధ్యానయోగము, భక్తియోగము ఎక్కువ కావలయును. మానవజాతిలో ప్రభేదములు కల్పింపరాదు. అందఱు

భగవత్పుత్రు లని నమ్మవలెను. మోక్షము కేవలము క్రైస్తవులకే కాదు, మానవ జాతికిఁ గావలయును.

అట్లే హిందూధర్మమునందును సాధనసంపత్తి మాఱవలెను. ఎంతవఱకును మనలో "నా కేమి చేతఁగా" దనియే కాని, "నాకు చేతౌను; నేను చేయఁ గలను; నేను చేసితీరెదను" అను సాహసము తక్కున. ఎంతవఱకును జీవించునది హాయిగ మృతిచెందుటకే గాని, మరింతకాలము మరియు జన్మములు హాయిగ బ్రతుకుటకుఁ గాదు. మనకు కర్మయోగము లేదు. మన కుండు నిత్యనైమిత్తికకర్మములు శరీరశోషణము చేయునే గాని శరీరపోషణము చేయవు. మన కుండు సాధనసంపత్తి యాత్మ గౌరవమును నాశనముచేసి జీవన్మృతులనే చేయును. మన కున్న భక్తి యుత్సాహమును పుట్టించుటకు మాఱు ఆత్మను నమలి పిప్పిపిప్పిచేయుచున్నది. ఇహలోకసౌఖ్యమును పొందుట పాప మని యెంచరాదు. ఇహలోక సౌఖ్యము లేనిదే పరలోక విషయమును చింతించుటకైన వీలుండదు. ఇహమును వదలుకొనినవారికి పరమును దక్కదు. మన జ్ఞానము గూడ మన యిచ్ఛాశక్తిని హీనముచేయుచున్నది. అది హద్దుమీఱుటచే ఇహ పరములకు రెంటికిని అక్కఱకు వచ్చుట లేదు. మనకు ధ్యానయోగము, భక్తియోగము, జ్ఞానయోగము తగ్గి, కర్మయోగము, శౌర్యయోగము, ఇచ్ఛాయోగము, మనోబలము, ఆత్మగౌరవము ఎక్కువకావలయును.

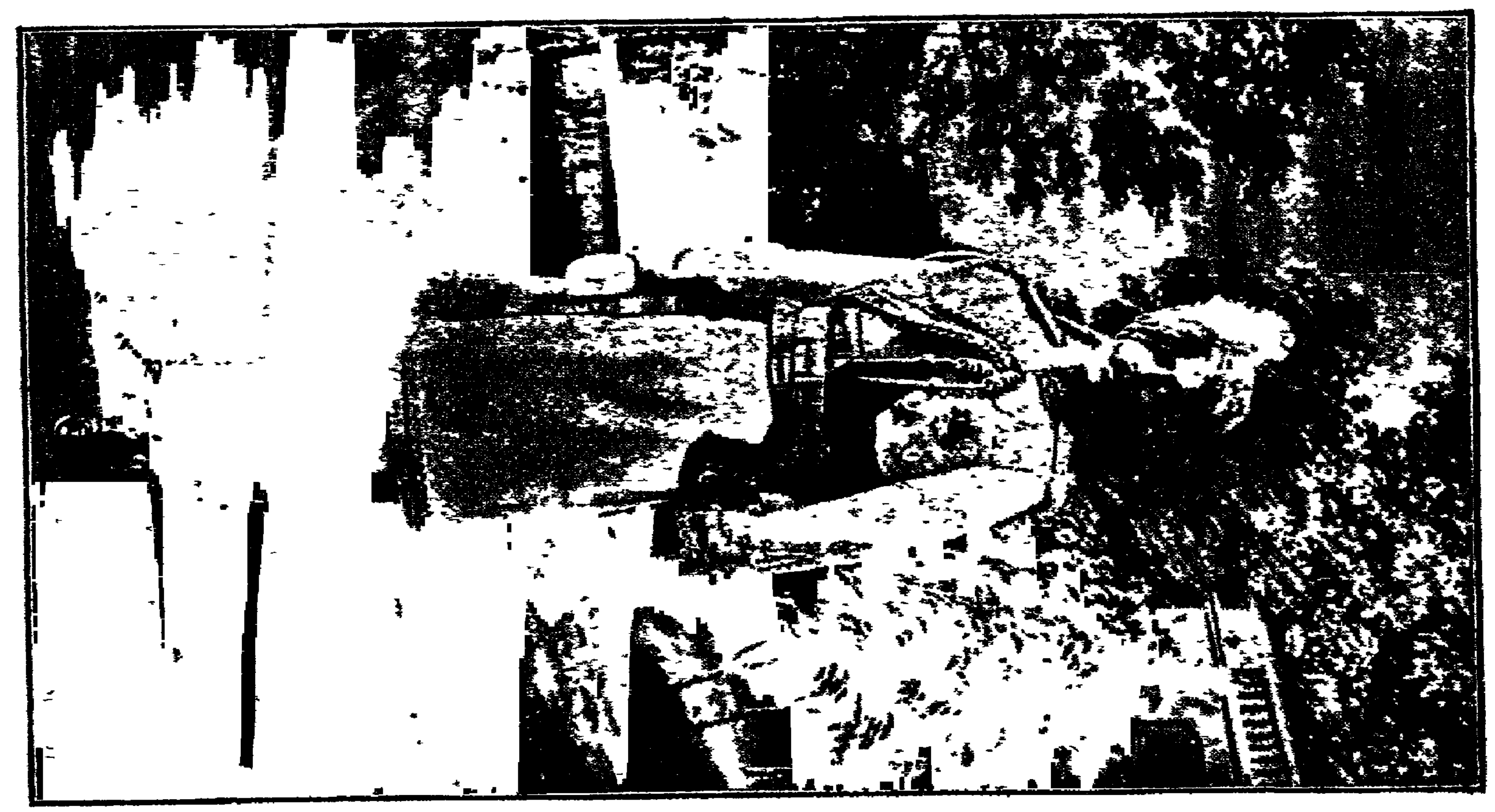
ఈ ప్రకారముగా నుభయదేశస్థుల యాదర్శములలోను మార్పు గలిగిన నిజ [illegible] మునకు [illegible]. ఆ ప్రకారము సాధన సంపత్తులు హిందువుల [illegible] త్వములు మాఱిపోవును. ఆ కాలమునందే ప్రాచీ ప్రతీచీ సంయోగము లోక కల్యాణమునకై [illegible] భగవత్సంకల్ప మని విశ్వసింపఁబడును. [illegible] హిందువుల వినయము పాశ్చాత్యులకు [illegible] గన్పట్టును; పాశ్చాత్యుల సాహసము ప్రాచ్యులకు [illegible] ముగాఁ గాన్పించును. [illegible] ప్రేమింతురు. [illegible] సౌహార్దభావ మునకు [illegible]. [illegible] ప్రేమ యుప్పొంగును. ఆత్మ [illegible]. [illegible] ములుగా ఐకమత్యము గల్గియుండును. [illegible] సంఘము సౌఖ్యమునకు [illegible]. మానవ [illegible] ఏకత హెచ్చును. దారిద్ర్యము [illegible]. [illegible] నశించును. స్త్రీలకు విద్య యబ్బును. రాజులు ప్రజా పరిపాలనమునకు లొంగుదురు. ప్రపంచ మంతయు [illegible] యుక్తరాష్ట్రము తీర్పును. [illegible] పరిపాలనము ఘన మగును. దుష్టులు మంచి [illegible]. [illegible] ఎక్కువగ నుందురు. అప్పుడే భగవంతుఁడు కూడ మానవుల యత్నములకు సంతసించి యాశీర్వదించును! ఓహో!! ఆ కాల మెప్పుడు వచ్చును!!!

MAHARAJAH MAJOR-GENERAL SIR PRATAP SINGH

మహారాజ మేజరు జనరలు సర్ ప్రతాపసింగు

COLONEL GANGA SINGH, MAHARAJAH OF BIKANIR

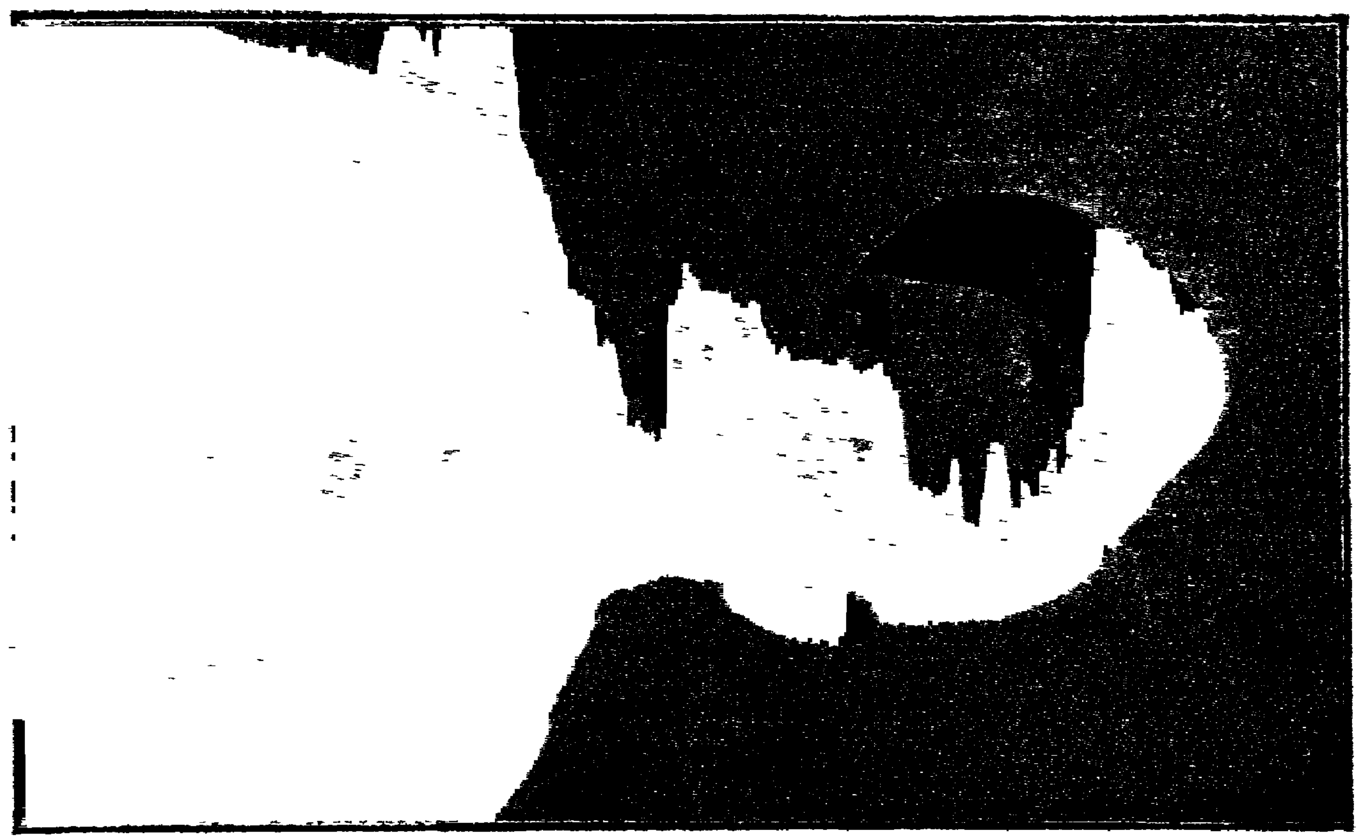
కర్నలు గంగాసింగు, బికనీరు మహారాజు

LORD KITCHENER SHAKING HANDS WITH A GALLANT INDIAN SOLDIER

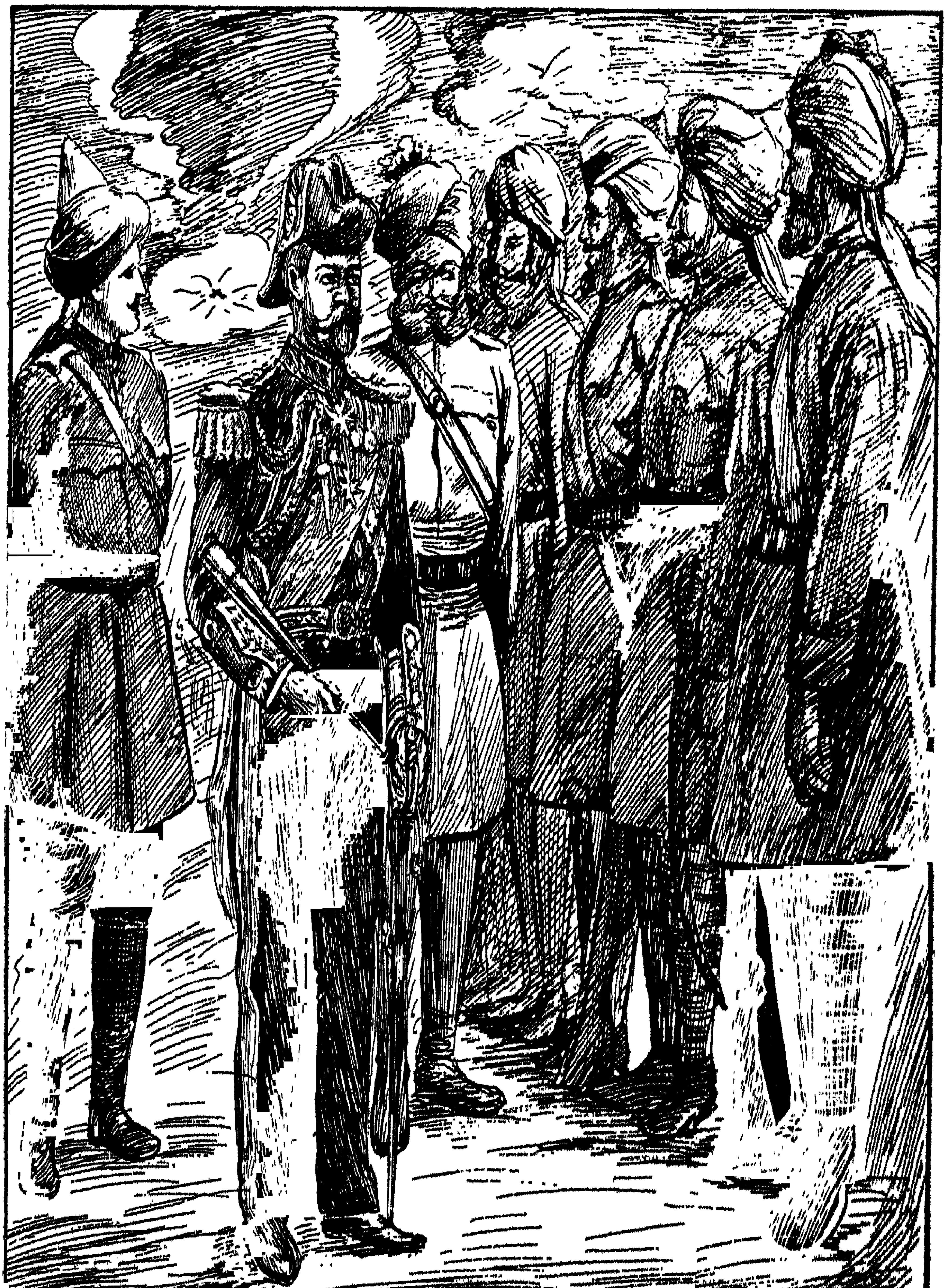
కిచనరుప్రభువు హైందవయోధునితో హస్తస్పర్శనము చేయుట

GANGA SINGH NEGI, V. C.

విక్టోరియాక్రాసును గడించిన భారతయోధుడు గంగాసింగు నేగి

KING IN THE FIRING LINE BEFORE INDIAN SOLDIERS

శ్రీజార్జి సార్వభౌముఁడు యుద్ధరంగమునందు హైందవసైనికుల కుశలమునరయుట

హైందవ సామ్రాజ్య శూరశిఖామణులు

భోగరాజు నారాయణమూర్తిగారు

మందారప్రతిమానకీర్తులు బ్రిటిష్ శస్త్రశాలమూర్తుల్ మహా
నందం బొందఁగ నీ కుమారు లనిలోనన్ భీమసంగ్రాము లై
ముం దెందుం గననట్టి యుద్ధపటిమమ్ముం జూపుచున్నా రదే
హిందూరాజ్యరమా! యదృష్ట మన నీదేసుమ్ము ముమ్మాటికిన్. 1

ఉ. మెత్తనివారిఁ గాంచి కసి మెత్తిగి మొత్తుట నైజ మాటచే
మొత్తిరి నీ కుమారులను మున్నలగ్రీకులు నింక నెందఱో;
మెత్తసినారె కాని చలమే గొని సాగిరి, వారలోకి మొ
క్కొత్తినవారినిన్ భయముపొందరె ప్రభుకోటిసహాయము ముండఁగాన్. 2

ఉ. స్వస్తిక వెల్లు నీ సుతుల బాహుబలాస్త్రాల విక్రమమ్మదే
స్తోత్ర మొనర్చుచుండె నిటు చూడఁగదమ్మ మొగమ్ము నెత్తి; నీ
పుత్రులు జర్మనీనిమహాభూమహశక్తికి సగ్గి వారి త్రైన
క్షాత్రముఁ జూపఁజొచ్చి; రిదె చాలుఁగదా పదివేలయేండ్లకున్! 3

శా. మూర్ఖుల్ తేరు సురాసురాసు లటునన్ మహోర్మిళలో సంచుఁ జం
ఘాల్య నాని, నైజధైర్యగరిమం బొంగ్రేయసాహస్యసం
పత్కప్రాప్తి మరింత గా, రపుచనూనగ్నిమ్ము నుగ్రాహగే
ఘూర్యాలన్ రసపుత్రవీరులును సీక్కుల్ గూడ నుప్పొంగరై? 4

సీ. యుద్ధనావను బాద మంచనేలేదు, సంగిని మొగ్గానస్త్రం గాంచినారు;
మనవారలు తుపాకులను బట్టనేలేదు, సమరమా యని కూయసాగినారు;
రణభూమియం దొక్క క్షణమైన నిలువంగఁగలరె నీ రని సన్నఁగడఁగినారు;
ప్రభులబల్మిని జోనసలసెగా, కంతటి వీరులా నీ రని గేరినారు;
హిందువులె శోల్లఁ గొండడు మందమతులు - హిందువులఁ దూలనాడినారిందు నందు;
అట్టి దేశాభిమానశూన్యవచనములఁ - బాటసేయకు మో తల్లి! భరతమాత! 5

సీ. భరతఖండాన ముప్పటి ద్రోణభీష్ముల శౌర్యప్రతాపముల్ చావలేదు;
భీమార్జునుల మహోత్కీలప్రతాపానలజ్వాల లింకఁ జల్లవడలేదు;
రథిక సభమన్యుపరవ్యూహభేదనాకౌశలమును నేలఁ గలయలేదు;
ఆచార్యపుత్రాశ్వత్థామాచార్యశౌర్యమహౌదార్యధైర్యంబు లడఁగలేదు;
అస్థిరమౌ దేహమ్ము లే యడఁగుఁ గాని - వినుము జీవాత్మ కెప్పుడు నాశనము లేదు;
తన్మహాత్ములఁ గాంచి ధన్యవీవు; - కొఱంత నీ కెందుఁ గలదమ్మ? భరతమాత! 6

చ. విదితపరాక్రముల్ సమరవేషములన్ ధరియించి నీ సుతుల్
తదుచితభీకరాయుధశతంబులతోఁ బొగమోడ నెక్కి ప్ర-

నున్నదరిని జేర, వారలను జూచి పరాసు లనంతసంభ్రమం
బొదవఁగ నార్చినార లోహోహో యనుచున్ జయనిశ్చితాత్ములై. 7

సీ. జాళువాబంగారుజల్తారుపగిడీల దట్టంపుగుచ్చులు తళుకు లీన,
పట్టుఫాయిజమాలపై నొప్పు మఖమలంగరఖాలరంగుల్ జిగాల్ మసంగ,
పటుతరభీకరవదనమండలములు చూపర కతిభీతిఁ దోఁపఁజేయ,
నిమ్మపండుల నిల్పు నీటైన మీసాలు తమ రాచఠీవి సందేశముఁ జూప,
ధవళసుందరదంతసంతానతరళి - థాళధళ్యంబు తమకుఁ జిత్రముగఁ దోఁప,
ఆ పరాసులు భారతీయాళి నెంత - యాదరించిరో యెఱుఁగవే యార్యధాని! 8

ఉ. నిన్నును నీ కుమారుల గణింతురు పెద్దగ నన్యదేశవి
ద్వాన్సు లెల్ల, నైనను కృతఘ్నులు కొందఱు నిర్విచారులై
నిన్నిరసించుచుందు రది నిక్కము; యైనను నింతమాత్రలో
వన్నెఁ దొఱంగెదే? పొరుగువారల కూరలె రుచ్యముల్ గదా! 9

సీ. ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞానపటిమమ్ము తొలుదొల్తఁ దల్లిరో! నీ మూలధనము గాదె?
మొదట "న్యాయమ్ము" నీ ముద్దుబిడ్డలు శేముషీప్రతిభన్ రచించినది గాదె?
ఈ విమానావళి హిందురాజ్యము! నీకు వింతయే? కొట్టసపిండి గాదె?
తగ నభోమార్గయంత్రపు సృష్టి హైందవప్రజ్ఞాధురంధరత్వమ్ము గాదె?
సకలవిద్యలు నీయందె సంభవించె - ధర్మదేవత కీవె యాధారమమ్మ!
బల్లిదుల నెందఱినో కన్న తల్లి నీవు - పూజ్యురాల వౌ హైందవరాజ్యలక్ష్మి! 10

సీ. విజ్ఞానశాస్త్రకోవిదురాల వనుటకు "జగదీశచంద్రుండు" సాక్షి గాఁడె?
ఘనతరకవితానిపుణురాల వనుటకు జననీ! "రవీంద్రుండు" సాక్షి గాఁడె?
బలవంతురాల వంబరో! నీ వనఁగ "ప్రొఫెసరు రామమూర్తి"యు సాక్షి గాఁడె?
తతరాజకీయమంత్రజ్ఞ వంటకు యశశ్శాలి "ఘోఖ్లే" యొక్క సాక్షి గాఁడె?
ఆజిలోన నజేయ వీ వనుట కిపుడు - వినుత "విక్టోరియా క్రాసు" బిరుదు గన్న
శౌర్యశాలి "గంగాసింగు" సాక్షి గాఁడె? - సరసగుణగణోపేత! యోభరతమాత! 11

ఉ. చండశతఘ్నికానికరసంజనితానలకీలికాళి బ్ర
హ్మాండము నిండ, శత్రునివహమ్ములకున్ లయకాలమూర్తులై
భండనచాకచక్యవిభవమ్మరుదార భవత్కుమారకుల్
మెండుగ మిత్రమండలికి మెప్పు ఘటింతురు దేశమాతరో! 12

చ. కొడుకుల క్షేమమున్ మదిని గోరెదవేని, "బ్రిటిష్ జగాన సూ
ర్యుఁ డెపుడు గ్రుంకలేఁ డను బుధోక్తి యథార్థము గాఁగ నీశ్వరా!
కడువడి నాంగిలేయుల కఖండజయమ్ము ననుగ్రహించి నా
యుడుమలఁ బాపు" మంచు స్మరియింపు మనారత మార్యదేశమా! 13

నిర్బంధసైనిక సేవ

భోగరాజు పట్టాభిసీతారామయ్యగారు

ఇప్పుడు జరగుచున్న యుద్ధమును గూర్చి ముచ్చటించుచు, "నిర్బంధసైనిక సేవాపద్ధతులను బ్రిటీషుదొరతనమువారు అవలంబింపవలసియుండును" అని ఇటీవల సెల్బోర్న్ ప్రభువు నుడివియున్నారు. ఈయుద్ధము ఒకటి రెండు సంవత్సరము లైనను పట్టు నను నిశ్చయమును, యుద్ధమునం దవలంబింపఁబడు నూతన విధులును ఇట్టి యూహకు కారణములు. ఇట్టిసందర్భమున నిర్బంధ సైనిక సేవయొక్క చరిత్రయు, వివరమును, లాభనష్టములును, భావిస్థితియు ఆలోచించుట ప్రస్తుతముగ నుండును.

సైనికులను దీసికొనుట మూడు పద్ధతుల ననుసరించి యున్నది:— 1. తమ యభీష్టమును బట్టి జనులు సైనికులుగ చేరుట. (ఉ. బ్రిటను.) 2. నిర్బంధముగ కొంతకాలము ప్రతిమనుష్యుఁడును సేనలో సేవచేయుట. (ఉ. జర్మనీ, ఫ్రాంసు.) 3. స్విట్జర్లాండులో ఆచరణలో నున్న "మిలీషియా" అను మూడవ పద్ధతినిగూర్చి మనము ముచ్చటింపనక్కఱ లేదు. నిర్బంధ సైనికసేవ ప్రథమమున 1793-వ సం.న ఫ్రెంచిదేశపు మహావిప్లవములో ప్రారంభింపఁబడెను. అప్పుడే సైనికులు యుద్ధమధ్యమున రంగమును వదలి పారిపోవుదురను భీతిచే వారిని గుడారములం దుంచి జాగ్రతపెట్టెడి యావశ్యకము తగ్గి, దేశాభిమానపూరితు లగు పౌరుల సేనలు యుద్ధరంగములకు క్రొత్తకళను తేఁగల్గెను. ఆ కాలములో ఈనిర్బంధము క్రొత్తమార్పే అయినను, దేశమునందు ప్రబలియున్న యరాజకము నడుమ ప్రజల ప్రాణములు, పట్టణములలోని న్యాయస్థానముల యెదుటకన్న, బహిఃప్రదేశమునందలి యుద్ధరంగములలో ఎదిరికక్షివారి ఫిరంగుల యెదుట ఎక్కువ భద్రముగ నుండెను. కావున ప్రజలు విశేషముగ సేనలో చేరిరి. 1798 లో నిర్బంధ సైనికసేవ శాసనరూపకముగ స్థాపింపఁబడెను. అప్పటి నిర్ణయకాలము 5 సంవత్సరము లయినను, సామాన్యముగ సైనికులు గడువు నతిశయించి సేవచేయవలసి వచ్చుటచే, అది సేవగనే కాక ఉద్యోగముగఁ గూడ పరిగణింపఁబడుచుండెను. అందుచే సైనికులు తమకు ప్రత్యామ్నాయముగ నితరులను సేనలోనికి పంపు నాచారము ప్రబలెను. ఇట్టి ప్రతినిధులతోఁ గూడిన సేన పూర్వము డబ్బున కాసించిన సేనకన్న హీనమై రాను రాను నీచ దశలోనికి వచ్చెను. నెపోలియనుచే పీడింపఁబడుచున్న జర్మనీదేశమునఁ గూడ చీనాయందలి యపజయమయిన పిమ్మట "క్రంపరు" పద్ధతి ననుసరించిన విధానముచే నొక విధమగు నిర్బంధ సైనికసేవ అభివృద్ధిలోనికి వచ్చెను. ఇట్టినిర్బంధము కొంతవఱకు సైనికసేవను దుస్థితికిఁ దెచ్చినను, అమెరికాలో 1861-1865 సంవత్సరములలో బానిసతనమును నిర్మూలము చేయుటకు ప్రజల నడుమ జరగిన యుద్ధముతో దాని గౌరవము పునరుద్ధారణ సేయఁబడెను. 1870-వ సంవత్సరములో ఫ్రెంచివారిపై జర్మనీకిఁ గలిగిన సులభజయము ఈ పద్ధతియందు జర్మనులు చేయఁగలిగిన సంస్కారము వలననే లభించిన దని చెప్పుదురు. అప్పటినుండియు, బ్రిటను తప్ప ఐరోపాఖండమునందలి దేశము లన్నియు ఈపద్ధతి నవలంబించినవి. రెండు సంవత్సరములనుండి బ్రిటీషు సామ్రాజ్యములో చేరిన ఆస్ట్రేలియా, దక్షిణాఫ్రికా, న్యూజీలాండు అను వలసలు గూడ ఫ్రాంసు జర్మనీదేశములలో నున్న నిర్బంధసైనికపద్ధతులను విశేషముగ సంస్కరించి యాచరణలోనికిఁ దెచ్చి, ప్రపంచకమున కంతకును మార్గదర్శులుగ నున్నవి. ఈ పద్ధతి యొక్క వివరము ముందు తెలుపఁబడును.

నిర్బంధసేవ మొదట అయిదు సంవత్సరముల కాలమువఱకు నిర్ణయింపఁబడెను కాని, దేశములోని సైనికసేవకు తగిన యువకుల నెల్ల నేఁటేట సేనలోనికి తీసికొనుట దుస్సాధ్యమయ్యెను. కావున రాను రాను

కలిమిలేములను, ఆ యా గ్రామపు కష్టసుఖములను మాత్రమే గమనించు జనబాహుళ్యమున కిది జాతీయభావమును సచ్చఁజేయును. ఇటలీలో సభ్యతను వృద్ధిచేయుట యట్లుండను, రాజధానులకుఁ గల పరస్పర వైషమ్యములను మాన్పి జాతీయభావమును పురికొల్పుటయందును ఈనిర్బంధమువలన కలిగిన ప్రయోజనము విశేషముగ కనఁబడెను. మఱియు సైనికు లెల్లరు కొంతవఱకు విద్యాభ్యాసము చేయవలసినవారగుటచే వారిమనోవికాసము ఇట్లు హెచ్చగును. ఇంతియ కాక జ్ఞానమునకు మూలము శిక్షయను లోకోక్తి ననుసరించి సైనికులకు నిర్బంధసేవ ఒకవిధమగు విద్యను బుద్ధిబలము నొసంగును; శుభ్రత, సకాలకార్యాచరణము, విధేయత, అధికారమున కనువర్తనము, క్రమమైన యలవాట్లు సైనికసేవవలన వృద్ధినొంది, సుశీలత, మనస్థైర్యము ఏర్పడును; సభ్యత నొందిన జనుల కుండు అభిరుచులను, అభ్యాసములను కలిగించి, మూఢవిశ్వాసములను తొలఁగించి, పౌరులను దేశాభిమానులుగను, ధైర్యవంతులుగను, ఉత్సాహపూరితులుగను చేయును; నిరుద్యోగుల కుద్యోగము కల్పించియు, నిఱుపేదతనమును తొలఁగించియు, సంఘములోని సోమరులను, అల్లరివాండ్రను బాగుచేయును. వీరిని బాగుపఱచుటకు, విద్యాభ్యాసము ధర్మబోధన దేవాలయములకన్న, నిదియె మహత్తరమైన బలమని చెప్పవచ్చును.

కొందఱీ యేర్పాటును గూర్చి ఇంకను శ్లాఘించిరి. దేశములోని యువజనుల నెల్ల సేనలోనికి తీసికొనుటవలన వ్యయము హెచ్చినట్లు కనుపించినను, వీనికి రెండుమూడు సంవత్సరముల సైనికశిక్షవలనఁ గలుగు శక్తిసామర్థ్యములు వీరిపాటును ఎక్కువ ఫలవంతముగ చేయు నని జర్మనిలోను, ఇంగ్లాండులోను అనేకులు అభిప్రాయపడుచున్నారు. ఇందులో కొంత సత్యముండవచ్చును గాని; ఏవయస్సులో జనులు విశేషము కష్టమున కోర్చి పరిశ్రమలయందు పాటుపడవలెనో, ఆవయస్సునందు రెండుమూడు సంవత్సరముల కాలము వారిని తమ సహజవృత్తులనుండి తప్పించి సైనిక జీవితమునకు లోఁబఱచుటవలన, సైనికోత్సాహములచేతను, సైనిక సాంప్రదాయముల మూలముగను, ఏదూరమునందో ఏపల్లెయందో ఏపేదసాదల మధ్యముననో తమ పూర్వపు వృత్తులను వీరు తిరిగి యవలంబించుట తమకు గౌరవహీనముగ నుండు నని తలంపవచ్చును.

బహిరంగ శత్రువులను సంహరించుటకు నిర్బంధ సైనికసేవయొక్క ప్రయోజన మెట్లున్నను, అంతరంగ కలహములను, కలవరమును మాత్రము నివారించుటకుఁ గాని సద్దుచేయుటకుఁగాని ఇది తగుప్రతిక్రియ కాఁజాలదని కొందఱి యభిప్రాయము. ఆంగ్లేయభాషను మాట్లాడు ఇంగ్లాండు అమెరికా దేశము లీవిధాన మవలంబింపలేదు. కాని ఐరోపాఖండ మంతయు కొంచెము హెచ్చుతగ్గుగ నీవిధానము నవలంబించినవి. ఆదేశములందే యరాజకము కూడ ఎక్కువగ ప్రబలియున్నవి. ఒకప్రక్క నిరుద్యోగులకును, సోమరులకును, దురాగతులకును పనిని గల్పించి వారి నెల్ల సంస్కరింపఁ బ్రయత్నించినను, మఱియొకప్రక్క దేశమునం దుండెడి యసంతృప్తిని బలపఱచి యట్టి యసంతుష్టి నొందినవారు ఎప్పుడైనను గలసి యంతఃకలహములను విప్లవములను గల్పింపఁ బ్రయత్నించినచో వారి కిదివఱ కుండిన సైనికశిక్షవలన వారిని రాజ్యాంగమునకు బలవద్విరోధులుగ చేయునని ఇందు నొకలోపము చూపఁబడినది. ఈయెన్నికయందు కొంత అతిశయోక్తి గూడ ఉన్నట్లు తోఁచుచున్నది. పాశ్చాత్య దేశములలో ప్రజ లెల్లరు సాయుధులుగాని నిరాయుధులు గారు. కావున తిరుగఁబాటు సేయుటకు వారికి సైనికశిక్ష యనావశ్యకము. ఐర్లాండులో నిర్బంధసైనికసేవ లేకపోయినను, ఇటీవల స్వరాజ్య మొసంగు శాసనము పార్లమెంటులో చర్చింపఁబడునపుడు అల్‌స్టరువారు లక్షమంది తిరుగఁబాటు చేసెద మని సాయుధులై రాజ్యాంగమునకు తొందర కలిగించిరి.

సైనికశిక్షవలనఁ గలుగు ప్రయోజనము లనేకములు గలవు. కాని దానివలనఁ గలుగు నష్టములు గూడ కొన్ని గలవు. సైనికాధికారమును మీఱక చెప్పినపనులను చేయించుచు, ఆత్మవిచక్షణ లేని నిరంకుశవిధేయతను నేర్పెడి యాశిక్షవలన, స్వతంత్రాలోచనయు, ప్రత్యేక

వ్యక్తిత్వము నశించు నని కొందఱి యభిప్రాయము. బుద్ధి కౌశలమును, చుఱుకుఁదనమును గలిగిన యువజన శ్రేష్ఠుల బుద్ధిప్రసారమున కిది గొప్ప యంతరాయ మందురు. ఇట్టిపురుషులలో నెందఱి మహాశక్తులు వ్యర్థమగుచున్నవో, యెందఱి మనస్సులు సంతాపము నొందుచున్నవో యూహించుట సులభము.

కాని ప్రజాస్వామికమును గోరు దేశములలో ఈ నష్టములను నివారించుటకైన గమనింపక, నిరంతరము ప్రజలు సైనిక జీవిత మాహాత్మ్యమునందు నిమగ్నులై యుందురు. ఎట్లు ప్రతియువకునకును వ్రాఁతయెయ్యవలెనో, అట్లే ఈ దేశములలో ప్రతియువకుఁడును సైనికుఁడుగ నుండవలెను. నిర్బంధ సైనికసేవ జాతి మత భేదములను నిర్మూలముచేసి, ప్రజల నందఱను కులము ధనము మున్నగువానివలనఁ గలుగు తారతమ్యములనుండి తొలఁగించి, వారికి సర్వసమానత్వమును గలుగఁజేయును. కాని, నిర్బంధ సైనిక సేవకును ప్రాతినిధ్యపు పరిపాలనను గోరు ప్రజాస్వామికమునకును గొన్ని యసందర్భములు గలవు. ప్రజాస్వామికమునందు అధికారము, అనువర్తనము అను భావములు తిరస్కరింపఁబడి, తెలివిగల వక్త నాయకత్వము వహించును. ప్రతిసమస్యయు జనబాహుళ్యముయొక్క యభిప్రాయము (వోట్ల) ననుసరించి నిర్ణయింపఁబడును. మఱియు ప్రజాస్వాతంత్ర్య మను భావము పోను పోను అరాజకమునకు సమీపించుచుండును. నిర్బంధసైనికసేవ యన్ననో, నిరంకుశాధికారము, చర్చగాని విచారణగాని లేని విధేయత. ఇందలి ఆదర్శములు అభ్యాసములు భావములు, ప్రజాస్వామికమునకు వర్తించువానికి అతిదూరములై యుండును. రానురాను సర్వత్ర ప్రజాస్వామికము వృద్ధియగుచున్న దేశములలో నిర్బంధ సైనికసేవ ఎంతవఱకు వర్ధిల్లఁగల దని మహనీయు లనేకులు సంశయించుచున్నారు. ఎంతకాలము గరుత్మంతుఁడు చిలుకలవలన పరిపాలింపఁబడుదురు ?—— అని వీరు ప్రశ్నింతురు.

ఈ తర్కవాదము [illegible] ప్రపంచ మంతటను నిర్బంధసైనికసేవ [illegible]చున్నది. ఇంగ్లాండు అమెరికాలలో దీని యనావశ్యకతకు కారణము లిదివఱకే నుడువఁబడినవి. లాభనష్టము లెట్లున్నను, ఇంగ్లాండులోని పద్ధతులవలన సైనికవ్యయము విశేషముగ హెచ్చుచున్నది. ఈవ్యయము హెచ్చిన కొలఁది దేశముయొక్క ఋణము వృద్ధియగును. ఇది యొక ఇంగ్లాండు దేశమున నేగాదు, కాలక్రమమున సకలదేశములలోను రాజ్యాంగమునారి యప్పులు వృద్ధియగుచున్నవి. ఈ యప్పులు ఆయాదేశపు ప్రజలనుండి గాక ఇతర దేశపుప్రజలనుండి కూడ పుచ్చుకొనఁబడుచున్నవి. దీనికి ముఖ్యకారణము వత్సరవత్సరము సైనిక సంబంధమగు వ్యయముయొక్క వృద్ధియే. ఇంగ్లాండు దేశముయొక్క యప్పు 1835-1888 సం.లనడుమ నూటికి173 పెరిగి273 అయినది. ఇటీవల నిరంతరము యుద్ధనౌకలయందును ఆయుధములందును జరగుచున్న మార్పులే ఈ వృద్ధిని ఇంకను హెచ్చించుచున్నవి. ఇంగ్లాండుయొక్క స్థితిగతులను గమనించువారు ఆదేశముయొక్క భద్రతకు ఇట్టి వ్యయము అత్యవసరమని గ్రహింపకమానరు. తనప్రజల కైనను వలయు నాహార పదార్థముల నెల్ల పండింపఁజాలనట్టియు, తన జీవితమునకు పూర్ణముగ విదేశీయమైన వాణిజ్యముపై నాధారపడవలసినట్టియు, తన రాజ్యపరిమితినిబట్టి, తఱుచుగ నితరరాజ్యములతో కలహింపఁదగినట్టియు, ఇతరుల దండయాత్రకు ఆశను గలిగించునట్టియు ఈద్వీపము మఱియొకరీతిని తనస్వాతంత్ర్యమును నిలుపుకొనఁజాలదను నంశము ఆంగ్లేయ ప్రజలును పాలకులును గ్రహింపఁగలిగియుండుట మిక్కిలి శ్రేయోదాయకము.

ఈ వ్యయమునందు వృద్ధి అన్నిదేశములయందుఁ గన్పట్టుచు, అన్నిరాజ్యములను గలవరపఱచుచున్నది. ఇది ఎట్లు అంత్యము గానున్నదో ఎవరును గ్రహింపఁజాలకున్నారు. కాని వ్యయమును గొంతవఱకు తగ్గించుటకు నిర్బంధ సైనికసేవ యను నూతన ప్రతిక్రియ వర్తించుచున్నది.

ఇంగ్లాండుయొక్క స్థితినిబట్టి నిర్బంధ సైనిక సేవ ఇంగ్లాండులో [illegible]

లను వలసలలో అది కొంతమార్పుతో రెండు సంవత్సరములనుండి అవలంబింపఁబడుచున్నది. దీనికి 'సిటిజన్ ఆర్మీ' అనఁగా 'పౌరులసేన' యని యావలసలలో నామకరణము చేయఁబడినది. ఆస్ట్రేలియా న్యూజిలాండు దేశములు ఇంగ్లాండునకు ఎక్కువ దూరముగ నుండి, ఆసియా దేశస్థుల దండయాత్ర భీతి నొందిన వగుటచేతను, దక్షిణాఫ్రికాలో వలసకువచ్చిన పాశ్చాత్యుని ప్రతిగనొక్కనికిని అయిదుగురు చొప్పున దేశీయుల సంఖ్య హెచ్చుగ నుండుటచేతను, ఈ మూడు వలసలలోను పౌరులసేన యను నిర్బంధ సైనిక పద్ధతి యవలంబింపఁబడినది. ప్రతి పౌరుఁడును 12 సం.ల వయసు మొదలు 25 సం.ల వయసువఱకును, అనఁగా 13 సం.ల కాలము సేవ చేయవలెను. ప్రతిసంవత్సరమును మొత్తముమీఁద 16 రోజులు సేవ చేయవలసియుండును.

వయసు	
12-14 సంవత్సరమునకు	90 గంటలు శిక్ష.
14-18 ,,	4 రోజులు డ్రిల్లు.
14-18 సంవత్సరమునకు	12 అర్ధదినములు డ్రిల్లు.
	14 రాత్రులు ,,
18-25 వఱకు పౌరుల సేనలో చేర్చుకొనఁబడి సం.కు	16 రోజులు శిక్ష.
,,	8 ,, పర్యటనము.
మొత్తము కాల్బలమునకు	6½ మాసములు శిక్ష.
టెక్నికల్ సేనలో	8½ ,, ,,

ఈ విధముగ ఫ్రాన్సు జర్మనీ దేశములలోని పద్ధతి సంస్కరింపఁబడినది. ఇది యైనను, వాలంటీర్ల సంఖ్య తగినంతగ నుండనియెడల, తగిన వయస్సుగలవారిలో కావలసినవారిని లాటరీవలన తీసికొనెదరు. సేవచేయుకాలములో రోజునకు రు. 2-4-0చొ. వేతన మొసఁగఁబడుటచే, వ్యయము విశేషము కాఁజాలదు. మన దేశములోఁ గూడ నిట్టినిర్మాణము అవలంబింపఁబడునెడల అమితమగు సైనికబల మేర్పడుట కవకాశము కల్పింపఁబడును.

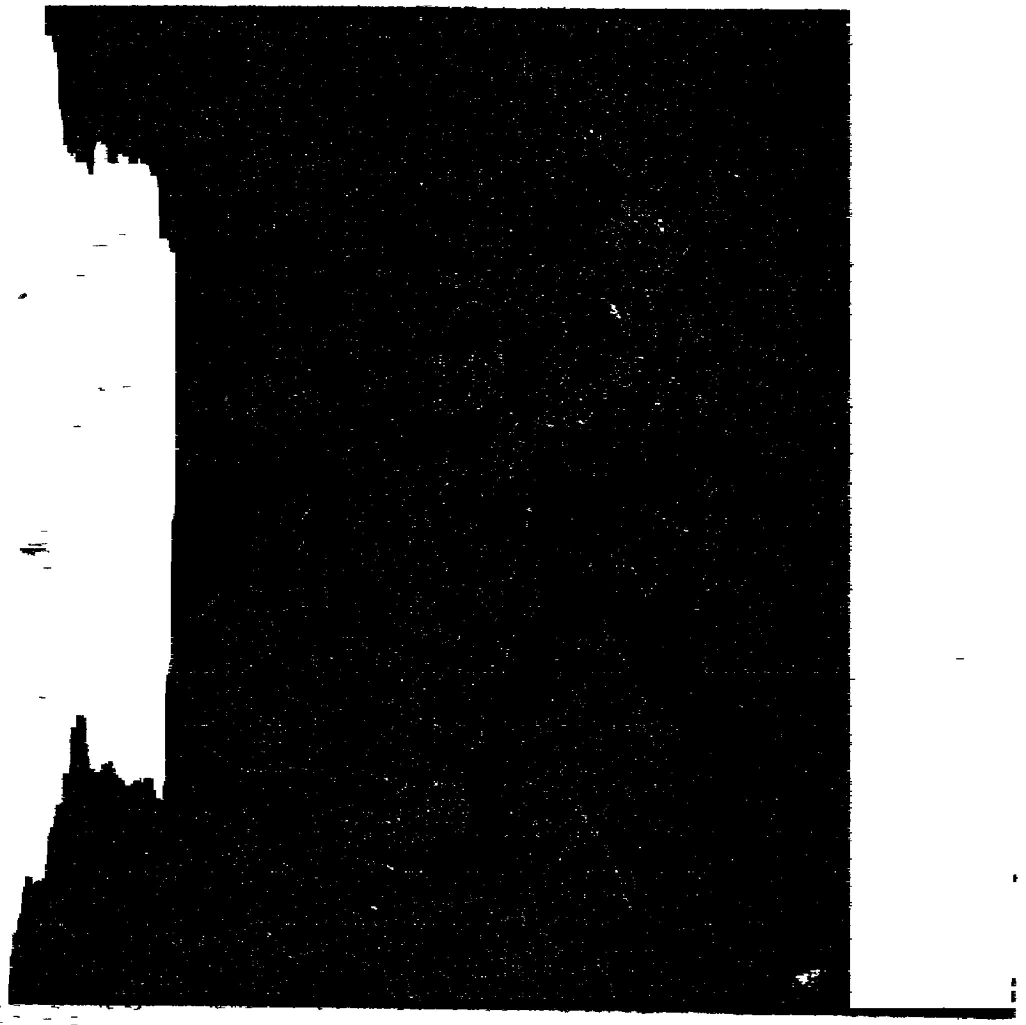
భాషాయోష

కన్నేపల్లి సాంబశివరఘురామస్వామిగారు

ధనికవరేణ్యులార! కవితాప్రియులార! సమగ్రసా
ధనసములార! నా యనుంగుఁదమ్ములు మీరలు, సచ్చరిత్రముఁ
వినుఁడు: ప్రపంచరంగమునఁ బేరు ప్రతిష్ఠలఁ గాంచి వాసికె
క్కిన మన యాంధ్రదేశమునఁ గీర్తివహించినదానఁ; దొల్లి నేఁ
గనియెను భారతాంబ, తదనంతరమందు మహాత్మ తెంపుతో
ననుఁ గని 'దీర్ఘ మాయు' వనినా; నతిబాల్యమునందు నాకు కీ
పదంబులను దక్కువారలను [illegible] నా
గ్గుణముల ముద్దుమాటలను దోఁచినయట్లుగ నేర్పికొంచు; నా
మనికతఁ జూచి కొంచె అభిమానమునన్ ననుఁ జేరఁదీసి నా
కని విను మందు; నా యుక్కెఁగినంతకు నన్నయ ప్రమాదిమార్తి, గా
ఘనుఁడు ముదంబు మీఱ ననుఁ గాంచి సతీమణి! నీ విశేషముల్
గనుఁగొన వేడ్క మీఱె నిను గాఁదలి పుత్రికరీతిఁ బెంచెదన్
జనవుస రమ్మ; నీ జనక సంస్కృతభామిని నాఁ జెలంగు నా
ననయను సర్వసత్క్రమవిధానసుధానస [illegible]
గ్రై ననుమఁ దోడుకొంచుఁ జని తోఁచిన చీరలు [illegible]
దనివి సనంగ నిచ్చి ప్రకృతం బగు నంపము హెచ్చినట్లు న
న్నయమునఁ బెంచె; సంస్కృతయు నాదగుబుద్ధిని గల్గు లోపముల్
గనుఁగొని దిద్ది నన్ను నకలంబును సోదరరీతిఁ గన్నత
ల్లినియతి ముద్దుచేసి యనలీలను నన్ దనలోన నైక్యముం
దునటులు చేసె; నిట్లు పరితోషము నొంది వసించుచుండ నా
జనకుఁడు పంచమాగమము సమ్మతిమీఱ సగణ్యపర్వమున్
దనుకను బోదచేసి తన దారని స్వర్గముఁ జేరె; నందుకై
వినటను దూలి నా ప్రబతు కపాస్తసుఖం బని రోఁజుచుండఁ ది
క్కనకవి యేగుదెంచి ననుఁ గౌఁగిటఁ జేరఁగఁదీసి 'బిడ్డ! పో
యిన కవివర్యుఁ దెచ్చుటకు నెవ్వరుఁ జాలరు; కాని నీ మన
మ్మునఁ గల కోర్కెఁ దీర్ప సరిపోవమె? భారతసేవ మెల్ల నీ
మను వహియించి సంస్కృతకుఁ గూర్చినతీరునఁ గాంతిమద్విభూ
షణనిచయమ్ము నీకును నొసంగెద' నంచును నూఱడించె; నా
తనిదయ భారతమ్మునకు దాఁక నెఱింగితి; నాఁటనుండియున్
దినదినమున్ గవీశ్వరులు దివ్యపురాణములున్ బ్రబంధముల్
గొనబగు నాటకంబు లనుకూలము లౌ నవలల్ రచించి; రిం
దనుకను దక్కెవీశ్వరులు నన్నును భూషలు తేలి నారు; పూ
ర్వనియత గౌరవంబునను [illegible] ప్రాచీన కావ్యముం
దునఁ గననయ్యె [illegible] దక్కువై నకా

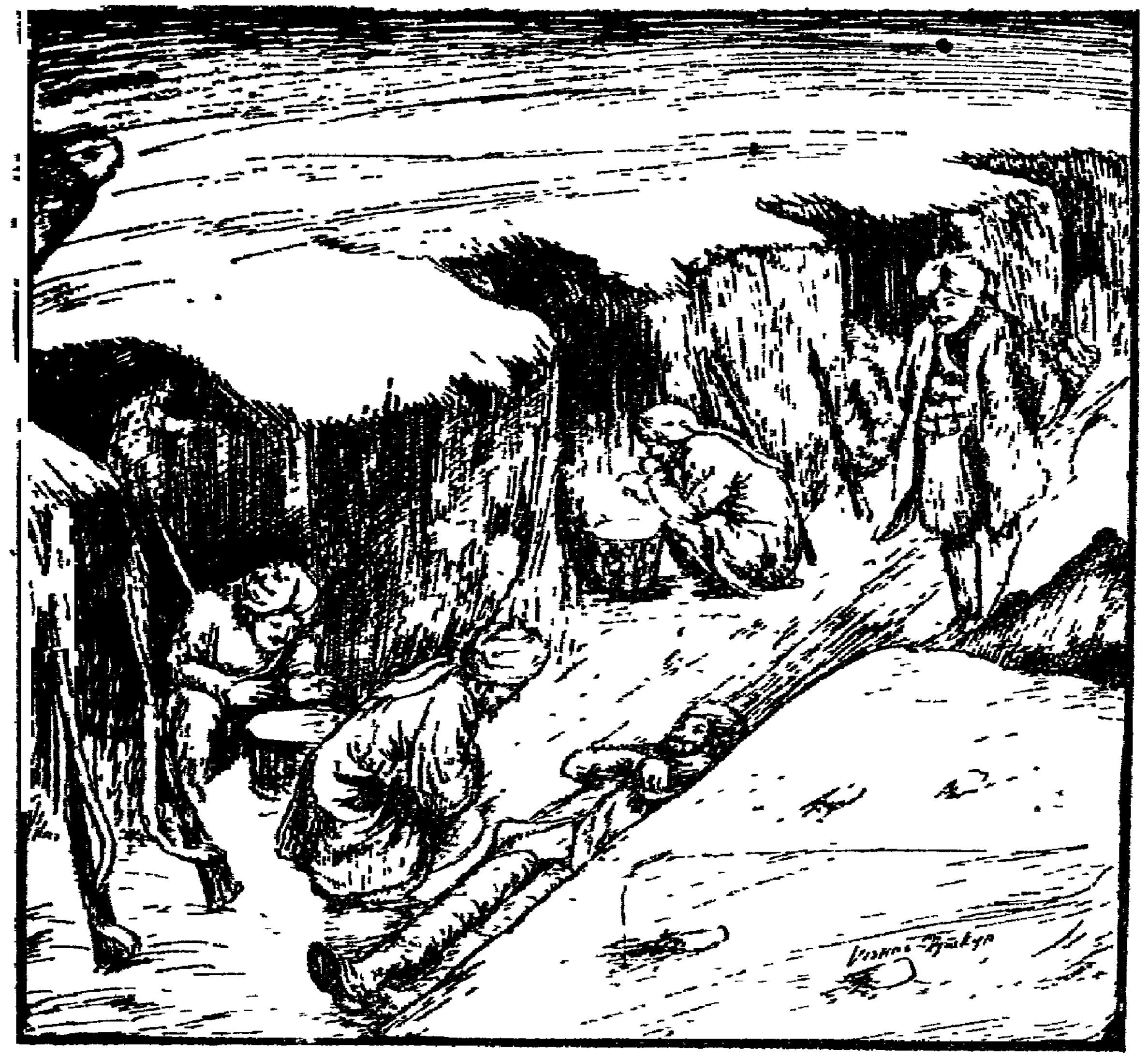
రణమున; నిప్డు [illegible] విశేష [illegible]
[illegible] మాన్య [illegible]; ధీమణులు
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ప్రకృతి [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]! [illegible] భాషయు [illegible]
[illegible]
[illegible]? వ్యవహారికభాష [illegible]
[illegible] పుస్తకములను వ్రాయుచు [illegible]? [illegible]
[illegible] గ్రాంథికంబు వ్యవహారిక [illegible] రెండు రూపముల్
గనియెను భాష; తొల్లిటి గ్రంథము [illegible]
క్కనయని మాటలాడు [illegible]
ఘనతఁ జెలంగు టెట్లు? [illegible] భాష [illegible]
క్కను నొకదానిఁ జెప్పికొని వ్రాసికమున్ వచరించి దానితో
ననువుగ రాత్రియుంబవలు సౌఖ్యములం జెలుచుండినన్
జనములు లెక్క సేయ; రలసాని యుఁ దానును మంత్రిగా ప్రియా
జ్ఞనియతకావ్యబాలముల సమ్మతిఁ జేసెద మన్న నెవ్వవా
రును గలరే? సతీమణియు రూఢి తదంశములందు; నట్టిదే
జనములు మాటలాడునది సానివిధమ్మన నుండు; గ్రాంథిక
మ్మనినను నగ్నిహోత్రమును సాక్షిగఁ గైకొని పెండ్లియాడుకొ
న్న సలిననేత్ర! రెండు నొకనాఁటికి సామ్యము గావు; మచ్చిక
మ్మను విడనాడుఁడం దటును! పూర్వమునుండియు నచ్చుగ్రంథముల్
చదనకి హుతాశనార్చులకుఁ జేయకుఁ డాహుతిగాఁగ; భేదమున్
గనుఁగొని తోఁచినట్టి యుపకారము చేయుఁడు, వెనవేలు వం
దనములఁ జేయుదాన నృపధర్మయు లానుఁడు రాజులెల్ల; మీ
ఋణమును దీర్చుకొందుఁ దగురీతిని సోదరులార! మిమ్ముఁ జే
రిన నను [illegible] విడిన [illegible]
[illegible] గనుఁడయ్య! [illegible] ప్రాపుఁడయ్య నన్ను! నా
మనికిత నాకుఁ జాలుఁ గొఱమాలిన మార్పులు వద్దు నా కికన్.

CARRYING A MACHINE GUN

ఒక యంత్రఫిరంగిని కందకములోనికి గొంపోవుట

LIFE IN TRENCHES

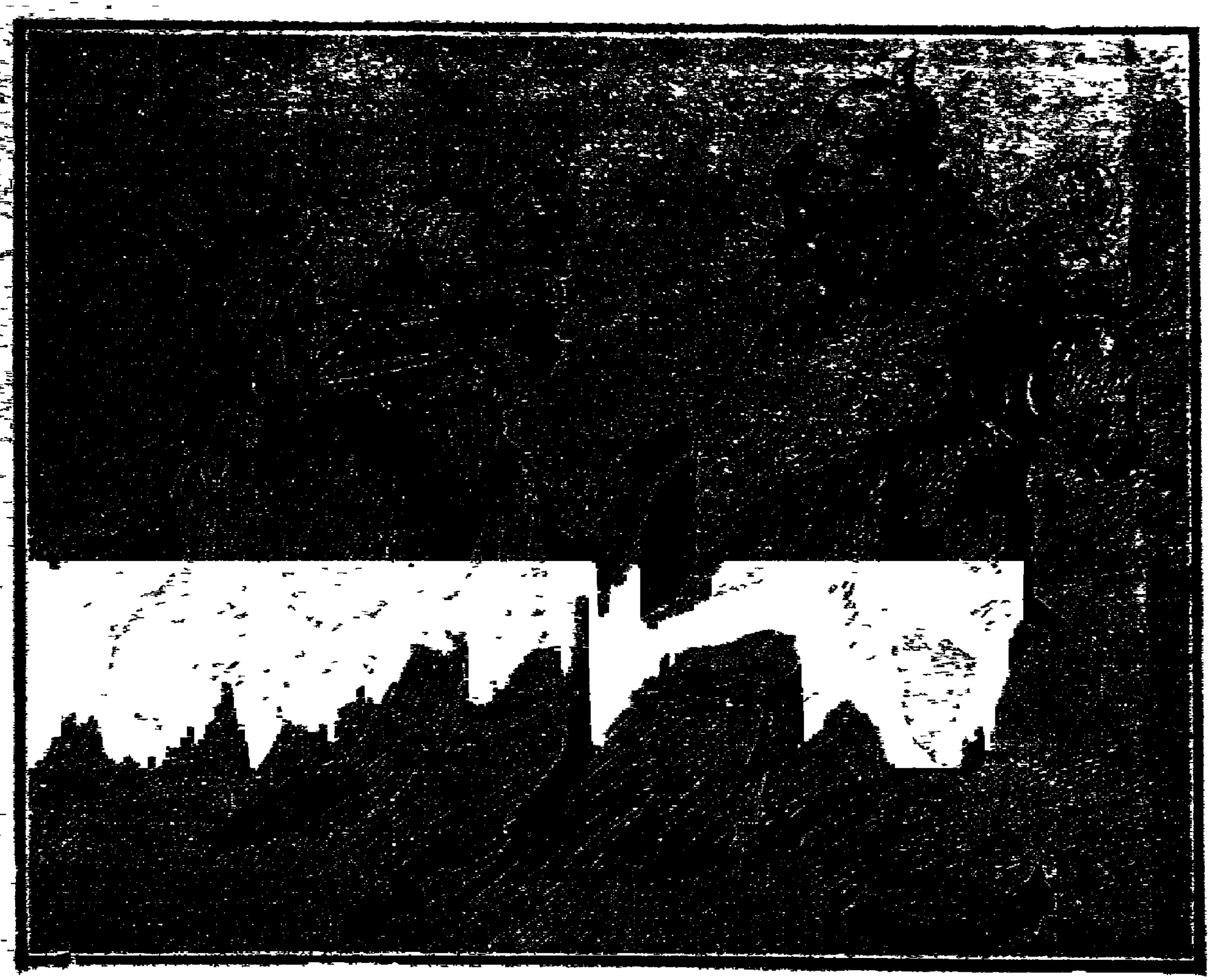
కందకములలో జీవితము

SAVING THE WOUNDED

గాయములు తగిలిన జర్మనుని ఫిరంగిగుండ్లు ప్రేలుచున్నను భారతీయుడు రక్షించుట

SAVING HER HONOUR

ఒక ఫ్రాన్సు వనితను ఎత్తుకొనిపోవుచున్న జర్మనుని
హిందూయోధుడు పొడుచుట

GERMANS APPROACH THE INDIAN TRENCHES

భారతీయసైనికులున్న కందకములవద్దకువచ్చిన జర్మనులు హతులగుట

HOW GANGA SINGH NEGI EARNED THE VICTORIA CROSS

విక్టోరియా క్రాసును పొందిన గంగా సింగు నేగీ పదునాలుగురు జర్మనుల నొక కందకములో జంపినవిధము

THE KUMARA RAJAHS OF VIZIANAGARAM

శ్రీ విజయనగరపు కుమార రాజులు

AGRICULTURAL COLLEGE, COIMBATORE

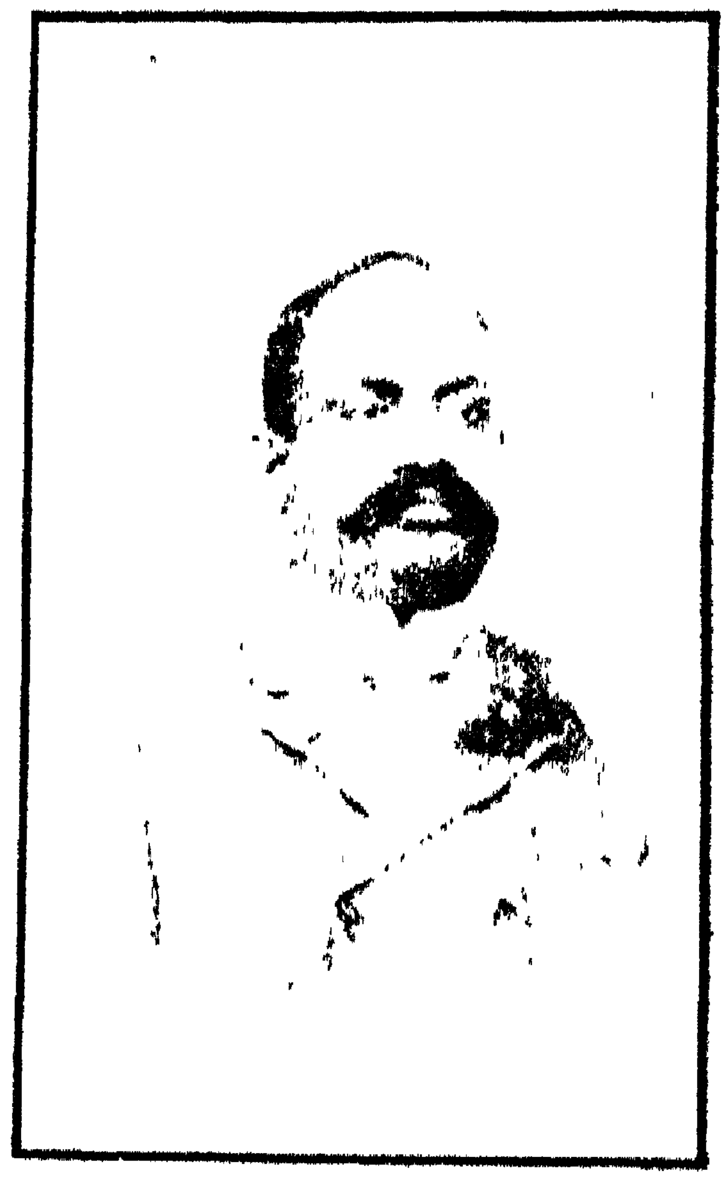
కోయంబుత్తూరులోని వ్యవసాయ కళాశాల

MR. G. LAKSHMANNA B.A. B.L.

గంటి లక్ష్మన్న గారు (రాజమండ్రి)

MR. A. P. PATRO B.A. B.L.

ఏ. పి. పాత్రో గారు (బరంపురం)

MR. M. KRISHNA RAO B.A.

ఎం. కృష్ణారావుగారు (ఒంగోలు)

RAO BAHADUR MOOPUR APPA GARU

రావుబహాదూర్ మూపూరు అప్పగారు (మదరాసు)

వ్యవసాయము

వ్యవసాయశాఖ డిప్యూటీ డైరెక్టరు

కూనపురెడ్డి రామశాస్త్రులు నాయుఁడుగారు, బి. ఎస్‌సి.

వ్యవసాయ మనఁగా "త్రవ్వుట, పూడ్చుకొనుట" అని సంగ్రహముగాఁ జెప్పవచ్చును. భూమిని త్రవ్వనిది పంటలు పండవు. పంటలు పండనిచో పొట్ట పూడ్చుకొన శక్యము కాదు. మనుష్యులకు ఆహారము ముఖ్యము. వ్యవసాయఫలము ఆహారము కాఁబట్టి వ్యవసాయ మనెడు వృత్తి వృత్తులలో నెల్ల మొదటి వృత్తియని చెప్పవచ్చును. ఈ వృత్తి లేనిచో ప్రపంచము సాగనేరదు.

వ్యవసాయఫలము ఆహారమే కాదు, ఆది యాహారముతోఁ దోడు అనేక ఫలములను ఇచ్చుచున్నది; మనము ధరించు వస్త్రములకు కావలసిన సామానులను, మనం చుట్టు నివసింపఁదగిన గృహములను గట్టుకొనుటకు మూలాధారము లగు కలప మొదలగు సామగ్రులను, శరీరారోగ్యముకొఱకు కావలసిన పలువిధములైన మూలికలను, వేళ్లను, రసములను, ఓషధులను, ఇంకను పెక్కు వస్తువులను ఇచ్చుచున్నది. లోహ సంబంధము లైన వస్తువులు దక్క, మనుష్యునకు కావలసిన యన్ని వస్తువులును వ్యవసాయము మూలముగానే వచ్చుచున్నవి.

చదువు లేనిచో బ్రతుకవచ్చును. శాస్త్రములను చదువనిచో బ్రదుకవచ్చును. కాని వ్యవసాయము లేనిది క్షణమాత్రమైనను బ్రతుకలేము. దీనిని నిరాకరించు వాఁడు మన్నుదిన్న పాముఁబోలె అజ్ఞానాంధకారమున మునుఁగువానితో సమానము. వృత్తులలోని కెల్ల ఆది వృత్తి వ్యవసాయ మని చెప్పితిని. మనుష్యుఁడు ఏరీతిని మూఢత్వమునుండి క్రమక్రమముగా నాగరకతను బొందుచున్నాఁడో ఆరీతిగానే వ్యవసాయము కూడ వృద్ధిచెందవలసినదే. ఇట్టి యభివృద్ధి అన్యదేశములలో అగపడుచున్నను, జాతులలో నెల్ల నాదిజాతి యగు ఆర్యులజాతికిఁ బుట్టినిల్లగు భరతఖండమున అగపడు చున్నట్లు కానరాదు. ఇందుకు కారణములు చదువరు లకు ముందుముందు తెలియును.

ఆదియందు మనుష్యునకు ఆహారము అడవులలో నుండు దుంపలు, పండ్లు, ఆకు, అలము, జంతువులు మొదలగునవియే. జనసంఘములు నష్టపడక యొక యడవినుండి మరియొక యడవికిఁ బోవుచు వేఁటాడు కొనుచు దొరికిన యాహారములను భుజించుచు కాలము గడిపి రను సంగతి యూహింపక తప్పదు. కాని, రానురాను జనసంఖ్య హెచ్చినకొలఁదిని అడవులలో నుండెడి యాహారము చాలనందున మనుష్యుఁడు కడు చింత నంది తానే స్వయముగా కృషి చేసి తనకుఁ గావలసిన యాహారములను సృష్టిచేసికొనుటకుఁ బ్రయత్నించె నని యనుకొనుటకు సందియము లేదు. ఇట్టి ప్రయత్నము పుట్టుటయే వ్యవసాయము పుట్టుట యని చెప్పవచ్చును. సృష్టిలోఁ గల యాహారములు చాలక మనుష్యునకుఁ దనకుఁ గావలసిన వస్తువులను తానే సృష్టించుకొనవలయు నను బుద్ధి కుశలత యెప్పుడు గల్గెనో, అప్పుడే సృష్టిని తిరస్కరించుచు "మనుష్యసృష్టి" యనెడు వ్యవసాయపుబీజము భూమిలోఁ బడెను. అప్పటి నుండి వ్యవసాయము రానురాను అభివృద్ధిని జెంది మనుష్యునియొక్క బుద్ధికుశలత ననుసరించి యనేకరూపములను దాల్చి ప్రపంచమునందు వికసించుచున్నది.

దైవసృష్టిని తిరస్కరించుచున్నటు లుద్భవించిన వ్యవసాయ మనెడు మనుష్యసృష్టి యెట్టిదియో దానికి కాలక్రమమున వచ్చెడు మార్పులకు కారణము లేవియో కొంచె మూహించెదము.

వ్యవసాయ మనఁగా మనుష్యునకుఁ గావలసిన వృక్షజాతులను జంతుజాతులను పుట్టించుకొనుట. ఇదిగాక, వృక్షజాతులనుండియు జంతుజాతులనుండియు వచ్చు వస్తువులను అనేకరూపములుగా మార్చుచున్నట్టి

వ్యవసాయిక పరిశ్రమలు కూడ వ్యవసాయమునకు సంబంధించినవియే. గంజి తీయుట, చక్కెర చేయుట, సారాయి కాచుట, ఉసుళ్ళను తీయుట, కర్పూరము తీయుట, పరిమళద్రవ్యములను జేయుట, ఆకులనుండియు మూలికలనుండియు మందులను తీయుట, చమురులను తీయుట మొదలగునవి వృక్షములకు సంబంధించిన వ్యవసాయపరిశ్రమలే యైయున్నవి. తోళ్ల వ్యాపారము, పెం[illegible]కల వ్యాపారము, మాంసము, క్రొవ్వు, గ్రుడ్లు మొదలగు యనేకవ్యాపారములు కూడ జంతుసంబంధమైన వ్యవసాయపరిశ్రమలే యైయున్నవి.

వ్యవసాయవృత్తి వృద్ధిచెందుటకు అనేకశాస్త్రములు కారణములగుయున్నవి. అనుభవము రానురాను మనుష్యునకు వృద్ధిచెందినకొలఁదిని శాస్త్రపరిచితియు వృద్ధిచెందెను. భౌమికశాస్త్రము, వాతావరణశాస్త్రము, జంతుశాస్త్రము, వృక్షశాస్త్రము, పురుగులశాస్త్రము, క్రిమికీటకాదులశాస్త్రము, రసాయనశాస్త్రము, భౌతిక శాస్త్రము, ఇంకను లోహసంబంధము లగు శాస్త్రములు తప్ప, తక్కిన యన్నిశాస్త్రములును వ్యవసాయవృత్తికిఁ దోడ్పడు శాస్త్రములే. కాబట్టి వ్యవసాయమనెడి వృత్తి యొకవేళ మిశ్రమశాస్త్రమనియుఁ జెప్ప వచ్చును. పైఁజెప్పిన శాస్త్రములను చక్కఁగా చదివి వ్యవసాయమును దిద్దుకొనుట అత్యావశ్యకమగు చున్నది. ఇట్లు చేయువాఁడే రైతు గాని మఱియొకఁడు రైతుగా నెగ్గనేరఁడు. రైతునకు తాను వ్యవసాయమునందుఁ జేయు ప్రతిక్రియకును శాస్త్రము లాధారములుగా నున్నవి. కాబట్టి శాస్త్రాధారము ననుసరించి వ్యవసాయమును నడపించువాఁడు కలకాలమును వృద్ధిలోనే యుండును. ఇదియే కాక రైతు తనకు ఫలించు వస్తువులకు ఏకాలమున ఏదేశములలో ఏసంతలలో ఏ రీతిగా తా నెక్కువ క్రయమును బొందఁగలుగునో దానిని దెలిసియుండుటయు ముఖ్యమై యున్నది. కాబట్టి పైఁ జెప్పిన శాస్త్రము లన్నియు బాగుగాఁ దెలిసినఁ గాని వ్యవసాయశాస్త్రము వృద్ధి చెందదు. మనదేశములో ఇట్టిశాస్త్రములందు పరిచయము బహుస్వల్పము గాన వ్యవసాయము రానురాను అడుగంటుచున్నది. ఇతర దేశములందో మనుజులు శాస్త్రములందు మునుఁగుచుం దేలుచు ఉద్యమమును బూనుచు అభివృద్ధిని బొందు చున్నారు. అమెరికావారును, ఫ్రాంసువారును, జర్మని వారును, ఇంగ్లీషువారును, ఆస్ట్రేలియావారును వ్యవసాయమునందు కొలఁదికాలములోనె ఘనతను సంపాదించు చున్నారు. 12 అంగుళముల వెడల్పును 9 అంగుళముల లోతును గల చాళ్లను లాగు ఇనుపనాగళ్లను సృష్టించి గుఱ్ఱములబలముతో నాగళ్లపై నెక్కి భూమిని దున్నుచున్నారు. ఇది చాలక ఆవిరియంత్రముల మూలముగా 7 లేక 8 నాగళ్లను కలిపి ఒక్క సారిగా భూమిని పెళ్లగించుచున్నారు. దున్నిన భూమిని సమానము చేయుటకు అనేకవిధముల యంత్రములను కనిపెట్టి యున్నారు. ఏలోతున కావలయునో ఆలోతున విత్తనము వేయుటకును, ఒత్తుగా కావలసిన ఒత్తుగా వేయుటకును, పలుచగా కావలసిన పలుచగా వేయుటకును యంత్రములను కనిపెట్టియున్నారు. మఱియు [illegible] వేయు యంత్రములను, [illegible] వేయు యంత్రములను గూడ కనిపెట్టియున్నారు. కోతలు కోయు యంత్రములను, కోతలను కోసి కట్టలను కట్టు యంత్రములను, నూర్పుడు యంత్రములను, మఱియు పలువిధముల యంత్రములను కనిపెట్టియున్నారు.

దేశగతికిని శీతోష్ణస్థితికిని భూస్థితికిని తగిన పైరుల జాతులను వృద్ధిచేసి, వానివిత్తనములను [illegible], రానురాను వానిని వృద్ధిచేసి, వానివలన [illegible] మును బొందుచున్నారు. అకాలములో కాయుటకును సాధారణకాలమునకంటె తక్కువకాలములో ఫలించుటకును తగిన సదుపాయములను కనిపెట్టియున్నారు. కొన్నికాలములలో మంచుయొక్క యుపద్రవము తగులకుండ ఫలవృక్షములను జాగరూకతతోఁ గాచుకొనుటకు థర్మామీటరునకును అలారము గడియారమునకును సంబంధము చేర్పఱచి, తోఁటలలో పండుకొని ఉట్లలో వ్రేలాడఁగట్టియున్న బొగ్గును ముట్టించి కాఁకను బుట్టించి మంచును చెదరఁగొట్టుచున్నారు.

క్రొత్తజాతులను తమదేశములోనికి స్వీకరించుకొనుటకు అనేక శాస్త్రజ్ఞులను పరదేశములకుఁ బంపి కోట్లకొలఁది రూపాయలను కర్చుపెట్టుచున్నారు. ఈ రీతిగా అమెరికావారు తమదేశములోని యత్తిపంటను పెద్దదిగాను రసవంతముగాను జేయుటకు అత్తిపురుగును స్మర్నా దేశమునుండి తెచ్చి తోటలలో ఉంచుకొనుచున్నారు. పంటలతెగుళ్లను చీడలను తీసివేసి, వాని యుపద్రవమును తప్పించి మేలు కలిగించు పురుగులను పెంచుచున్నారు.

ఈ పైఁజెప్పినవిగాక వేఱువిధములయిన యేర్పాటులను జేయుచు వినువుచెందని వ్యవసాయమును వృద్ధిచేయుచు దేశసౌఖ్యమును గనిపెట్టుచున్నారు.

మనదేశములోనో "ఎక్కడ నున్నావే గొంగళి అంటే వేసినచోటనే యున్నానే కాబా?" అన్నలోకోక్తి ననుసరించి ఉన్నస్థితినుండి మార్పును చెందఁజాలక యున్నాము. కొన్ని సంవత్సరముల క్రిందట నేను మద్రాసులో చదువుకొనుచున్నప్పుడు కట్టుచున్న యొక యిల్లు కూలి పనివాండ్రలో గొందఱు దాని క్రిందఁ బడి రాళ్లక్రిందఁ గప్పఁబడిరి. అప్పుడు ఊరంతయు గుమిగూడి 'రాళ్లను ఎత్తవలెను, పడిన వారిని రక్షించవలెను' అనువారే తప్ప, ఒక్కరైనను ఒక్క రాయినైనను జేతితో నెత్తి ఆవలఁ బడవైచినవారు కారు. ఈరీతినే మనదేశములోఁ జదువుకొన్నవారందఱును ప్లాట్‌ఫారముల మీఁద బెకబెకలాడుట తప్ప క్రియలయందు శూన్యులు. వ్యవసాయము మనదేశములో అభివృద్ధిచెందక దేశము క్షామములకు లోనగుటను చూచి, ఘనతవహించిన మన గవర్నమెంటువారు దేశోపకారముకొఱకు వ్యవసాయ శాఖను సృష్టిచేసి వీలయినంతవఱకు ఉపకారము చేయుచున్నారు. కోయంబత్తూరులో వ్యవసాయకళాశాలను నేర్పఱచి పిల్లలకుఁ జదువు నేర్పుచున్నారు. కోయంబత్తూరు, తాలిపరంబా, పాలూరు, మంగనెల్లూరు, కోయిలపట్టి, హగరి, నందియాల, సిరనల్లి, చామర్లకోట, అనకాపల్లి మొదలగు గ్రామములలో పరిశోధన స్థానముల నేర్పఱచి రహితులకు అవసరమయిన సంగతులను నేర్పుచున్నారు. చెఱకుజాతులలో శ్రేష్ఠమైన జాతులను దెచ్చి గోదావరి, కృష్ణా, దక్షిణార్కాటు జిల్లాలలో స్థాపించిరి. మాగాణులలో ఒంటినాట్ల యంత్రములను నేర్పుచున్నారు. వర్షావసరము ఎక్కువలేని నీరసాగుచేత క్షీణించుచున్న భూములలో జనుము, వెంపలి, జీలుగు మొదలగు ఆకుపైరులను పెంచి దున్నుకొను మని చెప్పుచున్నారు. కావలసిన విత్తనములను కొన్నధరలకే రహితుల కిచ్చుచున్నారు. ప్రత్తిపైరులలో మంచివిత్తనములను ఎత్తి రహితులు భూములలో వేసికొనుటకు పంచిపెట్టుచున్నారు. దక్షిణజిల్లాలలో ఎచ్. సి. సామ్సన్ దొరగారు కరంగణ్ణిప్రత్తిని, ఉత్తరజిల్లాలలో జి. ఆర్. విల్సన్ దొరగారు తెల్లప్రత్తిని వృద్ధిచేసి ప్రజల కిచ్చుచున్నారు. వ్యవసాయశాఖవారి సహాయమువల్ల కంబోడియాప్రత్తి చెన్నరాష్ట్ర మంతటను వ్యాపించి పెక్కుబీదలను వారిఋణములనుండి తప్పించినది. కాని, అజ్ఞానముచేతను ధనాపేక్షచేతను ఈప్రత్తిని అన్ని భూములలోను వేయుటవల్ల కొంత క్షీణించి ఫలము తగ్గుచున్నట్లు కనఁబడుచున్నది. ఇంకను కోయంబత్తూరులో పరిశోధనాలయము మను నొకశాఖను పెట్టి అనేక రూప్యములను సెలవుచేయుచు పురుగులశాస్త్రముల లోను, క్రిమికీటకశాస్త్రములలోను, వృక్షశాస్త్రముల లోను, పైరులలోను పరిశోధనలు చేయుటకును క్రొత్త సంగతులను గనిపెట్టుటకును విద్వాంసులను నియమించియున్నారు. ఈరీతిని అనేకవిధముల ధనమును వ్యయపఱచి వ్యవసాయశాఖ నేర్పఱచిన గవర్నమెంటు వారికి మన మందఱము కృతజ్ఞులము. వారికిఁ దోడ్పడి సహాయముచేయుట మనయొక్క ముఖ్యకర్తవ్యమయి యున్నది.

రహితు బీదవాఁడు. ఇతఁడు పరిశోధనలను జేయ శక్తిగలవాఁడు కాఁడు; శాస్త్రములను జదువుకొన్న వాఁడు గాఁడు; చదువు లేనందున అతనివృత్తి యే విధముగా వృద్ధియగుచున్నదో దానిని పరిశోధించుట కును గ్రుడ్డివాఁడుగా నున్నాఁడు. కాఁబట్టి యిట్టి బీద రహితునకు మన మహారాజులు, దేశముఖులు, లాయర్లు,

స్త్రీలున్ను, పట్టాదార్లు, మిట్టాదార్లు మొదలగువారు రైతు లను పోషింపక ధనము గావలసినప్పుడు తక్కువ వడ్డి కిచ్చుచు, వ్యవసాయశాఖవారు పరిశోధించి చేర్చిన సంగతులను రైతులకు గ్రామములలో విద్యాపూర్వక ముగ తెలియఁజేయుచు, రైతులకుఁ గావలసిన సహా యము చేయుచు వచ్చినచో, మన దేశ మభివృద్ధిలోనికి వచ్చును.

ప్రస్తుతము మన దేశములో వ్యవసాయము నే యేవిధములుగా వృద్ధిని జెందఁగలదో ఆ యుపాయ ములను సంగ్రహముగా నుడివెదను.

రైతునకు విద్య యవశ్యము. విద్యవలన శాస్త్ర పరిచితి గలుగును. దీనిచేఁ గ్రొత్తసంగతులను తెలిసి కొనుటకు హెచ్చరిక పుట్టును. ఇదియే యభివృద్ధికి కారణము.

గొప్పగొప్ప మిరాసిదార్లును, మిట్టాదార్లును, జమీన్దార్లును పట్టణములను విడిచిపెట్టి తమతమ గ్రామములకుఁ బోయి మేడలను మిద్దెలను గట్టుకొని నివసించుచు తమరైతులఁ జేరఁదీసి వారికి కావలసిన సదుపాయములను జేయుచు వారు చేయు కృషిఫల మును అనుభవించుట యుక్తము. ప్రస్తుతము పట్టణ ములలో నుండి, గ్రామములలో మేనేజరులను బెట్టి కార్యము నిర్వహించుకొను ప్రయత్నములవల్ల, పొల ములు పాడగుచున్నవి; ఫలమును తగ్గుచున్నది. డబ్బు గలవారగుటచేత, ఈ మిరాసీదార్లును, మిట్టాదార్లును వ్యవసాయశాస్త్రమును జదివి తామనుష్ఠించుట యత్య వశ్యము.

వ్యవసాయసంబంధములగు పరిశోధనస్థలములు పెక్కులు కావలయును; జిల్లాజిల్లాకును ఒక్కటియైనను నుండవలయును. గవర్నమెంటువారు కొన్నిటిని స్థాపించిరి; ఇంకను మరికొన్నిటిని స్థాపించుటకు ప్రయ త్నించుచున్నారు.

వ్యవసాయపుసంఘములను ప్రజలు స్థాపింప వలయును. ప్రస్తుత మక్కడక్కడ మాండలికవ్యవ సాయసంఘములు నెలకొలుపఁబడినవి. వీనికి జిల్లాకలెక్ట రులు సాధారణముగా అగ్రాసనాధిపతులుగా నున్నారు. అనేకములగు [illegible] వీని వ్యవసాయము రైతునకు తగిన సహాయము చేయుట కవకాశము గలుగుట లేదు. ఈ సంఘముల మొంబ ర్లెవ్వరో లాయర్లు, పింఛను పుచ్చుకొన్న పెద్ద పెద్ద యుద్యోగస్థులు. వీరి జీవితలపాగాలు వీరి వస్త్రములు వీరి యాకారములు వీరిమాటలు రైతును బెదరఁగొట్టునవి యే గాని రైతునకు హితోపదేశము నిచ్చునవి కావు. వీరికి దానిమ్మగార్లకు ఎరువులు కావలయును; పుష్ప జాతులకుచికిత్సలుకావలయును. ఇట్టియుపయోగకరము కాని జిల్లా వ్యవసాయ సంఘములను నెలకొలుపుటకన్న గ్రామవ్యవసాయసంఘములను స్థాపించి సహకారపద్ధ తుల ననుసరించి బాగుగాఁ దెలిసిన రైతులను నెంబ ర్లగుటకు హెచ్చరించుట దేశక్షేమమునకు ముఖ్య మయినది. ఇట్టి సంఘములలో ప్రశ్నవహించిన విద్యాగలు వారు గూడ రైతులతో సమానముగఁ గూర్చుండి ఈ దిగువ నుదహరించు వ్యవసాయాంశములను గొన్నిటిని రైతులకుఁ జెప్పినచో వ్యవసాయ మభివృద్ధి నొందఁ గలదు :—

1. చవుడుభూములను బాగుచేసికొనుట, వ్యవ సాయశాఖవారు 1912-వ సంవత్సరమున ప్రకటించిన నెం 1 రు కరపత్రమును జదివినచోఁ, దెలియును.

2. పశువుల యెరువులను కొల్లకుండ జాగ్రత్త చేసి దానిలో ఆకు అలము నొప్పు మన్ను మొదలగు నవి చేర్చి పూడ్చిపెట్టి కొంచెము సినపెట్టి సారవు యెరు వుగా మగ్గునట్లు చేసికొనినచో, దేశములో ఎరువు లను వృద్ధిచేయవచ్చును.

3. కొన్నికొన్ని మ్యునిసిపాలిటీలలో ఊరకున్న వ్యర్థముగా పోవుచున్నది. దీనిని జాగ్రత్తచేసి మంచి యెరువుగాఁ జేసికొనవచ్చును. బొంబాయిలో నివసించు జి. ఎస్. తామ్సన్ గారను వారు కుప్ప నాలయు జాగ్రత్త చేసి గోతులలో పాతిపెట్టి, తగిన మన్ను చల్లి మొదట లగువానిని జేర్చి అప్పుడప్పుడు తొందరకుండ నీరుపెట్టుచు మంచియెరు వగునట్లు మగ్గఁబెట్టి ఆ యెరువులవల్ల చవిటి

పల్లపుభూములను బాగుపఱచి వానిని మంచి సాగా[illegible] స్థితిలోనికిఁ దెచ్చినారు.

4. గ్రామాదులలోఁ జచ్చు పశువులయెముకలన్నియును మాదిగలమూలముగా తురకలచేతిలోఁ బడి పరదేశములకుఁ బోవుచున్నవి. వీనిని గ్రామస్థులే స్వాధీనపఱచుకొనుట అతిసులభము. కొన్నికొన్ని గ్రామములను సంఘములుగాఁ జేర్చి, చిన్నయంత్రములతో వానిని పొడిచేసికొని ఆపొడినే యెరువుగా నుపయోగింపవచ్చును.

5. రహితు బీదవాఁ డగుటవల్ల గొప్పగొప్ప వ్యవసాయపుఁ బనిముట్లను కొనుటకు శక్తి గలవాఁడు గాఁడు. సాధ్యమైనంతవఱకు తక్కువ క్రయమునకు వచ్చెడియినుపనాగళ్లను అమర్చవలయును. ఇ[illegible] యంత్రములను చొప్పు వరకు యంత్రములను మనదేశములోనే చేసికొనవచ్చును. పెద్దపెద్దయుపకరణములు కావలయు నన్నచో, అయిదారు గ్రామములవారు చేరి తెప్పించుకొని గాని, ఏదోయొక సంఘముమూలముగా తెప్పించి రహితున కిచ్చి గాని యుపయోగింపవచ్చును.

6. మనదేశమునందలి విత్తనములు దానుగాను క్షీణించుచున్నవి. మంచివిత్తనముల నిచ్చి రహితున కిచ్చు సంఘములు కొన్ని యేర్పడినఁ గాని వ్యవసాయ ఫలము వృద్ధిచెందదు. వ్యవసాయశాఖవారు దీనిలో వీలగునంతవఱకు పనిచేయుచున్నారు. శ్రద్ధవహించిన కొన్ని సంఘము లేర్పడినఁ గాని త్వరగా వృద్ధిలోనికి రానేరదు.

ఇంకను అనేకవిషయములలో శ్రద్ధవహించిన వారు వ్యవసాయమును వృద్ధిచేయవచ్చును. వాని నన్నిటిని ఇచ్చటఁ జెప్పుట కవకాశ ముండదు.

తుదకు దీనిని జదివినవారికి వ్యవసాయము వృత్తులలోని కెల్ల ఆదివృత్తి యనియు, ఇది లేనిది ప్రపంచము సాగదనియు, దీనిని సాధించినఁ గాని ప్రజలకు క్షేమము గలుగదనియు తెలియును. భూమిని జీల్చి ప్రపంచమును పోషించుచున్న రహితును మన మందఱము కాపాడవలయును. ప్రస్తుతము చక్కఁగాఁ జదువుకొన్నవారు, వ్యవసాయమునందు తప్ప, ఇతరవృత్తులం దెల్ల ప్రవేశించుచున్నారు. ఇట్లు ప్రవేశించి రహితుయొక్క పైకమును ముఖ్యముగా తమసౌఖ్యముకొఱకుపయోగించు పెద్దమనుష్యులు, దేశక్షేమముకొఱకును వృద్ధికొఱకును పాటుపడునట్లు అనేక సంఘములలోఁ బాటుపడుచున్నప్పటికిని, రహితువృద్ధికొఱకు స్వమాత్రమును శ్రద్ధపుచ్చుకొన్నట్లు కనుపింపదు. ఇది చూడ, అందఱికి నాధారమైన రహితుయొక్క యభివృద్ధిని గమనింపకుండుట మిక్కిలి వ్యసనకరము.

శ్రీ గోపాలకృష్ణగోకులనిర్యాణతారావళి

గో. రమానంతాచార్యులుగారు

కడుపునఁ గంటి నొదటినె కారణజన్ముల లోకమాన్యు నా
కొడుకుల; నందు నెవ్వరును గోకులకృష్ణున కీడునట్టి రే?
కడుపునఁ జిచ్చుపెట్టి చనెఁ, గంటికిఁ గుంచెఁడు గాఁగ నేడ్చినన్
బడయఁగలానె క్రమ్మరను భారతమాతరొ! యింక నాతనిన్? 1

చ. నయమునఁ జిన్న యయ్యును భవత్సుతరత్నములందు సద్గుణో
దయుఁ డయి సర్వభూతహితతత్పరుఁడై భవదంఘ్రిపద్మసే
వ యనఁ దలన్ ధరించి తన ప్రాణము లర్పణచేసె భక్తి న
ట్టి యమితమాతృవత్సలుఁ గనఁగలమె యెన్నటికైన? నమ్మరో! 2

ఉ. ఎందఱొ నాకలోకమున కేగిరి నీతనయుల్ ధురంధరుల్,
హిందువు లేతదర్థము యేడ్చిరి; గోకులకృష్ణుఁ డేగ, నే
మందును? చక్రవర్తిమొద లంత్యజుదాఁక సమస్తమానవుల్
కుందుచునున్నవా రతనికోసము; తన్మహిమం బదెట్టిదో? 3

ఉ. పిల్లలకోడి నీ; వైరులపిల్లల కోడి, భవత్సుతుల్ సిరుల్
కొల్లఁగ నున్న విశ్వధనకోశమునం జొర లేనివేళ, భీ
తిల్లకుఁ డంచు వారి కొక తెన్నును జూపిన ధీరుఁ డేగె; నీ
పిల్లల కింక దిక్కెవరు? వేఁడుగ నెవ్వరు దేవుఁ డొక్కఁడే. 4

ఉ. లేరె సురేంద్రవైభవులు లేరె సునీతిలకుల్ జగన్మనో
హారిసరస్వతీరసవిహారులు లేరె వివేకమండితుల్
లేరె నరేంద్రచంద్రులును లెక్కకు నొక్కఁడె గాని శ్రీమహా
భారతగోష్ఠిఁ గృష్ణువలెఁ బ్రాజ్ఞుఁడు గోకులకృష్ణుఁ డమ్మరో! 5

ఉ. సందియ మేల కృష్ణుఁ డగు సర్వవిధంబుల నెంచి చూడ నా
యందము చందముం గనిన నాతఁడె జ్ఞప్తికి వచ్చుఁ గాని శ్రీ
నందసుతుండు చాలఁడు గుణంబుల నేకసతీవ్రతంబునన్
నందసుతుండుగాఁడు రఘునందనుఁ డాతని కీడు తల్లిరో! 6

శా. గీతాశాస్త్రపయోధివీచికలలోఁ గ్రీడించినా రెందఱో
ఖ్యాతిన్ దన్నవనీత మొక్కరికిఁ జిక్కన్ లేదు శ్రీకృష్ణగీ
తాతాత్పర్యము కర్మయోగ మని స్వార్థత్యాగి యై దేశస్వా
తంత్ర్యజ్ఞుండు గోకులుం డలఁచె యావజ్జీవకాలంబు నాఁ డా. 7

ఉ. కర్మము జ్ఞానగర్భ మగు జ్ఞానము భక్తిరసప్రగర్భ, మీ
మర్మ మెఱుఁగ కున్న ఋషిమార్గమునం జన దాత్మ; కర్మమున్
నిర్మలబుద్ధిఁ జేసెడు మనీషులు లోకహితాభిలాషు; లీ
ధర్మము వృద్ధిఁ జెందక యధర్మ మడంగి దడంగ దమ్మరో! 8

శా. హిందూనూత్నయుగోదయార్క-సుమహాదృశ్యస్మహాదేవగో
విందశ్రీరణదేవదేశికపదస్వీకారిలబ్ధాఖిలా
స్పదజ్ఞానధనుండు గోకులుఁడు, తద్జ్ఞానంబు సామాన్యమే ?
మందప్రజ్ఞుల కందరాదు తదసామాన్యాంతరార్థధ్వనుల్. 9

మ. ఘనగంగాలహరీతరంగవిలుఠద్గంభీరవాగ్గుంభ జృం
భణ దేశీయసభాగ్రపీఠపతి యై భాషింప, సామ్రాజ్యశా
సననిర్మాణసభాంతరాళమున శస్త్రాస్త్రశ్రీఁ బోరాడఁ గాం
చినవా రెవ్వరు విస్మరింపరు సుమీ శ్రీకృష్ణగోపాలునిన్. 10

ఉ. పాలకసాల్యబాధపరిపాలకమంత్రివిమాడు దీర్ఘదృ
క్శాలి వరాంగ్లరాజ్యహితకాంక్షి స్వదేశజనోపకారదీ
క్షాలలితాంతరంగుఁ డని చాటిరి మున్నెవరు హైందవప్రభుల్
చాల దెసి తనంతఁ డగు జన్మము నెత్తెడు దాసి? కమ్మరో ! 11

మ. అతికారుణ్యము నిమ్నజాతులకు, విద్యాహీనులైనం బను
ప్రతతిం బోలుచు గాచు రాట్సభలఁ దత్పక్షంబు వాదించి యీ
ప్రతతాసేతుహిమాద్రిమధ్యప్రజకున్ బ్రారంభవిద్యానివా
స్నతి సర్గించెను జక్రవర్తి వలనన్, సాధించె దత్సమ్మతిన్. 12

మ. తర మే యెవ్వరికే నెఱుఁగ భగవత్సంకల్పముల్? గోకులున్
హరియించెన్ సుకృతీ గతాయు వను వాక్యంబే ఫలింపన్ ; జగ
ద్భరణం బెట్టులొ ధీరు లందఱి హరింపన్? మర్త్యనో యద్యదా
చరతి శ్రేష్ఠ యటన్న సూక్తిని? జగత్సామ్రాజ్యమే యొల్లఁడో ? 13

ఉ. వేలకువే గణింపఁగల విద్యలు నేర్చినవాఁడు, చాలియున్
జాలని వేతనంబునను సల్పెను జీవనయాత్ర పేదవి
ద్యాలయమందుఁ; జేద యన నాస్తికభాగము గాని దానినిన్
బోలునె యేకశానిలయముల్ ప్రతిభాసవశక్తిసంపదన్ ? 14

మ. తులసీదాసును రామదాసు నను భక్తుల్ పుట్టి రెచ్చోట, వి
శ్వలభక్తిన్ దరియించి రెచ్చట నఖండజ్ఞానవైరాగ్యని
ష్ఠలు లై, యట్టి పవిత్రదేశమునఁ దా జన్మించె గోపాలకృ
ష్ణుఁడు; వైరాగ్యపయోధి యైన నరుఁడే శుద్ధప్రపన్నాత్ముఁడై ? 15

శా. ముందుం జెన్నఁడుఁ జూడకుండఁగను నెప్డుం జేయుఁ దత్కార్యమే
ముందుం దత్ప్రభుభక్తి భూతదయ; నిత్యక్షేమ మీరెంట న
బ్బుం దేశంబున కంచు సర్వవిషయంబుల్ నిర్వహింపంగ శ్రీ
హిందూసేవకసంఘముం నిలిపెఁ దానే నాయకుండై దానికిన్. 16

ఉ. ఎన్ని యుగంబుల్ గణించి ధరియించెదు కాలభుజంగ! యాదలన్
భిన్నఫణాసహస్రపృథువీథుల నుజ్జ్వలభాసురత్నముల్ ?
తన్నవకాంతిపూరములు దక్కిన భౌతికలోక మేమగున్ ?
గన్నులలో నినులో గొంకుత గల్గక యుండిన నిట్లు చేయుదే ? 17

మ. జననీ! లోకమునం బ్రసిద్ధులు జరాజాడ్యంబులం జిక్కి యీ
తనువుం బాసి ముకుందపాదములఁ జెందన్ స్థిరులై యుండ, నా
రిని గాచుచు జగద్ధితాచరణపూర్తిం జేయనీకుండ జ
వ్వనమం దూడిన యట్టి కృష్ణునిఁ గొనిపోనన్ న్యాయమే మిత్తికిన్ ? 18

శా. ఆపత్కాలము తల్లి! మా కిది మహాయాసంబు ప్రాప్తించె మా
గోపాలుం భగవంతుఁ డేతలఁపునం గొంపోయెనో గాని యా
మాపక్షంబును బూని దేవసభలో నూల్గాడి సామ్రాజ్యమున్
గాపాడంగలవాఁ డతండు పరలోకింపుము సౌభ్రాతృతన్. 19

ఉ. ఏమి హరింపఁగల్గితి ? వినీ ! వచియింపు మకాలమృత్యువా !
యీ మహనీయు దేహమున నస్థులు చర్మము రక్తమాంసముల్
పాముకొనంగ వచ్చెనె ఫలంబు ? తదాత్మపవిత్రసౌరభ
స్తోమము సోఁకెనే నతని జోలికిఁ బోదువె నాల్క లార్చుచున్ ? 20

మ. అదియుం దక్కెనె నీకు ; నస్థికలు గంగాంతర్జలంబందు శి
ష్యవరుల్ కల్పఁ బ్రయాగ వెళ్లిరిగదా ! చర్మంబు రక్తంబు మాం
సవసాదుల్ పునహాపురంబునను భస్మంబయ్యెఁ; దద్భూతిగా
నవహిందూజనధీవిభూతికి సనాతత్వప్రదం బయ్యెడిన్ ! 21

ఉ. భీరులు నాస్తికాగ్రణులు భీతిని బొందెద రోసిమృత్యువా !
నారకలోక మేగెడు జనంబులు నీ యధికారధాటికిన్ ;
ధీరులు కర్మయోగులు నధీనులు గా, రలనీదుమూఁపుపై
స్వారి యొనర్చి పోవుదురు శాశ్వతలోకము ముక్తిసంగులై. 22

శా. గంగాదేవిరో ! నీ జలంబులను గ్రుంకన్ బుణ్యమ న్నాటకు
ప్పొంగున్ నామది ; యెందఱెందఱు మహాత్ముల్ నీదుగర్భంబులో
నంగం బస్థులు దాఁచి వెళ్ళిరి, తదీయానూనసంగంబునన్
మాంగళ్యం బగు నీశరీరమును నస్మద్దేహ చేతనముల్. 23

మ. అలుకా పల్క నదేమి పిల్పులకుఁ? బోనా పిల్చుచున్నారు ని
ర్మలసామ్రాజ్యసభాసదుల్ ప్రథితమీమాంసాసభాసభ్యులున్ ?
నిలుచున్ నీ పటు కేగకున్నఁ బను లోసేతిజ్ఞ ! ప్రార్థించినన్
బలుకన్ రాదటె మౌనముద్ర ధరియింపన్ బాడియే యిత్తఱిన్ ? 24

చ. అశరణులై భవత్సుతలు హా యని యేడ్చుచున్న వారు; నీ
విశదవచస్సుధావిహృతి వీనుల కెక్కడి దింక నంచు నీ
యశము దలంచి శిష్యజను లక్కట! కుందుచున్నవారు; తా
మశనము మానినారు ప్రజ లందఱుఁ; బల్కఁగరాదె ? గోకులం ! 25

ఉ. సోదరులార ! లెండు మన శోకము దా విను నేమొ గాని యీ
రోదసి వానిపల్కులకు రూకుము చేరఁగనీదు వీనులన్ ;
వాదుల మాని యున్నతని పాదముఁ బట్టి చరింత మాపయిన్
భేదముఁ బుట్టనీయఁడు సుమీ మన దిక్కగు శ్రీనివాసుఁడే. 26

ఉ. శ్రీ కరసద్గుణాఢ్యుఁ డశేషజగద్భరణైకదక్షుఁ డ
ప్రాకృతదివ్యమంగళవిరాట్పురుషుండు విశుద్ధమూర్తి య
స్తోకవిలాసబుద్ధిమహితుండు కృపారసికాంతరంగుఁ డై
గోకులకృష్ణు నాత్మకుడు గూర్చుఁ బ్రశాంతరసానుభూతినిన్. 27

రజస్వలా వివాహములు

వల్లూరి సూర్యనారాయణరావుగారు

వీనిని శాస్త్రములు నిషేధించినను, నిషేధింపకపోయినను, ఇవి జరగించుటవలన గొప్ప సాఫల్యము వచ్చుననిగాని, దేశమునకు అరిష్టము వచ్చుననిగాని నా యభిప్రాయము కాదు. పూర్వము మనశాస్త్రములు నిజముగా వీనిని నిషేధించినను, సంఘమును బాధించినవగుటచేత, సంఘాభివృద్ధి కనుకూలముగ నున్నయెడల, వీనిలో మార్పులు చేసికొనవలసినదే. కాబట్టి ముందుగా మన మాలోచించుకొనవలసిన విషయము: ఈ సంస్కరణమును హిందూ సభ్యతలో చొప్పించుట అవసరమా? ఇది మన కర్తవ్యమైనయెడల, చొప్పించుటకు మార్గ మెద్ది? ఈవిషయములలో వాదనలు రెండు తరగతులుగ భాగింపవచ్చును—(1) హేతువాదము (2) కులక్రమాగత మైన భావనవాదము.

హేతువాదము

(ఎ) చిన్నపిల్లలకు పెండ్లిండ్లు చేసినయెడల వారిలో గండములు మెండు గనుక వారికి వైధవ్యము రావచ్చును. కాబట్టి పురుషులకు ఇరువదియైదు సంవత్సరములకుపైన, పూర్వకాలములోవలెనే, పెండ్లి చేసినయెడల, బాలవితంతువులు తగ్గుదురు. వధూవరులకు వయస్సులో మిగుల వ్యత్యాస ముండగూడదు గనుక, ఆడుపిల్లలకుం గూడ 18 సంవత్సరములు దాటిన తరువాతనే వివాహము చేయుట న్యాయము.

(బి) ఆడుపిల్లలకు 18 సంవత్సరముల తరువాతనే గర్భోత్పత్తి కలుగుట మంచి దనియు, ఈ లోపుగ వారికి పురుషునితో సంసర్గము కలిగినయెడల వారి శరీరపాటవమునకు మిక్కిలి నష్టమనియు, బలశాలులగు పిల్లలు కలుగరనియు మన శారీరకశాస్త్రములు కూడ ఘోషించుచున్నవి. కనుక ఆడుపిల్లలు మేజర్లయిన తరువాతనే వివాహమాడవలెను.

(సి) సంఘాభివృద్ధికి స్త్రీవిద్య మూలము గనుక మగపిల్లలవలె, స్త్రీలకుకూడ కనీసము 18 సంవత్సరముల వయస్సు వచ్చువఱకైనను విద్య నేర్పినయెడల, వారు నిజముగా సంఘాభివృద్ధికి ఉపయోగింతురు. ఈలోపుగ వివాహముచేసినయెడల, వారి విద్యకు భంగము కలుగును. ఇప్పటి మిడిమిడి జ్ఞానములవలన స్త్రీల కెంతమాత్రము లాభము లేదు.

(డి) ఆడుపిల్లలను బాగుగ చదివించి స్వతంత్రులుగ చేసి వయసు వచ్చిన తరువాత పెండ్లిచేసినయెడల కన్యాశుల్కములు మొదలగు దురాచారములు తొలగును.

(ఇ) వివాహ సంబంధము మిక్కిలి పవిత్రమైనది, వధూవరులు యావజ్జీవము ప్రేమపూర్వకముగ నుండవలసినవారు కనుక, వారియుభయుల యిష్టమునుబట్టి వివాహము జరుగవలయును. ఇట్టి వివాహములకు ఉభయులును మేజర్లయి యుండవలెను. స్వయంవరమే సరియైన వివాహము. ఉభయులకు [illegible] ప్రేమ [illegible] టకు వారు వివాహమునకు ముందు [illegible] చుండు దినములలో వారికి [illegible] రానివి.

(ఎఫ్) పురుషుడును, స్త్రీయును సమానస్వాతంత్ర్యము అన్నివిషయములలోను కలిగియుండవలెను. ఉభయులలోనుండు ఆత్మ ఒక్కటే. ఉభయులు సమానముగ జ్ఞానవంతులగుట యీశ్వరోద్దేశము. పురుషుడుగాని స్త్రీగాని తనయిష్టము వచ్చినప్పుడు వివాహము చేసికొనవచ్చును; లేదా బొత్తిగ మానివేసి బ్రహ్మచర్యమున నుండవచ్చును. వివాహము జరిగినతరువాత ఉభయులకు ఏకారణమువలననైనను, ఒకరియందొకరికి అనిష్టము జనించినయెడల వారు తమవివాహబంధమును త్రెంపివేయవచ్చును. అట్లు వారి కధికారము లేనియెడల వారు యావజ్జీవము దుఃఖసముద్రము పాలగు

దురు. కాబట్టి ఉభయులు ముందుగా కొంతకాలము దీర్ఘాలోచనచేసి, ఒకరిమంచిచెడ్డలు ఒకరు తెలిసికొని, మిక్కిలిస్నేహము కలసినతరువాతనే వివాహమాడుట కంగీకరించవలయును. ఇదియే స్వభావసిద్ధము.

కులక్రమాగతమైన భావనవాదము

పైన చెప్పిన హేతువాదము నంతయు నంగీకరించినను, అట్టి వివాహములు చేయుటకు జనసామాన్యమునకు మన సొప్పకున్నది. యువతీ వివాహములు ఆచరణలోనున్న పాశ్చాత్యదేశములవారి చర్య గమనింపఁగా, అవి మనకు పనికిరావని వీరి యభిప్రాయము. దీనిని గురించి కొంత వివరించెదను.

ఆడుపిల్లలను పెద్దవాండ్రనుచేసి వివాహములు జరిగించినయెడల, వారియిష్టప్రకారము భర్తలను సంపాదించుకొనుటకు వారిని వదలివేయవలెను; పోదా క్షత్రియులలోవలె వారికి ఘోషాయైనను ఏర్పఱుపవలెను. ఈ రెండుమార్గములును సంఘమునకు అస్వస్థదాయకములే. పాశ్చాత్యులలో స్త్రీస్వాతంత్ర్యమువలన ఎందఱు వివాహమునకు ముందు తమ ప్రియులచేత మోసపుచ్చఁబడిరో, వివాహమైన తరువాత వివాహబంధమును ఎందఱు త్రెంపవలసివచ్చుచున్నదో, ఎంతమంది తల్లిదండ్రులను అక్కచెల్లెండ్రను దుఃఖసాగరములో ముంచుచున్నారో, ఆదేశములను చూచివచ్చినవారే గాక, వారి వార్తాపత్రికలను స్వభావ న్యాయములతో [illegible] వారి నవలలను చదువుచున్నవారు కూడ గ్రహింపఁగలరు.

మన సంఘములో కొన్ని చెడుగు లుండవచ్చును గాని, పాశ్చాత్యసంఘములలో కూడ అనేకము లున్నవి. కాబట్టి మన యాచారములను త్యజించి వారి యాచారములను మన కాదర్శములుగ పెట్టుకొనఁగూడదు. వధూవరుల కిష్టమును కలిగినంతమాత్రముననే వివాహబంధమును త్రెంపవచ్చునని కొన్ని పాశ్చాత్య దేశములలో చట్టములు వెలువడుచున్నవి. వివాహసమయములో, పెనిమిటిని ప్రేమించెదనుగాని అనువర్తినిగా నుండెదనని ప్రమాణముచేయనని నిరాకరించు స్త్రీలు బయలుదేఱుచున్నారు. స్త్రీలు తమ పిల్లలకు పాలిచ్చుటలేదు; పురుషులతో సమానముగ హక్కులకు పోరాడుచున్నారు; తమకు నాటకములు వినోదములు మొదలగువానికి స్వేచ్ఛగా రాత్రింబగళ్లు పోకుండ ఆటంకము కలుగుననియు, తమ యౌవనమునకు భంగము కలుగుననియు, తమకు పిల్లలు కలుగకుండ ననేకోపాయములను కనిపెట్టుచున్నారు. అక్కడి మగవారు, తమ భార్యలను పరపురుషులు ముట్టుకొన్నను వారిని వాహ్యాళికి తమతో తీసికొనిపోవుచున్నను, వారియందు ఏవిధమైన దురభిప్రాయమును కలిగియుండఁగూడదు. భార్య పరపురుషునితో మాటలాడుచున్నపుడు భర్త నడుమ వచ్చి వారి రహస్యపుమాటలను వినఁగూడదు. భార్యాభర్తలలో ఎవరికి ఎక్కడనుండి ఏయుత్తరము వచ్చినను, ఒకరిది ఒకరు విప్పి చదువఁగూడదు. ఇంటికి స్త్రీయే యజమానిని. స్త్రీని పైకియైనను మిక్కిలి గౌరవింపక తప్పదు. స్త్రీని ముందుగ బండిలో నెక్కించుటయు, కూర్చుండఁబెట్టుటయు తరువాతనే పురుషుఁడు కూర్చుండుటయు న్యాయము. తమభార్యలు పరపురుషులతోనే నాట్యము సేయవలయును. ఇట్టి పనులు సామాన్యముగ జరుగుచున్నను స్త్రీల పాతివ్రత్యమునకు ఏ విధమైన భంగము కలుగకుండునే దని పాశ్చాత్యులు నొక్కి చెప్పెదరు. దీనిలో నెంత సత్యమున్నదో మనము చెప్పలేము గాని, మన మనస్సులకు ఆ యవస్థలలో పాతివ్రత్యము నిలుపుకొనుట స్వభావవిరుద్ధమని తోఁచకమానదు. పాతివ్రత్యమునకు భంగముకలిగినపుడు తాము వివాహబంధమును త్రెంపివేయఁగలమనివారు చెప్పెదరుకాని, భార్యాభర్తలు కోర్టుల కెక్కి, ఒకరిమీఁద నొకరు నిందల నారోపించి, తుదకు ఒకానొకప్పుడు వానిని ఋజువుపఱచుకొనలేక, క్షమాపణచేసికొనుటయో లేక యావజ్జీవము తిరిగి వివాహము చేసికొనకుండ వేఱువేఱుగ నుండుటయో తటస్థించుచుండును. వీని కన్నిటికిని ఒప్పుకొనువారు యువతీ వివాహముల నాచరణలోనికి తెచ్చుకొనుట కెంతమాత్రము మనము అభ్యంతరము పెట్టఁగూడదు. తక్కినవారి విషయమై ఆలోచింతము.

యువతీ వివాహములు చేసినంత మాత్రమున,

మనలో పైనచెప్పినబాధలు రాకపోవచ్చుననియు, మన కనుశ్రుతముగ వచ్చుచున్న జాతీయభావములనుబట్టి మన స్త్రీలు నడచుకొనెదరనియు కొందఱు చెప్పెదరు. ఇది కేవలము వారియూహ. నవీనకొందఱు ఈ యూహాశక్తి నేకీభవింపక వివాహవిషయములలో కొంత స్వతంత్రలుగానే క్రమక్రమముగ నన్నియు సంస్కరణములు వాడుకలోనికి [illegible] అభిప్రాయపడుచున్నారు. హేతువాదమును చేయువారు మనసంఘములో ఇప్పుడున్న కొన్ని యిబ్బందులను తొలగించి, మరి కొన్ని బాధలను కలిగించుచున్నారు. ప్రతిసంఘములో కొన్ని యాచారములవలన కొన్నికష్టము లుండుట తప్పదు. కనుక ఆ యాచారములను మార్చినపుడు, నూతనాచారములవలన నెక్కువబాధలు కలుగవని చూపించుటకు హేతువాదులమీదనే ఋజువుభారము పడవలసియున్నది.

పండ్రెండు సంవత్సరముల పిల్లను ఇరువది సంవత్సరముల వయసుగల పిల్లవానికి వివాహము చేయుచునే యున్నారు. నిషేకము మరి నాలుగు సంవత్సరముల వఱకు ఆపినయెడల, ఎట్టి యిబ్బందులు కలుగును? ఈనాలుగుసంవత్సరములలో ఉభయులు [illegible] గలకు వచ్చుచు పోవుచుండుటచేత, ఒకరియెడల నొకరికి ప్రేమ వృద్ధియగుచు, గర్భాధానసమయమునకు వారు చిరపరిచితులుగా నుందురుగాని, [illegible]లోనున్న మన క్షత్రియులు మొదలగువారిలోవలె ముక్కు-మొగ మెఱుగనివారుగ నుండరు. మనము వివాహముచేసి కొన్న వారిని మనచిన్నతనమునుండి ప్రేమించుటకు నేర్చుకొనెదము. పాశ్చాత్యులలో తమరు ప్రేమించినవారినే వివాహము చేసికొనెదరు. ఈరెండు ఆచారములను బాగుగ గ్రహించిన నివేదిత యను పాశ్చాత్యస్త్రీ వ్రాసిన (Web of Indian Life) "భారతీయ జీవితతంతుసమితి" యను పుస్తకమును ప్రతివారును చదువవలయును. దానిలో మనయాచారమే యత్యుత్కృష్టమని సహేతుకముగ వ్రాసియున్నది. కాబట్టి మనలో వియ్యంకులు బుద్ధిమంతులైనయెడల రజస్వలయైనను కాకపోయినను 12 సంవత్సరములు వచ్చిన తరువాత పెండ్లియైన తమ బిడ్డకు మూడునాలుగు సంవత్సరములవఱకు నిషేకము నాపినయెడల బాల్యవివాహములవలన కలిగెడి యిబ్బందులు చాలభాగము తగ్గిపోవును. 12-వ సంవత్సరము మొదలు 16-వ సంవత్సరమువఱకు భార్యాభర్తలను వేఱుగ నుంచుట [illegible] గర్భాధానము జరిగింపవచ్చును. ఇది [illegible] స్త్రీల [illegible] భయభక్తులను బట్టియు [illegible] బట్టియు [illegible].

ఇప్పుడు ఈ వాదములను ఆలోచించుటకు మనలో ప్రతిజాతివారును సభలుచేసి తీర్మానములు చేయవలసియుండును. తుదకు, బ్రాహ్మణ[illegible] [illegible] వశ్యము. [illegible] చేయుటకు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము [illegible] యాసంఘసంస్కరణము నాధారముగ [illegible], తుదకు [illegible] పిల్లను [illegible] నేర్చుకొనువానికో కట్టిపెట్టవలసివచ్చును. [illegible] గల సంబంధములు దొరకవు. "కులమేమి? [illegible] గోత్రమేమి?" యనువారిని [illegible]. ఇట్టివారు తమ [illegible] బ్రాహ్మణ[illegible] సిద్ధపడవచ్చును. "కుల [illegible] వలయు" [illegible] కాని, [illegible] మొదలగువారి [illegible] సంబంధముచేసికొనుట మేలు. బ్రాహ్మణులలో నుండి వెలిగా [illegible] చేసికొనుట ముఖ్యము. [illegible] లవలె [illegible] కొనవచ్చును. కాని, [illegible] ప్రచారము జరిగించినయెడల, ఎంతవఱకు అట్టి వివాహములు సౌఖ్యప్రదములుగా నుండునో మనము ఆలోచించుకొనవలెను.

హేతువాదముమీదను వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము మీదను ఆధారపడి వివాహములు జరగించినయెడల,

ఎట్టి పాదిత్యము రాదని నా యభిప్రాయమేగాని, కులక్రమాగతమైన భావనల నింకను చంపుకొనలేని నానాటి వారు సాంఘిక నీతిసూత్రములను గమనించి, వివాహ విషయములలో సంస్కరణము ప్రారంభించెదరు. సంఘాచారములు చలిమిడి ముద్దలవలె మన యిష్టప్రకారము మార్పంబడవు గనుక బ్రాహ్మణుల మని గర్వపడుచుండువారు కొన్నవారు అందఱు కూడి, ఏంతవఱకు కాలవశమున మార్పులు కావలసియున్నవో ఆలోచించుకొనుట ముఖ్యము. చట్టములు చేసికొన్నంత మాత్రముచేత ప్రయోజనము లేదు. మనలో కూడ క్రమక్రమముగ కులక్రమాగత భావనలు మానుకొనలేని మార్పులు చేసికొనవచ్చును. చిట్టచివరకు అద్వైత సిద్ధాంతము ననుసరించి, వర్ణాశ్రమభేదమును తొలగించి, విశ్వమానవకోటిలో భేదరాహిత్యమును గ్రహించి, ఆహారపదార్థములలోను వివాహములలోను ఇచ్చవచ్చినట్లు నడచుకొనుట కూడ తటస్థించునేమో!

రాజకీయ పరిశ్రామిక విషయములలో సంఘీభావ ముండవలసి యున్నప్పుడు, సాంఘిక విషయములలో సహకార మావశ్యకము కాదా! ఆదిమకాలముల నుండి సంఘములు లేర్పడినవి. అవి క్రమముగా పెరిగినవి. నాగరికత ప్రబలినకొలది మతసూత్రములు, నీతిసూత్రములు, న్యాయ సూత్రములు వృద్ధియగుచు వచ్చినవి. ఏసంఘమున కా సంఘము తనచుట్టు నున్న సంగతి సందర్భముల ననుసరించి పరిపూర్ణత వహించినది. కాని ప్రతిసంఘములోను చలనమున్నది. అవి మనకు తెలియకుండ మార్పులు చెందుచునే యున్నవి. దూరము నుండి మనము నడచుచున్న ఒకపటాలమును చూచుచున్న యెడల, అది కొంతసేపటికిగాని చలించుచున్నట్లు కనంబడదు; కాని దానిలోని ప్రతిపదాతులు నడచుచునే యున్నారు. మన సంఘాచారములు మతములతో సంబంధించినవగుటచేత, శీఘ్రముగ మన మనుకొన్న మార్పులు రానేరవు. అట్లని మనము తొందరపడి ప్రయోజనము లేదు. ఏమిచేయక యూరకుండుట కూడ ప్రయోజనకారి గాదు. సేన పోవుచుండగా, కొందఱు సిపాయీలు ముందుగానే పోయి శత్రువులు వచ్చుచున్నారేమో యని యెట్లు తెలిసికొనుచుందురో, ఆవిధముగనే మన సంఘములో కూడ ధైర్యశాలులు నూతనమార్గములను త్రొక్కుచుందురు. వారవలంబించిన మార్గము సరియైనదని సంఘము గ్రహించిన యెడల, అది వారిని తనలో చేర్చుకొనును, లేదా త్రోసివేయును. అట్టి సంఘసంస్కర్తలవలన మనము కొన్ని అపాయములను తప్పించుకొనెదము.

మన మంతి వేదాంతులమైనను కులక్రమాగతమైన భావనల నతిసులభముగ త్యజింపలేము. చనిపోయిన భార్యచెల్లెలిని వివాహము చేసికొనుట తప్పు కాదని శాసనము నొప్పించుటకు ఎన్ని సంవత్సరములు ఇంగ్లాండులో తగవులాడిరి? మన కీవిషయము ఎంత యాశ్చర్యమును కలిగించుచున్నది! పాశ్చాత్యులలోను మహమ్మదీయులలోను పినతండ్రి పెత్తండ్రి బిడ్డలను వివాహము చేసికొనెదరు. ఇది మన కెంతరోతను కలిగించును! ఇట్టి వివాహములు మనలో వ్యాపింపజేయుటకు మనవారు శాసననిర్మాణసభలో ఒక బిల్లును ప్రవేశపెట్టిన యెడల మనలో నెంత గోల పుట్టును! హేతువాదమును బట్టి దీనిలో నేమి తప్పున్నది? ఇష్టము వచ్చినవారు అట్టివివాహములు చేసికొనెదరు. అందఱును చేసికొమ్మని చెప్పినారా? యని వారేల వాదింపరు గూడను? రజస్వలా వివాహములు శాస్త్రసమ్మతములు కావని నమ్మువారికి ఈ ప్రస్తుతపు బిల్లును గుఱించి అంత యనిష్టము కనంబడుచుట ఒకవింత కాదు. కాబట్టి యీబిల్లునుకోరువారు కూడ హేతువాదులతో పూర్ణముగ నేకీభవింపక, సంఘసంస్కరణములో కొంత వఱకే వెళ్లెదమందురు కాని, పాశ్చాత్యాచారములుకూడ నని వాదింపరు. మతములోగాని, హిందూధర్మశాస్త్రములోగాని మార్పులు చేయనొల్లరు; వర్ణాశ్రమ భేదము లుండవలెనందురు; మనవావివరుసలు మాఱకూడదందురు; మతమును త్యజింపలేదు; సంధ్యావందనము కూడ చేయకపోయినను, యజ్ఞోపవీతము త్యజింపలేదు; ఇంత యేల, కులక్రమాగతమైన భావనలను చంపుకొన

లేదు; కాని, సంఘమువారు స్పష్టముగ ఆమోదించక పోయినను, ఉపేక్షాభావముతో నైనను చూచిననేగాని, యేసంస్కరణము నైనను తామాచరణలోనికి తెచ్చుటకు సిద్ధముగ లేమనువారిని లోకవంచకులని చెప్పుచుందురు; తమకు నమ్మకములేని యాచారముల నెన్నిటినో చేయుచుందురు. ఇట్టి సంగతిసందర్భములలో మన మందఱము ముందుగా మనశాఖలలో సభలు గావించి కొంతవఱకు విద్యాధికులలో నైనను బహుజనాభిప్రాయమును తీసికొని సంఘములో సంస్కరణములను చొప్పించుటకు ప్రయత్నింపవలెను. అప్పుడే అవి శీఘ్రకాలములో అమలులోనికి రాఁగలవు. అట్లు కానియెడల వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యవాదులు చేయుచున్న కొన్ని సంస్కరణములు జయప్రదముగ ఫలోన్ముఖములనకు శీఘ్రకాలములో రానేరక, కాలప్రవాహమునకు వదలివేయఁబడుచున్నను. బ్రాహ్మణ సభల తీర్మానముల వలననే గాని శాసననిర్మాణసభలగుండ నిట్టి సంస్కరణములను సంఘములో చొప్పించుటకు ప్రయత్నించుట నిష్ఫల మని నా యభిప్రాయము.

రాజభక్తి

భమిడిపాటి అయ్యప్పశాస్త్రిగారు

శ్రీమేరీ రమణీమణీ సహిత విష్ణుస్థైర్య జార్జిప్రభుం
జర్మన్యాంగ్ల మహాహవే విలసద్వైరోపాఖ్యఖండే భువో
శ్రీసర్వాధిపతిం పరం విజయలక్ష్మీయుక్త మార్యం ప్రభుం
కృత్వా రక్షతు సర్వదా స్వనగ శ్శత్రుప్రపచ్ఛేదకః. 1

మ. విజయుం బాండవమధ్యముం గలసి యా విశ్వంబునం దంతయున్
విజయుం జేసినరీతిఁ బూర్వ మిపుడున్ వేవేగ మే గూడి యా
విజయుం బాండవమధ్యముం బరమున్ వీరాగ్రు జార్జిప్రభున్
విజయుం జేయుము నీవు ప్రేమ కడను సర్వేశా! ప్రసన్నాత్మకా! 2

ఉ. భారతరాజ్యలక్ష్మి మును భాగ్యగ నోఁచిన నోముపంట నే
శూరుఁడు నాఁడెలంగు రఘుశేఖరుఁ డాత్మజుఁడా జార్జిశేఖరుం
ధీరగుణుండు నాఁగుఁడయి యింపుగను సమ్మతిను బ్రోచ నిట్టిఁడౌ
ధీమని రాజశేఖరుని దిగ్విజయాన్వితుఁ జేయు మీశ్వరా! 3

మ. మును దా మెందఱో యేలి రీభువిని పెంపుం బొంది పోఁగంగ నీ మా
ఘనసజ్జార్జినృపుఁ బలెన్ దయన్ సమములన్ గౌతూహలం బొప్పఁగాఁ
గని పుత్రాళిని బ్రోచునట్లు ప్రజలం గాపంగలే రిట్లు స
ర్వనయంబుల్ గొను జార్జి కిచ్చి జయమున్ రక్షింపుమా సర్వగా! 4

క. సంపూర్ణమనస్కులమై - సంపూజితు నిగ్గొలుతుము జార్జినరునకున్
పెంపొందఁగఁ జేయుము నీ - సంపూర్ణజయమ్ము నిమ్ము సర్వాధిపతీ! 5

చ. పులులను మేఁకలున్ గరము పొల్పుగ నుండెడురీతి నొక్కటౌ
కొలనున నీరు ద్రావునటు గూర్చెద వీరును వారు నాఁగ భే
దలవము లేక చేసి కడు ధన్యులఁజేసిన జార్జి చక్రవ
ర్తి లలితవిక్రమున్ విజయతృప్తుని జేయుము సర్వనాయకా! 6

చ. ఇదివఱ కెన్నఁడున్ ఫలిత మియ్యని భూముల సైగ మిప్పు డీ
విదితుఁడు జార్జిపుంగవుఁడు వేలకొలందిఁగ నర్చ నేయుమన్
ముదమున రూప్యముల్ ఫలితమున్ గనునట్లుగఁ జేసె నమ్ము స
మ్మదమునఁ బ్రోచి జార్జినరు మాధవ! శ్రీజయయుక్తుఁ జేయుమా. 7

ఉ. భారతఖండమందుఁ గల భాగ్యపులక్ష్మిని జెంది స్థైర్యమున్
శూరత నొంది సర్వులను జూచుచుఁ బక్షవిహీన బుద్ధిచేఁ
గ్రూరులఁ ద్రుంచి సాధువులఁ బ్రోచుచు సెంతయు మీఱియున్న మా
వీరుని జార్జిశేఖరుని వేగ జయాంచితుఁ జేయు మచ్యుతా! 8

అస్తమయము

రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారు

వాడిన తలపూలతోఁడ నాశ్రమతరుల్ శేఁతకొమ్మలు కదలింప వేల ?
ఉదయగీతలు పాడు సదనశకుంతముల్ గద్గదశ్రుతుల మూల్గంగ నేల ?
పొడుచుచున్న సవితృముఖబింబమును గప్పి కాఱుమబ్బులు వ్రేలుకాడ నేల ?
కులుకుఁబోకడల డాగురులాడు పయ్యెరల్ కివలకి యెచటనో యొదుగ నేల ?
శాంతిచే సవ్యరాగనితాంత మయిన
సుప్రభాత మెప్పటి కళాసుచిఁ దొరంగి
మసలముసుఁగు గీలించిన ట్లయిన దేల ?
కలుగదుగద ! దేశాదృష్టకమ్ము ? కృష్ణ ! 1

ఉ. భారతవీరపుత్రులు ప్రవాసమునందు, బ్రిటీషురాజ్యసే
వారతి, దిక్కరీంద్రములు భ్రాంతిల నెత్తురుకండ లిచ్చుచు
న్నారు; హసింపనున్న తరుణంబున నేటికి మోము మాసె నీ
ధారుణి? కయ్యొ! తెల్లసరదాల్గె ప్రసాదముఁ ద్రోసి మెచ్చఁగన్. 2

ఉ. పచ్చని పల్లెతోఁటలను భాగ్యపడంబగు పైరుపచ్చలన్
విచ్చిన భోగగర్భ మగు బెజ్జియ మక్కట! పాడునైరిచే
వెచ్చనినెత్తుటం దడిసి బీడయిపోయె; సటుల్ మహోపదల్
హెచ్చవుగా మఱెచ్చట నిసీ! రణగ్రస్తవిదాహపీడచేన్. 3

మ. * అనుచున్ భానసపైని భానస ముహూహల్ గేచి యేచన్, వినూ
తనశాఖాహసితాశ్రమద్రుమసమృద్ధచ్ఛాయలం బోయితిన్;
వినిచెన్ గోకులదుర్వియోగహతసద్భన్నాత్మహాహాగుల
స్వనముల్ గాంధికుమారవర్గములపజ్జంబట్టి యంతన్ విధీ ! 4

(స్మృతి)

సీ. జనియించినావు! పావనమహారాష్ట్రఖండమునందు శ్రీచందనమువిధాన,
చవిచూచినావు! శైశవమాది దేశసేవానందరుచిఁ జనుఁబాలలీల,
సహియించినావు! దూషణభూషణలు నిశాదినములు కాలనైతికనిరీతి,
ప్రకటించినావు! పాలకపాలితాదర్శములు మాలయుభయమ్మాగ్రములను బోలె,
ధన్యమొనరించితివి జీవితమ్ము! కృష్ణ!
కీర్తికన్యక యిఁక మేలగింపఁగలదు
భూభువనవీణ నీగుణమ్ములను బాడ,
పురుషగుణసాంద్ర! గోకలేపూర్ణచంద్ర : 5

---

* శాంతినికేతనమునందు వ్రాయఁబడినది. విషాదవార్త ప్రప్రథమమున గాంధి కందినది. ఈ యాశ్రమమందు వారుండు భాగము ప్రాగుత్తరదిశాకోణము,

సీ. విప్పి చెప్పితివి నెల్లవారికి మోషనుమొంది భారతవర్షదౌర్భాగ్యభరంబు ;
సాహసించితివి స్వదేశాంతవాసులకు రాజ్యతంత్రములఁ బోరాట సలుప ;
స్థాపించితివి భ్రాతృజనసహాయదానదీక్ష సముచిత భారతసేవకాలయమ్ము
కల్పించితివి మాతృగర్భసంతానమ్ము లుచితవిద్యాభాగ్య మొందినాస ;
మనసు వాక్కును గాయమ్ము ననవరతము
చిరదురంతపరిశ్రమఁ జివికి చివికి
సిరుసిరంబుపో! తుది ధారవోసి
నావె? నవ్వుచు 'అష్టప్రాణాలు' కృష్ణ ! 6

సీ. వారలందగించిన బిరుదుమోజునఁ ద్రుళ్లి నాయకధర్మంబుఁ బాయలేదు;
ప్రభువుల విశ్వాసపడి మెక్కు, దుర్నీతిఁ బ్రజలకష్టము భంగపఱుపలేదు;
స్వార్థలోభమునఁ గపటనాటకము లాడి తల్లికెగ్గు చేయఁ దలఁపలేదు;
సమయనీతిఁ ద్యజించి సంక్షోభ విడిచినఁ, గలహకారినాటముల్ నడపలేదు;
నీతిచాతుర్యమును, స్థానసీయ మహిమ
దేశసేవనదీక్షయుఁ దీర్చినావు
యోగివై లెను ఫలనిస్పృహుండ వగుచు
మేలుకీర్తి సహించి గోపాలకృష్ణ ! 7

చ. కొలఁగిన యున్నతాసన, మధోగతిఁ బట్టె ఘనోపిభూషణా
వళియు నుదాత్తదృష్టిఁ దరిపానము చేసె గసి, భస్మసుస్థిర
స్థిలతికమాత్రి మహాస్పదిన యీ మహాభాగ్యకుడు సంతసించి మే
ల్కొలిపితి దేశపూజకొఱకుం! జననాయక! గోకులాగ్రణీ! 8

చ. మలినము లేని నృత్తిమఁ బ్రమాణముగాఁగను నుంచుకొంచి, యు
జ్జ్వలితపు దేశభక్తిలతికన్ మనసారఁగ నాటినావు ని
ర్మల మగు సింధుచెర్వ్వనసుమన్ నలిసింబలెఁ; గాని పూలతో
నెలఁ దలఁదూఁగు భాగ్యసగరి దిలకింపకపోవు తెన్నడున్! 9

చ. కలఁగి కృశించియున్న లతికాముశి నాఁ గడసారి పూల న
ర్మలి వనలక్ష్మి కిచ్చియె శమించువిధమ్మున, నాఁటి నాటి కే
పలిన శరీరబుద్ధిబలజీనములం గడె కొంక్కకొంక్కకే
నిలిపితివయ్య! దేశజనసేవదసన్నిధిఁ బ్రాణపూజగన్. 10

మ. స్థిరమై లాలన లోకదు నాథగతమాత్ప్రేమపూర్ణానసుం
దరభాగమ్మునఁ దానకాత్మ! నవనీతస్నిగ్ధముగాఁ గృతిన్
చిఱుతల్ పెంపఁగఁ బల్లవింపు జనసేవాసేవావ్రతాం
కురముం జూతువుగాత! గోకులమణీ! గోపాలకృష్ణాగ్రణీ! 11

GOPAL KRISHNA GOKHALE C.I.E.

గోపాలకృష్ణ గోఖలె సి. ఐ. ఇ.

U. RAY & SONS CALCUTTA.

దేశచరిత్ర—నవలలు

తణికెళ్ల వీరభద్రుడుగారు, బి. ఏ. (ఆనర్సు)

స్వదేశచరిత్రను నేర్చియుండుట ప్రతిమనుజునకు నత్యావశ్యకము. అట్టి దేశచరిత్రాపరిజ్ఞానము దేశాభ్యుదయమునకు మిక్కిలి సహకారి. పూర్వమం దెట్టి వీరప్రధానులు మన మాతృదేశము నలంకరించిరో, ఏయే రాజ్యము లభివృద్ధి చెందెనో, వాని నెంతటి మహాచక్రవర్తులు పాలించిరో తెలిసియుండుట సంతోషదాయకము. అంతే కాక, అట్టి పుణ్యదేశమున కేల యిట్టి క్షీణదశ యబ్బెనవో గ్రహించుట మిక్కిలి యుపయోగకారి. మన ప్రాచీనుల ఘనతను గూర్చి వినినప్పుడును, హైందవవీరుల పరాక్రమమును ఆర్యవనితల మానరక్షణమును దేశభక్తుల స్వార్థత్యాగమును గుఱించి చదివినప్పుడును, ఒడలు పులకరించి మనయం దొక నూతనశక్తి జనించును. ఇట్టి మహాపురుషుల సంతతివార మని మది యుప్పొంగ, మన జాతీయాభివృద్ధి కవకాశము కల దని యాశ పుట్టి, ఆత్మశక్తియం దొక వింతనమ్మకము కలుగును. ఆ యాత్మవిశ్వాసమునకును దేశాభ్యుదయమునకును పరస్పరసంబంధము కలదు. అట్టి స్వజాతీయవిశ్వాస ముద్భవించినపుడే మనకు మన ప్రాచీనుల పావనచరితములందు మఱింత కౌతూహలము కల్గుటయు, మనము సదా వారి నామోచ్చారణము సేయుచు హృదయములందు నూతన బీజములు నాటుటయు తటస్థించును. ఆధునికాంధ్రదేశస్థితిని గూర్చి యించుక సేపు యోచనసేయువారికి 16- వ శతాబ్దమందు ఇంగ్లాండుదేశ మెట్లుండెనో జ్ఞప్తికి రాకమానదు. ఆంగ్లదేశము పరరాష్ట్రములతో పోరు సల్పుచు, స్వదేశరక్షణమునందు ప్రాణత్యాగమునకుద్యుక్తులయిన యాంగ్లశూరులు తమ దార్ఢ్యమునుగూర్చి సంతసించునపుడు, వారికి తమ పూర్వికుల చరిత్రములు వినవలె నని యాశ వొడముటయు, కవీశ్వరులును నాటకకర్తలును సమయము చూచి గ్రంథములను వ్రాసి దేశచరిత్రను నేర్పి, దేశభక్తిని హెచ్చించుటయు మనకు తెలిసిన యంశమే. అవ్విధముననే మన యాంధ్రదేశమందుఁ గూడ స్వదేశచరిత్రను తెలిసికొనవలె నని మితిలేని యాతురత జనించినది. ఇట్టి విదాహమునకు చికిత్స యేది యన, తగిన గ్రంథములు చరిత్రలు వ్రాయఁబడుటయు, మన ప్రాచీనుల పరాక్రమాది పుణ్యగుణములు వేనోళ్ళ ఘోషింపఁబడుటయు తప్ప, వేఱు లేదు.

దేశచరిత్రను ప్రజకు వాఙ్మయరూపమున తెలియఁజేయుట త్రివిధము. ఏదో యొక మహాశూరుని సాహసకృత్యము గాని, యొకానొక యుద్ధము గాని వర్ణించి పద్యకావ్యము వ్రాయవచ్చును. అట్టి కావ్యము లింగ్లీషులో వాల్టరు స్కాటు అను దేశభక్తుఁ డొకఁడు వ్రాసెను గాని మన భాషయం దున్నట్టు గాన్పింపవు. శివాజీవంటి మహారాజుయొక్క గాని, పద్మినివంటి మహాపతివ్రతయొక్క గాని పవిత్రచరిత్రము కథగాఁ గల కావ్యము హృదయమును రంజింప, మన మనస్సు పరిశుద్ధత నొంది యొకింతసేపు ప్రాపంచికవిషయముల మఱచుటయు, మనయం దొకవిధమయిన భక్తి జనించుటయు, మన ప్రతినాళమందును పవిత్రరక్తము ప్రవహించుటయు సహజము. చరిత్రను చిన్న కథలుగాఁ దీసి కావ్యములు రచించుటకు నాటకములును నవలలును నుచితములు. నాటకమునకును నవలకును నొక భేదము గమనింపవలెను. నవలయందు గ్రంథకర్త తానే కథను జెప్పును; పాత్రములను వర్ణించి తన యభిప్రాయమును వెల్లడిచేయుచుండును. నాటకమం దన్ననో గ్రంథకర్త మనకు గోచరము కాఁడు; అతని యభిప్రాయము గ్రహింపవలసిన దేకాని తనంతట తాను తెలియఁజేయఁడు. పాత్రలు చేయు కార్యములను బట్టియు వారాడు పల్కులను బట్టియు మనము పాత్రసంభాషణక్రమము నెఱుఁగఁగలము. నాటకకర్త ప్రతివిషయమును ప్రత్యక్షముగా రంగస్థలమున చూపును. నవలాకారుఁ డయినచో నొకానొకపురుషునిఁ గాని, పట్టణమును గాని వర్ణించినపుడు ప్రతివిషయమును విశదముగా చెప్పవలెను. ఇట్టి భేదములు కొన్ని యున్నను మనము నవలలను నాటకములను ప్రస్తుతసందర్భమున సమదృష్టితోఁ జూడవచ్చును. నవలయందయినను ఒకపురుషునిఁ గాని యొకస్థితిని గాని వర్ణించునపుడు గ్రంథకర్త దానిని జాగరూకతతో చిత్రించి, నాటకరంగస్థలమున దిదృక్షుఁ డేలాగు పాత్రమును గాని మఱి పట్టణమును గాని చూడఁగలుగునో యావిధముననే పాఠకుఁడు తన మానసికనేత్రముతో స్పష్టముగా చూడఁగల్గులాగున, వర్ణింపవలెను. అట్టి వర్ణనమును నాటకోచిత మని వాడవచ్చును. ఈ నడుమ ప్రకటింపఁబడిన "విజయనగర సామ్రాజ్యము" లోని వర్ణనలు చిత్రముగాను స్వాభావికముగాను నున్నవి. జగన్మోహినీ విజయసింహుల పరస్పరప్రేమమును జ్ఞప్తియం దుంచుకొని యీ క్రింది వాక్యములను తిలకింపుఁడు:—

"అంత నామె కన్నులనుండి బాష్పములు మౌక్తికజాలమువలెఁ గ్రిందఁ బడఁజొచ్చెను. దానిని మన విజయసింహుఁడు కనిపెట్టెను. అతని హృదయము గీ రాయెను. అతని కేమియుఁ దెలియలేదు. అతఁ డేమి సేయను బ్రయత్నింపలేదు. కాని యప్రయత్నముగాఁ జేతిరుమాలుతోఁ గూడిన యాతని మంజులహస్త మా జగన్మోహిని కనులను దుడువనారంభించెను. రెండవ హస్త మా సౌభాగ్యశాలినియొక్క కేశపాశమునఁ బడి కాలజలదమువలెఁ బ్రకాశించుచున్న యా కేశపక్షమున మెఱపుడీవియవలె బ్రకాశింపఁబోచ్చెను. అతని హృదయము ఝల్లు మనియెను. అతనికి నిముసమువఱకు స్మృతి లేదు. అది యుభయత్ర నట్లే యుండెను. ఆమె మాటలాడుటకుఁ బ్రయత్నించెను. కాని మాట రాలేదు, ఎట్టకేలకి ట్లనియెను." [పుట ౬౨.]

ఇట్టివర్ణనమే నాటకోచితము. ఆ సుందరుఁడు జగన్మోహిని కనులను రుమాలుతోఁ దుడుచుటయు వారు మాటాడలేక చేష్టలు దక్కి బొమ్మలవలెఁ నిలువఁబడుటయు రంగస్థలమందలి ప్రదర్శనమువలె స్పష్టముగా కన్నులయెదుట కాన్పించుచున్నది. ఈ శైలి సౌలభ్య

మేమి! ఈ వర్ణన మెంత స్వాభావికము! దీర్ఘసమాసములును పదగుంభనమ్మును శైలి యగు నని యూహించు జను లెంతటి వెఱ్ఱివారు!

చరిత్రగ్రంథములు కావ్యము లనిపించుకొనుట కొకగుణము ముఖ్యముగాఁ గావలసియున్నది. దానినే మనము కవన మని పిలువవచ్చును. కవన మున్నచోఁ గావ్య మగును. ఈ కపితాచమత్కృతియే ప్రతిగ్రంథమునకును ప్రాణము. చరిత్రలయందువలె, చెప్పిన యంశములు వట్టి పొడిమాటలతోఁ జెప్పక, ఉపమానాద్యలంకారములు గల శైలితో హృదయరంజకముగా వర్ణించినచో నట్టి గ్రంథము రసపూరిత మగును. మఱియు దేశచరిత్రయందు విఖ్యాతి చెందిన యొకానొకపురుషుఁడు వర్ణింపఁబడినను, మనుష్యమానసము చిత్రింపఁబడి మానవునకు తరణోపాయము చూపఁబడినను, అట్టి గ్రంథము కావ్యమే యగును. అందుచేత నవలలు కావ్యములు కావచ్చును గాని చరిత్ర లన్నియు కావ్యములు కావు. విమలాదేవి యను నవల ఔరంగజేబు జీవిత చరిత్రను కొంతవఱకు తెలియఁజేసిన మాట వాస్తవము. ఆ నవలయం దితరసుగుణములు కలవు గనుక నే యది కావ్యమయినది కాని ఔరంగజేబు చరిత్రను గూర్చి వ్రాయఁబడిన పుస్తకము లన్నియు కావ్యములా?

చరిత్రనవలలను మూడు తరగతులుగా భాగింపవచ్చును. (1) చరిత్రయే కథాభాగముగాఁ గలవి కొన్ని. వానియందు చరిత్రాంశములకు తప్ప మఱివిషయములకు చోటుండదు. (2) మఱికొన్ని నవలలు పేరునకు మాత్రము చరిత్రాత్మకములు గాని నిజముగా శృంగారము ప్రేమ మొదలగు నంశములే వాని కథాభాగముగా నేర్పడును. చరిత్రాంశము వట్టి మిషయే కాని నవలాకారుని దృష్టి యంతయు జవ్వనుల యనురాగమును వారిసౌఖ్యమును గూర్చియే యుండును. హూణభాషయందు వాల్టరు స్కాటుయొక్క నవల లిట్టివియే. "హేమలత" యందలి కథ రాజపుత్రస్థానచరిత్ర యయినను, హేమలతామదనసింహుల ప్రేమానుబంధమే ముఖ్యముగాఁ దోఁచును. (3) మఱికొన్ని నవలలందు, చరిత్రాంశము ముఖ్యమయినను, ఇతరకథలు నితరవిషయములును లేకపోవు; చరిత్రయే ముఖ్యభాగముగా నేర్పడును. "విమలాదేవి" "రాణీసంయుక్త" "సగుణ" "విజయనగర సామ్రాజ్యము"— ఇవి యట్టి వని చెప్పవచ్చును. విమలాదేవియందు విమలా విజయసింహుల ప్రేమయు, ఇందిరాదేవి చమత్కృతులును మిక్కిలి యానందమును గల్పించును గాని మొగలాయి చక్రవర్తితో రసపుత్రవీరులు పోరు సల్పిన విధమును, ఆ క్షత్రియశూరశిఖామణులు తమ స్వాతంత్ర్యమును గాపాడుకొనిన విధమును నవలయందలి ముఖ్యాంశ మని చెప్పుటకు సందేహ మేమి? మఱియు విజయనగరసామ్రాజ్యమందు ఆంధ్రసామ్రాజ్యమును ఆంధ్రపరాక్రమమును ఆంధ్రదేశభక్తియు వర్ణించుటయే గ్రంథకారుని ముఖ్యాభిప్రాయ మని తోఁచును. కథను రెండుభాగములుగా విభజింపవచ్చును. రామరాజును తురుష్కులు మోసపుచ్చుట కెన్ని కపటోపాయములఁ బన్నిరో, వారిబారినుండి చక్రవర్తిని దప్పించుట కాతని మిత్రు లెట్లు స్వార్థత్యాగము చేసిరో, తుద కెట్లీసామ్రాజ్య మస్తమించెనో కథకు ముఖ్యభాగము. జగన్మోహినీవిజయసింహులకును, స్వర్ణకుమారీ రాధాకుమారులకును గల ప్రేమానుబంధము రెండవభాగమయి యున్నది. ఈ రెండుకథలకును పరస్పరసంబంధము కలదు. అది యంతయు నేల? ఆంధ్రుల యౌన్నత్యమును శూరత్వమును భుజపరాక్రమమును శ్లాఘించుటయే గ్రంథకర్త ముఖ్యోద్దేశ మయినచో, సదా దేశాభిమానము గలిగి తమ భర్తలను ఆంధ్రమాతృసేవకయి స్వార్థత్యాగము సేయు మని పురికొల్పుచు పురుషవేషముతో యుద్ధభూమికిఁ దాము నుబోయి తమ నాథులవెంటఁ దోడునీడలవలెఁ దిరుగుచు, వారితోఁ బాటు శత్రుక్షయము సేయుచు, తుదకు వారితో నేకకాలమందే సమరరంగమునఁ బ్రాణములు విడిచిన యా వీరవనితల చరిత్ర నవలాకారుని ప్రధానోద్దేశమునకు భిన్నము కాదే! ఆంధ్రయువజనులే కాక యువతులు కూడ మానరక్షణమందును దేశరక్షణమందును ప్రాణములు గోల్పోయి రను విషయము కవి ప్రథమోద్దేశమునకు సహకారి యయి యాంధ్రశూరత్వమును వేనోళ్లఁ జాటుచున్నది.

చరిత్రాత్మక మగు నవల వ్రాయుటకు [illegible] నకు లోఁబడదగినది కాదు. గ్రంథకర్త [illegible] దోషములకుఁ గలుగుటయే యుద్దేశముగా [illegible]చో దేశచరిత్ర ననుసరించియే వ్రాయుట మంచిది. ముఖ్యాంశములు చరిత్రాధారముల ననుసరించి వర్ణించినతర్వాత కొన్ని చిల్లరవిషయములను [illegible] చితముగా చేయవచ్చును. కథను రసవంతముగా చేయుటకు కొన్ని విషయములను మార్పవలసివచ్చును. కాని స్వాభిప్రాయమును బట్టి చరిత్రను మార్పఁగూడదు. ప్లాసీయుద్ధమును గూర్చి నవల వ్రాయునెడల సురాజుద్దౌలాను దూషింప [illegible]. క్లైవు సాహసవంతుఁ డనియు సురాజుద్దౌలా [illegible] డనియు నల్లరకును తెలిసిన యంశమే కాని క్లైవునందుఁ [illegible] ముచే నతని లోపములను గుణము లనవచ్చునా? బ్రిటిషు ప్రభువులు వచ్చుటచే దేశము వృద్ధిఁ జెందెను గాని మీర్జాఫరు సిరాజును మోసపుచ్చుటను గప్పిపుచ్చవచ్చునా? [illegible] చరిత్రజ్ఞానము ప్రధాన మయినది కనుక, సాధ్య మయినంతవఱకు చరిత్రభాగమును కథలో నింపుట మంచిది. సగుణ యను నవల యొకటి నూతనముగా ప్రకటింపఁబడినది. కథ మహారాష్ట్రదేశపుచరిత్ర. 19-వ శతాబ్దము నందలి మహారాష్ట్రదేశస్థితియు, మహారాష్ట్రప్రముఖులు హోల్కారు, సింధియా, బాజీరావు మొదలగువారి చరిత్రములును పూర్తిగా నందు చర్చింపఁబడినవి. ఆ నవలయం దితరకథలు లేక పోలేదు. సగుణకును పాండురంగహరికిని గల యనురాగము ముఖ్యమయినది. అది కాక వలసినంత హాస్యరసము కూడ [illegible] గలదు. ఫజీఖా నను తురుష్కబాలుని చేష్టలును, వాని చరిత్రమును మనకు హాస్యమును గలుగఁజేయును గాని యతఁడు ప్రధానకథకు కూడ నావశ్యక మయిన పాత్రమే. షేక్స్పియరు కవిసార్వభౌమునిచే రచియింపఁబడిన చరిత్రనాటకముల పద్ధతి పరిశీలించిన వారి కీసంగతి బోధపడఁగలదు. నాల్గవ హెన్రీ నాటకమున నిందు

కథ లున్నవి. చరిత్రభాగము ప్రధాన మయినది. హాస్యరసము నిచ్చు రంగము లన్నియు రెండవ కథకు చెందినవి. కాని హెన్రీ యువరాజు రెండు కథలకును ముఖ్యుఁడగుటచే రెండింటికిని సంబంధము కలదు. క్రమముగా వీనికి పరస్పరసంబంధము హెచ్చి, రెండవకథ మొదటిదానితో నైక్యమగుటయు, దానికి సహకారి యగుటయు చూడఁగలము. వివిధరసము లున్నచోఁ గాని గ్రంథము సంతసము నీయదు. కనుక నొకటికంటె నెక్కుడుకథలను గలిపినను, అవి యన్నియు నొకఫలమునే సూచించుచున్న యెడల, చాల బాగుగా నుండును. అన్ని దారములు నొకచోట కలిసి ముడిపడవలెను. చమత్కారముతో వ్రాయఁబడిన నవలను గాని నాటకమును గాని స్తంభములమీఁద మోపఁబడిన ప్రాసాదముతోఁ బోల్పవచ్చును. హర్మ్యము క్రుంగకుండుటకు ప్రతిస్తంభము నెట్లవసరమో నాటకమం దన్ని యంశములు నవశ్యకములయి యుండుట మంచిది.

పాత్రపోషణము నవలకు ముఖ్య మయినది. మననవలాకారు లనేకులు నవలయందు పాత్రసంపోషణక్రమ మన నెట్టిదో యెఱుఁగరు. అది కాక కథాభాగమం దెక్కువ శ్రద్ధ చూపి, పాత్రములను గూర్చి యోచన చేయనే చేయరు. కథ యద్భుత కృత్యములతో నిండియుండవలె నని కొందతి యభిప్రాయము. కథాభాగమం దెక్కువ యభిరుచి చదువరులకుఁ గల్పింపవలె నని యెంచి, పాత్రపోషణమునుగుఱించి శ్రమపడరు. చరిత్ర ననుసరింపవలెను. మఱి కొన్ని చిల్లర మార్పులను చేయవచ్చును. కథానాయకునియందు లోకమందలి సద్గుణము లన్నియు మూర్తీభవించె నని వ్రాయు నాచారము కలదు. లేక యతియొకఁడు దుర్మార్గుఁ డాయెనా ప్రపంచమందలి సర్వదుర్గుణములును నతనియందే వాసముచేయుచున్న వని చెప్పుదురు. కథానాయకుఁ డెంత ఘనుఁ డయినను మనుష్యుఁడే యని జ్ఞప్తియం దుంచుకొనవలెను. లేనిచో వింత సంగతులను జూచి యద్భుతపడి యిది కల్లయా నిజమా యని చదువరులు సంశయ మొందవచ్చును. వారును మనవలెనే మనుష్యు లనియు, నట్టివారు మనదేశమం దుండి రనియు సూచించుచుండుట యుచితము. సన్మార్గులకంటె దుర్మార్గులను వర్ణించుట కష్టతరము. వారియూహాలు వారియుద్దేశములును విశదము సేయవలెను. అది యేల? వారిహృదయ మంతయు మన కండ్లయెదుట నైపుణ్యముతో చిత్రింపఁబడిన ఛాయాపటమువలె నుండవలెను. ఈ విషయముననే కవి జాగరూకత వహింపవలెను. "విమలాదేవి" కంతకును నయనపాలుని పాత్ర స్వభావోద్భవము, మిక్కిలి కష్టమయిన దని చెప్పనివా రెవరు? చరిత్రనవలయందు నూతన పాత్రములు కూడ కల్పింపవచ్చును. 'విమలాదేవి' యందలి యిందిరయే దీనికి దృష్టాంతము.

చరిత్రాత్మక మగు నవలలవలని ప్రయోజనము లెవ్వి యని యెవరయినను ప్రశ్నింపవచ్చును. మన పూర్వికు లేకారణములచే క్షీణదశకు వచ్చిరో తెలియఁగలదు. ఏకథ చదివినను సంఘీభావము బల మనియు, నొక కుటుంబమున గృహకలహము పుట్టినచో నా కుటుంబ మభివృద్ధిచెందుట కల్ల యనియు మనకు స్పష్టమగును. ఇట్టి నీతులు బోధపడి ముందునకు మార్గ మేర్పడవచ్చును. ఈ సందర్భమున నొక్క విషయము కొంచెము విచారమును కలుగఁజేయుచున్నది. వ్రాయఁబడిన నవల లన్నియు హిందువుల యౌన్నత్యమును జాటుచు, తురుష్కుల దుష్కార్యములను గూర్చి దూషించుచున్నవి. తురుష్కులలో సత్పురుషు లగు చక్రవర్తుల చరిత్రలలోని భాగములను గూడ నవలలుగా మార్చి హిందువులకును తురుష్కులకును పరస్పరానుబంధమును సూచించు నవలయే, మన మందఱము నిత్యమును ప్రార్థించు హిందూమహమ్మదీయ సమ్మేళనమును సమకూర్చిన దగును. చరిత్రనవలలవలని ఫలములు రెండు: కావ్యములను జదువుటవలనఁ గల్గు నానందము మొదటి ఫలము. రెండవది దేశచరిత్రను తెలిసికొనుటయు, దానివలనఁ గలుగు లాభమును. మన పూర్వచరిత్ర మనకుఁ దెలిసినఁ గాని మనకు ముందు రాఁబోవు సౌఖ్యమందు నమ్మకము కలుగదు. దేశసేవ చేసినఁ గాని దేశాభ్యుదయమున కవకాశము లేదు. మనకు మన శక్తి తెలిసినఁ గాని మనము దీనుల మనియే యెంచుకొందుము. అప్పుడు మన యత్నములు నిష్ఫలము లని వెతఁ జెందుదుము. మన దార్ఢ్యమందు విశ్వాసము కలిగినఁ గాని మన మేపనిని నెఱవేర్పఁజాలము. హనుమంతుఁడు మహాబలశాలి యయ్యుఁ దన సామర్థ్యము లెనగొనుట వర్ణింపఁబడినపుడే ధైర్య మూనుటయు, సప్తసముద్రములను దాఁటుటయు సంభవించినది. మన శక్తి తెలియవలె నన్న మన ప్రాచీనుల యౌన్నత్యము మనకుఁ దెలియవలెను. మానవజాతికి శిరోభూషణము లగు వీరాగ్రేసరులను పతివ్రతాతిలకములను గూర్చి చదివినపుడే మన మనస్సు పవిత్ర మయి యా మహాపురుషుల సంసర్గముచే నానందమును బొందుటయే కాక, మనయందు దేశభక్తి జనించును. గాఢమయిన దేశభక్తి ప్రతిమనుజునియం దున్నఁ గాని దేశము బాగుపడ నేరదుగదా! ప్రపంచమందలి దేశము లన్నింటిలో మన దేశము ప్రాముఖ్యము వహింపవలె నన్న, ప్రజ లందఱు నెంతకాలము పాటుపడి యెన్ని కష్టముల కోర్చి యెంత స్వార్థత్యాగము చేయవలెను? తర్వాతఁ గద దేశమునకు సౌఖ్య మబ్బుట? "న మాతుః పర దైవత" మను మంత్రమును మనము నిత్యమును స్మరింపవలెనుగదా! ముప్పదిమూడుకోట్ల ప్రజల కేమియుఁ గొఱంత లేకుండ సమస్తసౌఖ్యముల నిచ్చి మన యీప్సితముల నెఱవేర్చు కామధేను వయి, మనకు జన్మ మిచ్చిన హైందవరాజ్యలక్ష్మి మనకు దేశమాత గదా! ఇట్టి పుణ్యదేశమందు జన్మ మొంది సకలసౌఖ్యములతోఁ దులఁదూఁగుచు "ఇది నాయది. నా జన్మభూమి" యని మది నుప్పొంగని మానవుఁ డెవఁడు? తల్లిబిడ్డలకు కష్టములు సంభవించినకొలంది పరస్పరప్రేమ హెచ్చినట్లు మాతృదేశమునకయి స్వార్థత్యాగముఁ జేసినపుడే మన కామెయందలి భక్తి వేయిమడుంగు లధికమగును. అట్టి నిజమయిన దేశసేవ యెంతటివారికి లభింపవలయు? "జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వర్గాదపి గరీయసీ" యని వ్రాకుచ్చిన మాతృసేవాతత్పరుఁ డెంత యనుభవశాలియో కదా!

ఆంధ్రోద్యమతత్త్వము

చల్లా శేషగిరిరావు, బి. ఏ. గారు

ఆంధ్రోద్యమము నాంధ్రులే గాక యాంధ్రేతరులు గూడ ఆమోదించుట సంతోషదాయకము. అట్టివారిలో ముఖ్యులును విద్వాంసులు నగు శ్రీధర వేంకటేశ కేట్కారు, ఎమ్. ఏ., పి. హెచ్. డీ. గారు ఆంధ్రోద్యమమునకు చేయుచున్న సాహాయ్య మమూల్యము. వీరు మహారాష్ట్రబ్రాహ్మణులు. వీరు గొప్ప సంస్కృతవిద్వాంసులు; అమెరికాదేశములో విద్య నభ్యసించి సాంఘికశాస్త్రమునందు డాక్టరు బిరుదును సంపాదించి ఘనతచెందినవారు. ఆంధ్రోద్యమ మేసూత్రమువలన హైందవజాతీయతకు తోడ్పడునో యాసూత్రము నాంధ్రదేశమం దంతటను బోధించుచున్నారు. వారి సిద్ధాంతములోని వివరము లన్నిటిలోను మన మేకీభవింపవలసిన పని లేదు. మూల సూత్రములు మాత్ర మిక్కడ వ్రాసెదను.

హిందూదేశములోని జనసామాన్య మంతయు దేశభాషల నుపయోగించుచున్నారు. వారు రెండవ భాష నభ్యసింపరు. హిందీ గాని యాంగ్లేయభాష గాని జనసామాన్యమునకు సామాన్యభాష కానేరదు. విద్యాధికులు మాత్రమే రెండు మూడు భాషల నభ్యసించెదరు. జనసామాన్యమునకు జ్ఞానాభివృద్ధి గావలయు ననిన, దేశ భాషలలోనే విద్యను బోధింపవలయును. పాశ్చాత్యవిజ్ఞాన మంతయు భాషాంతరీకరణము ద్వారా జనసామాన్యమున కందుబాటు చేయవలయును. అటులే సంస్కృతములో నున్న మన పూర్వుల జ్ఞాన మంతయు దేశీయులకు తెలియునట్లు చేయవలయును. విద్యను దేశభాషలలోనే కఱపినచో, అన్యభాష నభ్యసించుటకు వలయు దీర్ఘకాల మంతయు జ్ఞానసముపార్జననిమిత్త ముపయోగింపవచ్చును. జపాను దేశ మటులే వృద్ధిపొందినది. దేశభాషల నశింపజేసి యేకజాతీయతను పెంపొందింపజేయగలుగుదు మను దురూహ కేవలము భ్రమ. పెక్కువేల వత్సరముల నుండి దేశభాషలు పెంపొంది, యనేకమైన యుద్గ్రంథము లాభాషలలో వ్రాయబడి, యావాఙ్మయజ్ఞాన మంతయు దేశీయుల మనంబులలో జీర్ణమయిన కాలము నందు, భాషలను నిర్మూలింపజేసి యేకభాషను దేశమందంతటను వ్యాపింపజేయగలుగుదు మనుటకంటె వెఱ్ఱి తలంపు కలుగనేరదు. దేశభాషల యభివృద్ధి మూలముననే దేశీయులు జ్ఞానాభివృద్ధి గాంచుట సాధ్యము. ఎన్ని దినములు దేశభాషలను నిరసించి యాంగ్లేయభాష మీదనే మన దృష్టిని నిలిపెదమో యంతవఱకును దేశీయు లజ్ఞానాంధకారములో మునిగియుండుట నిశ్చయము. ఇదివఱకు మనము చేసిన లోప మిదియే. కాంగ్రెసులు, కాన్ఫరెన్సులు, విశ్వవిద్యాలయములు, ఏవియు దేశీయులను నిద్రనుండి మేలుకొలిపియుండలేదు. దేశభాష లభివృద్ధి పొందవలయు ననిన, విశ్వవిద్యాలయములలో దేశభాష ప్రముఖత వహింపవలయును. అప్పుడు ప్రముఖ మగు ప్రతి దేశభాషకును ప్రత్యేక విశ్వవిద్యాలయ ముండవలెను. హిందూదేశములోని ముఖ్యమగు దేశభాషలను మదింపువేయగా, పదునారని తేలినది. ముప్పది కోట్ల జనము గల దేశమందు పదునారు విశ్వవిద్యాలయము లుండుట యాశ్చర్యజనకము గాదు. కాననే యాంధ్రభాషను పోషించుటకై యాంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ మావశ్యకము.

ప్రజలకును దొరతనమువారికిని ఐకమత్య మభివృద్ధి గావలె ననిన, సర్కారుద్యోగులు దేశభాషలను నేర్చుకొనవలయును. పరిపాలన మంతయు దేశభాషలలోనే జరగవలయును. దొరతన మప్పుడే దేశీయుల యంగీకారముపై నాధారపడియుండును. ప్రజలు రాజ్యతంత్రమును గ్రహించెదరు. వారి రాజభక్తి నిర్హేతుకము గాక, సహేతుక మగును. జనులు తమకష్టనిష్ఠురములు దొరతనమువారికి తామే నివేదించుకొన సమర్థత గలిగియుండెదరు. ఎవరో యాంగ్లేయ విద్యాధికులు తమ స్వలాభము నిమిత్తము రాజకీయాందోళనము జరగించుచున్నా రనెడి యపవాదమున కెడ ముండదు. కోర్టులోని వ్యాజ్యెముల గ్రంథ మంతయు దేశభాషలలోనే జరగవలయును. సర్కా రుత్తరవు లన్నియు దేశభాషలలోనే ప్రచురింపబడవలయును. జనసామాన్య మంతయు పరిపాలనమందు శ్రద్ధ దీసికొనుటకు రాజ

కీయవ్యవహార మంతయు దేశభాషలలో జరగుటకంెటె మార్గము వేఱే లేదు.

పరిపాలన దేశభాషలో జరగవలయు ననిన పరిపాలనాభాగ మంతటిలో ఏకభాష మాటలాడు ప్రజలుండవలెను. అనఁగా దేశ మంతయు భాషలను బట్టి విభజింపవలెను. ఆ కారణమును బట్టియే యాంధ్రులకు ప్రత్యేకరాష్ట్రము ండవలెను. ప్రత్యేకరాష్ట్రము పాలకులకును పాలితులకును గూడ నవసరమే. పాలకు లనేక దేశభాషల నభ్యసించుట దుష్కరము. పాలితులు దేశభాషలోనే తమ వ్యవహారములు జరపుకొనుటకు వీలేర్పడును.

భాషలను బట్టి రాష్ట్రములను విభజించుటవలననే హార్డింజి ప్రభువు సూచించిన స్థానికస్వపరిపాలనా స్వాతంత్ర్యము సత్యము కాఁగలదు. అట్టి విభజన లేనిచో ప్రతిరాష్ట్రము నేకలక్షణము గల యొక యంగము కానేరదు. భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రవిభాగమువలన హైందవజాతి సంయుక్తజాతి యగు నను సూచన కనఁబడుచున్నది. భిన్నజాతులు బలపడినచో, అవి యన్నియుఁ గలసి బలమైన సంయుక్తజాతి యగుటకు మార్గ మేర్పడును. హైందవజాతీయత యపుడే సాధ్యపడును. హైందవజాతి యొన్నఁడును నేకలక్షణము గల జాతి కానేరదు. ఆంధ్రాభివృద్ధికి ఆంధ్రరాష్ట్రము ప్రధానము. ప్రత్యేక విశ్వవిద్యాలయము లభించుటకును పరిపాలన దేశభాషలో జరగుటకును ప్రత్యేకరాష్ట్రము మావశ్యకము. మతభేదములు, మహమ్మదీయ సమస్య—వీని నెట్లు దాఁటవచ్చు నను ప్రశ్నకు జవా బొసంగఁబడుచున్నది. భాషాభిమానము మతమువలన కలిగెడియీర్ష్యలను పోఁగొట్టవలెను. మత మభిప్రాయముక్రింద మాఱవలెను. జాతీయతకు భంగము రాకుండ మతవిశ్వాసములను కాపాడవలెను. హిందూమత మను ప్రత్యేక మతము లేదు. మొదటినుండి 'హిందూ' యను శబ్దము రాజకీయసంబంధ మైనది. అందువలన హిందువు లన్న మహమ్మదీయులకు కోప మక్కఱలేదు. దేశభాషా ప్రాముఖ్యమువలన మహమ్మదీయులు గూడ దేశభాష నభ్యసింతురు. ఏ రాష్ట్రములోనివా రారాష్ట్రభాషను నేర్చుకొనెదరు. వారికి క్రమముగా రాష్ట్రాభిమాన మేర్పడును. పరదేశ మగు టర్కీయెడ వారి యభిమానము తగ్గును. స్వదేశాభిమానము వృద్ధియగును. ఇది గాక యీ దేశములోని జనులే విశేషముగ మహమ్మదీయ మతము స్వీకరించినారు. కాన వారికి దేశభాష నభ్యసించుటకు కష్ట మేమియు కలుగఁబోదు. భాషాభిమానము వారికి కలిగినచో, హైందవజాతిలో వారును మిళిత మగుదురు. ఆంధ్రమహమ్మదీయులకు ఆంధ్రభాష యం దభిమాన మెక్కువగ కలుగును. వంగమహమ్మదీయులు వంగభాషాభిమానము చూపుదురు. క్రైస్తవులు దేశభాషలనే యుపయోగింతురు. ఆంధ్రక్రైస్తవు లాంధ్రభాషనే యుపయోగించుచున్నారు. వారికి భాషాభిమానము హెచ్చినవెంటనే యాంధ్రజాతికి బలము గూర్చెదరు. వారికిఁ గూడ హిందూ శబ్దార్థము తెలిపి యాంధ్రాభిమానమును వారిలో కలిగింపవలెను. ఆంధ్రదేశములోనివా రందఱు నాంధ్రుల మని పిలుచుకొనుటకు గర్వపడవలెను. "నేను ఆంధ్రుఁడను, నాది ఆంధ్రదేశము" అని ప్రతియాంధ్రుఁడును స్మరించుకొనుచు తనదేశము నభివృద్ధి చేసికొనవలెను.

ఆంధ్రోద్యమమునకు పునాది యాంధ్రరాష్ట్రము. ఆంధ్రరాష్ట్ర మాంధ్రుల యైకమత్యమునకును శీఘ్రాభివృద్ధికిని తప్పక చేయూఁత యొసఁగును. ద్వితీయాంధ్రమహాజనసభలో ఆంధ్రరాష్ట్రము వాంఛనీయ మని తీర్మానింపఁబడినది. తృతీయాంధ్రమహాజనసభలో ఆంధ్రరాష్ట్ర మావశ్యక మనియు యుక్త మనియు తీర్మానింపఁబడినది. ఆంధ్రనాయకు లందఱు, గౌరవనీయులగు శాసనసభా సభ్యులుగూడ, ఈతీర్మానము నైకకంఠ్యముగ నామోదించిరి. ఇది యంతయు శుభసూచకము, ఉత్సాహజనకము. కాని యాంధ్రు లింకను గట్టి యత్నములు చేయవలయును. ఆంధ్రోద్యమముయొక్క ముఖ్యసూత్రములు గ్రహింపవలయును. డాక్టరు కేట్కారుగారు సెలవిచ్చిన ప్రకార మవి మూఁడు:—

(1) భాషలనుబట్టి దేశమును విభజించుట, ఆంధ్రరాష్ట్ర మేర్పఱచుట.

(2) దేశభాషలలో విద్య గఱపుట. అందునకై భాషలను బట్టి విశ్వవిద్యాలయము లేర్పఱచుట. ఆ సూత్రమును బట్టియే యాంధ్రవిశ్వవిద్యాలయ మేర్పఱచుట యవసరము.

(3) పరిపాలన మంతయు దేశభాషలలోనే జరపుట.

ఆంధ్రోద్యమ మీ మూలసూత్రములమీఁద నాధారపడియున్నది. ఈ తత్త్వమును దేశీయు లందఱు గ్రహింతురుగాక!

మన గొప్ప దురవస్థ — దానిని తొలగించు నుపాయము

ఏ. నంజుండప్ప, బి. ఏ., బి. ఎల్. గారు

ఈ కాలమున లోకమునం దనేక విషయములలో మార్పులు గలుగ నారంభించియున్నవి. శాస్త్రజ్ఞులచే క్రొత్తక్రొత్త పద్ధతులు కనిపెట్టఁబడుచున్నవి. ప్రజలకు ప్రయోజనకరములగు వివిధ యంత్రములు, సాధనములు కల్పింపఁబడుచున్నవి. వ్యవసాయము, వస్తుపరిశోధన, శరీరారోగ్యము, విద్యాభివృద్ధి, జ్ఞానవృద్ధి మొదలగు విషయములందు క్రొత్తమార్గములు కనిపెట్టఁబడుచున్నవి.

ఇట్టి సమయమున మానవులు తమ జన్మముయొక్క యుద్దేశమును కనుఁగొని యది సార్థక మగునట్లు వర్తింపవలయును. ఈశ్వరాజ్ఞ ననుసరించి స్త్రీపురుషు లేదియో యొక దేశమందును, జాతియందును, కుటుంబమందును జన్మించెదరు. అట్లు జన్మించినపుడు వారు తమయం దుండు లోపములను దుష్టవృత్తులను కనుఁగొని వానిని నశింపఁజేసి పరిశుద్ధులై, జ్ఞానమును సంపాదించి తమజాతియందును కుటుంబమందును దేశమందును గల దురాచారములను తెలిసికొని వానిని తొలఁగించుటకు యత్నింపవలయును. తమ కుటుంబములలో పుట్టు బిడ్డలకు శరీరారోగ్యమును గలుగఁజేయుచు, మంచినడతను విద్యను జ్ఞానమును నేర్పుచు, వారిని చక్కఁగా పెంచవలెను.

మనము శరీరారోగ్యమును పొంది పరిశుద్ధుల మైనచో, మన దేశ మంతయు బాగుపడును. మనవలె మనబాలురకును బాలికలకును మనము దేహారోగ్యము నిచ్చి వారిని మంచి మార్గమందు పెంచినచో, ముందు కూడ మన దేశము మంచి స్థితిలో నుండవచ్చును. మనము గతించినపిదప మన బాలురును బాలికలును మన స్థానమునకు వచ్చుచున్నారుకదా! వారిని మన మిప్పటినుండియు మంచి స్థితిలో నుంచిన, వారు పెద్దవారైనపిదప మంచిత్రోవనే నడచుచు దేశమునకు మేలు చేయఁగలుగుదురు. వారి బిడ్డలకును నట్టి మంచి శిక్షనే యిచ్చుచు వారు దేశహితము నొనరింపఁగలరు. ఇట్లు వంశపారంపర్యముగా మంచి నడతయే మనదేశమందు వర్ధిల్లి, మనము పుణ్యమునకు పాత్రుల మగుదుము.

మన మందఱము జీవులము. జీవునికి స్థూల సూక్ష్మ కారణములను శరీరత్రయ మున్నది. భూలోకమున మనము పని చేయుట కుపయోగించు స్థూలదేహము మాత్ర మందఱికి గోచరించుచున్నది. తడిగుడ్డలో నీటివలె సూక్ష్మదేహము స్థూలశరీరమున వ్యాపించియున్నది. కామక్రోధాదుల కిదియే స్థానము. దీనికంటెను సూక్ష్మమై యుత్తమగుణముల కాశ్రయమైన కారణశరీరము స్థూలసూక్ష్మశరీరముల రెంటిని వ్యాపించియున్నది. దివ్యదృష్టి గల యోగులకు మాత్రమే సూక్ష్మకారణదేహము లగపడును.

జీవుల మగు మనము భూలోకమున పుట్టి ధర్మాధర్మస్వరూపమును తెలిసికొని, ధర్మమునందే వర్తించుచు దేహములయం దుండు దుర్వాసనలను పోఁగొట్టుకొని, పరిశుద్ధులమై సర్వభూతముల మేలు నకుఁగాను పాటుపడుచు పూర్ణులము కావలయు నని యీశ్వరుని సంకల్పము.

మేడకు పునాది బలమైనదిగా నుండుట యెట్లు ముఖ్యమో అట్లే పురుషార్థసాధనమునకు స్థూలదేహారోగ్య మావశ్యము. స్థూలదేహ మారోగ్యముగా లేకున్న, నింద్రియములను మనస్సును స్వాధీనమునకు తెచ్చుకొనుట కష్టము. వానియందలి దుష్టవాసనలను పోఁగొట్టుట యంతకంటె కష్టము. స్థూలదేహారోగ్యము మోక్షమునకు ప్రథమసోపాన మని వ్యాసులవా రానతిచ్చియున్నారు. "శరీరమాద్యం ఖలు ధర్మసాధనం" అనఁగా ధర్మసాధనములలో మొట్టమొదటిది శరీరము కదా! శరీర మారోగ్యముగా లేకున్న జీర్ణశక్తి తగ్గి, జాడ్యము ప్రబలమై, మెదడు నరములు బలహీనములై, శరీర మనోదార్ఢ్యములు లేకపోవును. ఏపని చేయుటకును శక్తిలేక యిచ్ఛ లేక స్థైర్యము తప్పి చాపల్య మధిక మగును. ఉదరపోషణమునకుఁగాను చేయవలసిన చేతిపనులు సేద్యము మొదలగు కార్యములను చేయుటకు కూడ ప్రాణ లేకపోవును. దీనివలన దారిద్ర్యము హెచ్చును; విద్యను జ్ఞానమును నభివృద్ధి చేసికొనుటకు వీలు లేక ధర్మస్వరూపమును గ్రహింపఁజాలక పోదుము.

స్థూలదేహము అన్నమయ ప్రాణమయ కోశము లను రెండు భాగములుగా నున్నది. అనారోగ్యస్థితిలో నీ రెంటికిని బలము తగ్గును. సూర్యుఁడు ప్రాణశక్తిని సదా భూమిపై ప్రసరించుచున్నాఁడనియు, ప్రతిమనుష్యుని ప్రాణమయకోశమును ప్రాణశక్తిని స్వీకరించి అన్నమయకోశమునకు వ్యాపింపఁజేయుచున్నదనియు, ప్రాణమయకోశమునకు శక్తి తక్కువగునచో, ఆవశ్యకమైనంత ప్రాణశక్తిని అది యన్నమయకోశమున కియ్యఁజాలదనియు యోగులును శాస్త్రజ్ఞులును చెప్పుచున్నారు. ప్రాణశక్తి తక్కువయైనచో, దేహమునకు దార్ఢ్యము తప్పి బహువిధము లగు జాడ్యములు కలుగును.

కాఁగుచుండు పాత్రయొక్క వేఁడిమి దానిలోని నీటికి వ్యాపించులాగున స్థూలదేహముయొక్క యనారోగ్యము సూక్ష్మదేహమునకును వ్యాపించును గాన, దానియందు కామక్రోధాదు లధికమై మనశ్చాంచల్యము గలుగును.

పాత్రలో పోయఁబడిన నీళ్లు వేఁడిగా నుండిన, ఆ వేఁడిమి పాత్రకు వ్యాపించులాగున సూక్ష్మదేహముయొక్క యనారోగ్యము

స్థూలదేహమునకు వ్యాపించును. ఇప్పటి డాక్టర్లు సహిత మీ యభిప్రాయమునే చెప్పుచున్నారు:—కోపము మొదలగు దుష్టసంకల్పములు స్థూలదేహములోని కొంత సామర్థ్యమును నశింపఁజేసి రక్తమందు విషాణువులను పుట్టించి జాడ్యమును కలుఁగఁజేయును. శాంతిని సంతోషమును వృద్ధిచేసికొనుటచే ఆరోగ్యము వృద్ధిచేసెడి యణువులే రక్తమం దేర్పడును. ఈ సంగతులను పాశ్చాత్యవైద్యులు క్రమముగా పరిశోధించి నిరూపించినారు.

మంచి గాలి, సూర్యుని వెలుఁగు, సత్తువ, చుట్టు నుండు గడ్డి కలుపు తీసివేయుట, మంచి నీరు కట్టుట మొదలగునవి చెట్టుయొక్క యారోగ్యమునకు అత్యావశ్యకము గదా? అట్లే శరీరారోగ్యమునకు మంచి గాలి, మంచి నీళ్లు, మంచి యాహారము, ఆయా శరీరములకు తగిన సాము, ఇంటి చుట్టుప్రక్కల మంచి స్థలము, ఇంటిలోపల చక్కఁగ మంచి గాలియు సూర్యుని వెలుఁగును ప్రవేశించు నేర్పాటు ముఖ్యము. మరియు స్నానాదులచే దేహమును పరిశుద్ధముగ నుంచుకొని శుభ్రమయిన వస్త్రములను ధరించుటయు, సాత్వికాహారములను భుజించుటయు మిక్కిలి యావశ్యకము. భంగి సారాయి మొదలగు మత్తువస్తువులను తీసికొనఁగూడదు. అవి స్థూలశరీరమును చెఱిపి సూక్ష్మశరీరమును గూడ చెఱుపును. చెడ్డ కార్యములు వదలుట, యుక్తచేష్టలు, మితనిద్ర, శాంతము, ఇంద్రియనిగ్రహము, ధ్యానము, భూతదయ, [జీవుఁడు ఆనందస్వరూపుఁడు గాన కష్టములు దుఃఖములు వచ్చినను చలింపక కష్టములు తాను పూర్వమందు చేసిన అప్పు (ఋణానుబంధములు) తీఱుటకై వచ్చినవని తెలిసికొని] కష్టములను దుఃఖములను స్థైర్యముతో అనుభవించుట, సదా శాంతస్థితియం దుండుట, సంతోషముగా నుండుట, సద్ధర్మానుష్ఠానము—ఇవి యన్నియుఁ గూడ స్థూలశరీర సౌఖ్యమునకు అత్యావశ్యకములు.

ఒకచెట్టు మంచిఫల మియ్యవలె నన్నచో, మొదట ఆచెట్టు మొలచు భూమి సారవంతమై సత్తువగలదిగ నుండవలెను. చెట్టు కూడ రోగము లేనిదిగను బలము గలదిగను ఉండవలెను. చవుటిభూమియందు విత్తనము వేసిన మొలవకపోవును; మొలచినను బలహీనముగ పుట్టి యెంత పోషించినను చక్కఁగ పెరుగక జాడ్యములు మెండై చచ్చిపోవును; ఒకవేళ బ్రతికినను మంచిఫలము లియ్యక పోవును. ఇట్టి చెట్టునందు పుట్టు విత్తనములు మరల విత్తిన మిక్కిలి బలహీనమగు చెట్లు పుట్టి మరింత హీనమగు ఫలముల నిచ్చి బొత్తుగ విత్తనము లేకయే నశించి చెట్టు రూపము లేక పోవును. అట్లే మన స్థూలశరీర మనెడి చెట్టు ఆరోగ్యము బలము గలదిగ జన్మించి చక్కఁగ పెరుగవలె నన్న, స్థూలశరీరముయొక్క యుత్పత్తికి తల్లి దండ్రులు ఆదికారణము గాన, తల్లి భూమిగను తండ్రి విత్తనముగను నుందురు. చెట్టు వృద్ధికి భూమి ముఖ్యకారణముగ నుండునట్లు శరీరారోగ్యమునకు తల్లియొక్క శరీరారోగ్యము ముఖ్యకారణము. స్థూలశరీరము తల్లిగర్భమున మొదట ఏర్పడి నవమాసములు అచ్చట పెరుగును గదా? ఆ నవమాసములలో అవయవములు అన్నియు క్రమముగ నేర్పడి వృద్ధియై భూమిని ప్రవేశించును. గర్భమునందు శరీరము ఏర్పడి వృద్ధియగుటకుఁగాను తల్లి తనయొక్క రక్తమును బలమును పరిశుద్ధత్వమును నవమాసములందు నిమిష నిమిషము పిండమున కిచ్చుచుండును. తల్లియొక్క రక్తము బలము తేజస్సులచే గర్భమునం దుండు పిండము దినదినము పెరుగుచుండును.

ఒక చెట్టునకు నిమిష నిమిషము వ్యాపించు భూసారము వలె పిండవృద్ధికి ప్రతినిమిషము తల్లి రక్తము బలము తేజస్సు సదా వ్యాపించుచుండును. ఇవి తక్కువ రైనచో తల్లియందు పిండమునకు చాలినంత రక్తము లేక పిండముయొక్క యవయవములు చక్కఁగ పెరుగక పిండమునకు సామర్థ్యము లేక బిడ్డ బలహీనమై రోగపీడితముగ జన్మించును కాన, తల్లికి తగు రక్తవృద్ధి శరీరారోగ్యము ఉండవలెను.

గర్భధారణకాలమందు సాత్వికాహారములనే భక్షించుచుండవలెను. సులభముగ జీర్ణము కాఁదగిన యాహారమును మితముగ భోజనము చేయవలయును. ఎప్పుడు కదలక పనిచేయక కూర్చుండుట మంచిది కాదు. మితముగ పనిచేయుట పరిశుద్ధమగు గాలి గల స్థలములందు నడచుట మిక్కిలి శ్రేయస్కరము. దుఃఖము కోపము భయము మొదలగునవి గర్భిణీస్త్రీల కుండఁగూడదు. తల్లి సదాచారము గలదై శాంతముగను సంతోషముగను నుండవలెను. మనస్సులో దుఃఖము కోపము చింత క్రుంగియుండుట మొదలగు మనోవికారములు బొత్తిగ లేక యుండవలయును. తల్లియొక్క ప్రతి దుష్టసంకల్పమును మనోవికారమును బాణమువలె శిశువులకు తగిలి గర్భమునందు శిశువు బాధపడును. మరియు తల్లి మనసునందు పుట్టు దుఃఖము కోపము చింత మొదలగునవి తల్లి రక్తమును చెఱిపి విషము గలదానినిగ చేయును. ఇట్లు చెడురక్తము పిండమునకు వ్యాపించును. పిండము బలహీనమై యనారోగ్యము గలదగును. తల్లిని చిన్నప్పటినుండి శరీరబలము గలదిగను శాంతురాలుగను భక్తురాలుగను పెంచినచో గర్భధారణకాలమునఁ గూడ ఆ గుణములు గలిగియుండును గాన పిండమునకు మేలు కలుగును. గర్భధారణకాలమున తల్లికి దుఃఖము కోపము కలుగఁజేయరాదు. ఇవి యామె కుండరాదు. తల్లియింటియందు చుట్టు నుండువారు అతి దయ గలవారై శాంతులుగను భక్తులుగను వర్తింపవలెను. ఇట్లు చేసినచో తల్లి శాంతురాలుగను సంతోషిగను నుండును. తల్లియొక్క శాంతమును ఆరోగ్యమును మరియు నితరులయొక్క శాంతమును భక్తియును గర్భమునం దుండు శిశువునకు వ్యాపించి యా శిశువు చక్కఁగ వృద్ధియగును; లేనిచో శిశువు బహువిధముల చెడును. సీమలో ఒక గర్భిణీస్త్రీ గొఱ్ఱెలను కోయు కటికయంగడియొద్దికి దినదినము పోయి గొఱ్ఱెల నరుకుటను చూచి యుల్లాసపడుచుండెను. ఆమె కొడుకును గనెను. వాఁడు పెరిగిన వెనుక ఇతరులను చంపవలెనను బుద్ధిగలవాఁడై కత్తి తీసికొని పోయి యితరులను నిష్కారణముగ చంపఁబ్రయత్నించుచుండెను. డాక్టర్లు దీనిని పరీక్షించి కారణము యో

చింపఁగ గర్భధారణకాలమందు వానితల్లి కటికవాయ చేయు హాస్య యందు సంభవించుచున్న కారణమున ఆ సంకల్పతరంగములు గర్భమునం దుండినపుడు వానికి వ్యాపించి వాఁడట్టి బుద్ధిగలవాఁడై జన్మించినట్టు కనిపెట్టిరి. కాన గర్భధారణ కాలమున తల్లి శరీరారోగ్యమును బొందమ భూతదయ భక్తి గలిగి, సద్గుణములు వృద్ధిచేయు కార్యములను చేయుచుండవలయును; మరియు పిండమును వృద్ధిచేయుటకు వలయు రక్తమును సామర్థ్యమును కలిగియుండవలయును.

చెట్టు పెరిగెడి కాలమందు అది గ్రహించెడి యాహారమంతయు దాని పెరుగుటకే వినియోగింపఁబడును. అట్టి కాలమందు చెట్టునకు రోగము చీడ గలిగిన, ఆచెట్టు ఆహారమును గ్రహింప శక్తిలేక చక్కఁగ పెరుగక బలహీనమై గిటకబారి మంచి ఫలమియ్యదు. ఫలించినను చప్పఫలము లిచ్చును. ఇట్లు బాలురు బాలికలు పుట్టినపిదప కొన్ని సంవత్సరములవఱకు పెరుగుచుందురు. అనఁగా ఆహారాదులచే కొన్నేండ్లదాఁక తమయందు వృద్ధియగు రక్తము తమ శరీరమును పెంచుటకే వినియోగింపఁబడును. ఇది శరీరధర్మము, దేవుని యేర్పాటు. బాలికలు కనీసము 16, 18 సంవత్సరములవఱకు పెరుగుచుందురని డాక్టర్లు కనిపెట్టియున్నారు. ఒకబాలిక ప్రథమరజస్వల (మొదటిసమర్త) యగుట ఆ బాలిక పెరుగుటకు ప్రారంభించినదని సూచించుచున్నది. చెట్టు పుట్టిన కొంతకాలమువఱకు భూమి నంటియుండి పిదప త్వరగా పెరుగునట్లు బాలిక ప్రథమ రజస్వలయయినది మొదలు రెండు సంవత్సరములవఱకు వేగముగ శరీరము పెరుగుచు వృద్ధియగుచుండునని డాక్టర్లు కనిపెట్టియున్నారు. ఇట్లు పెరుగు కాలములో మనము బాలికలను చక్కఁగ పోషించినచో, వారు రక్తవృద్ధి పొంది బాగుగ శరీరసౌఖ్యవృద్ధి గలిగినవారగుదురు. అట్లు చేయక ఈ రెండు సంవత్సరములలోపలనే నిషేకము చేసి మగనితో సంసారము చేయుటకు పంపిన, భార్యాభర్తల సంబంధము వలన బాలికలయొక్క శరీరమందు ఉడుకు పుట్టి, నరములు మాంసపుకండలు పెరుగుట మాని వృద్ధి కాక చెడిపోయి శరీరము బలహీనమై చెడును. చక్కఁగ పెరుగుచుండు పంటపైరునకు తెగులు తగిలినయెడల పైరు తగ్గి కృశించి ఫలము నియ్యక చెడులాగున, బాలిక పెంపు తగ్గి బలహీనురాలై గిటకఁబారి శరీరము ఎముకలు మెదడు కూడ బలహీనములగును. గర్భస్థానము కూడ కృశించును. జీర్ణశక్తి తగ్గును. జీర్ణశక్తి లేమిచే ఆహారము తగ్గి శరీరమునందు బలము రక్తము తగ్గిపోవును. ఇట్లు హీనమైన రక్తము ఆబాలిక శరీరమును పెంచుటకే చాలకయుండును. కాన అట్టి సమయమున గర్భధారణము కూడ తటస్థించినయెడల, ఒకరికి కూడ చాలని యన్నము నిరువురికి పంచిపెట్టినచో నొకరికిని చాలక యుభయులు కృశించులాగున, తల్లిశరీరమునందుండు స్వల్పరక్తము తల్లికిని గర్భమునందుండు పిండమునకును ఈ యిరువురికిని చాలక పంచుకొనవలసివచ్చును. కాన ఈ యిరువురు బలహీనులై కృశింతురు. బాలికకు ఇదివఱకే దాంపత్యముచేఁ గలిగిన బలహీనత అనారోగ్యము గర్భధారణముచే హెచ్చును. దీనిచే ఆబాలిక గర్భధారణకాలమందు అనేకజాడ్యములు బాధలు గలవై ఆహారము [illegible] హెచ్చి అన్నము చక్కఁగ సహింపక [illegible] హెచ్చి [illegible] హీనపు [illegible] అధిక [illegible]. ఇట్టి బలహీనత అనారోగ్యము [illegible] బాధలచే తల్లికి దుఃఖము [illegible] [illegible] శించి బాధపొందిచెడిపోవును. [illegible] లేమిచే తల్లిశరీ[illegible] ములగు జాడ్యములు పుట్టును. తల్లిశరీరము గిటకబారి [illegible] సంబంధమగు నరములు మాంసపుకండలు ఎముకలు బలహీనము [illegible]. [illegible] యిచ్చుటకు చాలినంత [illegible] లేమిచేతను [illegible] మొదలగు మనోబాధలచేతను [illegible] చెట్టు మొలవినను పెరుగకుండునట్లుగ, పిండము [illegible] గక నశించును. ఒకవేళ పిండము బ్రతికి జన్మించినను [illegible] బలహీనమగు శిశువు పుట్టును. [illegible] రక్తహీనమై బలహీనముగనుండుటచే ప్రసవ [illegible] తల్లికి బిడ్డను గనుటకు సామర్థ్యము లేకపోవును. ఒకవేళ [illegible] సామర్థ్య ముండినను మైలను చక్కఁగ [illegible] పోవును. అది శరీరమందు నిలిచి పలు [illegible] బాలెంతజాడ్యములు గలిగి అనేకులు చచ్చుచుందురు. ఇట్లు [illegible] మూలసిన [illegible] అనేకములు నాశనమగుచున్నవి. తల్లి బ్రతికినను బిడ్డను [illegible] బలహీనురాలై, బిడ్డకు చాలినన్ని పాలు [illegible] పోవును. [illegible] ననుసారము లేక [illegible] బిడ్డను [illegible] ఆరోగ్యమును [illegible] నియ్యఁజాలకయుండును. ఇట్టి స్త్రీ [illegible] చుండును. కొన్ని [illegible]. [illegible] యౌవనము పోయి ముసలి [illegible]. ఇట్టి [illegible] స్త్రీ [illegible] శిశువు పుట్టుకలోనే బలహీనుఁడై [illegible] చక్కఁగ [illegible] ఆరోగ్యము లేకపోవును. ఇట్టి [illegible]. ఇట్లు దేశమందుండు స్త్రీ [illegible] బలహీనులై జాడ్య గ్రస్తులైన, దేశముయొక్క [illegible]. క్రమముగ [illegible] క్షీణదశకు వచ్చును.

ఈ విషయములన్నియు [illegible] శాస్త్రములు బోధించుచున్నవి. ఇవి మన కనుభవసిద్ధమైనవి. విశేషముగ శరీరధర్మములు శోధించి కనిపెట్టిన గొప్ప డాక్టర్లు చెప్పునదియు [illegible]. బాలికకు ప్రథమ రజస్వలయైనది మొదలు రెండు సంవత్సరములు దేహమందు విశేషముగ మార్పులు కలిగి ముఖ్యముగ పెరుగు కాలము. అట్టి కాలమందు నిషేకకార్యము కావించిన బాలికలు బలహీనులై [illegible] చెడు ననియును, ఇందుచే అనేక కుటుంబములు నశించి దేశము హీనదశకు వచ్చుననియును, ఈ యన్ని కారణములనుబట్టి బాలికలకు ప్రథమరజస్వలయయిన రెండు సంవత్సరములలోపల నిషేకకార్యము బొత్తుగ చేయఁగూడదని [illegible] గొప్ప డాక్టర్లు బోధించుచు [illegible] నిషేధించుచున్నారు.

బాలికలకు బాల్యమున గర్భధారణము [illegible] కీడులు, బాలురు ప్రాప్తయౌవనులు గాకముందు గర్భాధాన కార్యము చేసిన, బాలురకును గలుగును. పక్వము కాని పచ్చికాయ

నుండి విత్తనము నెత్తి విత్తినచో మంచిచెట్టు మొలచునా? మొలచి నను ఆచెట్టు బాగుగ పెరుగునా? అందు ఫలించు పండ్లు సారవంతములుగ నుండునా? ఫలము బాగుగ నుండవలయు ననిన భూమి మంచిదిగను సారవంతముగను నుండవలెను. విత్తనము మంచిదిగను పక్వమైనదిగను నుండవలెను. అట్లే యతిబాల్యదశయందు స్త్రీలకుఁగాని పురుషులకుఁగాని నిషేకకార్యము చేయుట గొప్పకీడు. ఇంతేగాక బాలురకు మొట్టమొదట బ్రహ్మచర్యాశ్రమము విద్య నేర్చుకొను కాలముగదా? చదువు పూర్తియై గురువునాజ్ఞ పొందిన పిమ్మటఁగదా వివాహము చేసికొనవలసినది. అట్లు చేయక చదువుకొను మంచి కాలములోనే బాలురకు నిషేక కార్యము చేసినను చేసికొనుట కవకాశములు కలుగఁజేసినను వాని మనస్సు విద్యయందు నిలువదు. బాలుఁడు చెడిపోవును.

శ్లో. ఊనషోడశవర్షాయ మప్రాప్తః పంచవింశతిం
యద్యాధత్తే పుమాన్ గర్భం కుక్షిస్థస్సవిపద్యతే
జాతోవా నచిరంజీవేత్ జీవేద్వాదుర్బలేంద్రియః
తస్మాదత్యంత బాలాయాం గర్భాధానం నకారయేత్.
చరక సంహిత.

అనఁగా పదునారు సంవత్సరములు నిండని స్త్రీయం దిరువదైదు సంవత్సరములు నిండని పురుషుఁడు గర్భాధానము చేసినట్లయిన ఆ గర్భము కడుపునందే ఆపదనొంది నశించును. ఒకవేళ గర్భము నిలిచి శిశువు జనించినను, బహుకాలము జీవింపదు. జీవించినను ఇంద్రియపటుత్వము లేక మిగుల బలహీనముగా నుండును. కనుక అతి బాల్యదశలో గర్భాధానము సేయఁదగదని తాత్పర్యము.

శ్లో. పూర్ణషోడశవర్షా స్త్రీ పూర్ణవింశేన సంగతా
శుద్ధే గర్భాశయే మార్గే రక్తే శుక్రేనిలే హృది
వీర్యవంతం సుతం సూతే తతో న్యూనాబ్దయోః పునః
రోగ్యల్పాయు రధన్యోవా గర్భోభవతి నైవవా.
చరకసంహిత.

అనఁగా, పదునారు సంవత్సరములు నిండిన స్త్రీ యిరువది సంవత్సరములు నిండిన పురుషునితోఁ గలసినయెడల గర్భాశయ మార్గము, రక్తము, శుక్రము, వాయువు—ఇవన్నియు శుద్ధంబై మంచి బలము గల కుమారుఁడు పుట్టును. అట్లుగాక తక్కువ వయసుగలవారైనయెడల రోగము అల్పాయువు గల శిశువుగాని పాపియైన శిశువుగాని పుట్టు నని యభిప్రాయము.

శ్లో. కుమార్యృతుమతీ త్రీణి వర్షాణ్యుపాసీత
త్రిభ్యోవర్షేభ్యః పతిం విందేత్తుల్యం. వాసిష్ఠధర్మశాస్త్రము.

అనఁగా ఋతుమతియైన మూఁడు సంవత్సరములకు గర్భాధానము చేయవలయును.

ఇట్లు శరీరసౌఖ్యమునకు ఆదికారణము తల్లిదండ్రులే. బాలికా గర్భాధానమువలన అనేకబాలికలు బాలెంత జాడ్యములచే నశింపలేదా? శిశువు లనేకులు మృతిపొందలేదా? ఇట్టి స్త్రీహత్య శిశుహత్య దోషము మనకు లేటస్థించును గదా? ఇట్లు చిన్న వయస్సున చేయు నిషేకములవలనఁ గలుగు కీడులను కొన్నిటిని వివరించెను.

1. బాల్యదశయందు శిశువులు అనేకజాడ్యములు కలవారై, వారివల్ల తల్లిదండ్రులకును మిగుల కష్టములు కలుగును.

2. బాల్యదశయందు చక్కఁగ చదివి జ్ఞానవృద్ధి చేసికొనుటకు శరీరమనోదార్ఢ్యములు లేనిచో పెద్దవారైనపుడును దార్ఢ్యములేనివారై కుటుంబవృద్ధికిని దేశవృద్ధికిని పాటుపడుటకు సామర్థ్యము లేనివారగుదురు. అనేక కుటుంబములకును దేశమునకును నష్టము దారిద్ర్యము గలుగును.

3. మనోదార్ఢ్యము లేమిచే, గొప్ప విద్యలు శాస్త్రములు వస్తు శోధన క్రొత్తవిషయములు కనిపెట్టుట—వీనికి శక్తి లేక, ప్రపంచమునకు మేలు చేయుటకు వీలు లేకపోవును.

4. చిత్తస్వాధీనత లేమిచే మనస్సు దుర్వాసనలు గలదై దుష్టబుద్ధు లధికమై దుష్కార్యములు కావించి తాను చెడి అనేకులను చెఱుపును. మనస్థిమితము లేనిచో భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్యములు సాధించుట కవకాశము లేకపోవును.

5. దీనిచే దేశము చెడి ఇట్టివారి సంఖ్య వృద్ధి కాను కాను దేశము దినదినము హీనస్థితిని చెంద, మన దేశప్రజ లందఱును హీనదశను చెందుదురు. మంచి కుటుంబములు లేకపోవును.

6. భక్తులయు పతివ్రతలయు బ్రహ్మనిష్ఠులయు సంఖ్య తగ్గును. మహాత్ములు జన్మమెత్తుటకు తగిన యోగ్యులును దృఢాంగులు నగు దంపతులు లేమిచే వారు మనదేశమందు జన్మమెత్తకపోదురు. ఈ కారణముచే పరిశుద్ధతేజస్సు తగ్గి మనదేశము దుష్టతేజస్సుచే నిండినదగును,

7. ఇందుచే దేశమంతయు చెడి దుష్టజాడ్యములు బలమైన, రోగములు క్షామములు పలువిధములగు గొప్ప కష్టములు దేశములో వృద్ధియగును.

8. ఈ పాపముచే పశ్వాదులును పైరులును కూడ చెడును.

ఇన్నివిధముల కష్టము కలుగఁజేసిన పాపము, బాలురకును బాలికలకును గర్భాధానము చేసి బాల్యదశయందు గర్భధారణమున కవకాశమిచ్చిన మన కెల్లరకును గలుగును. దీనిచే ఇట్టి మన మనేక నరకబాధలనుభవించి ముందు జన్మములం దధికకష్టములును జాడ్యములును దేహపీడలును గలవారమై మితిలేని బాధలు పొందుదుము. నానావిధములుగ హీనజన్మము లెత్తి కష్టపడుదుము. ఇట్లు బాధపడక సద్వృత్తియందు వర్తించుటకు దేవుఁడు మనకు జ్ఞానమును స్వాతంత్ర్యము నిచ్చియున్నాఁడు. సోదరీసోదరులారా! మన వంశములను కులములను దేశమును భక్తిజ్ఞానములను నాశనముచేసి ఇట్టి యమిత దోషము పొందుట మేలా? లేక మన దేశము నన్నివిధముల నాశనము చేయు బాలికాగర్భాధానమనెడి బ్రహ్మరాక్షసిని చంపి మనలను మనదేశమందు రాఁబోవు ప్రజాకోటిని సౌఖ్యస్థితికి తెచ్చి పరిశుద్ధులను చేసి కాపాడి యమితమగు పుణ్యమును పొందుట మేలా? ఇట్లు ప్రతి స్త్రీయును పురుషుఁడును బాలికాగర్భాధానము మాంపుటకు తగు ప్రయత్నములు చేయవలయును. దీనికి తగిన బోధలు చేసి యేర్పాట్లు చేసి యట్లు ప్రతివాఁడును వర్తించి యితరులను వర్తించునట్లు చేయవలయును. మన బిడ్డల శరీరారోగ్యమును గాపాడి వృద్ధి చేయవలయును. ఇట్లు చేయుటకు వలయు జ్ఞానము, దార్ఢ్యము, దేశాభిమానము, శ్రద్ధ, భక్తి, భూతదయ జగదీశ్వరుఁడు మన కిచ్చుఁగాత!

భ య ము

గాడేపల్లి సూర్యనారాయణశర్మగారు

భయ మను బ్రహ్మరాక్షసి కృపారహితాత్మ జగంబు లెల్ల వి
స్మయగతి నాక్రమించుకొని మానవునిన్ దన కీలుబొమ్మ గాం
గయి ధరియించి త్రిప్పుచు వికాసము మాసి కళావిహీనుఁడై
నయ మరయంగరాని పశునైపుణి నొంచి కలంచినై చెడెన్. 1

తే. జ్ఞాన మెచ్చినకాలఁదిని ప్రాణికోటి-సకలవిధముల భయమును నొంచఁగఁదలంచు;
ముందువెనుకలు దెలియని ముద్దుబిడ్డఁ-డమితసంతుష్టితాత్ముఁడై యాడుకొనును. 2

తే. తెలివితేటల నరుకంటె నల్పమైన-జంతువులకె యెక్కుడు సాతసంబు గలుగు;
సన్ని యుండిన మనుజున కెన్నఁడైన-నిర్భయముగా మెలంగుట దుష్కరంబు. 3

క. నిత్యానందుఁడె యయ్యును-మృత్యుంజయ మందఁగల్గు మేధయు నున్నన్
గత్యంతరమే లేదని-యీత్యాదిభయంబు లొంది యేడ్వఁగ నేలా? 4

క. ఎక్కడ కక్కడనే తా-నొక్కుమ్మడి విమలసౌఖ్య మొందఁగనైనన్
దిక్కే మాలితి నంచున్-జిక్కుల్బడ నయ్యో నంచుఁ జేడ్వడ నేలా? 5

శా. ఆహారంబుగ సర్వజంతువుల కాహా! మృత్యు వనన్ భయం
బై రాజిల్లఁ గతం బదేమియొ కదా? యద్దాని దాఁటన్ మనో
ధీరత్వం బొకఁ డున్న మానవుఁడు సందీపించి యెల్లప్పుడున్
సారం బీ జగ మా చెలంగి ఘనసంచారంబు గావింపఁడే? 6

సీ. తానె చుమ్మా సచ్చిదానంద మను మాట త్రికరణంబుగ నేర్పరించుకొనుటకు
జగ మెల్లఁ దనరూపముగఁ జూచు విజ్ఞానమును బొంది ముదమునఁ దనరుకొనుటకు
సర్వశక్తులతోడ శాశ్వతుండై యొప్పి తనతోడి జనులను దనుపుకొనుటకు
పరమస్వతంత్రభావంబుఁ బొనాడి 'సోహం బ్రహ్మ' మంచుఁ దా సగయుకొనుటకు
అతినికృష్టంబు లైన భయంబు లెల్ల-దూరమై యవిచ్ఛిన్నసంతోష మొంద
మనసు సుస్థిరసంకల్పమునఁ జెలంగఁ-దవిలి మృత్యుంజయతఁ గాంచి తనరుఁ జెపుడు. 7

చ. ధరణి సమస్తజీవములఁ దద్దయుఁ దా నధికారి శక్తిత
త్పరుఁడు నరుండు, కాన విశదంబుగ ధైర్యముతోఁ దనంత ద
న్నొరసెడి యీతిబాధల మహోద్ధతిఁ బాసి విభాసితాంగుఁడై
చిరసుఖ మొందఁగల్గుటకుఁ జేయఁదగున్ దగు యత్నము ల్వివిన్. 8

సీ. ప్రతికార్యమున కొక్క ప్రబలకారణ ముండఁ బూర్వజన్మ మని నాసోవ నేల?
సకలజీవములందు శక్తిమంతుఁడె తాను పరుల కై చేయు సాహంగ నేల?
పాంచభౌతిక మైన పరమాణుతతిదేహ మై యుండ క్షణికము చడల నేల?
కార్యకారణముల కారణుండౌ తాను జయ మొందలే నంచు భయ మదేల?
జగమున కొకింత సంబంధసరణి లేని-పాపపుణ్యంబు లంచు సంభ్రమ మదేల?
తనదు పదవికిఁ దానె కారణము గాన-స్థిరతరానంద మొంద యత్నింపఁ డేల? 9

వ్యవసాయము — యుద్ధము

దువ్వూరి బాలకృష్ణమూర్తిగారు

కృషిః క్లిష్టాన్నవృష్ట్యా—అను నార్యోక్తి ననుసరించి వ్యవసాయము చేయుటకు అతివృష్టి యనావృష్టి దోషములచే కష్టముగా నున్నప్పుడు, గోరుచుట్టు మీఁద రోఁకటిపోటన్నట్లు ప్రస్తుతము జరగుచున్న మహాఘోర యుద్ధమువలన మన వ్యవసాయమునకు కలిగిన నష్ట మింతింత యని నక్కాణించుటకు వీలు లేదు. ముందాలోచన లేక మన వ్యవసాయకులవలంబించు పద్ధతులు కూడ "అయ్యకు పెండ్లయిన దన్న సంతోషమే కాని అమ్మకు సవతి వచ్చునన్న విచారము లే" దన్నట్లున్నవి. భోజనోపయోగ మైన ధాన్యాదులు పండు భూములలో కేవలము వ్యాపారప్రధాన మైన పైర్లను పండించుటవల్ల మన దేశమును ఇదివఱకే తెంపులేని కష్టములో ముంచియున్నారు. అందు మఱియొక విశేషము. ఇదివఱలో అట్టి వ్యాపారయోగ్య మైన పైరు దినుసులకు విశేషముగ వెల వచ్చుటవల్ల ఆ హెచ్చు డబ్బుతో ధాన్యాదులను కొనుక్కొనెడివారు; ఇప్పుడో, యుద్ధారంభమునకు ముందు గరిసె రు 70 లకు పైఁగా అమ్ముచుండిన వేఱుసెనగలు రు 30 లకును, పుట్టి రు 75 లకు అమ్మిన గోఁగునార రు 25 లకును కూడ కొనువారు లేరు. ఈ వెలలను పట్టి పూర్తిగా ఫలించిన చేనిలో కూడ పంట కూలిపనుల కైనను చాలదు. ఇఁక సిస్తు లెక్కడ? పన్ను లెక్కడ? హెచ్చు వడ్డీలకు పెట్టుబడి పెట్టిన సాహుకార్లకు ఇండ్లు వాకిళ్ళు భూములు తణఖా పెట్టవలసివచ్చినది. దీనికి తోఁడు కాలవ్యత్యాసము కూడ ఆలాగుననే తటస్థించినది. ధాన్యాదికముల క్రింద నున్న భూములు కూడ సరిగా పండుటకు నీళ్ళు పోయినవి. సెప్టెంబరు నెలలో కురిసిన అతివర్షములవల్ల జలాధారములకు గండ్లుపడి ఉన్న నీరు పోయినది. అటుపిమ్మట పొట్టకు్కన చినుకు పడక పోవుటవల్ల చెఱువులు, వానిక్రింది సస్యములు పొట్టకువచ్చినపుడు, పూర్తిగా ఎండిపోయినవి. నీటికఱవు లేని డెల్టాభూములలోని వఱిచేల పాట్లు వఱదలవల్ల ఏలా గయినవో చదువరులకే యెఱుక. ఇఁక ముందు కాల మెట్లుండునో ఊహించుటకు శక్యము కాకుండ నున్నది.

పండినమట్టుకు అమ్ముద మన్నను, ధర లేదు; కొనువారు కనుపింపరు. పంటల దినములలో అయిదు రూపాయిలకు పైఁగా అమ్మెడి ధాన్యపు బస్తా ఇప్పుడు మూడు రూపాయిలకు దిగిపోయినది. పండిన సరకులకు ఎగుమతులు లేక ధరలు పడిపోవుటవల్లను, జీవనాధార మైన బట్టలు మొదలగువానికి దిగుమతులు లేక ఖరీదులు హెచ్చగుటవల్లను, రయితుల పాట్లు చెప్పనలవికాకున్నవి. శత్రురాజ్యములలో తయారగు కొన్ని కొన్ని వస్తువులను పండించి లాభము పొందుటకా తరుణము మీఱిపోయినది. తిరిగి తరుణము వచ్చెడిసరికి కాల మెట్లుండునో ఎవరు చెప్పఁగలరు? ఇందు కుదాహరణముగా నొక విషయము వివరించెద. పూర్వము మన దేశములో విశేషముగా నీలిమందు తయారగుచుండెడిది. జర్మనీదేశమందు కృత్రిమపు నీలిమందు చవుకగా తయారు చేయఁబడుటవల్ల దానితో మనదేశములో తయారగు మందు తూఁగలేక, ఆ వ్యాపారము పూర్తిగా నశించినది. దీనికి నిదర్శనముగా ప్రతిజిల్లాలోను పాడైపోయిన నీలిమందు తొట్టెలు వేనవే లున్నవి. ఇప్పుడు జరగుచున్న ఘోరసంగ్రామము కారణముగా జర్మనీనుండి మందు రాకపోవుటవల్ల దీనికి గిరాకీ హెచ్చయినది. కావలసిన మందు నిలువ లేదు. స్వల్పముగా నిలువచేసిన సాహుకార్లకు నూటికి రెండు వందలకు పైఁగా లాభము వచ్చుచున్నట్లు కనిపించుచున్నది. ప్రస్తుతము ఇంత లాభము వచ్చుచున్న దని యుత్సాహపడి హెచ్చుగా నీలిమందు వ్యాపారము చేయుద మన్నఁ

ఏమి గతి పాట్లగలదో ఎవరు చెప్పగలరు? నీలిచేలు చల్లు కాలము ఇకను ముందున్నది. కావలసిన విత్తనములు దొరకుట దుర్లభము. విత్తనముల ఖరీదు ఇప్పటికే హెచ్చయినది. ఏలాగుననో చేలు చల్లి కొట్ట తయారు చేసినను, దానిని కొని మందు చేయు సాహుకార్లు కావలయును. ఈ వ్యాపారము స్థిరముగా నుండు నన్న నమ్మిక ముందెననే కాని, కొట్టలను తిరిగి మరమ్మతుచేసి పనిచేయు స్థితిలోనికి విశేషవ్యయము చేసి తీసికొనివచ్చుటకు ఎవరును సాహసింపరు. రైతులకు సాహుకార్లు అండుపడిననే కాని నీలిమందు వ్యాపారము నడవదు. లాభము వచ్చునన్న యాశ ముందుండనకును, ఈ వ్యాపారము పూర్తిగా కొనసాగునన్న ధైర్యము లేకపోవుటవల్ల భయము వెనుకకును లాగుచుండగా, ఇట్టి యాదరాని పంట మన రైతుల కెట్లు దొరకును?

చక్కెర వ్యాపారము కూడ ఇదేరీతిగ నున్నది. దిగుమతులు లేక పంచదార ఖరీదు హెచ్చయినది. దానిని పట్టి బెల్లము ఖరీదు కూడ కొంతమట్టునకు లేచినది. దీని లాభము మనముగా తక్కువ ధరలకు కొని నిలువచేసిన సాహుకార్లదే కాని రైతులది కాదు. నాటి బెల్లపు తక్కువ ధరకు అమ్మకొనే కాని మంచి లాభము దొరికినను [illegible] బెల్లపు ఖరీదును పెంచుచున్నారు. ఇతర దినుసులకు ఎగుమతి యుండిన కొన్ని బెల్లమునకు ఖరీదు [illegible]. ఈవిధముగా మనము పండించు ప్రతి సరుకునకు ధర పడిపోవుటవల్లను, మనకు కావలసిన వస్తువులకు ధరలు హెచ్చుటవల్లను మన గృహస్థుల యవస్థ చెప్ప నలవికాదు. కాబట్టి యుద్ధము [illegible] కాలములో సమాప్తినొంది [illegible] లయు నన్ని వ్యవసాయదారులు లాభము [illegible] సదా భగవంతుని ప్రార్థించుచున్నాము.

శ్లో. స్వస్తిః ప్రజాభ్యః పరిపాలయన్తాం
న్యాయేన మార్గేణ మహీం మహీశాః
గోబ్రాహ్మణేభ్యశ్శుభమస్తు నిత్యం
లోకాస్సమస్తాస్సుఖినో భవన్తు.

సత్యము

శిరిపి అంజనేయులుగారు

ఉ. పరయ "సత్యేన లోకాన్ జయతి" యనంగ
జనెడు వేదాంతివాక్యంబు ననుసరింప,
దైవసృష్టికి లోనైన జీవతతికి
గలదె? నిజమునకంటె సౌఖ్యంబు మనస! ౧

తే. ఆదివేదాంగములకును వేదములకు
నఖిలశాస్త్రపురాణేతిహాసములకు
నుపనిషత్తులకును సత్య మూంతకోల
పగిది నాధారముగ నిల్చెం దగుచు మనస! ౨

తే. వినుము "సత్యేన ధార్యతే పృథివి" యనంగ
వెలయు "సత్యేన తపతే రవిః" యనంగ
నొదవు "సత్యేన వాతి వాయుశ్చ" యనంగ
నిట్టిసత్యంబు నిత్యంబు నెంచు మనస! 3

తే. పరంగు "సత్యవ్రతో వ్రత ధర" యనంగ
గ్రాలు "సత్యవా క్సత్యసంకల్ప" యనంగ
దనరు "సత్యపూతమ్ వదేద్వాచ" యనంగ
నిట్టిసత్యంబు నిత్యంబు నెంచుమనస! ౪

తే. ఇరియు ధర్మస్వరూపమై యుండుచుండు
నాదిమధ్యాంతరహితమై యలరుచుండు
భువి సనాతనమై కడు నొప్పుచుండు
నిట్టి నిజమునకంటె మే లెద్ది? మనస! ౫

తే. తథ్యమునకన్న నధికసద్ధర్మ మేది?
సత్యమును మించి వెలయు సుజ్ఞాన మెద్ది?
అఖిలమున కాది యౌను సత్యంబు గనుక
సత్యదీక్షాధురీణతం జనుము మనస! ౬

తే. భక్తియోగంబు ప్రాపించి పరంగు దీన
ముక్తి పథమున కియ్యది మొదటిమెట్టు
పరునిం జేరుట కాదిసోపాన మిద్ది
కనుక సత్యైకదృష్టి నీ కెనయు మనస! ౭

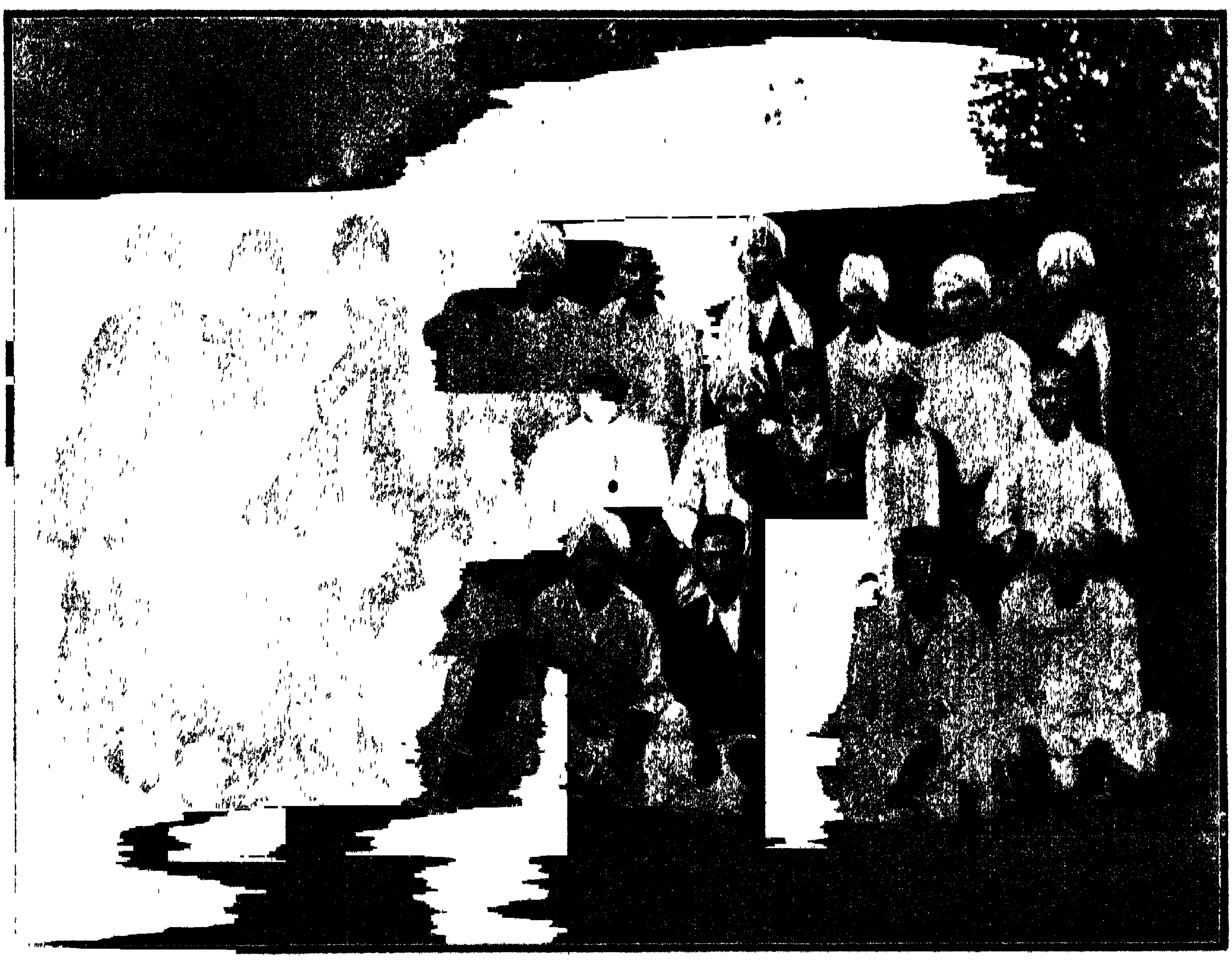
తే. సత్యమార్గంబుం దొలంగుచుం జనెడువాండు
స్వామి కెంతయు ద్రోహి యగు చనెడువాండు
వానిదే యౌను నరకంబు వాస్తవంబు
గాన నిత్యంబు సత్యంబుం బూను మనస! ౮

THE FOURTH TELUGU ACADEMY

బెజవాడలో జరిగిన నాలుగవ ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్ప్రతినిధులు

TRUSTEES, BAHOOTTAMA EDUCATIONAL FUND

శ్రీ బహూత్తమ విద్యాసంఘము, ట్రస్టీలు

THE LATE RAO BAHADUR
P.V. KRISHNAIAH NAIDU B.A.

కీర్తిశేషులయిన రావుబహాదూర్ పసపులేటి
వెంకట కృష్ణయ్యానాయుడుగారు
మునిసిపలు చైర్‌మన్ (గుంటూరు)

Mr K. KRISHNA RAO B.A., L.T.

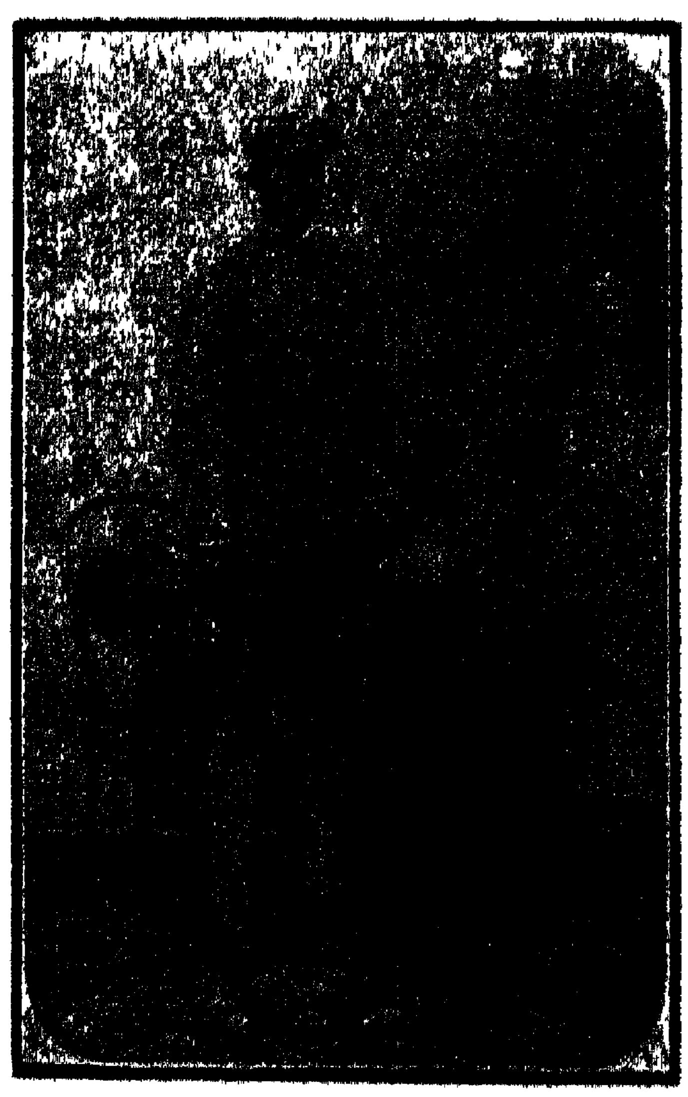
కె. కృష్ణారావుగారు (అనంతపురం)

Mr. R. SRINIVASA RAO B.A.

రాయసము శ్రీనివాసరావుగారు

Mr. R. PRASANNA VENKATESWARA RAO

ఆర్. ప్రసన్న వేంకటేశ్వరరావు గారు
(శ్రీరంగము)

పరపతి సంఘములు

భలభద్రపాత్రుని హనుమంతరావుగారు

మదరాసు రాజధానియందు 1913-వ సంవత్సరము జూను మాసముతో నంతమైన కోవాపరేటివు సంవత్సరమువఱకు 1,078 పరపతిసంఘములు గలవు. అందాంధ్రదేశమునందు 300 సంఘములు మాత్రమే గలవు. ఆ 300 సంఘములు నీక్రింద వివరించిన మండలములందుఁ గలవు:— గంజాము జిల్లా 4; విశాఖపట్టణము జిల్లా 7; గోదావరి జిల్లా 12; కృష్ణ జిల్లా 34; గుంటూరు జిల్లా 21; కర్నూలు జిల్లా 22; బళ్లారి జిల్లా 3; అనంతపురము జిల్లా 148; చిత్తూరు జిల్లా 17; నెల్లూరు జిల్లా 11. పై నుదహరించిన మండలములలో అనంతపురమునందు 148 సంఘములును మిగిలిన 10 మండలములలో 152 సంఘములు మాత్రమును కలవు. ఆంధ్రదేశమునందలి 300 సంఘములు గాక, యీరాజధానియందలి మిగిలిన 14 జిల్లాలలో 778 సంఘములు కలవు. ఇట్టి సంఘముల పనులు నెఱవేర్చుటకు రాజధానియందుఁ గల 25 జిల్లాలును నాలుగు భాగములుగా విభజింపఁబడి ప్రత్యేకాధికారులపరిపాలన క్రింద నుంచఁబడినవి. అందు 1 రిజిష్ట్రారు శెక్షను: దాని యధికారము క్రింద దక్షిణకన్నడము, మలబారు, చెంగల్పట్టు, మదరాసు జిల్లాలు గలవు; 2 తిరుచునాపల్లి అసిస్టెంటు రిజిష్ట్రారు శెక్షను: దాని యధికారముక్రింద తిరుచునాపల్లి, తంజావూరు, దక్షిణార్కాడు, మధుర, రామనాథము, తిరునెల్వేలి జిల్లాలు గలవు. 3 వెల్లూరు అసిస్టెంటు రిజిష్ట్రారు శెక్షను: దాని యధికారము క్రింద, సేలము కోయంబుత్తూరు, నీలగిరి, ఉత్తరార్కాడు, చిత్తూరు, కడప, జిల్లాలును అనంతపురముజిల్లాలో కదిరి తాలూకాయును గలవు; 4 బెజవాడ అసిస్టెంటు రిజిష్ట్రారు శెక్షను: దానియధికారము క్రింద గంజాము, విశాఖపట్టణము, గోదావరి, కృష్ణ, గుంటూరు, నెల్లూరు, బళ్లారి, అనంతపురము, కర్నూలు జిల్లాలు కలవు. బెజవాడ సెక్షను క్రిందనే (కడప చిత్తూరు జిల్లాలు తప్ప తక్కిన) ఆంధ్రమండలములన్నియు కలవు. 1913-వ సంవత్సరము జూను మాసాంతమువఱకు మొదటి మూడు సెక్షనులనుండి నూతన సంఘములకొఱకు వచ్చిన దరఖాస్తుల సంఖ్య 550; అందులో రిజిస్టరు చేయఁబడిన సంఘముల సంఖ్య 95. నాల్గవ సెక్షను అనఁగా బెజవాడ సెక్షనునుండి వచ్చిన క్రొత్త దరఖాస్తుల సంఖ్య 227; అందులో రిజిస్టరు చేయఁబడిన సంఘముల సంఖ్య 11. ఆంధ్రదేశమునందిదివఱకు పనిచేయుచున్న సంఘముల సంఖ్యయు నూతనముగా రిజిస్టరుచేయఁబడిన సంఘముల సంఖ్యయు రాజధానియందుఁ గల తక్కిన మండలములయందలి సంఖ్యలకంటె మిగుల స్వల్పము. ఆంధ్రదేశమం దిట్టి సంఘములు వృద్ధి పొందకుండుటకు కారణములు మూడు:—(1) అధికారులు శ్రద్ధచూపకుండుట (2) ఆంధ్రదేశమునం దీయుద్యమమును వృద్ధిపఱచుటకు గౌరవార్థము పనిచేయువారలు గలరు. అట్టివా రాంధ్రదేశమునం దొక్కరును లేరు. (3) ఆంధ్ర పత్రికయగు స్వదేశమిత్రను సంఘములను వృద్ధిపఱచుటకు తోడ్పడినది; ఆంధ్రపత్రికలలో నొకటియైనను సంవత్సరమునకు పది వ్యాసములు ప్రకటించినది లేదు. 1914-వ సంవత్సరము జూలై మాసమునుండి బెజవాడ అసిస్టెంటు రిజిష్ట్రారుగారు అక్టోబరు మాసమువఱకు ఉత్తర సర్కారులలో 18 నూతన సంఘములను రిజిస్టరుచేసిరి. ఇంకను రిజిస్టరుచేయఁబడఁగలవు. ఇట్టి సంఘములు పల్లెటూరి చేతిపనులకును, వ్యవసాయమునకును ఎంతవఱకు నుపయోగించునో యొకింత వ్రాసెదను. హిందూదేశమునందు పేదల యుపయోగము నిమిత్తమే యీ సంఘము లేర్పఱుపఁబడుచున్నవి. వరిపంట ముఖ్యముగాఁ గల జిల్లాలలో ఊడ్పులగు పర్యంతము అనఁగా జూలై ఆగస్టు మాసములవఱకు మిక్కిలి బీదలగు పంచములు మొదలైనవారికి కూలి దొరకుచుండును. ఊడ్పు లయినతరువాత పంటలు కోయువఱకు వీరికి కూలి దొరకుట దుర్లభము. ఇట్టి బీదలందఱు తమకు కూలి చిక్కని కాలములో నిత్యము కావలసిన యాహారపదార్థములను, ధాన్యము మొదలగువానిని సాహుకారులయొద్దకు వెళ్లి తెచ్చుకొను

చుందురు. వడ్డి సంపాదించుటయే ప్రధానముగాఁ గల సాహుకారులు తా మప్పిచ్చు కాలమునం దాధాన్యము పుట్టి రు 60 ల కమ్ముచున్నను రు 65, 70 లు ధర వేసి నూటికి నెలకు రూపాయి చొప్పున వడ్డితో నిచ్చునట్లు నోటు వ్రాయించుకొందురు. తరువాత ఆ పేద వాండ్రు కూలిపనులు చేసి సంపాదించుకొనిన ద్రవ్య మంతయు అప్పునకు సరిపోకపోవుటవలన తమ పెద్దలు సంపాదించిన స్థిరాస్తిని సయితము సాహుకార్లకు కొప్పగింపవలసివచ్చును. ఇట్టి బీదలను అప్పులపాలు కాకుండ చేయవలయు నన్నచో, చేతిపనుల సంఘములు స్థాపించి వారికి జీవనాధారము కల్పింపవలెను. మన దేశమునందు మాలలు నూలు వస్త్రములను, మాదిగెలు పాదరక్షలు మొదలగు తోలుసామానులను మిక్కిలి యందముగా చేయుచుందురు. ఇట్టివారు చేయు వస్తువులకు తగిన వెలలను మన మియ్యకపోవుటచేతను చేయువారికి పెట్టుబడి పెట్టువారు లేకపోవుటచేతను పై వృత్తులు క్రమముగా క్షీణించుచున్నవి.

హిందూదేశమునందు నూటిలో మున్పాతిక మందికి వ్యవసాయమే ప్రధానవృత్తిగా నున్నది. ననంబరు మాసము వచ్చినతోడనే జనుపవిత్తనములు కొనవలసియుండును. ఒక గ్రామమునందు 1,000 ఎకరముల భూమి యున్నచో, రు 1,000 ల విత్తనములు కొనవలసియుండును. ప్రత్యేకించి యొక్కొక్క మనుష్యుండును వెళ్లి తనకు కావలసిన విత్తనములు తెచ్చుకొనుటకంటె వ్యవసాయకులందఱు నొక సంఘము నేర్పఱచుకొని తమకు కావలసిన విత్తనముల నొక్కసారే తీసికొనినయెడల, విత్తనములు చవుకగా దొరకుటయే గాక మేలైన రకము కూడ లభ్యము కావచ్చును. వేయేల, ప్రతికార్యము నిట్టి సంఘములవలన నెఱవేర్చుకొనవచ్చును. సర్కారు సిస్తు సమయములో రయితుల పాలిటి కివి కల్పవృక్షములు. సాహుకారులు తమయొద్దనున్న ధనము నిట్టి సంఘములలో దాచుకొనినచో, వారు న్యాయస్థానములకు తఱచుగా పోవుట తగ్గును. మన దేశమందు కూలీలును, తదితరులగు బీదలును తాము సంపాదించుకొనిన చిన్న మొత్తములను వృథా వ్యయము చేసి కల్లు సారాయి త్రాగుచుందురు. అట్టివారందఱిని తాము సంపాదించుకొన్న చిన్న మొత్తముల నిట్టి సంఘములలో దాచుకొనునట్లు చేసి వారి కలవాటుగా నున్న త్రాగుబోతుతనమును మాన్పింపవచ్చును.

నూతనముగా సంఘములు స్థాపింపఁ బోయినప్పుడు కొన్ని చిక్కులు కలుగుచున్నవి. అవి యెవ్వి యనిన:—(1) మితి లేని యుత్తరవాదిత్వము (2) ఆస్తిపట్టి (3) సాహుకార్ల సలహాలు. గ్రామసంఘము లన్నియు పరిమితి లేని పూచీసంఘములుగా నేర్పఱుపఁ బడుచున్నవి. పరిమితి లేని పూచీ యనఁగా ఆ సంఘము చేయు యావత్తు ఋణములకును సంఘములో చేరినవా రందఱును జవాబుదారి వహించుట. ఇట్టి పూచీమీఁద పనిచేయుచున్న సంఘము లేవియు నష్టము పొందియుండలేదు. ఇట్టి పూచీ యుండినగానే గాని నైకమత్య మేర్పడఁజాలదు. మర్యాద గలవారిని సంఘములో చేర్చుకొనుచుండుటవలన నష్ట మేమియు రా దనియే దృఢముగా చెప్పవచ్చును. సంఘము ప్రారంభించుటకు పూర్వము సంఘములో చేరఁదలఁచుకొన్నవారియొక్క స్థిరచరాస్తుల వివరము వ్రాయవలసియుండును. ఇట్టి పట్టి తయారుచేయుటకు దొరతనమువారు తమ యాస్తి నెట్లు తాకట్టు పెట్టుకొనుచున్నా రనియు సంఘము వడ్డి సాహుకారు వడ్డి యొకటియే యనియు సాహుకార్లు సలహా లిచ్చుచుందురు. ఆస్తిపట్టిక వ్రాయఁబడిన యుద్దేశ మేమనగ, సంఘము మెంబర్ల యాస్తి నంతటిని లెక్కచూచుకొన్న తరువాత మొత్తము మాస్తిలో 8వ వంతు సంఘమునకు ఋణ మియ్యవచ్చు నని నిశ్చయించుకొనుటయే గాని ఆస్తిని తాకట్టుపెట్టుకొనుట గాదు. దొరతనము వారికి సంఘమువారి యాస్తితో పని లేదు. దొరతనమువారి సహాయమువల్లనే మన దేశమందు సంఘములు వృద్ధి నొందుచున్నవి. చెన్నరాజధానియం దిట్టి సంఘముల పరిపాలన నిమిత్తము దొరతనమువారు తమయుద్యోగస్థులకు సంవత్సరమునకు లక్ష రూపాయీలు జీతములుగా నిచ్చి వారిచే పని చేయించుచున్నారు గాని యెట్టి ద్రవ్య మైనను సంఘములనుండి పుచ్చుకొనుట లేదు. సాహుకారు వడ్డియు సంఘము వడ్డియు ఎప్పటికి నొకటి కాఁజాలదు.

కనుక, ఆంధ్రులారా! మన దేశమందుఁ గల ప్రతి గ్రామమునకు నొక సంఘమును ప్రతి మండలమునకు గ్రామ సంఘములకు ఋణము లిచ్చుటకై యొక్కొక్క డిస్ట్రిక్టు బ్యాంకును స్థాపించి దేశమును బాగుపఱచుదురు రని నమ్ముచున్నాను.

యుద్ధము—హైందవులు

బలభద్రుని కోటయ్యగారు

సత్వరజస్తమోగుణములలో నొక్కొక్కటొక్కొక కాలమున ప్రకాశించును. కేవలము సత్వగుణ ప్రధానముగాఁ గలది కృతయుగము. ఆ కాలమునందలి ప్రజలు మిగుల సాత్వికులు. వారు భుజించునది సాత్వికాహారము. అప్పటి వాతావరణస్థితి కూడ భేదమే. గడువు దప్పక నెలకు మూఁడు వర్షములు కురియుచుండుటవలన సస్యములు బాగుగా ఫలించి మనుజులకును మృగములకును సుఖదాయకముగా నుండెడిది. మృగములు కూడ కృతయుగమున సాత్వికవృత్తితో నుండుట కిదియే కారణము. ఆ కాలమునందలి మనుజులకు శోకము, కోపము, భయము, ద్వేషము, మోసము మున్నగువానితోఁ పని లేదు. కావున, ఆ ప్రజలను పాలించుటకు ప్రభు వవశ్యము లేదు. ఆ కాలమునందలి ప్రజలు సేవించుటయు నెఱుఁగరు. ఆ పని వారి కవశ్యము లేదు. ఆవశ్యకమును అలవాటును లేని కార్యములు నీచకార్యములుగా నెంచఁబడుట సుప్రసిద్ధము. దేశకాలస్థితులు క్రమముగా మార్పులు చెందుటవలన రజోగుణము ప్రకాశింపఁజొచ్చెను. రజోగుణప్రధానమువలన పరాక్రమము కొందఱియందును సాత్వికము కొందఱియందును ప్రకాశించుచుండెను. అది త్రేతాయుగము. ఆ కాలమున కోపము, భయము మున్నగునవి ప్రకాశించుచుండెను. అప్పటికిని ప్రభువులు లేరు. చాలవఱకు సత్యమే ప్రకాశించుటచే ప్రజలు సమాజములను స్థాపించి తమతమ లోపములను సైరించుటకును, శిక్షించుటకును, జ్ఞానోపదేశము చేయుటకును నాయకుల నేర్పఱిచిరి. వారి కాచార్యు లనియు గురువు లనియు పేరు. ఆచార్యులు కూడ నక్రమపద్ధతుల నవలంబించినప్పుడు వారిని తీసివేసి మఱియొకరి నేర్పఱచుటకు సాంఘికుల కధికారము గలదు. ప్రస్తుత మీ పద్ధతిని అమెరికా మున్నగుచోట్ల పరిపాలన జరగుచున్నది. రానురాను ప్రజలయందు సత్వగుణము చాలవఱకు తగ్గి రజోగుణ మధికమై యుండుటచే తమోగుణము ప్రకాశింపఁజొచ్చెను. కోపము, ద్వేషము, భయము మున్నగునవి అప్పటికి ప్రధానగుణము లయ్యెను. అది ద్వాపరయుగము. రజోగుణ మధికమై ప్రతివాఁడును రెండవవానిని జయింపఁజూచుటవలనను, కొంతమాత్రము తమోగుణమిశ్రమమై యుండుటవలనను, నాయకులు రజోగుణప్రధాను లగుటవలనను ప్రజలను పాలించుటకు ప్రభువు లగత్య మయ్యెను. సాధువులను రక్షించుట, క్రూరులను శిక్షించుట వీరి పని. తరువాత క్రమముగా సత్వగుణము నామమాత్రావశిష్టమై, రజోగుణ మల్పమై, తమోగుణ మధికమైనది. ఇది కలియుగము. ఈకాలమున ద్వేషము, మోసము ప్రధానము. కలియుగమున సత్వగుణ ప్రధానులును, నీతిపరులును, సత్యవంతులును జీవయాత్ర ననాయాసముగఁ గడపఁజాలరు. వీరిని పోషించు ప్రభువులు లేరు. నాయకులు, గురువులు మున్నగువారు ధనాకర్షణయే ప్రధానముగా నెంచి సాంఘికనీతిని కాపాడుట తమ విధాయక మను మాటను మఱచియుండుటవలన, ప్రజాపక్షమున నుండవలసిన యధికారము లన్నియు ప్రభుపక్షమున చేరినవి. సమస్తమగు నేరములు ప్రభువులచేతనే పాలింపఁబడుచున్నవి.

కలియుగమున సమస్తకార్యములు ధనముచేతనే నడపఁబడుచుండుటవలన ప్రభువులకును ప్రజలకును ధనాకర్షణము ప్రధానమైనది. ప్రపంచ మీషణాత్రయముచే చుట్టఁబడియున్నది. దారేషణ పక్షులయందును, పుత్రేషణ మృగములయందును, ధనేషణ మనుజులయందును గలదు. సమస్తధర్మములు ధనము ననుసరించి నడచుచుండును. యుద్ధములు కూడ ధనాకర్షణకొఱకుఁ దక్క వేఱొండు ధర్మరక్షణకొఱకుఁ గాదు.

ఇది యుగధర్మము. ఏ యుగమున నా యుగధర్మము నడువవలెను గదా? ధర్మ మనేకవిధములుగా నుండును. అది దేశకాలస్థితుల ననుసరించి మాఱుచుండును. నరకరి ధనగౌరవములను గాని ప్రాణమును గాని వేఱొకఁడు హరించుటవలన దండనీతి యుగ్రరూపము దాల్చి న్యాయస్థానమున నిలువఁజాలనప్పుడు రణరంగమున కేగును. ఒక్కప్రాణి హరింపఁబడుట దుర్భిక్షమైనప్పుడు రణరంగమున ధనికులు మృతి నొందుట సంతసమగునా? అట్లయినచో, యుద్ధము చేయవచ్చునా? గయుని మూలమున కృష్ణార్జునులకు యుద్ధము సంభవించెను. ఐరోపామహాసంగ్రామము దాదాపీ విధముగనే ప్రారంభమయ్యెను. ప్రజలకు రణోత్సాహ మేల కలుగవలయును? భూభారమును తగ్గించుటకై యుద్ధమును కల్పించితి నని కృష్ణభగవానుఁడు నుడివియున్నాఁడు. యుద్ధమునవలనఁ జేయునది శత్రుసంహారమా? పాపసంహారమా? శత్రువులు పాపులగుదురా?— అనువానిని విచారింపవలెను. పాపులే లోకమునకు శత్రువులు. ధనగౌరవములను హరించుట, సత్కార్యములను పవిత్రస్థానములను నాశనము చేయుట, స్త్రీలను చెఱపెట్టుట మున్నగునవి పాపకార్యములుగా నెన్నఁబడును. ఇట్టి కార్యములను చేయువారు తమోగుణప్రధాను లనియు, పాపు లనియు, లోకమునకు శత్రువు లనియు చెప్పఁబడుదురు. వీరిని సంహరించుట లోకహితార్థము గాని వేఱు గాదు. ఆ పనికి రజోగుణము తన సహజధర్మములతో మూర్తీభవించి రణనీతిని చైకొనును గావున సమర మొనరించుట సమంజసమే.

ప్రస్తుత మైరోపాఖండమున ప్రతిమనుజునకును సమరోత్సాహము కలదు. అది యితరఖండములలో లేదు. అవశ్యమును లేదు. జ్ఞానము గలవానికే భయముండును. భయము గలవాఁడే పరాక్రమవంతుఁడుగా నుండుటకు ప్రయత్నించును. పసిబిడ్డలకు భయముతో పని లేదు. ప్రస్తుత మాంగ్లప్రభుత్వము హైందవులను పసిబిడ్డలవలె గారవించుచున్నది. ఆంగ్లేయుల పాదస్పర్శ కలిగినది మొదలు నేటివఱకును భారతమాత కష్టము లను మాట మఱచినది. దయగల బ్రిటీష్ ప్రభుత్వమువలన భారతీయులు చిరకాలమునుండి శాంతి భంగము లేక సుఖించుచు తమసాత్వికప్రవృత్తిని సార్థకపఱచుకొనుచున్నారు. కాని వీరి కష్టము [illegible] మని తోఁచుచున్నది. తల్లివలె ప్రభుత్వము [illegible]చుచున్నను ఆత్మరక్షణకై ప్రతిమనుజుండును స[illegible] వంతుఁడై యుండవలయును. [illegible] తుంటరి కృత్యములు సుప్రసిద్ధములే గదా! [illegible] రాసుపై [illegible] తముతా కలిగిన [illegible] వారిని వేధించుటకు సూటిగా [illegible] పోవఁబోచ్చిరి. అట్టివారిని ప్రభుత్వము [illegible] గలదు? ఆపదలు సంభవించినప్పుడు [illegible] రించుకొనుట [illegible] గ్రహించి [illegible] సాత్వికప్రవృత్తి గల భారతీయులయందు [illegible] ప్రముఖత నిచ్చి ప్రతిమనుజుండును [illegible] వలె ననుట [illegible] ధర్మవిరోధముగా [illegible] గాని, దేశకాలస్థితుల ననుసరించి [illegible].

ధర్మ [illegible] సమరము [illegible] ద్వేషము సంహరించుట [illegible] ననేకప్రయోగములు చేయఁబడుచున్నవి. ప్రస్తుతము జర్మనులు ఆగ్నేయాస్త్రములు, విషప్రయోగములు, శస్త్రములు మున్నగువానిని ప్రయోగించుచున్నారు. భూమిమీఁదను జలముమీఁదను ఆకసముమీఁదను యుద్ధము చేయుచున్నారు. పావురములచే యుద్ధవార్తల నంపుట, ఫోటోగ్రాపులను దీయుంచుట మున్నగు కార్యములను చేయుచున్నారు. ఇవి లోకోత్తర మగు కార్యములు. ఇట్టి కార్యములవలననే మనుజు లద్భుతశక్తివంతు లనియు, నీశ్వరాంశసంభూతు లనియు చెప్పఁబడుదురు. కాని వీరి శక్తు లద్వితీయములు గావు. పూర్వకాలపు హిందూశిల్పముల నొక్కసారి స్మరింపుఁడు! మయుఁడు మేఘవాహనారూఢుఁడు. అనఁగా నంతరిక్షమునఁ బోవువాఁడు. గంధర్వులకు తెక్కలుండు ననుటవలన మన పూర్వులు మనుష్యుల

K. BRAHMAYYA LINGAM AYYAVARLU (Masulipatam)

కాశీనాథుని బ్రహ్మయ్యలింగం అయ్యవార్లంగారు

B. PADMARAZU GARU

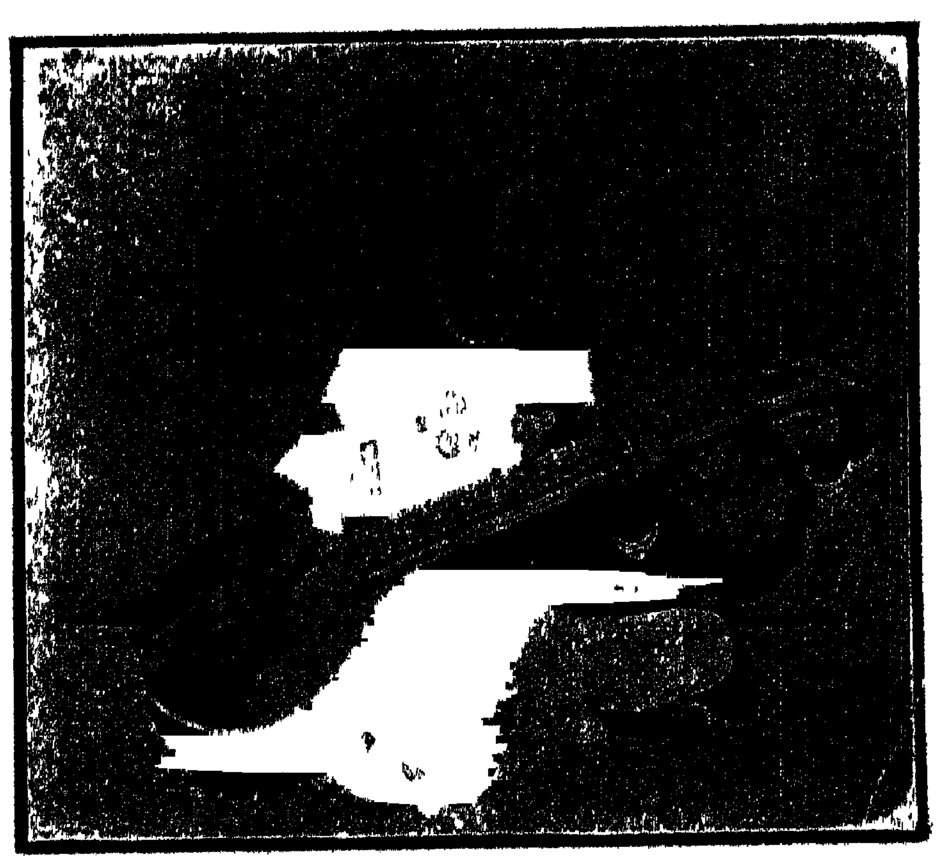
శ్రీ బసవా పద్మరాజుగారు (ముక్కొల్లు, గోదావరి)

Mr. K. VENKANNA

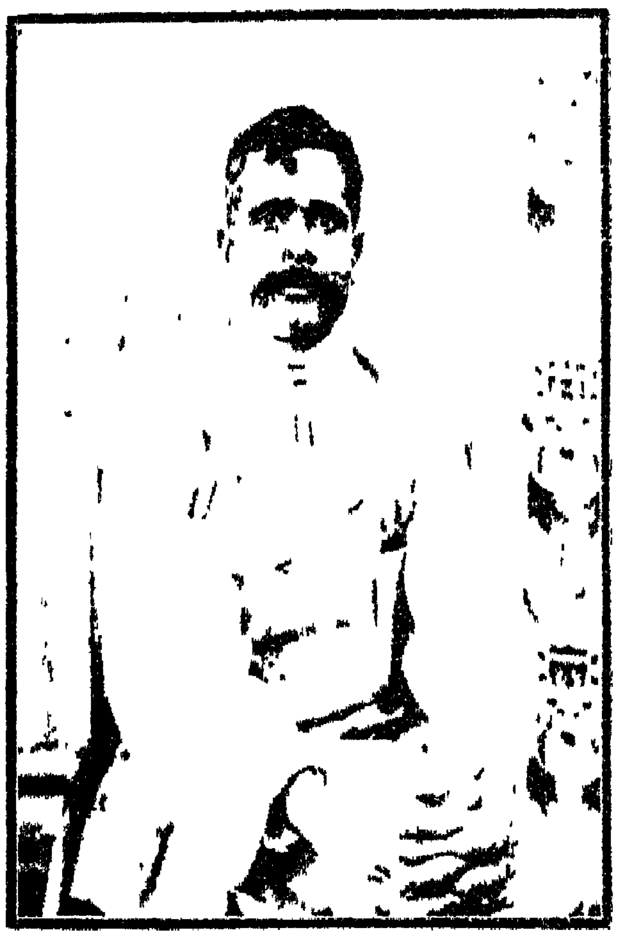
శ్రీమాన్ కుప్పిలి వెంకన్నగారు. వీణాపండితులు (విశాఖపట్టణము)

Mr. V. SESHANNA

వీణ శేషన్నగారు. వీణాపండితులు (మైసూరు)

Mr. VALLURI JAGANNATHA RAO

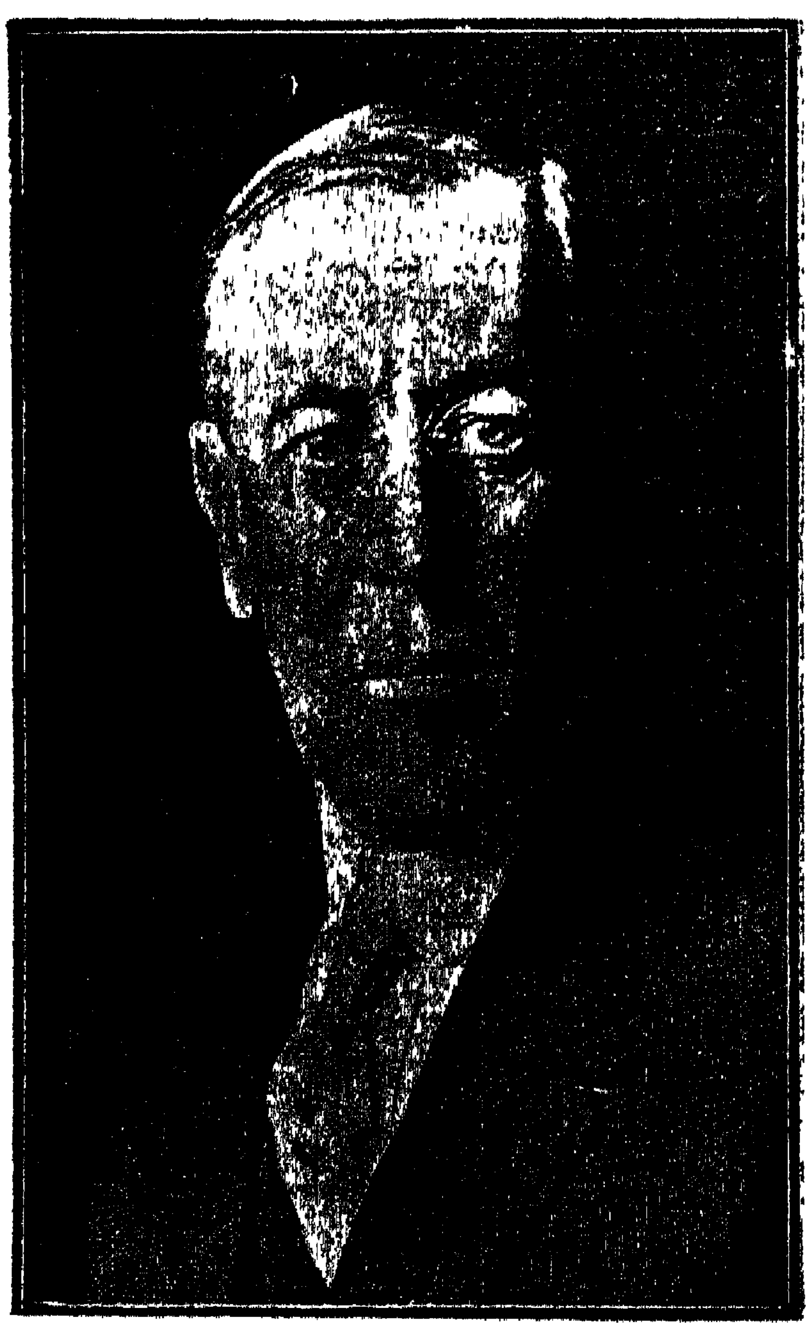
వల్లూరి జగన్నాథరావు గారు.

Mr. A. SRIRAMA SASTRI

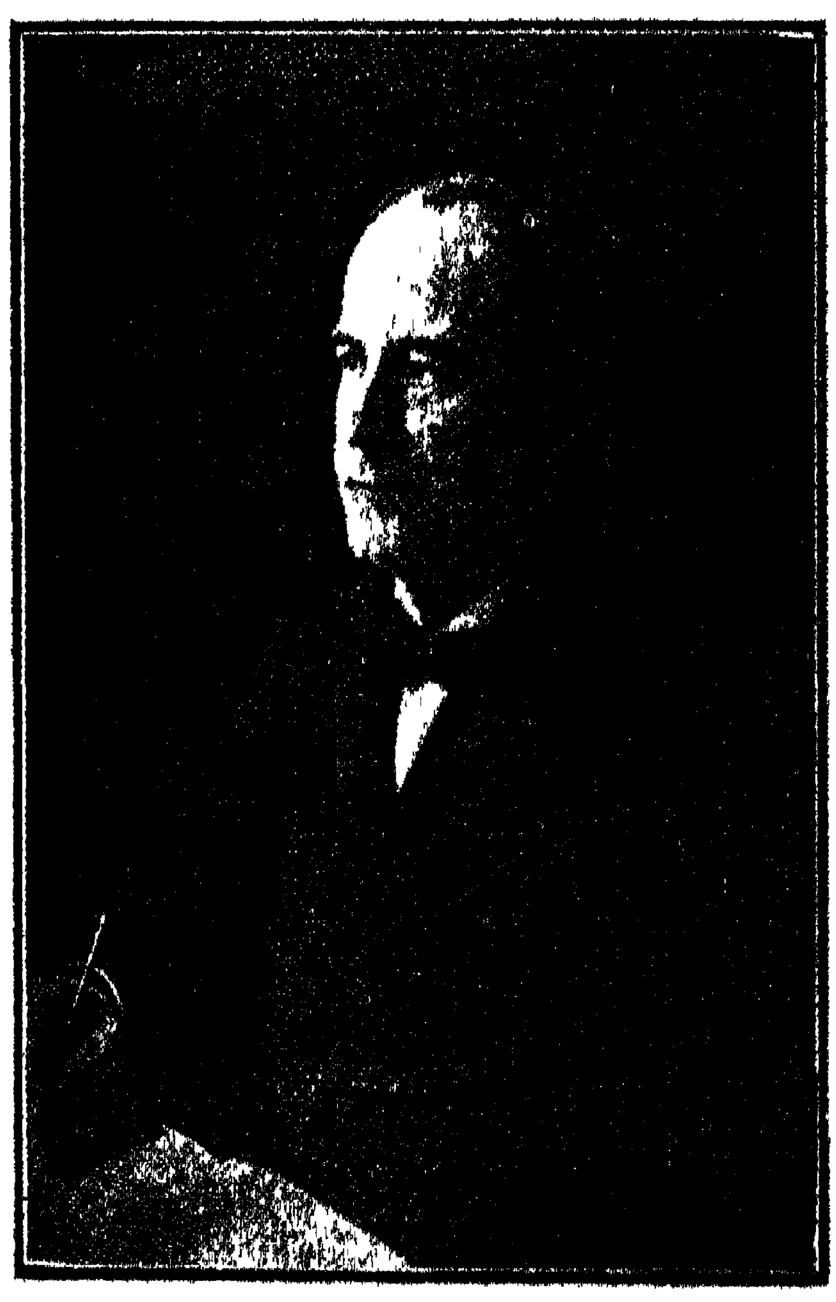
బ్రహ్మశ్రీ అఖండం శ్రీరామశాస్త్రిగారు
(రేలంగి, కృష్ణాజిల్లా)

PRESIDENT WOODROW WILSON

అమెరికా ప్రెసిడెంటు వుడ్రో విల్సన్‌గారు

Mr. W. J. BRYAN

అమెరికా విదేశాంగమంత్రిగానున్న బ్రయన్ దొరగారు

కొక్క విమానము చొప్పున తయారుచేసి యిచ్చి రని తెలియుచున్నది. మయునిచే పాండవుల కొఱకుఁ గట్టఁబడిన సభను స్మరించినచో ప్రస్తుతము జర్మనులు చేయు మోసకృత్యము లద్వితీయములు గా వని తేటపడును. విమానాధికరణము ఆగమశాస్త్రము మున్నగు శాస్త్రముల యొక్క ప్రజ్ఞను చిరకాలమునుండి మఱచియున్న ప్రపంచమున జర్మనీ కైసరుకుఁ డగు జపలిన్ మయుని యొక్క యపరావతార మని చెప్పవచ్చును. భీముని పుత్రుఁ డగు ఘటోత్కచుఁ డంతరిక్షమునుండి యుద్ధము చేసియున్నాఁడు. పూర్వకాలమున వేదముల నపహరించి సముద్రమధ్యమున దాఁగియున్న సోమకాసురుని వధించుటకై శ్రీకృష్ణుఁడు మత్స్యావతారము నెత్తి సముద్రములో యుద్ధము చేసియున్నాఁడు. ప్రస్తుతయుద్ధ మిట్టి సామర్థ్యములతోనే జరుగుచున్నది. ఇట్టి మహత్తరమగు ప్రజ్ఞలు కృతయుగమునం దుండెడి వనియు, కలియుగమునందలి చివర పాదమున కృతయుగ ధర్మము నడచు ననియు కాలజ్ఞానము చెప్పుచున్నది.

కృషి చేయుట విధ్యుక్తధర్మము. జయాపజయము లీశ్వరాధీనములు. విరాట్పురుషుని కర్ణములనుండి పుట్టిన రాక్షసునకును నాభికమలమునందు పుట్టిన బ్రహ్మకును అరువది వేల సంవత్సరములు యుద్ధము జరగెను. రామరావణయుద్ధమును చిరకాలము జరగెను. భారతయుద్ధము పదునెనిమి దక్షౌహిణుల బలము మడియఁగా పదునెనిమిది దినములలో ముగిసినది. పరాక్రమమునం దద్వితీయు లగు భారతీయులు నిర్వీర్యులై తుదకు భారతమాత నష్టకష్టములనుండి కడతేర్చిన బ్రిటిష్ దొరతనమువారి కీ యుద్ధసందర్భమున తోడ్పడనైనఁ జాలకుండుట శోచనీయము. భారతీయుల భక్తి ప్రపంచమునం దద్వితీయము. వీరికి దైవభక్తి మెండు. వీరి రక్షనాథులయందు భక్తితో పాటు పౌరుషమును జీర్ణించియున్నది. కాని పరాక్రమమునందు విముఖులై యున్నారు. ఆయుధశాసన మనెడి చట్రాతిక్రింద నణఁగి పడియున్నారు. రాజశాసన మెట్టిదైనను చర్చించుటకుఁ గాని తిరస్కరించుటకుఁ గాని పూనుకొనక దాని నీశ్వరాజ్ఞగా నెంచి శిరసా వహింతురు. వీరు కత్తిని గాని కట్రను గాని తుపాకిని గాని యుపయోగింపఁజాలకుండుటచే ప్రస్తుతపు ఐరోపామహాసంగ్రామమున నాంగ్ల ప్రభుత్వమువారికి బాగుగా తోడ్పడఁ జాలనందులకు మిగుల విచారించుచున్నారు. ఇకనైన దొరతనమువా రాయుధశాసనమును తొలఁగింపకున్న, భారతీయుల రాజభక్తివలన తాము పొందవలసిన ఫలమును ప్రభుత్వమువారు పొందఁజాలరని నిస్సంశయముగఁ జెప్పవచ్చును,

సీ. దుష్టశాత్రవుని దునుమాడి శిష్టులఁ గారుణ్యమునఁ బ్రోచు కలితయశుఁడు
తనవారు పెరవార లనెడు భేదము లేక సమదృష్టితోఁ జూచు సన్నుతుండు
న్యాయైకదృష్టితో నన్ని దేశంబులఁ బాలించునట్టి భూపాలవరుఁడు
ఒరులతోడుతఁ బగ నొల్ల కెవ్వేళల సాధుత్వమున నుండు సజ్జనుండు

అట్టి శ్రీజార్జి ప్రభున కిప్పట్టునందు
వచ్చె జర్మనురాజుతో వైర మిపుడు
గాన సర్వేశ్వరుండును గరుణతోడ
విజయ మిడుఁగాత శ్రీజార్జివిభున కెపుడు

కర్ణాటక సంగీత విద్యాభివృద్ధి

మవ్వూరి జగన్నాథశర్మగారు

సర్వ జగన్మోహనమైన ప్రధానవిద్యలలో సంగీతమే యుత్తమవిద్య. అందును శ్రోత్రపేయమై కడు మృదువైన మన తెలుంగుబాసతో ఐక్యమునంది యాంధ్రదేశమం దెల్లెడలను విశేషించి కర్ణాటకద్రావిడాదిదేశములందుం గూడ తగు వ్యాప్తి నంది వీనులకు విందుం గొల్పు నుత్కృష్టమగు మన కర్ణాటకసంగీతశక్తి జగత్సమ్మోహనమాత్రమైనదియే కాదు. ఇంకెలి గుణధర్మము లన్నియు 'నాదం బ్రహ్మ'యను ప్రాంజదువునకే యుదాహరణములు. వేయేల? ప్రయాసరహితముగా మోక్షమార్గముకొంపఁగోరు ప్రతిమనుజుండును గుణసంపత్తి విడువక మన సంగీతమే యభ్యసించితీరవలెను. "వీణావాదనతత్త్వజ్ఞః శ్రుతిజాతివిశారదః। తాలజ్ఞశ్చాప్రయాసేన మోక్షమార్గంచ గచ్ఛతి." అనువాక్యగత్తమును హృదయస్థితముగాం జేసికొనవలెను. "దేవస్య మానవో గానం వాద్యం నృత్య ... కుర్యాద్విష్ణోః ప్రసాదార్థ మితి శాస్త్రప్రకీర్తితః." అనువచనమును నమ్మితీరవలెను.

నాదబిందుసమన్విత మగుట నిట్టి సంగీతవిద్యను ప్రాజ్ఞులు మోక్షవిద్యగాం బరిగణించుచుండఁగా, మతికొందఱు ఆముష్మికావాప్తి నెనయఁగోరువారు సంగీతము వినుట తమ మార్గమునకు భంగకర మని వ్రాయుచుం దమ ధర్మవైదుష్యమును వెల్లడించుకొనుచున్నారు. కాని యీ వ్రాంతయు మన వాదమునకు బలమే! ఆముష్మికావాప్తికై యహరహముం బ్రవర్తించు జ్ఞానధనుల నేని ఆశ్రమస్థితుల నేని మైమఱపింపఁగలంతటి సమ్మోహనశక్తి యీ విద్యకుఁ గలదు గనుకనే వారట్లు వక్కాణించియున్నారు. ధర్మవిదు,లింతియకాదు, ఇంద్రియములను గూర్చి యేమి చెప్పిరో చూతుఁడు! "మాత్రా స్వస్రా దుహిత్రా వా నవివిక్తాసనో భవేత్। బలవా నింద్రియగ్రామో విద్వాంసమపి కర్షతి" ఇంద్రియగ్రామములు జ్ఞానవృత్తిని గొల్లఁగొట్టి గ్రామ్యసౌఖ్యాపేక్షు లగుం గావున తల్లి చెంగట నేని ఒంటిగాం బ్రాజ్ఞుండు కూర్చుండుట తగదు. వీరి యర్థ మేమి? తల్లి కూఁతురు ఇట్టివారి చెంగట నెవఁడేని కూర్చుండుట మోస మనియా? కాదు. ఇంద్రియ స్వాభావికదుర్గుణసంఘర్షణ మంత బలవత్తరమైన దని మనము గుర్తించుటకుఁ గదా వారట్లు వ్రాసిరి. దుర్గుణసంఘర్షణ మంతటిది గనుక మనకు శరీరత్యాగమర్హ కృత్యమా? గుణసంపాదనమా? అట్లే గుణదోషము లెండెండైనఁ గలవు. దోషము వర్జ్యము. గుణము గ్రాహ్యము. ఇందుకొఱకే యజ్ఞులు తత్జ్ఞులు ప్రపంచమున నెల్లప్పుడును నెల్లకడల నేర్పడియుండిరి. కాఁబట్టి సంగీతముయొక్క స్వాభావికగుణోత్కర్షము సమ్మోహనశక్తి యగుట నిశ్చయమే యైనను, దానింబట్టి ప్రాకృతికసౌఖ్యవాంఛలం దవులక గుణధర్మమే గ్రహించి, విజ్ఞానవృత్తిచే అరిషడ్వర్గాదులను గెయిందిము ... నైన యాత్మకు బ్రహ్మానందస్థితిం జేకూర్చియు ... ప్తిం గూర్చుటొప్పు. ఈయర్థము దెలిసినవారి కనేకులు వాదిల్లును. అట్లు పలుకకుందురేని యే ప్రాజ్ఞులకువారి ధర్మము కదా!

సాక్ష్యము:

౧. అగ్నిహోత్రం యథా ... గానం ...
వేదోక్తత్వా త్స్మృతిప్రోక్తా కర్తవ్యా ... .

౨. సంగీతం వైదికం ... బ్రహ్మ ...
కృత్వైవ ... ప్రాప్నువంతి ... .

3. సాశ్రయా ...
బ్రహ్మ ... సంగీతోద్ధృతు ... .

౪. ఐహికాముష్మికం ... దేవర్షి ...
... నిరయో భవేత్.

౫. అధీత్య ... బ్రహ్మ ...
... మునిశ్రేష్ఠః సంగీతే నిరయో భవేత్.

౬. సంగీత ...
... నిరయో భవేత్.

౭. దోలాయాం ...
... ప్రశస్యతే.

౮. మృగస్యాపి ...
లుబ్ధకానపి సంగీతం శ్రుత్వా ప్రాణం ప్రయచ్ఛతి.

మహాత్ములచే గణింపఁబడిన యీ సంగీతశ్లోకాష్టకము నెల్లప్పుడును బఠింత్రుగాక!

ఇట్టి యీ సంగీతవిద్య మన దేశమందు అనఁగా కర్ణాటకీయపద్ధతికి నిలయమైన యాంధ్రదేశమునందు పూర్తిగా క్షీణదశకు వచ్చియుండె ననుట నిశ్చయము. దీని భావివృద్ధికి హేతుభూతమైన కార్యక్రమము నిర్ణయింపఁగల గని కొన్ని సంగతు లిప్పుడు ముచ్చటించుచున్నాఁడను.

భారతీయగానముకంటె చాల నవీన మనఁదగిన యాంగ్లేయగానము కూడ బహురీతుల నాగరికత నెనసి పెక్కు విషయములలో నభివృద్ధి నొందుచుండఁగా, మన భారతీయగాన మేల యభివృద్ధి నెనయకున్నదో యూహింపఁ బ్రార్థితులు. ఈ తరుణమున నాంగ్లేయగానముం గూర్చి కొన్ని సంగతులు మన వ్యాసమున కలంకారభూతముగా ముచ్చటించుకొందము.

i ఆంగ్లేయగాన మనుపేరున మనము భావించుకొనుచున్న పాశ్చాత్యుల సంగీతము ఇటలీ, ఫ్రాన్సు, జర్మనీ, ఇంగ్లండు, రష్యా,

ఆస్ట్రియా, స్పెయిను మున్నగు దేశములలో పెక్కు తరగతులుగా విస్తరిల్లుచున్నది.

ii వారి సరళి గయిడో డారెజ్జోయను పండితునిచే పదునొకొండవ శతాబ్దమున నేర్పఱుపఁబడెను. వారి సప్తస్వరాలు ఆట్ (డూ)లీ, మీ, ఫా, సాల్, లా, సీ అనునవి. వారికిని ప్రకృతి వికృతి శ్రుతి నియమాదులు కలవు. సి, సిస్, డి, డిస్, యి, యఫ్ మున్నగు నవి యిప యనియే మనము గ్రహింపఁగలము.

iii వారికిని తంత్రీసమన్వితములు, లోహదారు నిర్మితములు నగు పెక్కు వాద్యవిశేషములు కలవు.

iv మనవలెనే వారికిని సంగీతశాస్త్రపరిభాషగా నియమింపఁబడిన పదవిశేషములు వేనవేలు కలవు.

v మఱియు వారి విద్యాంసు లాదరింపఁబడుటకు పెక్కు మార్గము లున్నవి. అందు మహమందిరము లగ్రగణ్యమైనవి. ఇఁక నొక విశేషము. ఆక్స్‌ఫర్డు, కేంబ్రిడ్జి, డబ్లిన్, రాయల్ యూనివర్సిటీ ఆఫ్ ఐర్లండ్, డర్హామ్, లండన్, విక్టోరియా, మాంచెస్టర్, సెంట్ ఆండ్రూస్, యిడింబర్గు, వేల్సు మున్నగు సంజ్ఞల నలరారుచున్న విద్యాలయములు సంగీతవిద్వాన్, గాయకాచార్య, గాయక సార్వభౌమ బిరుదముల నొసంగు కార్యక్రమము నెఱవేర్చుచు సంగీతవిద్యను మిగుల నాదరించుచున్నవి.

vi వారి సంగీతగ్రంథరాజము లొక్క యాంగ్లభాషలోనే యొక్క మన దేశమందే నెఱిఁగినంతవఱకు వేయి పుస్తకములు వెచ్చించి కొనఁదగినంత బాహుళ్యము కలవై యున్నవి. ఇతర దేశ స్థితి మనము నిర్ణయింపఁజాలము.

vii పేరెన్నికగన్న పాశ్చాత్యగాయకులలో సజీవులలో తమ సంగీతముం గూర్చి యిప్పటికిని పాటుపడుచున్న ఘనులగు కొందఱి పేరులను మనము చెప్పఁగొందము. సర్ వాల్టరు ప్యారట్, సెస్సీ సీబక్, జోసెఫ్ సీబ్రిడ్జి, జె. ఫ్రెడరిక్ బ్రిడ్జి, వాల్టరు ర్యాకరోలు, ఛార్లెస్ డబ్ల్యు. పియర్సు, సీ. హార్ఫోర్డు లాయడ్, హెచ్. యే. ఆర్డింజి—వీరందఱును పాశ్చాత్యసంగీతశాస్త్రవేత్తలే! పరీక్షాధికారులు కూడ నైయున్నారు.

viii ఇంకొక గొప్ప విశేషము. వారి సంగీతము వ్రాయుటకుఁ బ్రత్యేకము లిపివిధానము కూడ కలదు. ఇయ్యది మనలో లేక వారి యందుఁ గల గొప్ప సౌలభ్యవిశేషము కాదా!

ఎట్లయిన నేమి? మన సంగీతవిద్యావ్యాప్తికంటె వారి సంగీతవిద్యావ్యాప్తి పెక్కు మడుంగులయిన నధికమై యున్న దని చెప్ప వచ్చును. ఇందులకుఁ గారణ మేమయియుండును? ఆంగ్లపాలక భాసకిరణప్రసారమును స్థానికప్రభుకటాక్షదీప్తియు మన సంగీతవిద్యపై మన కింకను ప్రసరింపకపోవుటయే మొదటి కారణముగా నెన్నవచ్చును. రెండవది అప్రయత్నరూపకముగా మూర్తీభవించి యున్న మనవారి నిగర్వస్థితి చూడుఁడు! భారతీయగాన మిరు తెలుంగులలోను కర్నాటకపద్ధతికంటె సన్యమైన హిందూస్థానీపద్ధతిం గూర్చి బొంబాయి రాజధానిలో నాంగ్లపాలకులును స్వదేశపాలకులును గూడ కొంత ధనము వెచ్చించి సంగీతపాఠశాలలను సంగీత కార్యాలయములను మఱికొందఱు నాట్యమందిరాదులను అభివృద్ధి చేయుచున్నారు. సంగీతమునకుఁ బ్రత్యేకము తరగతు లేర్పఱిచి పరీక్షాధికారులను నియమించి సంగీతమును బహువిధముల నాదరించుచున్నారు. మఱియు కీ. శే. సర్ శౌరీంద్రమోహనఠాకూరు, కె. టి., సి. ఐ. యి., డి. మ్యూజిక్కు అనువారు ప్రాచీనసంగీతగ్రంథములను పెక్కిటిని సంస్కృతాదిభాషలలో పెక్కు దేశములనుండి వ్రాయించి సంగీతగ్రంథాగారము నొకదాని నేర్పఱుచుకొని కొన్ని గ్రంథములను తాము రచించి సంగీతసంజ్ఞాపద్ధతిని వ్యాపింపఁజేసి బహువిధములఁ బాటుపడియున్నారు. పూనా గాయనసమాజమువారు సద్గ్రంథములను పెక్కిటిని సంస్కృత తెలుఁగు మహారాష్ట్రి హిందీ గుజరాతీ భాషలలోను, లాహోరు గాంధర్వమహావిద్యాలయమువారు హిందీభాషలోను వ్రాయించి ప్రకటించుచున్నారు. బొంబయినగరమున పండిత విష్ణునారాయణ భట్టుండీగారు సీతారామసుకథనకర్ మున్నగు విద్యాధికులును ధనాధికులును చాల పాటుపడుచున్నారు.

మన కర్నాటకమున కట్టి యౌన్నత్య మేది? పాటుపడి విద్య నుద్ధరింపఁగల ఏ. యం. చిన్నసామి మొదలారు, యం. యే., గారు కీర్తిశేషు లయిరి. ఘనులయిన సుబ్బరామదీక్షితులవారు సంగీతసాంప్రదాయప్రదర్శినిని ప్రకటించిన యనతికాలమునకే పరమపదము నొందిరి. సింగరాచార్యసోదరులు మాత్రము కొన్ని గ్రంథములను వ్రాసి ప్రకటించి మించిరి. ఇతరులు కొందఱు అల్పగ్రంథములను గొన్నిటిని ప్రకటించియున్నను వాని ప్రయోజన మంతగాఁ గాన్పించుచుండలేదు. ఇఁక నొకరు సంగీతప్రకాశిక యను మాసపత్రికను ప్రకటింతు మని వ్రాసి యాసపఱిచి నిష్ఫలమనోరథు లయిరి. మైసూరునందు విద్యాభిమాని యొకరు ఇంగ్లీషునందు కాంబోజిని రాగవిబోధాదిగ్రంథములను పత్రికారూపమునఁ బ్రకటించుచున్నట్లు విని ప్రయత్నింపఁగా, దాని గాంచుపాటి యదృష్టమైన మాకు భగవంతుఁడు కటాక్షించినవాఁడు కాఁడు. దానిగతి యేమయినదో నిజస్థితి తెలియదు. కర్నాటక సంగీతమునకు సంక్షిప్తలిపివిధాననియమక్రమాదు లొకవత్సరమునకుఁ బూర్వమే యుపపాదింపఁబడి కొలఁదిగా నీప్రాంతముల వాడుకలోనికిఁ దీసికొనిరాఁబడినను దాని నాంధ్రలోకమునకై ప్రకటించు భాగ్య మింకను బరమాత్మ ప్రసాదింపకుండెను. ఎట్లయిన నేమి? అధికు లూరకుందురు. అల్పులప్రయోజకు లనఁబడుదురు. మన సంగీతవిద్యాభివృద్ధిని గూర్చి మన కెట్లు సంతోషము సిద్ధించును? దేశీయసోదరులారా! మన కర్నాటకసంగీతమె ట్లభివృద్ధిలోనికి రాఁగల దని నమ్మెదము? అభిమానవంతు లగ్రకృత్యములు నిర్వర్తించి మేలు చేకూర్చుచున్నపుడు సమ్మోదము గాక! దిగ్విజయ మగుఁగాక!

హిందూదేశములో హోమపతి ప్రవేశము

డాక్టర్. కె.వి. సుబ్బారావుగారు, ఎం. బి. (హోమపతి)

వైద్యశాస్త్రమునకు సహాయములగు శరీర శల్యశాస్త్రములు హిందూదేశమందు పూర్వమునుండియు నుండినవియే. మహమ్మదీయులు హిందూదేశముపై దండెత్తినప్పు డనేక శాస్త్రములను నాశనము చేసిరి. ఈ రెండు శాస్త్రములును నశించిన గ్రంథములలోనివి. ఈ గ్రంథములే గాక హోమపతి యవలంబించెడి యౌషధపరీక్షనపద్ధతి గూడ మన దేశమునందు వాడుకలో నుండినట్లు తోచుచున్నది. ఆయుర్వేదమును ప్రపంచమున కనుగ్రహించినది మహాదేవుడని వాడుక. దేవతలు మృత్యువును జయించుటకై యొక యౌషధమును కనిపెట్టదలంచి రనియు, అందులకై గాను సముద్రమునందు సకల స్తమూలికలను వైచి మథింపసాగి రనియు, అందు విష ముద్భవిల్లె ననియు, ఆ విషము లోకములను లోకాధిపతులను సమస్త దేవతలను నాశనము చేయుచుండగా అట్టి భయంకర విషమును మహాదేవుడు పానముచేసి కించిత్తు మార్పును లేక తన సహజతేజస్సుతోనే ప్రకాశించుచుండె ననియు పురాణములు చెప్పుచున్నవి—అనగా యూరపుఖండ వైద్యశాస్త్రజ్ఞులు పరిశీలించుటకు సాహసింపజాలని భయంకరవిషములను మన పూర్వులు తాము తమ నిరోగశరీరములం దుపయోగించి వాని యౌషధశక్తిని గ్రహించిరని తెలుపుచున్నవి. హిందూవైద్యశాస్త్రమునం దౌషధము యూరపుఖండశాస్త్రముల నియమములకన్న సూక్ష్మముగా నిర్ణయింపబడుచున్నను గుణము మాత్ర మధికముగా చూపుచున్నది. యూరపుఖండశాస్త్రజ్ఞు లిండియాకు వచ్చి వైద్యశాస్త్రముయొక్క శస్త్రచికిత్సాభాగమునందు మాత్రము తమ సామర్థ్యమును చూపిరి గాని యౌషధమునందు వారి ప్రయత్నములు నిష్ప్రయోజన మాయెను. వారు బ్రిటీషు ప్రభుత్వమువారి సహాయముచేత దేశమంతట నౌషధశాలలు స్థాపించి కొంత మేలు చేయుచున్నారు గాని దేశస్థులను పూర్ణముగా తృప్తి పొందించుట లేదు. మనవారి ధ్యానము హోమపతి వైద్యమునందు చొరసాగెను. ఆ కాలమునం దిండియాలో హోమపతి వైద్యమును శాస్త్రోక్తముగా చదివినవారు లేకపోయినను సామాన్యజ్ఞానముచేత చేసెడి వైద్యమునందలి గుణము లత్యంతాశ్చర్యమును నమ్మకమును కలుగజేయజొచ్చెను. అయినను, వైద్యశాస్త్రపరీక్షలందు కృతార్థులై పేరువహించినవా రందఱును ఈ నవీనశాస్త్రమును చదువుటను అభ్యసించుటను క్రొత్త వింతగా తలంచెడివారు. ఇట్లుండగా, ఇండియా దేశమునకు హోమపతి శాస్త్రముయొక్క సుగుణవిశేషములు బోధపడు సమయము తటస్థించెను. మన దేశములో నొక ప్రభువునకు చాల జబ్బుచేసి ఆ ప్రభుస్థానములో నుండెడు వైద్యులందఱును ప్రభువుయొక్క జబ్బు నెమ్మదింప దని చెప్పి యాశ వదలిపెట్టిరి. జర్మనీదేశస్థుడును హోమపతిశాస్త్రావలంబియు నైన డాక్టర్ హానిగ్‌బర్గర్ అనువాడు వచ్చి రాజును స్వస్థపఱచెను. ఇదియె హిందూదేశములో హోమపతి యౌషధము వాడుక ప్రారంభము. పిమ్మట 1851-వ సంవత్సరములో డాక్టర్ టోనీర్ అను ఫ్రెంచి వైద్యుడు కలకత్తాకు వచ్చి యచ్చట హోమపతి వైద్యము చేయజొచ్చెను. ఈయన హిందూదేశమునం దుండెడి యుద్యోగస్థులకు ప్రియుడుగా నుండెను; బంగాళాదేశపు గవర్నరు సహాయముచేత ఒక చిన్న హోమపతి వైద్యశాలను ఒక హోమపతి ధర్మపాఠశాలను స్థాపించెను. కలకత్తాలో ధనికుడును నుదారుడును నైన రాజేంద్రదత్తుగారు ప్రభుత్వమువారి వైద్యశాస్త్రమునందు తృప్తి లేక హోమపతి చదువుటకు ప్రారంభించెను. ఈ రాజేంద్రదత్తు శ్రద్ధతో చదివి డాక్టర్ టోనీర్‌కు ప్రథమ శిష్యుండాయెను. వీ రిద్దఱును కలసి కలకత్తాలో గవర్నమెంటు డాక్టరులు కుదుర్పజాలక వదలిపెట్టిన కష్టసాధ్య వ్యాధులను నెన్నిటిని కుదుర్పసాగిరి. ఈ విధముగా హోమపతి వైద్యశాస్త్రము మన యిండియాకు ప్రవేశించినది. రాజేంద్రదత్తుగారి యింటి సమీపమున డాక్టర్ మహేంద్రలాలు సర్కారుగారు కాపురముండెడివారు. ఈయన పాశ్చాత్య వైద్యశాస్త్రమునందు పేరు వహించినవాడు—అనగా నిండియా గవర్నమెంటు విశ్వవిద్యాలయములో వాడుకొనుచుండు శాస్త్రమున నతినిపుణుడు. ఇట్టి ప్రఖ్యాతి గాంచిన డాక్టర్ మహేంద్రలాలు సర్కారు కుదుర్పలేక వదలిపెట్టిన నెక్కురోగములను హోమపతి శాస్త్రము ననుసరించి రాజేంద్రదత్తుగారు కుదుర్చుట తటస్థించెను. డాక్టర్ మహేంద్రలాలు సర్కారుగారు పిదప హోమపతి శాస్త్రమునందు చేరి దానిని చదువుటకు ప్రారంభించెను; 1867-వ సంవత్సరములో నతడు హోమపతియందు తన నమ్మకమును వెల్లడించెను. ఈయన యిట్లు తన నమ్మకమును వెల్లడించినందుకు సహపాఠకులు గురువులైన వైద్యశాస్త్రజ్ఞులందఱును తన వైద్యసంఘమునుండి యాయనను తొలగింపసాగిరి. 1866-వ సంవత్సరమునందు డాక్టర్ బెరిగ్నీగారు ఫ్రాన్సుదేశమునుండి కలకత్తాకు వచ్చి హోమపతి వైద్యమును చేయసాగిరి. వీరు విశేషయశస్సు గాంచిరి; వీరు కలకత్తాలో నున్న యల్పకాలములోనే రాజేంద్రదత్తు డాక్టర్ మహేంద్రలాలు సర్కారుగార్ల సహాయముతో హోమపతి శాస్త్రమును కలకత్తాలో చాలవఱకు వృద్ధికి తెచ్చిరి. వీరి వెనుక డాక్టర్ సాల్జరుగారు వీరి పనిని బలపఱుపసాగిరి. హోమపతి యిండియాలో స్థిరపడినది ఈ బెరిగ్నీగారి యాగమనమువలన. వీరు 1891 వ సంవత్సరమువఱకు నుండిరి. వీరికాలములో ననేక విద్యార్థులు ఈ శాస్త్రమును చదువ నారంభించిరి. వీరిలో విశేషఖ్యాతి నొందినవారు పి. సి. ముజుందార్; సి. యస్. కాలి; బి.యి. మిత్రా; పి. యస్. చటర్జీ; యం. యం. దత్త; గిరీశచంద్రదత్త. ఈ దత్తగారు సంపన్నుల గ్రామములయందీ వైద్యమును ప్రవేశపెట్టసాగెను. ఈ కాలములో కలకత్తానుండి యిద్దఱు విద్యార్థులు న్యూయార్కుపట్టణమునం దుండెడు హోమపతి కళాశాలయందు చదువుటకు వెళ్లి పరీక్షలలో కృతార్థులై కలకత్తాలో వైద్యము చేయసాగిరి. వీరు యం. యం. బోసు; డి. యన్. రాయి యను వారు. ఈ డాక్టర్ యం. యం. బోసుగారు కలకత్తాలో 1883-వ సంవత్సరమునందు కలకత్తా హోమపతి పాఠశాలను స్థాపించిరి. 1892-వ సంవత్సరమునకు రెండౌషధశాలలును ఒక ధర్మరోగిరక్షణశాలయును స్థాపింపబడెను. సర్ రాజా సురేంద్రమోహన్ టాగూర్ గారివలన వారి తల్లి జ్ఞాపకార్థము ఒక ధర్మౌషధశాల స్థాపింపబడినది. ఆ కాలములో హిందూదేశమునందు హోమపతి ప్రవేశ మనగా బెంగాలుదేశమునకే యని తెలియవలయును; అనగా బెంగాలీదేశము తప్ప నితరభాగములలో ప్రవేశము గాలేదు. బెంగాలీ లితరదేశములకు వెళ్లి యీ శాస్త్రమును చదివి తమ దేశములో స్థాపించిరి. కొన్ని హోమపతి శాస్త్రగ్రంథములను బెంగాలీభాషలోనికి భాషాంతరీకరించిరి. ఇప్పుడీ శాస్త్ర మిండియాలో బెంగాలీదేశమునుండి యితరభాగములకు మెల్లగా వ్యాపించుచున్నది.

మానసగీతము

తల్లాప్రెగడ సూర్యనారాయణరావుగారు

కలనైన గదల్ప మేధావి కాన మాన్పఁ
బనులఁ గల్పింపఁ గవులకుఁ దనరుదాని
నరయ మానసమ్మొ; మనసమ్మొ నరయ నదియె;
ఆది యయ్యెను జగమున కంత కదియె. 4
దానిఁ బట్టి బయల్ వెట్టఁ దలఁపు గలిగె;
బాహిరంబున కాంతరప్రకృతి కదియె
మూలకారణమై చెల్లు మూర్తి యయ్యె.
అఖిలమతములవారు తదాస్తికతను 8
నొప్పుకొందు; దీనికిని గూడ నొకటి గల్గు
మూలప్రకృతి యటంచును జాల నరసి
పల్కు మతములు నున్నవి; పట్టి చూడ
నాదిభేదముల నటుంచి యంద రైన 12
సత్యముగ నొప్పికొనినట్టి మతమరుదు
మూలమైనట్టి మనసును లీలలకును
బాత్రముగఁ జేసి వెలిఁ జూప బ్రహ్మ వశమె?
ఎవని గుట్టు బయల్ వెట్ట నెవని కగును; 16
బలుకఁ బలికింప నూహ యుద్భవము సేయఁ
దానె కర్తయుఁ గారయితయును నగుచు
నెలయు మన సది, తన చిత్తవృత్తిపగిది.
బయలుపడినను లోలోనఁ బ్రబలియున్న 20
మెలఁగునదె కాని యొరుచేత మెలగునదియె?
చిద్విలాసంబుగను నాను జిహ్వనుండి
తన విలాసంబు నొకయింత గనుపఱుపఁగ
నాంతరప్రకృతుల తత్వ మరయఁగోరు 24
వార లగుదు గా దన నిచ్చపడియొ యేమొ
యిట్టి సంకల్ప మొదవించె నిచ్చ నొకటి;
కరము చంచల మగు దీని గతులఁ గనినఁ
జంచలత తామరాకున సలిలమునకు 28
ఘనతమం బని చాంచల్యగరిమ కెపుడు
నుపమగాఁగ గణించిరి నిపుణమతులు;
వారి పల్కులు మృషలు గావలయు దీని
గతులఁ జాంచల్యమును సరిగాఁ గనంగ; 32
నెంతలో బుద్ధి మాఱునో యెఱుఁగరాదు;
తలఁపు లిప్పుడు తనుఁగూర్చి నిలిపె మదిని;
పుంకొలుపుమండె నది వెలిఁబుచ్చు మరుచుఁ;
గాలమైలంబ్య మొకయింత గాక యుండ 36
వెడలఁబుచ్చంగవలె మనోవేగమునను;
కల మల మనోగతిని బోనఁగలదె యెంత
వడిగ వ్రాసెడి లేఖకు వ్రాఁతకైన?
కలము కొలపాత్ర, జలధులు తలఁపు లెన్న; 40
నెంత వశమౌనొ దానికి నంతవట్టు
పాఠకవిమర్శనకుఁ దెచ్చి పాలుపఱుప;
పాఠకమహాశయులు మీరు పట్టు విడక
మీ మనోనుభవంబులమీఁద దృష్టి 44
నిలిపి వినుఁడయ్య మాపల్కు నిజము దెలియుఁ;
గన మనోదృష్టి సమభావమునఁ జెలంగ
దేమి చిత్రమొ! తెలియరా దెవ్వరికిని;
ఇంద్రియంబుల నరికట్టి యిహసుఖముల 48
యాశ దిగఁద్రోసి యసువైన యయ్యైన
మనమును జయింప లేరైరి మానదమ్మొ
విషయపర్యాకులత బ్రహ్మవేత్తలకును;
విషయము లనంగ నెయ్యవి వీని జన్మ 52
సీమ యెయ్యది? యనుచుఁ బ్రశ్నించువారె?
మనసు నడుగుద మవి పుట్టి మనికిఁ గన్న
తావు తా నౌనొ వేఱొక్కతాన మగునొ?
ఉభయపక్షంబులందుఁ బ్రశ్నోత్తరముల 56
కన్నిటికి నన్నె కర్తగా నరయువారె?
మనస! యొక్కింతసేపు నా మాట వినుము

నీ రహస్యంబు లోకకొన్ని జారవిడుము;
నిన్నుఁగూర్చిన గీత మానించునెడల 60
లోటు వచ్చిన నదియు నీ లోటు గాదె?
మొటను ఛాయాపటముఁ దీయునెడ నొకింత
ప్రకృతిరూపంబు సెదరినఁ బనులవాని
నేర్పు కొఱనైన ఫలము గణింప నొకటి 64
పటము నైరూప్యమును బొంది పాడుపడుట,
ని న్నెఱుంగనివారు నిందింత్రు నిన్ను;
నెఱుకఁ గలవార లంద్రు న న్నే మనినను;
వా రెఱుంగరే నేను నీ వశత నుంట? 68
కాన లో కెల్ల నాదిగాఁ గాన రెవరు;
కేవలస్వతంత్ర మటుంచి భావిఁ జూచి
యఖిలఖ్యాతి గనువారి యండ గనుము;
అన్నియును గూడఁ జక్కనై యలరు సపుడు; 72
భారతీదేవి సాయంబుఁ బడయరాదె?
తోడఁ బనిసేయుచుండు నీ కూడ నుండి,
యవయవంబులు మనస! నీ కఖిలవిషయ
సంచయంబును; నీవెగా జన్మభూమి 76
యింద్రియంబుల కన్నింటి కెటులు గనినఁ;
దత్సహాయమున జగ మంతయు జయింతు;
వెలుపలను గల్గు నఖిలంబుఁ దెలిసికొనుచుఁ
బట్టి లోపలి కీడ్చుచు బలిమినో చను 80
వునవొ యొప్పగించెదులోనె పనులు సేయు
వానికిని గొన్ని యవియె గా బాహిరములు;
అంతరంగములోఁ గొన్ని యమరియుండి
చక్కఁజేసెదు పను లెల్ల జగతియందు; 84
లోన వెలుపల నవి యేమి లోఁగొనినను
నెంత యవ్యగ్రముగ నవి యొసఁగుచున్న
నీకుఁ జిత్తంబు రానిదే నిలువ దెదియు;
నేది గనుచున్న వినుచున్న నెచట నీకుఁ 88
దలఁపు పుట్టెడునో యది తక్క నొకటి
బుద్ధి కెక్కదు; నీ భావమును గ్రహించి
యంతరంగానుచరులు; బాహ్యానుచరులు
నూడిగము సేయవలయు నీ కొప్పిదముగ 92

అందఱును నీకు వశవర్తులై మెలంగు
చుందురే గాని లోనుగా నొకరి కీవు;
సర్వతంత్రస్వతంత్రు లీజగతి నైనఁ
గలరె నీవంటివార లొక్కరుడు గాని? 96
స్వేచ్ఛ నినుఁ జెప్పి మఱి యన్యుఁ జెప్పవలయు;
యతులు సామ్రాజ్యపట్టభద్రాయుతులును
గడు స్వతంత్రు లటంచుఁ బేర్వడినవారు;
వారిపై నాధిపత్యంబు వఱలు నీకు; 100
నింతకంటెను స్వాతంత్ర్య మెటను గల్గు?
పార్థివులు ప్రకృతిచేఁ దూష్టిపడనివారి
వారిపైన నీ వధికారపక్షము గనుట,
వింత గా దనంగ నొక విధము గాదె;
నీదు పరివారమును గెల్చి నిను జయింప
నేకరీతిగఁ బనిసేయ నెసఁగువారు
అదియె నిలుకడిగఁ గలవారు యతు లనంగ;
శమదమాదులఁ బరివారసరణిఁ గాంచి 108
శాంతిసాధనములను దుర్దాంతు లగుచుఁ
బట్టి బాధించి నీ పరివారములను
ముట్టడింతురు నా రరికట్టి నిన్ను
నిను వచించి లోకేశ్వరు నన్యుని వచింప 112
వలెను శత్రుంపు పైఁజేయి గలిగియున్న
నొదిగియుండుచు సమయంబు పొదలుదనుక;
పట్టియుంచిన కొమ్మ చేపట్టు సడల
రివ్వనను దొన్నిటికి నూరు రెట్లు వడిని 116
మింటి కెగసెడు క్రియ వారిమీఁద మరల
నీదు నధికారవిభవంబు నెఱపుచుందు.
అణువు నీ రూప మాకాశమంత యూశ
యాశలకు నెల్లఁ గూటస్థురాల వీవ 120
యఖిలయోజనలకు మూల మగుదు వీవ
పాపపుణ్యంబులకు నునికిపట్టు వీవ
మూడు లోకంబులును గాలములును గూడ
నెఱుఁగఁగలదాన వీవ; ని న్నెఱుఁగనగునె? 124
గతము దెలిపెడి తఱి నిన్ను స్మృతి యటంద్రు;
మతి యటందురు భావిసంగతుల నున్న

బుద్ధి వొదము తాత్కాలికముగ మెలంగ;
వంద లాముడలను దూరమందు నున్నఁ 128
గనని విధమట్టి వస్తులఁ గాంతు వీవ;
కాలజలనిధి నడుగంటి గ్రాలుచున్న
యర్థములఁ దెచ్చి యెదుటఁ బ్రత్యక్షముగను
నమలఁజేయుదు; వెదుటఁ గన్పడుచున్న 132
వారిఁ గనకుండఁజేతువు; దూరభార
మనెడి మాటలు లేవు; దాపనుచు లేదు;
మిత్రుఁ డని లేదు; లేదు బల్ శత్రుఁ డనుచు
సర్వసమురాల నిను నమ్మి చనఁగ రాదు 136
నీదు సాంగత్యమును నమ్మి నెగడువారి
మనసువచ్చిన రీతిని మనెడువారి
వర్తనము బోధపడునె యెవ్వరికి నైన?
ఒకని వృత్తంబు నొకరీతి నుండనీవు 140
మిత్రులను శత్రులుగఁ జేసి మెలపుచుందు
మిత్రులుగఁ జేతు తృటిలోన శాత్రవులను;
మంచిఁ జెడ్డగఁ జెడుగుల మంచివిగను
గనఁగొనఁగఁ జేతు భ్రమ యనుకొనక యుండఁ 144
దిరుగులేనట్టి మందిచ్చి త్రిప్పుచుందు;
మందు తల కెక్కినా, లవమాత్ర మైనఁ
దిరుగు మఱుఁగగు మఱుఁగగుఁ దిరుగు జగతి
సాధుసాంగత్యమునఁ ద్రోవఁ జనెడువారి 148
దారి దప్పించి మెలపంగఁ దప్పుత్రోవ
నరుగువారల నడుగంట నణఁగఁద్రొక్కి
బయటఁబడకుండఁజేయఁ జాల్పడుచునుందు
వ్యసనములలోఁ దగుల్కొనువారిఁ గనుఁడి. 152
దినదినంబును వృద్ధిగాఁ దనరుఁ గాని
తిరుగ గనరాదు; నుడిబడి తిరుగుచుండ్రు;
స్నేహ మని నిముసము నమ్మి చెలఁగలేరు
వైరభావంబువలన లాభమును లేదు 156
ప్రకృతి యగు నీకు దుష్పథవర్తనంబు
సత్ప్రవర్తనకును నీకుఁ జాల దవ్వు,
అడుగు పడ దేలొకో నీకు నమలగతుల
నొక్కపట్టునఁ; జప్పునఁ జక్కఁబోదు 160
వెగుబుజంబున కాపథ మగపడఁగనె
నీరు పల్లమునకు నేగు తీరు గాఁగ
అందునను నిన్ను మాయకు నాత్మజ వని
యాస్తికమతావలంబులై యలరువారు 164
పరమమతిఁ జూచి సిద్ధాంతపఱచినారు;
జడ మటందురు తాత్త్వికజ్ఞానమతులు
నిన్నుఁ గొందఱు; లే దండ్రు నీకు స్వప్ర
కాశతయె కొంద; ఱిందలి కల్ల నిజము 168
లరయ శక్తు లెవ్వరు? స్వయంవ్యక్తి నగుదొ
ఛాయ వయ్యెదవొ చెప్పఁజాల మమ్మ!
ప్రకృతిచాంచల్యము భవత్స్వభావ మరయ
దాని యనుభవమునుబట్టి నీ నడవడు 172
లరసి చూచిన ఛాయవే యనుచుఁ దోఁచు;
లేకయుండిన స్థైర్యంబు లేద చెప్పు?
అందుచే స్వయంవ్యక్తిగా నమ్మ నిన్ను
మూల మున్నది నినుఁ ద్రిప్పఁజాలునట్టి; 176
అదియె యాస్తికు లెల్లరు నాత్మ యండ్రు
నీకుఁ గూడను మూలమై నెగడు దాని
హస్తవటిఁ జేసి యాడింతు వనవరతము;
వింత యగుఁగాదె యిది మాయవిధముగాదె? 180
ఆత్మ యదృష్ట మగును మెఱుఁ గగుదు వీవు.
నీవు సంగిలిచే నాత్మ నిశ్చయంపు
స్థితిని నేమఱుచుండె, నీ గతియె గతిగ
నలరుచున్నది, కల్ల యథార్థ మనుచు 184
భ్రమను బడి దిరుగుచున్నది విమత మగుచు;
చటులసాంగత్యదోష మెంతటికిఁ గాదు?
అద్దమున మెఱుంగెటు లుండు నటులు గాదె
మొగము గన్పడు? నొకవంక మొగము పెద్ద 188
యొకటఁ జిన్న యొకటఁ గోల యొకట గుండ్ర
యొకట బుంగగ నుండెడు నొకటఁ జిక్కి
శల్యముగఁ గానఁబడుఁ గాని సహజరూప
మెప్పుడో గాని కన్పడ దేర్పడంగ; 192
ఒకని మనమును బోలి వేఱొకని చిత్త
మలర దేలొకొ బుద్ధి జీవులకుఁ గల్గు

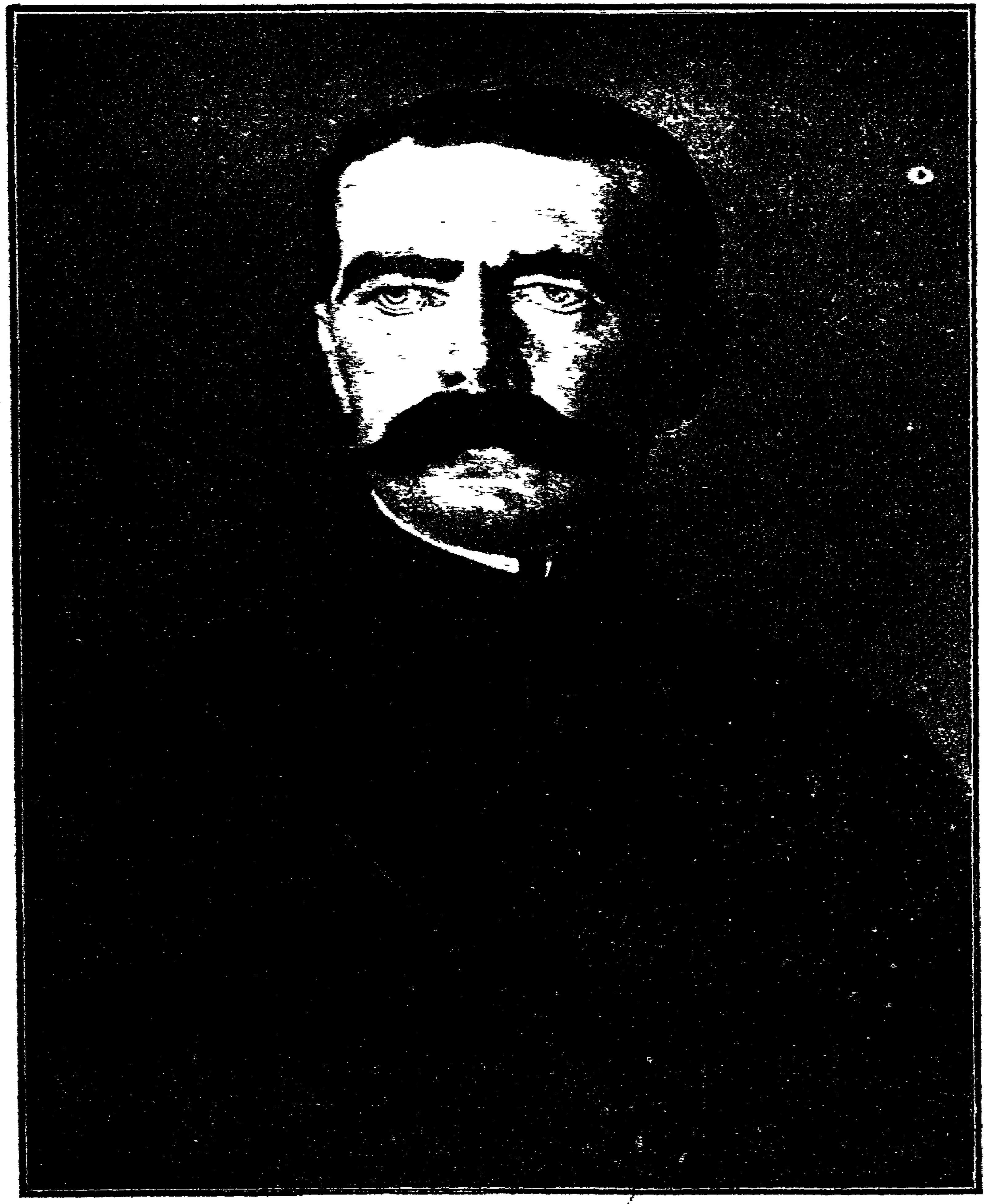
మనము లన్నిటికిని లోన మమత గలదు;
స్నేహభావంబున నొకనిఁ జేరఁబోవ 196
నాదరంబుగఁ గను వాని నాతఁ డపుడు;
వైరభావంబునను బొమ్ము వానికడకుఁ
జెప్పకయె దాని నాతఁడు చెప్పికొనును;
త్రాఁగుఁబోతులఁ గను మొక్కతావునందె 200
గానఁబడుదురు; జూదరుల్ కల్లరులును
స్వేచ్ఛరతులును నొక్కొక్క స్థలమునందె
చూడనయ్యెద రెప్పుడుఁ గూడఁ గూడ
వారికిని వీరికిని జెల్మి వఱల దెపుడు; 204
మంచికిని జెడ్డకును జెల్మి మనఁగనగునె?
భాష చెల్మియు దేశంబు బాంధవంబు
లేనివారలు గూడ లోలోనఁ జాల
నాప్తభావంబు గల్గి యన్యోన్యమైన 208
మైత్రి మెలఁగుచుందురు తత్సమాగమమును
నానుషంగికమే యగు నరసి చూడ;
మనసు లాకర్షణము లేక తనదనేని
నొకవిధంబైన వన్నియు నొకటఁ జేరఁ 212
గారణం బెట్లు చూచినఁ గానరాదు
నిన్ను పురుషునిఁగాఁగ గణించినారు
తాత్వికులు దానిని యథార్థతగ వచింపఁ
జన దనుచుఁ దోఁచు; హేతు వే మనుదు వేమొ 216
తనదు చిత్తానువృత్తి నందఱను ద్రిప్పు
నద్భుతపు శక్తి యొక్క స్త్రీయంత్రముననె
గాని యా శక్తి గన మఱెక్కడను లేము;
అందుననె మూడు మూర్తుల కాదిపీఠ 220
మయిన శక్తి యొకం డమాను నాదిననిరి.
అట్టి శక్తులు నీయందు ననురియుంట
స్త్రీత్వ మారోపణముచేసి చెప్పినాము
స్త్రీత్వపుంస్త్వంబు లేర్పాటఁజేయ నెవరి 224
కగును? దోఁచిన క్రమముఁ జెప్పఁగను గాని;
ప్రకృతిని నపుంసకత గల్గి ప్రభవమంది
పుంస్త్వమును బొంది వి[illegible] పూర్ణలనక
స్త్రీత్వ మందిన విచట నిచేష్టితముల 228
స్త్రీత్వపుంస్త్వనపుంస్త్వముల్ చేరి యొకట
నుండు నెచట జగత్క[illegible]?
నందునన నిన్ను జగమున కాది గాఁగ
జెప్పియున్నారు; జగతియుఁ బలఁగు నంతె. 232
స్త్రీ లొకొక్కపుడు తమంత హీనలు గాఁగ
నెంచుకొను గాని యాసక్తి నచట లేని
కూర్మి గలిగి మెలఁగుట కూడఁ గలదు;
అట్లు యెప్పుడైన నీకు దమూల్యభావ 236
మొదవుటయు నుండు నెవ్వారో యొకండైన
నపుడు సద్వ్యక్తి నానికి నమందమగు
వారి వశవర్తినివిగాఁగ నట్లు మగని
ముక్తికాంతను వారిపై మోహ మలరఁ 240
జేసి నీ వ్యాజదయఁ జూపు నటని;
నట్టి దయఁ జూపుమమ్ము మాయందు నెపుడొ;
నీకుఁ గృప వచ్చినప్పు డందాక మాత్ర
మిటునటును ద్రిప్పి పస్తి కీడ్వకమ్మ! 244
అక్షరఖ్యాతి జగతి నీ కమరునమ్మ!

శా. మా జాగ్జీను పరాక్రమాగ్నిశిఖ యుద్యజ్జాతకారుణ్యవీ
తేజోజాలానిల మీఁగుచుండఁగ రిపుక్ష్మాభర్తలం దంతటన్
బేజారై శలభాకృతిం బడసి భస్మీభూతు లౌనట్లుగా
వే జేయన్ భువి శ్రీజనార్దను నిరున్ విష్ణున్ భజింతున్ మదిన్.

ఆర్కిటిక్ మహాసముద్రము
లాప్లాండ్
నల్లసముద్రము
టర్కీ ఆసియా
పర్షియా
అరేబియా
ఆఫ్రికా
రష్యా ఆసియా

EARL KITCHENER

యుద్ధాంగమంత్రి, ఫీల్డుమార్షలు కిచినెరు ప్రభువు

MR. H. H. ASQUITH

ప్రధానమంత్రి, ఆస్క్విత్తుగారు

FIELD-MARSHAL SIR JOHN FRENCH

ఫీల్డుమార్షల్ సర్ జాన్ ఫ్రెంచి, ఆంగ్ల సేనాధ్యక్షుడు

GENERAL SIR H L. SMITH DORR-IEN

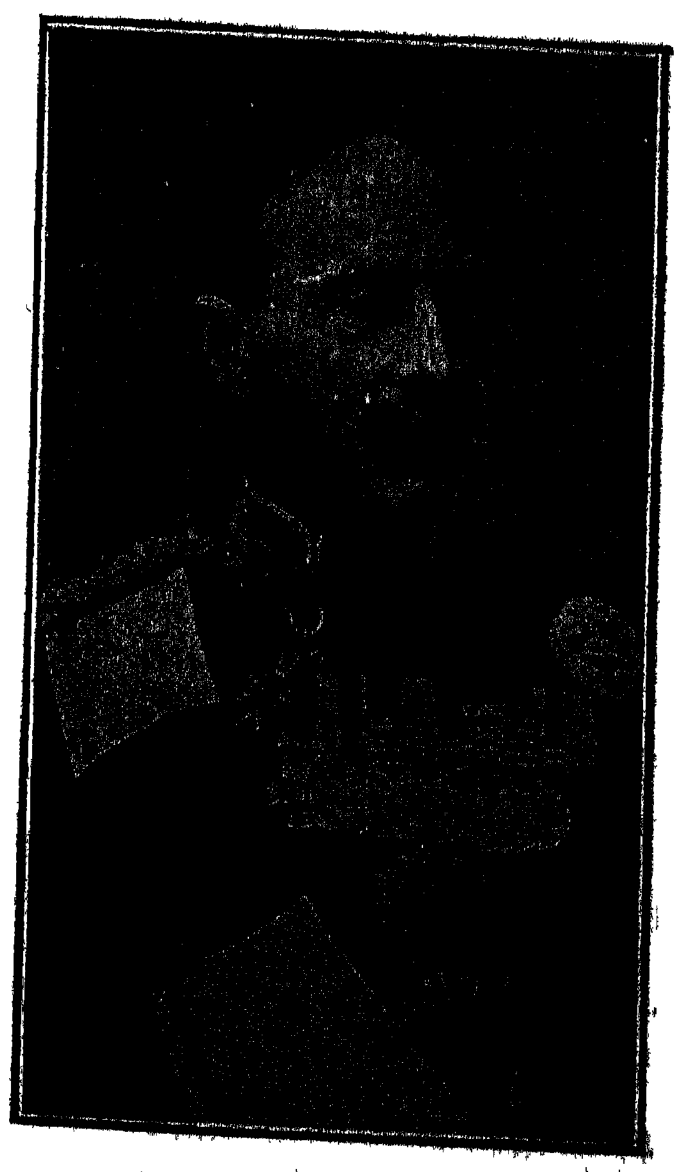
జనరల్ సర్ ఎచ్. ఎల్. స్మిత్ డోరియన్

GENERAL SIR CHARLES DOUGLAS

జనరల్ సర్ ఛార్లెస్ డోగ్లస్

GENERAL SIR IAN HAMILTON

జనరల్ సర్ ఐయన్ హామిల్టన్

ఐరోపా మహాసంగ్రామము

ప్రస్తావన

శ్లో. తస్మాత్త్వ ముత్తిష్ఠ యశో లభస్వ - జిత్వా శత్రూన్ భుంక్ష్వ రాజ్యం సమృద్ధం
మయైవైతే నిహతాః పూర్వమేవ - నిమిత్తమాత్రం భవ సవ్యసాచిన్. గీ.-౧౧-౩౩.

మహాసంగ్రామము బడబానలమువలె నాగరకప్రపంచము నావరించినది. యుద్ధము సకలారిష్టములకు మూలము. ద్రవ్యనష్టము, సుఖనాశనము, జనసంక్షోభము, ప్రజాక్షయము, సర్వసంహారము యుద్ధఫలములు. యుద్ధప్రకటనము రాజులకు భయమును, మంత్రులకు కంపమును, యోధుల కుత్సాహమును, శాంతికాములకు నిరాశను, ఆగ్నేయాస్త్ర నిర్మాతల కానందమును, లోభుల కాశావేశమును గలిగించెను. జనులు గుంపులు గుంపులు గూడి గుసగుసలాడఁ గడంగిరి. పండితులు పామరులు కలహకారణంబులను చర్చింప నుపక్రమించిరి, కలహకారకులను నిందించుచుండిరి. కొందఱు ఆస్ట్రియాయువరాజును యువరాజ్ఞిని చంపిన సర్వియా యువకుని నిందించిరి. కొందఱు చిరకాలముగ సర్వియనులను దౌర్జన్యముపాలు సేయుచున్న ఆస్ట్రియనులు మూలకారకు లని నిందించిరి. మఱి కొందఱు సజాతీయులైన సర్వియనులకు చేయూఁత నొసంగిన రుష్యా కారణ మనిరి. మఱికొందఱు ఆస్ట్రియాకభయహస్తము నిచ్చి స్వలాభమునకై కయ్యమునకు పురికొలిపిన జర్మనిని దూషించిరి. మఱికొందఱు పగను సాధించుటకై వేచియున్న ఫ్రాన్సు కారణ మనిరి. ఇతరులు చిన్నిరాజ్యములను లోకసామ్రాజ్యమును గాపాడుటకై ఇంగ్లాండవలంబించిన ధర్మమార్గమనిరి. కారకులెవ రైనను రాజనీతి కవమానకరం బైన యుద్ధము పొసఁగినది.

రుద్రుఁ డవతరించెను. విలయమున కేర్పడిన యాయుధములను ధరించెను. లయభారమును వహించెను. లయరూపంబు లైన ఝంఝూనిలంబులకును, బడబానలంబులకును, జలప్రవాహంబులకును, భూకంపంబులకును, మహావ్యాధులకును కారణభూతుం డైన రుద్రుఁడు సంగ్రామరూపం బైన లయమునకును కారకుఁడు. ఇతరకారణములు నిమిత్తమాత్రములు.

అనంతదయామయుం డైన సర్వేశ్వరునకు భయానకం బైన రౌద్రావతారం బేల? ధర్మమూర్తికి నిరపరాధి దండనం బేల? విశ్వంభరునకు విప్లవవినోద మేల? దీనరక్షకునకు దీనసంహార మేల? సృష్టికర్తకు లయలీల లేల?—అను విషమసమస్యలు లోకవైచిత్ర్యమును పరిశీలించుటవలనఁ గలుగుచున్నవి. ఇట్టి సమస్యలకు సమాధానము సమస్తసృష్టిపరిణామమువలన గ్రాహ్యము కాఁగలదు గాని ప్రత్యేకకారణము నుపపాదించుటవలన గ్రాహ్యము కాఁజాలదు. జీవాత్మ పరిణామమునకు లయపరంపరలు సోపానంబులు. లయము అవస్థాభేదము గాని నాశనము గాదు.

> శ్లో. న జాయతే మ్రియతే వా కదాచిత్
> నాయం భూత్వా భవితా వా నభూయః
> అజో నిత్యః శాశ్వతోఽయం పురాణో
> న హన్యతే హన్యమానే శరీరే. గీ.-౨-౨౦.

సృష్టి లయము ననుగమించియుండును. ప్రాచీన భావ ప్రపంచమును రూపుమాపి నూతనభావ ప్రపంచమును నిర్మించుటకు వర్తమాన మహాసంగ్రామమును సాధనంబుగఁ గైకొనుట భగవత్సంకల్పము గావచ్చును. కార్యకారణ సంఘటనము దుర్లభ మైనను జీవాత్మపరిణామమునకు లయమును సృష్టివలె మూల మని నమ్మవలసియున్నది.

ఈసంచికయందు కలహకారకము లైన ఫ్రాన్సు,

బెల్జియము, జర్మనీ, రుష్యా మొదలగు రాజ్యముల చరిత్రములు సంక్షేపముగ వ్రాయఁబడినవి. ఆ చరిత్రలను పరిశీలించినపుడు భిన్న రాజ్యముల శ్రేయఃప్రాప్తికి, రాజ్యాభివృద్ధికి, వ్యాపారాభివృద్ధికి ఘోరము లైన యుద్ధములు తఱచుగ జరిగినట్లు తెలియుచున్నది. యుద్ధానంతరము భావప్రపంచమునందు మార్పులును నేర్పడుచుండెను.

యుద్ధములకు మొదటియుగమునందు దేశస్వాతంత్ర్యము, మధ్యమయుగమునందు మత స్వాతంత్ర్యము, తుది యుగమునందు ప్రజాస్వాతంత్ర్యము కారణములు. రాజ్యస్వాతంత్ర్యయుగమునం దా కారణము పరిస్ఫుటము; తక్కిన భావము లంతర్గతములు. ఇట్టి నిర్ధారణము మూఁడు యుగములకును సన్వయించుచున్నది.

గ్రీకులు మొదట యూరపుఖండమునందు నాగరికాంకురములను నాటిరి. గ్రీకులకు విశ్వాత్మ సుందరాకారము. అయ్యది ప్రకృతియందు దృష్టము. గ్రీకులు నాగరకులు. తదితరు లనాగరకులు. రక్తిబాంధవ్యమె దేశ బాంధవ్యము, జాతి బాంధవ్యము. రోమనులకు విశ్వాత్మ ధర్మమూర్తి. అయ్యది సామ్రాజ్య వ్యవహారములందు పరిస్ఫుటము. రోమక సామ్రాజ్య వాసులు నాగరకులు. తదితరు లనాగరకులు. సామ్రాజ్య వాసము జాతిబాంధవ్యము, దేశబాంధవ్యము. కాన్‌స్టెన్‌టైను చక్రవర్తి క్రైస్తవమతమును స్వీకరించిన పిదప మతబాంధవ్యము సామ్రాజ్యవాస బాంధవ్యమును బలపఱచెను. క్రైస్తవులు నాగరకులు, సజాతీయులు. తదితరు లనాగరకులు, విజాతీయులు. ఏకదేశవాసము, ఏకభాషాప్రచారము, ఏకమతావలంబనము మొదలగు చిహ్నము లేకజాతీయతకు నిదర్శనములుగ నుండెను. పదునాఱవ శతాబ్దమునందు మతభేద మేర్పడి మతకలహములు ప్రబలినవి. దేశములు సంక్షోభవశ మైనవి. పదునేడవ శతాబ్ద మంతమునందు మతస్వాతంత్ర్య మేర్పడినది. యూరపు రాజ్యములు నిర్ణీతరూపములను దాల్చినవి. పదునెనిమిదవ శతాబ్ద మంతమునందు ప్రజాస్వాతంత్ర్యమునకై పరివర్తన మేర్పడినది. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు యూరపురాజ్యములలోని ప్రజ లధికారదాస్యము నుండియు ఆచారదాస్యమునుండియు మతదాస్యము నుండియు విముక్తులై, మానవసమత్వమును సౌభ్రాతృత్వమును స్వాతంత్ర్యమును స్థాపించిరి. కాని, సిద్ధాంతమునం దీభావము లంగీకృతములైనను నాపక యందు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యమునకును జాతీయ స్వాతంత్ర్యమునకును బల సాధనలు మాత్రమె గానములుగ నున్నవి. పాశ్చాత్య రాజ్యములు సహజాభిమానమును నాగరకాభిమానమును బూని మహాసామ్రాజ్యములను నిర్మించి శాంతిని స్థాపించి లోకప్రఖ్యాతిని గడించినవి. యూరపియనులు నివాసయోగ్యము లైన ప్రదేశములను విజయమునకును నివాసమునకును ప్రతిగ్రహణకారణమునకు నాక్రమించుకొనిరి. ఇపుడు ఇంగ్లాండు 1,31,53,712, రుష్యా 84,00,000, ఫ్రాన్సు 53, 66,400, జర్మని 13,37,020, అమెరికాసంయుక్త రాష్ట్రములు 37,48,100 చదరపు మైళ్ళ భూభాగమును నాక్రమించుకొనియున్నవి.

మఱియు పందొమ్మిదవ శతాబ్దమున యూరపుఖండమునందు జనసంఖ్య హెచ్చినందున యంత్రసాధనములవలన పరిశ్రమలు విపరీతముగ వృద్ధిపొందినవి. యూరపునందు పరిశ్రమయుగ మేర్పడినది. ధనాశ ప్రబలినది. వ్యాపారవైరము హెచ్చినది. విషయలోలత్వము వ్యాపించినది. టాల్‌స్టాయి ప్రభృతు వ్రాసినట్లు యూరపురాజ్యములందు ధనదేవత యిష్టదేవతయై వెలసినది. ధనదేవతను గొలుచువారలకు సంతృప్తి దుర్లభము. యూరపురాజ్యములందు రాజ్యవైరమునకు వ్యాపారవైరము జతపడ, ప్రబలవైరము నల్లుటల కారంభమయ్యెను. భావప్రపంచమును భౌతికప్రపంచము వశపఱచుకొనెను. భావప్రపంచము క్షీణించినపుడు జీవాత్మపరిణామము వెనుకపడును. యూరపియను జాతులు భౌతికాడంబరములందు చిక్కుకొని భావార్థములను నిరసించినవి. యూరపుజాతులందు వ్యక్తిసౌభ్రాతృత్వ మంగీకృత మైనది కాని జాతీయసౌభ్రాతృ

త్వ మంగీకృతము గాలేదు. చిన్న దేశములను ఏలైనంత వఱకు పెద్దరాజ్యములందు బలిమిని చేర్చుకొనుటయె యూరపురాజ్యముల రాజనీతి. నిస్సహాయునైన వ్యక్తిని గాపాడుట మానవధర్మము; నిస్సహాయస్థితియం దున్న జాతిని రక్షించుట ధర్మవిరుద్ధము. జాతిస్వాతంత్ర్యమును స్థిరపఱచి రక్షించుటకే మహాసంగ్రామ మవసరమైనది. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్య భావము వ్యాపించి, ధర్మపరిపాలనమునకు ప్రాతినిధ్యనిర్మాణములును, ప్రజాతంత్రమును సాధనము లని యంగీకృత మైనది. ఆ భావములు మానవసోదరత్వమునకు సోపానంబులైనను జాతీయమత్సరంబును మాన్ప లేకుండెను. వ్యక్తులకు మైత్రి జాతులకు వైరము పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందలి భావములు. జాతీయసోదరత్వమును గ్రహింపని మానవసోదరత్వము నిరుపయోగము, అసంభవము. మానవులు సోదరు లనియు దేవుని బిడ్డ లనియు బోధించుచు, నుత్తమజాతు లని నీచజాతు లని దురభిమానము పూనుట సమంజసమా, వివేకమా, ధర్మమా? పునాది లేని నిర్మాణము సాధ్యమా? జాతీయసోదరత్వము స్థాపిత మగుటకు వర్తమాన భావములు మాఱవలయును. ప్రాత భావములు పోయి క్రొత్త భావములు గలుగుటకు లయము సాధనము. జాతీయసోదరత్వభావము పుట్టి పెరిగి స్థిరపడుట కెన్ని మార్పులు, యుద్ధములు, ప్రళయములు గావలయునో దేవుని కెఱుక. వర్తమానసంగ్రామమున భిన్నరాజ్యములకును భిన్నజాతులకును రణరంగమునందు సమావేశము గలిగినది. మహోపద్రవావస్థయందు దురభిమానప్రకటనమున కవకాశము లేదు, ప్రశాంతస్థితియందును లేదు, సామాన్యస్థితియందు మాత్రము గలదు. దండధరునకు ఆంగ్ల హైందవ జర్మను జపాను రాజ్యభేదములు లేవు; తెల్ల నల్ల పచ్చ జాతిభేదములు లేవు; భాగ్య దరిద్ర స్థితిభేదములు లేవు; హిందూ మహమ్మదీయ క్రైస్తవ మతభేదములు లేవు; ధర్మాధర్మభేదము మాత్రము గలదు. లోకకళ్యాణమునకును జీవాత్మపరిణామమునకును భేదభావము నమసి సోదరభావము స్థిరపడుటకు సృష్టిస్థితిలయములు సమాన సాధనములు.

జాతీయాభిమానము జర్మనులకు విశేషము. గతించిన యేబదేండ్లలోను జర్మనుజాత్యభిమానము స్థిరముగ స్థాపిత మైనది. జర్మను లతిసులభముగ డెన్మార్కునుండి షెల్సువిగును ఆస్ట్రియానుండి గలీషియాను ఫ్రాన్సునుండి ఆల్సెసు లారేనులను జయించిరి. విజయమువలన దిగ్విజయాభిలాష గలిగినది. క్షాత్రధర్మము విజృంభించినది. ప్రపంచవ్యాప్తసామ్రాజ్యనిర్మాణమునకై సకల సంపదలు వినియోగింపఁబడినవి. నిర్బంధసైన్యశిక్షణము విధింపఁబడినది. బలవత్తరమైన యుద్ధనౌకాబలము నిర్మింపఁబడినది. యుద్ధోపకరణములను నిర్మించుటకై శాస్త్రజ్ఞాన ముపయోగింపఁబడినది. సంపదల వృద్ధికై పరిశ్రమలు బలపఱుపఁబడినవి. బిస్మార్కు మొదలగు మంత్రివర్యుల పరిజ్ఞానము జర్మను ప్రతిభను విస్తరింపఁజేయుటకై వినియోగపడినది. ట్రీష్ మొదలగు తాత్త్వికులు జర్మను ప్రతిభ నుగ్గడించిరి. వారి మతమునందు లోక ముత్తమపురుషపరిణామమునకై సృజింపఁబడినది. ఉత్తమపురుషులు వర్ధిలుట తదితరులు నశించుట సృష్టినిర్ణయము. జర్మను లుత్తమపురుషులు, జర్మనుజాతి యుత్తమజాతి. ఆంగ్లేయులు మాయకులు, ఫరాసులు నిర్వీర్యులు, రుష్యనులు ప్రాకృతులు. లోకము జర్మనుతత్త్వమును వ్యాపింపఁజేయుటకై పుట్టినది. జర్మను తత్త్వమును వ్యాపింపఁజేయుట జర్మనుల విధి. బర్నహార్డి యుద్ధము ధర్మములలో నుత్తమధర్మ మని బోధించెను. ఆయన మతమునందు జగత్తున ధర్మము బలమూలము; బలవంతులు బలహీనులను నిర్జించుట సమంజసము; జర్మనులు లోకసామ్రాజ్యమును పొందవలయును, లేదా చెడిపోవలయును; జర్మను లవక్రపరాక్రములు, ఆంగ్ల ఫ్రెంచి రుష్యను బలములను నిర్జించుటకు సమర్థులు; అభీష్టార్థమును జర్మనులు కష్టపరంపరలకు పాలై సాధింపవలయును. మోల్ట్కే మొదలగు వ్యూహనిర్మాతలు జర్మనుల విజయమునందు విశ్వాసము గలిగియుండిరి. సైని

కులు విజయగీతంబులను పాడుచుండిరి. విద్యాలయము లందు విజయోత్సాహము బోధింపఁబడుచుండెను.

జర్మను సామ్రాజ్య పరిపాలన మిట్టి యాశాలను పోషించుటకు తగిన స్థితియం దున్నది. జర్మను సామ్రాజ్యము సంయుక్త సామ్రాజ్యము. సంయుక్తరాజ్యము లందు ప్రష్యా ప్రధానరాజ్యము. ప్రష్యారాజులు జర్మను సామ్రాజ్యమును నిర్మించి ముఖ్యాధికారమును తమ యధీనమునం దుంచుకొనిన విధ మీ సంచికయందలి జర్మనుదేశచరిత్రమునందు తెలుపఁబడినది. హొహెన్ జొల్లెర్న్ వంశస్థు లాశాపరాయణులు. ఫ్రెడరికు మహా మహుఁ డాశాపరాయణుఁ డైనను నింగితజ్ఞుఁడు; సమయానుకూలముగ సామ్రాజ్యమును పెంచి బలపఱచెను. ఇప్పటి చక్రవర్తి కట్టి సహనము లేదు; ప్రజ్ఞ లేదు; అత్యాశామరభిమానములు గలవు.

జర్మనుల యత్యాశ కైయిజరు విలియమునందు మూర్తీభవించినది. జర్మను రాజ్యాంగ నిర్మాణమునందు చక్రవర్తి శాసకుఁడు, మంత్రి, కోశాధ్యక్షుఁడు, సేనాధిపతి, నౌకాదళాధ్యక్షుఁడు. పాలనము నియమితపాలన మైనను చక్రవర్తి సర్వాధికారి, సర్వస్వతంత్రుఁడు. విలియముచక్రవర్తి సర్వజ్ఞత్వాభిమాని. విలియము కవులకు కవి, గాయకులకు గాయకుఁడు, సేనాధ్యక్షులకు సేనాధ్యక్షుఁడు, మతబోధకులకు బోధకుఁడు, పండితులకు పండితుఁడు. ఇంత యేల?— సర్వజ్ఞశిఖామణి. ప్రజలు, అధికారులు, చక్రవర్తి— అందఱు తమ బలవిజయములందు సంపూర్ణ విశ్వాసము గలిగియుండ, సమయ మాసన్న మైనపుడు యుద్ధము తప్పునా? జర్మనుల మతమునందు "జర్మని దేవదేశము, జర్మనులు దేవతలు, చక్రవర్తి దేవేంద్రుఁడు. సురాసుర సమరమునందు సురలకు విజయము ధ్రువము." సమరగోత్సాహము జర్మనులందు మూర్తీభవించినది. ఇతరభావము లన్నియు రాజసభావముచే నావరింపఁబడినవి. దేశాదాయములో మూడవ వంతు యుద్ధసన్నాహములకై వినియోగింపఁబడుచుండెను. ప్రజలు వ్యయభారమును భరించుచుండిరి.

జర్మనీయుద్ధప్రయత్నములను చూచి ఫ్రాన్సు రుష్యా ఇంగ్లాండు మొదలగు రాజ్యము లన్నియును తదేకనిష్ఠతో యుద్ధప్రయత్నములు చేయుచుండెను. సకలరాజ్యములును తమ యాదాయమును, ప్రజాసౌఖ్యమునకుఁ గాక, యుద్ధసన్నాహములకై వినియోగించుచుండెను. సమరగోత్సాహము మితిమీఱి సకలదేశము లందును వ్యాపించినపు డేస్వల్పకారణమో సమరాగ్నిని ప్రజ్వరిల్లఁజేయుట సహజము. నేఁటిసంగ్రామమునకు సర్వియా నిమిత్తమాత్రము. సంగ్రామకారణము లులు చిరవర్థితములు గాని యాకస్మికములు గావు. యూరపురాజ్యముల ప్రబలస్పర్ధయు జర్మనుల మదాభిమానము జర్మను చక్రవర్తి నిరంకుశాధికారమును సంగ్రామమునకు మూలాంకురము లని యూరపుచరిత్ర వలన విదిత మగుచున్నది. భావసంక్షోభమును నూత్న జాతీయసమస్యను విప్పి మానవసోదరత్వమును జాతీయసమత్వమును స్థిరముగ స్థాపించుటకై వర్తమాన సంగ్రామమును నిమిత్తమాత్రముగ నుపయోగించుట భగవత్సంకల్పమై యుండును. ధర్మసంస్థాపనార్థము సంహార మవసర మని శ్రీకృష్ణుఁడు చేసిన తత్త్వోపదేశము విశ్వసనీయము.

తే. తొల్లి నలహరిశ్చంద్రాదు లెల్ల వలగ
మెచ్చి సత్యస్వరూపంబు నచ్చి కాదె
దుర్జయం బగు మాయను దొలఁచి యశము
గనిరి లోకంబులు నుతింపఁ గరము పరగ!

PRESIDENT POINCARE

ప్రెసిడెంటు పోయిన్ కేర్

M. MILLERAND

ఫ్రెంచి యుద్ధాంగమంత్రి ఎం. మిల్లరాండు

GENERAL JOFFRE

జనరలు జోఫ్రే

GENERAL D'AMADE

జనరల్ డి అమాడి. తుర్కీ మీదికి పంపబడిన ఫ్రెంచి సేనాధ్యక్షుడు

THE END OF A TERRIFIC ENCOUNTER

ఫ్రెంచిపదాతులును, ప్రష్యన్ గార్డులును మాండిమాంటు ఘాటో కొరకయి నాలుగుపర్యాయములు పోరాడినపిమ్మట, తుట్టతుదకు ఫ్రెంచి సైనికులు దానిని వశము చేసికొనుట

ఫ్రాన్సుదేశచరిత్రము

భగవల్లీలావిలాసంబులు విచిత్రంబులు, దుర్గ్రాహ్యంబులు. అఖండంబులైన బ్రహ్మాండంబులు, విస్మయదాయకంబులైన సూర్యమండలతారకాగణంబులు, అనంతములైన జీవజాలంబులు భగవల్లీలాసంజాతంబులు. సృష్టి స్థితి లయములు జీవపరిణామమునకు మార్గంబులు. సృష్టిని లయమును, లయమును సృష్టియు అనవరత మనుగమించును. వృద్ధిక్షయములు ప్రకృతిధర్మములు. మహాపురుషులు పుట్టి యంతరించినను దైవసంపద లైన వారి సద్భావన లాచంద్రార్కము నిలిచియుండును. మహాసామ్రాజ్యములు ప్రబలి క్షీణించినను సామ్రాజ్యంబుల సచ్చరిత్రంబులు లోకాభ్యుదయంబునకు దోహదంబులుగ నుండును. భౌతికస్థితి యదృశ్యంబైనను భావావస్థ దృశ్యంబుగ నుండును. గ్రీకు రోమకు సామ్రాజ్యంబులు నామావశిష్టంబులైనను వాని మూలతత్త్వంబులు దిగంతవ్యాప్తంబులుగ నున్నవి. హిందూవుల ప్రతిభ క్షీణించినను వారి విజ్ఞానము లోకవ్యాప్తి చెందియున్నది. సృష్టివలె ప్రళయమును, శాంతివలె సంక్షోభమును జీవపరిణామమునకు కారణంబులుగ నుండుట భగవత్సంకల్పముగ నుండును. దేశచరిత్రము లిట్టి సందిగ్ధసమస్యలతో నిండియున్నవి. జాతులు సామ్రాజ్యములు స్వకీయగౌరవంబును కాపాడుకొనుటకై విపత్పరంపరలపా లగుచున్నవి. ఈ భావము ఫ్రాన్సు దేశపు చరిత్రమువలన విశదమగుచున్నది.

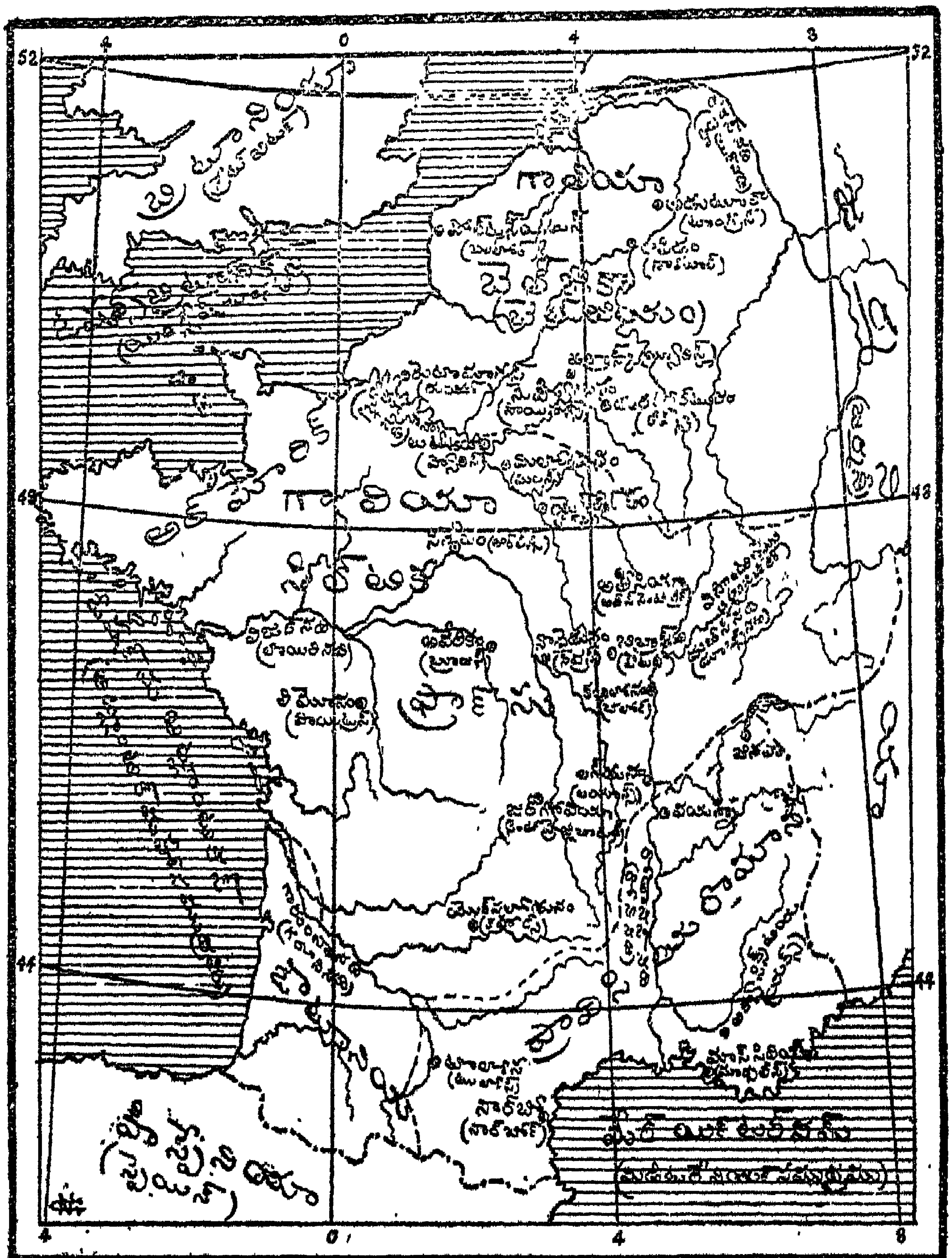
ఫ్రెంచిసైనికులు యుద్ధమునకు పోవునపుడు సంసారవియోగమును తెలుపుచున్నది

ఆధునికరాజ్యంబులలో ఫ్రాన్సు రాజ్య మొక యుత్తమరాజ్యముగ పరిగణింపఁబడుచున్నది. వర్తమాన సంగ్రామమునకు మూలాంకురముల నెఱుఁగుటకా దేశపు సంక్షిప్తచరిత్రము నెఱుఁగుట యవసరము. లోకమునందు వ్యక్తిని బోలిన వ్యక్తి, జాతిని బోలిన జాతి, దేశమును బోలిన దేశమును సామాన్యముగఁ గనఁబట్టవు. గుణరూపములందు వ్యక్తులవలె నాకారపరిస్థితులందు దేశములును ప్రత్యేకములైన లక్షణములను గలిగియుండును. వ్యక్తులందు గుణవంతులు రూపవంతులు, బలవంతులు గలరు. దేశములందు ఫలవంతములు, రమణీయంబులు, సారవంతంబులునైన దేశములు గలవు. దేశస్థితియును ప్రజాస్థితియును సన్నిహితసంబంధము గలిగియుండును. దేశములు సహజసౌందర్యములకును సంపదలకును నిలయములైనపుడు ప్రజలు భోగపరాయణులై నిర్వీర్యులగుటయును, సామాన్యస్థితియందున్నపుడు ప్రజలు వ్యవసాయపరాయణులై విజృంభించుటయును సామాన్యముగ సంభవించుచున్నది.

ఫ్రాన్సుదేశమునకు పడమట నాంగ్లసముద్రశాఖ; దక్షిణమున పిరనీసుపర్వతములు, మధ్యధరా సముద్రము; తూర్పున ఆల్ప్సు జ్యూరా, వాస్జెసు పర్వతములు, రైనునది; ఉత్తరమున షెల్టునది—ఇవి ప్రకృతిసిద్ధములైన సరిహద్దులు. ఆ సరిహద్దులను చేరుటకును, చేరినపుడు పరదేశాక్రమణమును చేయుటకును ఫ్రాన్సుదేశ మనేక శతాబ్దములు యుద్ధమునందు మునిఁగియుండినది. ఆ యుద్ధములఫలము నేఁటికిని ఫ్రాన్సుదేశమునందుఁ గానవగును. వర్తమాన సంగ్రామమునకు కూడ నిదియే మూలకారణము.

ప్రాచీనఫ్రాన్సుదేశచరిత్రమును గనుఁగొనుట కవకాశములు లేవు. ఆ దేశపు ప్రథమవాస్తవ్యులను నిర్ణయించుట కష్టము. దేశము నాక్రమించుకొనిన రెండవ తెగవారు అయిబీరియనులు, లిగూరియనులు. ఆ తెగలును నార్యసంతతికి చెందినవే. కెల్టుతెగ అయిబీరియనులను గెలిచి దేశము నాక్రమించుకొనినది. కెల్టులు నల్లసముద్రమునుండి జిబ్రాల్టరువఱకు వ్యాపించి దక్షిణయూరపును నేలిరి. కెల్టులును నార్యసంతతికి చెందినవారె. గ్రీకులు క్రీ.పూ. 600 సంవత్సరమునందు మస్సీలాయం దధినివేశమును స్థాపించిరి. ఫ్రాన్సునందలి కెల్టుల దేశమును, నుత్తరమునుండి బెల్జులు దక్షిణమునుండి అయిబీరియనులు

వశపఱచుకొనిరి. ఆ కాలమున రోమకసామ్రాజ్యము నలుదిశలను వ్యాప్తమగుచుండెను. ఫ్రాన్సునందలి దక్షిణరాష్ట్రము క్రీ. పూ. 58-వ సంవత్సరమునందు రోమకసామ్రాజ్యములో చేరియుండెను. ఆ భాగమునకు "ప్రావిన్సు" అని పేరు. అచ్చటి ప్రజలు కెల్టికు అయిబీరియను తెగల మిశ్రమమువలన నేర్పడిరి. జూలియస్ సీజరు దేశము నంతను జయించి, అక్విటానియ గాలియ బెల్జియ భాగము లను రోమకసామ్రాజ్యమునందు చేర్చెను. దేశమునందలి తెగ లన్నియు నిండి పరస్పరకలహములకు పాలగుచుండెను. గాలులకు సంఘబలము లేకుం డెను. రాజ్యాంగని ర్మాణ సామర్థ్యము చాలకుండెను. డ్రూ యిడులను మతాధి కారులు నిజమైన పా లకులు. డ్రూయిడు లు "అట్లాంటిసు" ఖండవాసులైన ద్రవిడులై యుందు రేమో విచారణీయ ము. గాలులు జర్మ నులనుండి ఫ్రాన్సును కాపాడుటకు సీజరు ను వేడిరి. సీజరు జర్మనుల నోడించి గాలును రోమకసా మ్రాజ్యమునందు చే ర్చెను. పిమ్మట నా లుగు శతాబ్దముల వఱకు గాలు శాంతి ప్రదమై వర్ధిల్లెను. గాలులు రోమనుల భాష నభ్యసింప నారంభించిరి; వారి యాచార వ్యవహార ములను గైకొనిరి. నాలుగు వందల యేండ్లలో గాలు రోమకనాగరకమునకు నిలయ ముగ వన్నెకెక్కెను.

నాల్గవ శతాబ్దమంతమున మూర్ఖాత్ములైన గాథులు విసి గాథులు రోమకసామ్రాజ్యముపై దాడివెడలి సామ్రాజ్యమును విధ్వంసము చేసిరి. అయిదవ శతాబ్దమునందు హూన్ను నాయకుడైన అటిల్లాను తెగటార్చుటకై గాథులు కెల్టులు మిత్రులైరి. ఫ్రాంకులు జర్మనులైన గాథుల తెగకు చెందియుండిరి. వారు రైనునదికి పడమటి తీరమున నివసించుచుండిరి. అప్పటినుండియు గాలుదేశమునకు ఫ్రాంకుదేశమనియును పిమ్మట ఫ్రాన్సుదేశమనియును నామ మేర్పడినది.

ఫ్రాంకు లిక్కాలపు హైందవులవలె శాఖోపశాఖలుగ విడివడి యైకమత్యము లేక దుర్బలులై యుండిరి. ఫ్రాన్సుదేశము నేకపాశబద్ధముగ చేయుటకై పాటుపడిన రాజులలో మొదటి రాజు మెరోవింజియను వంశజుడైన క్లోవిసు. క్లోవిసు పాలనము నందు ఫ్రాంకులు, కెల్టులు, అయిబీరియనులు, బర్గండియనులు, విసిగాథులు మొదలగు నింత శాఖాభేదములను మఱచి యేకజాతీయులకు స్థానంబైన గాలియా రాజ్యమునందు ఏకీభవింపఁబడిరి. క్లోవిసు క్రీ.శ. 500 సంవత్సరమునందు క్రైస్తవమతమును స్వీకరించెను; కాథలికు మతావలంబి యైన బర్గండియను రాకొమరిని పరిణయమాడెను; పారిసు నగరమును రాజధానిని చేసెను.

యూరపునందు మత పరివర్తనంబు లనేకంబు లేర్పడి నను, నేటికిని ఫ్రాన్సుదేశమునందు కాథలికు మతము ప్రాముఖ్యము గలిగియున్నది. తరువాత 400 యేండ్లవఱకు ఫ్రాన్సుదేశమంతఃకలహముల కాటపట్టుగనుండెను. మెరోవింజియను రాజవంశజులు లొంబార్డులతో కలహించుచు జర్మనుల ప్రతాపాగ్నికాహుతులగుచుండిరి. ఫ్రాంకుల నిరంకుశాధికారము కూడ వారి క్షీణదశకు తోడ్పడినది. ఛార్లమేను తొమ్మిదవ శతాబ్దము ప్రారంభమునందు యూరపు దేశము నంతటిని జయించి మహాసామ్రాజ్యమును స్థాపించెను. ఆ సామ్రాజ్యమునందు ఫ్రాన్సుదేశము నయితము చేరియుండెను. ఛార్లమేను మరణానంతరము, సామ్రాజ్యము వాని సంతతివారిచే పంచు

కొనఁబడెను. ఆ వంశజులకు 843-వ సంవత్సరము నందు వరుననొద్ద నొక యొడంబడిక జరిగెను. ఆ సంధివలన ఫ్రాన్సుదేశము చార్లెసు ధిబాల్డువంతునకును, జర్మనీదేశము లూయివంతునకును వచ్చెను. లోథేయిరునకు బర్గండి మొదలగు దేశములు సంక్రమించెను. కాని, రాజ్యముల సరిహద్దులు సరిగా నిర్ణీతములు కాలేదు. అప్పుడె ఫ్రాన్సు జర్మను దేశముల సరిహద్దు సమస్య పుట్టినది. అపుడు లోథరింగి యా యనఁబడిన లొరెయిను కలహమునకు ముఖ్యకారణము. సరిహద్దు దేశముల నాక్రమించుకొనుటకై యుభయరాజ్యములును నేఁటికిని మహాసంగ్రామానలంబునఁ బడి వినాశనము నొందుచున్నవి. కార్లొవింజియను రాజవంశము 987-వ సంవత్సరముతో నంతమొందినది. ఆ రాజుల కాలమునందు నార్మనులు ఫ్రాన్సుదేశములో నెలవుల నేర్పఱచుకొని స్వతంత్రరాజులుగ నుండిరి. నార్మనుల రాజ్యము వంటి స్వతంత్రరాజ్యము లనేకము లుండెను. ఆ సామంతులలో నొకరైన హ్యూకేపెట్ ఫ్రాన్సు దేశమునకు రాజయ్యెను. ఆ వంశజులు 800 యేండ్లు ఫ్రాన్సు దేశము నవిచ్ఛిన్నముగ పాలించి దేశోన్నత్యమునకును కీర్తికిని కారకు లయిరి.

సామ్రాజ్య నిర్మాణమునకు మూలసూత్రము కేంద్రీకృతాధికారము. ముఖ్యాధికార మంతయు నొక యధికారమునం దుండవలయును. సామంతరాజులు మూలరాజ్యాధికారమునకు బద్ధులై యుండవలయును. ఈ విధాన మవలంబింపఁబడనపుడు సామ్రాజ్యనిర్మాణ మసంభవము. హ్యూకేపెటు పాలకుఁ డయినపుడు వానితో సమానాధికారము కలిగియున్న రాజులు 150 మంది గలరు. వారి దోర్దర్పము నడఁచి సకల రాజ్యాధికారమును కేంద్రీకృతము చేసినది కేపెటు వంశజులు. సామంతుల యధికారసంహారమును చేయుటకు రెండు శతాబ్దములు పట్టినది. కేపెటు రాజులు నిరంకుశాధికారులైనను, పరాసులందు గాఢమైన దేశాభిమానము నుదయింపఁజేయుటకు కారకులు. నేఁడు దేశభక్తి విషయమున లోకమునందు పరాసులను మించినవారు లేరనుట యతిశయోక్తి గాదు.

పదునొకండవ శతాబ్దమునందు ఆఱవ లూయి రాజుగ నుండెను. ఆయన సామంతాధికారమును భేదించుటకై మతాధిపతులను సామంతులుగ చేసెను; పట్టణనిర్మాణమును వ్యాపింపఁజేసెను; తెగల యభివృద్ధికి తోడ్పడెను. ఆ కాలమునందే నార్మనులు ఇంగ్లాండును జయించిరి. ఈ విజయమువలన నింగ్లాండునకును ఫ్రాన్సునకును శాశ్వతంబైన వైరము సంప్రాప్తమైనది. ఆ వైరభావము శతసంవత్సరమహాసంగ్రామముతో నంతము నొందినది.

ఏడవ లూయి ఎలీనరును పెండ్లియాడి రాజ్యలాభము పొందెను కాని, ఆమెను విడనాడుటవలన ఆమె యింగ్లాండునకు రాణియైన రెండవ హెన్రీని తిరిగి పెండ్లియాడెను. హెన్రి ఫ్రాన్సుదేశములోని సగముభాగమునకు సామంతరాజయ్యెను. పదుమూడవ శతాబ్దమునందు రాజుగ నుండిన అగస్టసు ఫిలిపు ఆంగ్లరాజైన జానును 1214-వ సంవత్సరమునందు గెలిచి విశేషభాగమును వశపఱచుకొనెను. ఫిలిపు పారిసు విశ్వవిద్యాలయమును స్థాపించెను. కవీంద్రులను పోషించెను. వీరావేశజనకంబులైన గీతంబులను కవులు కల్పించిరి. గాయకు లీ గీతంబులను పాడుచు రాజులను మతగురువులను సామాన్యజనులను వీరులుగ చేయఁజాలిరి.

పదుమూడు పదునాలుగు శతాబ్దములందు క్రైస్తవమతము మహోన్నతదీయ స్థితియందు ప్రకాశించుచు ప్రాబల్యము నొందుచుండెను. ఆ మత ప్రతాపాగ్నిని దర్శించుటకై యూరపునందు మతయుద్ధము లేర్పడినవి. అదియె క్రూసేడుల కాలము. పదుమూడవ శతాబ్దమునందు ఫ్రాన్సుదేశమునకు తొమ్మిదవ లూయి రాజు. ఆ రాజు మతయుద్ధములందుఁ గల యభిమానమువలన 'లూయి ముని' యని ప్రసిద్ధి కెక్కెను. లూయి బలపఱచిన రాజాధికారమును వాని మనుమఁడు నాల్గవ ఫిలిపు వ్యాపింపఁజేసెను. ఆ రాజుకాలమునందు సమస్త న్యాయధర్మాధికారములు రాజాధీనము లను సిద్ధాంత మేర్పడెను. ఈ విషయ నిర్ణయమునకే రాజులకును మతగురువులకును వైర మేర్పడెను. ఆ సమస్యను విప్పుటకై రాజు ప్రజాసభను సమావేశపఱచెను. కాని, దాని కింగ్లాండులోని పార్లమెంటువలె విశేషాధికార మెప్పుడును కలుగలేదు.

జర్మనులు తగులఁబెట్టిన సుప్రసిద్ధమగు రీమ్సుదేవాలయము

పదునాల్గవ శతాబ్దమునందు కేపెటు శాఖావంశజుఁడైన యారవ ఫిలిపు రాజ్యము నేలెను. ఆ రాజు కాలమునందు ఫ్లాండర్సు బర్గండి బ్రిటని గ్వియన్ భాగములు తప్ప, తక్కిన దేశ మంతయు సంపూర్ణముగ రాజాధికారమునకు లోఁబడెను. ఆ కాలమునుండి

నూరేండ్లవఱకు నింగ్లాండునకును ఫ్రాన్సునకును నంతరాయములు లేక యుద్ధములు జరుగుచుండెను. క్రెసి పాయిటర్సు అజిన్కోర్టు యుద్ధములందు ఫ్రాన్సు సంపూర్ణముగ నోడిపోయెను. కాని, యా యోటమి ఫలము చిరకాలము నిలువలేదు.

దైవనిర్ణయంబు లలంఘనీయంబులు. ప్రజలు కష్టపరంపరల పాలై పరితపించునపుడు భగవంతుఁడు వారి మొఱల నాలకించును. వారి సంరక్షణార్థమై సాధనంబులను కల్పించును. ఫ్రాన్సుదేశము నందు నిరంతరయుద్ధములవలన ప్రజలు పీడాపరవశులైరి. అధికారము దుర్బలదౌర్జన్యాయత్తమై యుండెను. వీరులు భీరులుగ మాఱిరి. ప్రభువులు సేవాపరతంత్రులైరి. దేశమాతపట్ల పరాసులకుఁ గల గాఢమైన యభిమానము నివురుగప్పిన నిప్పువలె నవ్యక్తముగ నుండెను. ఆ గాఢాభిమానము ప్రజ్వరిల్లఁజేసి దేశము నుద్ధరించుటకు నూతనశక్తి యవసరము.

ఆ శక్తి జోఅన్ ఆఫ్ ఆర్కు రూపమున నవతరించినది. ఆ యువతి ఫ్రాన్సుదేశపు భాగ్యదేవత; మూర్తీభవించిన యదృష్టాన దేవత; ఉత్సాహరాశియైన విజయలక్ష్మి. జోఅను లారేయినుమండలమునందొక బీద కాఁపు కుటుంబమున జనించినది; దేశక్షోభమును చూచి పరితపించినది; దైవశరణమును వేఁడినది; దైవప్రసన్నత్వమును నమ్మి విజయపతాకమును జైకొని నాయకత్వమును బూనినది; రెండు మాసములలో ఆర్లీన్సు పట్టణపు ముట్టడిని విడిపించినది; ప్యారిసునగరము సంరక్షణమునకై పాటుపడినది. ఆమె యప్రతిమానత్యాగము పరాసులను మేలుకొలిపినది. అస్తంగతమైన దేశభక్తి యుదయించి ప్రజలను ప్రభువులను దేశారాధనమునకై పురికొలిపినది. భీరులు ధీరులైరి. ఫ్రాన్సుదేశము స్వాతంత్ర్యమును పడసెను.

విజయలక్ష్మియైన జోఅను గతి విపరీతముగ పరిణమించినది. ఆ ధీరురాలు ప్యారిసు ముట్టడియందు బర్గండియనులచేత చిక్కినది. బర్గండియను లామె నాంగ్లేయుల కమ్మిరి. ఆంగ్లేయులు కుత్సితహృదయులైన మతగురువుల కప్పగించిరి. మతగురువు లామె మతభ్రష్ట యని నిర్ణయించి యా ధీరాత్మను నిండు ప్రాణములతో 1431-వ సంవత్సరమునందు కాల్పించిరి. జోఅనుఆఫ్ఆర్కు తన బుద్ధిని తనువును ప్రాణములను దేశహితార్థమై సమర్పించి కృతార్థురాలాయెను. ఆ బాలిక సచ్చరిత్రము దేశసేవాయత్తమైన విశ్వాసమునకు ధైర్యమునకు త్యాగమునకు ప్రమాణమై లోకములోని సుప్రసిద్ధేతిహాసములందు వన్నెకెక్కి యొప్పుచున్నది.

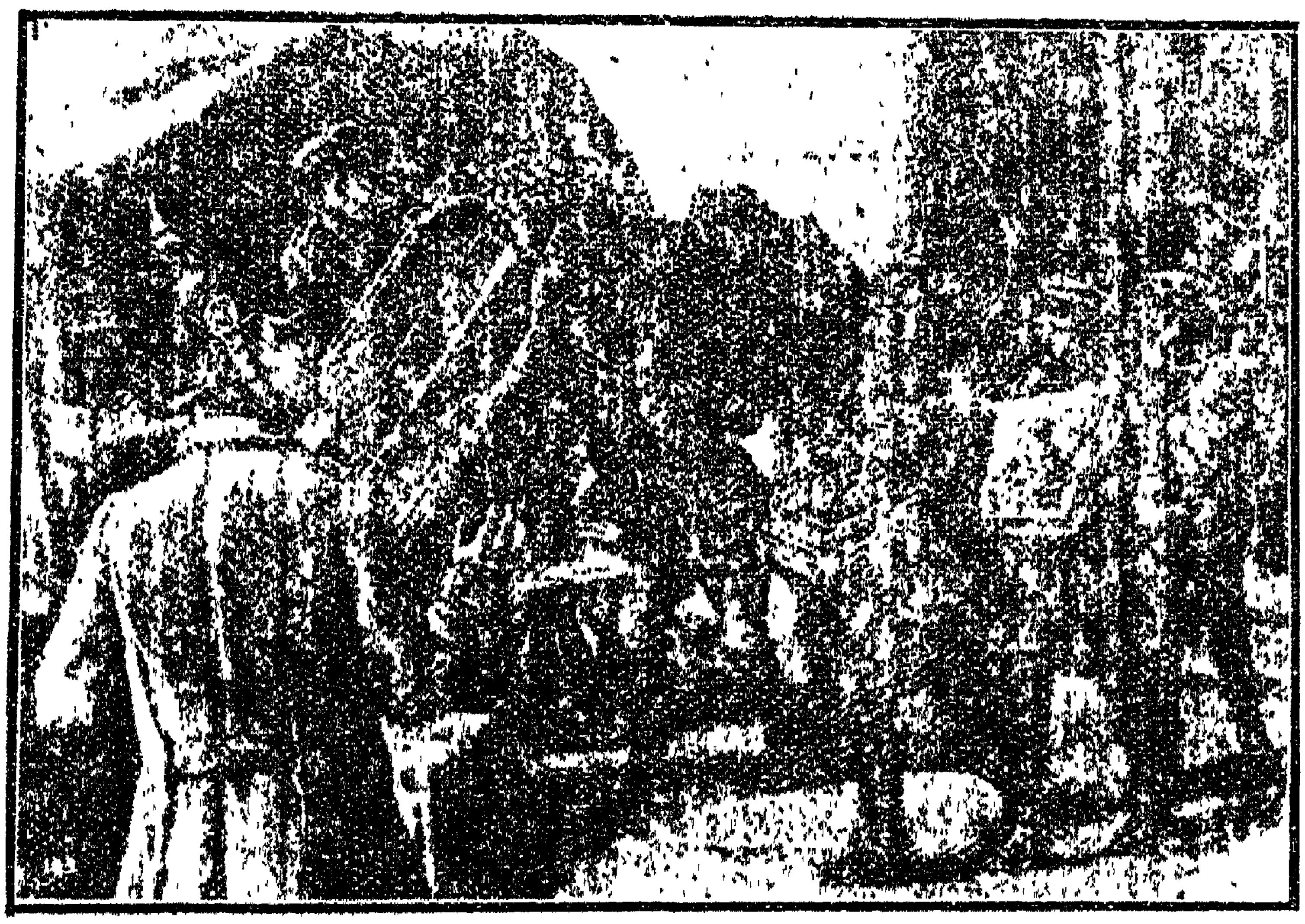
నూరేండ్ల యుద్ధము ముగిసినది. ఫ్రాన్సు ఆంగ్లేయులనుండి ముప్పు తప్పినది. కాని, యంతఃకలహముల బాధ తప్పలేదు. ప్రభువులు ప్రజలను పీడించుచుండిరి. రాజులను బెదరించుచుండిరి. పదునొకండవ లూయి దేశము నీ విపత్తునుండి కాపాడ నుంకించెను. ఆ రాజు బర్గండి ప్రావెన్సు కాస్టిల్లను భాగముల నాక్రమించుకొనెను. పదునైదవ శతాబ్దమంతమునందు ఎనిమిదవచార్లెసునకు వివాహమువలన బ్రిటని నేపల్సు సంక్రమించెను. నేపల్సు సంక్రమణము ఫ్రాన్సుదేశపు దృష్టి ఇటలీదేశమువైపు ప్రసరించుటకు కారణము.

పదునాఱవ శతాబ్దమునందు యూరోపులో [illegible] లూథరు మొదలగు నూతనమతస్థాపకులు బయలువెడలిరి. ప్రొటెస్టెంటు మతము స్థాపితమైనది. పదునాఱు పదునేడు శతాబ్దములందు యూరపుఖండమున ప్రొటెస్టెంటు క్యాథలికు మతములకు ప్రబలవైరము హెచ్చెను. ఆ వైరము మహాక్షోభమునకు కారణమైనది. ప్రజలు హేయములగు దండనములకు పాలుసేయఁబడిరి. దేశములు రక్తప్రవాహములతో నిండినవి. ఫ్రాన్సు క్యాథలికు మతమును, జర్మని ప్రొటెస్టెంటు మతమును నవలంబించినవి. ఇది కూడ నీ యుభయదేశములకును గల కలహకారణములలో నొకటిగ నప్పుడప్పుడు తలచూపినది. అమెరికా దేశమును కొలంబసు కనిపెట్టెను. యూరపు రాజ్యములు ప్రాగ్వాణిజ్యమును చవిచూచెను. ప్రజలయందు వ్యగ్రోత్సాహభావము విజయకాంక్ష యంకురించెను. శూరులు, ధీరులు, పండితులు, మతాభిమానులు, భాషాభిమానులు, దేశాభిమానులు, రాజ్యతంత్రజ్ఞులు యూరపు రాజ్యములందు బయలువెడలిరి. ఆ సందిగ్ధసమయమునందు ఫ్రాన్సుదేశము యూరపురాజ్యములకు నాయకత్వ

మును వహించుటకు తగిన సామర్థ్యము కలిగియుండెను.

పదునారవ శతాబ్ద మారంభమునందు అయిదవ ఛార్లెసు ఆస్ట్రియా స్పెయిను సామ్రాజ్యములకు చక్రవర్తి. ఆయన జర్మని యందు వ్యాపించుచున్న ప్రాటెస్టెంటు మతమును నాశనము చేయుటకై సమకట్టెను జర్మనులు ఫ్రాన్సురాజైన రెండవ హెన్రీ సహాయమును కోరిరి. ప్రతిఫలముగ మెట్జు, టౌలు వర్డూను పట్టణంబుల నిచ్చుట కంగీకరించిరి. ఆ పట్టణంబులం దా కాలమున జర్మనుభాష వాడుకలో లేదు. అప్పటినుండియు నేటివఱకును నీ పట్టణంబులపయి ఫ్రాన్సు జర్మనీ దేశములకు యుద్ధములు జరుగుచున్నవి. వర్తమానసంగ్రామమునం దీ పట్టణముల పేర్లనుదినమును వినవచ్చుచున్నవి.

పదుమూడవ లూయి ఫ్రాన్సుదేశమును 1626-43-వ సంవత్సరములలో పాలించెను. ఆ రాజునకు భాగ్యవశమున రిషిల్యూ అను మంత్రి సత్తముండు లభించెను. ఆ మంత్రి జనకంటకుండయినను దేశారాధన పరాయణుండు; కఠినాత్ముండైనను ధర్మప్రవర్తకుండు; ఆశాపరతంత్రుండైనను స్వార్థారాధన విముఖుండు; అధికారాభిమానియైనను రాజసేవాతత్పరుండు; క్రూరుండైనను కార్యజ్ఞుండు. ఆ మంత్రిపుంగవుండు దుష్టులను రూపుమాపెను; మత కలహములను నిలిపెను; శాంతిని స్థాపించెను; దేశాదాయమును హెచ్చించెను; సైన్యబలమును స్థాపించెను; రాజ్యాధికారమును బలపఱచెను. రిషిల్యూ నిందాస్తోత్రములను పాటింపక నిష్కామభావముతో తన యావచ్ఛక్తిని దేశారాధనమునకు ధారపోసిన మహాపురుషుండు.

జర్మనులు ఫ్రెంచివారిచేత బలవంతముగా మూటలు మోయించుట

ఆ మంత్రి నాటిన బీజములు పెరిగి పదునాల్గవ లూయి కాలమున ఫలవంతము లయినవి. లూయి 1648-1715 సంవత్సరముల నడుమ ఫ్రాన్సు దేశము నప్రతిమానవైభవముతో నేలెను. ఆయన ఫ్రాన్సు దేశమునే కాక యూరపుఖండము నంతటినివశపఱచుకొనవలయు నని యత్నించెను. యూరపురాజ్యముల నన్నిటిని ప్రతిఘటించి యుద్ధములు చేసెను. రాజు ప్రతిభావంతుండు. మంత్రి నిపుణుండు. సేనాధిపతులు సమర్థులు. సంపదలు సంపూర్ణములు. అట్టి సందర్భములందు భూపతులకు విజయకాంక్ష సహజము. యుద్ధములకు సామాన్యముగ శ్రేయోభిలాషయు, రాజ్యలాభమును, వ్యాపారాభివృద్ధియు కారణములు. లూయియొక్క దిగ్విజయారంభమున కీ కారణంబు లన్నియు తోడ్పడినవి.

వెస్టఫేలియా సంధివలన యూరపురాజ్యముల రూపములు స్థిరపడినవి ఆస్ట్రియా స్పెయిను సామ్రాజ్యము విభక్తము కావలసిన కాల మాసన్నమైనది. ఫ్రాన్సురాజ్యము పెరుగుట కిదే యదను. లూయి రాజ్యతంత్రజ్ఞుండు, ఆశాపరుండు, సంపన్నుండు, బలవంతుండు. లూయి తన శక్తిసామర్థ్యములను రాజ్యవ్యాప్తికై వినియోగింపందలంచెను. ఆయన నెదుర్కొనంజాలిన రాజ్యములు లేవు.

ఒలాండు దేశస్థులు లూయి యాక్రమణమునకు వెఱగొంది ప్రతిఘటించిరి. ఆంగ్లేయులు, జర్మనులు, ఒలాందులు, ఆస్ట్రియనులు చేరి ఫ్రాన్సునకు గర్వభంగము చేసిరి. "ప్రబలరాజ్య భంజనము" అను రాజనీతి లూయి కాలమునందు స్థాపితమై నేటికిని యూరపురాజనీతి నిర్ణయమున కనువర్తించుచున్నది. ఆనీతి నొక నయజ్ఞుండిట్లు చమత్కారముగ వర్ణించెను. "ఒక బలము గల కుక్క యితరుల సొత్తును బలవంతముగ తీసికొనినప్పుడు మిగిలిన కుక్కలా సొత్తును దానికి దక్కకుండ చేసి యన్ని కుక్కలు పంచుకొనుటకై పన్నెడి పన్నుగడ" ప్రబలరాజ్య భంజన నీతి.

లూయి కాలమునందు ఫ్రాన్సు మహోచ్చదశ నధిష్ఠించినది. రాజ్యస్థానము సౌందర్యమునకు, సారస్వతమునకు, నాగరకమునకు, బలసంపదలకు ప్రమాణముగ నుండెను. కాని, యారాజన్యుని మితిలేని యుద్ధములు దేశారిష్టములకు కారణంబు లయ్యెను. పన్నులు పెరిగెను. ప్రజలు దరిద్రులైరి. ఆంగ్లేయులు జిబ్రాల్టరు, కనడా, ఇండియాలను గైకొనిరి. ఫ్రెడరికు మహామహుని విజయములవలన జర్మనీసామ్రాజ్య బీజాంకురములు స్థాపితము లయ్యెను. ఫ్రాన్సునకు పడమట నింగ్లాండు తూర్పున జర్మనీ బలవద్విరోధు లేర్పడిరి.

అనంతరము ఫ్రాన్సుదేశమును పదునైదవ లూయి 1715-1774 సంవత్సరములనడుమ పాలించెను. ఆ రాజసమర్థుండు, భోగపరాయణుండు, విషయలోలుండు, వివేకశూన్యుండు. వాల్టేరు డిడరోటు రూసో మొదలగు విజ్ఞులు రానున్న రాజ్యవిప్లవమును తెలియంబల్కిరి. అవినీతుండైన రాజు తన తరము గడచు నని యానందించెను. కాపెటు రాజులు చేసిన యుపకృతులను ప్రజలు మఱచిరి.

అపకృతులకై పదునారవ లూయి భార్యాపుత్రసమేతముగ బలి వేయఁబడెను.

పదునారవ లూయితో ఫ్రాన్సునందు రాజుల రాజ్యము తుదముట్టినది. ప్రజల పాలన మారంభమైనది. కాపెటుల కాలమునందు ప్రజల పని పాటుపడుట, పండించుట, పన్నులను చెల్లించుట; రాజుల పని యుద్ధము చేయుట, వ్యయము చేయుట, సుఖపడుట. రాజు శాసకుఁడు, నిర్వాహకుఁడు, దండధరుఁడు; ప్రజలకు స్వాతంత్ర్యము లేదు, ప్రాతినిధ్యము లేదు, అధికారము లేదు. ఆదాయ వ్యయములను నిర్ణయించుటకును, నిరూపించుటకును, పరిశీలించుటకును ప్రజలకు స్వాతంత్ర్యము లేదు. ప్రజలు తిరుగుఁబాటు చేసిరి. రాజ్యవిప్లవ మేర్పడెను. దేశము హత్యలకును దౌర్జన్యములకును నిలయముగ నుండెను. ఆ సమయమునందు నెపోలియను రాజ్యరంగమునందు ప్రవేశించెను.

నెపోలియను శూరాగ్రేసరుఁడైన కర్షుని కొడుకు; సూక్ష్మబుద్ధి; యుద్ధవ్యూహములను నిర్మించుటయందు అద్వితీయుఁడు. సహజమైన ప్రజ్ఞాశాలుఁడు. ప్రజాతంత్రజ్ఞుఁడు; రాజనీతిజ్ఞుఁడు; అత్యాకాంక్షుఁడు; లోకకంటకుఁడు. ఆ శూరుఁడప్రతిమానమైన పౌరుషముతో యూరపు రాజ్యముల నోడించి సకలరాజ్యములందును సంక్షోభము పుట్టించెను. ప్రజలు పాలకులు భీతావహచిత్తులైరి. ఎప్పుడే రాజ్యమునందు జయపతాకమును స్థాపించునో తెలియకుండెను. ఇటలీ, స్పెయిను, జర్మనీ, ఆస్ట్రియా, రుష్యా రాజుల నోడించి తనవారికి కొన్ని రాజ్యములందు పట్టము గట్టెను. రాజ్యాంగములందు సేనాధ్యక్షుఁడుగ చేరి ఫ్రాన్సుదేశమునకు చక్రవర్తి కాఁజాలెను. ఆశకు హద్దులేదు. నెపోలియనునకు సంతృప్తి కలుగలేదు. తన యాధిపత్యముక్రింద యూరపు ఖండమునందు రోమక సామ్రాజ్యమువలె మహాసామ్రాజ్యమును స్థాపింప నెంచెను. ఆసియాఖండమును జయింప సమకట్టెను. ఆశాపిశాచమునకు లొంగనివా రెవరు?

యూరపురాజ్యములు మేల్కొనినవి. కర్తవ్యమును గమనించినవి. ప్రబలరాజ్యభంజననీతి నవలంబించినవి. ఇంగ్లాండు నాయకత్వము వహించెను. నెపోలియను, జర్మనులు వర్తమాన సంగ్రామమునందు వర్తించుచున్న రీతిని, ఆంగ్లవ్యాపారబహిష్కారమును ప్రకటించెను. ఆ నీతివలన పరాసుల వ్యాపారము పడిపోయినది. యూరపు రాజ్యములకు నష్టము గలిగినది. ఆంగ్లేయుల వ్యాపారమునకు భంగము కలుగలేదు. ఫ్రెంచి ప్రజలకు సయితము నెపోలియనుపట్ల నసూయ గలిగినది. నెపోలియను రాజ్యభారమును పరిత్యజించెను. ఎల్బాద్వీపమునందు నివసించుట కంగీకరించెను. లోభోపహతుఁడై తిరిగి రాజ్యభారమును పూనినపుడు 1815-వ సంవత్సరమునందు సంయుక్తరాజ్యబలములచే వాటర్లూవద్ద నోడింపఁబడెను. ద్వీపాంతరవాసిగ చేయఁబడి సెయింటు హెలీనాయందుంచఁబడెను.

పల్లెకులమున జన్మించి జగదేకవీరుఁడై చక్రవర్తియై సెయింటు హెలీనాయందు వాలా త్కాల ప్రవాసియై సామాన్యమానవునివలె కాలము గడిపిన నెపోలియను చరిత్ర భౌతికసంపద యస్థిరతను చాటుచున్నది.

తిరిగి ఫ్రాన్సునందు రాజుల పాలనము స్థాపింపఁబడినది. కాని రాజుల బలము తగ్గి ప్రజాతంత్రము స్థాపితమైనది. రాజుల పాలనము చిరకాలము నిలువలేదు. 1830-1848 సంవత్సరములందు పరిపూర్ణముగ లేచి ప్రజాసత్తాక పాలనము స్థాపితమైనది. కాని 1851-సం.నందు రాజాధికారము స్థాపితమైనది. లూయి నెపోలియను రాజ్యము చేసెను. ఆ రాజునకు నెపోలియనునకు గల సామర్థ్యము లేదు కాని, ఆశ మాత్రము గలదు. ఫ్రాన్సుదేశమున కన్నిదేశములందును మానభంగము గలిగెను.

ఆసమయమునందు స్పెయిను దేశమునకు రాజు గావలసియుండెను. జర్మనులు తమ రాచకొమరుని నియమింప సమకట్టిరి. పరాసులు సమ్మతింపలేదు. జర్మని ఇప్పటివలె నప్పుడును యుద్ధమునకు సిద్ధముగ నుండెను. జర్మనీ ఫ్రాన్సులకు యుద్ధము పొసఁగెను. మూడు మాసములలో ఫ్రాన్సు సంపూర్ణముగ నోడింపఁబడెను. ఫ్రాన్సుదేశము ఆల్సెసుమండలమును, లొరయినునందు కొంత భాగమును, 320,00,00,000రూప్యములను జర్మనులకు సమర్పించి సంధిచేసికొనెను.

1870-వ సం.నందు తిరిగి ప్రజాసత్తాక పాలనము స్థాపింపఁ

బడెను. అప్పటినుండి నేటివఱకు ప్రజాపాలనముక్రిందనే ఫ్రాన్సు దేశమున్నది. ప్రజాస్వామ్యము వ్యాపించి, జాతీయాభిమానము ప్రబలి, ఫ్రెంచి సామ్రాజ్యము వర్ధిల్లి ప్రఖ్యాతమైన సామ్రాజ్యములలో నొకటిగ పరిగణింపఁబడుచున్నది.

జర్మనీ దేశమునకును ఫ్రాన్సు దేశమునకును బలవత్తరమైన వైర మేర్పడినది. యుద్ధానంతరము జర్మను లూహించినట్లు ఫ్రాన్సు దేశము చెడలేదు. ఫ్రాన్సు కోలుకొనకమునుపే దానిని నిస్సహాయస్థితికి పాలుసేయవలయు నని జర్మనులు తలపెట్టిరి. కాని వారి సంకల్పము ఫలింపలేదు. జర్మనుల యుద్ధసన్నాహములను చూచి పరాసులు భయకంపితులైరి. ఆంగ్లేయులకును పరాసులకును చిరకాలాగతంబైన సహజశత్రుత్వము గలదు. ఆంగ్లేయులకును జర్మనులకును చిరకాలసంవర్ధితంబైన సహజమిత్రత్వము గలదు. ఈ నిస్సహాయస్థనుండి తప్పించుకొనుటకు ఫ్రాన్సు రుష్యా రాజ్యములకు సంధి యేర్పడినది. జర్మని ఫ్రాన్సు రుష్యాదేశముల నడుమ నున్న ఈ సంధికి ప్రతిహతముగ జర్మని, ఆస్ట్రియా, ఇటలీ రాజ్యముల కొక యొడంబడిక జరిగినది. ఏడవ యెడ్వర్డుకాలమున నింగ్లాండు ఫ్రాన్సుల కొక సంధి యేర్పడినది. పై సంధులవలన నొక పక్షమున జర్మనీ ఆస్ట్రియా ఇటలీలును రెండవ పక్షమున ఫ్రాన్సు రుష్యా ఇంగ్లాండులును చేరినవి. వర్తమాన మహాసంగ్రామమున నీపక్షముల బలాబలములు తేలవలసియున్నవి. ఇటలీదేశము మిత్రమండలిలో చేరి జర్మనులకు శత్రువైనది.

ఫ్రెంచిసైనికులు సంసారములను వదలి యుద్ధమునకు పయనమై పోవుట

ఫ్రాన్సుదేశచరిత్రము నిరంకుశాధికారముతోను, మత కలహములతోను, సామంతుల దౌర్జన్యముతోను నారంభమైనది. రాజులు సర్వస్వతంత్రులై యేలిరి. రాజ్యపరివర్తన మేర్పడి ప్రజాసత్తాకపాలనము స్థాపింపఁబడినది. మానవుల నధికారదాస్యమునుండియు, ఆచారదాస్యమునుండియు, మనోదాస్యమునుండియు రక్షించిన ఫ్రాన్సుదేశ పరివర్తనమే. పరాసులుత్సాహసంపన్నులు, స్నేహపాత్రులు, సదయహృదయులు, స్వాతంత్ర్యప్రియులు. వారి దేశభక్తి జాతీయాభిమానము శ్లాఘాపాత్రములు. ఫ్రాన్సుదేశము చిత్రకళలకు నాగరకమునకు నెన్నికెక్కినది. ఆ మహాజాతి వినాశనము లోకాభివృద్ధికి భంగకరముగ నుండదా?

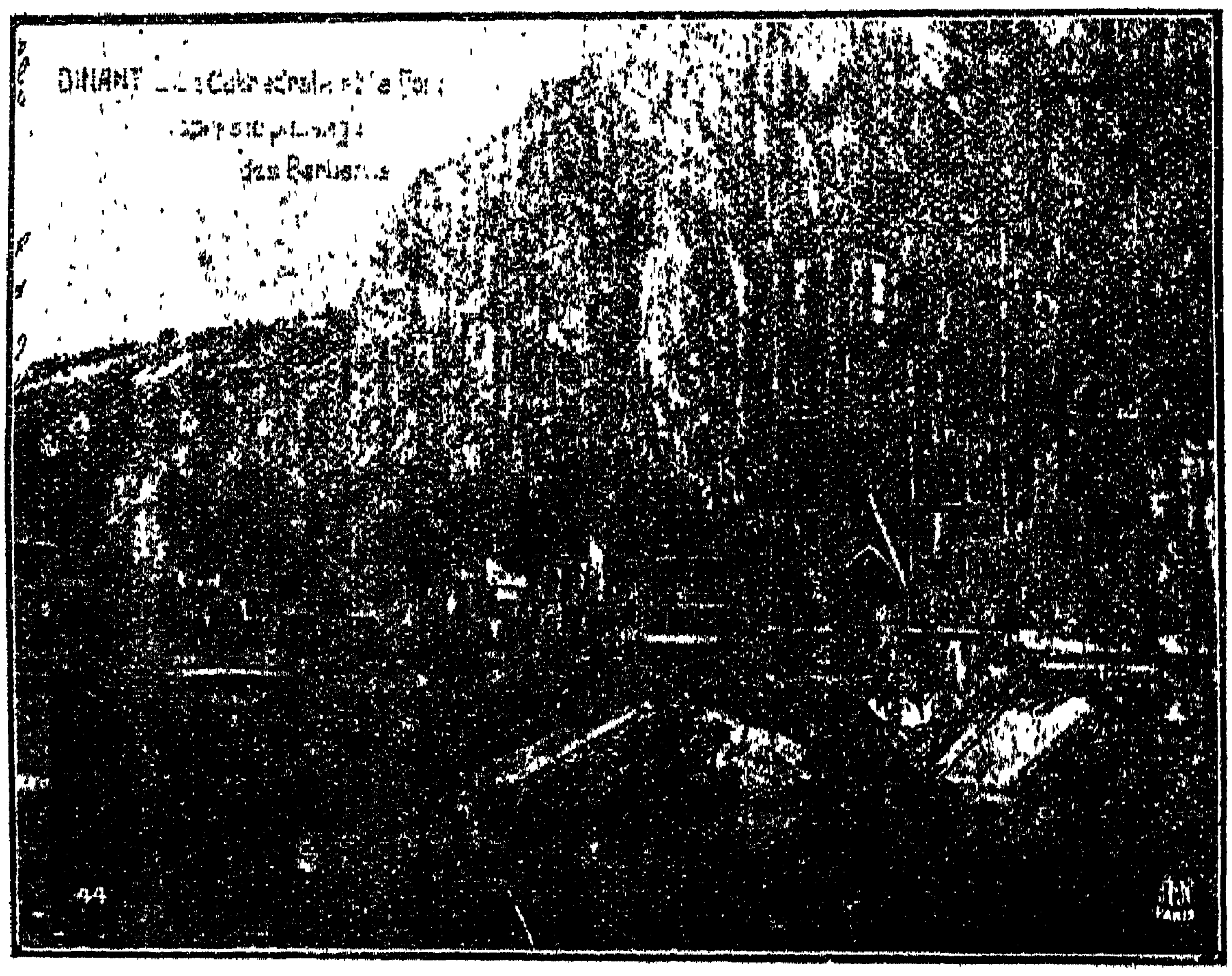
ఫ్రాన్సుదేశవిస్తీర్ణము 2,07,170 చదరపు మైళ్లు; జనసంఖ్య 4,00,00,000; మూడవ వంతు ప్రజలకు వ్యవసాయము జీవనాధారము; సంవత్సరాదాయము 19,00,00,000; వ్యయము సంవత్సరమునకు 19,00,00,000; పాలనము ప్రజాసత్తాకము; పెద్దసభయందలి సభ్యులు 300; ప్రజాప్రతినిధి సభయందలి సభ్యులు 580; రాజ్యపాలకుఁడు ప్రజానిర్ణీతుఁడు; సైన్యబలము అన్ని తరగతులు చేరి 24,00,000; నౌకాబలము అన్నితరగతులు కలిసి 560; అధినివేశముల విస్తీర్ణము 51,59,230 చదరపుమైళ్లు; జనసంఖ్య 5,47,30,039.

తే. "గురుసుతుం డీగ్గె రణము దుర్భరము కాఁగ"
నంచు ధర్మజుఁ డొకపరి యనృతవాక్యుఁ
బలికినందున దుఃఖరూపమునఁ దాను
దురితమును బొందఁడే తొలుదొల్త మనస!

బెల్జియము దేశ చరిత్రము

దేశచరిత్రములు దుర్భేద్యములు. కొన్ని దేశములు కష్టపరంపరల ననుభవించును. కొన్ని దేశము లత్యున్నతదశ నధిష్ఠించును. కాలాంతరమునందు గొప్పదశ పోయి నీచదశ కలుగును. కొన్ని సమయములందు దేశములను గుర్తించుటకు వీలులేని దుర్దశ యేర్పడును. కొన్ని వేళల దేశములే మాయమగును. అస్సీరియా ఖాల్డియా సామ్రాజ్యములు సంపూర్ణముగ మాయమైనవి. సృష్ట్యాదినుండియు నిట్టి మార్పు లనంతములు జరిగియుండెను. మార్పులకు కారణములను నిర్ణయించుట సాధ్యము గాదు. ఆస్తికులు దైవయోగ మని సరిపెట్టుకొనవచ్చును. కర్మయోగులు కర్మఫల మని యూహింపవచ్చును. కాని కార్యకారణ ఫలములను నిర్ణయించుట యసాధ్యము.

బెల్జియము దేశము కష్ట పరంపరల పాలగుటకుఁ గల కారణంబులను నిర్ణయించుట సుసాధ్యము గాదు. ఆ దేశ మనేక సంగ్రామములకు రంగ మైనది; అనేక పర్యాయములు రక్తసిక్త మైనది. ఇపుడు జరగుచున్న యుద్ధమునందు జర్మనుల వలె పూర్వము స్పెయిను దేశస్థులు పరాసులు ఆంగ్లేయులు బెల్జియమును తమ ఘోరయుద్ధములకు రంగస్థలముగ చేసి దేశమును కష్టపరంపరలకు పాలుచేసిరి. ఆ యుద్ధములందు బెల్జియము స్వేచ్ఛగ చేరినది. ఇపుడు నిర్బంధముగ చేరవలసివచ్చినది. బెల్జియము పడుచున్న యగచాట్లను తలఁచినపుడు కఠినహృదయులకైనను తీవ్రమైన విచారము కలుగకమానదు.

జర్మనులు తగులఁబెట్టిన డినాంటుపట్టణములోని సుప్రసిద్ధ దేవాగారము

దేశము పరుల యాక్రమణమునం దున్నది. పట్టణంబులు పాడైనవి. పంటచేలు కంటకములుగ మారినవి. ఇండ్లు పరశురామప్రీతి నొందినవి. కుటుంబములు నశించినవి. స్త్రీలు పురుషులు బిడ్డలు క్రూరహింసలకు గుఱియైరి. పురుషులు నిర్బంధ సేవకావృత్తి యందు నియోగింపఁబడిరి. స్త్రీలు చెఱపెట్టఁబడిరి. బిడ్డలు చంపఁబడిరి. ఆలుమగలకు తల్లిపిల్లలకు ఎడఁబా టేర్పడినది. సౌఖ్యాకరంబు లైన గృహంబులు దుఃఖనిలయంబు లై పరసైన్యంబులకు వాసస్థలంబు లైనవి. రాజకుటుంబము విదేశవాసమును పైకొనినది. శ్రీమంతు లైన ప్రజలు భిక్షాటనము చేయుచున్నారు. బెల్జియము దేశ మాపత్పరంపరలకు పా లైనది.

ఇట్టి యాపదల పాలగుటకు బెల్జియము చేసిన యపరాధము నిర్ధారణచేయుట సాధ్యమా? ప్రారబ్ధమునందు విశ్వాసము గలవారలు బెల్జియము కష్టములు పూర్వార్జితకర్మఫలము లని నమ్ముదురు. శిక్షాపరిపక్వతనధర్మమును విశ్వసించు క్రైస్తవులకు [illegible] వచ్చును. కాని బెల్జియము దేశచరిత్రమును గూర్చి చదువరులు కొన్ని తార్కాణములు నెఱుఁగ వలసియున్నది. బెల్జియము 1831 వ సంవత్సరమునందు ప్రత్యేక రాజ్యముగా నిర్మింపఁబడెను. అంతకు పూర్వ మా దేశచరిత్రము హాలెండు దేశచరిత్రముతో సంబంధించియున్నది. నెదర్లాండ్సు అను దేశమునందు హాలెండు బెల్జియము చేరియుండెను. నెదర్లాండ్సు దేశచరిత్రము జూలియసు సీజరు దిగ్విజయములతో నారంభమగుచున్నది. భూమి పల్లము గాన దేశమున కా పేరు వచ్చినది. దేశమునకు దక్షిణమునందు ఫ్రాన్సు, తూర్పున జర్మని, పడమట నుత్తరసముద్రము గలవు. దేశము సముద్రజలప్రళయమున కనుకూలముగ నుండెను. కాని ప్రజల పరిశ్రమవలన దేశ మాయాపద నుండి రక్షింపఁబడినది.

సీజరు కాలమునందు నెదర్లాండులలో జర్మనులు కెల్టులు నివసించుచుండిరి. ఉత్తరమునందు స్వాతంత్ర్యప్రియు లైన ఫ్రిజియను లుండిరి. "లోకము నిలిచి యుండు నంతవఱకు గాలి వీచుచుండు నంతవఱకు ఫ్రిజియనులు స్వేచ్ఛను గలిగియుందురు" అను లోకోక్తి వారియందు పరిపాటిగ నుండెను. వారికి దక్షిణమునందు బటేవియనులు అను ట్యూటను జాతివా రుండిరి. వారును స్వేచ్ఛాప్రియులు. ఫ్రిజియను బటేవియనుల సంయోగమువలన డచ్చిజాతి

THE KING OF BELGIUM

బెల్జియము రాజు

THE QUEEN OF BELGIUM

బెల్జియమురాణి

THE HERO OF THE ARMOURED MOTOR CAR LIEU. HENKART IN HIS CAR

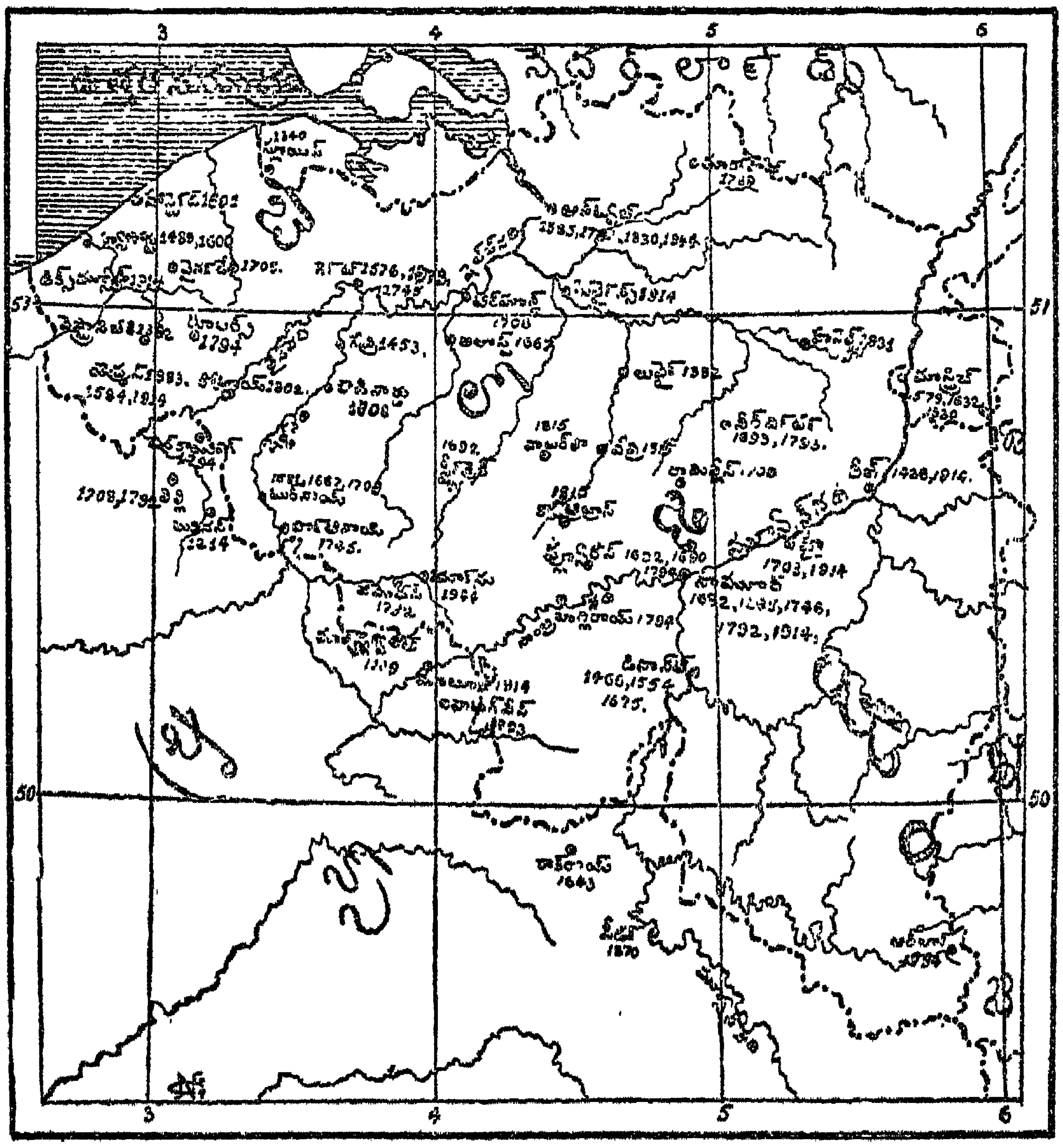
లెఫ్టినెంటు హెన్‌కార్టు ఫిరంగులతో సమగ్ర్బబడిన తనమోటరుబండి ప్రతియుదయమెక్కి జర్మను అశ్వసైనికులగు ఉల్లానులను వెళతరుచు మొత్తముమీద 70 మందిని చంపెను. అయిదుగురిని ఖయిదీలుగ జేసెను. 7 మందికి గాయములు కలిగించెను. జర్మను లీ మోటరుకారు వచ్చుచున్నప్పుడు భయకంపితులగుచుండిరి.

BELGIAN REFUGEES IN LONDON

లండనులోని ఆల్ డ్విచ్ లో ప్రవాసులగు బెల్జియనులు. జర్మనుల క్రూరకృత్యములవలననిట్టివారు 60 లక్షలమంది అన్నములేక అల్లాడుచున్నారు.
వీరిని అమెరికావారును, ఇంగ్లీషువారును జాలభాగము రక్షించుచున్నారు.

యేర్పడి రోమకసామ్రాజ్యమునకు పరమమిత్రములుగనుండెను. సీజరు బటేవియా దళమును రక్షకదళముగ నియోగించెను. దక్షిణాఫ్రికా నివాసస్థులైన బోయర్లు బటేవియనుల సంతతివారే. కాననే వారలకు కూడ స్వేచ్ఛాప్రియత్వమును శౌర్యసాహసములును నలవడినవి. దక్షిణభాగమునందు నివసించెడి ప్రజలు కెల్టుజాతికి చేరియుండిరి. వారును ఫ్రెంచిదేశస్థులును నొకతెగకు చెందియుండిరి. ఫ్రాంకులకు కెల్టులకు బటేవియనులకు కలిగిన సంబంధబాంధవ్యములవలన వలూనులను జాతివారేర్పడిరి. వారు 27,83,919 మంది కలరు; ఫ్రెంచి భాషకు సంబంధించిన భాషను వాడుదురు. మిగిలిన ప్రజలు 46,79,865 మంది ఫ్లెమింగ్సు అనఁబడుదురు. వారు జర్మనుభాషకు సంబంధించిన భాషను వాడుదురు. దేశమునందు రెండు భాషలు వాడఁకయందున్నను రాజకీయవ్యవహారములందు ఫ్రెంచిభాషయొకటియే వాడఁబడుచున్నది. దేశము భాషాభేదమును గల్గియున్నను రోమను క్యాథలిక్ మతపాశముచే దృఢముగ బంధింపఁబడినది. భూతలమునందు మానవార్జితమైన దేశ మేద్దియైనఁ గలదేని యది నెదర్లాండు దేశము. జమదగ్ని వలె డచ్చివారు సముద్రమునుండి దేశమును నిలువఁబెట్టి సాగరాక్రమణమునుండి కాపాడినట్లు పరాక్రమణమునుండి కూడ కాపాడుటకై పాటుపడుచు వచ్చిరి.

దేశాభ్యుదయమునకు సహజస్థితియు ఎడతెగని యుద్ధములును ప్రతికూలములైనను, బెల్జియనులు మంచి స్థితిని చెందుట యాశ్చర్యజనకము. ప్రజల పాటుపడు స్వభావమును, పొదుపరితనమును, నేర్పరితనమును, యుద్ధసమయములందు సయితము దేశముయొక్క సుఖస్థితికి కారణములు. సహజసంపదలు గల దేశములందు మాంద్యమును తద్వ్యతిరిక్తములైన దేశములందు చుఱుకుఁదనమును ప్రజలకు సహజముగ కలుగుచున్నవి. ఈ పరిస్థితియె హిందువుల యలసత్వమునకును పాశ్చాత్యుల నిరంతరపరిశ్రమపరాయణతకును కారణము. ఈసిద్ధాంతము నెదర్లాండు దేశస్థులపట్ల సంపూర్ణముగ చెల్లఁబడియగుచున్నది.

అయిదవ శతాబ్దమునందు రోమకసామ్రాజ్యము విచ్ఛిన్నమైనపుడు, నెదర్లాండులలోని దక్షిణభాగము ఫ్రాంకులపరమైనది. కాని ఫ్రిజియనులు మాత్రము స్వాతంత్ర్యమును కాపాడుకొనిరి. ఛార్లమేను దేశము నంతటిని జయించి తన సామ్రాజ్యమునందు చేర్చెను. వాని యనంతరము దేశమునందు స్వతంత్రరాజు లనేకు లేర్పడిరి. పదవ శతాబ్దమునందు ఫ్రాంకుల సామంతాధికారము పోయి జర్మనుల సామంతాధికారము స్థాపింపఁబడెను. పేరునకు దేశము పవిత్రరోమకసామ్రాజ్యాంతర్భాగమైనను, క్రియకు స్వతంత్రులైన ప్రభువులచేతను పరాధిపతులచేతను పాలింపఁబడుచుండెను. పండ్రెండవ శతాబ్దమునందు దేశము ప్రధానాధికారసహాయ్యమై స్వతంత్రులైన ప్రభువులవశమునందుండెను. ప్రభువు లొండొరులతో కలహించుచు దేశసంక్షోభమునకు కారకులైరి. ప్రజలు మాత్రము పాటుపడుచు పన్నులను చెల్లించుచుండుటవలన భోగములకు కొఱఁతి లేకుండెను. ప్రభువులు స్వలాభభోగ్యములకై ప్రజల పరిశ్రమాభిలాషను పోషించుచుండిరి. ప్రజలు ప్రభువుల యవసరమును గ్రహించి సహాయము చేయుచు స్వాతంత్ర్యములను పడయుచుండిరి.

ఇట్టి సందర్భములందు నాగరకప్రాతినిధ్యమును స్వతంత్రపరిపాలనంబును గలిగిన పట్టణంబులు విజృంభించుటకు కారణంబు లేర్పడినవి. పట్టణంబులలోని ధనవంతులైన వర్తకులు నాగరకప్రభుత్వాధికారమును గలిగియుండిరి. ప్రజలువృత్తిగణములను స్థాపించి స్వాతంత్ర్యమును పొందుచుండిరి. స్వాతంత్ర్యప్రియులైన వర్తకులును ప్రజలును చేరి ప్రభువులనుండి స్వాతంత్ర్యములను పడయుచు, స్వపరిపాలనంబునకు నిలయంబులుగ పట్టణంబులను చేయఁగలిగిరి. స్వతంత్రపట్టణంబులు సేనల నాయత్తపఱచుటకును సంధులను చేసికొనుటకును రాజులకుఁ గల సర్వాధికారములను గలిగియుండెను. పండ్రెండవ శతాబ్దము ముగియకమును ఘెంటు, బ్రూజెసు, అర్రాసు, ఆంట్వెర్పు, బ్రుస్సెల్సు, కాలేయిజ్ మొదలగు నలువది పట్టణంబులు స్వతంత్రపాలనంబును గలిగియుండెను.

ఆర్ట్రివెల్డినంటి పౌరప్రముఖుల చరిత్రవలన పౌరశ్రేష్ఠుల ప్రతిభ వ్యక్తమగుచున్నది. ఆర్ట్రివెల్డి ఘెంటు పురవాసి, ఆ పురమున కధిపతి, సేనాధ్యక్షుండు; ఆంగ్లరాజునకు మిత్రుండు; ఎడ్వర్డు పక్షమున నేటేంగ్లు ఫరాసులతో యుద్ధము చేసిన పురుషశ్రేష్ఠుండు. అట్టి ప్రతిభావంతుండు కూడ ప్రజాభిప్రాయములను పాటింపనపుడు బలవన్మరణము వాతఁబడెను. పౌరులు యుక్తాయుక్తవివేకము లేకయున్నను తమ స్వాతంత్ర్యమును ధారవోసిన నాయకులను కనికరించుట లోకచరిత్రమునందు కన్పించుచున్నది.

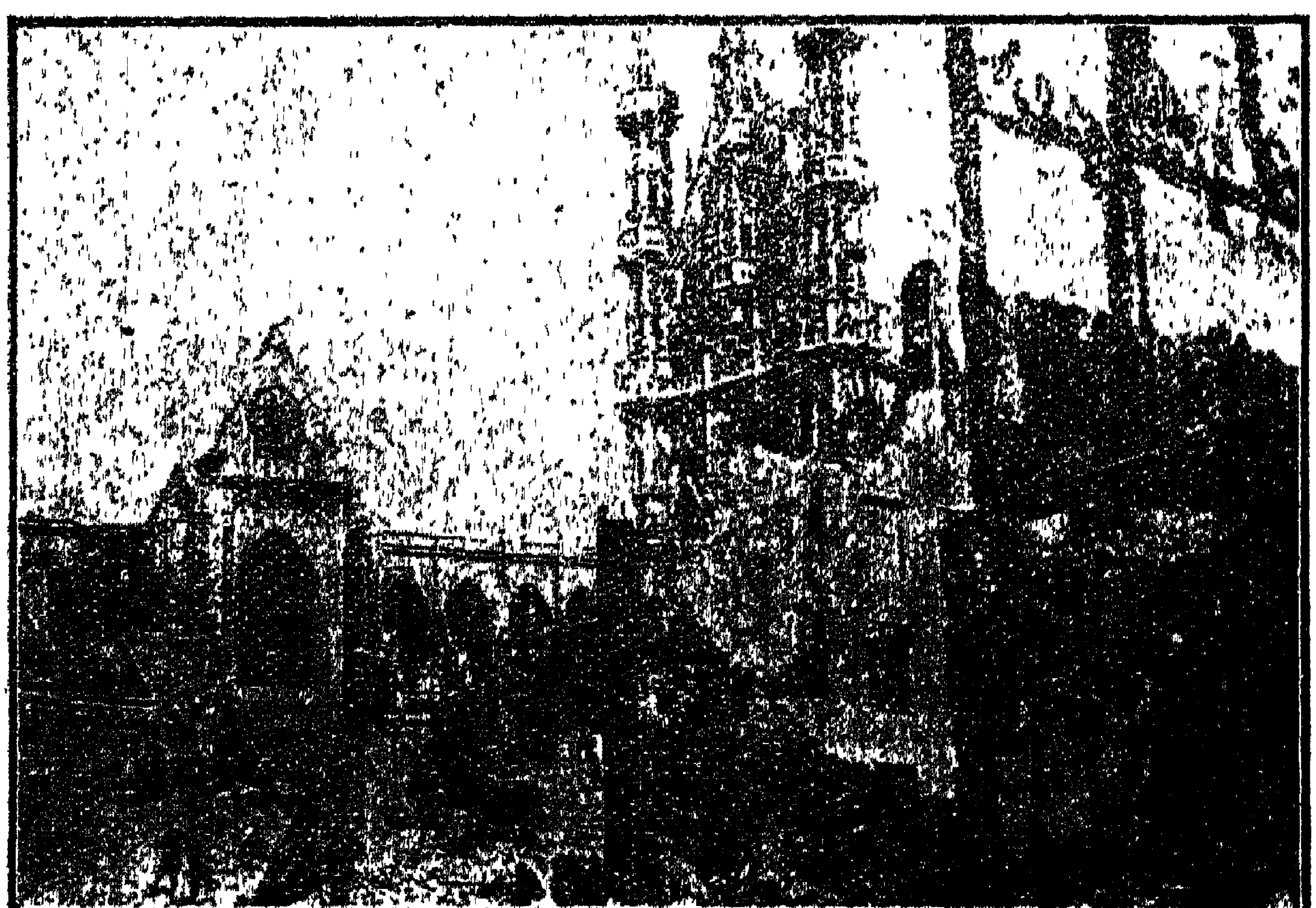
ఫ్లాండర్సునందు స్వాతంత్ర్యమును పడసిన పురములు పలువది యున్నను వానికి వైరభావముండెను గాని మిత్రత్వము లేకుండెను. ప్రతిపురమునందుంగల వృత్తిసంఘములకును మిత్రత్వము లేక శత్రుత్వము ప్రబలెను. ఆ పట్టణంబులు మిత్రత్వము గలిగి మెలంగిన యెడల, బెల్జియము దేశచరిత్రము మాఱియుండును.

బెల్జియమునందలి ... రాజవీథిని జర్మనులు పగులఁగొట్టిరి

పట్టణంబులు ప్రభువుల యధికారమును నిరోధింపఁ గలిగినను, ఆశాపరులైన రాజుల యధికారమును నిరోధింపలేకపోయినవి. పదునాల్గవ శతాబ్దమునందు యూరోప్‌ఖండములో స్వతంత్రసామంతపరిపాలన మంతరించి నిరంకుశ రాజపరిపాలనము స్థాపితమైనది. పదునైదవ శతాబ్దమారంభమున ఫ్లాండర్సునకు బర్గండియను వంశజులేలికలైరి. బర్గండియను రాజులు చిత్రకళలను పోషించి చిత్రకళాకౌశలమును వృద్ధిచేసిరి. కాని పౌరులు బర్గండియను పరిపాలకమును సులభముగ నంగీకరింపలేదు. ఆ రాజుల పరిపాలనమును నిరోధించిన ఘెంటు రాజాగ్రహమునకు గుఱియయ్యెను.

బర్గండియను రాకొమారి మేరీ యను నామె 1477_వ సంవత్సరమునందు మేక్సిమిలియనును పెండ్లియాడెను. ఆయన పిమ్మట జర్మను చక్రవర్తియైనందున నెదర్లాండ్సు దేశము హాప్సుబర్గు సంతతికి చేరెను. ఆయన ... అయినను ... వాని కాలమునందు దేశములో ... ములు ప్రబలెను. ... దేశమునం... ... స్థాపింపఁబడినది. ... ... ప్రభువు, ... కలవాఁడు. ఆయన ... పౌరులను ... బాధలపా లుచేసెను. పౌరుల మొదల ... గెలిచి ... పౌరులను ... సంచరించెను. పట్టణస్వాతంత్ర్య శాసనములను రద్దుచేసెను. పౌరులను ... చెను. ఈ ఘోరకృత్యములతో ... దక ... ప్రజాస్వాతంత్ర్యమునకు చిహ్నముగను పవిత్రమునను సంభావింపఁబడుచున్న పెద్ద ఘంటను నూడఁదీయించి వారిచేతులతో పగులఁగొట్టించెను. అంతెయు పూర్తియైనపుడు ప్రజలను మన్నించెను.

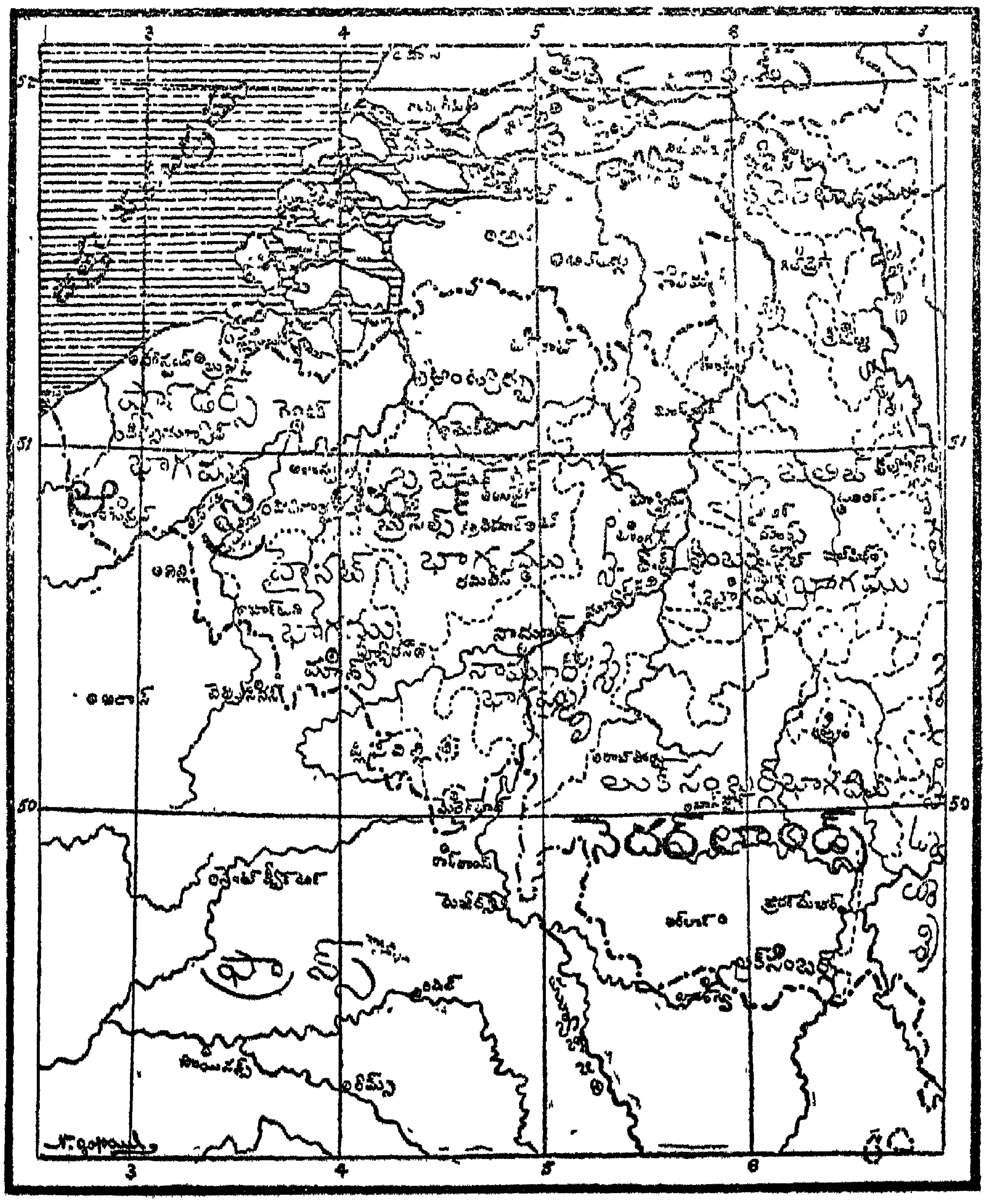

జర్మనులు పగులఁగొట్టిన లోవేయిను

పిమ్మట రెండవ ఫిలిప్పు రాజాయెను. ఆయన నెదర్లాండ్సు దేశమును స్పెయిను దేశముగ మార్పనుంకించెను. రెండు దేశములందును మతములు వేఱు, భాషలు వేఱు, జాతులు వేఱు, సాంప్రదాయ

ములు వేఱు. కాని సంకల్పసిద్ధికై సామాన్యసాధనము లనుపయోగ్యము లైనపుడు ఘోరసాధనంబుల నుపయోగింప సమకట్టెను. ప్రజలు క్రూరహింసలకు పాలు సేయఁబడిరి. ఆ కాలమునందు యూరోపులో వ్యాపకయం దుండిన భయంకరాన్వేషణము నెదర్లాండ్సు దేశమునందు వ్యాపకలోనికి దేఁబడెను. ఆ పద్ధతిని వ్యాపకయందు నెట్టి ప్రజల పౌరుషస్వాతంత్ర్యములను హాని సేయుటకు క్రూరాత్ముం డైన యాల్వా ప్రభువు నియమింపఁబడెను. అపుడు దేశము వర్ణనాతీతమగు కష్టపరంపరల కాలవాలం బాయెను. దౌర్జన్యములవలన ప్రజలు రోషావేశులై రాజాధికారమును ధిక్కరించిరి. ఆల్వాప్రభువును తిరస్కరించునట్టి దేశభక్తులు బయలుదేరి డచ్చిరిపబ్లికును స్థాపించిరి. ఎగ్మాంటు హారను ప్రభువులు నెదర్లాండ్సు దేశమును, విలియమ్ ఆరెంజి ప్రభువు స్పెయిను దురాగతముల నుండి స్వదేశమును రక్షించి శాశ్వత కీర్తిని గడించిరి.

పదునైదవ శతాబ్దమునందు స్పెయిను దేశము విశాలమైన సామ్రాజ్యమును స్థాపించెను. కాని మతాభిమానమును ధనలోభమును అధికారలోభమును సామ్రాజ్యవినాశనమునకు కారణము లయ్యెను. ఇండియనులను నోలాందులను ధనాశాపూర్వముచేతను మతావేశముచేతను స్పెయినువారు హింసించిరి. ఆ క్రూరహింసలకు ప్రతిఫలమో యనునటు 1588-వ సంవత్సరమునందు స్పెయిను దేశపు నౌకాబలము ఆంగ్లేయ నౌకాబలముచే నోడింపఁబడెను. స్పెయిను సామ్రాజ్యము క్షీణింప నారంభించెను.

దేశము దీనదశయం దున్నపుడు స్వార్థత్యాగులైన దేశాభిమానులవలెరించి ప్రజలయం దైకమత్యమును స్థాపించి దేశోద్ధరణమును చేసిరని సుప్రసిద్ధేతిహాసము లన్ని దేశముల చరిత్రలందును గానవగును. శ్రీ రామకృష్ణాదులు శివాజి కృష్ణదేవరాయాదులు పూజ్యులగుట కిదియె గదా కారణము. హాలండు దేశచరిత్రమునందు విలియమ్ ఆరెంజి చరిత్రము సంస్మరణీయ మైనది. విలియము ప్రజాసత్తాక పాలనమును స్థాపించెను. కాని, యంతఃకలహములవలన నది సుస్థిరము గాలేదు.

రెండవఫిలిప్పు కూఁతు రైన ఇసబెల్లునకును ఆస్ట్రియా రాకొమారుఁ డైన ఆల్బర్టునకును 1598-వ సం. నందు వివాహము జరిగెను. ఫిలిప్పు బెల్జియమును వరకట్నముగా నిచ్చెను. ఆ రాజదంపతుల కాలమునందు బెల్జియము శాంతిప్రదమై యుండెను. వారికి సంతతి లేనందున బెల్జియము తిరిగి స్పెయినునకు సంక్రమించెను. తదనంతరము నూ రేండ్లవఱకును ఫ్రాన్సు స్పెయిను హాలండు దేశములకు జరిగిన యుద్ధములకు బెల్జియము రంగస్థలముగ నుండెను. మధ్యస్థదేశమైన బెల్జియమున కిప్పటి దురవస్థ యా కాలమునందును గలిగెను.

జ్ఞాతిబాంధవ్యము గల హాలెండువారును బెల్జియమునకును శత్రుత్వ మేర్పడెను. డచ్చివారు బెల్జియము రేవులను బంధించిరి. వ్యాపారమును నాశనము చేసిరి. పదునెనిమిదవ శతాబ్దమునందు బెల్జియము మరల ఆస్ట్రియనుల పాలాయెను. దేశము 1744-1792 సంవత్సరములలో శాంతిభూయిష్ఠమై వర్ధిల్లెను. మేరియా థెరీజా కాలమునందు దేశములో విద్యాలయములు స్థాపింపఁబడి, దేశ మభివృద్ధి చెందెను. కాని, జోసెపు నిరంకుశాధికారాభిమానమువలన ప్రజలు తిరుగుఁబాటుచేసి 1790-వ సంవత్సరమునందు సంయుక్త బెల్జియము రాజ్యమును స్థాపించిరి. కాని 1792-వ సంవత్సరమునందు నెపోలియను దిగ్విజయమువలన బెల్జియము ఫ్రాన్సు దేశమునందు చేర్పఁబడెను. నెపోలియను 1815-వ సంవత్సరమునందు పరాజితుఁ డైనపుడు హాలెండు బెల్జియములను విలియము ఫ్రెడరికు పాలించెను. కాని యుభయదేశములకును మిత్రత్వము కలుగలేదు. మతభేద

మును సాంప్రదాయభేదముచే స్థిరపడినవి. రాజునకు దచ్చిపక్షపాత మధికము.

1830-వ సంవత్సరమునందు రాజ్యపరివర్తన మేర్పడెను. లియొపొల్డు 1831-వ సంవత్సరమునందు బెల్జియమునకు రాజుగ నెన్నుకొనఁబడెను. ఆ యేర్పాటును 1831-వ సంవత్సరమునందు జరగిన లండనుసంధి స్థిరపఱచెను. ఆ సంధికి ఫ్రాన్సు గ్రేటుబ్రిటను ఆస్ట్రియా ప్రష్యా రుష్యా యొడంబడినవి. ఆ సంధివలన బెల్జియము కటుస్థమైన స్వతంత్రరాజ్యముగ నుండవలయు నని నిర్ధారణ చేయఁబడినది. ఆ యొడంబడిక వలన బెల్జియము రాజ్యము పరదేశాక్రమణము చేయఁజనదు; సంధి నొడఁబఱచ్చిన యైదు రాజ్యములును బెల్జియము స్వాతంత్ర్యమును కాపాడవలయును; బెల్జియమునకు తన స్వాతంత్ర్యమును కాపాడుకొనుటకును, మిత్రులతో చేరి దేశము నాక్రమించిన శత్రువుల నెదుర్కొనుటకును, హక్కు గలదు. ఈ సంధిని జర్మను కోశాధ్యక్షుఁడు ప్రస్తావవశమున కాగితపు ముక్క యని నిరసించెను; గ్రేటు బ్రిటను ఫ్రాన్సు దేశములు సన్మాన్యమని పరిగణించినవి. వర్తమాన సంగ్రామమునకు కారణంబులలో నొకటి జర్మను లీసంధిని నిరసించుట యని నమ్మఁబడుచున్నది.

లియొపొల్డు 1831-1865 సం.ల వఱకు దేశమును బాగుగ నేలెను. రెండవ లియొపొల్డు 1865-1909 సం. చివఱకు బెల్జియమును పాలించెను. ఆయన కాలములో బెల్జియము రాజ్యమునం దాఫ్రికాఖండమునందలి కాంగోభాగము చేర్పఁబడెను. ఆయన మరణానంతరము ఆల్బర్టు రాజ్యభారమును వహించెను. ఆల్బర్టు రాజును రాణియు యుద్ధ మారంభమైన కాలమునుండియు దేశహితైకతత్పరులై ప్రజా క్షేమమునకును, సైనికుల సౌఖ్యమునకును, ప్రవాసుల సంరక్షణమునకును పడెడి పాట్లు సర్వజనవిదితములు.

బెల్జియనులు స్వాతంత్ర్యప్రియులు; కృషిపరాయణులు; మితవ్యయము చేయువారు; దేశాభిమానులు; పరాక్రమసంపన్నులు. స్వాతంత్ర్యమును రక్షించుకొనుటకై సంపదలను గృహములను ప్రాణములను సమర్పించుటకు వారు జంకరని వారి దేశచరిత్రమే స్పష్టమగుచున్నది. పరాక్రమణమునుండి దేశమును రక్షించుటకై సుక్షేత్రములను జలమయము చేసిన ధీరులు బెల్జియనులు. వీరి పూర్వికులైన గ్రీసియనులవలె బెల్జియనులును "లోకమునందు సంతోషములకును గౌరవములకును స్వేచ్ఛను గలిగియుండుటే" అను ప్రమాణమును నిలుపుచున్నారనుట యతిశయోక్తి కాఁజాలదు.

1914 అగస్టు 25 వ తేదిని బెల్జియములోని లోవైన్ నగరమును తగులఁబెట్టి, పురవాసులను జర్మను అశ్వసైనికులు ఉల్లానులు దొడ్డికి తోలుచున్నారు.

దేశవైశాల్యము చ. మై. 11,373

జనసంఖ్య 7,516,730

ఆదాయము పౌ. 28,155,300

వ్యయము 26,326,600

దిగుమతులు 210,000,000

ఎగుమతులు 181,000,000

కాంగో వైశాల్యము చ. మై. 802,000

" జనసంఖ్య 15,000,000

" తెల్లవారు 5,465

దేశమునందు తొమ్మిది భాగములు గలవు:— ఆంట్వెర్పు, బ్రాబాంటు, ఫ్లాండర్సు, హైనాటు, లీజి, లింబర్గు, లూక్సెంబర్గు, నామూరు. రాజధాని బ్రుస్సెల్సు; పరిసరములతోఁ గలసి జనసంఖ్య 720,327.

THE KAISER

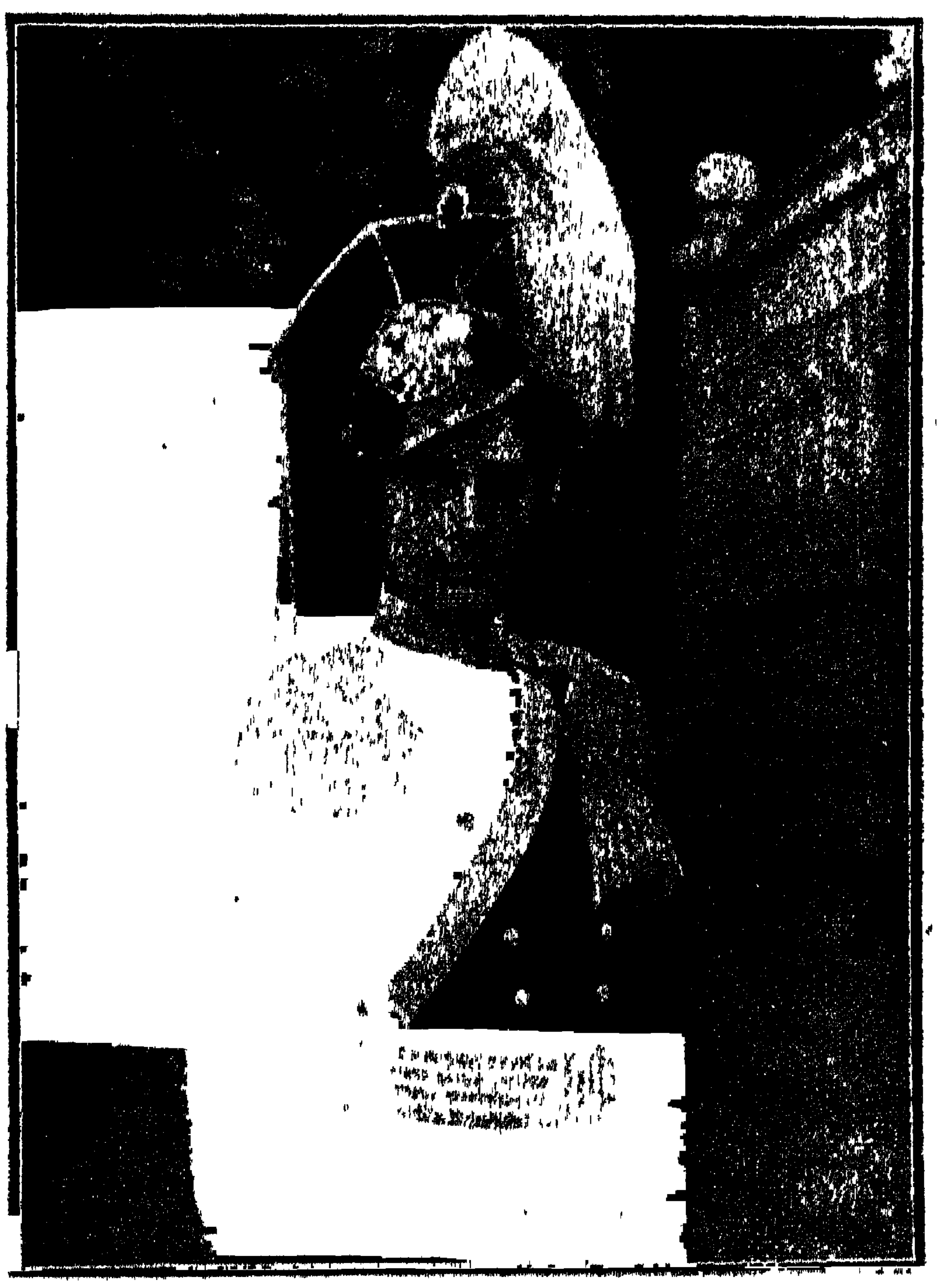
జర్మనుచక్రవర్తి

THE KAISERINE

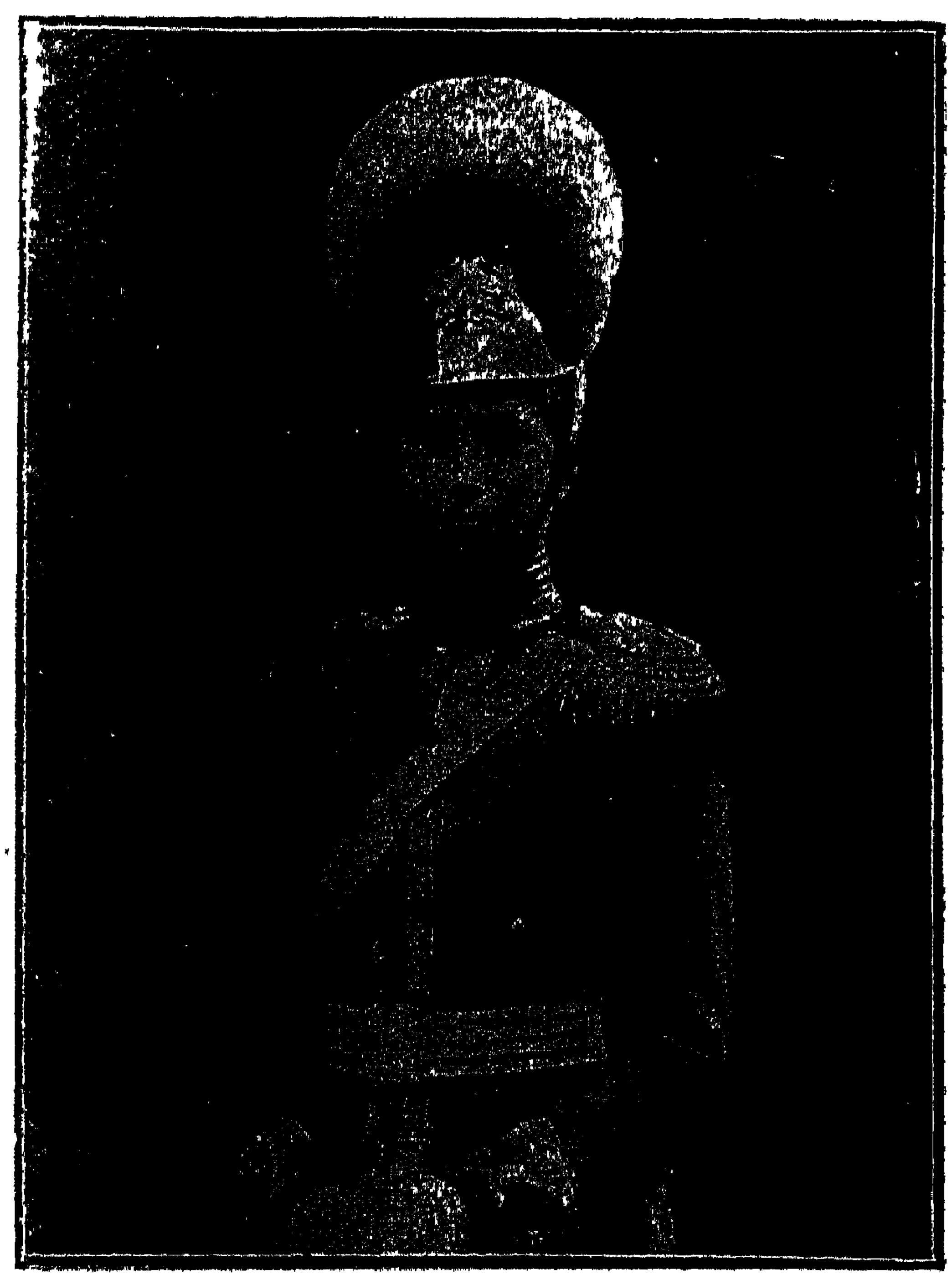
జర్మనుచక్రవర్తిని

PRINCESS VICTORIA

యోధవేషధారిణి విక్టోరియా రాకొమారి, జర్మనుచక్రవర్తి కొమార్తె

THE CROWN PRINCESS OF GERMANY

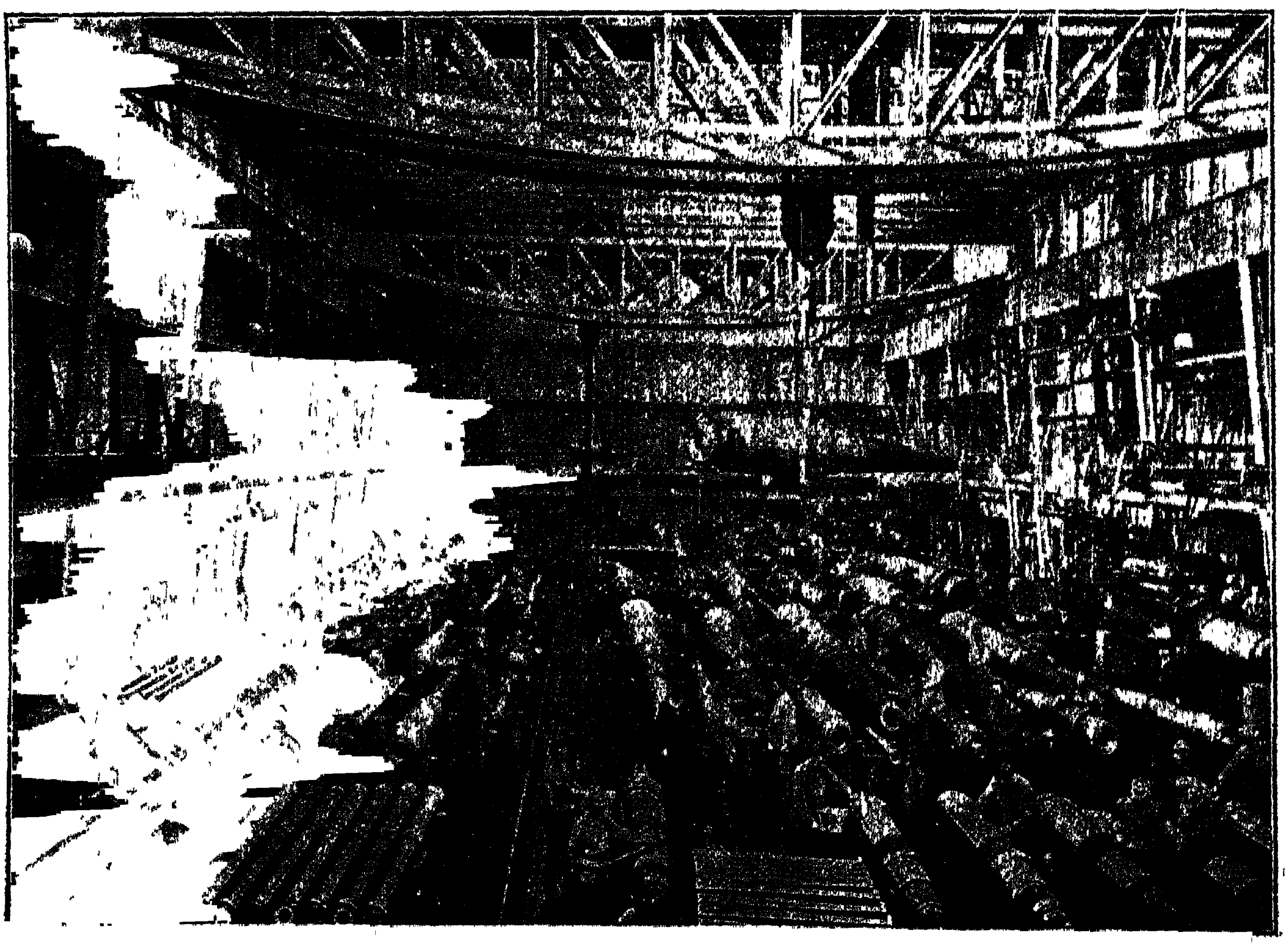
యోధవేషధారిణి జర్మనుయువరాజ్ఞి

THE GERMAN ROYAL FAMILY

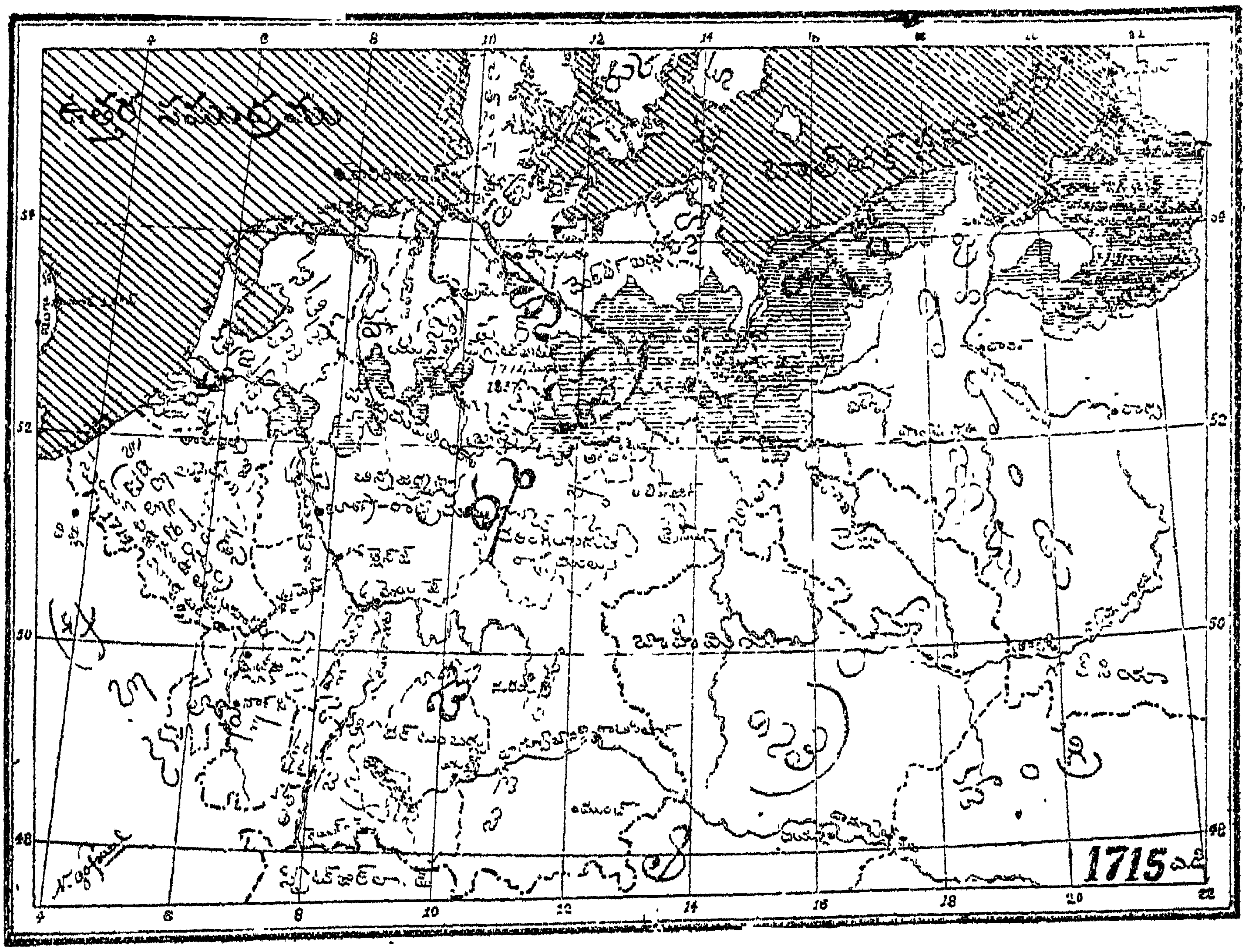

జర్మనురాజకుటుంబము

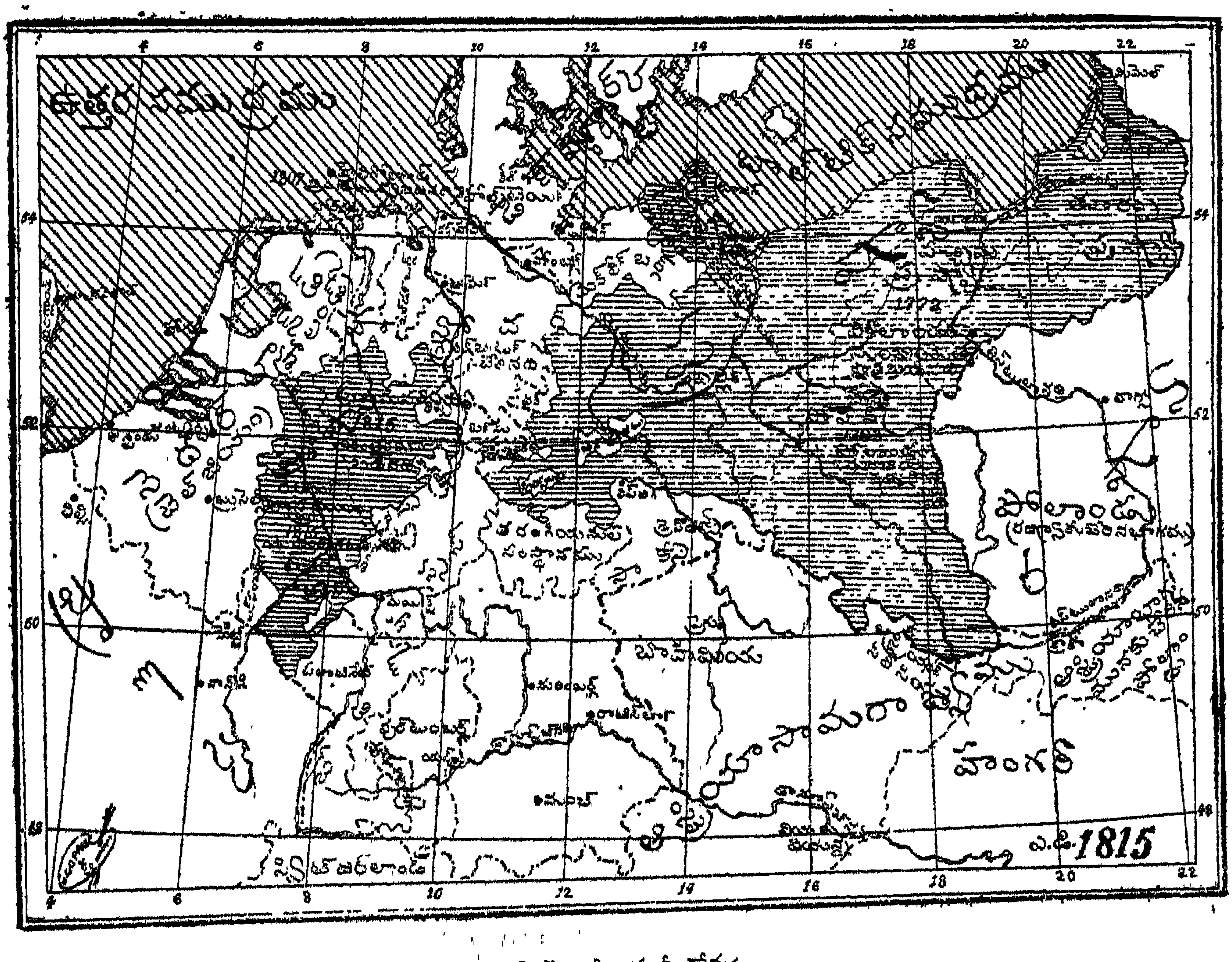
THE FAMOUS KRUPP GUN FACTORY

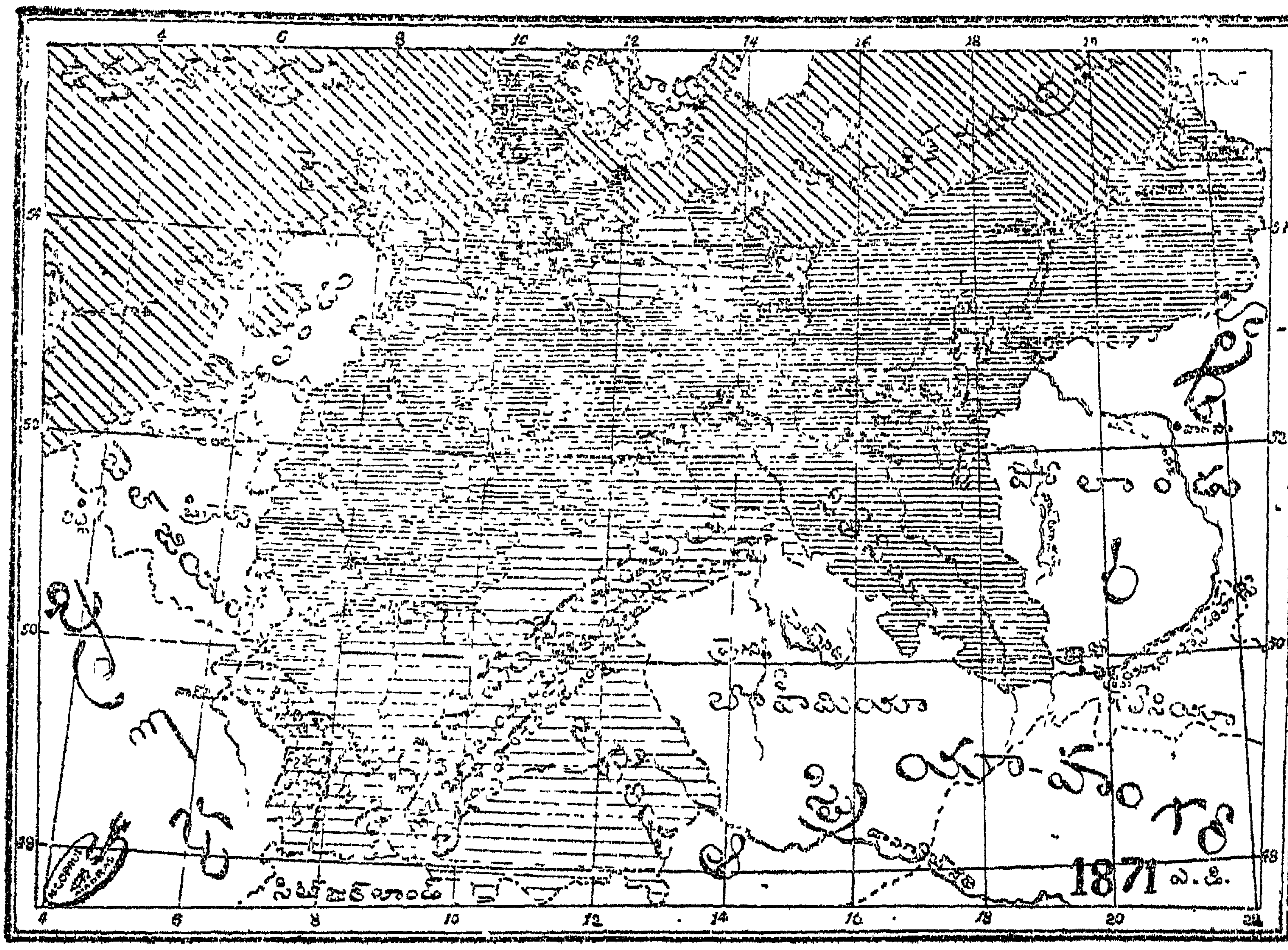
సుప్రసిద్ధమయిన క్రుప్ ఫిరంగుల కర్మాగారములోని అంతర్భాగము

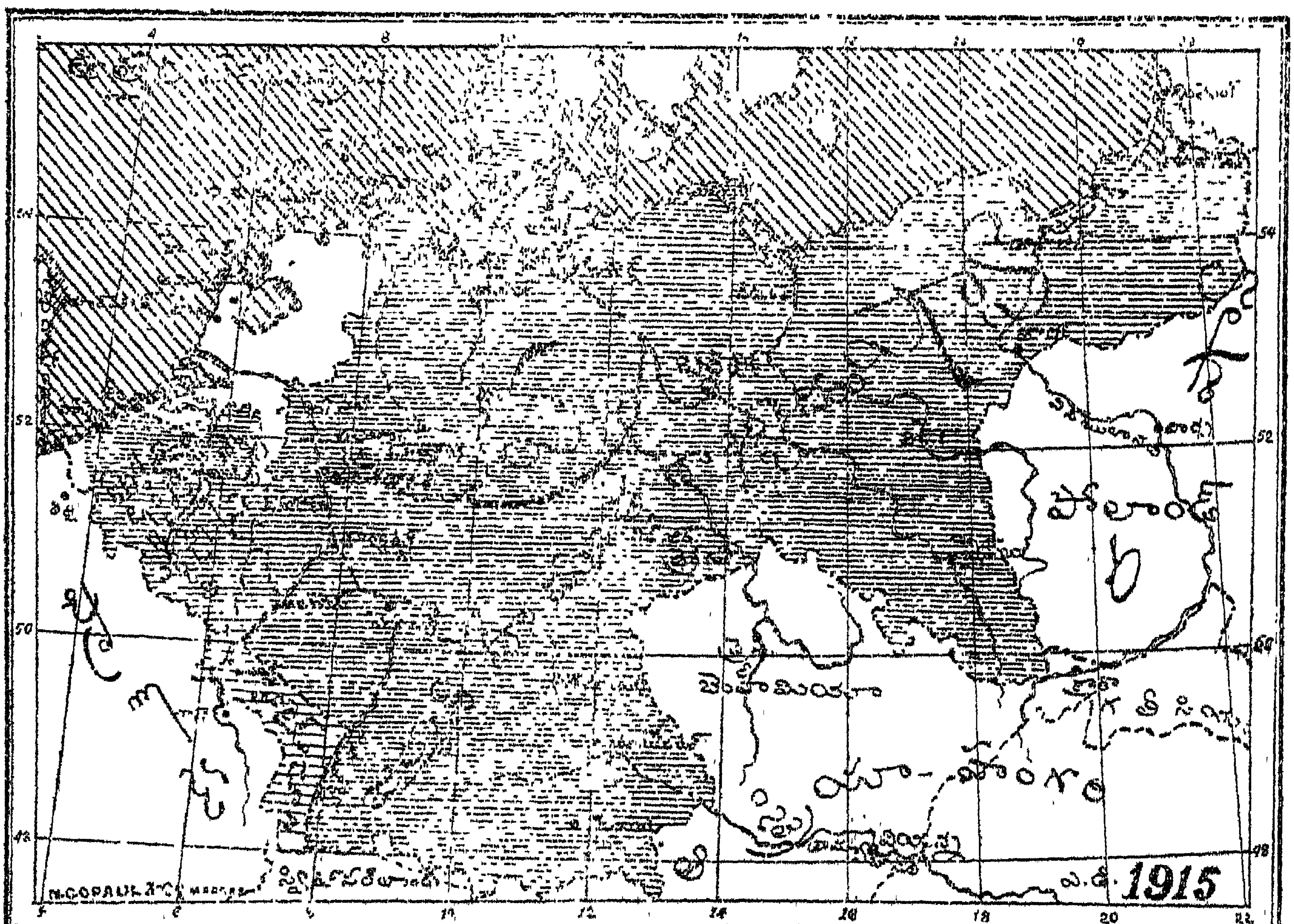
1715 లో జర్మనీ దేశము

1815 లో జర్మనీ దేశము

1871 లో జర్మనీ దేశము

1915 లో జర్మనీ సామ్రాజ్యము

జర్మనీ సామ్రాజ్య చరిత్రము

శ్లో. హతో వా ప్రాప్స్యసే స్వర్గం జిత్వా వా భోక్ష్యసే మహీం
తస్మాదుత్తిష్ఠ కౌంతేయ యుద్ధాయ కృతనిశ్చయః. గీ. ౨. ౩౭.

లోకతంత్రమునందు దివారాత్రములవలె సుఖదుఃఖములు, వృద్ధిక్షయములు, జననమరణములు, ధర్మాధర్మములు తప్పనిసరిగ పరిణామప్రాప్తికై నియతరీతిని వ్యక్తమగుచుండును. కాని దివారాత్రములకుం గల నియమము సుఖదుఃఖాదులందు వ్యక్తముగాదు. వ్యక్తమైనను తెలియదు. రేయింబవళ్లవిచ్ఛిన్నముగ వచ్చుచుండును. సుఖము పోయి దుఃఖమెప్పుడు వచ్చునదియు ధర్మము పోయి యధర్మమెప్పుడు ప్రబలునదియు నూహించుట యసాధ్యము. ఇంతియె కాక, ధర్మాధర్మముల సూక్ష్మమును గ్రహించుట సులభసాధ్యముగాదు. అధర్మమునందు ధర్మము, ధర్మమునందధర్మము సంస్కారవాసనకనురూపముగ వ్యక్తులకు జాతులకు గోచరించుచుండును.

శ్రీకృష్ణుఁడు గౌరవుల పుణ్యవశమున మహాసంగ్రామములు సంభవించుచుండు నని విజయున కుపదేశించెను. వర్తమానకాలమునందు సంగ్రామకౌతూహలము హేయము. జర్మనుల ప్రాచీన నిస్సహాయతను విమర్శించుచు చరిత్రకారులు విచారమును తెలుపుచుందురు. జర్మనుల వర్తమానరాజసవిజృంభణము లోకమునకు హేయము. కాలమును బట్టి లోకమునందు ధర్మాధర్మములు కూడ మాఱుచుండును.

భారతయుద్ధమునందు ధర్మజుఁడు విజయకాంక్షచే వ్యంగ్యార్థమును తెలుపు వాక్యము నుచ్చరించి యనృతదోషమునకు పాత్రుఁడయ్యెను. వర్తమానసంగ్రామమునం దాయాదర్శము వెతకి చూడవలయును. శత్రుసంహారమునకై జర్మనులు ధర్మవిరుద్ధమైన సకల మాయోపాయములను పన్నుచున్నారు.

ఐరోపామహాసంగ్రామ మారంభము గాకపూర్వము జర్మనుల విజ్ఞానము, శౌర్యసాహసములు, తత్త్వజ్ఞానము, కొనియాడఁబడినవి. సంగ్రామ మారంభమైనతరువాత వారు హూణులని నిందింపఁబడుచున్నారు. జర్మనులు నిందాస్తోత్రములను గమనింపక తమ పూనికను నెగ్గించుటకై సకలాధర్మోపాయములను పన్నుచు లోకవిజయమున కుపక్రమించిరి. జర్మనుల వర్తమానప్రవర్తన మధర్మబద్ధమైనను నేఁబదేండ్లలో జర్మనులు సాధించిన మహత్తరంబైన ప్రతిభ లోకచరిత్రమునందు నిదర్శనముగ నుండఁగలదు.

జర్మను దేశము పదునేడవశతాబ్దపు మధ్యకాలమువఱకును నంతఃకలహముల కాటపట్టు; మతవైరములకు నిలయము; సంగ్రామములకు రంగము; స్వాతంత్ర్యరాజ్యములకు సదనము. వివిధకారణంబుల నుపసంహరించి దేశబలమును కేంద్రీకృతము చేసి జర్మనుసామ్రాజ్యమును సన్మానగౌరవంబులకు భాజనంబు చేసిన దేశభక్తులు సంస్తవనీయులు. దేశభక్తి కూడ మితి మీఱినపు డంతఃకలహములవలె, ననర్థదాయకంబు కాఁగల దనుటకు జర్మను సామ్రాజ్యచరిత్రము నిదర్శనము.

ఇతరపాశ్చాత్యదేశముల చరిత్రములరీతిని జర్మనీచరిత్రమును జూలియసుసీజరు విజయయాత్రతో నారంభమగుచున్నది. రైనునది జర్మనులకును గాలులకును సరిహద్దుగ నుండెను. క్రీ. పూ. 72-వ సం. నందు జర్మనులు ఆల్సెసు నాక్రమించుకొనిరి. అప్పుడె జర్మను ఫ్రెంచి సమస్య పుట్టి యనేకసంగ్రామంబులకు కారణంబై నేఁటికిని విడక వర్తమానసంగ్రామంబునకును కారణంబుగ నున్నది. జర్మను ప్రజలు మరుసటి కెల్టులను తఱిమి రైనునదిని సరిహద్దుగ చేసికొన యత్నించిరి. ఆప్రయత్న మిప్పటికి నంతము నొందలేదు. రోమక సామ్రాజ్యము రైనునదికి తూర్పు ప్రదేశమున వ్యాపించి యుండలేదు. ఆర్మీనియసు విజయము లేటిను ప్రజలకును ట్యూటను ప్రజలకును ప్రత్యేకమైన వ్యక్తతను స్థిరపఱచినది.

జర్మను దేశమునందు క్రీ. శ. ఒకటవ శతాబ్దమునం దనేకములగు తెగలకు చెందిన ప్రజలు నిరంతరము కలహమునకు కాలు దువ్వుచుండిరి. మార్కొమనులు, స్వాబికులు, ల్యూగులు, గాథులు, చౌసులు, చట్టులు మొదలగు తెగలు నిరంతరము కలహించుచుండిరనియును మొదటి శతాబ్దమంతమునందు చౌసులు చట్టులు బలవంతులైరనియును చరిత్రకారుఁడు టసీటసు వ్రాసియున్నాఁడు. రెండవ శతాబ్దమంతమునందు రోమనులకు జర్మనులకు యుద్ధము పొసఁగి 180-వ సం.నందు చక్రవర్తి కమ్మోడసు సంధి చేసికొనెను.

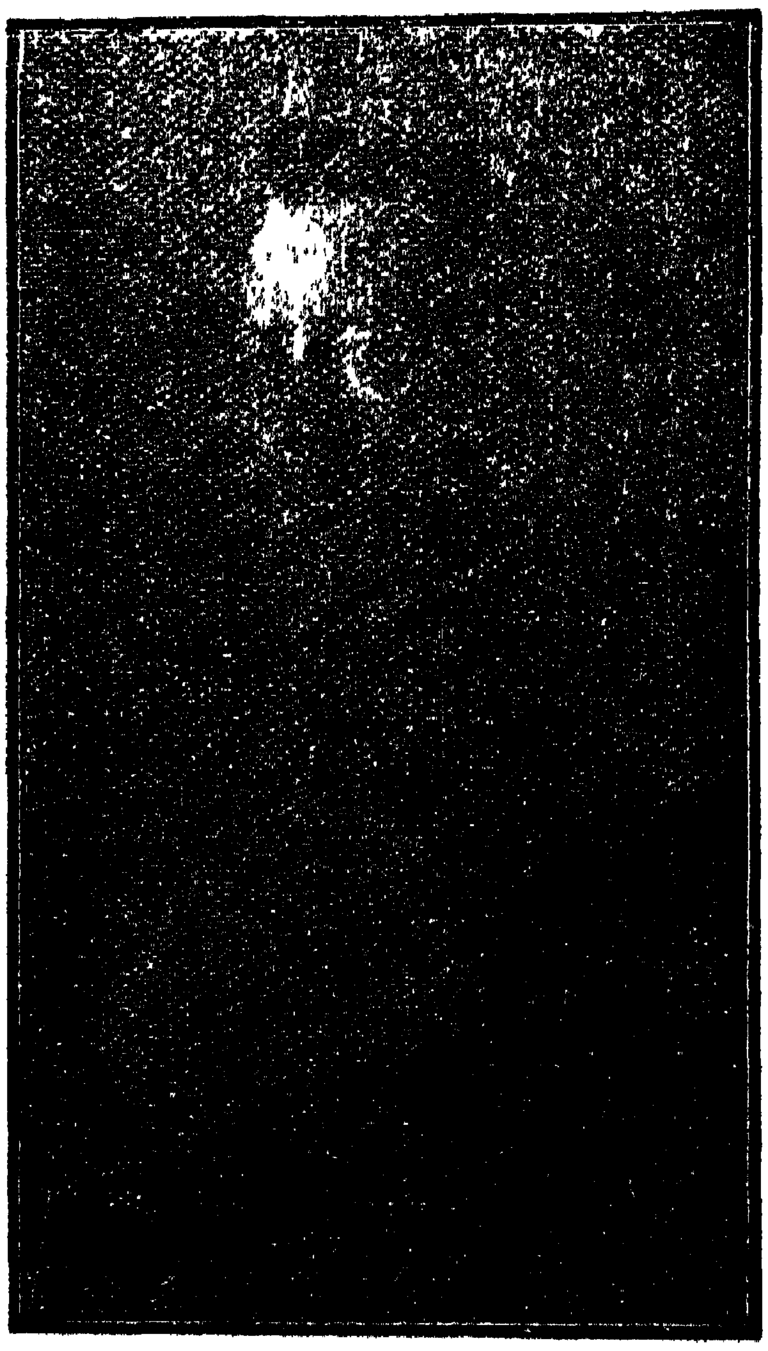
మూడవ శతాబ్దము మొదట ఆలమన్ని తెగకును రోమకచక్రవర్తి కారకల్లాకును యుద్ధము పొసఁగెను. గాథులు ఆగ్నేయదిశను విజృంభించి రోమను చక్రవర్తియైన డిసియసు నోడించిరి.

రోమకవిజయము జర్మనులకు కీర్తిప్రదమైనను లోకాభివృద్ధికి ప్రతిబంధకమైనది. రోము గ్రస్తమైనపుడు లోకవిజ్ఞానతేజము

చల్లారినది. ఆతేజము తిరిగి ప్రజ్వరిల్లుట కనేక శతాబ్దములు పట్టినది. వర్తమాన మహాసంగ్రామ ఫలితమును నిట్టిదిగ నుండవచ్చు నని భయము కలుగుచున్నది.

ఆశతాబ్దమునందే సాక్సనులు ఫ్రాంకులు పశ్చిమసముద్రతీరములందు పొడసూపిరి. ఫ్రాంకులకు, సాక్సనులకు, గాథులకు, జర్మనుదేశము జన్మభూమి. నాల్గవ శతాబ్దమునందు గాథుల బలము హెచ్చి వారి రాజు హర్మానరికు నల్లసముద్రమునుండి బాల్టిక్ సముద్రమువఱకు గల దేశము నేలెను. వాని మరణానంతరము హూన్నులు రష్యాను తూర్పు జర్మనీని నాక్రమించుకొనిరి. స్లావులు పడమటి దిశను వ్యాపించిరి. హూన్నునాయకుఁడు అటిల్ల అయిదవ శతాబ్దమునందు జర్మనుల నోడించెను.

ఆరు ఏడు శతాబ్దములందు పడమట సాక్సనులు, తూర్పున స్లావులు, దక్షిణమున లోంబార్డులు పాలోనులు, ఉత్తరమున డేనులు ప్రష్యనులు లిథుయేనులు మొదలగు జాతులు జర్మనియందు నివసించుచుండిరి. ఏడవ శతాబ్దమునందు బానిఫేషియొ యను నాంగ్లసన్యాసి తురింగియనులను బవేరియనులను క్రైస్తవమతమునందు చేర్చెను. కాలక్రమమున మతాభిమానము జర్మనియందు పెరిగినది. ఎనిమిదవ శతాబ్దమునందు ఛార్లమేను సాక్సనుల నోడించి ట్యూటనుల యాక్రమణమునందున్న జర్మను దేశమును తన సామ్రాజ్యమునందు చేర్చుకొనెను.

జర్మనుచక్రవర్తిగారి సోదరుడగు ప్రిన్సు హెన్రీ. నౌకాసేనలో అధికారిగా నున్నాడు.

అయిదవ శతాబ్దమునందు జర్మని దేశము సాక్సని, తురింగియ, స్వాబియ, ఫ్రాంకోనియ, బవేరియ యను నైదు భాగములుగ విభజింపఁబడి యుండెను. ఫ్రాంకులు బలవంతులుగ నుండిరి. ఫ్రాంకుల రాజైన క్లోవిసు రోమనుల నోడించెను; జర్మనుదేశమునందలి కొంత భాగమును తన రాజ్యమునందు చేర్చుకొనెను. కాని సాక్సనుల నోడింపఁజాలకుండినను ఫ్రాంకుల రాజ్యము రెండు భాగములై కాలక్రమమున జర్మనీ ఫ్రాన్సు దేశము లేర్పడినవి.

తొమ్మిదవ శతాబ్దము మొదట జర్మను జాతీయాంకురములు తలయెత్తినవి. సాక్సనులను ఛార్లమేను గెలిచెను. దేశమంతయు నొక రాజ్యమునందు చేర్చెను. సాక్సనులు క్రైస్తవమతమును పరిగ్రహించిరి. సత్పరిపాలనము స్థాపింపఁబడినది. ధర్మశాస్త్రము నిర్మింపఁబడినది. భిన్నజాతులకుఁ గల స్వాతంత్ర్యప్రియత్వమున కాటంకములు కల్పింపఁబడినవి. ఛార్లమేను మనుమఁడైన లూయిజర్మను అనువాని కాలమునందు జర్మనుదేశమునకు రోమకసామ్రాజ్యమునందు ప్రత్యేకవ్యక్తత యేర్పడినది. వర్డును మర్సెను సంధులవలన మధ్యయుగమునందు జర్మనుదేశములో చేరియున్న దేశమంతయును లూయి యొక్క రాజ్యమునందు చేరియుండెను.

ఒకటవ హెన్రి 919-వ సంవత్సరమునందు రాజుగ నెన్నుకొనఁబడెను. వాని కాలమున దేశమునందు శాంతి స్థాపితమై యంతఃకలహములు పోయి, కోటలు కట్టఁబడి సైన్యములు నిర్మితములై ప్రజలు సుఖపడిరి. ఆయన స్లావులను మాజియరులను నోడించి దేశము నుపద్రవమునుండి కాపాడెను. ఆయన సుతుఁడు ఓటోను మహాముఁడు 936-వ సంవత్సరమునందు రాజుగ నెన్నుకొనఁబడెను. ఓటోమహాశూరుఁడు, రాజతంత్రజ్ఞుఁడు, కీర్తికాముఁడు.

961 వ సంవత్సరమునందు రోమక సామ్రాజ్యమునకు చక్రవర్తిగ పోపు ఓటోను సింహాసనాసీనుని జేసెను. అప్పటినుండియు అనులోమమెలుగను సింహాసనాసీనులైన రాజులు రోమక సామ్రాజ్యమునకు చక్రవర్తులుగ పరిగణింపఁబడుచుండిరి. చక్రవర్తిత్వము జర్మనురాజుల పేరునకు పెద్ద గౌరవమును క్రియాయందు కష్టములకు కారణముగ నుండెను.

చక్రవర్తులు దక్షిణభాగమునకు పోయినప్పుడు జర్మను సామంత ప్రభువులు స్వాతంత్ర్యాధికారమును నెంచుకొనుచుండిరి. జర్మనుల బలసంపదలు స్వదేశాభ్యుదయమునకై కాక విదేశయుద్ధములకై వినియోగింపఁబడి యుండెను. చక్రవర్తుల విదేశదండయాత్రలు స్వదేశమునందు దుర్బలస్థితికి కారణములు. పోపులకు చక్రవర్తులకు వైరభావ మేర్పడినప్పుడు పోపుల శక్తిసామర్థ్యములు పరరాజ్యములందే కాక స్వరాజ్యమునందు సయితము భేదభావమును పుట్టించుటకు వినియోగింపఁబడినవి. జర్మనురాజుల రోమక చక్రవర్తిత్వము దేశాభ్యుదయమున కాటంకమైనది, ప్రజాపీడకు కారణమైనది, మతకలహములకు మూలమైనది. ఇంతియేకాక, ఓటో మఠాధిపతులకు భూముల నిచ్చి రాజులను చేసెను. ఇది రాజ్యాధికారమునకు విలయము కలిగించెను.

ఓటో 973-వ సంవత్సరమునందు మృతి నొందెను. రెండవ ఓటో 983-వ సం. వఱకును మూడవఓటో 1002-సం. వఱకును నేలిరి. మూడవ ఓటోతో నా రాజవంశము నశించినపుడు రెండవ హెన్రి రాజుగ నెన్నుకొనఁబడెను. రెండవ హెన్రీ కాలమున లొరెయినునందు ఫ్లాండర్సునందు తిరుగుబాటులు జరిగెను; పోలులతో మూడు యుద్ధములు సంభవించినవి. వాని తరువాత రెండవ కాన్రాడు 1039-వ

సం. వఱకును పాలించెను. కాన్రాడు కాలమునందు బర్గండి జర్మనులకు సంక్రమించినది. ఆయన యిటలీకి పోయినపుడు గౌరవింపఁబడలేదు. కాన్రాడు 1037-వ సం. నందు చేసిన ప్రకటనమువలన సామంతరాజుల యాౘరసత్వపుహక్కు కొడుకులకు స్థిరపడినది.

మూడవ హెన్రీ 1039-1056-వ సం. వఱకు పాలించెను. ఆయన కాలమునందు రాజ్యాధికారము సర్వమును రాజాధీన మయినది. సామంతరాజుల కిది సరిపడక వారు కలవరములు కలిగింపఁ బ్రయత్నించిరి. కాని హెన్రీవారల కుతంత్రముల నాఁపఁగలిగెను. క్లిమెంటు మొదలగు నలుగురు పోపులు హెన్రీవలన నియమింపఁబడిరి. హెన్రీ యొక్క రోమకసామ్రాజ్యాధిపత్యము వ్యవహారమునందును నుపయోగపడినది. కాని నాల్గవ హెన్రీకాలమునందు దీనికి ప్రత్యవాయ మేర్పడినది.

హిల్డిబ్రాండు ఏడవ గ్రిగరి పేరున 1075వ సం. నందు పోపుగ నుండెను. ఆయన మఠాధిపతులు బ్రహ్మచారులుగ నుండవలె ననియు లౌకికాధికారులు మఠాధిపతుల నేర్పఱచుటకు తగరనియు ప్రకటించెను. హెన్రీ హిల్డిబ్రాండు స్థానభ్రష్టుఁ డని చాటించెను. హిల్డిబ్రాండు హెన్రీ మతభ్రష్టుఁ డని ప్రకటించెను. మత లౌకికాధికార విషయములందు రాజులకును మఠాధిపతులకును మూఁడు శతాబ్దముల వఱకు నిరంతరకలహములు గలిగినవి. ఇటలీ వినాశనమునకును జర్మనీ దుర్బలత్వమునకును నీ యధికారవైరము కారణమైనది. జర్మనీయందు కొందఱు పోపుపక్షమును కొందఱు రాజుపక్షమును చేరిరి. ఇది జర్మనీ యంతఃకలహములకు కారణము.

ప్రకృత జర్మనీదేశపు ముఖ్యమంత్రి హర్ వాన్ బెత్మన్ హల్వెగ్.

హెన్రీ యనంతరము పాలించిన రాజులలో బార్బరోజా యను నామాంతరముగల మొదటి ఫ్రెడెరికు మిక్కిలి సమర్థుఁడు. ఆయన 1152-1189-వ సం. లవఱకు వక్రపరాక్రమముతో పాలించెను. ఆయన కాలమునందు పోపుల ధిక్కారమువలన నిటలీ యుద్ధములకు రంగమై కష్టములు పొందినది. ఆయన డెన్మార్కు, పోలాండు సాక్సని, బర్గండి దేశముల రాజులను సామంతప్రభువులుగ చేసెను. ఆ రాజన్యుని విజయములు శౌర్యము, పరక్రమసాహసము జర్మనుల హృదయముల యందు దేశభక్తినుదయింపఁజేసెను.

రెండవ ఫ్రెడెరికు కూడ ధీరుఁడు. ఆ రాజారు సారులు పట్టాభిషిక్తుం డయ్యెను. ఆయన యాడంబరమువలన దేశమునకు లాభము గలుగలేదు. ఆయన 1218-50 వ సం. ల వఱకు పాలించెను. ఫ్రెడెరికు కాలమునందు ప్రష్యనులు క్రైస్తవులైరి. మరియు సామంతుల యుద్ధము లక్రమము లని నిర్ణయింపఁబడినది. హోహెనుస్టాఫెనుల కాలమునందు జర్మనీ రాజ్యస్థితి స్థిరపడినది. పట్టణములు పెరిగినవి, ప్రజలయం దుత్సాహము పుట్టినది, నూతనాదర్శములు వ్యాపించినవి. ధర్మాభిలాష వర్ధిల్లినది. పట్టణంబులందు సమితు లేర్పడి ప్రజలకు సంఘబల మేర్పడినది. ప్రజలకు సద్వర్తన మలవడినది. డ్యూచి శబ్దప్రయోగము వాడుకకు వచ్చినది. కాని సామంతప్రభువులు శాఖోపశాఖలుగ చీలి దేశసంక్షోభమునకు గారకు లైరి.

జర్మనీ దేశ చరిత్రమునందు 1250-1273 సం. ల కాలము నాయకుఁడు లేని రాజ్యము. జర్మను రాజ్యాధికారమును వంశపారంపర్యముగ నిలుచుటకు రాజులు యత్నించిరి. కాని పోపుల తంత్రము సామంతుల బలము ప్రతిబంధకములైనవి. పదుమూడవ శతాబ్దమునందు రాజ్యపదము నియోజక సభాధీన మని స్థిరపడినది. నియోజకసభయం దేడ్గు రుండిరి. మెయిన్జ, కొలోను, ట్రియరు స్థానముల మఠాధ్యక్షులు సాక్సని, బవేరియ ప్రభువులు బ్రాండెన్బర్గు, బొహిమియా రాజులు చేర రాజు నెన్నుకొనెడి హక్కును గలిగియుండిరి. ఈ నియోజకసత్వము జర్మను రాజ్యమునకు దౌర్బల్యమును కలిగించినది. సామంతప్రభువులందు ప్రతిప్రభువును రాజుగావలయు నని కుట్రలు పన్నుచు నొండొరులతో కలహించుచుండిరి. నియోజకసభ దుర్బలులను రాజులుగ నేర్పఱచుచుండెను.

పదుమూడవ శతాబ్ద మంతమునందు హాబ్సుబర్గు వంశజుఁ డైన రుడోల్ఫు రాజుగ నెన్నుకొనఁబడెను. రుడోల్ఫు తన పుత్రులకు ఆస్ట్రియ స్టిరియ, కెరినోల కరింతియ సంక్రమించునటులు చేసి, హాబ్సుబర్గు రాజవంశము స్థాపించెను. హాబ్సుబర్గు రాజుల ముఖ్యోద్దేశము తమ వంశబలమును వృద్ధిచేయుట గాని దేశాభ్యుదయము చేయుట గాదు. నేఁటికిని హాబ్సుబర్గు రాజులు ఆస్ట్రియా దేశమును పాలించుచు దేశమును సంరక్షించుటకు సమర్థులుగా నున్నారు. హాబ్సుబర్గు వంశజు లిప్పటికి 600 ఏండ్లుగ యూరపుఖండమునందు రాజులుగ నున్నారు. ఆ వంశజులు 1282-వ సం. నుండి ఆస్ట్రియాకు ప్రభువులు; 1526-వసం. నుండి హంగరి బోహిమియాలకు పాలకులు; 1804-వ సం. నుండి ఆస్ట్రియాకు చక్రవర్తులు; 1438-1806 సం. వఱకు జర్మనీకి రాజులు, రోమకచక్రవర్తులు; 1516-1700సం.లు స్పెయినున కేలికలు, ఈ కాలమునం దింకను ననేకసామంతభూముల కధిపతులు.

యూరపుఖండమునందలి ముఖ్యయుద్ధములు, వర్తమాన సంగ్రామము వలె, హాబ్సుబర్గు వంశజులవలననే సుప్పతిల్లినవి. అయిదవఛార్లెసు దక్క ప్రతిభావంతు లెవరును ఆ వంశమునందు పుట్టలేదు. ఆ వంశజులకు పరంపరాగతం బైన వెఱ్ఱితనము గలదని కూడ ప్రతీతిగలదు.

పదునాల్గవ శతాబ్దమునందు నాల్గవలూయి రాజుగ నుండెను. వాని కాలమునందు దేశ పభివృద్ధిని చెంది జాతీయభావము పెరుగనారంభించినది. పోపులకు చక్రవర్తుల లౌకికాధికారమునందు ప్రమేయము లేదను సిద్ధాంతము స్థిరపడెను. సామంతప్రభువులు సంయోగబలము గలిగియుండిరి. సమితుల సంయోగముకలన ప్రజల బలము వృద్ధిచెందెను.

బొహీమియా రాజైన విన్సెస్లాసు 1376-వ సం. నందు రాజుగ నెన్నుకొనఁబడెను. వాని కాలమునందు పట్టణ సమితులకును సామంతప్రభువులకును కలహములు గలిగినవి. సమితుల పక్షము 1389-వ సం. న దోడింపఁబడినది. సామంతుల బలము హెచ్చినది.

హంగరీ రాజైన సిజిస్మాండు 1410 వ సం. నందు రాజుగ నెన్నుకొనఁబడెను. సిజిస్మాండు హాబ్సుబర్గు వంశజుఁడు. వాని కాలమునం దింతః కలహములు మత కలహములు ప్రబలినవి. ఆయన బ్రాండెన్బర్గు సంస్థానమును హోహెన్జొల్లెర్ను వంశజుం డైన ఫ్రెడెరికున కమ్మెను. హోహెన్జొల్లెర్ను వంశజులు జర్మను సామ్రాజ్యబలమును కేంద్రీకృతము చేసి మహా సామ్రాజ్యమును నిర్మించిరి. సిజిస్మాండు పరిపాలనము వలన జర్మను దేశమునకును ఆస్ట్రియా హంగరీలకును హాబ్సుబర్గువంశజులు రాజులుగ నేర్పడిరి; సిజిస్మాండు పరిపాలనము 1437-వ సం.లో నంతమునొందెను.

జనరలు వాన్ మోల్కి. ప్రస్తుత జర్మను ముఖ్యసేనా నాయకుడు.

దేశచరిత్రమునందు 1440-వ సం. నుండి 1493-వ సం. వఱకు నేలిన మూఁడవ ఫ్రెడెరికు పాలనము ముఖ్యమైనది. వానికాలమునందు జర్మనీబలము తగ్గి ఆస్ట్రియా బలము హెచ్చినది. రోమునందు మూర్ధాభిషిక్తు లైన రాజులలో ఫ్రెడెరికు కట్టకడపటి రాజు. వాని కాలమునందు సామంతులకును పట్టణసమితులకును తిరిగి యుద్ధములు పొసఁగినవి. హోహెనుజొల్లెర్ను వంశజుల ప్రతిభ పెరుఁగ నారంభించినది. సామంతరాజులు ప్రతిఘటించిరి. ఆయన తనయుఁ డైన ఒకటవ మాక్సిమిలియను 1486-1519-వ సం. వఱ కేలెను. సామంతుల నోడించుటకై ప్రయత్నించెను. వాని కాలమునందు చిరకాలమునుండి రగులుచున్న మతావేశము మతపరివర్తనముగ పరిణమించి, జర్మను దేశమునందే కాక యూరపుఖండమునం దంతటను మతయుద్ధాంకురములు నాటఁబడినవి.

పదునైదవ శతాబ్ద మంతమునందు యూరపుఖండమున భావపరివర్తన మేర్పడినది. యూరపుఖండమునందు రోమకచక్రవర్తియైన కాన్స్టెంటైను క్రైస్తవమతవ్యాపనమునకు మూలకారణుఁడు క్రైస్తవమత వ్యాపనముతో రోమక సామ్రాజ్యమునందు నూతన విజ్ఞాన ముదయించినది. క్రైస్తవమతబోధకులు సర్వగుణసంపన్నులు, పండితులు, ప్రజ్ఞావంతులు. చక్రవర్తులు పట్టాభిషేక మహోత్సవసమయమునందు వారియాశీర్వాదమును బడయుచుండిరి. రాజులు మతాధిపతులను, భూము లిచ్చి సత్కరించుచుండిరి. మతాధిపతులు భౌతికాడంబరములందును భోగ సంపదలందును రాజులను ధిక్కరించుచుండిరి.

పదియవ శతాబ్దమునఁటరువను మతాధిపతులు విద్య విజ్ఞానము గలవారు పవిత్రచారిత్రములు గలవారు ప్రజలపూజ్యులును బడయుచుండిరి. కాని కాలక్రమమున మతాధిపతులు విషయలోలురై బాహ్యాడంబర సమన్వితు లైరి.

పదునాల్గవ శతాబ్దమునందు యూరపుఖండపు పరిస్థితులు మారినవి. ప్రజలయందు విజ్ఞానము వ్యాపించినది. వ్యాపారము విజృంభించినది. పట్టణములు ప్రబలినవి. పట్టణవాసము నాగరకవ్యాప్తికి సాధన మైనది. కళావిజ్ఞానము వృద్ధిచెందినది. విద్యావంతులకు మతమునందు నమ్మకము తగ్గినది. పోపులదురాశ, అపవిత్ర ప్రవర్తనము, మతాధిపతుల దౌర్జన్యము గౌరవమును పోఁగొట్టినవి. ప్రజలకు భావస్వాతంత్ర్యము గలిగి మతపరివర్తన మేర్పడినది.

మతపరివర్తకులలో లూథరు ప్రఖ్యాతపురుషుఁడు. ఆ ధీరుఁడు 1417-వ సం. నందు మతదురాచారములను ఖండించుచు నొక పత్రికను దేవాలయపు తలుపునకు కొట్టెను. మతసంస్కర్తలు లూథరు భావముల నామోదించిరి. మతపరివర్తనము మతయుద్ధములకు కారణమైనది. యూరపుఖండమునం దంతటను, ముఖ్యముగ జర్మనియందు, కాథలికులకు ప్రాటెస్టెంటులకు మతయుద్ధములు ప్రబలి వినాశనమునకు కారణము లైనవి.

పిమ్మట నయిదవ ఛార్లెసు రాజుగ నెన్నుకొనఁబడెను. సామంతులు ప్రజలు మతావేశము పూనిరి. దేశమునం దంతటను తీక్ష్ణమైన చర్చలు జరగుచుండెను. మతకలహము లేర్పడెను. పరాక్రమవంతుఁడు జయమును గలిగెను. ఛార్లెసు 1521-వ సం. నందు లూథరు బోధలు ధర్మవిరు

ద్ధము లని ప్రకటించెను. కాని పిమ్మట లూథరు పక్షావలంబకులను కాపాడుట కభయహస్తము నొసంగెను. లూథరుమతస్థులు మతసంరక్షణమునకై యొక సంఘమును స్థాపించిరి. ఛార్లెసు 1546 వ సం. నందు లూథరు పక్షావలంబకులైన సాక్సనురాజును ఇతరులను ముహులుబర్గ యుద్ధమునం దోడించెను. సమయమునకై వేచియుండిన ఫ్రెంచి రాజు రెండవ హెన్రి, మెట్జువర్డును టౌలు నాక్రమించుకొనెను. ఛార్లెసు భయపడి రాజ్యమును ఫర్డినాండు నధీనము చేసెను.

ఫర్డినాండు ప్రాటెస్టెంటు మతమును నిర్మూలముచేయ సమకట్టెను. ఇంగ్లాండు, హాలెండు, డెన్మార్కు ప్రాటెస్టెంటు మత సంరక్షణమును చేయుటకై కంకణము, కట్టుకొనినవి. ముప్పదేండ్ల యుద్ధ మారంభ మైనది. జర్మనీదేశము 1616-48 సం.ల వఱకును యుద్ధరంగములకు నిలయము. స్వీడను రాజు గస్టవసుఒడోల్ఫసు మహాసైన్యముతో జర్మనుదేశమున ప్రవేశించి దేశసంక్షోభమును గలిగించెను. మహాశూరుఁడైన ఓడోల్ఫసు లూట్జెను యుద్ధమునందు మృతినొందెను. ప్రాటెస్టెంటు పక్షపు సైన్యములును కాథలికు పక్షపు సైన్యములును పట్టణంబులను పాడుచేసి సంక్షోభమును పుట్టించి సంహారముచేసిరి. సగపాలు ప్రజలు నశించిరి. సంపదలు పోయినవి. దేశాభ్యుదయమునకు భంగము గలిగినది. వెస్టఫేలియ యొడంబడికవలన, ఫ్రాన్సునకు మెట్జు, వర్డును, టౌలు ఆల్సేసునందలి కొంతభాగము కలిసెను. జర్మనీయందలి యుత్తరభాగములు కొన్ని స్వీడనుతో కలిసెను.

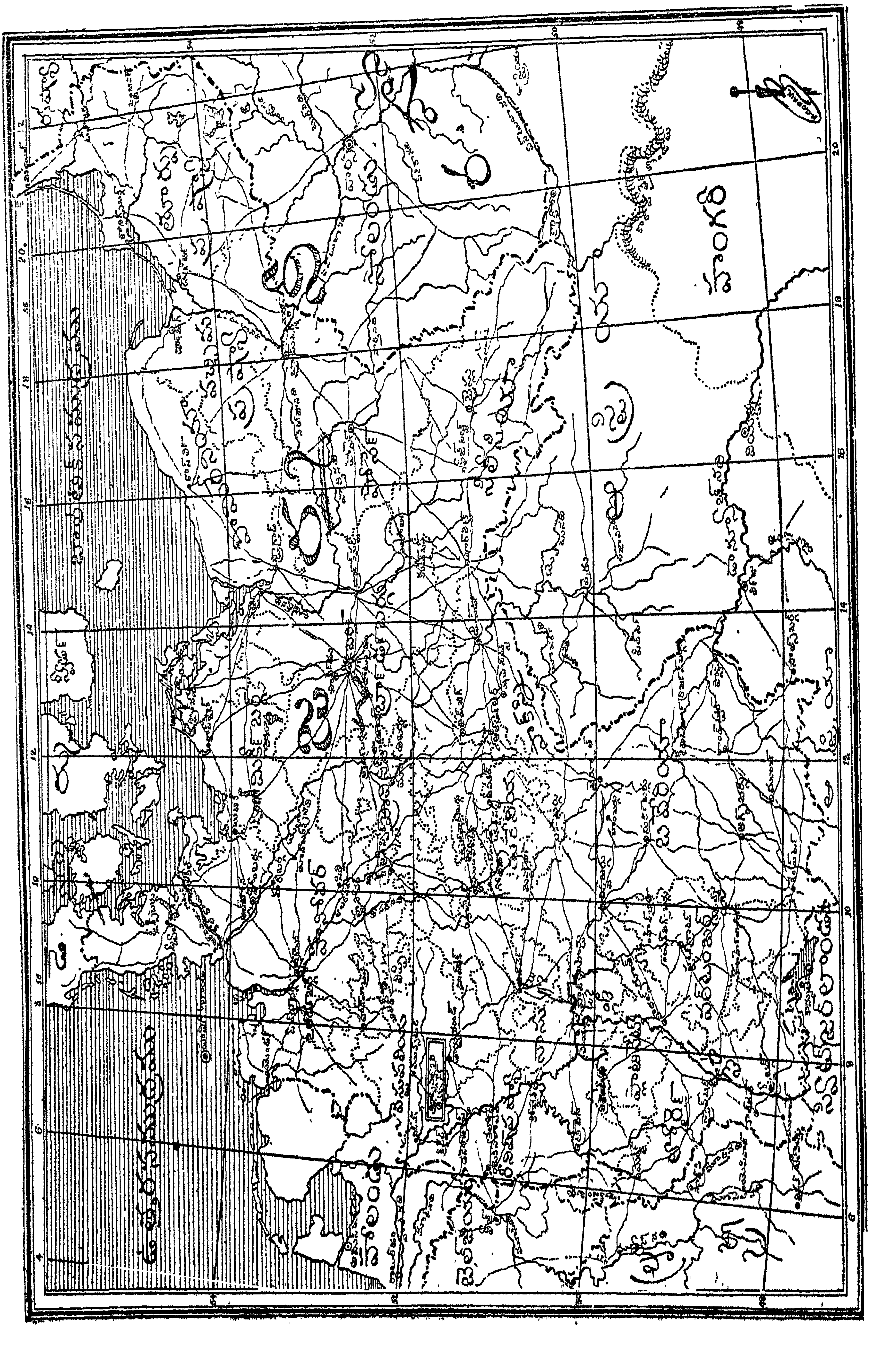
వెస్టఫేలియ సంధివలన యూరపురాజ్యములకు వర్తమానస్థితి యేర్పడినది. పిమ్మట జరగిన యుద్ధము లన్నియు రాజ్యలాభమునకై చేయఁబడిన యుద్ధములు. పదునేడవ శతాబ్దమునందు ఫ్రెంచిరాజు పదునాల్గవ లూయి తన రాజ్యమును వ్యాపింపఁజేయఁ దలఁపడెను. జర్మనురాజ్యము దుర్బలస్థితియం దుండెను. ఫ్రెంచిరాజ్యము జర్మనీ నుండి స్ట్రాసుబర్గు మొదలగు దేశములను కలుపుకొనెను.

పిమ్మట స్పెయిను దేశపు ఔరసత్వపు హక్కును గుఱించి గలిగిన యుద్ధములలో జర్మని రెండు పక్షములందును చేరి యుద్ధము చేసెను. హాప్సుబర్గువంశజులు స్పెయిను, ఆస్ట్రియ, జర్మని రాజ్యములకు రాజులుగ నుండిరి. ఆరవ చార్లెసుతో హాప్సుబర్గువంశము నందు పురుషసంతతి నశించెను. మేరియా థెరీజా, ఆమె తండ్రి చేసిన ఏర్పాటుల ననుసరించి, ఆస్ట్రియాకును నితరరాజ్యములకును పాలకత్వము వహించెను. ఆమె భర్త ఫ్రాన్సిసు 1745-వ సం. నందు చక్రవర్తిగ నెన్నుకొనఁబడెను. రుష్యా, సాక్సని, స్వీడనుల సహాయము వలన నాస్ట్రియారాజులు జర్మనురాజ్యపాలనమును తిరిగి స్థాపింపఁదలపెట్టిరి. ఆ యుద్ధములు ఏడేండ్ల యుద్ధ మని ప్రసిద్ధి కెక్కినవి. ప్రష్యా రాజైన ఫ్రెడరికు మహామహుఁడు యుద్ధమునందు సంపూర్ణవిజయమును పొంది యుద్ధతంత్రజ్ఞులలో నగ్రగణ్యుఁ డని ప్రసిద్ధి కెక్కి హోహెంజొల్లారను వంశమును స్థిరముగ స్థాపించెను.

హాప్సుబర్గువంశజులు శత్రువుల నెదుర్కొనుచుండఁగ, హోహెంజొల్లారను రాజులు తమ రాజ్యమును వ్యాపింపఁజేసి బలపఱుప నుపక్రమించిరి. ఆ వంశమువారిలో ఫ్రెడరికు విలియము 1640-1688 సం. వఱకును పాలించి ధర్మాధర్మములతో నిమిత్తములేకనే రాజ్యమును వ్యాపింపఁజేసి సంపదలను వృద్ధిచేసెను. ఆయన సుతుఁడు ఒకటవ ఫ్రెడరికు 1688-1713 సం.ల వఱకును నేలి ప్రష్యా రాజబిరుదమును పరిగ్రహించెను. రెండవ ఫ్రెడరికు మహామహుఁ డని కీర్తి గడించి 1740-1786 సం.ల వఱకు నేలెను. ఆ రాజేంద్రుని కాలమునందు జర్మనుదేశమునకు నూతనయుగారంభము. రాజ్యమునందు సైలీషియ, పోలాండులోని కొంతభాగము చేర్చఁబడినవి. సైన్యము సుశిక్షితమై బలము గలిగియుండెను. ప్రజలకు జాతీయ గౌరవము ఆత్మప్రత్యయము నేర్పడినవి. ఫ్రెంచినాగరికము వలన సమ్మోహితులైన ప్రజలు, ప్రత్యేకవ్యక్తతను స్థాపింప నెంచిరి. రాజు నిరంకుశాధికారాభిమాని యైనను ప్రజాసేవకుఁడు. ఆశాపరుఁడైనను నింగితజ్ఞుఁడు. బలవంతుఁడైనను ధర్మప్రవర్తకుఁడు. దేశాభ్యుదయమునకై రాజునకు ప్రతిభావంతులైన కవులు, గాయకులు నాటకకర్తలు, తత్త్వజ్ఞులు తోడ్పడిరి.

షిల్లరు తన కావ్యములందు జర్మను జాతీయాత్మను వ్యక్తీకరించెను. ఫిచియు షెల్లింగును జర్మను జాతీయనిష్ఠను వ్యాపింపఁజేసిరి. క్యాంటు తత్త్వజ్ఞానము నుపదేశించెను. మహానుభావుఁడు గెయిటి గంభీరభావంబుల కనురూపంబైన భాషార్ణవంబును భాషార్ణవంబున కనుకూలంబులైన విశాలభావంబులను నిర్మించెను. గెయిటి కావ్య రచనలయందు కృత్రిమనిర్మాణమును నిరసించి సరళమార్గము నవలంబించెను. నాయికానాయకుల గుణశీలకథనమే కావ్యమునకు ప్రాణ మని స్థాపించెను. సామాన్యమానవులందు సయితము ప్రాచీనగాథలతో ప్రమేయము లేకయే, దివ్యగుణశీలములను వ్యక్తీకరించెను. హర్డరు జర్మనుల సుగుణంబుల నుగ్గడించుచు పూర్వాపరకారణంబుల ననుసరించి జర్మను జాతీయతత్త్వమును బోధించెను; ప్రబంధశతంబులకంటె నొక వీరగీతము భావపరిస్ఫుటమున కెక్కువ ప్రయోజనకర మని తెలిపెను. షిల్లరు జర్మను ధీరుల సుగుణశీలంబులను నాటకంబులందు సంస్తుతించెను. నవలాకారులు చరిత్రాత్మకంబైన నవలలను ప్రకటించి ప్రజలకు స్వదేశచరిత్రపఠనమునం దుత్సాహము కల్పించిరి.

నూతనగ్రంథములు జర్మనులందు నూతనభావప్రపంచము నుదయింపఁజేసినవి. జర్మనులకు తమ ప్రాచీనవైభవమునందును భావి భాగ్యస్థితియందును నమ్మకము కుదిరినది. భావప్రపంచమునకు తగిన కార్యపరతంత్రులు కూడ జర్మను రాజ్యరంగమునందు బయలుదేఱి దేశసేవకై కంకణము కట్టుకొనిరి. రాజ్యధర్మభావము ప్రజలయం దుదయించినది. కవులు, గాయకులు, వీరులు, ధీరులు, పండితులు పామరులు, వైదికులు లౌకికులు, సామంతులు, ప్రజలు దేశారాధన పరాయణులై ఫ్రెడరికుమహామహుని మార్గము నవలంబించిరి. ఇట్టి మహాయుగములె జాతుల చరిత్రములందు విజయములకంటెను, సైన్యములకంటెను, సంపదలకంటెను పవిత్రములై శోభాయమానంబులై,

విజ్ఞానప్రదంబులై జాతీయపరిణామంబునకును, మానవస్వాతంత్ర్యమునకును సాధనంబులుగ నేర్పడినవి.

ఫ్రెడరికుతో నారంభమైన జర్మనుజాతీయతను ఫ్రెంచి పరివర్తనము పెంచి బలపఱచినది. పదునెనిమిదవ శతాబ్దాంతమునందు యూరపురాజ్యములలో ప్రజలు సామంతుల దౌర్జన్యమునకు బలి యగుచుండిరి. బ్రిటీషు ద్వీపములందు మాత్రము ప్రజలు స్వాతంత్ర్యము గలిగియుండిరి. ఫ్రెంచిపరివర్తనము యూరపురాజ్యములకు విషాదమును పుట్టించినది. ఫ్రెడరికు ఫ్రెంచిరాజునకు యుద్ధారంభమునందు సహాయముచేసెను. కాని నెపోలియను రణరంగమునందు చేరి రాజ్యబీభత్సము చేసినపుడు జర్మను లాంగ్లేయులతో చేరి నెపోలియను నోడించిన యితిహాసము సుప్రసిద్ధము. ఆ సందర్భమునం దాస్ట్రియాచక్రవర్తి రెండవ ఫ్రేన్సిసు జర్మనురాజ్యపదమునందు గల హక్కును వదలుకొనెను. అప్పుడు జర్మనీ ఆస్ట్రియా రాజ్యములకు చిరకాలబద్ధమైన హాప్సుబర్గువంశపాశబంధము విడి, రెండు సామ్రాజ్యము లేర్పడినవి. ట్యూటనుజాతి రెండు భాగములుగ విభజింపఁబడినది. వర్తమాన సంగ్రామాంతమునం దీరాష్ట్రములు తిరిగి యొక రాష్ట్రముగ నిర్మితమగుట భగవత్సంకల్పము కావచ్చును.

ఫ్రెంచిపరివర్తనము నాటిన బీజములు పెరిగి యూరపురాజ్యములందు సుస్థిరము లైనవి. నెపోలియను సంక్షోభము వల్లారి జర్మను ప్రజలయందు దేశాభిమాన ముదయించినపుడు జర్మనుజాతీయ నిర్మాణము సాధ్యమైనది. జాతీయనిర్మాణమునకు రాజ్యధర్మము కంటె బలతరంబైన సాధనంబు లేదు. జర్మనుదేశమునందు సామంత రాజులు స్వతంత్రులుగ నుండినపుడు కేంద్రీకృతాధికారమున కవకాశము లేక, బలము చీలి ప్రజాసౌఖ్యమునకును దేశసంరక్షణమునకును ననుపయోగముగ నుండెను. సామంతరాజ్యములు స్వతంత్రరాజ్యాధికారము గలిగియుండెను. రాజ్యములకు సంయోగ మేర్పడి సంయోగపరిపాలనము స్థాపింపఁబడెను. ముప్పది తొమ్మిది సామంత రాజ్యములును చేరి సంయుక్తజర్మనురాజ్యమును స్థాపించినవి. సంయుక్త రాజ్యపు రాజ్యతంత్రము ఫ్రాంకుఫోర్టునందు కూడెడి సభలో నిర్ణయింపబడుచుండెను. ఆస్ట్రియా ప్రతినిధి ఆ సభకధ్యక్షుఁడు. ఇది జర్మనురాజ్యాంగ నిర్మాణంబునకు మూలబీజముగ నుండెను. జర్మనీయం దుదయించిన ప్రజాప్రబోధమును చల్లార్చుటకై మూడవ ఫ్రెడరికు విలియము రాష్ట్రీయశాసన సభలను నిర్మించెను. కాని వానికి జర్మనుసామ్రాజ్యపాశమును దృఢపఱుపఁ జాలినశక్తి లేకుండెను.

1835-వ సం. నందు నిర్మితమైన (జొల్లవరిన్ Zollpeerein) శుల్కపాశబంధమువలన సంయుక్తపాలనము దృఢతరమైనది. ఆ సంయోగమునం దాస్ట్రియా తప్ప తక్కిన జర్మనురాజ్యములు చేరినవి. నాల్గవ ఫ్రెడరికు విలియము 1840-61 సం.ము ప్రష్యాను పాలించెను. 1848-వ సం. నం దేర్పడిన పరివర్తనమున ప్రజలు రాజ్యాంగ సంస్కరణము నేకగ్రీవముగ కోరిరి. రాజు ప్రజాసంరంభము నుపశమింపఁ జేయుటకై జాతీయసభను స్థాపించెను. ఆ సభయం దాస్ట్రియా దక్క తక్కిన రాజ్యముల ప్రతినిధులు గలరు. పత్రికలకు స్వాతంత్ర్య మేర్పడెను. ప్రాతినిధ్యము నిర్ణయింపఁబడినది. న్యాయవిచారణమునందు పంచాయతీ సభలు సమకూర్పఁబడినవి. నిర్బంధసైనిక శిక్షాంకురములు స్థాపితములైనవి. విద్యావ్యాపనమునకు సదుపాయములు కల్పింపఁబడినవి. పరిశ్రమలు వృద్ధిచెంద నారంభించినవి.

జర్మనురాజ్యమునకు ఆస్ట్రియా ప్రతిబంధకము వదలలేదు; చాలినంత బలము గలుగలేదు; ప్రష్యారాజ్యము సామ్రాజ్యమునకు కేంద్రస్థానము కాలేదు. ఫ్రెడరికు విలియమునకు గలిగిన చిత్తవైకల్యమువలన వాని యనుజుఁడు మొదటి విలియము ప్రష్యాకు రాజాయెను. ఆ రాజునకు పుణ్యవశమున బిస్మార్కు మంత్రిగ నేర్పడెను.

పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు యూరపుఖండమున బిస్మార్కును మించిన రాజనీతిజ్ఞుఁడు లేఁడనుట యతిశయోక్తి గాదు. చంద్రగుప్తునకు చాణక్యునివలె విలియమునకు బిస్మార్కు రాజ్యప్రాప్తికై తోడ్పడెను. బిస్మార్కు ప్రజ్ఞావంతుఁడు, దృఢచిత్తుఁడు, కఠినాత్ముఁడు, రాజసేవాపరాయణుఁడు, దేశభక్తుఁడు. ఆ మంత్రివర్యుఁడు సమయోచితముగ సామదానభేదదండోపాయముల నుపయోగించుచు రష్యా, ఫ్రాన్సు, ఆస్ట్రియా, ఇటలి, ఇంగ్లాండు మొదలగు రాజ్యములను లాలించుచు బెదరించుచు నోడించుచు జర్మను సామ్రాజ్యమును వ్యాపింపఁజేసి బలపఱచెను.

ఆస్ట్రియా యొక్క యధికారమును, సామంత రాజ్యముల నానాత్వమును జర్మనురాజ్యదుర్బలత్వమునకు గారణములు. ప్రష్యా 1886-వ సం. నందు ఆస్ట్రియాను కోనిగ్రాట్జునొద్ద నోడించి ప్రేగు ఒడంబడికవలన ష్లెస్విగు హోల్‌స్టీను దేశములను తన రాజ్యమునందు చేర్చుకొనెను. ఈసంధివలన జర్మనీ యాస్ట్రియాలకుఁ గల సంబంధము సంపూర్ణముగ విడిపోయినది. జర్మనురాజ్యముల నేకభావబద్ధములుగ చేయుటకై 1870-వ సం. నందు ఫ్రాన్సునకును జర్మనీకిని యుద్ధము సంప్రాప్తమైనది. యుద్ధకారణములు బిస్మార్కు నిర్మితము లని ప్రతీతి. 1871-వ సం. నందు ఫ్రాన్సు సంపూర్ణముగ నోడింపబడెను. మూడవ నెపోలియను లక్షలకొలఁది సైనికులును ఖైదీలుగ చిక్కిరి. 320 కోట్ల రూప్యములను ఆల్సేసు లోరేను దేశములను నిచ్చి ఫ్రాన్సు సంధి చేసికొనెను. విలియము మహావైభవముతో సామంతరాజపరివేష్టితుఁడై ఫ్రాన్సుదేశమునందు వర్సైలు పట్టణమున సంయుక్త జర్మను సామ్రాజ్యంబునకు చక్రవర్తిగ పట్టాభిషిక్తుండయ్యెను. బిస్మార్కు రెండవ సంకల్ప మీడేరినది. హోహెన్‌జొల్లెరిన్ వంశజులు జర్మను సామ్రాజ్యాధిష్ఠాత లైరి. జర్మను సామ్రాజ్యమునకు యౌవనదశ సంప్రాప్తమైనది.

బిస్మార్కు నిరుపమానంబైన బుద్ధివైభవముతో జర్మను సామ్రాజ్యసంపదలను ప్రతిభను నభివృద్ధి చేయుచుండెను. కఠినాత్ము

లకు నిరంకుశాధికారాభిమానము సహజము. రాజ్యతంత్రములందు చతురుపాయములలో ముఖ్యముగ దండోపాయమునందు బిస్మార్క్కున కభిమానము మెండు. 1871-వ సం. తరువాత జర్మనియందు పరిశ్రమలు వ్యాపించి సంపదలు పెరిగినవి. మతస్వాతంత్ర్యమునకు నిలయమైన జర్మనియందు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము ప్రబలినది. వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము ప్రజాసత్త్వమునకు కారణమైనది. నిరంకుశాధికారాభిమాని యైన బిస్మార్క్కున కీ భావనలు రుచ్యములు కావు. దండోపాయముచేత ప్రజాసత్త్వ వాదులను సంహరింపఁదలపెట్టెను.

అప్పుడు స్వాధికారాభిమానమునందు బిస్మార్క్కును తలదన్నిన రెండవ విలియము చక్రవర్తి జర్మనురాజ్యరంగమునందు ప్రవేశించెను. స్వాధికారప్రియులైన యిరువురకు పొందు పొసఁగుట కష్టము. చక్రవర్తి మతము నెగ్గినది. ధర్మాధర్మములను తలపోయక హోహెన్జొల్లెరను వంశాభివృద్ధికిని జర్మను సామ్రాజ్యోద్ధరణమునకును తన జీవితము ధారవోసిన మంత్రిపుంగవుఁడు 1890 సం. నందు మంత్రిత్వమును నిర్బంధముమీఁద మానుకొనెను.

1872-వ సం. నుండియు ఫ్రాన్సుపరాజయానంతరము జర్మను సామ్రాజ్యమునందు నూతనయుగ మేర్పడినది. నూతనావశ్యములు తలయెత్తినవి. నూతనోత్సాహము వ్యక్తమైనది. విజయము నతిసులభముగ రుచిచూచిన జర్మనులకు విజయపరంపరలం దాశ యేర్పడినది. నష్టపూరణమునకై ముట్టిన 400 కోట్ల రూప్యములు ధనలోభమును పుట్టించినవి. ధనలోభమునకు రాజ్యలోభము జతపడినది. జర్మనులు తలంచినట్లు ఫ్రెంచిరాజ్యము చెడక యతిత్వరితముగ కోలుకొనినది. జర్మనులు విజయకాంక్షతో సమరసన్నాహములు చేయఁగడంగిరి. ఇటలీ ఆస్ట్రియా దేశములతో సంధి చేసికొనిరి; విజయదివసంబునకై సంపూర్ణమైన విశ్వాసంబుతో చక్రవర్తి, మంత్రి, యోధులు, విద్వాంసులు, వర్తకులు, మతబోధకులు, సామాన్యులు అందఱును నిరీక్షించుచుండిరి. పాఠశాలలు, నాటకశాలలు కోటలు, శిబిరంబులు సమస్త విజయధ్వనులతో పిక్కటిల్లుచుండెను.

పందొమ్మిదవ శతాబ్దము ప్రారంభమున జర్మనీదేశమునందుఁ గలిగిన భావపరివర్తనమువలన జర్మనుజాతీయ వ్యక్తత బలపడినది. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమంతమునందు వ్యక్తివ్యక్తత బలపడ నారంభమైనది. ట్రీషి, నిషీ మొదలగు తత్త్వజ్ఞులు వ్యక్తిజీవనమే సంఘజీవనమునకు కీలక మని బోధించిరి. వ్యక్తిప్రకర్షణమునకును జాతీయప్రకర్షణమునకును ననుసంధాన మేర్పఱుపఁబడినది. కెయిజరునందు జర్మనువ్యక్తియు జర్మను జాతీయతయు మూర్తీభవించినవి. జర్మనుజాతీయబలమును స్థాపించిన బిస్మార్క్కునకు లోకవ్యాప్తంబైన సామ్రాజ్య నిర్మాణమునందు విశ్వాసము లేదు. కెయిజరునకును వాని యనుచరులైన బరన్హార్డి మోల్ట్కి మొదలగు దేశాభిమానులకును గలదు. లోక సామ్రాజ్యప్రాప్తికై కెయిజరు జర్మనుసామ్రాజ్యసంపదలను వినియోగింప నుపక్రమించెను. సుశిక్షితమైన సైన్యము, యుద్ధనౌకాదళము నిర్మింపఁబడెను. యుద్ధోపకరణములు విపరీతముగ నిర్మింపఁబడెను. పరిశ్రమలు వృద్ధిచేయఁబడెను. జర్మనుల శాస్త్రజ్ఞానము పదార్థనిర్మాణములకును, మారణసాధననిర్మాణములకును వినియోగింపబడినది. సకలరాజ్యములందును జర్మనులు ముష్టిప్రహారముల నుపయోగించుటకు సంసిద్ధులై యుండిరి.

అన్ని యుగములందును లోకకంటకులకు ముప్పు తప్పక కలుగుచుండెను. కెయిజరు దురాశ మితి మీఱినది. జర్మనుల క్షాత్రభావవిజృంభణము లోకసంక్షోభమునకు కారణమైనది. యూరపు రాజ్యములందు సైన్యములు, సైన్యోపకరణములు, యుద్ధనౌకలు, యుద్ధవిమానములు సకలభావములను నావరించినవి. ప్రష్యాగాజు లిట్టి భావవ్యాపనమునకు కారకులు. క్షాత్రదౌర్జన్యసంహారము చేసి శాంతిని స్థాపించుటకై బ్రిటిషుసామ్రాజ్యము యుద్ధమునందు చేరినది. సామ్రాజ్యాంతర్భాగమైన భరతఖండమును చేరినది. భారతయోధులు విజయకాంక్షతో యుద్ధము చేయుచున్నారు.

జర్మనుసామ్రాజ్య విస్తీర్ణము	చతురపు మైళ్లు	208,780
ప్రజాసంఖ్య		64,925,993
ఆదాయము 1913 లో	సవరనులు	178,869,935
వ్యయము	,,	178,869,935
సైన్యబలము		5,400,000

యుద్ధమునకు ముందు జర్మను అధినివేశముల

విస్తీర్ణము	చతురపుమైళ్లు	1,131,489
ఆదాయము	సవరనులు	2,386,500
వ్యయము	,,	6,054,500
జనసంఖ్య		12,969,300

పాలనము సంయుక్తపాలనము. శిష్టుల సభ, ప్రజల సభ రెండు సభలు గలవు.

తే. ఈశునకుఁ బ్రీతికరము లై యొసఁగునట్టి
అష్టవిధపుష్పములను నీ వతులభక్తిఁ
బొందుమీ వానిచే దేవుఁ బూజఁ జేయఁ
దగును వసురుంధు తనియును దాన మనస !

NIETZSCHE

కీర్తిశేషుడయిన నీష్కీ. జర్మను తత్వశాస్త్రజ్ఞుడు

TREITSCHKE

కీర్తిశేషుడయిన ట్రీష్కీ. జర్మను చరిత్రకారుడు

VON MOLTKE

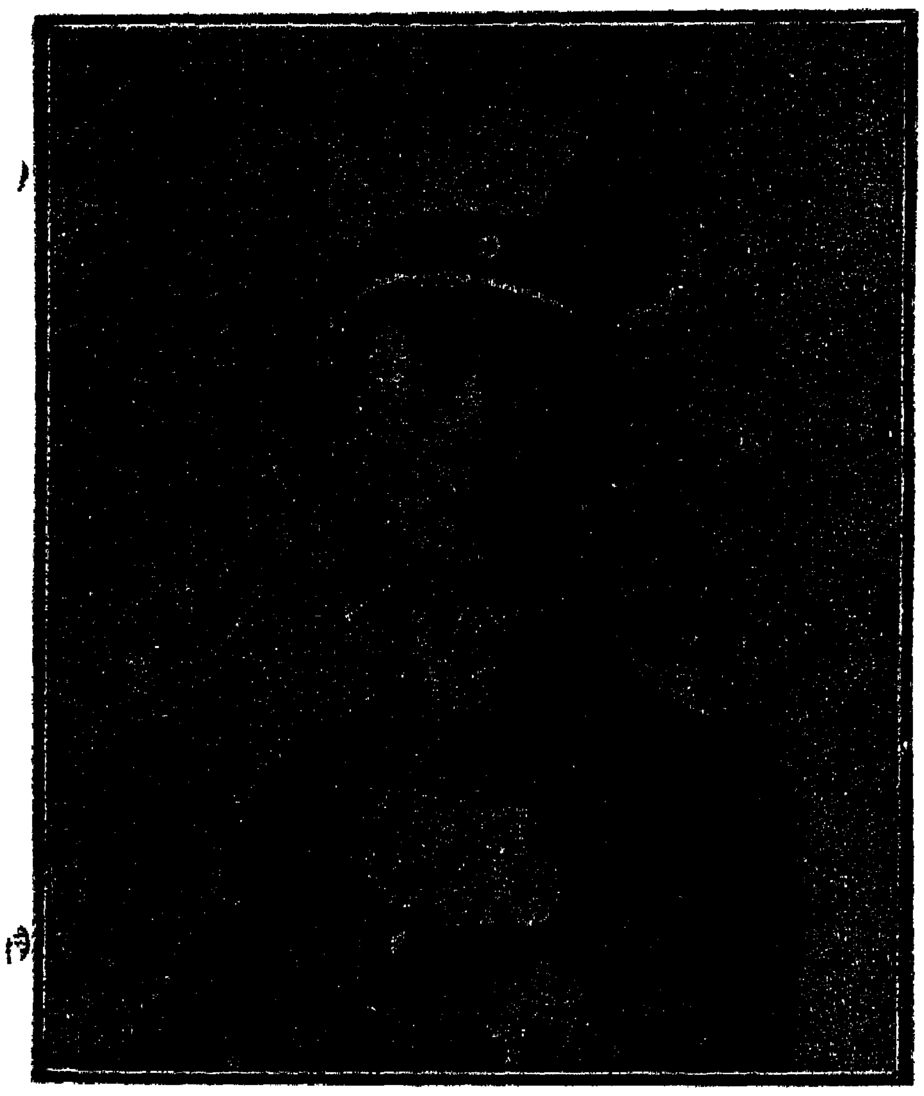
గతించిన వాన్ మోల్ట్కీ. జర్మను సైన్యనిర్మాత

HERR VON JAGOW

హర్ వాన్ జాగో. ప్రకృత జర్మను విదేశాంగమంత్రి

CROWN PRINCE OF GERMANY

జర్మనీ యువరాజు

VICE ADMIRAL INGENOHL

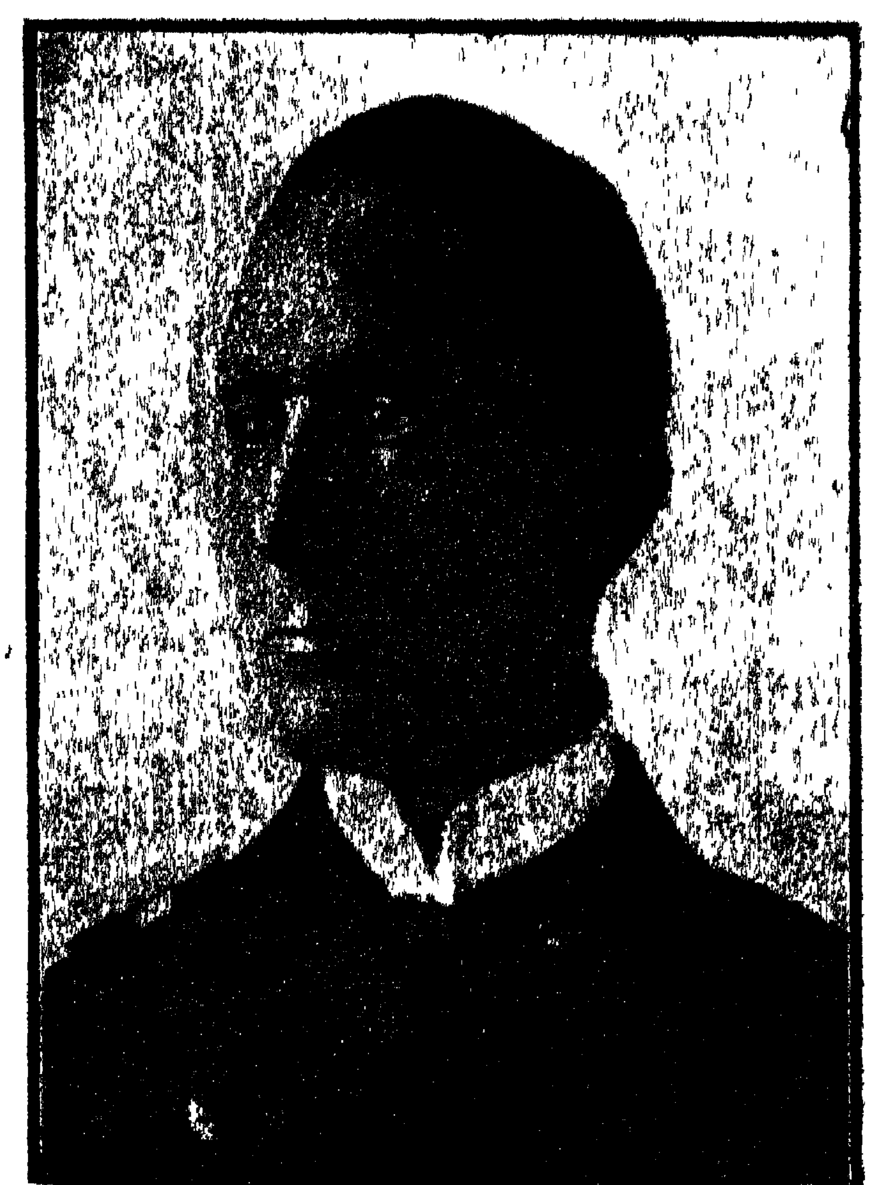
వైస్ అడ్మిరల్ ఇంగెనోల్. జర్మను యుద్ధసా[illegible]నాధిపతి

ADMIRAL VON TIRPITZ

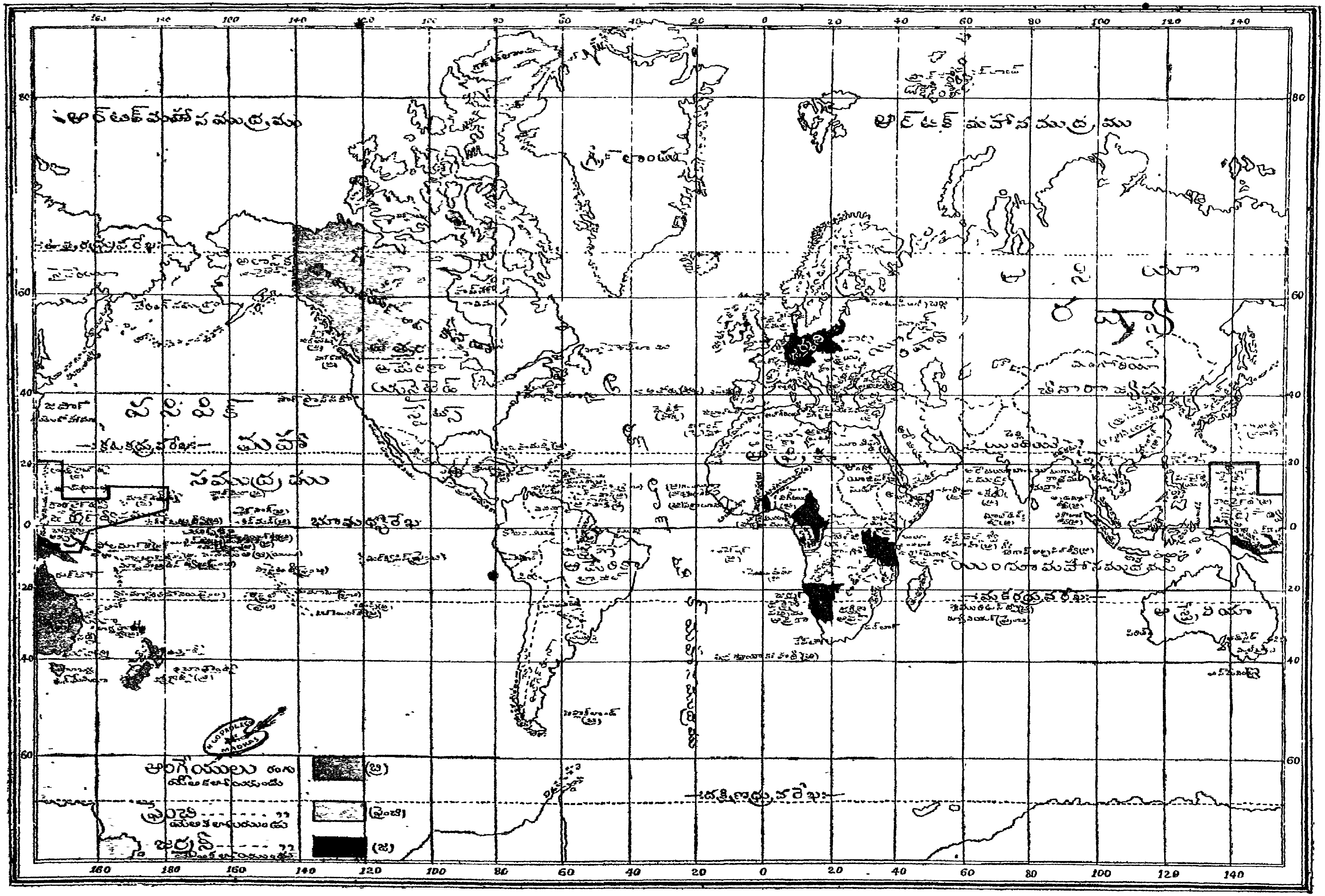

వాన్ టిర్పిజ్. జర్మను యుద్ధనావాంగ మంత్రి

CAPTAIN VON MULLER

ఎమ్డెన్ క్రూయిజరుకు కెప్టనగు వాన్ముల్లర్

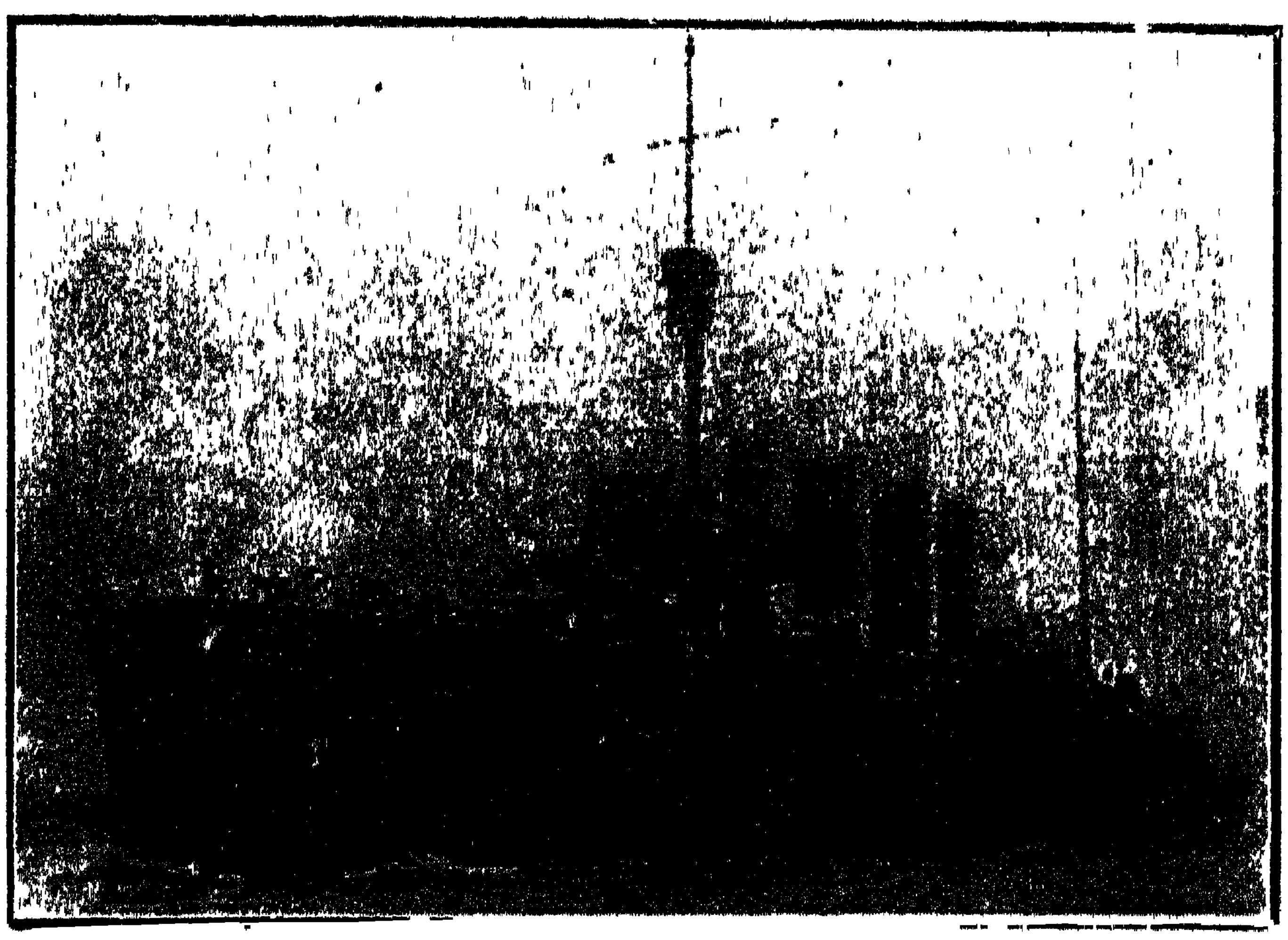

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము

సుఖదుఃఖములు జయాపజయములు కలిమి లేములు కర్మఫలసంజాతములు దైవాధీనములు. లోకమునందు వ్యక్తులకు జాతులకు దశాభేదము లనంతములు. అట్లాంటిసు లెమూరియా సామ్రాజ్యము లంతరించినవి.

బ్రిటీషు సామ్రాజ్య సైన్యము

బ్రిటీషు యుద్ధశాల

అస్సిరియనులు గ్రీకులు రోమనులు దిగ్విజయముచేసి మహాసామ్రాజ్యములను స్థాపించిరి. కాని లోకచరిత్రమునం దింతవఱకును బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమును బోలిన మహాసామ్రాజ్యము గానరాదు. వైశాల్యము నందును, వైభవము నందును, పరిపాలనము నందును, ప్రతిభయందును, ధర్మసంరక్షణము నందును బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము భూతవర్తమాన సామ్రాజ్యములందు సాటిలేనిది. సామ్రాజ్యము భూతలమునం దంతటను నాల్గవభాగము నాక్రమించి వ్యాపించి యుండుటవలన దానియందు సూర్యుఁ డస్తమింపఁడు. సామ్రాజ్యసంపదలకు మితిలేదు. ఇది ప్రజాపరిపాలనా నిర్మాణములకు మాతృస్థానము; గౌరవసన్మానములకు ప్రమాణముగ నెన్నఁదగినది. ఈ సామ్రాజ్య చరిత్రమును సంక్షేపముగ నైనను నీ సంచికయందు ప్రకటించుట యలవిగాని పని. బ్రిటీషు సామ్రాజ్య చరిత్రమును వ్రాయవలయుననిన మూడు నాలుగు వందల యేండ్ల లోకచరిత్రమును వ్రాయఁబూనుట యైయుండును. మఱియు బ్రిటీషు సామ్రాజ్య చరిత్రముకొంతయైనను విద్యావంతులకుఁ దెలిసియున్నది. ఇచట బ్రిటీషు సామ్రాజ్యములోని భిన్నభాగముల వైశాల్యాది విశేషాంశములు మాత్రము తెలుపఁబడును.

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు మాతృస్థానము బ్రిటీషుద్వీపములు. వానియందు ఇంగ్లాండు స్కాట్లాండు ఐర్లాండు చేరియున్నవి. వాని సంక్షేపచరిత్ర యాంధ్రభాషయందు ప్రకటింపఁబడియున్నది.

సామ్రాజ్య భాగములయొక్క విస్తీర్ణమును జనసంఖ్యయు వ్యాపారమును

దేశము	విస్తీర్ణము	జనసంఖ్య	దేశము	విస్తీర్ణము	జనసంఖ్య
బ్రిటిషు ద్వీపములు	1,21,377	4,64,07,037	మధ్యఅమెరికా	8,600	50,000
యూరపు	121,512	458,78,500	వెస్టు ఇండీసు	12 [illegible]00	1,7[illegible]0,000
ఆసియా	2,187,550	323,158,000	దక్షిణఅమెరికా	97,800	3,1[illegible],000
ఆఫ్రికా	3,618,245	49,458,150	ఆస్ట్రేలేషియా	[illegible]	6.2 0000
ఉత్తరఅమెరికా	3,893,020	7.458,000	మొత్తము	[illegible]	[illegible]

ఖండములలోని రాష్ట్రములు	ఎట్లు లభించినది	సంవత్సరం	చతురపు మైళ్లు	జనసంఖ్య	దిగుమతి సరకులు	ఎగుమతి సరకులు
యూరపు					పౌ.	పౌ.
సంయుక్తరాష్ట్రము	మాతృదేశము ……	—	121,[illegible]	[illegible]	7[illegible],0[illegible]0,000	[illegible]99,000000
మాను ద్వీపము	,, ……	—	23	5[illegible],000	—	—
చానలు ద్వీపములు	,, ……	—	7[illegible]	97,000	—	—
మాల్టా గోజా	సమాధానముమీఁదనిచ్చివేయఁబడి	1814	12[illegible]	211,000	2,[illegible]	980,000
జిబ్రాల్టరు	,, ,, [నది	1713	2	2[illegible],000	[illegible]5,000	2[illegible],000
ఆసియా						
హిందూదేశము	జయింపఁబడినది. ……	1757-1897	1,9[illegible]	[illegible]15,000,000	172,0[illegible],000	171,000,000
సింహళము	సమాధానముమీఁద నిచ్చివేయఁ	1871	25,[illegible]0	4,10[illegible]	12,50[illegible]	1[illegible],500,000
స్ట్రేయిట్ సెట్టిల్మెంటులు	,, ,, [డినది	1785-1909	1,660	70[illegible],000	[illegible]	[illegible]8,000,000
సంయుక్త మలయా రాష్ట్రములు	,, ,, ……	1874,1888	27,70[illegible]	1,0[illegible],000	12,[illegible]00,000	22,000,000
ఇతరమలయా రాష్ట్రములు	,, ,, ……	1909	11,200	80[illegible],000	—	—
హాంగ్ కాంగు	,, ,, ……	18[illegible]2-1906	39[illegible]	4[illegible]0,000	—	—
వీహైవాయి	,, ,, ……	1898	300	160 000	—	—
ఉత్తరబోర్నియో	ఇచ్చివేయబడినది ……	1877	31,100	20[illegible],000	1,100,000	1,[illegible]00,000
బ్రూనెయి	సముధానముమీఁదనిచ్చివేయఁబడి	1888	4,000	30,000	—	—
సరవాక్	రక్షణార్థము చేరినది. [నది.	1883	50,000	650,000	800,000	1.000,000
సైప్రసు	సమధానముమీఁదనిచ్చివేయఁబడి 1914-లోకలుపుకొనబడినది. [నది	1878	3,600	275,000	700,000	790,000
ఆఫ్రికా						
కేపురాష్ట్రము	సమాధానముమీఁద నిచ్చివేయఁబ	1814	277,000			
నెటాలు.	కలుపుకొనఁబడినది. [డినది	1843	35,400	5,100,000		
ట్రాన్సువాలు	,, ,, ……	1900	110,400			
ఆరంజి ఫ్రీస్టేటు	,, ,, ……	1900	50,100			
బసుతోలాండు	,, ,, ……	—	10,300	350,000	39,000,000	6[illegible],000,000
బెచ్వానాలాండు	,, ,, ……	1895	275,000	126,000		
రోడీసియ	,, ,, ……	1889	450,000	1,750,000		
గాంబియ	సమాధానముమీఁదనిచ్చివేయబడి	1807	4,000	146,000	756,000	788,000
గోల్డు కోస్టు	,, ,, [నది.	1672	80,000	1,400,000	4,025.000	4,307,000
సీరాలియోను	,, ,, ……	1787	34,000	1,100,000	1,400,000	1,500,000
ఉత్తరనైజీరియ	,, ,, ……	1891	255,700	10,000,000	6,500,000	6,100,000
దక్షిణనైజీరియ	,, ,, ……	1891	78,000	7,000,000		
సోమలిలాండు	,, ,, ……	1884	68,000	300,000	250,000	215,000
తూర్పుఆఫ్రిక	,, ,, ……	1888	182,000	4,000,000	1,850,000	1,200,000
ఉగండ	,, ,, ……	1894	223,500	2,500,000	630,000	400,000
జాంజిబారు	,, ,, ……	1890	1,020	200,000	1,000,000	1,100,000
న్యాసలాండు	,, ,, ……	1891	800,000	1,000,000	280,000	175,000

ఖండములు, సీమాప్రదేశములు	ఎట్లు లభించినది	సంవత్సరం	చతురపు మైళ్లు	జన సంఖ్య	ఎగుమతులు	దిగుమతులు
ఈజిప్టు	ఆక్రమించుకొనఁబడినది.	1882	400,000	12,000,000	28,000,000	29,000,000
సుడాను	జయింపఁబడినది.	1898	1,000,000	2,000,000	—	—
మారిషసు	„ ఇచ్చివేయఁబడినది.	1810-1814	720	370,000	2,300,000	2,500,000
సీచిలీసు	సమాధానముమీఁద నిచ్చివేయఁబడినది.	1814	150	23,000	78,000	110,000
ఆసెన్షను	ఆక్రమించుకొనఁబడినది.	1815	40	150	—	—
సెయింటు హెలీన	జయింపఁబడినది.	1673	47	3,500	42,000	6,000
అమెరికా						
ఒంటారియో	జయింపఁబడి ఇచ్చివేయఁబడినది.	1759-1763	407,250			
క్విబెకు	„ „	1759-1763	706,850			
నోవాస్కోషియా	„ „	1627-1713	21,500			
న్యూబ్రన్స్విక	సమాధానముమీఁద నిచ్చివేయఁబడినది.	1763	28,000			
ప్రిన్సుఎడ్వర్డు ద్వీపము	జయింపఁబడినది.	1745-1763	2,200			
బ్రిటీషుకొలంబియ	అధినివేశింపఁబడినది.	1670	355,900	7,200,000	140,000,000	79,000,000
మానిటోబా	„	1813	251,900			
ఆల్బర్టా	„	1670	255,300			
సస్కాచివాను	„	1670	251,700			
వాయవ్యరాష్ట్రములు	„	1670	1,250,000			
న్యూఫౌండ్లాండు	సమాధానముమీఁద నిచ్చివేయఁబడినది.	1583	40,000	240,000	2,700,000	2,400,000
జమెయికా	జయింపఁబడినది.	1655	4,200	850,000	3,050,000	2,710,000
బాహమసు	అధినివేశింపఁబడినది.	1629	4,400	56,000	358,000	276,000
లీవర్డు ద్వీపములు	„	1623-1659	750	140,000	640,000	503,000
విండ్వర్డు ద్వీపములు	ఇచ్చివేయఁబడినది.	1763,1783	510	200,000	800,000	800,000
బార్బెడాసు	అధినివేశింపఁబడినది.	1605	170	196,000	1,460,000	1,086,000
ట్రినిడాడ్ టోబాగో	జయింపఁబడినది.	1797	1,860	330,000	4,700,000	4,500,000
బ్రిటీషు గయానా	జయింపఁబడి ఇచ్చివేయఁబడినది.	1803-1814	90,300	310,000	1,700,000	1,577,000
బ్రిటీషు హాండురాస్	„	1798	8,600	40,500	700,000	550,000
బర్మ్యూడా	అధినివేశింపఁబడినది.	1612	20	19,000	637,000	117,000
ఫాక్లాండు ద్వీపములు	సమాధానముమీఁద నిచ్చివేయఁబడినది	1771	6,500	3,240	100,000	620,000
దక్షిణజార్జియ	„	1771	1,000	—	—	—
ఆస్ట్రేలేషియా						
న్యూసౌతువేల్సు	అధినివేశింపఁబడినది.	1788	310,400	1,650,000		
విక్టోరియ	„	1832	88,000	1,320,000		
దక్షిణఆస్ట్రేలియ	„	1836	904,000	409,000	78,000000	80,000,000
క్వీన్సులాండు	„	1824	670,500	606,000		
టాస్మేనియ	„	1803	26,220	191,000		
పశ్చిమఆస్ట్రేలియ	„	1828	976,000	282,000		
న్యూజిలాండు	„ జయింపఁబడినది.	1845	105,000	1,050,000	31,000,000	22,000,000
ఫిజి	స్వదేశీయులయొద్దనుండి ప్రతిగ్రహింపఁబడినది	1874	7,500	130,000	950,000	1,060,000
పాపువ	కలుపుకొనఁబడినది	1884	90,540	360,000	—	—
సిఫిజు ద్వీపములు	సమాధానముమీఁద నియ్యఁబడినది	1893-1906	12,500	200,000	350,000	300,000

సర్వియా చరిత్రము

ప్రాచీనగాథ

ప్రస్తుత మైరోపామహాసంగ్రామమునకు ముఖ్యకారకులుగ నెన్నఁబడుచున్న సర్వియను లీ రాష్ట్రమువా రే. బాల్కను ప్రజ లందఱిలోను సర్వియనులు స్వేచ్ఛాసామర్థ్యములు గలవారు. సర్బ్బ లని పిలువఁబడువా రీ సర్వియారాష్ట్రమునందే గాక తక్కిన బాల్కనురాష్ట్రములలోఁ గూడ ననేకస్థలములందుఁ గలరు. వీ రతిశూరులు. రణ మన్న నత్యుత్సాహము. క్రీస్తుశకము రెండు మూడు శతాబ్దములందు వీరు కార్పేతియన్ పర్వతప్రాంతములనుండి వచ్చి బాల్కనుద్వీపకల్పమునందంతట నక్కడక్కడ ప్రవేశించిరి. వీరు క్రమక్రమముగ వృద్ధినొంది యారవ శతాబ్దము మధ్యమున దక్షిణయూరపు నంతను దోఁచుకొన మొదలుపెట్టిరి. క్రీ. శ. 620-వ సంవత్సరమునందు హెరాక్లియ సను గ్రీసు చక్రవర్తి సర్బ్బులను డాన్యూబునది దాఁటి కుడిగట్టున నున్న దేశము నాక్రమించుకొనునట్లు ప్రోత్సాహపఱచెను. వా రట్లే ద్వీపకల్పమునందలి పశ్చిమభాగము నాక్రమించుకొని క్రమక్రమముగ నిప్పటి మాంటినీగ్రోను గూడ

చేర్చుకొనిరి; ఈ విధముగ క్రీ. శ. 650-వ సం. నాఁటికి బాల్కను రాష్ట్రములలో చాలభాగమును వశపఱచుకొనిరి; అప్పటి గ్రీకు చక్రవర్తికి కప్పము కట్టుచు, ఆయనకు నామమాత్రమున లోఁబడియుండిన స్వతంత్రప్రభుత్వమును గలిగియుండిరి. అప్పటి సర్బ్బుల రాజుల పేర్లంతగ తెలియరాకున్నవి. 830-వ సం. లో వాయిస్లా వనునతఁడు రాజ్యము చేయుచుండెను. సర్బ్బ లతిస్వాతంత్ర్యేచ్ఛ గలవా రగుటచే వారి యంతశ్శాఖలవా రొకనాయకునిచే నడుపఁబడ నేరక, వారి రాజ్య మంతగ ప్రబలినది గాదు.

కడపట 1143-వ సం. లో స్టైఫెన్ నిమాన్జా యనునతని ప్రభుత్వమువఱకును తమ జాతీయలక్షణమునకు తగిన కులీనప్రభుత్వమునే కలిగియుండిరి. తూర్పు దేశములలో రాజకీయజీవనముతోఁ బాటు మతజీవనము గూడ మిశ్రమమయి యుండును గావున సర్బ్బులకు మతాభిమానము హెచ్చుగ నుండెడిది. కాన్‌స్టాంటైన్, మెథోడియస్ అను మతబోధకులు వీరికి ప్రచారకు లైరి.

తొమ్మిదవ శతాబ్దము నడుమ సర్బ్బుల కధ్యక్షుఁ డగు రస్థోస్లావ్ అనునతఁడు క్రైస్తవమతమును స్వీకరించెను. అతని ననువాతి రాజును క్రైస్తవమునే స్వీకరించుటచే, క్రమక్రమముగ ప్రజ లందఱు క్రైస్తవు లయిరి. క్రైస్తవమతప్రచారముతోఁ పాటు నాగరకత గూడ వ్యాపించి, సర్బ్బులకు సహజమై యుండిన క్రూరలక్షణము లనేకము లంతరించెను గాని, యుద్ధాసక్తి మాత్రము వీరిని విడువమిచే, తమ ప్రాంతములం దున్న బల్గేరియారాష్ట్రముతోను తుర్కీతోడను వీరు తఱచుగ పోరాడుచుండిరి. వీరి యంతఃకలహములవలన, గ్రీసు చక్రవర్తి యిదివఱ కుండిన యాటోమన్ రాష్ట్రము నంతటి నాక్రమించుకొనఁగలిగెను. తొమ్మిదవ శతాబ్దము చివరి భాగములో నీ రెండు దేశములకు తఱచుగ పోరు సంభవించుచుండెను. ఒకప్పు డొకసారొక్కరు రెండవవారిని జయించుచుండిరి. ఈ రీతి నుభయులును దుర్బలు లగుటచే తురుష్కులు వీరిని లోఁబఱచుకొనుట కిటస్థించెను.

సిమియన్ బల్గేరియా రాజుగ నుండినపుడు సర్వియానులకు చాల కష్టములు కలిగెను. సర్వియనులు బల్గేరియావారికి లోఁబడి యుండవలసివచ్చెను. బల్గేరియా రాజ్యముయొక్క ప్రథమదశలో సర్వియా పేరయినను లేకుండెను. పిమ్మట బల్గేరియా రాజు సిమియన్ చనిపోయెను. బల్గేరియాస్థితి తగ్గుచుండెను. సెస్లావు, బల్గేరియాలో ఖయిదీగ నుండిన పాల్ బ్రాంకొవిక్ అను సర్వియా రాజు పుత్రుఁడు. ఈతఁడు ఖయిదునుండి తప్పించుకొని గ్రీకుచక్రవర్తిని సమీపించి, బల్గేరియాపై దండెత్తుటకు తనకు సహాయము చేయ వేఁడెను. మొదటినుండియు బాల్కనురాష్ట్రములలో నొకదానిపై నొకదానిని పురికొల్పి తాను లాభము నొందుట గ్రీసునకు సహజమే కావున తక్షణమే చక్రవర్తి యంగీకరించెను. వెంటనే, సెస్లావు సర్వియా ప్రవేశించి చెదరియున్న సర్బ్బుల నందఱను సమకూర్చుకొని గ్రీకుచక్రవర్తి సాయముతో సర్వియాలో నుండిన బల్గేరియనులను పాఱఁదోలెను. క్రీ.శ. 905-వ సం. మొదలు 11-వ శతాబ్దము ప్రారంభమువఱకు సర్వియా స్వేచ్ఛగ నుండి తిరిగి 1015-వ సం. లో బల్గేరియాకు లోఁబడి పోయెను. మరల 1040-వ సం. లో స్వాతంత్ర్యము పొంది స్టైఫెన్ నిమాన్‌జా రాజు కాలమున, అనఁగా 1143-1149 సం. లలో సర్వియా యభివృద్ధి చెంద మొదలిడెను. ఈయన 1169-వ సం. లో బాస్నియాను గూడ సర్వియాకు చేర్చెను; సామంత రాజులను వశపఱచు కొనెను. కాని నామమాత్రమునకైనను తనపై నున్న గ్రీకుచక్రవర్తి యధికారమును తప్పించుకొనలేక పోయెను.

పిమ్మట కాన్‌స్టాంటినోపిలులో మాన్యుయల్ కోమ్నెనస్ అను రాజును దర్శించి తన విధేయతను చూపి, వెనీషియనులపై తాను సహాయము చేసినందులకై, సర్వియాకును మాంటినీగ్రోకును

నడుమ నున్న, యిప్పుడు నోవాబజా రని పిలువఁబడు, రాస్కియా జిల్లాను ప్రతిఫలముగ సంపాదించెను. 1180-వ సం. లో మాన్యుయల్ రాజు చనిపోయి కాన్‌స్టాంటినోపిలు బలహీనముగ నుండినపుడు నిమాన్జా తన రాజ్యమును వృద్ధిపఱచుకొనుటకు మంచి సమయ మను కొని జయించి తన రాజ్యమునకు చేర్చుకొని ప్రెస్టినాను తనకు ముఖ్య పట్టణముగ చేసికొనెను. ఇప్పు డీతని రాజ్యము మునుపటికి రెండింత లాయెను. ఇంతటితో తృప్తి నొందక 1185-వ సం. లో గ్రీకురాజు నకు కప్పము కట్టుటను నిరాకరించి నిమాన్జా తన స్వాతంత్ర్యమును ప్రకటించెను. ఈతని ప్రభను తగ్గించుటకై గ్రీకురాజు చేసిన యత్న ములు విఫలము లగుటచే, అపుడతనితో సంధి చేసికొనవలసినవాఁ డాయెను. నిమాన్జా గ్రీకుచక్రవర్తిని సమానునిఁగ చూచెను. అతని కుమారునకు చక్రవర్తి కూఁతు నిచ్చి వివాహము చేయుటచే సర్వి యా స్వాతంత్ర్య మంగీకరించిన ట్లాయెను. నిమాన్జా యింతటితో కూడ తృప్తి నొందక అప్పటి జర్మనుచక్రవర్తిగ నుండిన ఫ్రెడరిక్ బార్బరోజాతో స్నేహము చేయఁదలపెట్టెను. ఆయన మతయుద్ధము నిమిత్తము చేయనుండిన ప్రయాణములో తన దేశముగుండ మార్గమును ఆ సమయమున విశ్రమించుటకు మంచి పట్టణమును నొసంగెద నని రాయబారి నంపెను. సర్వియా యెక్కడ నుండినదియు తెలియని యక్కాలమున నీ వార్త వచ్చుట జర్మనీలో మిక్కిలి యద్భుతముగ నుండెను. నిమాన్జా పిలుపు ప్రకారము బార్బరోజా సర్వియాకు ముఖ్యపట్టణ మగు బెల్గ్రేడులో వచ్చి దిగెను. ఇరువురు రాజులును స్నేహభావమును వెలిపుచ్చుకొనిరి. పిమ్మట నిమాన్జా ప్రపంచవిషయ ములకు విముఖుఁడై 1195-వ సం. లో తన కుమారునకు సింహాసనము వదలి అథాస్‌పర్వతముమీఁద మఠము నొకదాని నేర్పఱచుకొని యయిదు సంవత్సరములకు పిమ్మట సమియన్ అను పేరుతో నుగ ణించెను—మతగురు వాయెను.

అతని చిన్న కుమారుఁడు సావా ఆ పర్వతము మీఁదనే పవి త్రత నొంది మతగురు వాయెను. పిమ్మట తన యన్నయగు స్టెఫెన్ యొక్క సింహాసనాధిష్ఠాన కాలమునందు తన చేతితో నతని శిరముపై కిరీటము పెట్టెను. అప్పటినుండి తూర్పు రాష్ట్రములలో సర్వియా యొక్క మతాధిక్యత హెచ్చెను. మొత్తముమీఁద స్టెఫెన్ తాను రాజ్యము చేసిన 25 సం.ల కాలములో నొకసారియైన యుద్ధమునకు దిగక శాంతిని స్థాపించి దేశమందంతటను విద్యాలయములను దేవాల యములను నెలకొల్పెను. మొట్టమొదట నాణెములితని కాలములోనే ముద్రింపఁబడెను. బల్గేరియాతోడను గ్రీకు చక్రవర్తితోడను సఖ్యము చేసికొని సర్వియాగౌరవమును హెచ్చించెను. గ్రీకుచక్రవర్తి కాన్‌ స్టాంటినోపిలు సింహాసనమునకు వచ్చినపుడు, సర్వియా డాల్మటియా బాస్నియాలకును సమీపపు జిల్లాలకును స్టెఫెన్ రాజని యతఁడొప్పు కొనెను. కాని దేశమునందెంత శాంతి యున్నను డాల్మటియా బాస్నియాలను చేర్చుకొనుట హంగేరియా రాజగు రెండవ ఆండ్రూ యొక్క విరోధమునకు కారణ మయ్యెను. నడుమ నెన్ని యంతరాయ ములు కలిగినను, ఆరవ స్టెఫెన్ కాలములో సర్వియా ప్రభ హెచ్చియే యుండెను.

పదునాల్గవ శతాబ్దము నడుమ తురుష్కులు ప్రబలియుండుట చే గ్రీకురాష్ట్రవ్యాపకముగ నాటంకము కలిగెను. అందుచే గ్రీకు రాజు స్టెఫెన్‌కు సైమొనిస్ అను తన కూఁతు నిచ్చి వివాహము చేసి యతనిని మిత్రునిఁగ చేసికొనెను. ఇందువలన 1303-వ సం. లో సర్వియారాజు తన మామ పక్షమున తురుష్కులపైకి దండు వెడలి వారిని ఓడించెను. పదిరెండేండ్లకు పిమ్మట తిరిగి సర్వియనులు గ్రీసులో ప్రవేశించి తురుష్కులను సముద్రము పర్యంతము లేకుండఁ జేసిరి. ఈ సందర్భమున బల్గేరియనులు సర్వియాపైకి వచ్చి యోడి పోయి సర్వియా ప్రభను మఱింత హెచ్చించిరి. పిమ్మట 1330-వ సం. లో బల్గేరియాశక్తి తగ్గిపోయి యొక ప్రముఖమును సర్వియా యధి కారము క్రిందికి వచ్చెను. పది పదునొకండు శతాబ్దములలో బల్గేరి యనులు సర్వియాపై కలిగియుండిన యధికారము తిరిగి యిపుడు పదునాల్గవ శతాబ్దములో సర్వియాకు బల్గేరియాపైఁ గలిగెను.

సర్వియా స్టెఫెన్ డ్యూసన్ కాలమున నుచ్ఛ్రాయదశయం దుండెను. డ్యూసన్ పేరు తగరులగములచేతను పేర్కొనఁబడుచుం డెను. 1885-వ సం. లో కింగ్ మిలన్ అను సర్వియా రాజు బల్గే రియాపై దండెత్తినపుడు గూడ సర్వియా సైనికులు డ్యూసన్ డ్యూసన్ అను సంబోధనధ్వానములతో బెల్గ్రేడునుండి వెడలిరి. డ్యూసన్ రాజ్యమునకు వచ్చునప్పటి కిరువదేండ్లవాఁడే యయినను అప్పటి బల్గేరియాపై యుద్ధములో తాను స్వయముగ నొక సేనను, నడపి బల్గేరియా రాజ్యము ధ్వంసము చేసెను. బల్గేరియారాజును స్వహస్తముతో చంపెను. డ్యూసనుతో పోల్చుటకు శక్తిసామర్థ్య ములందొక నెపోలియను మాత్రము సరియగును. సర్వియారాజ్యమునకు యేజియన్ సముద్రములోనికి దారి యుండుట డ్యూసనున కవసరముగ తోఁచెను పిమ్మట టర్కీవారికిని గ్రీకువారికిని కలిగిన కలహములో దీని నితఁడు సాధించెను. ఈ కలహములో నితనికి చాల దేశములు చేకూరుటయే గాక బల్గేరియా సయితము మితని యధికారముక్రిందికి వచ్చెను. వేయేల, యించుమించు బాల్కను రాష్ట్ర మంతయు నితని క్రిందనే యుండెను.

దేశమునందు శాంతి స్థాపించినతోడనే డ్యూసన్ చట్టములు వ్రాయుటకు మొదలుపెట్టెను; వర్తకము ప్రబలుటకై యనుకూల మయిన చట్టములను కల్పించెను. పేదవాఁడైనను ప్రొద్దు గ్రుంకి యొక యూరు చేరినపు డతని కాహారసౌకర్యము మున్నగు వసతులు కలుగఁజేయుట గ్రామాధికారికి విధిగ చేసెను.

ఇది యిట్లుండ తురుష్కులు యూరపులో ప్రవేశించిరి. వారిని వెనుకకు త్రోలుటకై 80,000 సైనికులతో డ్యూసన్ బయలుదేఱి కాన్‌స్టాంటినోపిలు ప్రవేశించి విజయము సిద్ధముగ నుండఁగ, జ్వరము వచ్చి 1386-వ సం. డిసెంబరు 18-వ తేదిని చనిపోయెను.

ఇతనితో నితని రాజ్యము కూడ క్షీణదశకు దిగఁ

జొచ్చెను. డ్యూసను ఒక్కొక్కటిగ జయించిన దేశముల నన్నిటి నొక్కసారిగ నెవరికి వారు తీసికొనిరి. తురుష్కరాజు అమురాత్ అనువాడు 1360_వ సం. ఏడ్రియనోపిలును వశపఱచుకొని భవన ముఖ్యస్థానముగ చేసికొనెను. సర్వియారాష్ట్రాధికారులు తమ రాజు యొక్క యశక్తతను చూచి తమ తమ యధికారములను మాత్రము బలపఱచుకొన మొదలుపెట్టిరి. అందఱును సామంతరాజు లైరి. డ్యూసన్ చనిపోయిన పది సంవత్సరములలోనే యతని రాజ్య మంతయు చెల్లాచెద రయిపోయెను.

తురుష్కులు క్రమక్రమముగ సర్వియాపైకి వచ్చిరి. సర్వియా రాజ్యమునం దైకమత్యము లేకుండుటచే వారి నెదిరింపలేక, కొందఱు మాంటినీగ్రోకును, కొందఱు హంగెరీకిని చేరిరి. వటికొంది అప్పటి కింకను తురుష్కులచే నాక్రమింపఁబడని బాస్నియాకు చేరిరి. కడపటి కసావా యుద్ధములో జయము నొందినతరువాత తురుష్కులకు కూడ చాల నష్టము సంభవించి యుండుటచే వా రంతట దండ యాత్రలు మాని సర్వియారాజు తమకు లొంగినవాఁ డనిపించుకొని యూర కుండిరి.

పిమ్మట 1413_వ సం. లో మూసా యను తురుష్కరాజు సర్వియాపై దండెత్తి వర్బికాబయలులయందు సర్వియనుల నోడించి మరికొంత దేశము నాక్రమించుకొనెను. 1440_వ సం. లో సర్వియా యంతయు తురుష్కుల స్వాధీనమయి వారి ప్రతినిధి పరిపాలనము క్రింద నుండెను. పిమ్మట బాస్నియారాజు చనిపోవుటచే నది గూడ తురుష్కసామ్రాజ్యములో చేర్చుకొనఁబడెను. మాంటినీగ్రోలో నుండినవారును హంగెరీకి పారిపోయినవారును తప్ప, తక్కిన సర్వు లందఱును తురుష్కులకు తలయొగ్గినవా రయిరి.

ఈ విధముగ మహోన్నతదశ నొందిన సర్వియా ధ్వంసమయి పోయెను; రాజకార్యములందే కాక మతవిషయములందుఁ గూడ

ఆస్ట్రియనులును సర్వియనులును షాబట్జా యుద్ధములో పోరిన విధము

కలిగిన యభిప్రాయభేదములచే, నైకమత్యము చెడి యధోగతిపా లయ్యెను. సర్బులు గ్రీకుచర్చిమతస్థులు, హంగెరిలోనివారు కాథొలిక్కులు. ఉభయులకును గల మతభేదము వీరి నింతపఱుప తెచ్చెను.

తురుష్కుల పరిపాలనము

1459_వ సం. లో సర్వియా తురుష్కుల స్వాధీనమైనతురుష్కుల నిరంకుశాధికారములో నుండెను. పారంపర్యముగ వచ్చుచున్న సర్బియన్ ప్రముఖుల భూములు తీసికొనఁబడి, విగ్రహలు [illegible] పంచిపెట్టఁబడెను. ఏ సర్బుజాతిమానవుఁడును ఆయుధము ధరింపరాదు. ఎల్లపుడు నాయుధపాణులై యుండెడివారికి [illegible] కిష్టముగ నుండెను ! [illegible] హీతు లైన దండనలు పన్నులు సంగ్రహల [illegible]. ఇది యిట్లుండ, [illegible] గ్రామములు [illegible] ముగ [illegible] యాస్తిగ [illegible] బడెను. [illegible] యు [illegible] గ్రామస్థులు [illegible] కొన్ని దినములు పని [illegible] చుకొను [illegible] సుల్తానున కుండెను. సర్బ [illegible] నొప్పి కొనుచు నాలుగు శతాబ్దముల వఱకు తురుష్కుల యధీనములో నుండిరి. ఎన్ని దినము లుండినను స్వాతంత్ర్యము లభించు నను నాశ లేక 37,000 కుటుంబములవా రాస్ట్రియా దేశమునకు పోయి యక్కడ నివాస మేర్పఱచుకొనిరి. 1740_వ సం. లో 100,000 మంది రుష్యాకు వెళ్లి సీసర్ నది ప్రాంతముల నుండిరి. వారు స్వదేశమునందుఁ గల యభిమానముచే తమ పట్టణముల పేర్లనే తా ముండు గ్రామములకు పెట్టుకొనిరి.

బ్రాడోవిక్ అను సర్వియా మహాకవి ఆస్ట్రియా రాజగు రెండవ జోసెఫ్‌ను సర్వియను ప్రజల గౌరవమును నిలిపి, సర్వియా సర్వియనులకు వచ్చునట్లు సహాయముచేయవలయు నని యనేకవిధముల స్తోత్రము చేసెను. ఆస్ట్రియా చక్రవర్తి యాయనపై నభిమానము గలిగి తురుష్కులను బాల్కనురాష్ట్రములలోనుండి తఱిమి

వేయఁగలయు నని రష్యాచక్రవర్తి యగు కాథొరైన్‌తో సంధి చేసికొని 1788 వ సం.లో తురుష్కులపై యుద్ధము ప్రకటించెను. మూలమూలల నుండిన సర్వియను లందఱును సహకూడిరి. 1789-వ సం. లో బెల్‌గ్రేడును పట్టుకొనిరి. బోస్నియా ఆస్ట్రియావారి యధీనమాయెను. ఆల్బేనియా మాసిడోనియాలు గూడ సంసిద్ధముగ నుండెను. పిమ్మట సర్వియాకు వచ్చిరి. తురుష్కులు పలాయనమైరి. సర్వియా పని బైలుపడినట్లే యుండెను. కాని యింతలో ఆస్ట్రియారాజు మరణించెను. కావున సర్వియా మరల తురుష్కుల యధీనమాయెను.

పిమ్మట కరాజార్జి యను సర్వియా యోధుఁడు 1806-వ సం. ఆగస్టు 1-వ తేదిని తురుష్కుల నోడించి స్వాతంత్ర్యమును పొందెను. తురుష్కులు సంధి చేసికొనిరి. సర్బుల స్వాతంత్ర్యము నొప్పుకొనిరి. ఇంతటితో తృప్తి నొంది యూరకుండక కరాజార్జి తన రాజ్యవ్యవహారములను చక్కపఱుప మొదలుపెట్టెను. దేశమునందంతటను పాఠశాలలను స్థాపించెను. సర్వియాకు బాహ్యకలహము లంతరించెను. అంతఃకలహములు ప్రబలెను. దేశమునందు రెండు తెగలవారుండిరి. ఒకతెగవారు రష్యను పక్షపాతులు, మఱియొక తెగవారు ఆస్ట్రియను పక్షపాతులు. వీరి నణఁచుటకై కరాజార్జి ప్రజలతో యుద్ధము చేయ మొదలిడెను. ఈ సంరంభమును చూచుకొని తురుష్కులు తిరిగి దండెత్తిరి. కరాజార్జి తన ధనమును పాతిపెట్టి, ఆస్ట్రియాకు పోయెను. చాలమంది గొప్పవారితనితోడనె యుండిరి. కాని యితనికి వైరియగు మిలోష్‌ఒబ్రెనావిక్ అనునతఁడు మాత్రము సర్వియాలోనే పర్వతప్రాంతములలో దాఁగియుండెను. ఇతఁడు తురుష్కులను ముఖాముఖి నెదిరించుటవలన వారికి కోపము పెరుఁగు ననియు ఇచ్చకములవలన ప్రయోజనము కల దనియుఁ గ్రహించి ఆమార్గము నవలంబించెను. వెంటనే తురుష్కులతో సంధి చేసికొనెను; తురుష్క పక్షపాతివలె నటించెను. హాడ్జిప్రోడాన్ అను సర్వియా యోధుఁడు 1814-వ సం.లో తుర్కీవారిపై నెదురుతిరిగినపుడతని నణఁచెను. కాని తురుష్కులవలన అపాయము రాకుండ మాత్రము చేసెను. క్రూరుఁడైన తుర్కీ సుల్తానుక్రింద తన కొంతమాత్రమును క్షేమము లే దని తెలిసికొని తా నున్న బెల్గ్రేడును వదలి తిరిగి యరణ్యము చొచ్చి కొంత సైన్యము ప్రోగుచేసెను. 1815-వ సం. న నెపోలియను యుద్ధములలో రష్యా సర్వియాలు కూడ ఐక్యము కలిగించుకొను నను భయముతో టర్కీ సుల్తాను సర్వియనులతో సంధి చేసికొనెను. కాని మిలోష్ కాలమున తిరిగి సర్వియను లాయుధములు ధరించు హక్కును పొందిరి. పిమ్మట తురుష్కులకు కలిగిన యపజయము లాస్ట్రియాలోనికి వెళ్లిపోయిన కరాజార్జికి తెలిసి యతని కాశ కలిగెను. అతఁడు 1817-వ సం. లో తన తావు విడిచి సర్వియాకు చేరెను. కాని సర్వియాలో నిద్దఱు నాయకు లిముడుట కష్టము కావున మిలోష్ ఎటులైనను జార్జిని వధించుటకయి యోచించి, జార్జి తిరిగి సర్వియాకు చేరె ననియు అతఁడు తుర్కీప్రభుత్వముపై కుట్రలు చేయుచున్నాఁ డనియు టర్కీ సుల్తానుతో చెప్పెను. సుల్తాను జార్జి నెటులయిన చంపింపుఁ డని యాజ్ఞాపించెను. మిలోషు అటులే జార్జిని నిద్రించుచుండఁగ చంపించెను. 1830-వ సం. లో మిలోషు సర్వియారాజుగ సుల్తానుచే నొప్పుకొనఁబడెను. కాని యితఁడు కూడ ప్రజలను తురుష్కులకంటె నెక్కుడు క్రూరముగ చూచుటచే ప్రజల కయిష్టుఁ డయ్యెను. ఇతని కుమారుని మరణమునకై ప్రజలు కుట్ర చేసిరి. అందువలన మిలోషు ప్రజానుకూల్యమునకై ప్రజాస్వాతంత్ర్యప్రభుత్వము నొసంగెను. కాని ప్రజలు దీనిని నిర్వహించుకొనునంతటి శక్తి గలవారు కాకుండుటచేతను మిలోషు తన నిరంకుశాధికారము నొక్కసారిగ విడువలేకపోవుటచేతను పరిపాలన కట్టుదిట్టముగ లేకుండెను.

ఈ దశను చూచి యితనిపై సుల్తానునకును నితనికి మిత్రుఁడుగ నుండిన జారునకును ద్వేషము పుట్టెను. జారు సర్వియా తురుష్కులకు లోఁబడకుండునట్లును తన సహాయము లేకుండ నిర్వహించుకొనుట కసాధ్యమయినట్టియు స్వాతంత్ర్యము సర్వియాలోని యంతశ్శాఖలవారికి కలుగునట్లును చేసెను.

మిలోషునకు తర్వాత నతని పుత్రుఁడు మూఁడవ మికెయిల్ అబ్రొనావిక్ రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఇతఁడు పాశ్చాత్యముఖ్యపట్టణములలో విస్తారముగ నుండియుండుటచే విశాలమైన స్వేచ్ఛాదర్శములు గలిగి ప్రజాధికారమును గౌరవింపసాగెను. బ్రిటీషు పరిపాలనావిధానము శ్లాఘనీయ మయిన దనియు దానిని సర్వియాప్రజ లనుభవించుటకు తగిన స్థితికి రాలే దనియు నితని యభిప్రాయము. ఇదివఱకుండిన పదునేడుగురు సభికులు గల సెనేటును సవరణ చేయుటకు సుల్తాను నుత్తరువు కావలసియుండుటచే దానిజోలికి పోక, సుల్తానుతో ప్రసక్తిలేని లాకోర్టుల తీర్పునకు సెనేటు లోఁబడునట్లు చేసెను.

సిరదారులనుండి గొప్పవారిని కొందఱివారిని నేకరీతిగ బాధించుచున్న తలపన్నును, ఆదాయమును బట్టి యిచ్చెడి యాదాయపుపన్నుగ మార్చెను. సుల్తాను వల దనుచున్నను మాయోపాయముచేత, అప్పటి దినములలో ప్రశస్తమయిన 2 లక్షల తుపాకులను దేశములోనికి తెప్పించి స్వల్పక్రయమునకు ప్రజల కిచ్చివేసెను. ఈ విధముగ స్వల్పకాలములోనె తన దేశములో శిక్షితులైన సైనికుల ననేకుల నేర్పఱుపఁగలిగెను. తన ప్రజల కెక్కువ స్వాతంత్రము కావలె నని సుల్తాను నితఁ డెదిరించినపుడు, ఈ సైనికులవలని ప్రయోజనము స్పష్ట మాయెను. ఇతని కాలములో సర్వియా దేశములోని కోటలలో నొక తురుష్కుఁడైనను లేకుండునట్లు చేయఁగలిగెను. సర్వియా సర్వియనులవలననే సంరక్షింపఁబడుచుండెను. ఈతని దశ వెలుఁగుచుండెను. ఈతఁడు బోస్నియాను చేర్చుకొనినచో, ఫ్రాన్సు ఆస్ట్రియా లీతనికి సహాయము చేయుటకు సిద్ధముగ నుండెను. కాని కాలవశమున 1868-వ సం.లో నితఁడు చంపఁబడెను. ఇతనికి పిమ్మట నితని పుత్రుఁడు 14 సం. ల వయసున, ముగ్గురు రీజెంట్ల సహాయముతో ప్రభుత్వమునకు వచ్చెను. సహాయకులు కొంచెము మార్పుతో వెనుకటి పద్ధతినే ప్రభుత్వము

చేసిరి. 1869-వ సం. లో నేర్పడిన పరిపాలనాపద్ధతి ప్రకారము అధికారవంతయు నిసనికిని 120 మంది సభ్యులు గల దేశీయమహాసభకును నుండెను. సభ్యులలో 90 మంది ప్రజలవలనను 30 మంది రాజువలనను నెన్నుకొనఁబడిరి. ఇంకను ప్రజల సంతుష్టిపఱచుటకై యసాధారణ సమయములలో 480 మంది ప్రజాప్రతినిధులు చేరిన మహాసభవలన చేయఁబడిన తీర్మానము, అదివఱకుండిన యే శాసనము నైనను మార్చునట్లు నిర్ణయింపఁబడెను. ఈయెన్నిక సాధారణముగ మంత్రులచేతిలో నుండుటచే, 1888-వ సం.పు రేడికల్ రిఫారము అట్టు, అప్పటి రాజగు అలెగ్జాండరుచే రద్దుచేయఁబడినపుడు అనలులోనికి తేఁబడి నేఁటివఱకు జరుగుచున్నది.

మిలన్ యువరాజు 1872-వ సం. లో యుక్తవయసు వచ్చి రాజ్యభారమును వహించెను. రీజెంట్ల పరిపాలనలో సర్బజాతివారందఱు నొక ప్రభుత్వముక్రింద నుండవలె ననెడి యభిప్రాయము ప్రజలకు బాగుగ కలిగెను. సర్వియా తిరిగి తుర్కీపై యుద్ధము ప్రకటించెను. 1,48,000 సర్వియను సైనికులు తుర్కీపైకి వెళ్లిరి. కాని సర్వులు తుర్కీసైనికులకంటె తక్కువ చాకచక్యము గలవారగుటచే తురుష్కులు సర్బులను వెనుకకు తఱిమి సర్వియాలో ప్రవేశించిరి. 1877-వ సం. లో సర్వియా టర్కీతో సంధి చేసికొనెను. కాని మాంటినీగ్రో టర్కీతో పోట్లాడుచునే యుండెను. ఇంతలో రష్యా కూడ టర్కీపై యుద్ధము ప్రకటించెను. రొమేనియా కూడ చేరెను. అయినను సర్వియా మాత్రము కొంత కాలమువఱకు తటస్థముగ నూరకుండి తుదకు కలహములోనికి దిగెను. ఈ తడవ సర్వియా ప్రభావము కొంచెము హెచ్చుగనే యుండెను. విశేషనష్టము గలిగినను సర్వియను సేనలో నొక భాగమునకు పైరట్ వద్ద నంచి జయము కలిగెను. రెండవ భాగము సర్వియన్ రాజగు మిలన్‌చే నడుపఁబడి యప్పటికి 500 సం. నుండి యేకదీక్షగ తురుష్కుల చేతిలో నుండిన నిశ్చియను పురాతనపు సర్వియను పట్టణమును పట్టుకొనెను.

తొమ్మిది దినములకు పిమ్మట ప్రాంజాయొద్ద కలిగిన మూడవ జయము సర్వియను ప్రజల కెంతయు నుత్సాహము కలిగించినది. సాన్‌స్టెపానోయొద్ద జరగిన సంధి కనుబంధముగ 1878-వ సం. లో జరగిన బర్లిల్ సంధివలన సర్వియా పిరాటు జిల్లాను ప్రాంజాను నిశ్చిని చేర్చుకొనఁగలిగెను. సర్వియా రాజ్యము మునుపటికంటె నొకపాలధిక మాయెను. ఇదివఱకు సాన్‌స్టెఫీనోయెద్ద తుర్కీచే నంగీకరింపఁబడిన సర్వియా స్వాతంత్ర్య మిపుడు యూరోపియన్ రాజులచేఁ గూడ నొప్పుకొనఁబడెను. 1882-వ సం. లో యువరాజు ఒకటవ మిలన్ అను పేరున సింహాసనము నెక్కెను. సర్వియా కూడ స్వతంత్రరాజ్య మయ్యెను.

అభినవసర్వియా

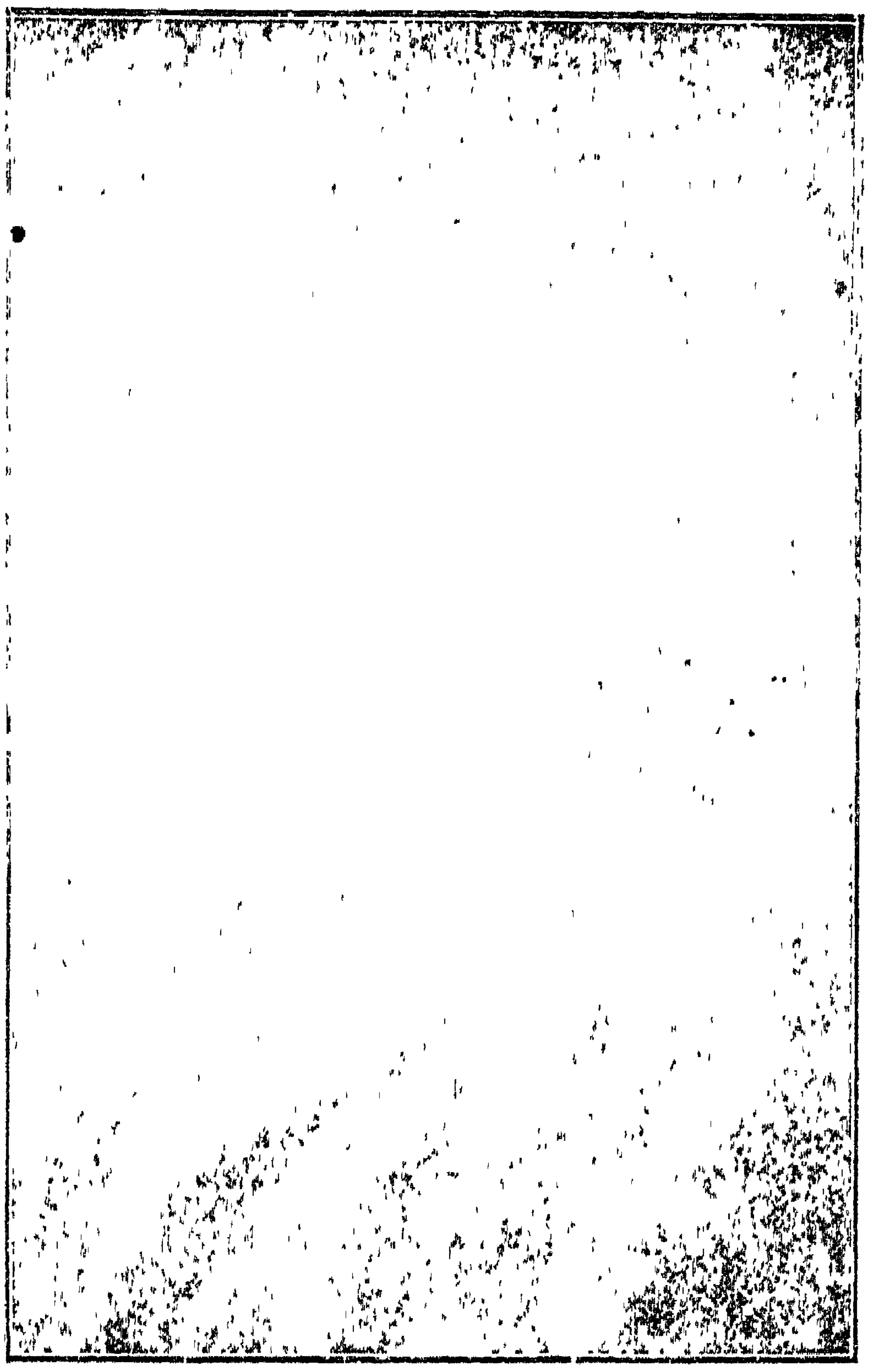
శాశ్వతమైన శాంతిని నెలకొల్పుటకై యేర్పడిన బర్లిన్ సంధి సర్వియాకును బల్గేరియాకును అసంతుష్టిగనే యుండెను. ఒకరపేక్షించిన దేశమునకు మరియొకరాశపడఁజొచ్చిరి. ఈ రెండు దేశములకును సరిహద్దుగ నున్న టిమల్ నదికి బల్గేరియావైపున కొంత బేచిరాకుభూమి యుండెను. దాని మాటేమియు బర్లిన్ సంధిలో నెత్తుకొనఁబడలేదు. సర్వియనులు నదిని దాఁటి వచ్చి దానిని సేద్యము చేయ మొదలిడిరి. 1884-వ సం. లో బల్గేరియా పటాలము వీరిని తఱిమివేసెను. ఆ భూమికి బల్గేరియనులు విశేషముగ పన్ను విధించిరి.

ఇది సర్వియనులకు కష్టముగ నుండి వారు యుద్ధమునకు దిగిరి. ఈ తడవ కూడ బల్గేరియనులచే తఱుమఁబడిరి. కాని యీ దేశము బల్గేరియావారాక్రమించుకొనుట యాస్ట్రియావారి కిష్టము లేక, వారడ్డపడి సర్వియాను రక్షించిరి; సర్వియాకు దేశనష్టము గాని యుద్ధపు కర్చుల నష్టము గాని లేకుండునట్లు చేసిరి. ఈ యపజయము ప్రజల యసంతుష్టికి కారణమై దేశములో కక్షలేర్పడినవి. అంతఃకలహములు ప్రబలినవి. గృహకల్లోలము గూడ దీనికి తోడై, మిలన్ వైరాగ్యముతో 1889-వ సం. న రాజ్యమును తన కుమారుఁడగు అలెగ్జాండరున కిచ్చి ముగ్గురు సహాయకుల నేర్పఱచెను. ఇతఁడు కడు సమర్థుఁడు. ఇతని కాలములో డ్యూసన్ ప్రభుత్వమునందుఁబోలె సర్వియను లందఱు నేకచ్ఛత్రము క్రింద నుందురని యభిప్రాయముండెను.

మూఁడేండ్లక్రిందము జరగిన బాల్కను యుద్ధమునందు సర్వియాకు గొంతభూమి తురుష్కసామ్రాజ్యములోనిది సంక్రమించెను. సర్వియనుల విజృంభణము నణచుటకై ఆస్ట్రియా నిరంతరము ప్రయత్నములను చేయుచుండెను. బాల్కనుయుద్ధమునందు సర్వియాకు సంపూర్ణవిజయము కలిగినను నాస్ట్రియా కుట్రవలన తగిన ప్రతిఫలము దక్కకుండెను. మీదు మిక్కిలి బోస్నియా హర్జగోవినియాలను నాస్ట్రియా తన రాజ్యమునందు చేర్చెను. ఆస్ట్రియా బలవంతమైన రాజ్యము. సర్వియా స్వల్పరాజ్యము. ఆస్ట్రియా సర్వియా వ్యాపకమున కన్నిదిశలందును నాటంకములను గల్పించుచు స్లావుజాతియొక్క వైరమును బలపఱచెను. సర్వియనులు స్వాతంత్ర్యప్రియులు, శూరులు, దేశాభిమానులు. సర్వియనులను వర్తమాన సంగ్రామమునకు వారిగాఢమైన దేశభక్తి పురికొలిపినది. దేశవిస్తీర్ణము 34,000 చదరపుమైళ్లు, జనసంఖ్య 50,00,000, ఆదాయము నవరసులు 48,03,262, వ్యయము నవరసులు 52,30,588, సైన్యబలము 250,000. పాలనము నియమిత పాలనము.

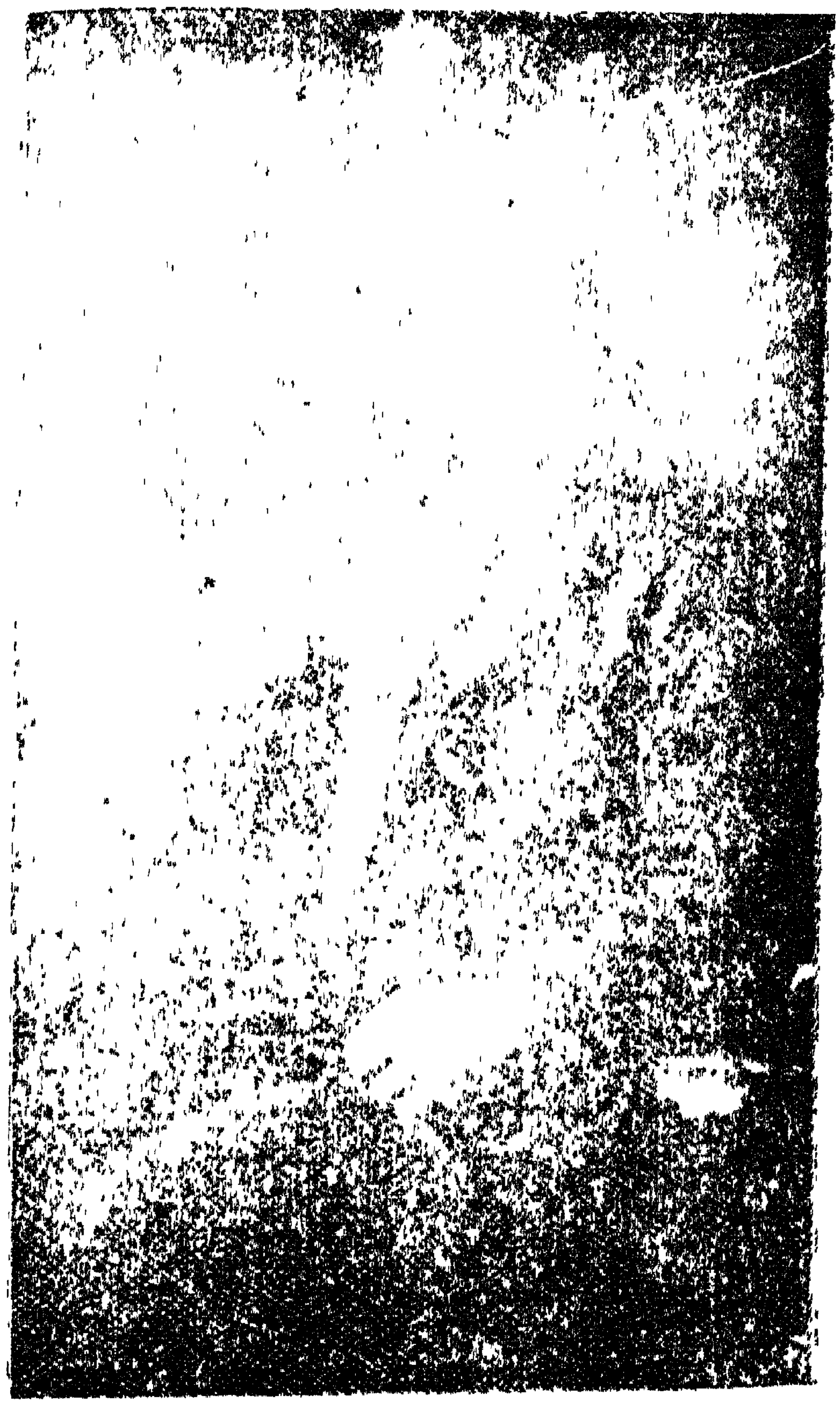
ఉ. ఎవ్వఁ డనంతలోకము సృజించుచు బెంచుచుఁ సంహరించునో
అ వ్విభుఁ డీశ్వరుం డగు జనార్దన దేవుడు జార్జినిన్ సదా
ఇ వ్వసు ధాతలంబునను హిందుజనాళికి సార్వభౌముఁగా
చివ్వ నరాతివర్గజయశీలునిఁగా దయఁ బ్రోచుఁగావుతన్.

SIR EDWARD GREY

సర్ ఎడ్వర్డుగ్రే: విదేశాంగమంత్రి

MR. BONAR LAW

బోనర్ లా : అధినివేశాంగమంత్రి

MR. WINSTON CHURCHILL

విన్‌స్టన్ చర్చిలు: లంకాస్టరు ప్రదేశమంత్రి

MR. LLYOD GEORGE

లాయడ్‌జార్జి: యుద్ధసామగ్రి (మందుగుండ్లు) మంత్రి

FIELD MARSHAL EARL ROBERTS

కీర్తిశేషులయిన రాబర్ట్సుప్రభువు

PRINCE MAURICE OF BATTENBURG

బాటెన్‌బర్గు రాకొమరుడు మారిస్ (యుద్ధములో మృతినొందెను)

FIELD MARSHAL SIR EVELYN WOOD

కీర్తిశేషులయిన సర్ ఈవెలిన్ వుడ్ (ఇంగ్లండునావికాదళములో నౌకలు)

MAJOR GENERAL PULTENY

మేజరు జనరలు పల్టెనీ

ఐరోపా మహాసంగ్రామ చరిత్ర

ఎమ్. వెంకటరంగయ్య, ఎమ్. ఏ., గారు

1-వ ప్రకరణము

యుద్ధ మేలాగు వచ్చినది?

అనేకసంవత్సరములనుండి ఆస్ట్రియాకును సర్వియాకును పరస్పర వైరము కలదు. సర్వియాను ఎట్లయిన నశింపజేయ వలెనని ఆస్ట్రియావారును, ఆస్ట్రియాసామ్రాజ్యమును చీలగొట్టవలయు నని సర్వియావారును ప్రయత్నములు చేయుచున్నారు. ఈ రెండు దేశములకును గల సంబంధ మిట్టిదై యుండ, ఏదో యొక మిష యుండినదే చాలని, యుద్ధము సంభవించుటలో ఆశ్చర్య మేమియు లేదు. ఇట్టి మిష ఆస్ట్రియావారికి 1914 వ సంవత్సరము జూను నెలలో దొరికినది. అందు మీదనే ఈ రెండుదేశములకును యుద్ధము ప్రారంభమై, క్రమక్రమముగ ఐరోపాఖండ మంతటను, ఆసియా ఆఫ్రికా ఖండములలోని కొన్ని దేశముల కును పూర్ణముగ వ్యాపించినది.

ఆస్ట్రియాదేశమునందు బోస్నియా యను జిల్లా యొకటి కలదు. దీనిలోని ప్రజలు చాలవరకు సర్వియాజాతివారు గనుక, వీరికిని సర్వియారాజ్యములోని ప్రజలకును విశేషసంబంధము కలదు. ఈజిల్లాకు సరజీవో యనునది ముఖ్య పట్టణము. ఈపట్టణమునకు 1914-వ సంవత్సరము జూను నెల 29-వ తేదిని ఆస్ట్రియాదేశపు యువరాజును ఆయన భార్యయు వెళ్లి రాజమార్గమున పోవుచుండగా, దుర్మార్గు లగు రాజద్రోహు లెవరో యిద్దరు వారిని తుపాకితో కాల్చి చంపిరి. ఈ శోకవార్తను విన్నతోడనే దేశములోని ప్రజలకును చక్రవర్తికిని అపారమైన విచారమును కోపమును కలిగెను. క్రోధ పరవశులైన ఆస్ట్రియాచక్రవర్తియు మంత్రులును దుర్మార్గులను శిక్షించుటకై కావలసిన విచారణలు చేయుచు, సర్వియాప్రభుత్వ మువారే ఈఘోరకృత్యమునకు కారకులనియు, వారి ప్రోత్సాహ సహాయములు లేకుండ ఇది జరిగియుండ దనియు తుదకు తీర్మా నించిరి. ఈ తీర్మానము సహేతుకముగ నుండకపోయినను ప్రజ లందఱు దీనిని నమ్మి, హంతకుల నిద్దఱను శిక్షించుటకంటె సర్వియా ప్రభుత్వమువారిని శిక్షించుటయే అవశ్యమనియు యుక్తమనియు అభిప్రాయపడిరి.

ఈ యభిప్రాయము ననుసరించి ఆస్ట్రియాప్రభుత్వమువారు జూలై నెల 23-వ తేదిని సర్వియాప్రభుత్వమువారికొక యుత్తరమును పంపిరి. ఇందులో * పది షరతులు వ్రాయబడియున్నవి. ఆనిబంధనలయందు సర్వియావారు [illegible] కలహముల ననుసరించి నడచుకొన వలెనని, అట్లు నడచుకొనుట కంగీకరించుచు [illegible] 48 గంటలలోపల తెలుపవలసిన దనియు, అట్లు చేయని పక్షమున యుద్ధము సంభవించు ననియు ఆస్ట్రియావారు [illegible] యుత్తరము ద్వారా తెలియజేసిరి. సాహసము! ఆస్ట్రియాయొక్క [illegible] సర్వియావారి [illegible] తెలియనే తెలియును. నిజముగ దానియందు వారి [illegible] కలుగ జేసికొనలేరు. ఇది గాక, వారి [illegible] కొన్ని సంవత్సరములుగ శత్రువులగు [illegible] యాశించియుండెను. ఇట్టిస్థితిలో [illegible] ఆస్ట్రియావారితో యుద్ధమునకు దిగుట యుక్తముగా దని జూలై నెల 25-వ తేదిని 48 గంటలలోపలనే వారు ఆస్ట్రియావారికి ప్రత్యుత్తర మంపిరి. ఆస్ట్రియావారి షరతులలో ఎనిమిదింటి కంగీకరించుచు, మిగిలిన

* ప్రధానమైన షరతులు: (1) ఈ కుట్ర సర్వియాకు ముఖ్యపట్టణమగు బెల్గ్రేడులో పన్నబడినది. (2) హంతకులు [illegible] క్రాగుజేవాక్ ఆయుధాగారమునుండి తీసికొనిరి. (3) సర్వియా సరిహద్దులలోని యుద్యోగుల సహాయముచేత హంతకులు, ఆయుధ ములతో బోస్నియాకు పంపబడుచున్నారు. (4) సర్వియా పోలీసు డగు మిలాన్ సిగ్నోవిక్ అనువాడు హంతకులకు బాంబు వేయుటను, పిస్తోలు కాల్చుటను నేర్పెను. (5) అనేక రహస్యపు సమాజములను బోస్నియ హెర్జిగోవినాలలో నేర్పఱచి, ప్రజలలోని ప్రభుభక్తిని సర్వియా ధ్వంసముచేయుచున్నది. (6) నిత్యమును ఆస్ట్రియా సామ్రా జ్యముపై ద్వేషమును గవులుకొలుపు వ్యాసములను వ్రాయుచు, సర్వి యాపత్రికలు అరాజకమును వృద్ధిచేయుచున్నవి. ఈ దుర్మార్గము నంతయు సర్వియా అణచివేయవలయును. అందువలన ఆస్ట్రియా హంగరీ ప్రతినిధుల సహాయమును తీసికొనవలయును. హంతకులను ప్రోత్సాహపఱచిన యపరాధులను, సర్వియాలో నున్నవారిని, విచా రించునప్పుడు ఆస్ట్రియాప్రతినిధు లుండవలయును.

లెంటివియైన కొన్ని సంశయము లుండుటవలన తత్క్షణమే 48 గంటలలో వారి యంగీకరించుటకు వీలుపడ దనియు, అవి విచారణాంశములుగను సర్వియా రాజ్య స్వాతంత్ర్యమునకు హానికరములుగను నుండుటచే, నిష్పక్షపాతముగ తీర్పుచేయగల మధ్యస్థుల యెదుట వాని నుంచి వారి తీర్పుప్రకారము నడచుకొనుటకు సిద్ధపడి యున్నా మనియు, ఆప్రత్యుత్తరమందు వ్రాసిరి. ఆలోచించి చూడ, ఇంతకంటె తృప్తికరమగు జవాబు మఱియొకటి యుండ జాలదు; ఇంతదూరము సర్వియావారు సంగీకరింతు రని ఒక్కరును కూడ అనుకొనలేదు. అయినను ఆస్ట్రియావారు యుద్ధమందే అభిలాష గలిగియుండిరి గనుక ఆ జవాబునకు సమ్మతింపక, తత్క్షణమే యుద్ధ సన్నాహము చేయుటకు ప్రారంభించిరి.

సర్వియావారును రషియావారును 'స్లావు' అనెడి యొక జాతిలో చేరినవారు. ఇంతే గాక, యింతకు పూర్వము సర్వియా కష్టదశలో నుండి స్వాతంత్ర్యముకొఱకై శత్రువులగు తురుష్కులతో యుద్ధముచేయవలసినప్పు డావూ లాంతము రషియావారు వీరి కెంతో సహాయము చేసియుండిరి. ఇప్పుడు గూడ అట్టిసహాయమును చేయగలరనెడి యాశతో, ఆస్ట్రియావారియొద్ద నుండి 23-వ తేదిని ఉత్తరము రాగానే, సర్వియా ప్రభుత్వమువారావిషయమై రషియా ప్రభుత్వమువారికి తెలియజేసిరి. రషియావారు, ఎప్పటివలెనె యిప్పుడు గూడ సర్వియావారికి సహాయము చేయ నిశ్చయించి, 24-వ తేదిని తమ నిశ్చితార్థ మందఱికి తెలియునట్లు ప్రకటించిరి. రషియావారిటువంటి యుద్ధమందు ప్రవేశించిన యెడల వారికి సహాయముగ వారితో కలసి యుద్ధముచేసెద మని ఫ్రెంచివారు కొన్ని సంవత్సరములకు పూర్వమే ఒప్పుకొనియుండిరి గాన, వారు కూడ వెంటనే యుద్ధమునకు సిద్ధులైరి. మిత్ర సహాయమువలన మఱింత బలము సంపాదించినవారైనను, రషియా వారు తత్క్షణమే యుద్ధమునకు బయలుదేఱలేదు. యుద్ధమువలన ఉభయపార్శ్వములవారికిని వ్యర్థముగ విశేషనష్టము కలుగు నని యెంచి, ఆస్ట్రియావారికిని సర్వియావారికిని గల వివాదమును తీర్చి ఆ యుభయపక్షములవారును సమాధానపడునట్లు చేయుటకై రషియా వారు మూడు దినములు ప్రయత్నించిరి. కాని, వీరిమాట వినక ఆస్ట్రియావారు 28-వ తేదిని సర్వియావారితో యుద్ధమునకు పూనిరి. వెంటనే రషియావారు కూడ కొన్ని సైన్యములను సిద్ధపఱచుకొనిరి గాని, 30-31-వ తేదులలో యుద్ధ మాపుటకు మరి కొన్ని ప్రయత్నములు గావించిరి. తుదకు ఈ ప్రయత్నములలో కొన్ని సఫలములై, ఆస్ట్రియావారికి యుద్ధమం దున్న యాతురతను కొంచెము తగ్గించి, వారిని కొంతవఱకు సమాధానపఱుప గలిగెను.

ఆస్ట్రియా చక్రవర్తి ఫ్రాన్సు జోసెఫ్

ప్రజ లందఱు యుద్ధ మాగిపోవు నని సంతోషించుచుండిరి. అయినను ముందునిమిషమున నేమి రానున్నదో మనకు తెలియదుగదా? ఇంతవఱకు యుద్ధమందు నిష్టము లేనట్లు నటించుచున్న జర్మనీవారు 31-వ తేదిని ఈ రంగమున ప్రవేశించిరి. ఆదినమందే వీరు రషియావారిని బెదరించుచు వారి కొక యుత్తరమును వ్రాసిరి. రషియావారు నదివఱకు గావించుచున్న యుద్ధ సన్నాహమును నిలుపుట కంగీకరించి ఆ యంగీకారమును 12 గంటల లోపల తెలుపవలసిన దనియు, అట్లు తెలుపనియెడల తాము ఆస్ట్రియావారితో కలసి ఆస్ట్రియావారికి శత్రువులైన రషియా ఫ్రాన్సు మొదలగు దేశములవారితో యుద్ధమునకు పూనెద మనియు జర్మనీవా రా యుత్తరములో తెలిపిరి. రషియావా రట్టి బెదరింపులకు భయపడువారు కారు; గనుక యుద్ధసన్నాహమును మానక విరు కిష్టమువచ్చినట్లు ప్రవర్తించుచుండిరి. 12 గంటలైపోయినవి. ప్రత్యుత్తర మేమియు రాలేదు. గనుక ఆగస్టునెల 1-వ తేదిని జర్మనీవారు రషియావారితోను వారిమిత్రులగు ఫ్రెంచి వారితోను యుద్ధము ప్రారంభించిరి.

ఆస్ట్రియాదేశపు యువరాజుగారియొక్క హత్యకారణమువలన ఇంత మహాప్రళయమైన యుద్ధము సంభవించు నని మన చక్రవర్తిగారు కాని వారి మంత్రులు కాని కలలో గూడ అనుకొనలేదు. ఈ హత్యనుగుఱించి ఆస్ట్రియావారు జరుగుచుండిన విచారణలును ఆలోచనలును రహస్యముగ నుండుటవలన ఏమి యూహించుటకును ఇతరులకవకాశము లేకపోయెను. అయినను 23-వ తేదిని ఆస్ట్రియావారు సర్వియావారికి ఉత్తరము పంపిరని తెలిసిన క్షణమునుండియు మన చక్రవర్తిగారి మంత్రులలో నొకరగు గ్రే ప్రభువుగారు ఆయుత్తరమువలన చిక్కులనేకములు బయలుదేఱు ననియు యుద్ధము రాకుండ ఆపుటయు అందఱికి శ్రేయస్కర మనియు ఊహించి, అందుకొఱకై ఆగస్టునెల 4-వ తేదివఱకు ఎన్నియో ప్రయత్నములు గావించిరి. జర్మనీవారుకూడ వీరితో ఏకీభవించి పనిచేసియుండినయెడల వీరి ప్రయత్నము లన్నియు కొనసాగియే యుండును; కాని మొదటినుండియు జర్మనీవా రట్లు చేయుట కిష్టపడకపోయిరి. గ్రే ప్రభువుగారు మాత్రము ఊరకుండలేదు. ప్రప్రథమమున ఉత్తరములోని యంశముల నన్నిటిని ఆలోచించి ప్రత్యుత్తర మిచ్చుటకు 48 గంటల యవకాశము చాలదు గనుక మరికొంత యవకాశము సర్వియావారి కియ్యవలసిన దని గ్రే ప్రభువుగారు ఆస్ట్రియావారికి వ్రాయుచు, ఉత్తరములోని పది సలహాలకు సాధ్యమైనంతవఱకు సమ్మతింపవలసిన దని సర్వియావారికి తెలియజేసిరి; తా మొక్కరే ప్రయత్నము చేసినయెడల కార్యము సఫలమగునో కాదో యని సందేహపడి, ఇంగ్లీషు జర్మనీ ఇటలీ

ఫ్రెంచి ప్రభుత్వములవారందఱు కలసి, వివాదపడుచుండు దేశములను సమాధానపెట్టినయెడల బాగుగ నుండు నని ఆప్రభుత్వముల వారికి బోధించిరి. దీనికి అందఱును అంగీకరించిరి గాని జర్మనీవారు మాత్ర మిష్టపడలేదు. ఈ శాంతిప్రయత్నములతో గొంత కాలము గడచిపోయెను.

25-వ తేదిని సర్వియావారు ప్రత్యుత్తరము పంపిరనియు దానితో తృప్తిపొందక ఆస్ట్రియావారు యుద్ధసన్నాహము చేయుచున్నా రనియు గ్రే ప్రభువుగారికి తెలిసెను. జర్మనీవారి సహాయము లేకుండ ఏకకాలమందు ఒంటరిగ ఆస్ట్రియావారు సర్వియా రష్యా ఫ్రాన్సు దేశములవారితో యుద్ధము చేయజాలరనియు, జర్మనీవారికి యుద్ధకాంక్ష లేనియెడల ఆస్ట్రియావారు కూడ యుద్ధమును మానుదు రనియు. వీ రూహించిరి, 26-వ తేది మొదలు 28-వ తేదివఱకు జర్మనులను ప్రోత్సాహపఱచుటకు ప్రయత్నములు

ఆస్ట్రియా యువరాజు

చేసిరి. లండనునందలి జర్మనీ ఇటలీ ఫ్రెంచి రాయబారులును తామును కలసి సభ చేసి, అందఱికి సమ్మతి యగు తీర్మానము నొకదానిని గావింపవలయు నని వీ రా రాయబారులను కోరిరి. దీనికి జర్మను రాయబారి తప్ప మిగిలిన వారందఱు నొప్పుకొనిరి. ఇట్టి సభ చేయుట యిష్టము కానియెడల మఱియేదైన మార్గమును సూచించి యుద్ధము నాపుటకు ప్రయత్నింపవలయు నని వీరు జర్మను రాయబారిని కోరిరి గాని దీనికి ప్రత్యుత్తరము కూడ రాలేదు.

యుద్ధము రాకుండుటకై గ్రే ప్రభువుగా రట్లు నానావిధములుగ ఎన్నియో ప్రయత్నములు చేయుచుండ, జర్మనీ ప్రభుత్వమువారు వీరితో ఏకీభవింపకపోవుటయే గాక 29-వ తేది రాత్రి "మేము ఫ్రెంచివారితో యుద్ధమునకు దిగి, వారి నోడించి వారి రాష్ట్రములను కొన్నిటిని స్వాధీనపఱచుకొన్నయెడల, మీ రా యుద్ధములో వారికి సహాయము చేయక తటస్థులుగ నుండుట కిష్టపడెదరా? దీనికి మీ రంగీకరించినయెడల యుద్ధము ముగిసిన పిమ్మట మేము మీతో కలసి మీకు మిత్రులమై ప్రవర్తించెదము. ఇది యంతయును మీకు సమ్మతియేనా?" అని వీరి కొక కంటె సందేశమును పంపిరి. దీనిని వినగనే గ్రే ప్రభువుగారు ఆగ్రహము చెందిరి. యుద్ధ మాపుటకు బదులు యుద్ధమునకే జర్మనులు ప్రయత్నము చేయుచున్నా రని యిప్పటికి స్పష్టమాయెను. ఇట్టి కృత్రిమబుద్ధితో వారు పంపిన సందేశమున కంగీకరించుటకన్న నవమానకర మగు పని మఱియొకటి యుండ దని భావించి జర్మనీవారు ఫ్రెంచివారిపై యుద్ధము నకు పూనినయెడల ఇంగ్లీషువా రెన్నటికిని తటస్థులుగ నుండజాలరని గ్రే ప్రభువుగారు ఖండితమైన జవాబును పంపిరి. దురాగ్రహుడొకడు పొరుగింటివాని దోచుటకు సిద్ధపడిన యభిప్రాయమును గు

ఆస్ట్రియా యువరాజ్ఞి

ర్తెఱిగిన బలవంతు డగు మఱియొక పొరుగువానియొద్దకు వెళ్లి "నేను దోచుకొని పోయెదను. నీవు మాటాడక ఊరకుండెదవా? కావలసినయెడల నీకు కూడ కొంచెము ఇచ్చెదను" అని చెప్పినప్పుడు బలవంతు డగువాడా దీని కంగీకరించినయెడల ఎంత గౌరవహానియో ఎంత యధర్మమో, జర్మనీవారి సలహాల కంగీకరించినయెడల అంత గౌరవహానియు అంత యధర్మమును అని ఇంగ్లీషువా రందఱు నేకగ్రీవముగ చెప్పదొడగిరి. కాబట్టి యేపాపము నెఱుంగని ఫ్రెంచివారితో జర్మనీవారు యుద్ధమునకు పూనినయెడల తాము ఫ్రెంచివారికి సహాయము చేయుట విధి యని యింగ్లీషువారు నిశ్చయించిరి.

జర్మనీకిని ఫ్రాన్సునకును యుద్ధము సంభవించినయెడల ఫ్రెంచివారి ప్రధానపట్టణ మగు ప్యారిసును స్వాధీనము చేసికొను

టకు జర్మనులు మొట్టమొదట ప్రయత్నము చేయుదు రనియు, ఈ పని యెంత త్వరలో జరగిన జర్మనీవారి కంత లాభము కలుగు నని యు గ్రే ప్రభువుగారు గ్రహించిరి. జర్మనులు ప్యారిస్ పట్టణము నకు పోవుటకు మార్గాంతరము లనేకము లుండినను వారు బెల్జియము మార్గముననే పోయెదరని యనుకొనుటకు కారణము లనేకము లుండెను. పరరాజుల సైన్యము లేవియైన బెల్జియములో ప్రవేశించి యా దేశమును స్వాధీనపఱచుకొనుటకు పూనినయెడల, తామా సైన్యముల నోడించి యాదేశమును సంరక్షించెద మని యెనుబది సంవత్సరములనాఁడు ఇంగ్లీషువారు వాగ్దానము చేసియుండిరి. ఆ వాగ్దానము ప్రకారము ఈ 80 సంవత్సరములును ఇంగ్లీషువారు నడచుకొనుచునే యుండిరి. బెల్జియము మిక్కిలి చిన్న రాజ్యము. దానికి విశేషించి సైన్యము గాని నౌకాబలము గాని లేదు. దానికి ఇరుగుపొరుగున నుండువారు మిక్కిలి బలవంతులు. వారెల్లప్పుడు దీనిని స్వాధీనము చేసికొనుటకై ప్రయత్నము చేయుచుండువారు. ఇందువలన ఎన్నియో యుద్ధములు సంభవించుచుండినవి. ఇట్టి యుద్ధములు రాకుండుటకై 1839-వ సంవత్సరములో ఇంగ్లీషువారును ఫ్రెంచివారును జర్మనీవారును బెల్జియమువారును చేరి యొక యొడంబడిక చేసికొనిరి: (1) బెల్జియము రాజు పరరాష్ట్రములను జయించుటకై యుద్ధ మెన్నటికిని చేయఁగూడదు; స్వరాష్ట్రమును శత్రువు లెవరైన జయింపనెంచినయెడల, అప్పుడు మాత్రమే యుద్ధము చేయవలసినది; పరదేశపు సైన్యముల నెన్నటికి స్వరాష్ట్రములోనికి రానీయఁగూడదు. (2) ఈ యొడంబడికిలో చేరిన యింగ్లీషువారును జర్మనులును ఫ్రెంచివారును బెల్జియమును స్వాధీనపఱచుకొనుటకై ప్రయత్నము చేయఁగూడదు. ఇతరు లెవరైన అట్టి ప్రయత్నము చేసినయెడల, ఒడంబడికదారు లందఱు నొక్కటిగ చేరి శత్రువు నోడించి బెల్జియము దేశమును రక్షింపవలయును.—ఈ రెండు షరతులును అప్పటి యొడంబడికలోని ప్రధానాంశములు. అది మొదలు వీ రందఱు దాని ప్రకారమే నడచుకొనుచుండిరి.

జర్మనీ సైన్యములు బెల్జియమును స్వాధీనపఱచుకొనుటకు ప్రయత్నించినయెడల, అట్టి ప్రయత్నమును విఫలము గావించి బెల్జియమును కాపాడుట యింగ్లీషువారికి విధి యగుటవలన గ్రే ప్రభువు 31-వ తేదిని "ఇప్పు డొకవేళ యుద్ధము సంభవించిన యెడల, 80 సంవత్సరములనాఁడు మన మందఱము చేరి బెల్జియమును గుఱించి చేసికొనిన తీర్మానము ప్రకారము మీ రందఱు నడచుకొనుటకు సమ్మతించెదరా? ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వమువా రా తీర్మానము ననుసరించి ప్రవర్తించుటకు సిద్ధపడియున్నారు." అని బెల్జియము ఫ్రాన్సు జర్మనీ ప్రభుత్వములవారి కొక యుత్తరము వ్రాసెను. ఫ్రాన్సువారు అట్లే నడచుకొనెద మని యాదినమే ప్రత్యుత్తర మంపిరి; బెల్జియమువా రట్లే యని మఱునాఁడు జవా బిచ్చిరి; జర్మనీవారు మాత్రము జవాబు కూడ నియ్యక, ఆగస్టు నెల 3-వ తేదిని "మా సైన్యములు మీ దేశముగుండ పోవలసిన యవసరము మాకు కలిగినది. ఇట్లు పోవుట 80 సంవత్సరములనాఁటి తీర్మానమునకు విరుద్ధ మని మాకు తెలియును. కాని యా తీర్మానమునకు [illegible] నడచుకొనవలసిన సమయ మిప్పుడు [illegible] మీ దేశముగుండ పోవుటకు మీ రంగీకరింపవలెను. అట్లు [illegible] యుద్ధము ముగిసిన తర్వాత మీ దేశమున [illegible] చేయక దానిని తిరిగి మీ కిచ్చివేసెదము. [illegible] మిమ్ము శత్రువులుగ భావించి మీ దేశమును [illegible] స్వాధీనపఱచుకొనెదము" అని బెల్జియము ప్రభుత్వమువారికి [illegible]. తన రాజ్యమును శత్రుబాధనుండి రక్షించెద మని ప్రతిజ్ఞ [illegible] జర్మనులే యా ప్రతిజ్ఞను భంగపఱచుచు [illegible] ప్రవర్తించుచుండుట కాశ్చర్యపడి, "మేము [illegible] మమ్ము రక్షించెద మని ప్రతిజ్ఞ చేసినవారలలో [illegible] కనుక జర్మనులవలన మాకు కలుగుచుండు బాధనుండి [illegible] రక్షింపవలయును." అని బెల్జియము [illegible].

ఇట్టి సమయమున ఇంగ్లీషువా [illegible] ప్రపంచమందు వారికిఁ గల ప్రతిష్ఠయు [illegible] మైన నిలిచియుండునా? [illegible] మాటప్రకారము నడచుకొనుటకంటె [illegible] యున్నది? కనుక [illegible] "బెల్జియములోనికి మీ సైన్యములు రాఁగూడదు. ఆ దేశముపైకి మీ సైన్యములను పంపమని [illegible] ణమే యొప్పుకొనవలయును. అటు లొప్పుకొననియెడల [illegible] యుద్ధసన్నద్ధులమై బెల్జియమువారికి సహాయపడి మీ సైన్యముల నోడించి బెల్జియము రాజ్యమును కాపాడుటకు నిశ్చయించియున్నాము" అని యింగ్లీషువారు జర్మనీవారికి తెలిపిరి. దీనికి జర్మనీవారు ప్రత్యుత్తర మీయక 4-వ తేదిని తమ సైన్యములతో బెల్జియమున ప్రవేశించిరి. ఆ దినమే యింగ్లీషువారు యుద్ధమునకు [illegible].

ఇంగ్లీషువారు యుద్ధము ప్రారంభించిన యెనిమిది [illegible] జపానువారు వీరితో కలసి జర్మనులపై యుద్ధమునకు [illegible]. [illegible] దేశములలో నెల్ల జపానువలె ప్రఖ్యాతి గాంచిన దేశము [illegible] లేదు. జపాను వారును ఇంగ్లీషువారును యుద్ధకాలమం దొకరి కొకరు తోడ్పడవలయు నని పదిసంవత్సరములనాఁ డేర్పాటు చేసికొని యుండిరి. కనుక ఇంగ్లీషువారికి సహాయముగ వా రిప్పుడు యుద్ధము ప్రారంభించి చైనాదేశములో జర్మనుల యధీనమం దున్న కైచౌ యను రాష్ట్రమును ముట్టడించి స్వాధీనపఱచుకొనిరి.

యుద్ధము ప్రారంభమై 11 నెల లాయెను. మొదటి మూఁడు నెలలలో టర్కీ ప్రభుత్వమువా రగు తురకలు రహస్యముగ జర్మనులకు సహాయము చేయుచుండిరి. జర్మనుల యుద్ధనౌకలు రెం డెదో యొకవిధముగ తప్పించుకొని టర్కీ రాజ్యమును చేరఁగా, ఆ రెంటిని టర్కీవారు రక్షించుచుండిరి. టర్కీ రాజ్యముతో వ్యాపారము గావించుచున్న యఱువది డెబ్బది యింగ్లీషు నౌకలకు వీరు విశేషనష్టమును కలిగించిరి. ఇది గాక, బాగ్దాద్ మొదలగు తురక రాష్ట్రములయం దున్న యింగ్లీషువారిని నానాబాధలు [illegible]

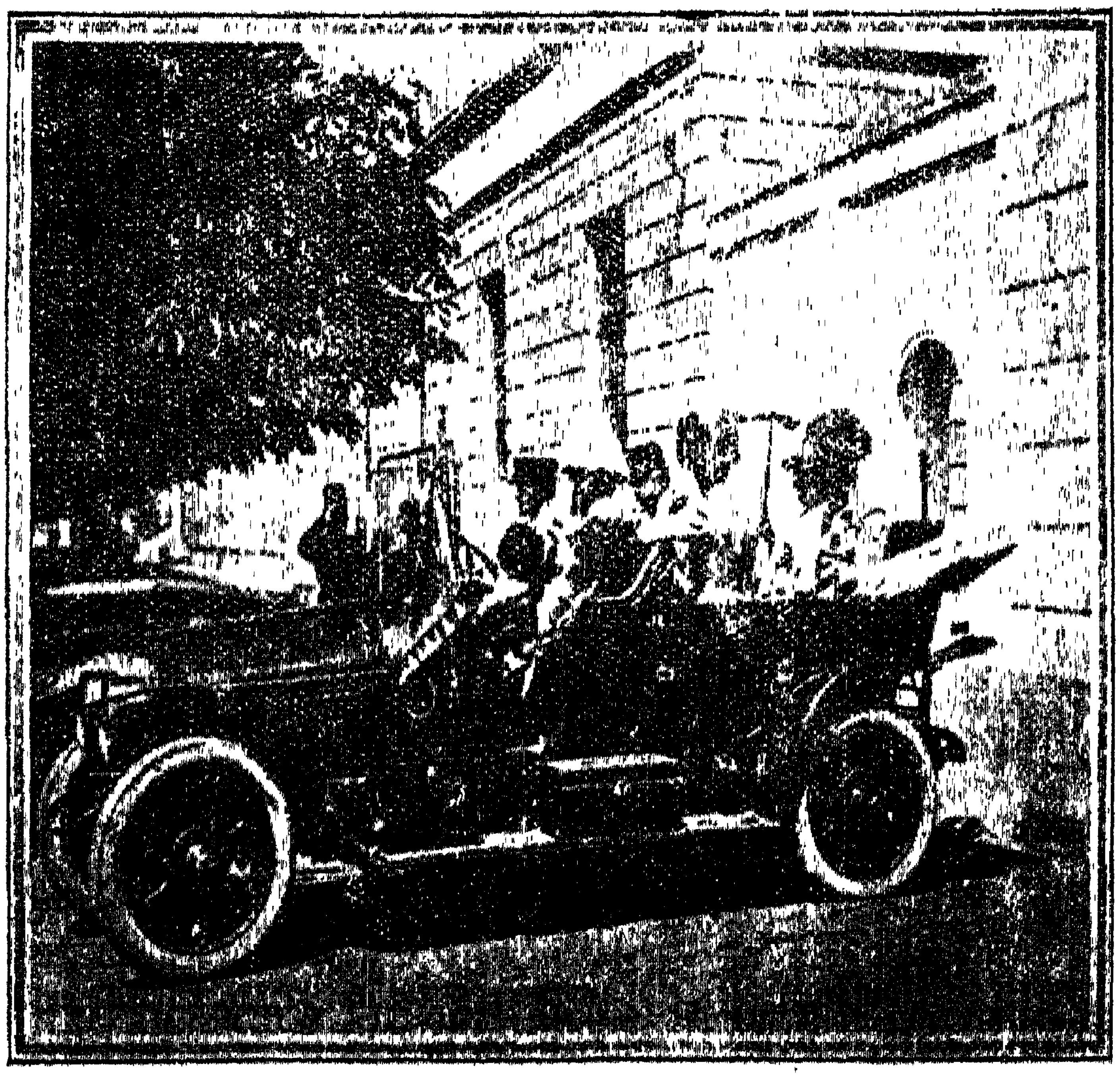
[illegible]; [illegible] మొదలుకు యింగ్లీషు రాష్ట్రములలోని తురకలను ఇంగ్లీషువారితో [illegible] ప్రేరేపింప మొదలిడిరి. దీని కంత [illegible] సహించి [illegible] నెలలు ఇంగ్లీషువారూరక యుండిరి. కాని అక్టోబరు నెల 29-వ తేదీని తురకలయోడలు [illegible] రష్యా [illegible] [illegible] వెళ్లి [illegible] కొన్ని రష్యనోడలను ముంచి, ఒక ఫ్రెంచియోడకు చాల నష్టము కలిగించెను. ఇన్ని ద్రోహపు పనులను టర్కీవారు చేసుచుండుటవలన, నవంబరు నెల 1-వ తేదీని ఇంగ్లీషువారు తురకలతో కూడ యుద్ధమునకు ప్రారంభించినవారైరి.

II-వ ప్రకరణము

యుద్ధ మెందుకు వచ్చినది?

కొన్ని చరిత్రాంశములు

జూలై నెల 23-వ తేది మొదలు ఆగస్టు నెల 4-వ తేదీవరకు [illegible] యుద్ధ మేలాగు వచ్చి నది [illegible], గాని యీ యన్ని దేశములవా రేలాగు [illegible] మనకు తెలియు చున్నది. కాని 1) ఆస్ట్రియావారు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ? (2) రష్యావారు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ? (3) జూలై నెల 30, 31 తేదీలలో ఆస్ట్రియావారు యుద్ధము నాపుటకు కొంచెము సమ్మతించినను, జర్మనీవారు, ఉన్నట్లుండి యేదో మునిగిపోయినట్టు, రష్యావారిని ఫ్రెంచివారిని యుద్ధమున కేల పురికొల్పిరి? (4) రష్యావారే నిమిషమున యుద్ధము ప్రారంభించినను తాము వారికి సహాయులుగ యుద్ధమునకు వచ్చెద మని ఫ్రెంచివా రెన్నియో సంవత్సరములకు పూర్వమే యెందుకు ఒప్పుకొనిరి? (5) ఇంగ్లీషువారు, ఉదాసీనులుగ నుండక, ఇటీవలివరకు తమకు శత్రువులుగ నున్న ఫ్రెంచివారితోను రష్యావారితోను కలసి, ఇప్పు డేల యుద్ధము చేయుచున్నారు? (6) బలహీనములగు రాజ్యము లెన్నియో ప్రపంచమందుండ, ఇంగ్లీషువారు బెల్జియమును మాత్రము రక్షించెద మని యేల శపథము చేసిరి?—అను ప్రశ్నలకు సరియైన జవాబు మనకు తెలిసినంగాని యుద్ధము యొక్క నిజస్వభావమును, ఉభయ పక్షములవారి ప్రధానోద్దేశములును, యుద్ధము ముగిసిన తర్వాత రాబోవు మార్పులును మనకు బోధపడజాలవు. కనుక రెండు పక్షములవారి పూర్వచరిత్రల సహాయమువలన ఈ ప్రశ్నలకు సమాధానము లేమియో తెలిసికొందము.

ఆస్ట్రియా యువరాజు యువరాజ్ఞి సెరజేవాపట్టణమునందు మోటారుబండిలో పోవుట

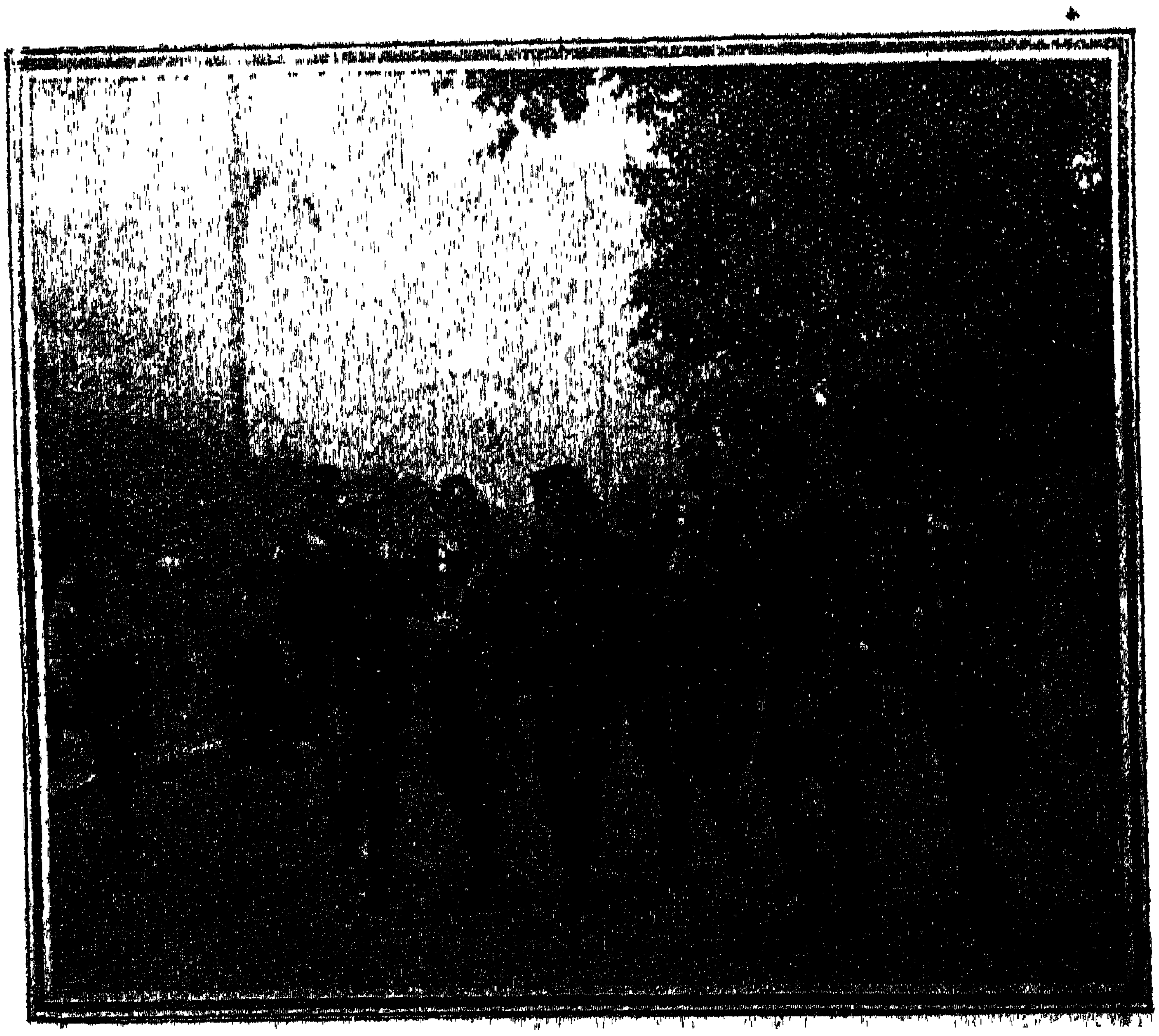
1. ఆస్ట్రియా, రష్యా, సర్వియా

ఐరోపాఖండమందలి [illegible] [illegible] ప్రజ [illegible] మూడు జాతుల వారై యున్నారు. [illegible] భాగమం దుండువారికి లాటిను [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] భాగమందుండు వారికి స్లావు [illegible] పేరు. ఈ మూడు జాతులవారికిని పరస్పరవైషమ్యము, అనాదిగ నున్నది గాని నిన్నను మొన్నను కలిగినది కాదు. ఒకజాతివారు మరియొకజాతి వారిని జయించి పరిపాలింపవలయు ననెడి దురాశయే యీ వైషమ్యమునకు ముఖ్యకారణము.

అనాదిగ ఈదురాశ ఆస్ట్రియావారిని మిక్కిలి యపరిమితముగ పట్టి పీడించుచున్నది. ఆస్ట్రియావారు జర్మను జాతిలో చేరినవారైనను వారియధీనములో రెండు కోట్ల స్లావులును, లక్షలకొలంది లాటిన్లును సర్వియన్లును ఉన్నారు. పరిపాలకులగు జర్మనుల సంఖ్య మిక్కిలి స్వల్పము. వారి యధికారమునకు లోబడి ఆస్ట్రియారాజ్యములో నివసించుచుండు ఇతరజాతులవారి సంఖ్య చాలగొప్పది. కాబట్టి యారాజ్యమందు ప్రజలకును ప్రభువు

లకును అన్యోన్యానురాగము కొంచెము కూడ లేదు. ఈ ప్రజలలో ఒక్కొక్కరును ఆస్ట్రియావారి దాస్యమును ఎప్పుడెప్పుడు వదల్చుకొని స్వాతంత్ర్యమును సంపాదింపవచ్చునా యని యెదురుచూచుచున్నారు. ప్రజలకును ప్రభువులకును ఇట్టి సంబంధ ముండుటవలననే ఇరుగుపొరుగులం దుండు దేశములవారితో ఆస్ట్రియావారికి విరోధము కలుగుచున్నది.

1815-వ సంవత్సరము మొదలు లాటిన్ జాతిలో చేరిన యిటాలియనులు చాల కాలమువఱకు ఆస్ట్రియావారి పరిపాలనలో నుండి, వారు పెట్టుచుండిన బాధల నెంతమాత్రము నోర్వలేక అనేక పర్యాయములు వారితో కలహించి, తుదకు సోదరులైన ఫ్రెంచివారి సహాయమును పొంది 1870-వ సంవత్సరము నాటికి ఆస్ట్రియనులను పరిపూర్ణముగ నోడించి, స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించి యిటలీరాజ్యమును స్థాపించుకొనగలిగిరి. కాని యిప్పుడు కూడ కొందఱు ఇటాలియనులు ఆస్ట్రియావారి పాలనము నందే యున్నారు. ఏలాగైన ఇటలీ రాజ్యములోనికి రావలయు ననియే ఈ యాస్ట్రియా రాజ్యము లోని యిటాలియనుల సంకల్ప నిశ్చయము. ఇందువలననే ఆస్ట్రియావారును ఇటలీదేశస్థులును పైకి స్నేహితులవలె కనబడుచుండినను లోపల మాత్రము వీరికి పరస్పరవిరోధ మున్నది.

ఆస్ట్రియా యువరాజును చంపిన సర్వియా యువకుని అధికారులు పట్టుకొనుట

ఇప్పుడు జరగుచుండు యుద్ధములో ఇటలీవారొకవేళ చేరునెడల వారు ఇంగ్లీషువారిప్రక్క చేరుదురే కాని ఆస్ట్రియావారిప్రక్క చేర రని యూహింపబడిన యూహ కడచిన మే నెల 23-వ తేదిని వాస్తవముగ పరిణమించెను.

అయి దాఱు వందల సంవత్సరములనుండి నేటివఱకు ఆస్ట్రియారాజ్యమం దెందఱో స్లావులున్నారు. వీరి సౌఖ్యమునకై జర్మన్ జాతిలో చేరి పరిపాలకులుగ నుండు ఆస్ట్రియనులు కొంచెము కూడ శ్రద్ధతో పనిచేయుట లేదు. విద్యయందును ఐశ్వర్యమందును అధికారమందును వీరు మిక్కిలి హీనస్థితియందున్నారు; [illegible] వీరు కూడ ఇటాలియనులు [illegible] దొరకినయెడల ఆస్ట్రియనులపై [illegible] ములను స్థాపించుకొనవలయు ననెడి యుద్దేశము [illegible] అయినను, ఇతరుల సహాయము లేకుండ తమంతట తామే [illegible] ను నెఱవేర్చుకొనుటకు వీలుండదని తలంచి, ఫ్రెంచివారి సహా[illegible] ఇటలీవారు కేవలము స్వతంత్రులైరో అట్లే యితర స్లావులు [illegible] తాము స్వాతంత్ర్యము సంపాదించవలెనని [illegible]

స్వాతంత్ర్యము గలిగియుండు స్లావు [illegible] ఉత్కృష్టమైన [illegible] రషియా [illegible] వీరందఱు స్లావులే. వీరు ఆస్ట్రియాలోని స్లావులకు [illegible] వారికి స్వాతంత్ర్యమును కలిగించి వారిని [illegible] స్థితికి [illegible] నిశ్చయించుకొనియున్నారు. [illegible] స్లావులను [illegible] కోరుచున్నారు [illegible] ఆస్ట్రియా [illegible] రషియావారి [illegible] కదా!

రషియావారికిని ఆస్ట్రియావారికిని గల విరోధమునకు టర్కీరాజ్యము [illegible] కారణమై యున్నది. ఆస్ట్రియావారు దక్షిణమున [illegible] టర్కీ [illegible] గొప్ప రాజ్యము [illegible] డెను. టర్కీ యనగా తురకల దేశమని యర్థము. ఇప్పుడీ రాజ్యము మిక్కిలి చిన్నదిగ నామమాత్రావశిష్టమై ఆస్ట్రియాకు చాల దూరమందున్నది. ఇది గొప్పదై ఆస్ట్రియాకు పొరుగున నుండినంతవఱకు ఆస్ట్రియావారికి చాల లాభకరముగ నుండెను. ఇప్పు డా లాభమంతయు తగ్గిపోయినది. టర్కీరాజ్యము ఇంత హీనస్థితికి వచ్చుటకును ఆస్ట్రియావారు నష్టము పొందుటకును రషియావారే ప్రధానకారణము. కనుకనే టర్కీనిమిత్తమై కూడ ఆస్ట్రియాకును రషియాకును విరోధము సంభవించినది.

[illegible] గొప్ప రాజ్యముగ నుండినకాలములో దానిలోని ప్రజ[illegible] [illegible] నుండిరి. ప్రభువులు మాత్రమే [illegible] ప్రజలపై అపరిమితమైన [illegible] ఇష్టానుసారముగ [illegible]

కొనుచు, వారి నట్టియుగంబో విరుద్ధముగ వారికి శిక్షవిధించుచు, ప్రభువులకు తురకలు కాలము గడపుచుండిరి. ఈ బాధలు సహింపలేక క్రైస్తవప్రజలప్పుడప్పుడు కలహించుచుండుట కారణముగనే టర్కీ రాజ్యము క్రమక్రమముగ కృశించుచు వచ్చెను. టర్కీకి ఇరుగుపొరుగులందున్న ఆస్ట్రియావారును రష్యావారును ఈ క్షీణతను చూచి తమ రాజ్యములను విస్తరింపజేసికొనుట కవకాశము కలిగినది గదా యని కుతూహలపడుచుండిరి. టర్కీరాజులతో యుద్ధముచేసి వారి నోడించి వారి రాజ్యము నపహరింపవలయు నని రష్యావారు తీర్మానించుకొనియుండ, ఆస్ట్రియావారు టర్కీ సుల్తానును ముఖస్తుతి చేసి వానికి మిత్రులవలె నటించి, మెల్లగా వానిని రాజ్యమునుంచి నిజముగ తమ యధికారమునే ఆ రాజ్యమంతటను వ్యాపింపజేయవలయు నని నిశ్చయించుకొనిరి. తమ తీర్మానమును నెఱవేర్చుకొనవలయు నని రష్యావారును, తమ యుద్దేశమును కొనసాగించుకొనవలయు నని ఆస్ట్రియావారును ప్రయత్నము చేయుచుండుటవలన వీరికి గల పరస్పరవిరోధము మరింత ముదురుచు వచ్చెను.

టర్కీలో నున్న క్రైస్తవులందఱు స్లావుజాతివారు. రష్యాలో చాలమందికి రష్యాచక్రవర్తి సహాయుడు. కనుక వీరు టర్కీ సుల్తానుపై కలహించినప్పుడెల్ల రష్యాచక్రవర్తి వీరికి సహాయము చేయుచువచ్చెను. తుదకు రష్యాచక్రవర్తి టర్కీరాజ్యము నంతటిని స్వాధీనపఱచుకొనలేకపోయినను, స్వాతంత్ర్యమును గోరు టర్కీలోని క్రైస్తవులకు స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించిపెట్టెను. ఇందువలన టర్కీరాజ్యమునకు లోబడియున్న దేశములందు (1) సర్వియా (2) మాంటినిగ్రో (3) గ్రీసు (4) బల్గేరియా (5) రొమేనియా—అను క్రైస్తవరాజ్యములు ఏర్పడెను.

కడచిన నూరు సంవత్సరములనుండియు ఆస్ట్రియావారి కక్కడ మాటిమాటికి నష్టమే కలుగుచున్నది. ఆస్ట్రియాసామ్రాజ్యమునకు లోబడియుండిన ఇటలీదేశమును జర్మనీలోని కొన్ని భాగములును స్వాతంత్ర్యమును పొందినవి. టర్కీరాజ్యమునందు తమ యధికారము నెలకొల్పవలె నని చేసిన ప్రయత్నము లన్నియు నిష్ఫలములాయెను. సర్వియా మొదలగు స్వతంత్రరాజ్యములు స్థాపింపబడినది మొదలు ఆస్ట్రియావారికి మరింత భయము కలుగుట ప్రారంభించెను. టర్కీలోని స్లావులందఱు తురకల నోడించి స్వతంత్రరాజ్యములను స్థాపించుకొన్నట్లు తమ రాజ్యములోని స్లావులు కూడ తమపై కలహింతురు గదా యను సంశయము ఆస్ట్రియాప్రభుత్వమువారికి పుట్టెను. కనుకనే యది మొదలు సర్వియా మొదలగు స్వతంత్రరాజ్యములను కూడ నశింపజేసికొనిన యెడల పరరాష్ట్రములవలని బాధ తగ్గు నని యెంచి, ఆస్ట్రియావారు దీనికై యన్నివిధముల పన్నుగడలు పన్నుచున్నారు. ఇందువలననే వీరికిని సర్వియావారికిని విరోధము పుట్టెను.

ఇది గాక, టర్కీ క్షీణించుచున్న దశలో ఆస్ట్రియావారేదో విధముగ తురకలయొద్దనుండి బాస్నియా హర్జగవీనా యను రాష్ట్రములను రెంటిని సంపాదించిరి. ఈ రాష్ట్రములలోని ప్రజలు మాత్రము సర్వియాజాతిలో చేరినవారు. కనుక వారు నూతనముగ స్థాపింపబడిన సర్వియారాజ్యములో ప్రవేశింపవలయు నని పట్టుపట్టియున్నారు. ఇది యాస్ట్రియావారి కెంతమాత్రము నిష్టములేదు. కాని సర్వియా రాజ్యములోనివారు గాని యిట్టి తెగకు జేరిన ఆస్ట్రియాలోని యీ రెండు రాష్ట్రములయందును కాపురముండు సర్వియనులను ఆస్ట్రియా వారి ప్రభుత్వమునుండి వేఱుపఱచి తమలో జేర్చుకొనవలయు ననెడి యపేక్ష కలిగియున్నారు. అందుచేత కూడ ఆస్ట్రియా సర్వియాలకుం గల పరస్పరవిరోధము మరింత ప్రబలమాయెను.

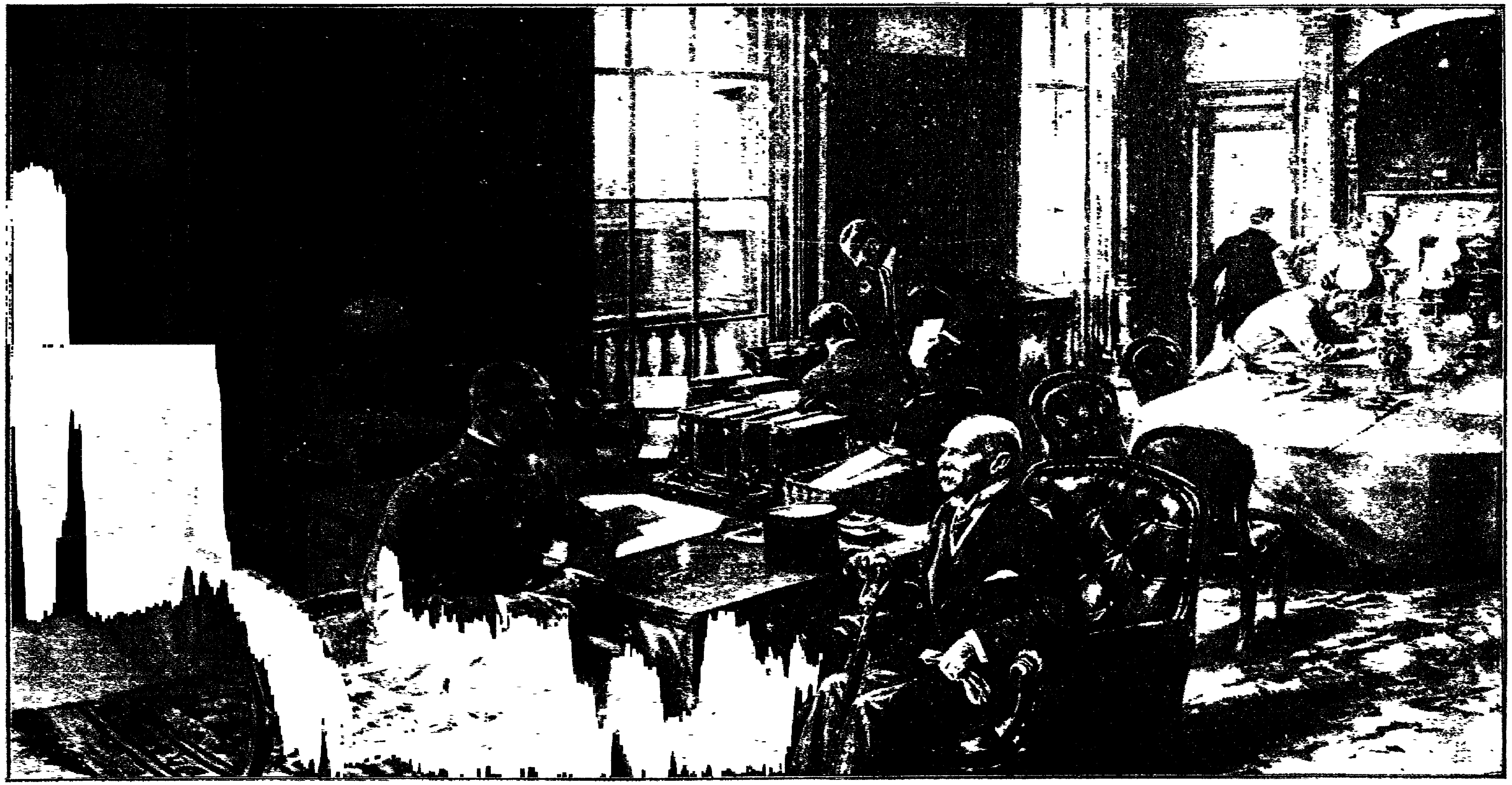
ఈ యంశములవలన ఆస్ట్రియావారును టర్కీవారును ఒక పక్షమున నెందుకు చేరియుండవలెనదియు స్పష్టముగా మున్నది. రష్యావారి సహాయమువలననే సర్వియనులు మొదలుగాగల క్రైస్తవులందఱు తమరాజ్యమునుండి వేఱై తమపై కలహించి స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించిరని టర్కీవారు రష్యావారిపై క్రోధము పూనియున్నారు. ఆస్ట్రియావారి సహాయమున తాము మరల కోలుపోయిన సర్వియా మొదలగు రాష్ట్రములలో కొన్నిటినైన తిరిగి సంపాదింపవచ్చు ననెడి యాశతో టర్కీవారీ యుద్ధమున జేరిరి.

జర్మని ఫ్రాన్సు

జర్మనిదేశమునకు తూర్పువైపున రష్యాదేశమును పడమటివైపున ఫ్రాన్సుదేశమును నున్నవి. ఈ దేశములతో జర్మనీకి దాని యందు జర్మనీకి ప్రజలందఱు తీవ్రమగు నవ్వా వైరము ఉండక తప్పదు.

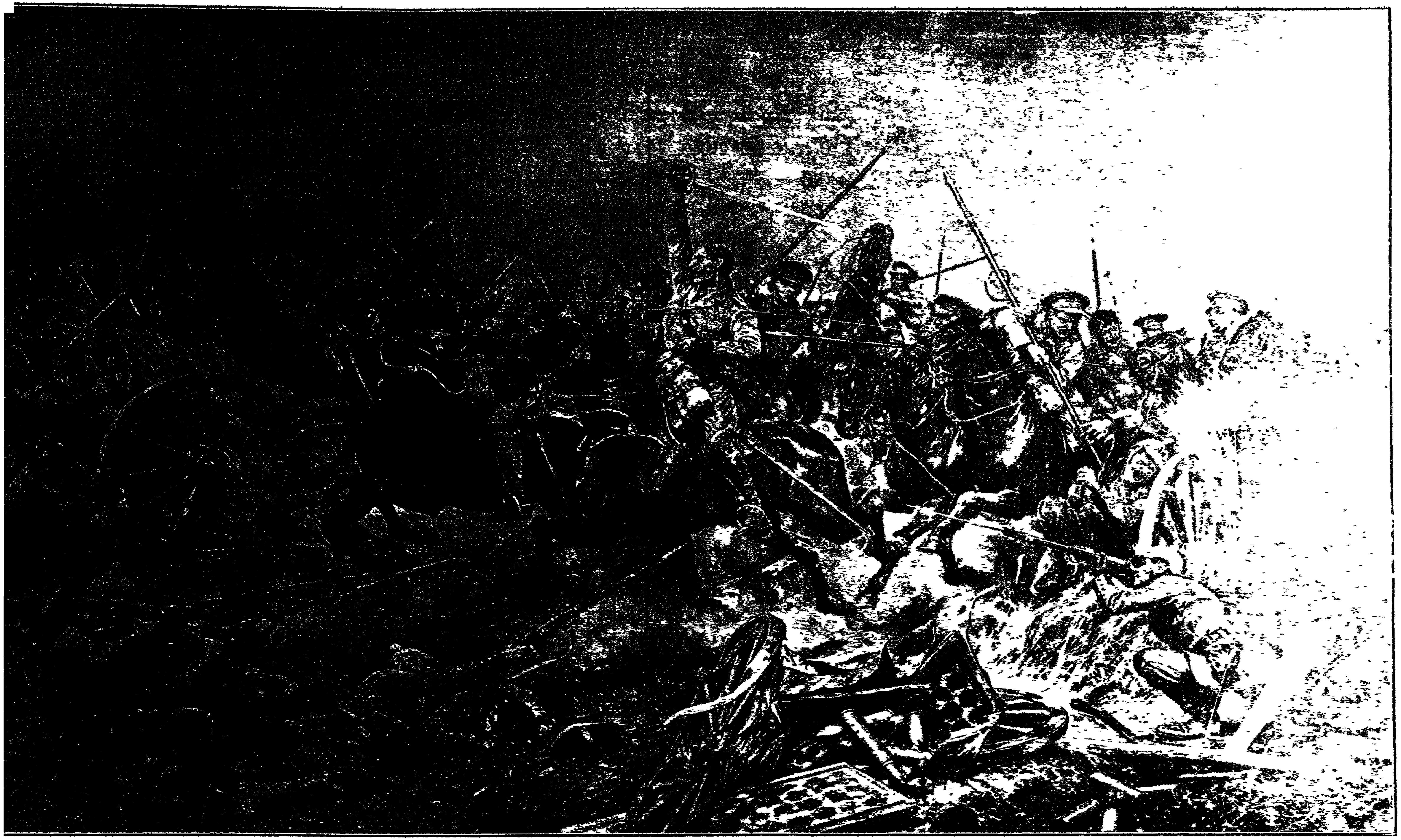
1871 వ సంవత్సరమునకు పూర్వము జర్మనులు నూర్వుల జలహీనస్థితిలో నుండిరి. ప్రజాయుతులైన వారు లేకపోవుటయే గాక, దేశమంతయు ఒక చక్రవర్తి పరిపాలనకు లోబడక అనేకములగు చిన్నచిన్న రాజ్యములుగా విభక్తమై యుండెను. ఈ రాజులందఱు ఎల్లప్పుడు ఒకరితో నొకరు కలహించుచు, తమ ప్రజాబలము నశింపజేయుచుండెడివారు, పొరుగుదేశస్థులు గూడ దేశముపై దండెత్తినప్పుడు కూడ ఈ కలహములను మానక ద్వేషమును చేయుచుండిరి. జర్మనీ దేశము విచ్ఛిన్నస్థితియందుండ, దానికి పడమటివైపుననున్న ఫ్రాన్సు దేశము ఏకరాజ్యము కలిగి శక్తిసామర్థ్యములు గల రాజుల పరిపాలనలో నుండెను. ఈ ఫ్రెంచిరాజులు జర్మనుల బలహీనతను చూచి, వారిని జయించుట సులభ మని తలంచి యనేకసార్లు యుద్ధములను చేసిరి. తుదకు ఫ్రెంచి చక్రవర్తి యగు నెపోలియను కాలమున జర్మనీ దేశమంతయు ఫ్రెంచివారి యధీన మాయెను. ఇందుమీద జాతిభేదముచే జర్మనులకును ఫ్రెంచివారికిని కలిగిన వైరము ఫ్రెంచి రాజుల దురాశచే అభివృద్ధి గాంచెను.

1815-వ సంవత్సరములో ఇంగ్లీషువారును జర్మనీవారును కలసి ఫ్రెంచి చక్రవర్తియైన నెపోలియను నోడించగలిగిరి. అది మొదలు జర్మనులు తమ దుస్థితిని చూచి విచారపడి, తమ లోపములవలననే ఫ్రెంచివారింతకాలము తమ దేశముపై అధికారము స్థాపింపగలిగిరని గ్రహించి, ఆ లోపములను పోగొట్టుకొనుటకు కావలసిన ప్రయత్నములను చేయుటకు మొదలుపెట్టిరి. ప్రజల యుత్సాహమును ఈ ద్దేశమును ఇట్టిందు కాలమున, వారి యదృష్టవశముచే అసమానప్రజ్ఞ గల

యుద్ధకార్యాలయమునందు కిచెనరుప్రభువు రాబర్టుప్రభువుతో సంప్రతించుట.

ఆయన యుద్ధారంభమునందు యుద్ధమంత్రిగ నియమింప బడినపుడు "నేను యోధుఁడను, నాకు రాజ్యతంత్రములతో ప్రమేయము లేదు." అని నుడివెను. కిచినెరు ప్రభువు సామర్థ్యమునందు సైనిక నివహంబులు, ప్రజలు, మంత్రులు సంపూర్ణ విశ్వాసముగలిగియున్నారు.

యుద్ధారంభమునందు మాన్సు సమీపమున జర్మను సైనికులకును బ్రిటీషు యోధులకును బాహాబాహీ యుద్ధము జరిగినది. జర్మనులు మైలుదూరమునందున్న ఫిరంగులచే బ్రిటీషుసైన్యమును సంహారము చేయుచుండిరి. బ్రిటీషు సేనానాయకుడు జర్మనుల ఫిరంగులను వశపరచుకొనమని సైనికులకుత్తరువుచేసెను. తొమ్మిదవ లేన్సరుల పటాలము, గుండ్లవాన కురియుచున్నను, పోయి ఫిరంగులను గాల్చువారిని జంపి ఫిరంగులను పాడుచేసి మరల వచ్చిరి; తిరిగి వచ్చునపుడును గుండ్లవాన జర్మనులు కురిపించిరి. ఆ యోధాగ్రేసరుల శౌర్యమును కొనియాడుచు విలియం వాట్సనుకవి గీతములను విరచించెను. ఈ పటము ఆ రంగమును దెలుపుచున్నది.

స్వాధీనపఱచుకొనుటకు సమయ మెప్పుడెప్పుడు దొరకునా, ఎప్పు డెప్పుడు తమకోరిక లీడేఱునా యని కాలమును నిరీక్షించుచు, గడ చిన నలువది సంవత్సరములనుండియు జర్మనీవారు కాచియుండిరి. పమనియంటిని దోచుకొనుటకు ఇన్ని ప్రయత్నములను, ఇంత యేక దీక్షతో చేసినవారు మఱియొకరు లేరు.

1871-వ సంవత్సరము మొదలు ఫ్రెంచివారు కూడ ఊరక యుండలేదు. అయినను, వీరి యుద్దేశము ఇతరదేశములను జయించుట కాదు. తమ కున్నదానితో తృప్తి పొంది, తమ రాజ్యమును శత్రుబాధలనుండి కాపాడుకొనుటయే వీరి ప్రధానోద్దేశమై యుండెను. 1870,1871-సంవత్సరములలో వీరికిని జర్మనులకును జరిగిన యుద్ధమందు వీ రపరిమితనష్టమును పొందిరి. యుద్ధము ముగిసిన పిదప కఠినహృదయులగు జర్మనులు వీరియొద్దనుండి మూడు వందల కోట్ల (300,00,00,000) రూపాయలను ఆల్సేసు లోరైన్ అను రెండు రాష్ట్రములను తీసికొనిరి. ఏకకాలమం దింత గొప్ప నష్టమును భరింపవలసినవారై ఆక్షణమందు దీని నెట్లో ఫ్రెంచి వారు సహించిరి గాని, అది మొదలు జర్మనివారిపై పగతీర్చుకొని ఈ రాష్ట్రములను జయించి తిరిగి తమ రాజ్యములో కలుపుకొను టకు సమయ మెప్పుడెప్పుడు వచ్చునా యని నిరీక్షించుచునే యుండిరి. ఇది గాక, జర్మనీవారు చేయుచున్న యుద్ధసన్నాహ మును చూచి వీరు మరింత భయపడి, ఈ సన్నాహ మంతయు తమ్ము నాశము చేయుటకే యని తెలిసికొని, వీరు కూడ గొప్ప యుద్ధ సన్నాహము గావింపజొచ్చిరి. జర్మనీవారివలెనె వీరు కూడ తమ దేశమందున్న పురుషులందఱికి యుద్ధమును నేర్పి గొప్ప సైన్య మును తయారుచేసిరి. జర్మనులు తమదేశములోనికి వచ్చుటకు వీలు లేకుండునట్లు తూర్పుభాగమం దంతటను గొప్ప కోటలను కట్టి వానియందు ఫిరంగులు మొదలగు నానావిధయుద్ధపరికరములను సిద్ధ పఱచి యుంచిరి; వీరును విశేషధనము వ్యయముచేసి యుద్ధనౌక లను కట్టిరి.

ఇట్లు ఫ్రెంచివారును జర్మనులును నలువది సంవత్సరముల నుండి ఒకరితో నొకరు పందెము వేసికొనినట్లు యుద్ధసన్నాహము నందు ఒకరిని మించి యొకరు పనిచేయుచుండినను, ఫ్రెంచివారు తుదకు జర్మనులతో తులతూగలేకపోయిరి. జర్మని దేశములోని జన సంఖ్యయు పురుషుల సంఖ్యయు మిక్కిలి యధికముగ వృద్ధియగుచుం డుటవలనను ఫ్రెంచివారి సంఖ్య యిట్లు వృద్ధి గాక యథాప్రకారముగ నుండుటవలనను జర్మనుల సైన్యములు ఫ్రెంచిసైన్యములకంటె అతిశ యించియుండెను. ఏటేటను ఫ్రెంచివారికంటె ఎక్కువ సొమ్మును నావలపై ఖర్చుపెట్టుచుండుటవలన జర్మనీవారి యుద్ధనౌకల సంఖ్య కూడ ఫ్రెంచివారి యుద్ధనౌకల సంఖ్యను మించియుండెను. కాబట్టి యిట్టి సందర్భమున జర్మనులతో మరల యుద్ధము సంభవించినయెడల 1871-వ సంవత్సరపు యుద్ధమందువలెనె మరల పరాజయము కలుగు నేమో యని ఫ్రెంచివారు భయపడసాగిరి. ఇట్లుండ, కొన్ని కారణ ములవలనను, ఫ్రెంచివారి యదృష్టవశమునను, 1891-వ సంవత్సరము మొదలు రషియావారును, 1905-వ సంవత్సరము మొదలు ఇంగ్లీషు వారును వీరికి స్నేహితులై సహాయము చేయుట కంగీకరించిరి. ఇట్టి సహాయము లేక వీ రొంటరిగా నున్నప్పుడే వీరిని జయింపవలయు నని జర్మను లెన్నిమార్లో ప్రయత్నము చేసిరి గాని, వారి ప్రయత్న ములు సఫలములు కాకపోయినవి.

3 జర్మనీ, రషియా, ఫ్రాన్సు

జర్మనీవారు ఐకమత్యము లేక మిక్కిలి బలహీనులుగ నుండి నంతవఱకును వారినుండి రషియావారి కేలాటి భయమును లేకయుం డెను. కాని 1871-వ సంవత్సరములో జర్మనీ సామ్రాజ్య మొక చక్రవర్తి యాధిపత్యముక్రింద స్థాపింపబడిన దినమునుండి జర్మనీ వారు క్రమక్రమముగ బలవంతులు కాజొచ్చిరి. ఇది గాక, యెల్లప్పుడు వీరు యుద్ధసన్నాహమందే కాలము గడుపుచుండిరి. దీని నంతను చూచి రషియాను జయించుటకొఱకె యీ సన్నాహ మంతయు జర్మనులు చేయుచున్నారని రషియావా రనుమానపడు టకు మొదలిడిరి. క్రమక్రమముగ నీ రెండు రాజ్యములకు ఈ యనుమా నము వృద్ధియై విరోధముగా పరిణమించెను.

1875-వ సంవత్సరములో జర్మనీవారు ఫ్రెంచివారితో యుద్ధ మును కలుగజేయఁగా, రషియా చక్రవర్తి తాను ఫ్రెంచివారికి సహాయము చేసెద నని చెప్పి జర్మనుల ప్రయత్నములను విఫలము గావిం చెను. 1880-వ సంవత్సరములో టర్కీ విషయమై యొక గొప్ప సభ జరిగెను; ఆ సభకు ఇంగ్లండు రషియా మొదలగు ఇతరదేశముల యొక్క ప్రతినిధులు వచ్చి, బిస్మార్కును సభాధ్యక్షునిగ నియమించుకొనిరి. ఆ సభలో బిస్మార్కు రషియావారు యుద్ధమున జయించి సంపాదించిన లాభములను కొన్నిటిని చెడగొట్టి, టర్కీలో కేలాటి హానిగ్ కలిగియుండని యాస్ట్రి యావారికి బోస్నియా హెర్జిగోవినా యను సంస్థానముల రెంటిని ఇప్పిం చెను. ఈ సభ ముగిసిన తరువాత రషియావారికి జర్మనుల మీఁద కలి గిన క్రోధము మరింత యభివృద్ధి గాంచెను. దీనివలన ఈ రెండు దేశ ములవారికి యుద్ధము కూడ సంభవించునట్లుండెను. దీనిని చూచి రాజ నీతియందు మిక్కిలి నేర్పు గల బిస్మార్కు ఇతరదేశముల సహాయ మును సంపాదించుట యావశ్యకమనియు, అట్లు చేసినయెడల రషియా నోడించుట సులభమనియు, గ్రహించి గుట్టుగ నే యాస్ట్రియా చక్ర వర్తిని కలసికొని వారితో నొక యేర్పాటు చేసికొనెను. అది మొదలు రషియాతో యుద్ధము సంభవించినయెడల జర్మనీవారును ఆస్ట్రియావారును కలసి యుద్ధము చేయవలయు నని ఆస్ట్రియా చక్రవర్తియు జర్మన్ చక్రవర్తియు అంగీకరించిరి. ఆస్ట్రియావారు జర్మనులనియు వీరికిని స్లావులగు రషియావారికిని బద్ధవైరము మున్న దనియు ఇతరులకెల్లరకు తెలియును. రమారమి విరోధు లయిన యాస్ట్రి యావారితో జర్మన్ చక్రవర్తి యొడంబడిక చేసికొన్నాడని వినఁ గనే రషియావారి కోపమునకు మితి లేకపోయెను. కాని బిస్మార్కు జర్మనీకి మంత్రిగ నుండినంతవఱకు రషియాచక్రవర్తిని ముఖస్తుతి చేసియు ఆయనకును ఆయన మిత్రులకును భేదము కల్పించియు

ఆయన లాభముకొఱకు పాటుపడునట్లు నటించియు యుద్ధము రాకుండఁజేయఁగలిగెను. 1888వ సంవత్సరములో ఇప్పటి జర్మను చక్రవర్తియగు రెండవ విలియము రాజ్యాధిపత్యమును వహించి బిస్మార్కుతో కలహించి అతనిని మంత్రిపదవినుండి తొలఁగించి, అది మొదలు రష్యాచక్రవర్తిని మిక్కిలి మలకనగాఁ జూచుటకు మొదలిడెను. అందువలన జర్మనీకిని రష్యాకును ఇదివఱకే కలిగిన వైరము పెరుగుచు వచ్చెను.

క్రమక్రమముగ టర్కీనిమిత్తమై కూడ నీ విరోధ మభివృద్ధి కాఁజొచ్చెను. పరదేశములను క్రమముగనో యక్రమముగనో జయించి తమ రాజ్యమును వృద్ధిపఱచుకొనవలయు ననెడు దురాశ 1871వ సంవత్సరము మొదలు జర్మనులయం దుత్పత్తియైన దని యిదివఱకే మనకు తెలిసియున్నది. ప్రపంచమందు జయించి వశపఱచుకొనఁదగిన దేశములు మూఁడు విధములుగ నున్నవి:—(1) నీగ్రోలు మొదలగు హబ్సీప్రాయులగు మనుష్యులు కాఁపురముండు ఆఫ్రికాఖండములోని దేశములు మొదటిరకములో చేరినవి. ఈ మనుష్యులకు నేర్పుగల నాగరకులగు తెల్లవారితో యుద్ధము చేయుటకు తెలియదు. తుపాకి శబ్దము వినఁగనే భయపడి శరణుఁజొచ్చునట్టి స్థితిలో వీరున్నారు. కనుక ఈ దేశములను యుద్ధము లేనియు చేయకయే సంపాదింపవచ్చును. తూర్పు ఆఫ్రికా, పశ్చిమాఫ్రికా దేశములను జర్మను లీలాగే స్వాధీనపఱచుకొనిరి. (2) ఎక్కువ నాగరకము గాంచి మిక్కిలి యభివృద్ధి పొందిన తెల్లవారి యధీనమం దున్న ఆఫ్రికా ఆశియా ఖండములం దుండు దేశములు రెండవ రకములో చేరినవి. వీనిని జయించుటకు బహు కష్టము. తమతో సమాను లయినట్టియు లేకుంటె నధికులుగ నున్నట్టియు ఫ్రెంచివారియొక్కయు ఇంగ్లీషువారియొక్కయు అధీనమం దుండుటవలన వీరి సైన్యముల నోడించి యీదేశములను వశపఱచుకొనుట జర్మనులకు సాధ్యమైన పని కాదు. (3) మూఁడవ రకములో చేరిన దేశములలోని ప్రజలు నాగరకులే కాని రాజకీయ విషయములందు మాత్రము వీరి కట్టి జ్ఞానమును లేదు. టర్కీ పర్షియా చైనా మొదలగునవి యిట్టి దేశములు.

అంతఃకలహములవలన క్షీణించుచున్న టర్కీ రాజ్యమును చూచి, ఇది స్లావులగు రష్యావారి యధీనము కాకుండ తమ యధీనమం దుంచుకొనవలయు నని జర్మనులు ప్రయత్నము చేయఁ దొడఁగిరి. ఇందునిమిత్తమై యుద్ధము చేయుటకన్న మంచిమాటలు చెప్పుట యుక్తమని యెంచి 1871వ సంవత్సరము మొదలు జర్మనీవారు తురకల స్నేహమును సంపాదింపఁగలిగిరి. తురకల సైన్యము క్రొత్త పద్ధతుల ప్రకారము శిక్షితము కావలసియున్న దనియు, అట్లు తాము చేయించెద మనియు టర్కీసుల్తానునకు బోధించి, సైన్యమందు జర్మను లనేక ఉద్యోగములను సంపాదించిరి. టర్కీరాజ్యమందు వ్యవసాయమును వ్యాపారమును నాగరకమార్గముల ననుసరించి యభివృద్ధి చేసెదమని యా రాజ్యమందు రైల్లు వేయుటకును పనిశాలలు కట్టుటకును హక్కులు సంపాదించిరి. ఇట్లు క్రమక్రమముగ సుల్తానుయొక్క దయకు పాత్రులై పరిపాలనావిషయమందు కూడ ఆయనకు మంత్రాలోచన చెప్పుటకు మొదలిడిరి. సైన్యములు జర్మనుద్యోగస్థుల యధీనమైపోయినవి; రైల్లు మొదలగునవి వీరి వశమందు నిలిచినవి; ఇట్టి స్థితిలో నేమనను సుల్తాను నామకుఁ డుండెను, అధికారమంతయు జర్మను లనుభవించుచుండిరి. సుల్తానును తమచేతిలోని బొమ్మవలె ఆడింపఁగలిగిరి. సుల్తాను వీరి మోసమును గ్రహింపలేక, స్లావులతో తనకు యుద్ధము సంభవించినపుడు, జర్మనులు తనకు సహాయము చేయుదు రని నమ్ముచుండెను. కాని యీయుద్ధమందు జర్మనులతోఁజేరి యింగ్లీషు ఫ్రెంచి రష్యావారలతో యుద్ధము చేయుచుండుట కిదియే కారణము.

జర్మనీవారి సైన్యములు ఎక్కువ నిపుణము లైనను; ఆస్ట్రియావారితో కలసి వీరు రష్యావారితో యుద్ధము చేయుటకు సిద్ధపడి యుండిరి; ఇప్పుడు టర్కీరాజ్యమును కూడ స్వాధీనము చేసికొనఁగలిగిరి. ఇట్టి స్థితిలో తా మూరకయుండినయెడల తమకు కీడు సంభవించు నని రష్యావారు స్నేహితులను సంపాదించుకొనుటకు మొదలిడిరి. జర్మనులతో విరోధము గాని వారితో సమానబలము గలవారై యుద్ధము చేయుచు తుదకు వారితో గెలువఁగల స్నేహితులను వెదకుచు ఫ్రెంచివా రెంచిరి గదా? ఫ్రెంచివారితో స్నేహము చేసికొనినఁ బాగుండు నని రష్యావారు తలఁచుకొనుటకు మొదలిడిరి. 1891వ సంవత్సరము మొదలు రష్యావారికిని ఫ్రెంచివారికిని మైత్రి వృద్ధికాఁజొచ్చెను. ఇది గాక, రష్యాదేశస్థులు ఎక్కువ ధనవంతులు కారు. జర్మనీతో యుద్ధము సంభవించినయెడల దానిలో జయము సంపాదించుటకు సైన్యములు, కోటలు, యుద్ధనౌకలు విశేషముగ కావలసియుండెను. ధనము లేకుండ వీనిని సంపాదించుట యసాధ్యము కదా? కనుక రష్యావారు పరదేశస్థుల యొద్ద నైన అప్పు చేసి ఈ యుద్ధసాధనములను కూర్చుకొనుటయే కర్తవ్యమని తీర్మానించుకొనిరి. ఫ్రాన్సుదేశమందు విశేషధనము గలదు. ఫ్రెంచివారు దీనిని గొప్ప వడ్డీకి అప్పిచ్చుటకు సిద్ధముగ నుండిరి. వెతుకఁబోయిన తీఁగ కాలికి చుట్టుకొన్నట్లు అప్పిచ్చువారెవరా యని విచారించుచున్న రష్యావారికి ఫ్రెంచివా రెంత ధనము కావలసినను ఇచ్చుటకు నిశ్చయించుకొనిరి. ఇట్లు కాలక్రమమున రష్యావారికిని ఫ్రెంచివారికిని అన్యోన్యస్నేహము వృద్ధి కాఁజొచ్చెను. తుదకు, జర్మనీవారితో యుద్ధము సంభవించినయెడల ఈ రెండు దేశములవారును కలసియే యుద్ధము చేయవలెనని యొకరొకరు ఒడంబడిక చేసికొనిరి. ఇందువలననే రష్యావారును ఫ్రెంచివారును కలసి జర్మనులతో ఇప్పుడు యుద్ధము చేయుచున్నారు.

4 ఇంగ్లాండు, జర్మని, ఫ్రాన్సు

కడచిన నాలుగు వందల సంవత్సరములనుండి ఇంగ్లీషువారు ఐరోపాఖండమందు ఎన్నియో యుద్ధములు చేయుచున్నారు. కాని యొక యుద్ధములో కూడ ఆ ఖండమందు గల ఇతర తెల్లవారి దేశములను జయించి తమ రాజ్యములో చేర్చుకొనవలయు నను దురాశ వీరిని పట్టుకొన్నది కాదు. ఇదియే వీరు గావించిన యుద్ధ

ములకును తెల్లవారితో మిగిలినవారు చేసిన యుద్ధములకును గల భేదము. ఐరోపాఖండమందలి దేశములను జయింపవలయు నను దురాశ లేనియెడల, ఇంగ్లీషువా రిన్ని యుద్ధముల నెందుకు చేయవలె నని చదువరు లడుగవచ్చును. దీనికి రెండు జవాబు లున్నవి:—(1) తమ దేశమును శత్రువులనుండి కాపాడుకొనుటకొఱకే వీ రిన్ని యుద్ధములు చేసిరి. ఇదియే వీరి ప్రధానోద్దేశము. 1580-వ సంవత్సరము మొదలు 1600-ల సంవత్సరములవఱకు ఐరోపాఖండమునం దగ్రగణ్యతను పొంది ఖండాంతరములం దనేక దేశములను స్వాధీనపఱచుకొన్న స్పెయిను దేశపురాజులు ఇంగ్లండును జయింప నెంచఁగా, వారితో ఇంగ్లీషువారు ఘోరయుద్ధమును చేయవలసినవారైరి. తర్వాత 1796-వ సంవత్సరము మొదలు 1815-వ సంవత్సరమువఱకు ఐరోపా నెల్ల స్వాధీనపఱచుకొని, అసమానబలపరాక్రమములు కలవాఁడై ఫ్రెంచి చక్రవర్తి యగు నెపోలియను ఇట్టి యూహనే కలిగియుండఁగా, స్వదేశమును కాపాడుకొనుటకై ఇంగ్లీషువారు వానితో ఇరువది సంవత్సరములు పట్టుదలతో ఎడతెగక యుద్ధము చేసిరి. (2) ఐరోపాఖండములో బలవంతు లగు రాజు లెవరైనను దురాశాపరులై బలహీను లగు వారిని జయించుటకొఱకు ప్రయత్నము చేసినయెడల సాధ్యమైనంత వఱకు అట్టి ప్రయత్నములకు విఘ్నము కలిగించి బలహీనులగు వీను లను రక్షించుటయే ఇంగ్లీషువారి రెండవ యుద్దేశము. 1580-వ సంవత్సరము మొదలు స్వాతంత్ర్యము నిమిత్తమై స్పెయినురాజులతో హాలెండువారు యుద్ధము గావించుచుండ, వారికి స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించుటకై ఇంగ్లీషువారు స్పెయినురాజులతో యుద్ధము చేసిరి. ఇందువలననే హాలెండువారికి స్వాతంత్ర్యము దొరకెను. అటుతర్వాత 1700 సంవత్సరము ప్రారంభమునను 1790-వ సంవత్సరము తర్వాతను ఫ్రెంచిరాజులు హాలెండు బెల్జియము మొదలగు చిన్నచిన్న దేశములను జయించి స్వాధీనపఱచుకొనుటకు ప్రయత్నము చేయఁగా, ఇంగ్లీషువా రాప్రయత్నములకు విఘ్నము గలిగించి యీ చిన్న దేశములను కాపాడిరి. పరరాజుల బాధ నోర్వలేక స్వసౌఖ్యముకొఱకు పాటుపడుచుండిన ఐరోపాలోని దేశములలో ఇంగ్లీషువారి సహాయమును పొందని దేశ మొక్కటి కూడ లేదు. 1756-వ సంవత్సరము మొదలు 1760-వ సంవత్సరమువఱకును, తర్వాత 1815-వ సంవత్సరములోను జర్మనులు కూడ ఇట్టి సహాయమును పొందిరి. ఇంగ్లీషువారు చేసిన యుద్ధముల కన్నిటికిని ఇవియే ప్రధానకారణములు.

బెల్జియము హాలెండుల స్థితి

ఐరోపాఖండమందు బలవంతులుగ నుండువా రెవరును హాలెండు బెల్జియము దేశములను జయించి స్వాధీనపఱచుకొనుట ఇంగ్లీషువారి కిష్టము లేదు. ఈ రెండు దేశములును ఇంగ్లండునకు మిక్కిలి సమీపమందున్నవి. వీని సముద్రతీరమున విశాలమైనట్టియు అనేకయుద్ధనౌకలు నిలుచుటకు వీలైనట్టియు రేవులు గల పట్టణము లనేకము లున్నవి. ఈ పట్టణములలో యుద్ధనౌకలను చేర్చి వానిలో ఇంగ్లండుపైకి దండెత్తివచ్చుట మిక్కిలి సులభమైన పని. వేఱొక ప్రదేశమున సైన్యములను యుద్ధనౌకలను సమకూర్చుకొని సముద్రము దాఁటి యింగ్లండుపైకి వచ్చుట సాధ్యమైన పని కాదు. ఫ్రాన్సు దేశము ఇంగ్లండునకు మిక్కిలి సమీపమం దున్నను, దాని యుత్తర తీరమందు విశాలమైన రేవుపట్టణ మొకటి కూడ లేకపోవుటవలన, ఫ్రెంచివా రిదివఱలో ఇంగ్లండుపై దాడి వెడలుటకు చేసిన ప్రయత్నము లన్నియు విఫలము లయినవి. స్పెయిను దేశము ఇంగ్లండునకు చాల దూరమం దుండుటవలన ఇంగ్లండును జయించు నిమిత్తమై స్పెయిను రాజులు చేసిన ప్రయత్నములు కూడ వ్యర్థము లయినవి. హాలెండు బెల్జియము దేశములను స్వాధీనపఱచుకొనినఁ గాని ఎవరికిని ఇంగ్లండుపైకి వచ్చుటకు వీ లుండదు. కనుకనే వీనిని స్వాధీనపఱచుకొనుట కెవరు ప్రయత్నము చేసినను, ఆప్రయత్నమునకు విఘ్నము కలిగించుట ఇంగ్లీషువారి కవశ్యమై యున్నది. ఇందువలననే ఇంగ్లీషువా రిదివఱలో అనేకపర్యాయము లీ రెండు దేశములను సంరక్షించు నిమిత్తము ఫ్రెంచివారితోను స్పెయినువారితోను యుద్ధము గావింపవలసివచ్చెను. ఇందునిమిత్తముగనే 80 సంవత్సరముల నాఁడు బెల్జియమును సర్వకాలసర్వావస్థలయందును రక్షించెద మని ఇంగ్లీషువారు కంకణము కట్టుకొనిరి. జర్మనీవా రిప్పుడు బెల్జియమును స్వాధీనపఱచుకొన్నది సులభముగ ఇంగ్లండుపైకి తమ సైన్యములను సంపుటకే. తమ దేశమును రక్షించుకొనుటకు పూర్వము హాలెండు బెల్జియము దేశములను రక్షించుట ఇంగ్లీషువారికి విధి యై యున్నది.

జర్మనులయెడల ఇంగ్లీషువా రిదివఱ కెట్టి శత్రుత్వమును వహించియుండ లేదు. జర్మనులు కష్టదశలో నున్నప్పుడు, ఇంగ్లీషువారు వారి కన్నిమార్గముల సహాయము చేసిరి. ఫ్రెంచి చక్రవర్తి యగు నెపోలియను జర్మనీ దేశమును బాధించుచుండిన సమయములో జర్మనులకు ఇంగ్లీషువారు గావించిన సహాయము ఇంతింత కాదు. ఇంగ్లీషువారి సహాయము లేనియెడల జర్మనులకు ఇంత శీఘ్రముగ స్వాతంత్ర్యము లభించియుండఁజాలదు. 1871-వ సంవత్సరపు యుద్ధములో శత్రువుల నోడించి, అంతఃకలహములను పోఁగొట్టుకొని, జర్మనులు తమ దేశము నంతటిని నొక చక్రవర్తి పరిపాలనలోనికి తీసికొనిరాఁగలిగి రని విన్నతోడనే, ఇంగ్లీషువారు పొందిన యానందమునకు మితి లేకయుండెను. 1871-వ సంవత్సరము తర్వాత అనేకసంవత్సరముల వఱకు, జర్మనులకు శత్రువు లయిన రష్యావారితోఁ గాని ఫ్రెంచివారితోఁ గాని ఇంగ్లీషువారు స్నేహము చేసియుండ లేదు. జర్మనీవారికిని ఇతరులకును వివాదములు కలిగినప్పు డనేకపర్యాయము లింగ్లీషువారు జర్మనుల పక్షమందే యుండిరి. ఆఫ్రికా మొదలగు ఖండాంతరముల యందు దేశములను సంపాదించుటకై జర్మనులు ప్రయత్నములు చేయుచుండ, ఇంగ్లీషువారు వీరి కంత మాత్రమును అడ్డుపడక ఎంతయో సహాయము కూడ చేసిరి. ఇంగ్లీషువా రడ్డుపడియుండినయెడల, జర్మనీవారి కిన్ని దేశములయం దింత రాజ్యము లభించియే యుండఁజాలదు. జర్మనులు సరసు లనియు, తాము వారును కలసి మెలసి ఐకమత్యముతో నుండినయెడల అందఱికిని క్షేమకరముగ నుండు ననియు ఇంగ్లీషువారు నమ్మి వారితో స్నేహము

సంపాదించుటకై యెన్నియో ప్రయత్నములు చేయుచుండిరి.

బిస్మార్కు మంత్రిపదవియం దుండినంతవఱకును జర్మనులు కూడ ఇంగ్లీషువారియెడల స్నేహభావము కలిగియే ప్రవర్తించుచుండిరి. అటుతర్వాత ఇప్పటి చక్రవర్తి యగు రెండవ విలియము సర్వాధికారము వహింపగనే ఇది యంతయు మారిపోయెను. ఇంగ్లండు జర్మనీకంటె చాల చిన్న దేశ మైనప్పటికిని, జర్మనుల సంఖ్యకంటె ఇంగ్లీషువారి సంఖ్య చాల తక్కువ యయినప్పటికిని, ఇంగ్లీషువారు ప్రపంచములో పాతిక భాగమునకు ప్రభువులై యుండుటయు, 35 కోట్ల నల్లవారు వీరి పరిపాలనలో నుండుటయు చూచి, జర్మనీవా రసూయపడసాగిరి. ఈ యసూయయే క్రమక్రమముగ విరోధముగ మారి యిప్పటి మహాయుద్ధమునకు ప్రధానకారణమైనది. ఈ యసూయ పుట్టినది మొదలు ఇంగ్లీషువారి నోడించి దేశాంతరములలో వారి పరిపాలనయందున్న రాష్ట్రములను స్వాధీనపఱచుకొనుటకై జర్మనులు ప్రయత్నములు చేయసాగిరి. ఎంతెంతో సొమ్ము కర్చుపెట్టి సైన్యములను వృద్ధిచేయుచుండినను, ఇంగ్లండు సముద్రమధ్యమం దొక ద్వీప మగుటవలనను, ఇంగ్లీషు పరిపాలనకు లోబడిన దేశములు సముద్రమున కావల నుండుటవలనను, నౌకాబలము లేకుండ వీనిని జయించుట యసాధ్య మని జర్మనులు గ్రహించిరి. అది మొదలు ఏటేటను కోట్లకొలది రూపాయలు వ్యయము చేసి యుద్ధనౌకలను కట్టుటకు మొదలిడిరి. కడచిన పది పన్రెండు సంవత్సరములనుండియు జర్మనులు యుద్ధనౌకలకుగాను 450 కోట్ల రూపాయలు కర్చుపెట్టిరి.

ఆంగ్లేయులు జర్మనులను శంకించుట

ఇంగ్లీషువారు జర్మనుల నౌకాబల మభివృద్ధి యగుచుండుటను చూచి "జర్మనీవారి కింత నౌకాబల మెందుకు? జర్మనీకి శత్రువు లయిన రషియావారును ఫ్రెంచివారును సైన్యములతో భూమిమీద యుద్ధము చేయువారే గాని సముద్రముమీద యుద్ధము చేయువారు కారు. వారిని జయించుట కింత నౌకాబల మవశ్యకము కాదు గదా! ఏ యుద్దేశముతో జర్మనులు యుద్ధనౌకల నిమిత్తమై యింత ద్రవ్యము కర్చుపెట్టుచున్నారు?" అని యాలోచించుటకు పూనిరి. జర్మనులయెడ ఇంగ్లీషువారు స్నేహభావమును గౌరవమును కలిగియుండువారు గనుక జర్మనులకు ఇంగ్లీషు దేశముల నపహరింపవలె నను దురుద్దేశ మున్న దని వారు మొట్టమొదట ననుకొనలేదు. కాని క్రమక్రమముగ రహస్యము బయలుపడజొచ్చెను. జర్మను చక్రవర్తియొక్క మాటలవలనను పనులవలనను ఆతని యుద్దేశ మేదియో స్పష్ట మాయెను. దక్షిణాఫ్రికాలో ఇంగ్లీషువారికిని బోయర్లకును యుద్ధము సంభవించినపుడు, జర్మను లింగ్లీషువారికి మిత్రులవలె నుండినను, బోయర్ల జయమునే కోరుచు దానికొఱకై యెంతయో పాటుపడిరి; ఇంగ్లీషువారి సైన్యము లాయుద్ధములో అక్కడక్కడ కొన్ని యపజయములు పొందగా, ఆ సైన్యముల నెగతాళిచేయ మొదలిడిరి. ఇట్టి సందర్భమున జర్మనులను గుఱించి ఇంగ్లీషువారి కనుమానము కలిగెను. ఈ యనుమానమే కాలక్రమమున విరోధ మాయెను. ప్రెసిడెంటు క్రూగరు నభినందించుచు దక్షిణాఫ్రికాయుద్ధము జరగుచున్నప్పుడు కైజరుగా రొక తంత్రీవార్త నంపి ఇంగ్లీషువారికి మిక్కిలి యాగ్రహము కలిగించిరి.

జర్మనుల యుద్దేశము లిట్టి వని తెలిసికొనినప్పటినుండి ఇంగ్లీషువారు తమ నౌకాబలమును వృద్ధిపఱచుకొనుచునే గాక, ఇతరదేశములతో తమ కంతవఱకు గల వైరమును మాని వానితో స్నేహము సంపాదింపసాగిరి. రెండు వందల సంవత్సరములుగ ఫ్రెంచివారితోను, వంద సంవత్సరములనుండి రషియావారితోను ఇంగ్లీషువారికి విరోధ ముండినది. రషియావారు టర్కీ పర్షియా ఆఫ్గనిస్థానము మొదలగు దేశములను జయించి తుదకు ఇండియాకు వచ్చి, ఈ దేశమునుండి ఇంగ్లీషువారిని తఱిమివేయ నుద్దేశించియున్నా రని ఇంగ్లీషువారు వంద సంవత్సరములనుండియు అనుమానించుచు, రషియావారితో రెండు మూడు మార్లు యుద్ధము కూడ చేసియుండిరి. 1700 సంవత్సరము మొదలు 120 సంవత్సరములవఱకు ఇంగ్లీషువారు ఫ్రెంచివారితో యుద్ధము చేసి వారియొద్దనుండి కనడా మొదలగు దేశములను సంపాదించి, 1750-వ సంవత్సరము ప్రాంతమున వారిని మన దేశమునుండి తఱిమివేసి వారి చక్రవర్తి యగు నెపోలియను యొక్క యాశల కన్నిటికి 1815-వ సంవత్సరమునాటికి భంగము కావించిరి. 1880-వ సంవత్సరము మొదలు ఈజిప్టు విషయమై కూడ ఇంగ్లీషువారికిని ఫ్రెంచివారికిని వివాదములు జరగుచుండెను. తమ యాధీనములో ఈజిప్టు నుంచుకొనవలయు నని ఇంగ్లీషువారును, తమ యాధీనములో నుంచుకొనవలయు నని ఫ్రెంచివారును వివాదపడుచు, ఇంగ్లీషువా రా దేశమును వశపఱచుకొనిన తర్వాత కొన్ని సంవత్సరములకు వారితో ఫ్రెంచివారు (1898-వ సంవత్సరములో) యుద్ధము కూడ తలపెట్టిరి. 1899-వ సంవత్సరము మొదలు 1902-వ సంవత్సరము వఱకు ఇంగ్లీషువారు బోయర్లతో యుద్ధము చేయుచున్నప్పుడు, వారి కపజయము రావలె నని కోరినట్టి విరోధులే కాని జయము కలుగవలె నని కోరిన మిత్రులు యైరోపాఖండమందలి బలవంతులలో నొకరు కూడ లేకయుండిరి. ఇంగ్లీషువా రా యుద్ధమం దపజయము పొందినయెడల, ఇండియాపైకి దండెత్తివచ్చుట సులభ మగు నని రషియావారును, ఈజిప్టును స్వాధీనపఱచుకొనుట సులభమగు నని ఫ్రెంచివారును, ఆలోచించుచుండిరి. కాని, యా యుద్ధము ముగిసిన తర్వాత, ఫ్రెంచివారితోను రషియావారితోను విరోధము వహించియుండుటవలన లాభము లే దనియు, జర్మనీవా రంతటికిని విరోధులుగ నుండుటవలన వారినుండి యేలాటి భయమును లేకుండుటకై మిగిలినవా రందఱు నొకరితో నొకరు కలసియుండుట యుక్తమనియు, ఇంగ్లీషువారు నిశ్చయించుకొనిరి. ఈ నిశ్చయము ననుసరించి 1904-వ సంవత్సరములో ఇంగ్లీషువారును ఫ్రెంచివారును అప్పటివఱకు తమ కుండిన పరస్పరవివాదముల నన్నిటిని పరిష్కరించుకొని జర్మనీతో యుద్ధము సంభవించినయెడల పరస్పరము సహాయము చేసికొనవలయు నని యొడంబడిక గావించుకొనిరి. ఇట్లే 1907-వ సంవత్సరములో రషియావారికిని తమకును గల వివాదముల నన్నిటిని

ఇంగ్లీషువారు పరిష్కరించుకొనిరి; జర్మనీతో తమకు యుద్ధము సంభవించినప్పుడు తూర్పుదేశములయందు దళములు తేవలెనన్నచో 1905-వ సంవత్సరములో జపానువారితో కూడ నొక సమాధానము చేసికొనిరి. కనుక 1902-వ సంవత్సరములో స్నేహితులనే కలిగియుండని ఇంగ్లీషువారు 1907-వ సంవత్సరమునాటికి రషియా, ఫ్రాన్సు, జపాను దేశములవారి స్నేహమును సంపాదింపగలిగిరి. ఆ కాలమునం దాంగ్ల మంత్రులలో నొకరైన చేంబర్లీనుగారు ఆంగ్లసామ్రాజ్యస్థితిని గురించి ముచ్చటించుచు 'మిత్రహీనమైన సుస్థితియందు సామ్రాజ్యమున్న' దని గర్వముతో పలికిరి. శ్రీ ఏడవ ఎడ్వర్డు సార్వభౌముని రాజనీతివలన నాంగ్లసామ్రాజ్యమునకు మిత్రవర్గ మేర్పడి బలవత్తర మయ్యెను.

III-వ ప్రకరణము

ఇరుపక్షములవారి బలాబలములు

ఇంగ్లండు ఫ్రాన్సు సర్వియా రషియా మాంటినిగ్రో బెల్జియము జపాను ఇటలీ దేశములవా రొక పక్షమునను, జర్మనీ ఆస్ట్రియా టర్కీ దేశములవారు వేరొక పక్షమునను చేరి, రెండుపక్షములుగాను ఇప్పటి యుద్ధమునకు పూనిరో మొదటి రెండు ప్రకరణములలో వివరింపబడిన విషయములవలన మనకు తెలియుచున్నది. సమస్త దేశములయందును సమస్త కాలములయందును ఇదివరకు కొన్ని గొప్ప యుద్ధములు జరిగినవి కాని, వానిలో నొక్కటి కూడ ఇప్పటి యుద్ధముతో సమానమైనది కాదని నిస్సంశయముగ చెప్పవచ్చును. బలసంతులని ప్రసిద్ధిగాంచినట్టి ఇన్ని దేశములవారు ఇదివరకెన్నడు నొక యుద్ధమున ప్రవేశించినది లేదు. ఇదివరకెవ్వరు గాని ఇప్పటివలె లక్షలకొలంది మనుష్యులను వందలకొలంది యుద్ధనౌకలను రణరంగమునకు తీసికొని వచ్చినవా రెవరును లేరు. ఇదివరకు ఏ యుద్ధమందు గాని ఇంత చిత్రవిచిత్రము లయినట్టియు ఇంత ప్రాణోపద్రవకరము లయినట్టియు, ఇంత దూరము తమ శక్తిని వ్యాపింపజేయునట్టియు విమానములను,

జలయంత్రములను, ఫిరంగులను శత్రునాశనముకొరకు నెవరును ఉపయోగపఱచినది లేదు. ఏ యుద్ధములోను మానవకోటి యంతయు ఇంత యాతురతతో నిరీక్షించినది లేదు. ఇప్పటి యుద్ధమువలన లాభమో నష్టమో పొందని దేశము ప్రపంచమం దొక్కటి కూడ నుండదు. యుద్ధము ముఖ్యముగా నొక యూరోపుఖండమునందు మాత్రమే జరుగుచున్నను దాని శక్తి మాత్రము సర్వదేశములయందును వ్యాపించి సమస్తప్రాణులను ఆకర్షించుచున్నది. "ఈ యుద్ధమం దెవరు గెలిచిన నాకేమి? ఎవరు ఓడిన నాకేమి?" అని యౌదాసీన్యభావముతో నుండు మనుష్యు డొక్కడు కూడ లేడుగదా! ఆలోచించి చూచినయెడల, ఈ యుద్ధము పురాణములలో వినుచుండు దేవాసుర యుద్ధముతోను, రామరావణ కురుపాండవ యుద్ధములతోను సరిపోల్చుటకు తగియున్నదే కాని తక్కువయొకటి కాదు. ధర్మము కొఱకును సత్యముకొఱకును ఒకపక్షమువారు పోరాడుచుండుటయు, వానిని నాశనము గావించి వాని స్థానమున అసత్యమును అధర్మమును నాటుటకు వేరొకపక్షమువారు ప్రయత్నించుచుండుటయు చూడ, ఇవి పురాణయుద్ధములంటివే యని తోచుచున్నది. ఆ యుద్ధములవలె ఇదియు సంవత్సరముల పర్యంతము జరిగినను జరుగవచ్చును కాని తుదకు సత్యముకొఱకై పోరాడుచున్న ఇంగ్లీషువారును వారిమిత్రులును జయము సంపాదింతు రనుట నిస్సంశయము. "ధర్మమే జయము" అనుదానిలో అసత్యమే మున్నది!

యుద్ధమం దెంత ఘోరమును ఎంత క్రౌర్యమును గలవు? ధర్మయుద్ధమం దైనను అధర్మయుద్ధమం దైనను నరహింస తప్పదు గదా! శత్రువులు యుద్ధరంగమునకు తీసికొనివచ్చు సైన్యముల నెల్ల "హా హా! హాయము!!" అనక నాశనము చేయుటయే కదా ఇరుపక్షములవారి పని! యుద్ధములవలన ఎంత ప్రాణనష్టము కలుగుచున్నదో మన మొకసారి యాలోచించి చూచిన యెడల యుద్ధము చేయుటకంటె పాపకృత్యము ప్రపంచమందు మఱియొకటి లేదని తోచును. కాని రెండు దేశములవారు సంఘటించిన పరస్పరవివాదములను సంధిమాటలు తీర్పలేకపోయినప్పుడు యుద్ధము తప్పదుగదా! ధర్మమును నెలకొల్పుటకును దుష్టులను శిక్షించుటకును అనాదిగ యుద్ధమే ప్రధానమార్గమై యున్నది.

ఇప్పటి ఘోరయుద్ధమునకు జర్మనీవారే ప్రధానకారకు లని మన కిదివరకే తెలిసియున్నది. బలహీనులగువారిని జయించి వారి దేశములను స్వాధీనము చేసికొనవలయు ననెడు దురాశ వీరి హృదయమందు పట్టి పెరుగసాగినదో ఆక్షణమునుండియే ఈ యుద్ధము ప్రారంభమైనది గాని, ఇది ఆగస్టు నెల 4-వ తేదిని ప్రారంభమైనది కాదు. ఆక్షణమునుండియే వీరి యసూయకు పాత్రులైన యింగ్లీషువారును ఫ్రెంచివారును రషియావారును యుద్ధసన్నాహము చేయవలసినవారైరి. కడచిన పది పదునైదు సంవత్సరములనుండి రెండు పక్షములవారికిని ప్రబలముండిన పరస్పరవిరోధము పదునొకండు మాసములనాఁడే యుద్ధరూపమున పరిణమించినది. ఈ యుద్ధము అకస్మాత్తుగ వచ్చినది కాదు. అనేకసంవత్సరములనుండి ఇరుపక్షముల

వారును ఇట్టియుద్ధము వచ్చుననియే తీర్మానించుకొని సమయము కొఱకు మాత్రమే నిరీక్షించుచుండిరి. ఇదివఱకు వీరు యుద్ధసన్నాహము నిమిత్తమై చేయుచుండిన ప్రయత్నములును ధనవ్యయమును వీరు యుద్ధము నపేక్షించుచుండి రనియు తెలుపుచున్నవి. 1900వ సంవత్సరము మొదలు వీరు సైన్యములకొఱకును యుద్ధనౌకలకొఱకును కర్చుపెట్టుచుండిన సొమ్ము ఇంతింత గాదు.

సంవత్సరము	కోట్ల రూపాయల వ్యయము						
	జర్మని	ఆస్ట్రియా	ఫ్రాన్సు	రష్యా	ఇంగ్లండు	జపాను	మొత్తము
1900	60	28	63	67	195	21	434
1901	65	30	64	69	225	16	469
1902	65	30	62	70	150	13	390
1903	65	31	60	75	108	12	351
1904	64	32	57	78	99	5	335
1905	69	39	64	79	93	6	350
1906	74	33	70	76	88	21	362
1907	82	33	68	79	87	31	380
1908	87	40	70	82	88	33	400
1909	96	39	72	93	94	25	419
1910	96	33	75	96	102	25	427
1911	95	41	78	96	105	28	443
1912	112	42	80	106	108	28	476
మొత్తము	1,030	451	883	1,066	1,542	264	5,236

బెల్జియము సర్వియా మొదలగు చిన్నచిన్న రాజ్యములు సైన్యముల నిమిత్తమై కర్చుపెట్టుచున్న సొమ్మను ఈ 5,236 కోట్ల రూపాయలతో చేర్చినయెడల, 13 సంవత్సరములలో సుమారు ఆఱువేల కోట్ల రూపాయలను వీరు యుద్ధసాధనములకై కర్చుపెట్టి రని మనకు స్పష్టమగుచున్నది.

యుద్ధసాధనములకై కర్చుపెట్టుటకు బదులు రోడ్లు ఆస్పత్రులు రైల్లు కాలువలు పాఠశాలలు మొదలగువానికొఱకై ఇంత సొమ్ము నాదేశములవారు కర్చుపెట్టియుండినయెడల వారి కెంత లాభమును క్షేమమును కలిగియుండునో యాలోచించి చూడుడు! ఇన్ని కోట్ల రూపాయల పన్నులను దొరతనమువారికి చెల్లించుటలో ఆ దేశములలోని ప్రజ లెన్ని కష్టనష్టములను పొందిరో? మన మేటేట నెన్నియో పన్నులు చెల్లించుచున్నను మన దొరతనము వారికి నూట ముప్పది కోట్లకంటె ఎక్కువ యాదాయము వచ్చుట లేదు. ఆ దేశములు మన దేశముకంటె నెంతయో చిన్నవి; వాని లోని జనసంఖ్య కూడ మన దేశములోనిదానికంటె చాల తక్కువ; అయినప్పటికిని వారు మనకంటె నెన్నిరెట్లు అధికముగ పన్నులు చెల్లింపవలసియున్నారో కదా? ప్రజలను నిర్బంధపఱచి ఇంత ద్రవ్యమును వసూలుచేసి ఆయాదేశముల దొరతనములవారు ఆద్రవ్యమును ఏవిధముగా కర్చుపెట్టిరి? శత్రువులు రణరంగమునకు తీసికొనివచ్చు మనుష్యులను కఠినహృదయముతో కసాయివాండ్రవలె చంపుటకు తగిన మార్గములను కనిపెట్టి దానికి తగిన యేర్పాటులను చేయుట యందును, సైన్యములను తయారు చేయుటయందును కదా ఇంత ద్రవ్యమును వారు కర్చుపెట్టిరి! సైన్య మనఁగా నేమి? మనవలె సామాన్యవిద్యను నేర్చుకొని జీవించు మనుష్యులతో కూడినట్టిది కాదు. సైన్యములోనివారు నేర్చుకొను విద్యలు రెండు విధములుగ నున్నవి. మొదటిది యొకరిని చంపుట; రెండవది తాను చచ్చుట. దీనిని నేర్పుటకై వీరి నన్నశస్త్రములు నిచ్చి పోషించుటయందే ఈ యారు వేల కోట్ల రూపాయలలో చాల భాగము కర్చగుచున్నది. గ్రామదేవతకును కాళికాదేవికిని బలియిచ్చుటకై నెలల పర్యంత మొక మృగమును పోషించునట్లె సంవత్సరముల పర్యంతము సైన్యము లోనివారిని పోషించి తుదకు రణరంగమను బలిభూమికి వారిని తీసికొనిపోయి “శత్రువులను చంపుఁడు; లేదా, మీరైన చావుఁడు” అని వారి కాజ్ఞాపించుట యనాదినుండి ప్రపంచమం దాచారముగ నున్నది. ఈ యాచారము ననుసరించియే వీ రింత ద్రవ్యమును వ్యయము చేసిరి. దీనినిబట్టి యిది యంతయు దుర్వ్యయ మని చెప్పుటకు వీలు లేదు. యుద్ధసన్నాహముయొక్క యుద్దేశములు రెండు విధములుగ నున్నవి: (1) అన్యాయముగ నితరదేశములపైకి వెళ్ళి వానిని జయించి స్వాధీనపఱచుకొనఁ గోరుట మొదటి యుద్దేశము. ఇది మిక్కిలి నింద్యమైనది. దీనిని నెఱవేర్చుకొనుటకై ప్రయత్నము చేయువా రందఱును దోపిడికాండ్రు. ఈ ప్రయత్నములో వ్యయమగు సొమ్మంతయును దుర్వ్యయము. (2) ఇట్టి దురుద్దేశముతో ప్రవర్తించుచుండు

శత్రువుల బాధనుండి స్వదేశమును రక్షించుకొనఁ గోరుట యుద్ధసన్నాహము యొక్క రెండవ యుద్దేశము. ఇది స్తవనీయ మైనది. దీనికై వ్యయమగు ధన మంతయు సద్వ్యయము. ఇందుకై సైన్యములో చేరి తన దేశక్షేమముకొఱకై పాటుపడు మనుష్యునికంటె నుత్తముఁడు మఱియొకఁడు లేఁడు. ఇట్టి శూరులును దేశాభిమానులును ఏదేశమం దుందురో ఆదేశము తప్పక కీర్తిగాంచును.

జయాపజయములు

బలాబలములు

ఇట్టి మహాయుద్ధములో జయ మెవరికి కలుగును? అపజయ మెవరికి కలుగును? — అను విషయమై మన మిప్పుడు కొంచె మాలోచింపవలసి యున్నది. ఏపక్షము వారి బల మెక్కువో వారికి జయము లభించుటయు, ఎవరి బలము తక్కువో వారి కపజయము లభించుటయు, సహజమై యున్నది కదా! యుద్ధసాధనములను సమృద్ధిగ కలిగియుండుటయే బలము. ఈ యుద్ధసాధనములలో ప్రధానము లయినవి (1) సైన్యములు (2) ఆయుధములు (3) విమానములు, మోటారుబండ్లు, రైళ్ళు, గుఱ్ఱములు మొదలగు నుపకరణములు (4) సైన్యముల పోషణకొఱకు కావలసిన యాహారము, దుస్తులు మొదలగునవి (5) ధనము (6) యుద్ధము చేయుచుండు ప్రభుత్వముల మొదలు వారి ప్రజలు కిందిబడవెడి యనురాగము, భక్తి మున్నగునవి మొదలయినవి. ఈయా అంగములను ఏపక్షమువారు సమృద్ధిగ సంపాదింపఁగలరో వారికి జయము కలుగు ననుటలో సందేహ మేమియు లేదు.

1. సైన్యములు

రెండు పక్షములవారును ఇదివఱ కెన్నియో సంవత్సరములనుండి యుద్ధసన్నాహము చేయుచుండి రని మన కిదివఱకె తెలిసియున్నది. శత్రుసైన్యములకంటె తమ సైన్యములు గొప్పవిగ నుండవలయు నను తీర్మానముతో, ఒక ఇంగ్లీషువారు తప్ప మిగిలినవా రందఱు మిక్కిలి శ్రద్ధతో పనిచేయుచుండిరి. ఇంగ్లీషువారు మాత్రము వారి సైన్యము నెందుకు వృద్ధిపఱుపలేదో క్రమక్రమముగ మనకు తెలియఁగలదు. రషియా ఫ్రాన్సు జర్మనీ మొదలగు దేశముల ప్రభుత్వములవారు ఇందునిమిత్తమై "ప్రతిమనుష్యుఁడును ఇరువది సంవత్సరముల వయస్సు రాఁగానే సైన్యములో చేరి, యుద్ధము చేయు విధమును నేర్చుకొనవలసిన" దనియు "అట్లు కొన్ని సంవత్సరములు నేర్చుకొనినతర్వాత, ప్రభుత్వమువారెప్పుడు కోరిన నప్పుడు యుద్ధమునకు వెళ్లుటకు తయారై యుండవలసిన" దనియు చట్టములు చేసిరి. ఈ చట్టములలోనికి వచ్చినది మొదలు ఫ్రాన్సు జర్మని మొదలగు దేశములలోని మగవారం దఱు యుద్ధము చేయుటను నేర్చుకొనిరి. కనుకనే యా దేశములలో యుద్ధము చేయు నేర్పు లేనివారి సంఖ్య చాల తక్కువ. ఇట్టి శిక్షను పొంది రణభూమికి వెళ్లుటకు సిద్ధపడిన మనుష్యు లీ దేశములలో లక్షలకొలఁది యున్నారు. ఇంగ్లీషువారు మాత్ర మిట్టి నిర్బంధమును పెట్టక యిష్టమువచ్చినవాఁడు సైన్యములో చేరవచ్చు ననియు ఇష్టములేనియెడల చేరకయుండవచ్చు ననియు నిర్ణయించుకొనిరి. ఇందువలననే యుద్ధము ప్రారంభమైనప్పుడు ఇంగ్లీషువారి సైన్యములకంటె జర్మనుల సైన్యము లధికముగ నుండినవి. కాని యింగ్లీషువారితో ఫ్రెంచి రషియా సైన్యము లేకీభవించి యుండుటవలన వీరి సైన్యము లన్నియు చేరి జర్మనీవారి సైన్యములకంటె నెంతయో యధికముగ నున్నవి.

ఇంగ్లీషువారి పక్షము

1. ఇంగ్లీషు సైన్యములు	632,889
2. ఫ్రెంచి సైన్యములు	3,878,000
3. రషియా సైన్యములు	5,962,000
4. సర్వియా సైన్యములు	250,000
5. బెల్జియము సైన్యములు	150,000
6. ఇటలీ సైన్యములు	7,50,000
మొత్తము. (116 లక్షలు.)	11,622,889

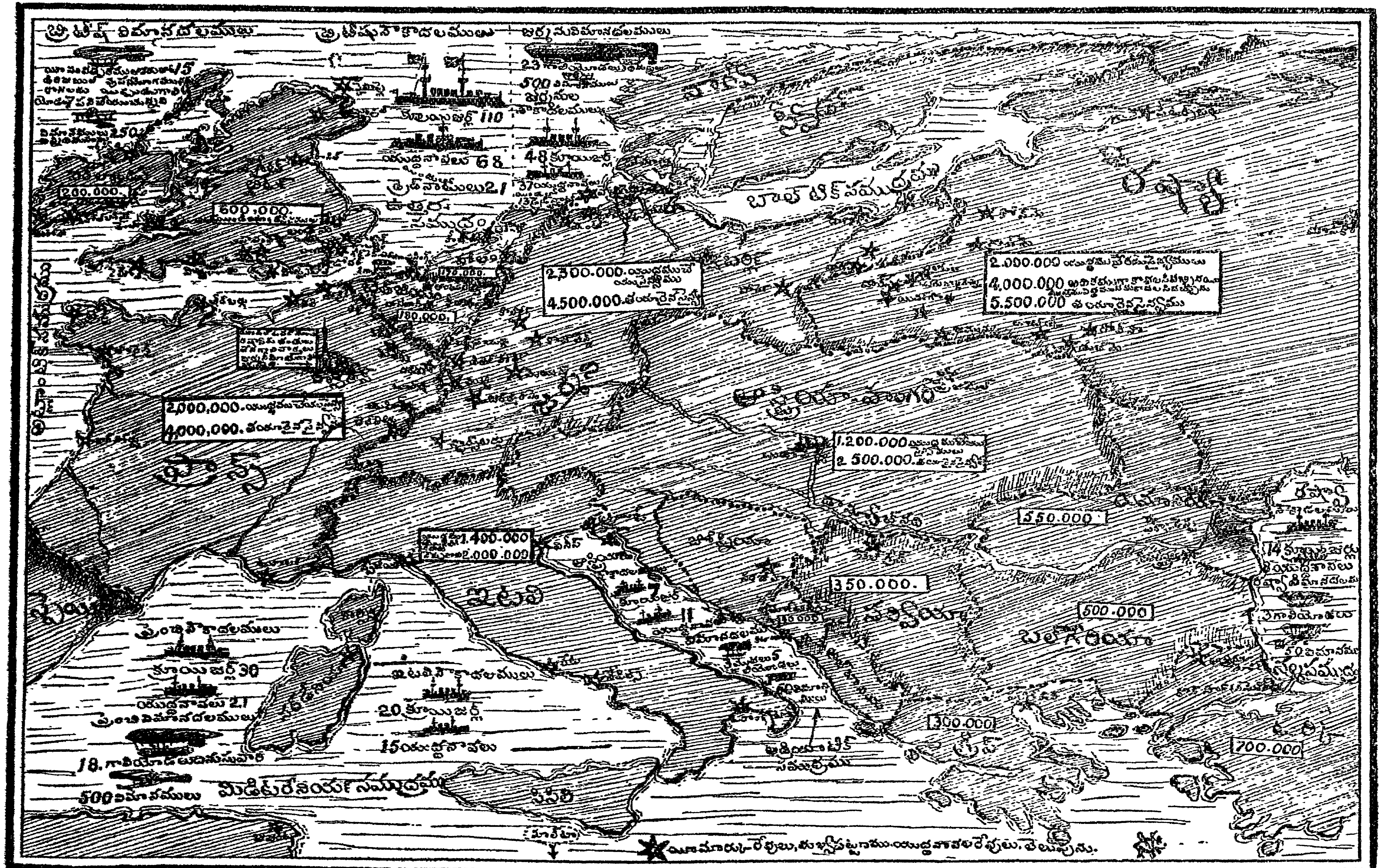
జర్మనీవారిపక్షము

1. జర్మనీ సైన్యములు	4,000,000
2. ఆస్ట్రియావారి సైన్యములు	1,820, 000
3. టర్కీవారి సైన్యములు	500,000
మొత్తము. (63 లక్షలు.)	6,320,000

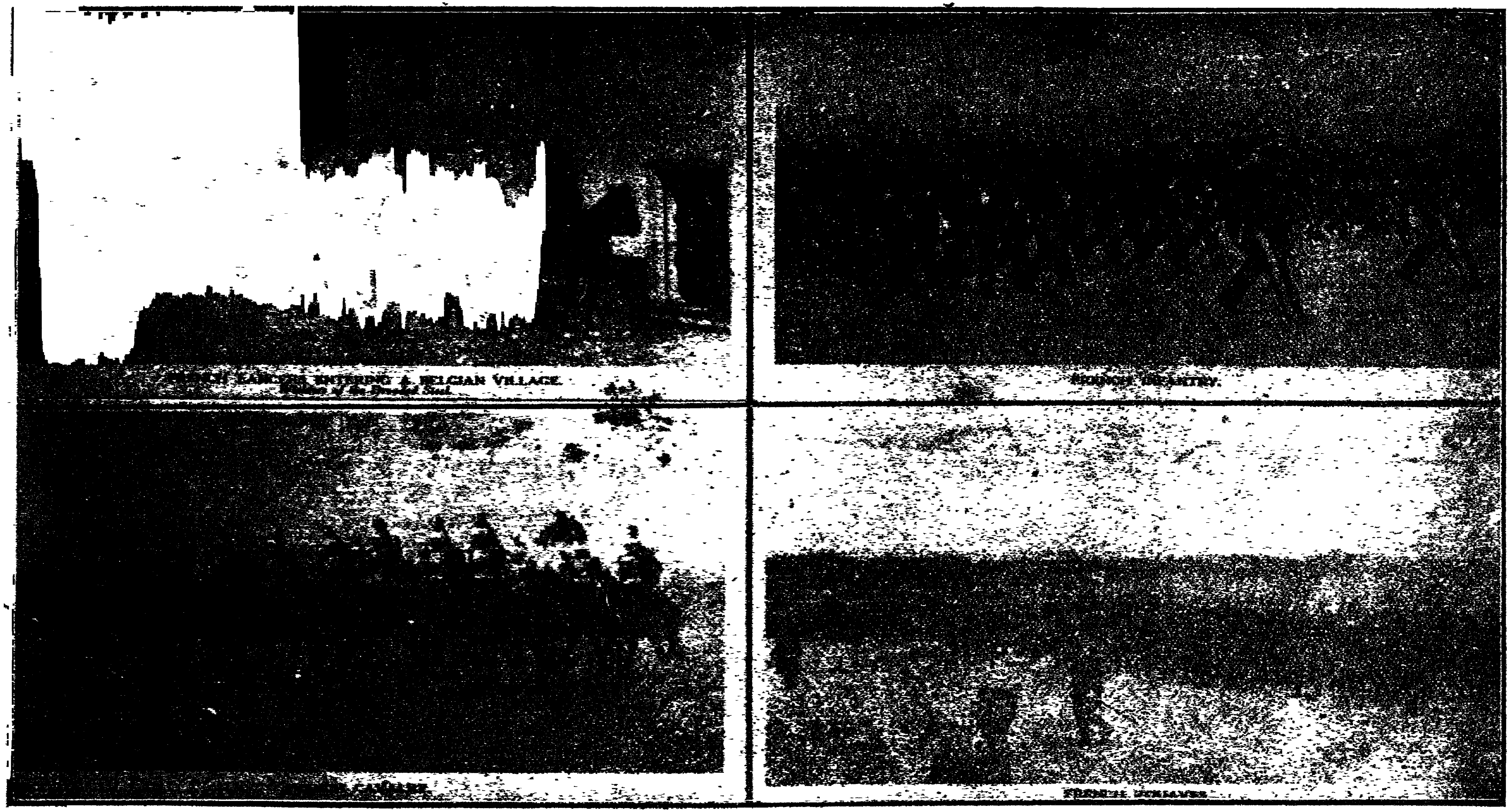
దీనినిబట్టి యింగ్లీషువారి పక్షమున జర్మనీవారి పక్షములోని వారికంటె యుద్ధము చేయఁదగినవారు 45 లక్షలమంది యెక్కువగ నున్నా రని తేలుచున్నది.

ఇదిగాక, యుద్ధము ప్రారంభమైన తర్వాత రెండు పక్షముల వారును మఱికొన్ని సైన్యములను సిద్ధపఱుచుటకు మొదలిడిరి. మను నాలుగెండ్లు నెలలుగ యుద్ధము జరుగుచున్నది; ఇంకయెన్ని నెలలో జరుగఁగలదు. దీనిలో మృతి పొందినవారును, ఖైదీ లగువారును, గాయపడినవారును ఎందఱో యుందురు. ఇట్లు సేనలు నష్టమైనప్పుడు వారి స్థానమున క్రొత్తవారిని తయారుచేసి యుంచుట రెండు పక్షములవారికిని సిద్ధమై యున్నది. కనుక వీ రనేకులకు యుద్ధము చేయుటను నేర్పుచున్నారు. కాని యింగ్లీషుపక్షమువారు తయారు చేయఁగలిగినంత మందిని జర్మనీపక్షమువా రన్నటికిని తయారు చేయలేరు. సాధారణముగ 18 సంవత్సరముల వయస్సునకు లోఁబడిన వారును 45 సంవత్సరముల వయస్సునకు మించినవారును యుద్ధము చేయుటకు కావలసినంత బలమును కలిగియుండరు. కనుక వీరికి యుద్ధము నేర్పుటవలన విశేషలాభ ముండదు. 18 సంవత్సరములకు పైఁబడినట్టియు, 45 సంవత్సరములకు లోఁబడినట్టియు మంచి వయస్సులో నుండు పురుషులు

జర్మనీయందు	3,000,000		మందియు
ఆస్ట్రియాయందు	2,700,000		,,
మొత్తము.		5,700,000	,,
ఇంగ్లండునందు	3,500,000		,,
ఫ్రాన్సునందు	1,622,000		,,
రషియాలో	5,500,000		,,
ఇటలీలో	3,000,000		,,
మొత్తము.		13,622,000	,,

బ్రిటిష్ విమానదళములు
బ్రిటిషునౌకాదలములు
జర్మనువిమానదలములు
బాల్టిక్ సముద్రము
2.000.000
4.000.000
5.500.000
2.300.000
4.500.000
2.000.000
4.000.000
1.200.000
2.500.000
1.400.000
2.000.000
200.000.
600.000.
550.000
350.000.
500.000
300.000
700.000
ఇటలీ
ఫ్రెంచినౌకాదలములు
క్రూయిజర్లు 30
యుద్ధనావలు 21
ఫ్రెంచివిమానదలములు
ఇటలీనౌకాదలములు
20 క్రూయిజర్లు
15 యుద్ధనావలు
500 విమానములు
మెడిటరేనియన్ సముద్రము
సిసిలీ

THE FRENCH ARMY IN BELGIUM

(ఫ్రెంచిసైన్యము, బెల్జియములో ఒకటి

TAKING THE ENEMIES GUNS

కలరు. కనుక జర్మనీవారు సాధ్యమైనంతవరకు 57 లక్షల వుంచిరని, ఇంగ్లీషుపక్షమువారు 106 లక్షలుంచిరని, ఇక మీఁదట తయారుచేసి యుద్ధభూమికి పంపఁగలరు. 57 లక్షలకు మించి జర్మనీవారెన్నటికిని తయారు చేయలేరు. ఇంగ్లీషుపక్షమువారు మాత్రము అవసరముండినయెడల 106 లక్షలే గాక దానికంటె రెండు మూడు రెట్లధికమైన సైన్యములను కూడ సిద్ధపఱుపఁగలరు. ఎట్లనఁగా, ఇంగ్లీషువారు ప్రపంచమం దెన్నియో దేశములను పరిపాలించుచున్నారు. ఒంటి నడిగడ్డలోనున్నట్టిదే, యుద్ధము చేయుటకు తగినట్టివారు, పురుషులు స్త్రీలు [illegible] యున్నారు. 32 కోట్ల జనసంఖ్య గల యీ దేశమం దట్టివా రెందరు లేరు! ఇట్లే యింగ్లీషువారి యధీనమం దుండు కనడా, ఆస్ట్రేలియా, న్యూజీలండు, దక్షిణాఫ్రికా మొదలగు దేశములయం దట్టివారు లక్షల కొలఁది యున్నారు. వీరు గాక, యొక్క యింగ్లండులో నుండువారు మాత్రమే 3,500,000 మంది కలరు. ఇట్లే రషియావారును ఫ్రెంచివారును దేశాంతరము లనేకములపై రాజ్యాధిపత్యము చేయుచున్నారు. కావలసిన యెడల ఆ దేశములలోనుండి కూడ సేనలను వీరు సిద్ధపఱచి యుద్ధభూమికి తీసికొని రాఁగలరు. జర్మనీవారి కట్టి దేశములు లేవు. కనుక 57 లక్షలకంటె నెక్కువమంది కిం కెన్నటికిని లభింపఁజాలరు.

సైన్యములు విశేషముగ నున్నంతమాత్రముననే యొక్కొక్కప్పుడు జయము కలుగకపోవచ్చును. ధైర్యమును నేర్పును లేని సైన్యము లెన్ని యున్నను లాభము లేదు. కొన్ని విషయములలో రెండు పక్షములవారి సైన్యములును సమానశక్తి కలిగినవైనప్పటికిని మఱికొన్ని విషయములలో ఇంగ్లీషువారి సైన్యములు జర్మన్ సైన్యముల నతిశయించియున్నవి: (1) శిక్ష.— ఫ్రెంచి జర్మనీ సైన్యములలోనివారు ఇంగ్లీషుసైన్యములలోనివా రంతటి శిక్షను పొందుట లేదు. ప్రతి యింగ్లీషుసైనికుఁడును తదేకదీక్షతో నేడు సంవత్సరముల కాలము యుద్ధము చేయుటకు నేర్చుకొనుచున్నాఁడు. జర్మనులు దీనికై మూడు సంవత్సరములు మాత్రమే వినియోగించుచున్నారు. (2) ఉత్సాహము.— జర్మన్ సైన్యములకును ఇంగ్లీషు సైన్యములకును ఈ విషయమం దెక్కువ భేద మున్నది. ప్రతి పురుషుఁడును సైన్యములో చేరి యుద్ధము చేయవలయు నను చట్టము జర్మనీలో నుండుటవలన జర్మన్ దండులలోనివా రనేకులు నిర్బంధమువలన దానిలో చేరియున్నారు. ఇట్టి చట్టమును నిర్బంధమును ఇంగ్లీషువారిలో లేనికారణమున యుద్ధము చేయుటయం దెవరికి ఇష్టమును ఉత్సాహమును నుండునో యట్టివారే యింగ్లీషు సైన్యములం దున్నారు. ఇట్టి యుత్సాహము లేక, "ఇది నాకర్మము. నన్ను యుద్ధము చేయు మని బలవంతపెట్టుచున్నారు. నా కిష్టమైనట్టి సేద్యము, వ్యాపారము మొదలగువానిని వదలుకొని దీనిలోనికి రావలసివచ్చినది. ఏమి నా తలవ్రాఁత!" అని విసుకుకొను వారు జర్మన్ సైన్యములలో ననేకులు గలరు. ఇంగ్లీషు సైన్యములలో ఇట్టి నిరుత్సాహముతో పనిచేయువా రొకరు కూడ లేరు.

(3) ధైర్యము.— ఎన్ని కష్టములు వచ్చినను జంకక తలపెట్టిన పనిని చేయుటయే ధైర్యము. దీనినే మనోబల మని చెప్పుదురు. శరీరబలము లేకపోయినను మనోబల ముండినయెడల మనము కోరిన కార్యము లన్నియు మనము చేయఁగలిగి యుందుము. ఈ మనోబలము మన కన్ని సమయములయందు నుండఁజాలదు. మనము చేయఁబూనిన పని మంచి దని మనకు గోచరించినప్పుడే మనకీ బల ముండును. అప్పుడే మన కన్ని యడ్డములు కలిగినను వానిని గణింపక మనము పనిచేయఁ బూనెదము. దుష్కార్యము చేయుచున్నప్పుడు పనులు నిందింతు రను భయము ఒకప్రక్కను, పాపకార్యము చేయుచున్నా మను విచారము మఱొక ప్రక్కను మనలను బట్టి బాధించుచుండుటవలన మనస్సు మనము చేయఁదలఁచిన పనిమీఁద నిలుపుట దుస్సాధ్యముగ నుండును. తాము చేయునది పాపకార్య మని జర్మనులకు తెలియును. దుష్కార్యము చేయువారి కుండవలసిన మనోబలము వారియం దెట్లుండును? తాము చేయునది ధర్మకార్యమనియు, దీనులగు బెల్జియమువారిని రక్షించుట యనియు, సత్యవాక్యమును పరిపాలించుట యనియు తెలిసి, యింగ్లీషువారు యుద్ధము చేయుచున్నారు. రాక్షసులవలె తమ దేశమును దోఁచుకొని తమ స్వాతంత్ర్యమును నాశనము చేసి, తమ మానమునకు భంగము కలిగించుటకై జర్మనులు వచ్చిరనియు; ఎప్పటికో యొకప్పుడు చావవలసినదే గనుక దేశసంరక్షణార్థమై యుద్ధము చేసి వీరస్వర్గమును పొందుటయే యుక్తమనియు; జర్మనులకు సేవకులై యుండుటకన్న చచ్చుటయే మేలనియు; ఎంచి ఫ్రెంచివారును బెల్జియమువారును పట్టుదలతో యుద్ధము చేయుచున్నారు. ఇట్టి సందర్భమున వీరి కున్నంత మనోబలము జర్మనుల కెట్లుండఁగలదు? లీజ్, ఆంట్వెర్పు, కోటలలో యుద్ధముచేసిన బెల్జియము మహాశూరులను పూజింపనివాఁ డొకఁడని కలఁడా?

(4) స్థైర్యము:- శత్రువు లగ్నివర్షమును కురిపించుచుండినను దానిని లక్ష్యము చేయక యున్నచోటును వదలి పాఱిపోక యుండుటయే స్థైర్యము. ఈ గుణ మింగ్లీషువారిలో నున్నట్లు మఱియెవరియందును లేదు. ఈ యుద్ధమందే కాదు; ఇదివఱకు ఐరోపాఖండమం దింగ్లీషువారు చేసిన యుద్ధము లన్నిటిలోను, ఇందుకే వారు ప్రఖ్యాతి గాంచియున్నారు. 1815-వ సంవత్సరములో వాటర్లూ యుద్ధమందు నెపోలియనువంటి మహాశూరుని వశపఱచుకొనఁ గలిగినది యీ స్థైర్యమే. ఇందువలననే యిప్పటి యుద్ధమందు కూడ శత్రుసైన్యములకంటె తమసైన్యము చాల చిన్నదైనను భయ మన్నది లేక శత్రువుల నతిశయించి యింగ్లీషువారు యుద్ధము చేయఁగలిగి యున్నారు.

(5) అనుభవము:—1871-వ సంవత్సరము తర్వాత జర్మన్ సైన్యములు యుద్ధము చేసినది లేదు. అంతే గాక, ఇంగ్లీషువారును రషియనులును ఇటీవల నెన్నియో యుద్ధములు చేసిరి. 1877, 1898 సంవత్సరములలో తురకలతోను, 1904 మొదలు 1906-వ సం. వఱకు

జపానువారితోను రష్యావారు యుద్ధము చేసియున్నారు. ఇంగ్లీషువా రిటీవలనే దక్షిణాఫ్రికాయందు బోయర్లతో యుద్ధము చేసిరి. కనుక వీరి సైన్యములును సేనాధిపతులును యుద్ధమునందు మిక్కిలి యనుభవము కలిగి బాగుగ ఆరితేరియున్నారు. జర్మను సైన్యముల కిట్టి యనుభవము గాని జర్మను సేనాధిపతుల కింత నేర్పు గాని లేదు. (6) సైన్యములకును సేనాధిపతులకును ఫ్రెంచి యింగ్లీషు సేనలలో నున్నంత పరస్పరానురాగము జర్మను సైన్యములలో లేదు. జర్మను దేశమం దింకను కొన్ని జాతిభేదము లున్నవి. అన్ని జాతులవారికిని సైన్యమం దుద్యోగములు దొరకుట లేదు. ఈ గొప్ప యుద్యోగము లన్నియు నొక జాతిలోనివారికే లభించుచున్నవి. మిగిలిన జాతులలోనివారు సామాన్యసైనికులుగ నుండవలసినదే. ఫ్రెంచిసేనలలో ఇట్టి భేదములు లేవు. ఎంత హీనకులమందు పుట్టినవాఁడును శక్తిసామర్థ్యములను చూపినయెడల సేనాధిపతి యగుట కవకాశమున్నది. (7) సమయస్ఫూర్తి:-యుద్ధము ప్రారంభము కాకపూర్వమే శత్రువుపై కేమార్గమున వెళ్ళవలసిన దనియు, ఓడిపోయినయెడల ఏ మార్గముగుండ తప్పించుకొని రావలసిన దనియు, ఏపద్ధతి ననుసరించి శత్రుబలములను సంహరింపవలసిన దనియు ఇరుపక్షములవారును ఒకరికి తెలియకుండునట్లు మరియొకరు నిర్ణయించుకొనెదరు. ఈ యేర్పాటుల ననుసరించి వెళ్ళుటకు వీలు లేనప్పుడును, ఆకస్మికముగా ఇదివఱ కనుకొనని యాపద యేదైన సంభవించినపుడును, సందర్భానుసారముగ మరియొక మార్గము నవలంబించి, ఆయాపదలను తప్పించుకొని జయమును సంపాదించుటయే సమయస్ఫూర్తి కలిగియుండుట. సమయమునకు తగినట్లు ప్రవర్తించు శక్తి ప్రపంచానుభవమును విశేషముగ కలిగియున్న యింగ్లీషువారి కున్నట్లు జర్మనులకు లేదు.

పైచెప్పిన గుణములు జర్మను సైన్యములయందు లేనికారణముచే కొన్ని విషయములలో వా రింగ్లీషువారికి వెనుక చిక్కియున్నారు. దీనినిబట్టి జర్మనులు మూఢు లనియు, శౌర్యహీనులనియు, మన మనుకొనఁగూడదు. నలువది సంవత్సరములనుండి యేకదీక్షతో జర్మనీ ప్రభుత్వమువా రీ సైన్యములను తర్బీతు చేసియున్నారు. ఒక ప్రదేశమునుండి మరియొక ప్రదేశమునకు వీ రతి శీఘ్రముగ ప్రయాణము చేయఁగలరు. సేనాధిపతుల యాజ్ఞ ననుసరించి నడచుటలో వీరికి సమానులు మరియొకరు లేరు. ప్రాణనష్టము కలుగు నను భయము లేక ఎంతటిస్వల్పకార్యమును వేలకొలఁది సైనికులు చేరి చేయుటకు ప్రయత్నించెదరు. శక్తిసామర్థ్యములయందు తమ్ము మించినవా రొకరు లే రనియు, తమకు జయము తప్పక లభించుననియు, శత్రువుల నోడించుట యొక కష్టమైన పని కాదనియు వీరికి మూఢవిశ్వాసము కలదు. కనుక, తుదకు వీ రోడిపోవువా రైనను, గట్టిగ యుద్ధము చేసి, తమ చేతనైన ప్రయత్నములను గావించియే, వీరు రణరంగమును వదలుదురు. ఇందువలననే యుద్ధము నడపించుటకై మన చక్రవర్తిగారు నియమించిన కిచనర్ ప్రభువుగారు జర్మనుల పరిపూర్ణముగ నోడింపు[illegible]

II. ఆయుధములు

శత్రుబలములను హరించుటయే యుద్ధముయొక్క ప్రధానోద్దేశము. శత్రుసేనలలోని మనుష్యులను చంపుట, వారికి గాయములు కలిగించుట, వారిని ఖైదీలుగ పట్టుకొనుట, శత్రువుల కోటలను స్వాధీనము చేసికొనుట మొదలగునవి యుద్ధమున చేయవలసిన పనులలో ముఖ్యము లయినవి. ఈ పనులను నుత్త చేతులతో చేయుటకు వీలు లేదు. వీని కన్నిటికిని వివిధరూపములైన యాయుధము లెన్నో కావలసియున్నవి. పూర్వకాలమందు శత్రుసంహారము చేయఁగోరిన మన ఋషులకు మంత్రజలములును శాపవాక్యములును ఆయుధములుగ నుండెను. రాక్షసులు యుద్ధము చేయునప్పుడు బండలను చెట్లను రాళ్లను ఆయుధములుగ నుపయోగించుచుండిరి. క్షత్రియవీరులు ధనస్సును బాణమును ప్రధానాయుధములుగను, కత్తి గొడ్డలి బల్లెము మొదలగువానిని లఘువులుగను, వాడుచుండిరి. కొన్ని యస్త్రము లేకకాలమందు నూర్లకొలఁది జనులను సంహరించు శక్తి కలిగియుండిన వనియు, మరికొన్ని ప్రపంచ మంతటను వ్యాపించునట్టి ప్రభావము కలిగియుండిన వనియు, బ్రహ్మాస్త్రము పాశుపతము చక్రము మొదలగువాని నడ్డగించెడి యాయుధము లెక్కడను లే వనియు, మనము పురాణములలో చదువుచున్నాము. ఇట్టి యస్త్రములను సంపాదించుటకొఱకే క్షత్రియవీరులు తమ జన్మమును గడపుచుండిరి. వారి పరిశ్రమయొక్కయు తపస్సులయొక్కయు ఉద్దేశము లివియే. వీని నుపయోగించు క్రమమును నేర్చుకొనుటయే క్షత్రియుల విద్య. దూరమం దుండునట్టియు, స్థిరముగ నొకచోట నుండక కదలుచుండునట్టియు, పదార్థములమీఁద సూటిగ బాణము వేయుటయందు నేర్పును సంపాదించి వీరు మిక్కిలి ప్రఖ్యాతి గాంచుచుండిరి. శత్రుప్రాణముల కే యాయుధము వలన నెక్కువ నష్టము కలుగుచుండునో ఆ యాయుధము నే ప్రశస్తమైనదానినిగ వారు గణించుచుండిరి.

ఇప్పటి యుద్ధమందు ధనుస్సును బాణమును నుపయోగించువా రెవరును లేరు. వీనికంటె నెక్కువగ ప్రాణనష్టమును కలిగించెడి యాయుధము లిరుపక్షములవారి యొద్దను నున్నవి. ఇవియే ఫిరంగులు తుపా[illegible]దలయినవి. ఒక ఫిరంగి దెబ్బతో వేలకొలఁది మనుష్యు[illegible]ను చంపవచ్చును. ఎంత గట్టికోటయును నీఫిరంగిదెబ్బతో ముక్క[illegible]ముక్కలుగ పడిపోవును. కొన్ని ఫిరంగులు 13,14,15,23, మైళ్ల దూరములో నుండు శత్రువులను కూడ చంపగలవు. సైన్యములో నుండు ప్రతిమనుష్యుని యొద్దను ఒక తుపాకి యుండును. దీనిని కాల్చియే వీరు శత్రుసంహారము చేయుదురు. దీని దెబ్బ 1, 1½ మైలు దూరము పోవును. ప్రతి సైనికుని యొద్దను ఒక పెద్ద కత్తి కూడ నుండును. శత్రువునకు చాల దూరమం దున్నప్పుడు తుపాకిని, శత్రువును కలసికొన్నప్పుడు కత్తిని [illegible] నుపయోగించెదరు.

ఫిరంగులు బాగుగా పనిచేయుటకై వానియందు రెండు లక్షణము లుండవలయును. వాని ముఖమందుండి బయలువెడలు గుండ్లు చాల దూరము వెళ్లఁగలిగియుండుట మొదటి లక్షణము. ఈ శక్తి యుండినయెడల చాల దూరమున నుండి శత్రుసేనలను ధ్వంసము చేయవచ్చును. ఫిరంగులు తేలికగా నుండుటయే రెండవ లక్షణము. బరువుగ నున్నయెడల ఒక ప్రదేశమునుండి మరియొక ప్రదేశమునకు వీనిని తీసికొనిపోవుట కష్టము. ఈ రెండు లక్షణములును గల ఫిరంగులు లేపక్షమున నెక్కువగ నుండిన, ఆపక్షమువారి కెక్కువ లాభము కలుగును. యుద్ధము ప్రారంభ మైనప్పుడు

జర్మనులయొద్ద
9000 ఫిరంగులు
ఆస్ట్రియావారియొద్ద
3000 ఫిరంగులు
} 12000

ఫ్రెంచివారియొద్ద
4000 ఫిరంగులు
రష్యావారియొద్ద
6000 ఫిరంగులు
ఇంగ్లీషువారియొద్ద
750 ఫిరంగులు
} 10750

ఉండెను. ఈ నడుమ కొన్ని నెలలనుండియు ఇంగ్లీషు పక్షమువారు జర్మనుల ఫిరంగులతో సమానము లయినట్టియు కొన్ని విషయములలో వాని నతిశయించియు నట్టియు ఫిరంగులను తయారు చేయుచున్నారు. కనుక సంఖ్యయందు కూడ ఇప్పటికి మనవారి ఫిరంగులె యెక్కువగ నున్నవని చెప్పవచ్చును. ఆయుధములను గురిపెట్టి సూటిగ కాల్చు నేర్పు సైనికులయం దుండిననే కాని, వీనివలన ప్రయోజనము కలుగదు. ఇంగ్లీషు సైనికు లెక్కువ శిక్షణను పొంది యెక్కువ యనుభవము కలిగియున్నవారు గనుక వీరదెబ్బ లెప్పుడును గురి తప్పి యిటునటు పోవుట లేదు. ఈ యంశములో జర్మనుల కంత నేర్పు లేనట్లు తెలియుచున్నది.

ఇది గాక, ఫిరంగులను తుపాకులను నుపయోగించుటకు తుపాకిమందు తోటాలు మొదలగు వస్తుసామగ్రి విశేషముగ కావలసియున్నది. ఈ వస్తుసామగ్రిలో ననేకములు జర్మనీయం దుత్పత్తి యగునవి కావు. కావున ట్టి యితరదేశములనుండియే జర్మనులు వీనిని సంపాదించుకొనవలయును. యుద్ధమునకు పూర్వ మితరదేశములలో వీనిని కొని తమ దేశమునకు తెచ్చుకొని జర్మనులు యుద్ధసామగ్రిని తయారు చేసికొనుచుండిరి. యుద్ధము ప్రారంభము కాఁగానే యింగ్లీషువారి నౌకాప్రభావమువలన జర్మనుల వ్యాపార మంతయు నిలిచిపోయినది. కనుక వీరి కిప్పుడీ సామానులు దొరకుట దుస్సాధ్యము. వీ రెంత ధనము నిచ్చినను వీరి కివి లభింపఁజాలవు. ఒక సంవత్సరమునకు కావలసిన మందు తోటాలు మొదలగువానిని వీరు యుద్ధమునకు ముందు కూడఁబెట్టియుండిరి. ఇది యంతయు కొలఁది కాలములోనే ఖర్చై పోవును. అటుతర్వాత జర్మనీవారి ఫిరంగులు నిరుపయోగము లై పోవు నని కూడ నూహింపఁబడుచున్నది. ఇంగ్లీషువారికి గాని వారి మిత్రులకుగాని యిట్టి కష్టము లేమియు లేవు. యుద్ధకాలమందు కూడ వారి వ్యాపారము యథాప్రకారముగా నే జరుగుచున్నది. దేశాంతరములనుండి వారికి పదార్థము కావలసియున్నను అతి సులభముగ దొరకుచున్నది. వారి ఫిరంగులు సరిగా పనిచేయుచున్నవి...

హైలాండరు సైనికు డొకడు మాక్సిం ఫిరంగిని శత్రువుమీద ప్రయోగించుట

3. విమానములు

మొదలగునవి

యుద్ధము చేయుచుండు సైన్యములకు ఆయుధములే కాక మరికొన్ని సాధనములు కూడ కావలసియున్నవి. వీనిలో ప్రధానము లయినవి: (1) గుఱ్ఱపుదళములు (2) విమానములు (3) మోటారు బండ్లు. ప్రతిసేనయందును గుఱ్ఱపు దళము లనేకము లుండును. సేనాధిపతులు వీనిని చతురంగబలముతో చేర్చియుండిరి. ఇవి చేయవలసిన పను లనేకము లున్నవి. 1. ఏదైన నొక ప్రదేశమందు యుద్ధము చేయఁబూనుటకు పూర్వము శత్రువుల స్థితిగతు లెట్లున్నవో, వారి బల మెంతో, వారి యేర్పాటు లెట్టివో, అప్పుడు వారితో యుద్ధము చేయుటవలన జయము కలుగునో యపజయము కలుగునో మొదలగు విషయములను తెలిసికొనుట యత్యావశ్యకము. వీనిని తెలిసికొనక యుద్ధము ప్రారంభించుటవలన నెక్కువ ప్రమాదము కలుగవచ్చును. కనుక ప్రతి సైన్యాధిపతియు సైన్యము నెల్ల దూరమున నుంచి గుఱ్ఱపుదళములను మాత్రము శత్రుసైన్యముల సమీపమునకు ముట్టడి మొదట పంపును. గుఱ్ఱము లతి వేగముగ పోగలుగునవి గనుక, గుఱ్ఱపుగౌతు లీ శత్రుసైన్యములను సమీపించి, వానిని పరీక్షించి కావల

సిన సమాచారము నంతయు సేనాధిపతికి తీసికొనివచ్చి చెప్పెదరు. అటుతర్వాత యుద్ధము చేయుట లాభకర మని తోఁచినయెడల, యుద్ధమునకు పూనుటయు లేనియెడల మానుటయు సంభవించును. శత్రువుల బలము తన బలముకంటె నెక్కువగ నున్నట్లు తెలిసిన యెడల సేనాధిపతి యాప్రదేశమును విడచి పాఱిపోవుటకు ప్రయత్నించును. సేనాధిపతియొక్క యజ్ఞానమును పోఁగొట్టి, స్వపక్షసైన్యమును రక్షించుటయే గుఱ్ఱపు దళముల మొదటి పని. 2. ఇట్లే యొక ప్రదేశమందు రెండు సైన్యములును చేరి యుద్ధము చేయుచున్నప్పుడు శత్రువుల బలము తగ్గుచున్నదో పెరుగుచున్నదో వారు ధైర్యముతో యుద్ధము చేయుచున్నారో లేక భయపడి పాఱిపోవుటకు ప్రయత్నము చేయుచున్నారో మొదలగు విషయములను పట్టుకొనవలసియుండును. అనఁగా వారు చేసిన పనినే తిరిగ చేయవలసిన ట్లుండును. ఇట్టి సందర్భములలో పాఱిపోవుచుండు శత్రుసైన్యములను పాఱిపోకుండ చేయుట మిక్కిలి యవశ్యము. అతి వేగముగ పరుగెత్తఁగలిగిన [illegible] శత్రువులు పాఱిపోవుచున్నా రని తెలియఁగనే వా[illegible] సైన్యాధిపతి [illegible] గుఱ్ఱపుదళము లంపును. గుఱ్ఱపు రౌతులు వెళ్ళి శత్రువులను [illegible] వారిని చెల్లాచెదరు చేసియో లేక వారి మధ్యమున ప్రవేశించి వారి బలమును [illegible] నాశనము చేసియో [illegible].

[illegible] శత్రువుల స్థితిగతులను గుఱించి [illegible] శత్రునాశనము [illegible] గుఱ్ఱపు దళములకంటె [illegible]

ఫ్రాన్సుకు ఉత్తరభాగమున బ్రిటిషు, ఫ్రెంచి, జర్మను అశ్వసేన లెదుర్కొనుట

స్కాట్లాండుకు జయమగునుగాక యని యఱచుచు బ్లాక్‌వాచ్ సైనికులు జర్మనుసైనికులను ఫ్రాన్సువద్ద పారదోలుట

తెలిసికొని గుఱ్ఱపు రౌతు లప్పుడప్పుడు సేనాధిపతికి వర్తమానము తీసికొని వచ్చుచుందురు. 3. ఇది గాక, యుద్ధమధ్యమందు శత్రుసైన్యములపైఁ బడి వారిలో కలవరము కలిగించి వారి కేమి చేయుటకును తోఁచకుండునట్లు గావించుటయందు కూడ ఈ గుఱ్ఱపు దళము లుపయోగించును. 4. యుద్ధము ముగిసిన తర్వాత, ఓడిపోయిన పక్షములోనివారు శత్రుబాధను తప్పించుకొనుటకై మరియొక దూర ప్రదేశమునకుఁ గాని, ఒక కోటలోనికిఁ గాని, సురక్షితముగ నుండు మరియొక స్థలమునకుఁ గాని, అతిత్వరితముగ పాఱిపోవుట కారంభింతురు. ఇట్లు వీరు పరుగెత్తి యొక కోటలో ప్రవేశించినయెడల, యుద్ధములో జయము సంపాదించినందునకు తగిన ఫల మేమియు నుండదు. జయము పొందినవారు తిరిగి యీ కోటను ముట్టడించి సాధనములు మరివేఱు లేవు. ఇట్టిపనులను ఇంత వేగముగను ఇంత జయప్రదముగను కాల్బల మెన్నటికిని చేయఁజాలదు. యుద్ధము ప్రారంభ మైనప్పుడు

ఇంగ్లీషువారియొద్ద	50,000	గుఱ్ఱపు రౌతులు.	200,000
ఫ్రెంచి ,,	50,000	,,	
రషియా ,,	100,000	,,	
జర్మనీ ,,	70,000	,,	120,000
ఆస్ట్రియా ,,	50,000	,,	

ఉండిరి.

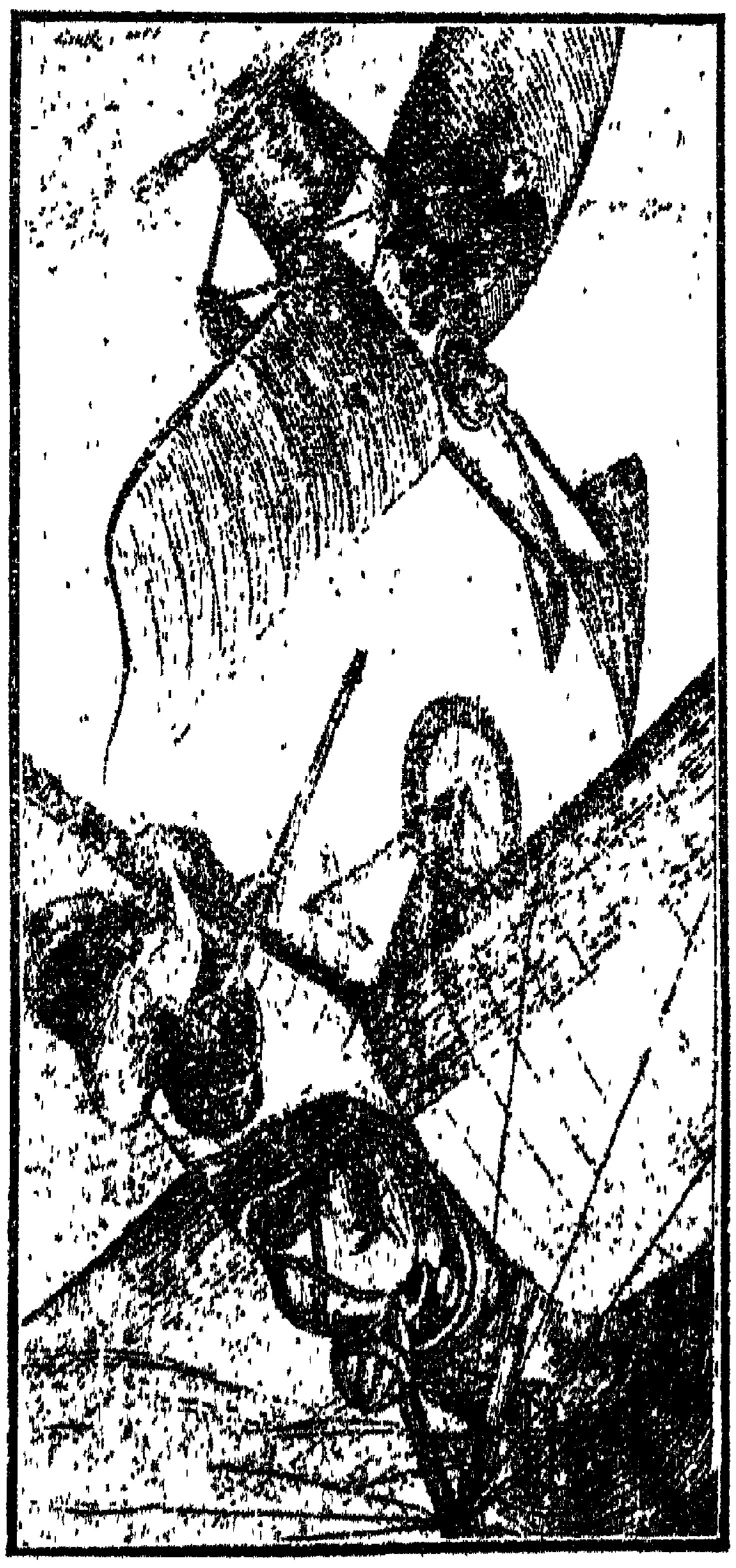
విమానములు.—పదిసంవత్సరములకు పూర్వము విమానములను చేయుపద్ధతి యెవరికిని తెలియనే తెలియదు. తర్వాత వారు దానిని తెలిసికొని యది మొదలు వానిని చేయుటకు మొదలు పెట్టిరి. ఇప్పుడు రెండు పక్షములవారి యొద్దను విమానములు తెన్నియో యున్నవి. ఇవి యన్నియు నొక రకములో చేసినవి కావు. కొన్ని చాల తేలికగను మరికొన్ని మిక్కిలి బరువుగను నున్నవి; కొన్ని యొకరిద్దఱు మనుష్యులు కూర్చుండుటకును మరికొన్ని నూరుమంది మనుష్యులు కూర్చుండుటకును వీలు కలిగియున్నవి. వీనిలో కూర్చుండు మనుష్యులు తమతో కూడ తుపాకులను [illegible] ఫోటోలను [illegible] గండు [illegible] సైనికులతో మాట్లాడుటకు వీలు కలుగజేయు టెలిగ్రాఫు యంత్రములను తీసికొనిపోయెదరు. ఇవి యాకాశమందు [illegible] మైళ్ల యెత్తున ఎగురనేర్చి, గంటకు 40 మొదలు 100 మైళ్ల వేగముగ ప్రయాణము చేయగలవు. ఎంత వేగముగ ప్రయాణము చేయుచున్నను, భూమిమీది నుండు మనుష్యులను [illegible] చూచుటకు శక్తి కలిగి [illegible] ద్దములు [illegible]. వీని సహాయముచే భూమిమీద జరుగుచుండు సంగతులను తెలిసికొనుచున్నారు. ఇట్టి విమానములు

ఇంగ్లీషువారియొద్ద............250 ను

ఫ్రెంచి......................500 ను

జర్మని......................600 ను

యుద్ధము ప్రారంభమైనప్పుడుండెను.

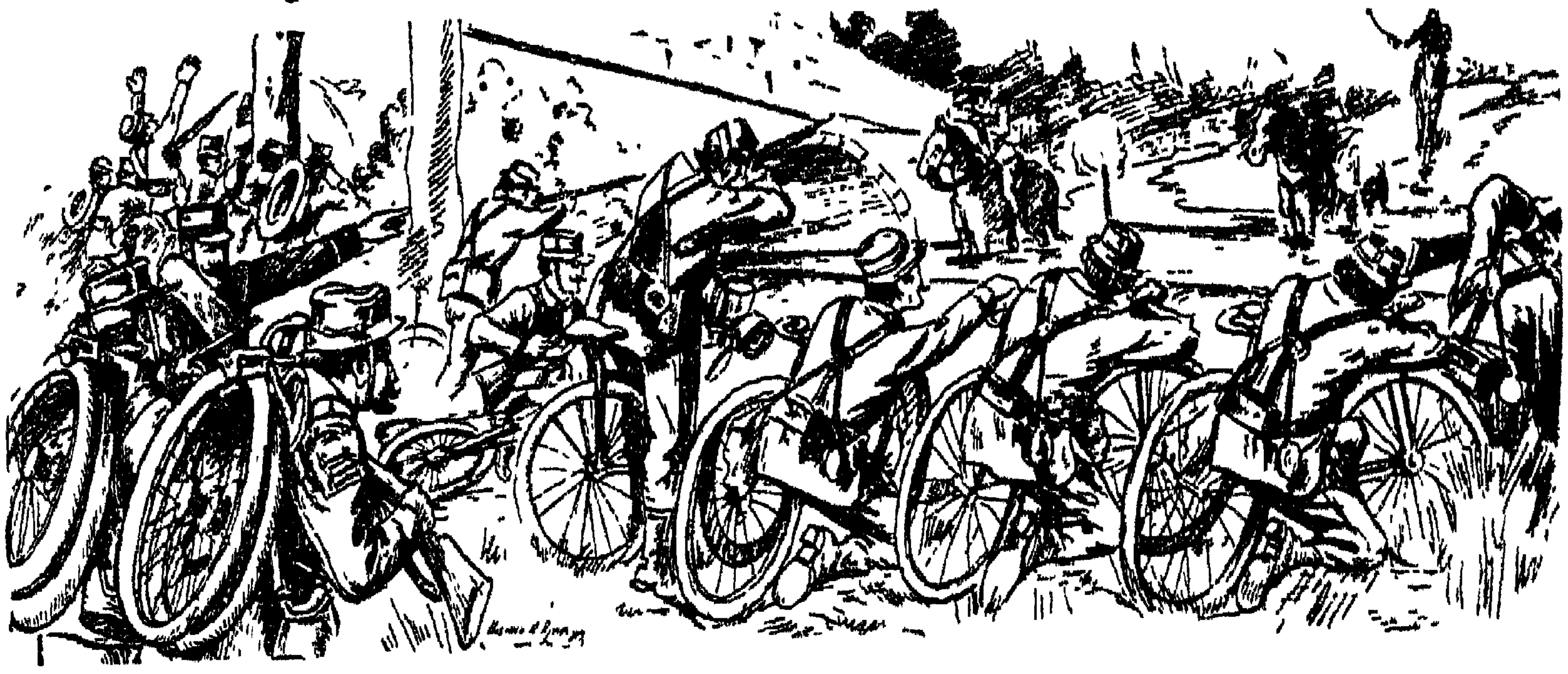

ఫ్రెంచి జర్మను విమానముల ఆకాశయుద్ధము

ఈ విమానములవలన అనేక లాభములు కలుగుచున్నట్లు ఈ పదునొకండు నెలలనుండి జరుగుచున్న యుద్ధమునుండియే తెలియుచున్నది. (1) శత్రువుల స్థితిగతులను గురించి యిదివఱలో గుఱ్ఱపు దళములు తెలియజేయుచున్న సమాచారములనె ఇప్పుడీ విమానములును తెలియజేయుచున్నవి. ఈ పనిని చేయుటలో గుఱ్ఱపు దళములకంటె విమానములు ఎక్కువ యవకాశమును సామర్థ్యమును గలవు. గుఱ్ఱములకంటె నివి యెక్కువ వేగముగ ప్రయాణము చేయగలవి గనుక గుఱ్ఱపు దళము లొకదినములో చేయు పని నివి రెండు మూడు గంటలలో చేయగలిగియున్నవి. శత్రువులయొక్క ఏర్పాటులును ఉద్దేశములును వీనికి తెలిసినట్లు గుఱ్ఱపు దళములకు తెలియజాలవు. విమానములు శత్రుసైన్యములకు పైభాగమున నిలుచుండి యన్నిదిక్కులలో జరుగుచుండు పనులను బాగుగ చూడగలవు. శత్రుసైన్యములందెందఱు మనుష్యులున్నారో, వారెటువైపు వెళ్లుటకై ప్రయత్నము చేయుచున్నారో, మొదలగు విషయములు విమానములయందుండువారు కొంచెము గూడ పొరపాటు లేక బాగుగ కనిపెట్టగలరు. దీనిని కనిపెట్టి తమ సేనాధిపతికి వచ్చి చెప్పుటయే విమానములలోని పురుషుల ప్రధానమైన పని. (2) ఈ విమానములు రాక పూర్వము గుఱ్ఱపు దళము లుండినను ఒక పక్షము వారు చేయునది యంతయు మఱియొక పక్షము వారికి తెలియుట లేక. ఇంతవఱకు శత్రుపక్షమువారికి తెలియకుండునట్లు కొంచెము వెనుకనో [illegible] సైన్యములను దాచి శత్రువులను [illegible] నష్టము కలిగించుట సాధ్యమై యుండెను. ఇది గాక, [illegible] ప్రయాణము [illegible] వచ్చి [illegible] గలిగియుండెను. ఇప్పుడు రహస్యముగ నేనిచేయుటకును వీలు లేదు. ఎక్కడ పట్టినను శత్రువుల విమానములు తిరుగుచునే యుండును. రహస్యముగ నేమి చేయుటకు ప్రయత్నించినను, దాని నీ విమానములలోనివారు తెలిసికొని స్వపక్షమువారికి తీసికొనిపోయి చెప్పెదరు. ఏదిచేసినను ఇప్పుడు శత్రువులకు ప్రత్యక్షముగను బహిరంగముగను చేయవలసినదే గాని రహస్యముగ చేయుటకు వీలు లేదు. విమానము లనేకము లుండుటవలనను శత్రుపక్షము వారు మోసపుచ్చి గెలిచెదరను భయ మిప్పుడు కొంచెము కూడ లేదు. ఇప్పటి యుద్ధములో విమానములవలన కలిగిన రెండవ లాభ మిదియే.

మోటారుబండ్లు.— వీని యుపయోగమును గుఱించి దును ప్రతిపల్లె యందును కావలసినప్పుడు రైళ్లు వేయుట మిక్కిలి విశేషముగ చెప్పవలసినది లేదు. సైన్యములను గాని సైన్యోపకరణ కష్టసాధ్యమగుటయే గాక యెక్కువ ధనవ్యయమును కలిగించును. కనుక

ములను గాని యొక ప్రదేశమునుండి మఱియొక ప్రదేశమునకు మిక్కిలి వేగముగ తీసికొని పోవలసినప్పుడు ఈ బండ్లు చాల సహాయముచేయును. రైలుమార్గముండిన యెడల

మోటారుసైకిలునెక్కి ఫ్రెంచియుద్ధభటులు పోవుచున్నారు

సైన్యము లొక చోటునుండి మఱి యొక చోటికి వెళ్లవలసినప్పుడు యుద్ధములో మోటారుబండ్లను నుపయోగించుచున్నారు. జర్మని వారు వీని నెక్కువగా నుపయోగించు

ఈపని యింతకంటె సులభముగ జరుగును కాని, ప్రతి గ్రామమునకు చున్నట్లు తెలియుచున్నది.

IV-వ ప్రకరణము

నౌకాబలము

ఇంగ్లండును స్వాధీనపఱచుకొనుటకు ప్రయత్నించు శత్రువు లెల్లప్పుడు సముద్రమును దాటుటకు వీలయిన మార్గమును వెదకుచుందురు. సేతువును కట్టి సముద్రమును దాటి ఇంగ్లండుపై దండెత్తి వచ్చుట మనుష్యమాత్రులకెవరికిని సాధ్యమగు పని కాదు. లక్షలకొలది సైన్యములను విమానముల యందుంచుకొని యాకాశమార్గమున ప్రయాణము చేసి యింగ్లండుపైకి వచ్చుటకు సామర్థ్య మిదివఱ కెవరికిని లేదు. ఇంత గొప్ప విమానముల నెవరు నిర్మింపఁగలరు? కాఁబట్టి యపరిమితమైన నౌకాబలము గలవారె యింగ్లండు నోడింపఁగలిగెదరు కాని, అట్టి బలము లేనివారు మిగిలిన విషయములయం దెంత యాధిక్యము కలియున్నను, ఇంగ్లీషువారిని వశపఱచుకొనఁజాలరు. ఇంగ్లీషువారిని రక్షించుచుండు కులదేవత సముద్రుఁడు. ఇట్టి సముద్రుని స్వాధీనపఱచుకొన దగినది నౌకాబలము గాక మరియేమున్నది?

రోగము వచ్చినతర్వాత మందు పుచ్చుకొనుటకన్న రోగము రాకుండ దేహమును కాపాడుకొనుట మంచి పద్ధతి కదా? అట్లే శత్రువులు సముద్రమును దాటి యింగ్లండులో నడుగు పెట్టిన తర్వాత వారిని తమ సైన్యములచే నోడించి తఱిమివేయుటకు బదులు శత్రువులను సముద్రము దాటనీయకుండుటయు, దాటుటకు ప్రయత్నించుచుండు శత్రుసైన్యములను నాశనము చేసి సముద్రుని పాలు కావించుటయు నుత్తమమార్గమని యనాదిగ గ్రహించి, ఇట్టి పనిని కొనసాగించుకొనుటకు యుద్ధనౌకలు తప్ప వేఱొక యుపకరణములు లేవని తమ నౌకాబలమును పుట్టినదినమునుండి యింగ్లీషువారు వృద్ధిపఱచుకొనుచునే యున్నారు. రెండు మూఁడు దేశముల వారొక్కటిగ చేరి తమపైకి యుద్ధము చేయవచ్చినను వారందఱి యుద్ధనౌకలకంటె నెక్కువ యుద్ధనౌకల నింగ్లీషువా రెల్లప్పుడు సిద్ధము చేసికొని యుందురు. శత్రువులు తమ దేశముపై కేదిక్కునుండియైన రాఁగలరని ఇంగ్లీషువారు తమ యుద్ధనౌకలను నాలుగు వైపుల సముద్రములయందు నుంచియుందురు. కాఁబట్టి యింగ్లీషువారికంటె నెక్కువ యుద్ధనౌకలు కలిగియుండువారే యింగ్లీషువారి నోడించఁగలరు గాని, ఈ సాధనము లేనివా రట్టి యపాయమును కలుగఁజేయలేరు. శత్రువు లెందరో యెన్నిమార్లో ఫ్రాన్సు, జర్మని రష్యా మొదలగు సమస్తదేశముల మీఁదికిని దండెత్తి ఆదేశములలోని భాగములను వశపఱచుకొనఁగలిగిరి కాని తొమ్మిదివందల సంవత్సరములనుండి యింగ్లండుపై దండెత్తఁగలిగిన శత్రు వొకఁడు కూడ లేఁడు. దీని కంతకును ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలమును శత్రువుల నౌకాబలహీనతయు మాత్రమే కారణములు. ఫ్రెంచి చక్రవర్తి యగు నెపోలియను ఐరోపాలోని సమస్తదేశములను జయించి సమస్తప్రజలను లోఁబఱచుకొనెను గాని ఈ నౌకాబలలోపమువలననే యెన్నియో ప్రయత్నములు చేసియు ఎన్నిమార్లో ప్రయత్నించియు ఇంగ్లండుపై దండెత్తి యింగ్లీషువారిని మాత్రము స్వాధీనము చేసికొనలేకపోయెను.

ఇంగ్లండు గాక యింగ్లీషువారి పరిపాలనకు లోఁబడిన దేశములు ప్రపంచమంద నేకము లున్నవి. వానిలో (1) హిందూ దేశము (2) కనడా (3) ఆస్ట్రేలియా (4) న్యూజీలండు (5) దక్షిణాఫ్రికా (6) ఈజిప్టు ముఖ్యములైనవి. ఇవి యన్నియు సముద్రమునకావలి ఐరోపాకును ఇంగ్లండునకును చాల దూరమం దున్నవి. ఐరోపాలోని శత్రువు లెవరైన ఈ దేశముల కుపద్రవము కలుగఁజేయుటకు గాని వానిని జయించుటకుఁ గాని ప్రయత్నించుతురేని, అనేక సముద్రములను వారు దాఁటి రావలసియుందురు. యుద్ధనౌక లనేకము లున్నఁ గాని యిది సాధ్యమగు పని కాదు. ఈ దేశములు శత్రువులపాలు గాకుండ, కాపాడుకొనుటకు కూడ ఇంగ్లీషువారి కెంతయో నౌకాబల ముండవలయును. శత్రునౌకలకన్న ఇంగ్లీషువారినావ లధికముగ నుండువఱకును శత్రువులు సముద్రమును దాఁటి యీ దేశములపైకి వచ్చుటకు సాహసింపఁజాలరు. సైన్యము లున్నను లేకపోయినను నౌకాబలము లేకుండ ఇంగ్లీషువారి దేశములను జయించుట యసాధ్య మనియు, శత్రువుల నౌకాబలముకన్న అధికబల మింగ్లీషువారియొద్ద యుండినయెడలనే ఇంగ్లండునకును ఇంగ్లీషువారి యితర రాష్ట్రములకును శత్రుబాధ తప్పు ననియు, ఇందువలన స్పష్టమగుచున్నది. ఈ కారణమువలననే, ఇతరదేశములవారు ప్రతిపురుషుఁడును యుద్ధముచేయుటకు నేర్చుకొనవలయు నని యేర్పాటు చేసికొని తమతమసైన్యములను వృద్ధిపఱచుకొనుచున్నను, ఇంగ్లీషువా రట్టి యేర్పాటు చేసికొనక స్వల్పసైన్యములలోనే తృప్తిపొంది, తమ యుద్ధనౌకలను మాత్ర మధికము చేసికొనుచున్నారు. ఇంగ్లీషువారిని కాపాడుచుండునది వారి నౌకాబలమే; కాని వారి సైన్యములు కావు.

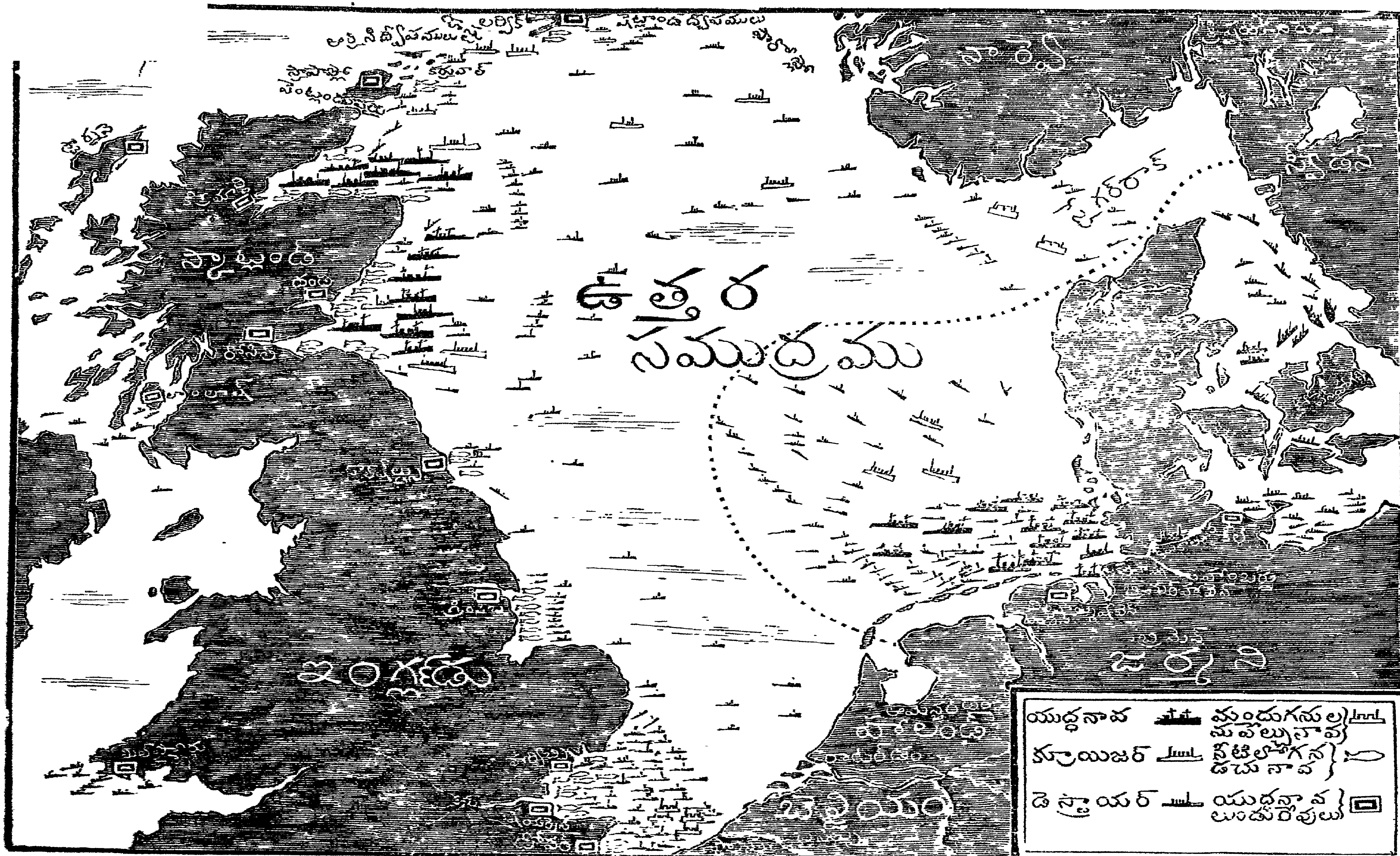
జర్మనీవారు దీని నెఱిఁగియే, కడచిన పది పదునైదు సంవత్సరములనుండియు ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలముతో సమానమైన నౌకాబలమును తాము గూడ సంపాదింపఁగోరి యేఁటేటను పెక్కు కోట్లరూపాయలు కర్చుపెట్టి యుద్ధనౌకలను కట్టుటకు మొదలిడిరి. ఈ పదునైదు సంవత్సరములుగ ఇంగ్లీషువా రూరకయుండియుండినయెడల, ఇప్పటికి జర్మనీవా రింగ్లీషువారితో సమానమైన బలమును సంపాదించియే యుందురు. అట్లు గాక, ఇంగ్లీషువారుకూడ జర్మనులకంటె నెక్కుడు శ్రద్ధతో తమ నౌకలను వృద్ధిపఱచుకొనుచుండి నందువలన యుద్ధము ప్రారంభమగునప్పటి కింగ్లీషువారియొద్ద జర్మనులయొద్ద కంటె రెండింతల నౌక లుండినవి.

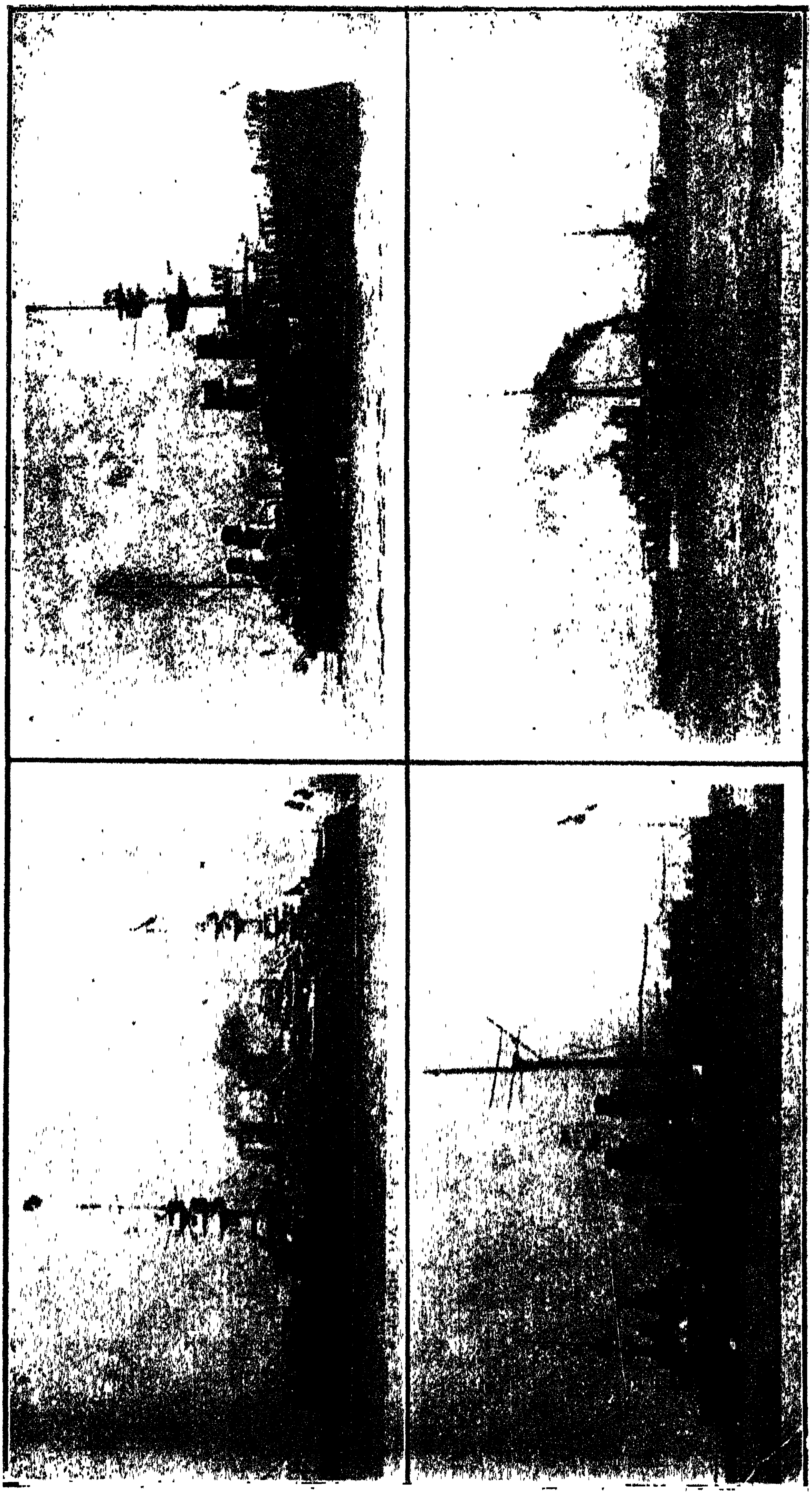
యుద్ధమం దిరుపక్షములవారును వినియోగించుచున్న నౌకలు అనేకరకములుగ నున్నవి. యుద్ధము ప్రారంభమైనతర్వాత రెండు పక్షములవారును తమతమ నౌకాబలమును వృద్ధిపఱచుకొన సాగినను, ప్రారంభములో వారి నావలసంఖ్య యీక్రింద విధముగ నుండెను:—

వివరము	ఇంగ్లండు		ఫ్రాన్సు		రష్యా		ఇటలీ		జర్మని		ఆస్ట్రియా		టర్కీ	
	కట్టినవి	కట్టబడుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టబడుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టబడుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టబడుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టబడుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టబడుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టబడుచున్నవి
యుద్ధనావలు	58	14	21	10	8	7	9	5	35	6	14	2		
బ్యాటిల్ క్రూయిసర్లు	9	1				4			4	3			3	
క్రూయిసర్లు	47		21		12		9		9		2		4	
లైట్ క్రూయిసర్లు	65	20	8		2	8	14	4	43	6	9	3		
టార్పెడో వెసల్సు	25	1	3				3				11			
టార్పెడోబోటు డెస్ట్రాయర్లు	201	36	80	7	95	45	30	16	133	12	15	3	8	
టార్పెడోబోట్లు	106		153		25		94	1	80		58	27	3	
సబ్ మెరైనులు	69	27	50	26	25	18	18	2	24	14	6	5		

దీనినిబట్టి ఇంగ్లీషుపక్షమువారియొద్ద జర్మనీపక్షము వారియొద్ద కంటె రెండు మూడు రెట్లధికముగ యుద్ధనౌక లున్న వని స్పష్టమగుచున్నది.

ఇరుపక్షములవారి నౌకాబలముల తారతమ్యమును మరియొక విధముగ మనము కనిపెట్టవచ్చును. అన్ని నావలు నొకే వైశాల్యము కలిగియుండవు. కొన్ని పెద్దవిగను మరికొన్ని చిన్నవిగను నుండును. ఎక్కువ వైశాల్యము గల యోడ యొక్కటి తక్కువ గల రెండు మూడోడలకంటె పెద్దదిగ నుండవచ్చును. ఇ యయినయెడల, దానియం దెక్కువ మంది యుద్ధభటు లుండెడి ఎక్కువ ఫిరంగు లుండును. కనుక పైచెప్పఁబడిన సర్వవిధముల

ఉత్తర సముద్రము
స్కాట్లండు
ఇంగ్లండు
జర్మని
యుద్ధనావ
క్రూయిజర్
డెస్ట్రాయర్
యుద్ధనావ లుండురేవులు

BATTLESHIPS

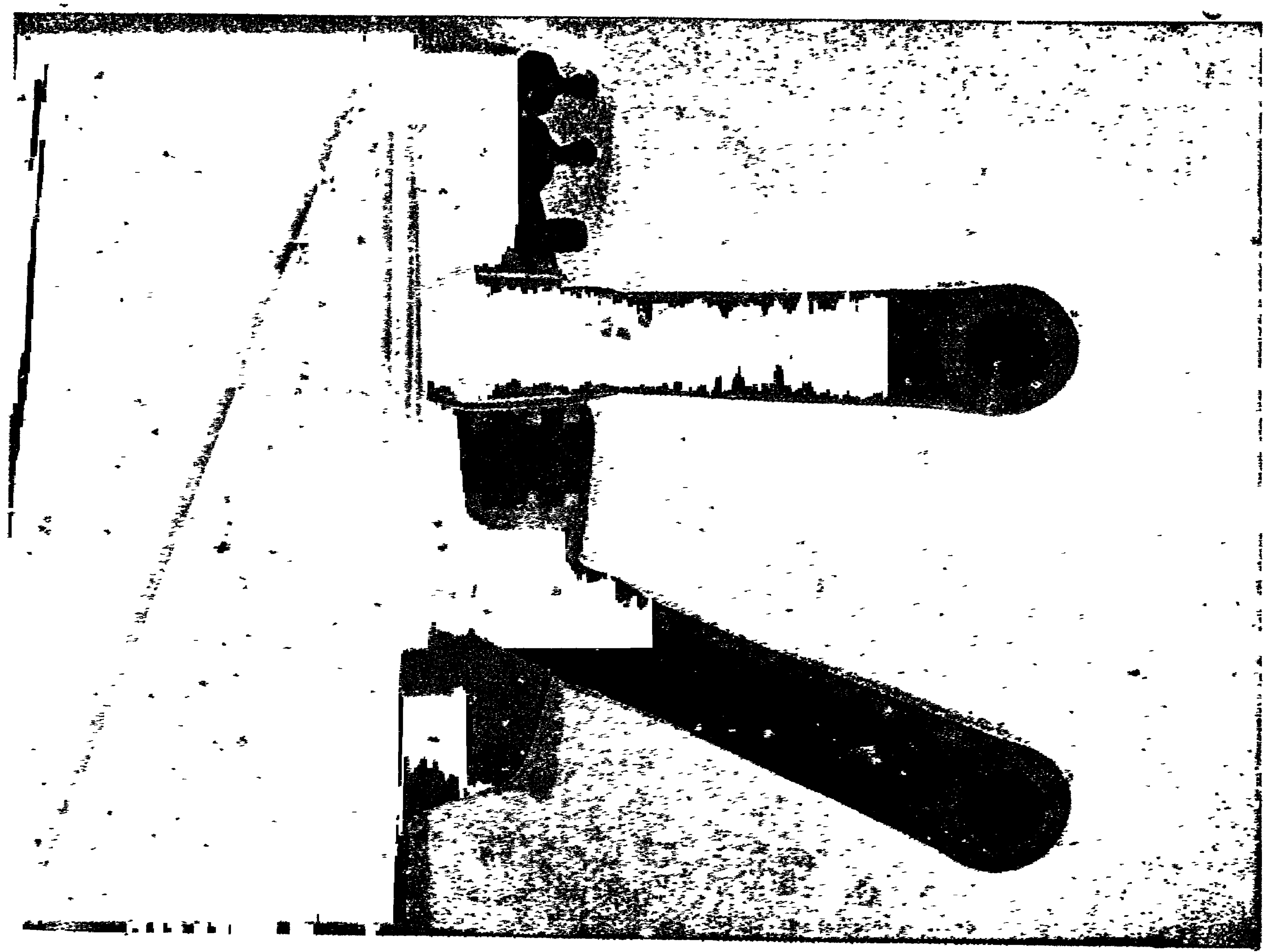
యుద్ధనావలు

THE GREAT GUNS IN THE BOWS OF H. M. S. NEPTUNE

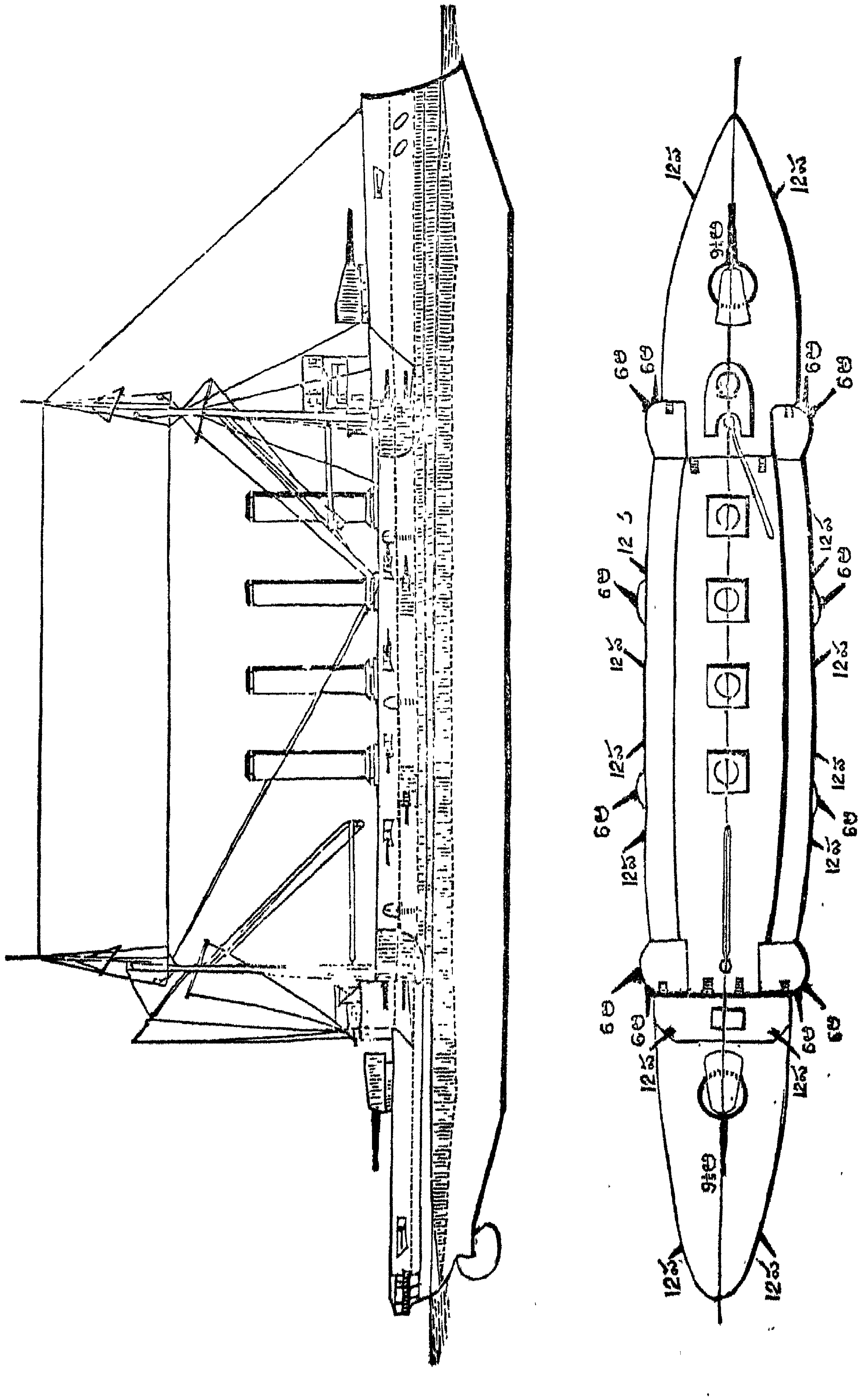
నెప్ట్యూను యుద్ధనావలోని శతఘ్నులు

THE 13-5 INCH GUNS OF THE FORE TURRET OF H. M. S. AJAX

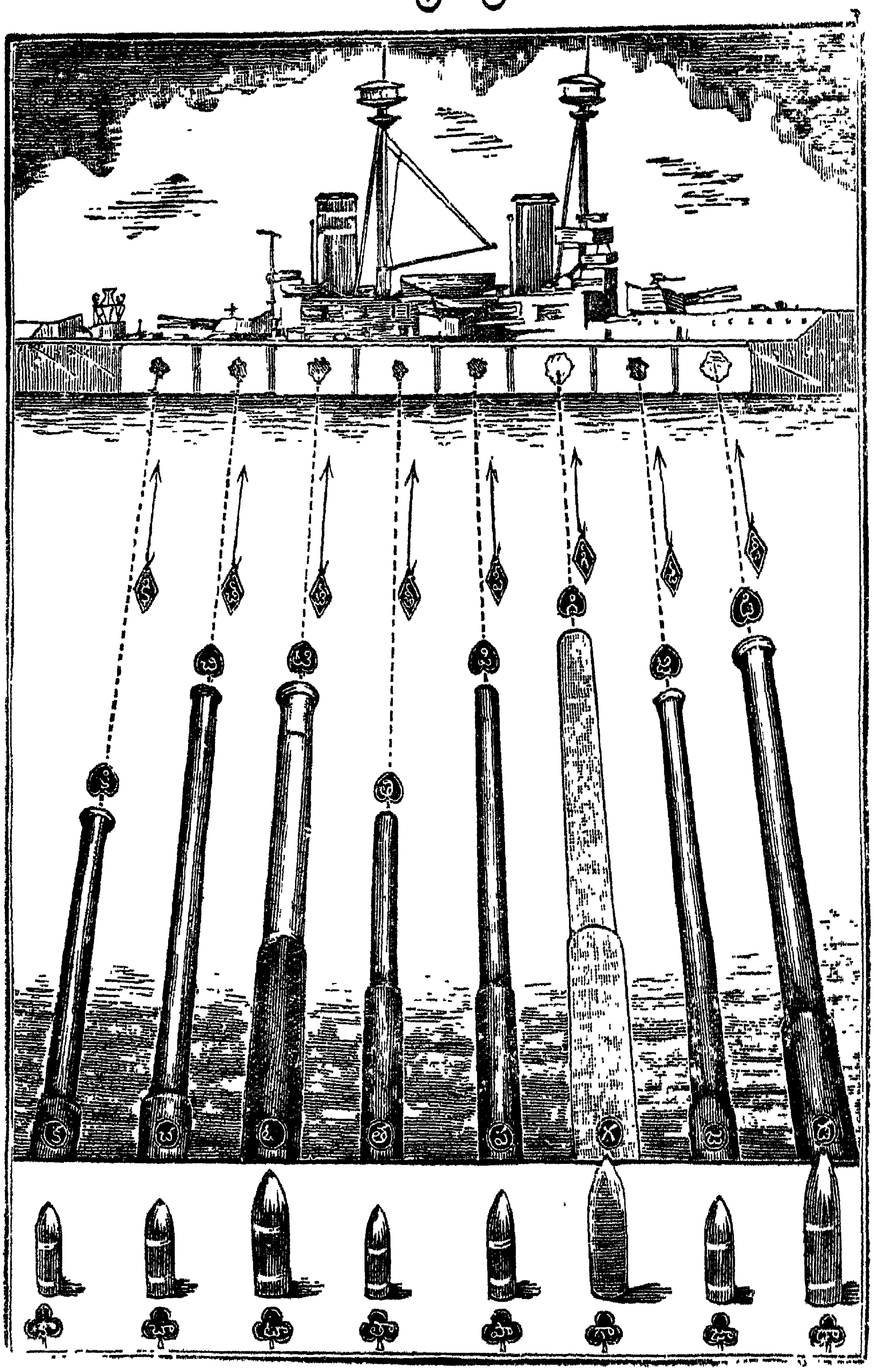
అజాక్సుయుద్ధనావలోని 13.5 ఇంచి ఫిరంగులు

A MODERN BATTLESHIP

డ్రెడ్నాటు యుద్ధనౌక. అంగుళి టార్పెడో గొట్టములచే ప్రయోగింపబడు టార్పెడో.

b

NAVAL GUNS

(క) 12 అంగుళములు, తీగెచుట్టగల ఆంగ్లఫిరంగి (కా) గుండుయొక్క బరువు 850 రతులు (కి) 47,000 అడుగులటన్నుల బలము (కీ) 3000 గజముల దూరముపోయి 11½ అంగుళముల రంధ్రమును ఉక్కు రేకునందు చేయును.

(చ) 12 అంగుళములు, తీగెచుట్టగల ఆంగ్లఫిరంగి (చా) గుండుబరువు 650 రతులు (చి) 52,000 అడుగుల టన్నులబలము (చీ) 10,000 గజముల దూరముపోయి 9 అంగుళములు ఉక్కు రేకునందు చేయును.

(ట) 13½ అంగుళములు, తీగెచుట్టగల ఆంగ్లఫిరంగి (టా) గుండుబరువు 1250 రతులు, (టి) 57,000 అడుగుల టన్నుబరువు (టీ) 3000 గజములదూరముపోయి 11 అంగుళముల లోతు ఉక్కు రేకునందు దిగును.

(త) 11 అంగుళముల జర్మను ఫిరంగి. (తా) గుండుబరువు 760 రతులు (తి) 42,500 అడుగుల టన్నుబరువు (తీ) 10,000 గజములుపోయి 8½ అంగుళములు లోతు ఉక్కు రేకునందు దిగును.

(ప) 12 అంగుళములు జర్మను ఫిరంగి (పా) గుండుబరువు 980 (పి) 55,000 అడుగుల టన్నుల బరువు(పీ)పని సరిగా తెలియదు.

(గ) 14 అంగుళముల జర్మనుఫిరంగి. మిగిలిన సంగతులేమియును తెలియవు.

(జ) 12 అంగుళములు అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములు (జా) గుండుబరువు 850 (జి) 52,000 అడుగుల టన్నుల బరువు (జీ) 9000 గజముల దూరముపోయి 11 అంగుళములలోతు ఉక్కు రేకునందు దిగును.

(డ) 14 అంగుళములఫిరంగి (డా) గుండుబరువు 1400 రతులు (డి) 65,600 అడుగుల టన్నుల బరువు (డీ) తెలియదు.

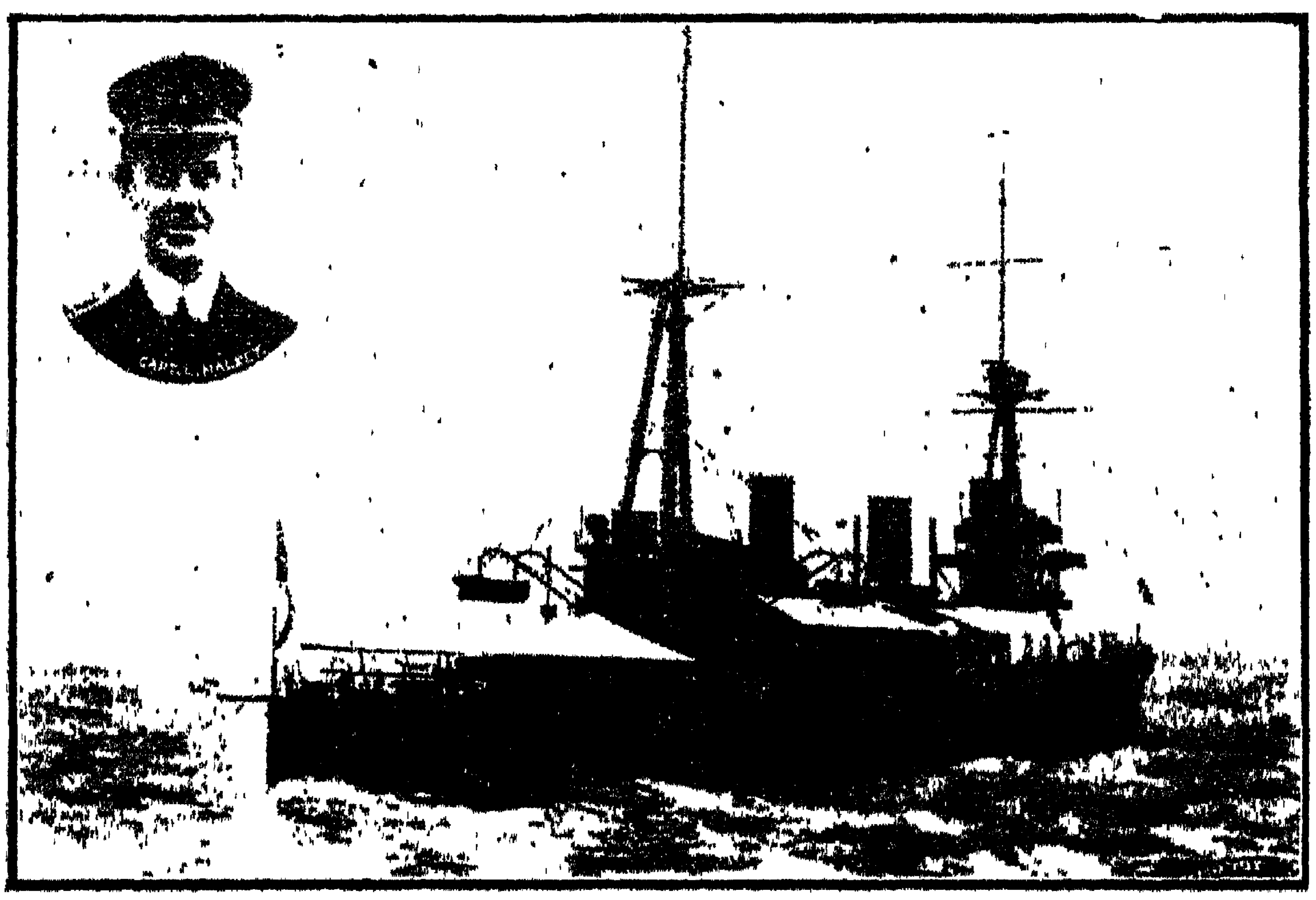
యుద్ధనౌకల వైశాల్య మీ క్రిందివిధమున నున్నదని తెలిసికొనుట యుపయోగకరము.

	ఇంగ్లీషు పక్షము	జర్మనీపక్షము
డ్రెడ్ నాట్ల వైశాల్యము	1,704,828 టన్నులు	728,962 టన్నులు
క్రూయిసర్ల ,,	1,153,779 ,,	272,287 ,,
డిస్ట్రాయర్ల ,,	290,274 ,,	99,222 ,,
మొత్తము	3.148,681	1,100,471
	(సుమారు 32 లక్షల టన్నులు)	(11 లక్షల టన్నులు)

ఇంగ్లీషు పక్షమున జర్మనుల పక్షముకంటె మూడింతల యధిక వైశాల్యము గల నావ లున్నవి.

ఈ యుద్ధనౌకలలో ఒక్కొక్కదాని వలన నొక్కొక విధమైన యుపయోగము కలుగుచున్నది. వీని యన్నిటిలో "డ్రెడ్ నాట్లు" మిక్కిలి గొప్పవి. వీని పొడుగు 390 అడుగులు మొదలు 580 అడుగులవఱకు నుండును. వీని వైశాల్యము 15,000 టన్నులు మొదలు 27,500 టన్నులవఱకు నుండును. వీనిలో నొక్కొక్క దానిని కట్టుటకును 150 లక్షల రూపాయలు మొదలు 350 లక్షల రూపాయలవఱకు పట్టును. ప్రతి "డ్రెడ్ నాటు" నందును 10 మొదలు 25 మైళ్ల దూరమువఱకు గుండును పంపెడి ఫిరంగు లనేకము లుండును. ఈనౌకలు గంటకు 20 మొదలు 28 మైళ్లవఱకు ప్రయాణము చేయఁగలవు. వీనిలోనొక్కొకదానియందు 750 మొదలు 1000 మంది మనుష్యు లుందురు. శత్రువులయొక్క డ్రెడ్ నాట్లను వెదకి వానిని నాశనము చేయుటయే వీనియొక్క ప్రధానమైన పని. సముద్రయుద్ధమందు జయాపజయములను నిర్ణయించు యుద్ధనౌకలివియే.

"క్రూయిజర్లు" ఇవి రెండవ తరగతి యుద్ధనౌకలు. యుద్ధకాలములో ఇవి చేయుపని సైన్యములలోని గుఱ్ఱపు దళముల పనివలెనె యుండును. ఇవి డ్రెడ్ నాట్లకంటె చిన్నవిగను తేలికగను నుండుటయే గాక, వానికంటె నెక్కువ వేగముగ ప్రయాణము కూడ చేయఁగలవు గనుక, శత్రువుల యుద్ధనౌక లెక్కడ నున్నవో, వాని బల మెంతమాత్రమో శత్రునౌకాధిపతుల యుద్దేశము లెట్టివో ఈ మొదలగు శత్రువుల స్థితిగతులను తెలిసికొనుట యందివి ముఖ్యముగా నుపయోగింపఁబడుచున్నవి. ఇవి యతివేగముగ ప్రయాణము చేయఁగలిగినవి కావున, నౌకాధిపతి కేదైన సమాచారము శీఘ్రముగ తెలియవలసియుండు నెడల ఒక క్రూయిసరును పంపి కావలసిన సమాచార మాతఁడు తెలిసికొనును. ఇది యీయుద్ధనౌకలు చేయు ముఖ్యమైన పని. వీని పొడుగు 400 మొదలు 500 అడుగులవఱకును, వైశాల్యము 2000 టన్నులు మొదలు 15000 టన్నులవఱకును నుండును. ఇవి గంటకు 25 మొదలు 36 మైళ్లవఱకు ప్రయాణము చేయఁగలవు. సమాచారములను తీసికొని వచ్చుటయే గాక, ఇవి మఱికొన్ని పనులను కూడ చేయుచుండును. శత్రువుల క్రూయిసర్లు ఎక్కడనైన కనబడినయెడల, వానితో రక్షణమే యుద్ధము చేసి వానిని నాశనము గావించుటయు, వ్యాపారము చేయుచుండు శత్రువుల నావను పట్టుకొని తమ రేవునకు తీసికొనివచ్చుటయు ఇవి చేయునట్టి ఇతర కార్యములు. ఇవి డ్రెడ్ నాట్లతో యుద్ధమున కెప్పుడును సాహసింపవు. వీనిలోని ఫిరంగు లంత గొప్పవి కావు. డ్రెడ్ నాట్లకంటె నెక్కువ వేగము కలిగియున్నవి గనుకనే ఆ యుద్ధనౌక యొకటి కనుపింపఁగనే ఇవి పరుగెత్తిపోవును.

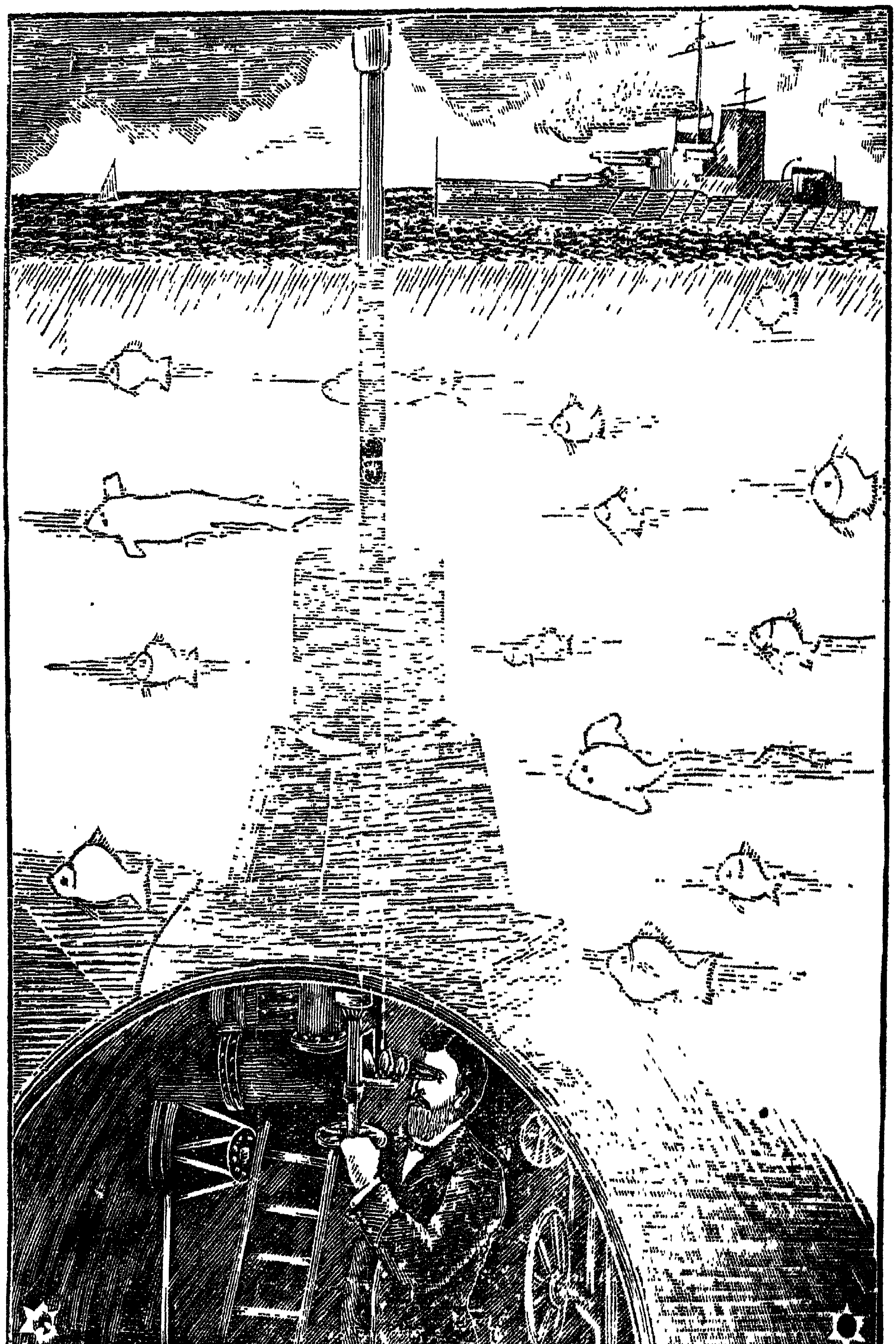
న్యూజిలాండు క్రూయిజర్

హెలిగోలాండు యుద్ధములో ఆగస్టు ౨౮-వ తేదిన ఐదు జర్మను యుద్ధనావలను ముంచిన బ్రిటిషు క్రూయిజరులలో నొక్కటి.

"డిస్ట్రాయర్లు".—ఇవి మూడవ తరగతి యుద్ధనౌకలు. "డిస్ట్రాయ" నఁగా నాశనము గావించునవి యని యర్థము. వీనిలో బహువిధము లైనవి యున్నవి. కొన్ని జలముపై నుండియే శత్రునౌకలను నాశనము చేయును; మరికొన్ని జలములోపల దాఁగియుండి సమయము వచ్చినప్పుడు పైకి వచ్చుచు శత్రునౌకలకు నష్టము కలిగించును. ఇవి యన్నియు చిన్న నావలు. వీనిలో నొక్కొకదానియందును కొన్ని పిడిగొట్టము లుండును. ఇవియే టార్పిడో లనఁబడును. ఈ గొట్టములలో మందు తోటాలు మొదలగువాని నుంచి శత్రునౌక కనఁబడినప్పుడు రహస్యముగ యంత్ర సహాయమున ఆ గొట్టములను దానిపైకి పంపుదురు. శత్రునౌకను తాఁకఁగనే యీ గొట్టమునందున్న మందు రగులుకొని గుండును

నావపైకి పంపును. ఈ గుండు తగులఁగనే శత్రునౌక పగులుటగాని మునుగుటయో లేక మరియేవిధమైన నష్టము నొందుటయో సంభవించును. ఇట్టి డిస్ట్రాయర్లు రెండు పక్షములవారియొద్దను అనేకము లున్నవి.

వీనికి, శత్రునౌకలను నాశనము చేయుశక్తి యున్నను, ఈ యుద్ధమందు వీనివలన విశేషలాభ మింకను కలుగలేదు. దీనికి రెండు మూడు కారణము లున్నవి. ఇవి మిగుల మెల్లఁగా ప్రయాణము చేయును. కనుక వేగముగ నడచు డ్రెడ్ నాట్లను గాని క్రూయిసర్లను గాని వెంబడించి పోవుటకు వీనికి శక్తి లేదు. జలాంతర్గాములు నీళ్ల లోపలనుండి పని చేయును. డిస్ట్రాయర్లు ఎల్లప్పుడు జలములోపల నుండలేవు. అప్పుడప్పుడు గాలి పీల్చుకొనుటకు పైకిరావలసి యుండును. ఇవి పైకివచ్చినప్పుడు శత్రునౌకలు చూచిన యెడల తత్క్షణమే అవి కాచియుండి వీనిని నాశనము చేయఁగలిగియుండును. పౌరుషముతో బహిరంగముగ, యుద్ధము చేయుటవలన కలుగునంతటి లాభము ఇట్టి రహస్యపు పనులవలన ఎన్నటికిని కలుగఁజాలదు. ఇది గాక, ఈ డిస్ట్రాయర్లలోని గొట్టములు చాల స్వల్పమైనవి. ఏ కొంచెమాత్ర మపాయము కలిగినను, ఇవి నిరుపయోగము లైపోవును. ఈ స్వల్పత్వమువలన ఇవి సాధారణమైన చిన్నచిన్న యోడలను నాశనము చేయఁగలిగియుండును. కాని గొప్పగొప్ప యుద్ధనౌకల నెన్నటికిని ముట్టుకొనలేవు. కనుకనే యింతవరకు వీనివలన పెద్దనావల కేలాటియపాయమును కలుగలేదు.

జలాంతర్గామి శిఖరము

ఈ డిస్ట్రాయర్లను గూర్చి యిదివరకు సంగ్రహముగా చెప్పియుంటిమి. శత్రువుల యుద్ధనౌకలను నాశనము చేయుటకు ఇంగ్లీషువారికి నన్నిటికంటె ముఖ్యసాధనము లున్నవని స్పష్టమగుచున్నది. డ్రెడ్ నాట్లు, సూపర్ డ్రెడ్ నాట్లును, క్రూయిసర్లు, లైట్ క్రూయిసర్లును, డిస్ట్రాయర్లు అన్ని రకముల నావలను, నాశనము చేయుటకే యుపయోగింపఁబడుచున్నవి. కనుక నావికా యుద్ధమునందు ... యుద్ధములను జయించుటయందు యుద్ధనౌకలకంటె ఎక్కువ ప్రధానమైన హేతువు మరియొకటి యున్నది. నావికులయొక్క నేర్పు యీ హేతువు. సముద్రముమీఁద యుద్ధము చేయు నేర్పు సులభముగ లభించునట్టిది కాదు. ఇది యనుభవమువలన కలుగునదే గాని దీనిని సంపాదించుటకు వేఱు మార్గము లేదు. ఇట్టి యనుభవమునకు ఇంగ్లీషువార!

కున్నంత యవకాశము ఐరోపాలోని మరియే దేశస్థులకును లేదు. ఇంగ్లండు ద్వీప మగుటవలన దానిలోని ప్రజ లందఱు సముద్రము యొక్క మంచిచెడ్డలు బాగుగ గుర్తెఱిగి యున్నారు. అనాదినుండి సముద్రముమీఁద ప్రయాణము చేయుట వీరికి సహజమై యున్నది. ఈ దేశమునం దోడరేవు లనేకము లుండుటవలన ఇది వ్యాపారమున కత్యంత మనుకూలముగ నున్నది; అందుచేత ఇంగ్లీషువారు చాల కాలమునుండి దేశదేశములతో వ్యాపారము చేసి నావికులలో నెల్ల నగ్రగణ్యు లని ప్రసిద్ధి గాంచియున్నారు. సముద్రము మీఁద యుద్ధము చేయుటను వీరు నిన్న నేఁడు నేర్చుకొన్నవారు కారు. వీరు పుట్టినది మొదలు వీరి కిదియే వృత్తియై యున్నది. ఇంత యనుభవము మరి యెవరికిని లేదు. జర్మనుల కిటీవలివఱకు యుద్ధనౌకలే లేవు. వీరి దేశముయొక్క సముద్రతీరము చాల చిన్నది. భూయుద్ధమం దున్నంత నేర్పు వీరికి సముద్రయుద్ధమందు లేదు. ఇది గాక, విశాలమైన యోడరేవులు వీరి దేశమందు లేవు. ఈకారణముచే సముద్రము మీఁద ప్రయాణము చేయుటకు కూడ జర్మనుల కెక్కువ యవకాశము లేదు. వందలకొలఁది సంవత్సరములనుండి సముద్రయుద్ధములో ఆరితేరిన యింగ్లీషువారికిని పది పదునైదు సంవత్సరములుగ దీనిని నేర్చుకొనుటకు ప్రయత్నము చేయుచున్న జర్మనులకును ఎంత మాత్రము సాటి లేదు. జర్మనులు బెల్జియమును జయించి స్వాధీనపఱచుకొనుటకు ప్రయత్నించుటలో ఈ విషయమై తమ స్థితిని బాగుపఱచుకొనుటయే వారి ప్రధానోద్దేశము. బెల్జియము దేశములోనివారు మిక్కిలి నేర్పు గల నావికులు. ఈ దేశపు సముద్రతీరమున ఆంట్వెర్పు మొదలగు విశాలమైన యోడరేవు లనేకము లున్నవి. కనుక బెల్జియము స్వాధీనమైన యెడల, ఈదేశపు ప్రజలను నావికులుగ నుపయోగించుటకును, ఈ యోడరేవులలో గొప్ప యుద్ధనౌకలను తయారు చేయుటకును ఎక్కువ యవకాశము కలుగును. ఇదిగాక, హాలెండుపై కూడ జర్మనీవారు చాల కాలమునుండి కన్ను వేసియుండుటకు కూడ, ఇదియే కారణమై యున్నది. ఈ విషయములను బట్టి ప్రస్తుతకాలమందు ఇంగ్లీషువారి కున్నంత నేర్పు సముద్రయుద్ధమందు జర్మనులకు లేదని స్పష్టమగుచున్నది.

యుద్ధ మెంత కాలము జరుగునో యంతవఱకును యుద్ధము చేయుచుండు సైనికులకును నావికులకును సమృద్ధిగ అన్నపానములు దుస్తులు మొదలగు పోషణసామగ్రి యుండవలయును. కడుపునిండ తినుట కాహారమును, ఎండ గాలి వర్షము శత్రువుల యాయుధములు మొదలగువానివలన కలుగు బాధలనుండి తప్పించుకొనుటకు కావలసిన బట్టలును లేనియెడల, సైనికులు బలహీనులై యుద్ధము చేయలేక శత్రువుల వశము కావలసినవా రగుదురు. యుద్ధరంగమం దిప్పుడు సుమారు రెండు కోట్ల జను లున్నారు. వీరి కందఱికి కావలసినంత యాహారసామగ్రిని రెండు పక్షములవారును సిద్ధముగ నుంచుకొని యుండవలయును. ఇది గాక యుద్ధము సాగుటకు మఱికొన్ని పదార్థములు కూడ కావలసియున్నవి. వీనిలో ముఖ్యము లైనవి (1) పొటాసియము; గోగాలు (2) నైట్రేటు లను చయుపు (3) రబ్బరు; (4) గుడ్డలు. వీనియొక్క సప్లయి యెప్పు డేపక్షమువారికి తగ్గిపోవునో అప్పుడే యా పక్షమువారు యుద్ధమును మానవలసియుందురు.

ఆహారము:—యుద్ధము లేనప్పుడు మామూలుగ ఈ రెండు పక్షముల దేశములలోనివారును తమకు కావలసిన యాహారపదార్థములను ఏవిధముగ సంపాదించుచున్నారో మనము తెలిసికొనవలయును. వీరిలో రష్యావారు మాత్రము వ్యవసాయము ప్రధానవృత్తిగాఁ గలవారై తమకు కావలసిన గోధుమలు మొదలగువానిని తమ దేశమునందే యుత్పత్తిచేసి తమకు కావలసినంతవఱకు దేశమం దుంచుకొని మిగిలిన ధాన్యమును ఇతరదేశముల కంపి లాభము పొందుచున్నారు. కనుక వీరికి కావలసిన ధాన్యమంతయు వీరి దేశములలోనే పండును. జర్మనీవారి కట్టి సదుపాయము విశేషముగ లేదు. వీరు కూడ వ్యవసాయము చేయుచున్నారు. కాని వీరి భూములలో పండు ధాన్యము ప్రజ లందఱికి చాలదు. ప్రజలకు కావలసిన ధాన్యములో మూఁడు వంతులు మాత్రమే జర్మనీయం దుత్పత్తి యగుచున్నది. మిగిలిన యొకవంతును వీ రితరదేశములనుండి వ్యాపారమూలమున తెప్పించుకొనుచున్నారు. ఇంగ్లీషువారి కింతటి యవకాశము గూడ లేదు. వీరికి సేద్యము ప్రధానవృత్తి కానే కాదు. వీరిలో ముప్పాతిక భాగము బట్టలు నేయుట గనులనుండి లోహములను తీయుట, ఇనుము మొదలగువానితో సామానులను యంత్రములను చేయుట, దేశాంతరములతో వ్యాపారము చేయుట, మొదలగు వానివలన జీవనము సంపాదించుకొనెదరు. వీరికి కావలసిన యాహారపదార్థములలో పదియవ వంతుగూడ వీరి దేశమున పండుట లేదు. ఇతర దేశములతో వ్యాపారము చేసి, ధాన్యము హిందూస్థానము నుండియు, కనడా, మొదలగు దేశములనుండి, వీరు తమకు కావలసిన యాహారపదార్థములను తెచ్చుకొనుచున్నారు. ఈ దేశముల యం దొకవేళ క్షామము సంభవించినయెడల, ఇంగ్లండులో క్షామము సంభవించినట్లే. ఫ్రాన్సు, ఆస్ట్రియా దేశములలోనివారు కూడ తమకు కావలసిన యాహారపదార్థములలో కొన్నిటిని తమ భూములయందే పండించుకొనుచున్నను మఱికొన్నిటి నితరదేశములనుండి కొనితెప్పించుకొనెదరు. కనుక దీనినిబట్టి యొక్క రష్యావారు తప్ప మిగిలిన వారికందరికి కావలసిన యాహారపదార్థము లితరదేశములనుండి రావలసియున్నవని స్పష్టమగుచున్నది.

యుద్ధము లేనప్పటి వీరి స్థితి యిటు లున్నది. యుద్ధము సంభవింపఁగనే వీరికి విషయమై మిక్కిలి కష్టము కలుగును. వ్యవసాయము చేసి గదా భూమినుండి ధాన్యము నుత్పత్తి చేయుట. యుద్ధము లేనప్పుడు కష్టపడి పనిచేయఁగలిగినట్టియు మంచి యౌవనమునం దున్నట్టియు రైతులు కూలివాండ్రు అనేకులు సేద్యము చేయుచుందురు. యుద్ధము ప్రారంభించిన దనగనే ఇట్టి యువకా

ంపబడు తమ పొలములను విడిచి సేద్యమును మాని సైన్యములో చేరి యుద్ధరంగమునకు వెళ్ళవలసి యుండురు. ఇందువలన యుద్ధమున కుపయోగపడని యాడువాండ్రు ముసలివాండ్రు పిల్లవాండ్రు మాత్రము సేద్యము చేసి ధాన్యము నుత్పత్తి చేయుచుందురు. సాధారణముగ ప్రజలకు కావలసిన ధాన్యములో మూడు భాగములు జర్మని యందే యుత్పత్తి యగుచున్నను, యుద్ధసమయములో ఇది సాధ్యము కాదు. పని చేయలేని యాడువాండ్రు మొదలయినవారు సేద్యము చేయుటవలన భూములలో మామూలుగ పండుచున్నంత పంట పండదు కదా? కనుక వ్యవసాయము చేసి తమ దేశములోనే ధాన్యమును కొంతవరకు పండించుకొనుచున్న జర్మనులు ఫ్రెంచివారును యుద్ధకాలమం దట్లు చేయలేక, ఇతర దేశములనుండి మామూలుకంటె నెక్కువ యాహారపదార్థములను తెచ్చుకొనవలయును. ఇదివరకు తమ దేశమందు మూడు కోట్ల పుట్లు పండుచున్న యెడల, సేద్యము చక్కగ చేయుటకు వీలులేని యుద్ధకాలమందు జర్మనులు రెండు కోట్ల పుట్లనే పండింపగలరు. కనుక నెప్పటికన్న నిప్పుడొక కోటి పుట్ల ధాన్యము నెక్కువగ వీరితర దేశములనుండి కొని తీసికొని రావలయును. ఇతరదేశముల స్థితి కూడ నిట్టిదే. యుద్ధము లేనప్పుడును యుద్ధము సంభవించినప్పుడును ఆహారపదార్థముల విషయమై యొకటే స్థితియందుండు దేశ మొక ఇంగ్లండు మాత్రమే. యుద్ధము లేనప్పుడు కూడ వీరితర దేశములనుండియే తమకు కావలసిన ధాన్యములను తెచ్చుకొనెదరు. యుద్ధకాలమందు కూడ వీరిట్లే చేయుదురు.

ఆహారపదార్థములను గురించి మరిరెండు విషయములను మనము తెలిసికొనవలయును: (1) ఇంగ్లీషువారు, జర్మనులు, ఫ్రెంచివారు తమకు కావలసిన ధాన్యము నితరదేశములనుండి యేలాగు సంపాదించుచున్నారు? మామూలుగ వీరు చేయు పని యీవిధముగ నుండును. ఇతరదేశస్థుల కెన్నియో సరుకులు కావలసియున్నవి. బట్టలు లోహపు సామానులు, యంత్రములు మొదలగువాని నితర దేశస్థులు వీరివలె నంత నేర్పుతోను చౌకగాను చేయలేరు. మన దేశములో ప్రత్తి పండుచున్నను మనము సీమనుండి విస్తారముగ బట్టలను తెప్పించుచున్నాము. అట్లే యితరదేశములవారు కూడ చేయుదురు. కనుక ఇతరదేశస్థులకు కావలసిన నాణెమైన సరుకుల నింగ్లీషువారు చేసి వాని నితరదేశములకు పంపి దానికి బదులాహారపదార్థములను తీసికొనెదరు. వీ రెక్కువ బట్టల నిచ్చిన, ఇతరదేశస్థు లెక్కువ యాహారపదార్థముల నిచ్చెదరు. వీరు తక్కువ యిచ్చిన ఇతరులు కూడ నట్లే చేయుదురు.

యుద్ధము సంభవించిన తర్వాత వీరి కాహారపదార్థములు పూర్వముకంటె నెక్కువగ నితరదేశములనుండి రావలసియున్న దని యిదివరకే మనము తెలిసికొనియుంటిమి. దీనికిగాను వీరు మామూలుకన్న నెక్కువగా బట్టలు మొదలగు సరుకులను చేసి ధాన్యముత్పత్తి యగు దేశముల కంపవలయును. ఇట్లు పంపినం గాని వీరికి కావలసినన్ని యాహారపదార్థములు దొరకజాలవు. యుద్ధకాలమందు బట్టలు మొదలగువానిని మామూలుకంటె నెక్కువగ చేయుట కష్టమైన పని. మామూలుగ చేయుచున్న సరకులను చేయుట కూడ దుస్సాధ్యము. ఏలనగా, నేత, గనుల త్రవ్వుట యంత్రములు చేయుట, మొదలగు పనులను చేయుచున్న మగవారందరు యుద్ధము ప్రారంభము కాగానే, పనులను విడిచి సైన్యములో చేరుదురు. కనుక పిల్లవాండ్రు ముసలివాండ్రు మాత్రమే యీపనులను చేయుచుందురు. దీనివలన మామూలుకంటె తక్కువ సరుకులు జర్మని మొదలగు దేశములయందు ఉత్పత్తి యగును కాని యెక్కువ సరుకు లుత్పత్తి కాజాలవు. ఇతరదేశములనుండి యెక్కువ యాహారపదార్థము లిప్పుడు వీరికి కావలసియున్నను వానిని సంపాదించుటకు వీరైన బట్టలు మొదలగువానిని నిప్పటి కంటె నెక్కువగ చేయలేరని మనకు తెలియుచున్నది.

(2) ఇట్టి స్థితిలో రెండు పక్షములవారును ఆహారసామగ్రిని సంపాదించుటకై యేమి చేయవలయును? దీనికి బదులుగ ఇతర పదార్థములను విశేషముగ నియ్యలేనప్పుడు. వీరు ధనము నిచ్చి దీనిని కొనవలసియున్నది. ఇదివరకు బట్టలు అద్దపుసామానులు ఔషధములు మొదలగువాని నిచ్చి జర్మనులు మనయొద్దనుండి గింజలను(?) మొదలగువానిని తీసికొనుచుండిరి. ఇప్పుడు వాని నెక్కువగ చేసి పంపుటకు వీలు లేదు. కావున వీరు రూపాయల నిచ్చి యీ యాహారపదార్థముల నితరదేశములనుండి కొనవలసియున్నారు. ఇట్టి స్థితిలో వీరియొద్ద విస్తారము ధన ముండవలయును. యుద్ధకాలమందు ధనము లేకుండ నే పదార్థమును దొరకదు. కనుక నేపక్షమువా రెక్కువ ధనవంతులో వారికే జయము లభించును; ధనము లేనిపక్షమున కపజయము లభించును. మామూలుగ యుద్ధములు లేనప్పుడు ఇంగ్లీషువారును ఫ్రెంచివారును విశేషధనము గడించి(?) కావలసినవారి కప్పిచ్చుచు వడ్డీ సంపాదించుచుండువారు. వీరి వ్యాపార మపరిమితమై(?) యుండుటవలన వీ రెక్కువ ధనమును గడింపగలిగిరి. ఎట్టి కష్టమును లేక వీరి కెంత ధనము కావలసియున్నను దొరకును. జర్మనీవారిట్టి స్థితిలో లేరు. సాధారణముగ వీ రప్పు తీయువారే కాని యితరుల కప్పిచ్చునంత మంచిదశలో లేరు. కనుక వీరికి కావలసిన పదార్థములను కొనుటకు విస్తారమైన ద్రవ్యము వీరియొద్ద లేదు. ఎంతయో కష్టమునొందిన(?) గాని వీరి కిప్పుడు అప్పు దొరకదు. యుద్ధమునకు ముందు కూడబెట్టిన ధనముండువరకును కావలసిన పదార్థములను కొనుచుందురు; కాని యిది ఖర్చుపోవగనే వీరు యుద్ధమును నిలుపవలసియుందురు.

మందు, తోటాలు.—ఇవి యుండినం గాని ఫిరంగులను తుపాకులను యుద్ధమం దుపయోగించుటకు వీలు లేదు. వీనిని చేయుటకు [illegible] యిత్తడి మొదలగు పదార్థము లనేకములు కావలయును. ఈ పదార్థములు జర్మనియందు విశేషముగ దొరకవు. ఇతరదేశములనుండియే జర్మనులు ఇంగ్లీషువారును వీనిని కొనవలసియున్నారు.

పెట్రోలు:—కిరసనాయిల్ గనులనుండి తీయఁబడెడి యొకవిధమైన చమురు. దీనిని విస్తారముగ విమానములకొఱకును మోటారుబండ్లకొఱకును వాడుదురు. ఒక ప్రదేశమునుండి మఱియొక ప్రదేశమునకు సైన్యములను మిక్కిలి వేగముగ పంపవలసి నప్పుడు మోటారు బండ్ల నుపయోగింతురు. పెట్రోలు చమురు లేకుండ విమానములు గాని మోటారుబండ్లు గాని ప్రయాణము చేయలేవు. రబ్బరు కూడ వీనికొఱకే విస్తారముగ నుపయోగింపఁబడుచున్నది. ఈ రెండు పదార్థములును జర్మనీయందు దొరకుట కష్టము.

గుఱ్ఱములు:—గుఱ్ఱపు దళములు యుద్ధమందు చేయవలసిన పనులు చక్కఁగ జరుగుటకు గుఱ్ఱములు కావలసియున్నవి. వీనిని గూడ నితరదేశములనుండియే యిరుపక్షములవారును తెచ్చుకొనవలయును.

యుద్ధనౌకలు చేయు పని

ఇంగ్లీషువారు జర్మనులకంటె నెక్కువ యుద్ధనౌకలు కలిగి యున్నారని మన కిదివఱకే తెలిసియున్నది. ఈ యుద్ధనౌకల నింగ్లీషువా రేవిధముగ నుపయోగించెదరో ఇవి చేయు పను లెవియో మన మిప్పుడు తెలిసికొనవలయును. యుద్ధనౌకలు చేయవలసిన పనులు నాలుగున్నవి. (1) శత్రువుల యుద్ధనౌకలను యుద్ధమునకు పురికొల్పి వానిని నాశము చేయుట మొదటి పని. (2) శత్రువుల వ్యాపారమును నిలిపివేయుట రెండవ పని. (3) శత్రువులవలన తమ దేశస్థుల వ్యాపారమున కేమాత్రము భంగమును కలుగకుండునట్లు చేయుట మూఁడవ పని. (4) తమ దేశమునకును తమ ప్రభుత్వమునకు లోఁబడియుండు నితరదేశములకును గల సంబంధము తెగిపోకయుండునట్లు కాపాడుట నాలుగవ పని. ఈ పనుల నేవిధముగ రెండు పక్షములనావలును చేయఁగలవో మనము విచారింతము.

మొదటిపని

శత్రువుల యుద్ధనౌకలను యుద్ధమునకు పురికొల్పి వానితో యుద్ధము చేసి వానిని నాశనము చేయుటయే సముద్రయుద్ధము యొక్క ప్రధానోద్దేశము. యుద్ధము ప్రారంభమైనప్పుడు ఇంగ్లీషు వారి పక్షమున జర్మన్ పక్షమునకంటె నెక్కువ నౌకాబల ముండినది కదా? ఇట్టి సందర్భములో జర్మనుల నావలు సాహసించి సముద్రమధ్యమునకు వచ్చినయెడల వానిని నోడించుట యింగ్లీషువారి కంత కష్టమైన పని కాదు. జర్మనుల కింత సాహసము చేయుట కిష్టము లేకపోయెను. అందువలననే వారి నావ లన్నియు సముద్రములోనికి రాక యోడరేవులయందే యింతవఱకు దాఁగియున్నవి. దాఁగుకొనియుండు యుద్ధనౌకలతో యుద్ధము చేయుట యెట్లు సంభవించును? ఏ విధముగనైన వీని నోడరేవుల నుండి బయటికి వచ్చునట్లు చేయవలయు ననియు, అట్లు వచ్చి నప్పుడు సమయము చూచి, వానిని హరింపవలె ననియు, ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌక లన్నియు జర్మనీకిని ఇంగ్లండునకును నడుమ నున్న యుత్తరసముద్రమునం దతిజాగరూకతతో సంచరించుచున్నవి. జర్మనుల నావలతో యుద్ధము సంభవింపవలసినదే కాని యట్టియుద్ధములో తమకు తప్పక జయము కలుగు నని యింగ్లీషువారు దృఢముగ నమ్మియున్నారు. జర్మనులవలె వీరు భయపడి రేవులలో దాఁగికొనక విచ్చలవిడిగా తిరుగుచు నెప్పుడెప్పుడు యుద్ధము వచ్చునా యని కుతూహలపడుచున్నారు.

జర్మనుల యోడరేవులలోనికి వెళ్లి వారి నావల నేల నాశనము చేయఁగూడ దను సందేహము కొందఱికి కలుగవచ్చును. ఇట్లు చేయుట మిక్కిలి యపాయకరము. ఇది పులినోట చేయి పెట్టుటయే గాని మఱియొకటి కాదు. జర్మనుల రేవుల చుట్టును బలిష్ఠము లగు కోట లనేకము లున్నవి, వీనిలో గొప్పగొప్ప ఫిరంగు లుంచఁబడియున్నవి. వీనిని తప్పించుకొని రేవులలోనికి ప్రవేశించుట సులభమైన పని కాదు. ఇది గాక రేవుల దగ్గఱ సముద్రమం దంతటను పెక్కు "డిస్ట్రాయర్లు" దాఁగియున్నవి. మార్గములో నీటియందు యంత్రసహాయమున పెక్కు మందుగనులను జర్మనులు వేసియున్నారు. ఈ డిస్ట్రాయర్లు ఈ మందుగనులు ఎక్కడ నున్నవో సరిగ తెలిసికొనుటకు సాధ్యము కాదు. రేవులలోపల ప్రవేశించుటకు ప్రయత్నము చేసెడి యింగ్లీషు యుద్ధనౌకలు లోకవేళ ఈ డిస్ట్రాయర్లకు తగిలి మునిఁగిపోవచ్చును. కనుక రేవులలో నుండు జర్మనీ నావలతో యుద్ధము చేయుట తగనికార్యము. దీనివలన నపాయము కలుగుట సత్యము. కనుకనే యింగ్లీషు నావలు రేవులలోనికి వెళ్లక యుండుటనే తిరుగుచు జర్మనీ నావలు రేవులను వదలి సముద్రములోని కెప్పుడు వచ్చునా యని వేచియున్నవి.

అనేకసంవత్సరములనుండి కోట్లకొలఁది ద్రవ్యమును కర్చుచేసి యింగ్లీషువారి నోడించు నుద్దేశముతో నెన్నియో యుద్ధనౌకలను జర్మనులు కట్టిరి, ఇప్పు డేల యుద్ధము చేయుటకు వీరు భయపడుచున్నారు? ఇంత భయపడువారు వింత ద్రవ్యము నెందుకు కర్చు చేయవలెను? ఎప్పటికైన నింగ్లీషునావలతో యుద్ధము చేయవచ్చు ననెడి యాశ వీరి కేమైన నున్నదా? దాఁగుకొనియుండుటలో జర్మనీవారి యభిప్రాయ మేమిటో తెలియకున్నది. ఇంగ్లీషు వారి యుద్ధనౌకలు జర్మనుల నావలకంటె నధికముగ నుండుటచేత వానితో యుద్ధము చేయుటవలన అపజయము కలుగు నను భయము జర్మనుల కున్నది. కనుక ఏదో యొక విధమున కొన్ని యింగ్లీషు నావలను నాశనము గావించి, తర్వాత మిగిలినవానితో యుద్ధము చేయవలయు ననియే వీరి యభిప్రాయము. దీనికొఱకై జర్మను లింగ్లండు చుట్టుప్రక్కల నుండు సముద్రము లన్నిటిలోను డిస్ట్రాయర్ల నుంచి యున్నారు; అన్ని భాగములయందును మందుగనుల వెదఁజల్లియున్నారు. దురదృష్టవశమున ఇంగ్లీషుయుద్ధనౌక లీ గనులు మొదలగు వానిని తాఁకి సముద్రమందు మునిఁగిపోయినయెడల వీరి నౌకాబలము తగ్గిపోవు ననియు అటుతర్వాత వీరిని జయించుట సులభము ననియు వా రూహించుచున్నారు. ఇట్టి గనులను తాఁకుటవలన ఇంగ్లీషునావ లిదివఱకే కొన్ని మునిఁగిపోయినవి. కాని ఇంగ్లీషువారు కూడ ఇట్టి

గనులను వెదజల్లియుండుటవలన జర్మనీ నావలు గూడ కొన్ని మునిగి పోయినవి. కనుక ఈ పద్ధతివలన ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలము జర్మనీ బలముతో నెప్పుడుపోల్చినను క్షీణించు నదిగా నుండదనుట నిజము.

దీనినిబట్టి యింగ్లీషువారికిని జర్మనులకును సముద్రముమీఁద త్వరలో యుద్ధము జరుగు నని చెప్పుటకు వీలు లేకయున్నది. దీని వలన ఇంగ్లీషువారికి నష్టమేమియు లేదు. జర్మన్ నావలు సముద్రములలో సంచరించుచు ఇంగ్లీషువారి వ్యాపారమునకుఁ గాని రాజ్యమునకుఁ గాని యేదైన నుపద్రవము కలుగఁజేసినయెడల నష్టము కలుగును కాని అవి రేవులలో దాఁగియుండునంతవఱకు ఎట్టినష్టమును ఇంగ్లీషువారు పొందఁజాలరు. సముద్రముమీఁద యుద్ధము జరగకపోయినను, జర్మన్ నావలు సురక్షితముగ నున్నను, యుద్ధమువలన ఇంగ్లీషువారి కెట్టి లాభము కలుగునో అది యిదివఱకె కలిగినది. యుద్ధము జరిగియుండినయెడల జర్మన్ నావలు నాశనము పొందియుండును. యుద్ధము జరగకపోయినను జర్మన్ నావలు దాఁగియుండుట వలన అవి జీవచ్ఛవములై యున్నవి. జీవచ్ఛవములై యుండుయుద్ధ నౌకలు నశించిన నేమి, సురక్షితముగ దాఁగియుండిన నేమి? వాని వలన ఇంగ్లీషువారి కేలాటి హానియు కలుగఁజాలదు.

రెండవ పని

శత్రువుల వ్యాపారము నిలిచిపోవునట్లు చేయుటయే యుద్ధనౌకల రెండవ పని యై యున్నది. ఈకాలమున ఇంగ్లండు జర్మని మొదలగు పశ్చిమదేశముల యైశ్వర్యమున కంతటికిని వ్యాపారమే మూలకారణమై యున్నది. వ్యాపారమెప్పుడు నిలిచిపోవునో ఆ క్షణమందే ఈ దేశముల సంపద క్షీణించుటకు మొదలిడును. తాము చేసిన పదార్థములను విక్రయించుటయు, తమకు కావలసిన పదార్థములను కొనుటయు నేకదా వ్యాపారము. ఇదియే యాదేశములలోని వారికి జీవనాధారమై యున్నది. ఇది చక్కగ జరుగుచుండునంతవఱకును ఆ దేశములలోని ప్రజలు శ్రీమంతులై యుండెదరు. ప్రజలు మంచి స్థితిలో నుండువఱకును ప్రభుత్వమువారు పన్నులనేకము వసూలు చేసి సైన్యములను నావలను వృద్ధిపఱుపఁగలిగియుందురు. ఇది వృద్ధి యగుచుండువఱకును వీరు ఇష్టమువచ్చినన్ని యుద్ధములు చేయుచుండవచ్చును. అట్లు గాక, వ్యాపారము నశించి, ప్రజలు నిరుపేదలై కష్టము లనుభవించునప్పుడు ప్రభుత్వమువారికి పన్నులు దొరకుట గాని, సైన్యములు వృద్ధియగుట కాని, యుద్ధము చేయుట కాని, సంభవింపదు.

ఇది గాక, ఆహారము మొదలగువానిని గుఱించి మనము విచారించినపుడు యుద్ధకాలమందు కావలసిన ధాన్యము, లోహములు, పెట్రోల్ మొదలగు పదార్థములు యుద్ధము చేయుచుండు దేశములలో విశేషముగ నుత్పత్తి యగుట లేదనియు, వ్యాపారమూలమున ఇతరదేశములనుండియె వీనిని ఇరుపక్షములవారును సంపాదింపవలెననియు తెలిసికొనియుంటిమి. ఏవైన కొన్ని కారణములచేత వ్యాపారము నిల్చిపోయినయెడల ఈ పదార్థములు వీరికి దొరకఁ జాలవు. అందువలన వీరు యుద్ధమును మాని వేయవలసియుందురు. కనుకనే, ఇంగ్లండు ఫ్రాన్సు మొదలగు దేశములలోనికి వస్తువులు రానీకుండుటకై జర్మనీవారును, జర్మనీలోనికి సరకులు రాకుండునట్లు చేయుటకై ఇంగ్లీషువారును, మొదటినుండియు ప్రయత్నము చేయుచున్నారు. వీరిలో ఎవరి ప్రయత్నము సఫలమగునో వారికి తుదకు జయమును ఎవరిది విఫలమగునో వారికి పరాజయమును సంభవింపఁగలదు. వ్యాపారము నిలిచిపోవుటవలన కలుగు నష్టమిట్టిది. యుద్ధము చేయుటకు కావలసిన సామానులు దిగుమతి లేనప్పుడు యుద్ధము చేయుట దుస్సాధ్యమైపోవును గదా?

జర్మనీదేశస్థులు ప్రతిసంవత్సరమును ఎంతయో విలువగల సరుకుల నితరదేశములకు పంపుచున్నారు; ఇట్లే యెంతయో విలువ గల సరుకుల నితరదేశములనుండి కొని తమ దేశమునకు తెచ్చుకొనుచున్నారు. జర్మనీలో బట్టలు నేయుట, యంత్రములను చేయుట మొదలగునవి యనేకులకు జీవనోపాయములై యున్నవి; అనఁగా ఈ పనులలో కూలి చేసి యనేకులు తమ సంసారములను పోషించుకొనుచున్నారు. ఈ పనులెప్పుడు నిలిచిపోవునో అప్పుడే వీరికి కూలి కూడ దొరకఁజాలదు. వీరును వీరి సంసారములును పస్తుండవలసినవారగుదురు. మన దేశములో వర్షములు లేక క్షామము సంభవించినపుడు ప్రజలస్థితి యెట్లుండునో కొంచెము యాలోచించి చూడుడు. పొలములనిండ పైరులున్నప్పుడే కూలివాండ్రకు పంటకోయుట కుప్పలు నూర్చుట మొదలగు సమయములయందు కూలి దొరకుటయు వీరు మంచి స్థితిలో నుండుటయు కలుగుచున్నది; క్షామము సంభవించినప్పుడు పైరంతయు ఎండిపోవుటవలన కూలివాండ్రను పనికి పిలుచువారే యుండరు. అట్లే జర్మనీదేశమం దిప్పుడు ప్రజలు మిక్కిలి దుస్థితియందున్నారు. ఇతరదేశములనుండి యున్ని గాని సరుకులు వచ్చిన గాని జర్మనీవారు బట్టలు నేయుట మొదలగు పనులు చేయఁజాలరు. సేద్యము చేయుటకు వర్షమెట్లావశ్యకమో ఈ పనులు చేయుటకీ సరుకులంత యావశ్యకము. వర్షము లేనప్పుడు సేద్యము నిలిచిపోవుటయు, కూలివాండ్రకు పని లేకుండుటయు, ప్రజలు కష్టపడుటయు ఎట్లు కలుగునో, ఈ సరుకులు లేనప్పుడు నేత మొదలగు పనులు నిలిచిపోవుటయు, కూలివాండ్రు కష్టపడుటయు కలుగును. బట్టలు నేయుటకు ప్రతిసంవత్సరము జర్మనీవారు

45 కోట్ల రూపాయల విలువ గల ప్రత్తిని

8 ,, ,, ,, జనుమును

12 ,, ,, ,, గొర్రెబొచ్చును

కొని తెచ్చుకొనుచున్నారు. యుద్ధమువలన వ్యాపారము నిలిచిపోయినయెడల, ఇవి జర్మనీదేశమునకు రాఁజాలవు. ఇవి రానియెడల జర్మనీయందుండెడి నేత ఫ్యాక్టరీ లన్నియు పనులు చాలించును; ఈ ఫ్యాక్టరీలలో పని చేయుచుండువారందఱు జీవనాధారము లేకుండ నుండవలసినవారగుదురు. ఇట్లే ప్రతిసంవత్సరము జర్మనీవారు 22 కోట్ల రూపాయల విలువ గల రాగిని

10 కోట్ల రూపాయల విలువగల తోళ్ళను
10 „ „ „ పెట్లుప్పును
60 „ „ „ ఆహారపదార్థములను,

తెచ్చుకొనుచున్నారు. ఇంగ్లీషువారి ప్రయత్నములు కొనసాగిన యెడల, ఈ సామానులు వచ్చుట కూడ నిలిచిపోవును. ఇందువలన మరికొందఱు ప్రజ లపరిమితనష్టమును పొందెదరు. వ్యాపారము నిలిచిపోవుటవలన ప్రజల కెంత కష్టమును నష్టమును కలుగునో, జీవనోపాయము కూడ లేక యెట్లు దారిద్ర్యము ననుభవింపవలసి యుందురో స్పష్టమగుచున్నది.

ఈ వ్యాపారమును నిలిపివేయుటలో, ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకల ప్రయత్నము సఫల మయినదో జర్మను యుద్ధనౌకల ప్రయత్నము సఫల మైనదో చూడుడు.

ఈ రెండు దేశముల వ్యాపార మంతయు సముద్రమార్గమున జరగుచున్నదే కాని భూమార్గమున కాదు. అనేక సముద్రములను దాటి ఇండియా, అమెరికా మొదలగు దేశములనుండి వర్తకనౌకలీ సరుకులను తీసికొని వచ్చుచుండెను. యుద్ధారంభమున జర్మనీవారి యుద్ధనౌకలే డెనిమిది తప్ప మిగిలిన వన్నియు రేవులలో దాగవలసి వచ్చెను. ఇంగ్లీషునావ లట్లు కాక, అన్ని సముద్రములలో నెప్పుడును సంచరించుచునే యున్నవి. వర్తక నౌకకును యుద్ధ నౌకకును గల భేద మందఱు నెఱిగినదే. యుద్ధనౌకలయందు ఫిరంగులు మొదలగు యుద్ధసాధనము లుండును. వర్తక నౌకలయం దిట్టివి యుండవు. శత్రువుల వర్తకనౌక యుద్ధనౌక కెదురుపడిన యెడల యుద్ధనౌక తక్షణమే దానిని పట్టుకొని సాధ్యమైన యెడల తన దేశమునకు తీసికొనివచ్చి దానిలోని సరుకుల నపహరింపగలదు. ఇట్లు తీసికొనిపోవుట సాధ్యము కానియెడల ఫిరంగులను కాల్చి వర్తకనౌకను ముంచివేయును. జర్మన్ యుద్ధనౌకలలో నొకటి యగు « ఎమ్డెన్ » చేయుచుండిన పని యిట్టిదే. తప్పించుకొని సముద్రములో తిరుగుచుండిన యే డెనిమిది జర్మన్ నావలు నుండినంతవఱకును ఇంగ్లీషువారి వర్తకమునకు కొంచెము నష్టము కలుగుచుండినది కాని, ఇప్పుడా నావల నన్నిటిని ముంచివేసినారు గనుక ఇంగ్లీషువారి వర్తకమున కేలాటి యాటంకములును లేవు. యుద్ధ మారంభ మైనది మొదలు జర్మనుల వర్తకనౌకలను నూర్ల పర్యంతము ఇంగ్లీషువారు పట్టుకొనిరి. ఇప్పుడు జర్మన్ వర్తకనౌక యొక్కటి కూడ సముద్రమందు తిరుగుట లేదు. ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకల మహిమవలన జర్మనులు జర్మన్ నావల గుండ చేయుచుండిన వ్యాపార మంతయు నిలిచిపోయినది.

జర్మనీవారి వర్తకనౌక లేవియు వారికి కావలసిన సామానులను తీసికొనిపోవునట్టి స్థితిలో లేవు. ఇది గాక, ఇతరుల నావలు జర్మనీవారికి కావలసిన వస్తువులను తీసికొనిపోవుచున్న యెడల వానికి కూడ నిర్బంధము కలుగజేయుటకు తగిన యవకాశ మింగ్లీషువారి కున్నది. ఇంగ్లండునకును ఫ్రాన్సునకును నడుమ నింగ్లీషు చానల్ అనెడి యిరుకైన సముద్రము కలదు. దీనియం దెల్లప్పుడు నింగ్లీషు నావ లనేకము లుండును. ప్రపంచమం దేదేశమునుండి యైనను జర్మనీకి సరుకులు వెళ్లవలసియుండిన యెడల, ఈచానల్ సముద్రమును దాటియే వెళ్లవలెను. సుఖమైన మార్గము మరియొకటి లేదు. కనుక ఇతరు లెవరైన యుద్ధమం దుపయోగకర మైన సరుకులను జర్మనీవారికి తీసికొనిపోవుచున్న యెడల, ఆ సరుకులను పట్టుకొనుటకు ఇంగ్లీషువారి కవకాశ మున్నది. ఇట్టి స్థితిలో క్రమక్రమముగ జర్మనీవారి వ్యాపార మంతయు నిలిచిపోవు ననియు, వారికి కావలసిన పదార్థములు దొరకజాల వనియు వేఱుగ చెప్ప నక్కఱ లేదు.

నేలమీద జరుగు యుద్ధము లెట్లు ముగిసినను, ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలమువలన జర్మనీవారి వ్యాపార మంతయు నిలిచిపోవు ననుట నిస్సంశయము. దేశములోని ప్రజ లందఱు జీవనాధారములు లేక క్షామపీడితులై సమస్తకష్టముల ననుభవించు స్థితిలోనికి వచ్చెదరు. ఇట్టి స్థితి కలుగుటకు కొంత కాలము పట్టిన పట్టవచ్చును, కాని తుదకు యుద్ధమువలన జర్మనీవారు మరుదుర్దశ యిట్లేయుండు నని మన మూహించుటలో నతిశయ మేమియు లేదు. యుద్ధమువలన మన కిట్టి కష్టములు సంభవించినవి గదా యని ప్రజలు విచారపడుచుండ, జర్మన్ చక్రవర్తి యుద్ధము నేలాగు చేయగలడు? ఇట్టి సందర్భమందు కూడ యుద్ధమును మాననియెడల జర్మనులు తమ చక్రవర్తితో కలహించి, యుద్ధమును నిలుపుమని ప్రార్థించెదరనుట నిస్సంశయము. కనుక ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకలకును జర్మన్ యుద్ధనౌకలకును సముద్రముమీద యుద్ధము జరుగకపోయినను, ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకలు జర్మనుల వర్తకము నంతను నాశనము చేసి, జర్మనీయందు క్షామబాధను కలిగించి, జర్మన్ సైన్యములను తుదకు కోడింపజేయగల వని నరసము నిస్సంశయముగ చెప్పవచ్చును. జర్మనీవారి గర్వమును అధికారమును అణచునది ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలము కాని మరియొకటి కాదు.

మూడవ పని

శత్రువుల యుద్ధనౌకలవలన తమ దేశస్థుల వ్యాపారమున కేలాటి భంగమును కలుగకుండునట్లు చేయుట యుద్ధనౌకల మూడవ పనిగా నున్నది. ఈ పని యెంత యవశ్యమో యిప్పుడు విస్తారముగ వివరించి చెప్పవలసినది లేదు. సమస్త దేశముల సౌఖ్యమును వ్యాపారమునమీద నిలిచియున్నదని యిదివఱకే చెప్పియుంటిమి. ఈ వ్యాపారము నిలిచిపోవుటవలన ఇరుపక్షములవారికి నెంత నష్టము కలుగునో, యుద్ధము చేయుట కూడ ఎట్లు దుస్సాధ్య మగునో తెలిపియుంటిమి. ఎవరవరి వ్యాపారమును వారివారి యుద్ధనౌకలు కాపాడుకొనుట సిద్ధమై యున్నది. ఇట్లు చేయనియెడల దేశములోనికి రావలసిన సరుకులు వచ్చుటయు, దేశమునుండి పోవలసినవి పోవుటయు సంభవింపదు. ఇంగ్లండు దేశమం దాహారపదార్థము లేవియు నుత్పత్తి యగుట లేదు గనుక, ఇంగ్లీషు వర్తకనౌక లితరదేశములకు వెళ్లి ప్రజలకు కావలసిన ధాన్యమును తీసికొని రావలయును. ఇట్లు చేయనియెడల ఇంగ్లీషువా రందఱు క్షామబాధచే పీడితులై శత్రువులను

శరణు పొందవలసినవారగుదురు. ఇట్టి దుస్థితి రాకుండుటకై ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకలు సముద్రములలో తిరుగుచు పోలీసువారు దొంగలను వెతకునట్లు జర్మనీయుద్ధనౌకలను వెతకి పట్టుకొనుచుండును. శత్రువుల యుద్ధనౌక లన్నియు ఇట్లు పట్టుపడినప్పుడు నిర్భయముగ ఇంగ్లీషు వర్తకనౌకలు దేశదేశములకు వెళ్లి ప్రజలకును సైన్యములకును కావలసిన వస్తుసామగ్రిని తేగలిగియుండును. జర్మన్ యుద్ధనౌకలకంటె ఇంగ్లీషువారి యుద్ధనౌక లెక్కువగ నుండుట వల్లను జర్మనుల యుద్ధనౌకలు దాగియుండుటవల్లను, ఇంగ్లీషువారి వర్తకనావలు యథాప్రకారము దేశదేశములకు వెళ్లి వ్యాపారము చేయుచున్నవి.

నాలుగవ పని

యుద్ధము ప్రారంభమైనప్పుడు ఇంగ్లీషువారి సైన్యములు జర్మనీవారి సైన్యములకంటె చాల చిన్నవిగా నుండినను క్రమక్రమముగ కొంత కాలములో పెద్దవి కాగల వనియు, ఇండియా కనడా ఆస్ట్రేలియా మొదలగు దేశములు ఇంగ్లీషువార ప్రభుత్వమునకు లోబడియుండి యుండుటయు, వీనిలోని పురుషు లందరును ఇంగ్లీషు సైన్యములలో చేరి యుద్ధము చేసి తమ రాజభక్తిని చూపుటకు కోరుచుండుటయు ఈ సైన్యాభివృద్ధికి ప్రధానకారణ మనియు, మూడవ ప్రకరణములో తెలిపియుంటిని. ఇంతవరకు లక్షల కొలది సైన్యము లిదివరకే తయారై యున్నవి; ఇంకను ఎన్ని లక్షలు కావలసియున్నను తయారు చేయవచ్చును. ఇట్లే కనడా మొదలగు రాష్ట్రములయందును ఎన్నియో సైన్యము లున్నవి. అయినను యుద్ధరంగము ఈ దేశములలో లేదు; యుద్ధ మంతయు ఈ దేశములకు వేలకొలది మైళ్ల దూరమందు సముద్రముల కావల ఐరోపాఖండములో జరుగుచున్నది. ఈ రాష్ట్రములయందుండెడు సైన్యములు ఐరోపాలోని యుద్ధభూమికి వెళ్లగలిగిన యెడల కదా, ఇంగ్లీషువారికి లాభము కలుగుటయు వారి సైన్యములు వృద్ధి యగుటవలన తుదకు వారికి జయము కలుగుటయు సంభవించును! ఇండియా మొదలగు దేశములను వదలి ఈ సైన్యము లంత దూరము ప్రయాణము చేయలేనియెడల వీనివలన ఇంగ్లీషువారి సామ్రాజ్యమున కుపయోగ

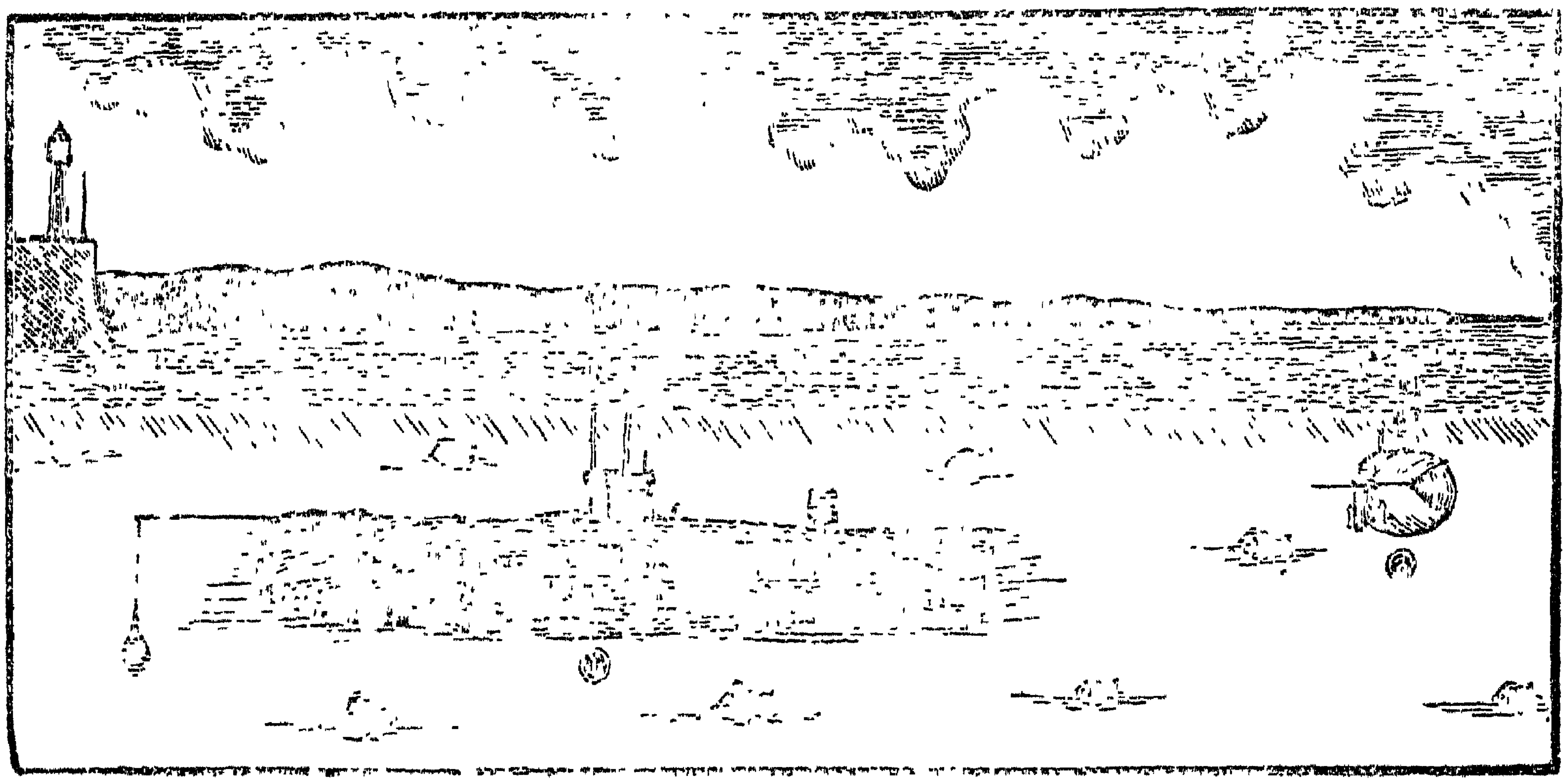

మును కలుగజాలదు. కనుక ఈ సైన్యముల నన్నిటిని దూరరాష్ట్రములందుండి యుద్ధరంగమునకు తీసికొనిపోవుట కేదైన సాధనమొకటి యుండవలయును. ఇంగ్లీషువారి యుద్ధనౌకలే ఇట్టి సాధనముగ నున్నవి.

ఇదివరకే మన దేశమందుండి గొప్ప సైన్యమొకటి ఐరోపాకు వెళ్ళి జర్మనులతో యుద్ధము చేయుచున్నది. ఇట్లే ఆస్ట్రేలియా కనడా మొదలగు దేశములనుండి కూడ పెక్కువేల సైన్యము తయారై యుద్ధరంగమం దున్నది. ఇంత దూరదేశములనుండి సముద్రముమీద ప్రయాణము చేయుచున్నప్పుడు జర్మనుల యుద్ధనౌక లీ సైన్యముల నెదుర్కొని యుండిన, వీని గతి యేమై యుండును? యుద్ధనౌకల ఫిరంగుల దెబ్బలవల్ల ఈ సైన్యము లన్నియు సముద్రమున కాహారము కావలసినవే కదా? జర్మన్ యుద్ధనౌకల నీ సైన్యముల కడ్డుపడనీయక, వీనిని ఐరోపాకు సురక్షితముగ చేర్చినది ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలమే. ఇంగ్లీషువారి యుద్ధనౌక లనేకములు సముద్రములలో తిరుగుచుండు నంతవఱకును జర్మనుల నావలు రేవులలో నుండి బయటికి వచ్చి ప్రయాణము చేయుచుండు సైన్యములను సముద్రమునిపాలు చేయుట కెట్లు సాహసింపగలవు? ఇది గొప్ప యుద్ధము జరుగుచున్నను ఇంగ్లండులోనివారు తమ ప్రభుత్వములో నున్న యిండియా, మొదలగు దేశములకును, ఈ దేశములలోనివారు ఇంగ్లండునకును, మామూలుగ యుద్ధము లేనప్పుడేలాగు రాకపోకలు చేయుచుండిరో ఆలాగే యిప్పుడు కూడ చేయుచున్నారు. జర్మనుల యుద్ధనౌకలు చూచుచుండగనే ఇంగ్లీషువారి సైన్యములును మన సైన్యములును ఫ్రాన్సు దేశమును ప్రవేశించి ఫ్రెంచివారికి సహాయముగ యుద్ధము చేయుచున్నవి. దీని నంతను చూచుచు జర్మనుల నావ లూరకుండవలసియుండెను. ఇది యంతయు ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలము యొక్క మహిమయే.

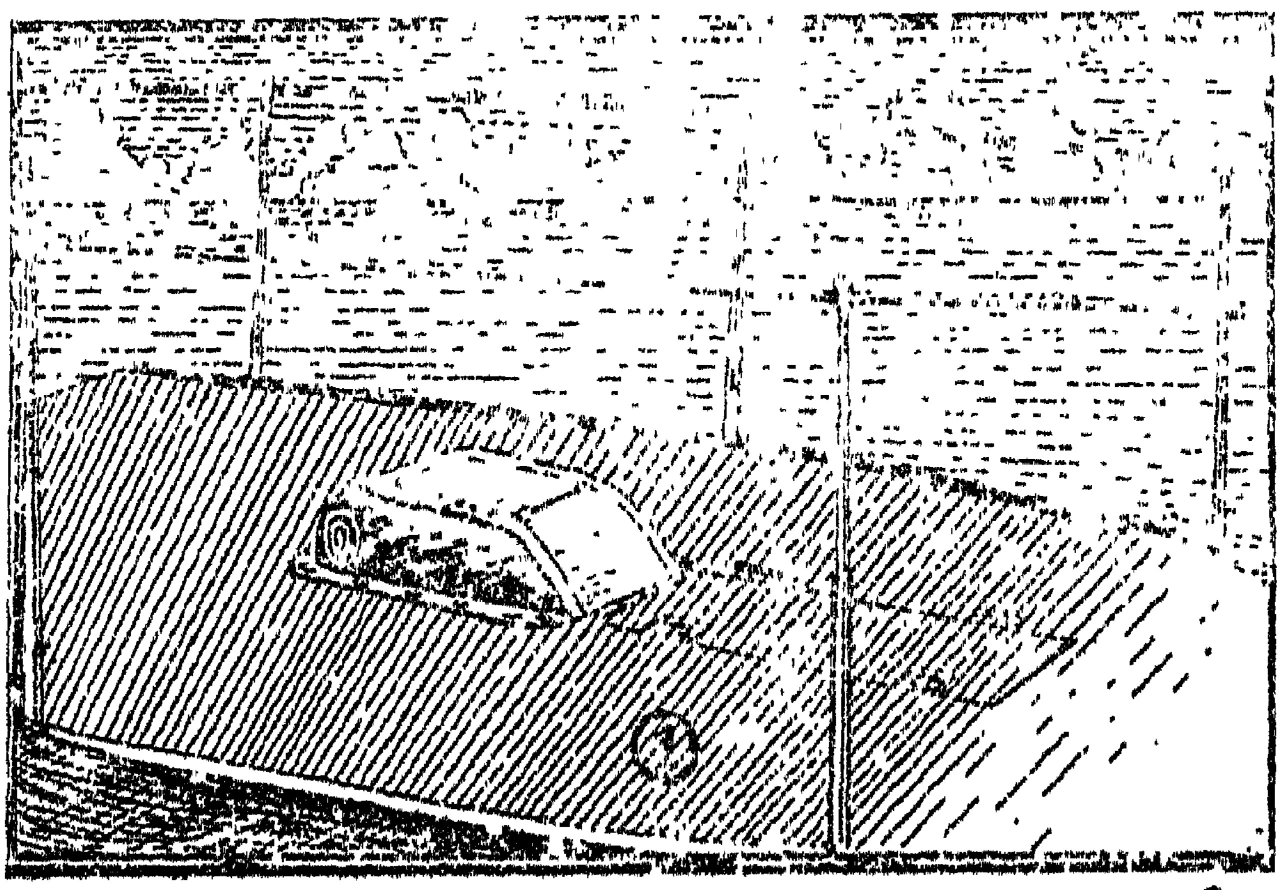
జర్మనీవారి కింత నౌకాబలము లేని కారణముననే, ఆఫ్రికా ఏషియా మొదలగు దేశములలో తమ ప్రభుత్వమునకు లోబడియుండు దేశములకు తమ సైన్యములను పంపి వానిని రక్షించుకొనలేనంతటి దుస్థితిలో నున్నారు. ఇందువలననే యీ దేశము లన్నియు నొకటి వెంబడి యొకటి యింగ్లీషువారియొక్కయు వారి మిత్రులయొక్కయు పరిపాలనలోనికి వచ్చుచున్నవి.

THE SUBMARINE

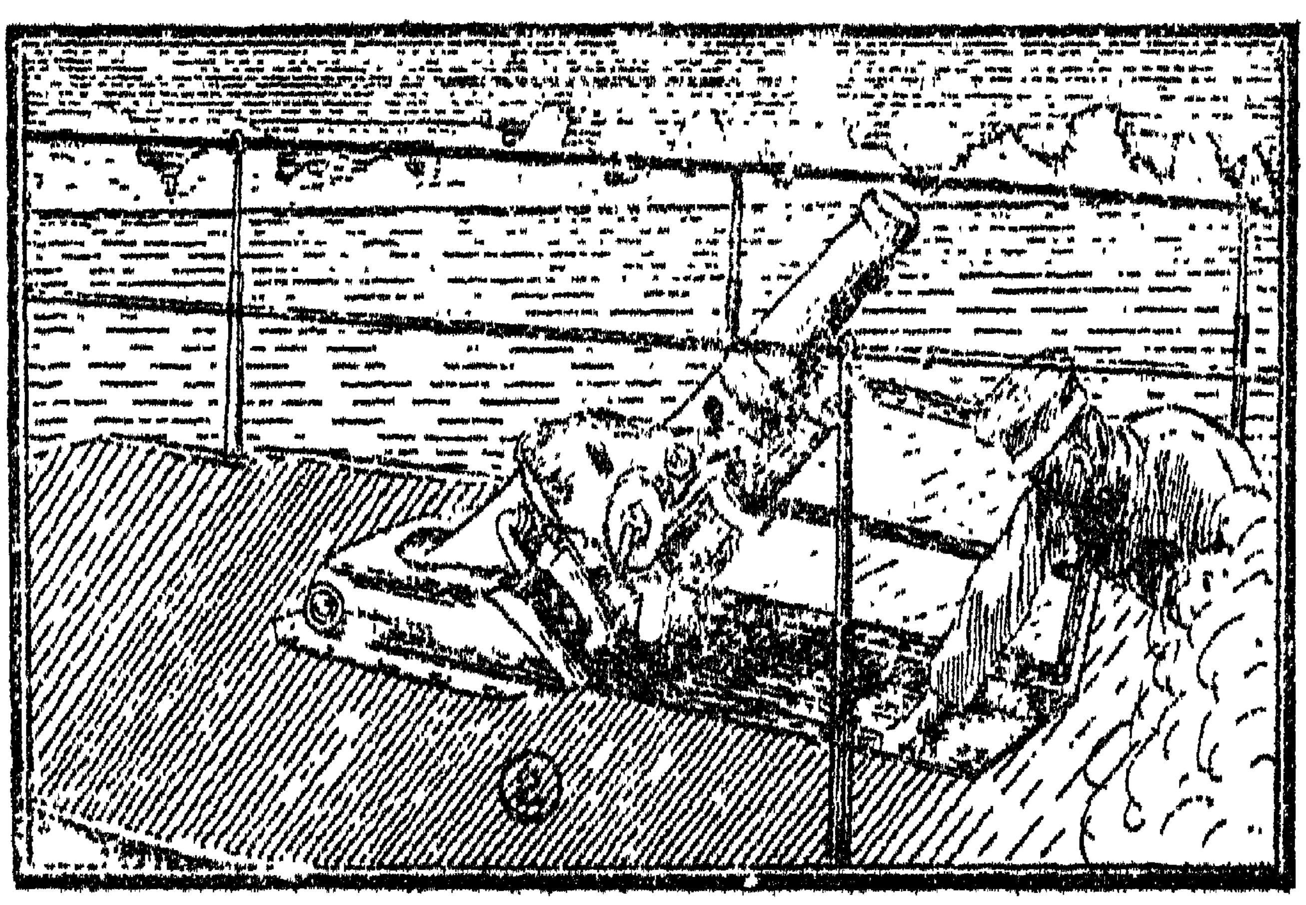
నీళ్లలో మునిగియున్న జలాంతర్గామి

THE STEEL HATCH

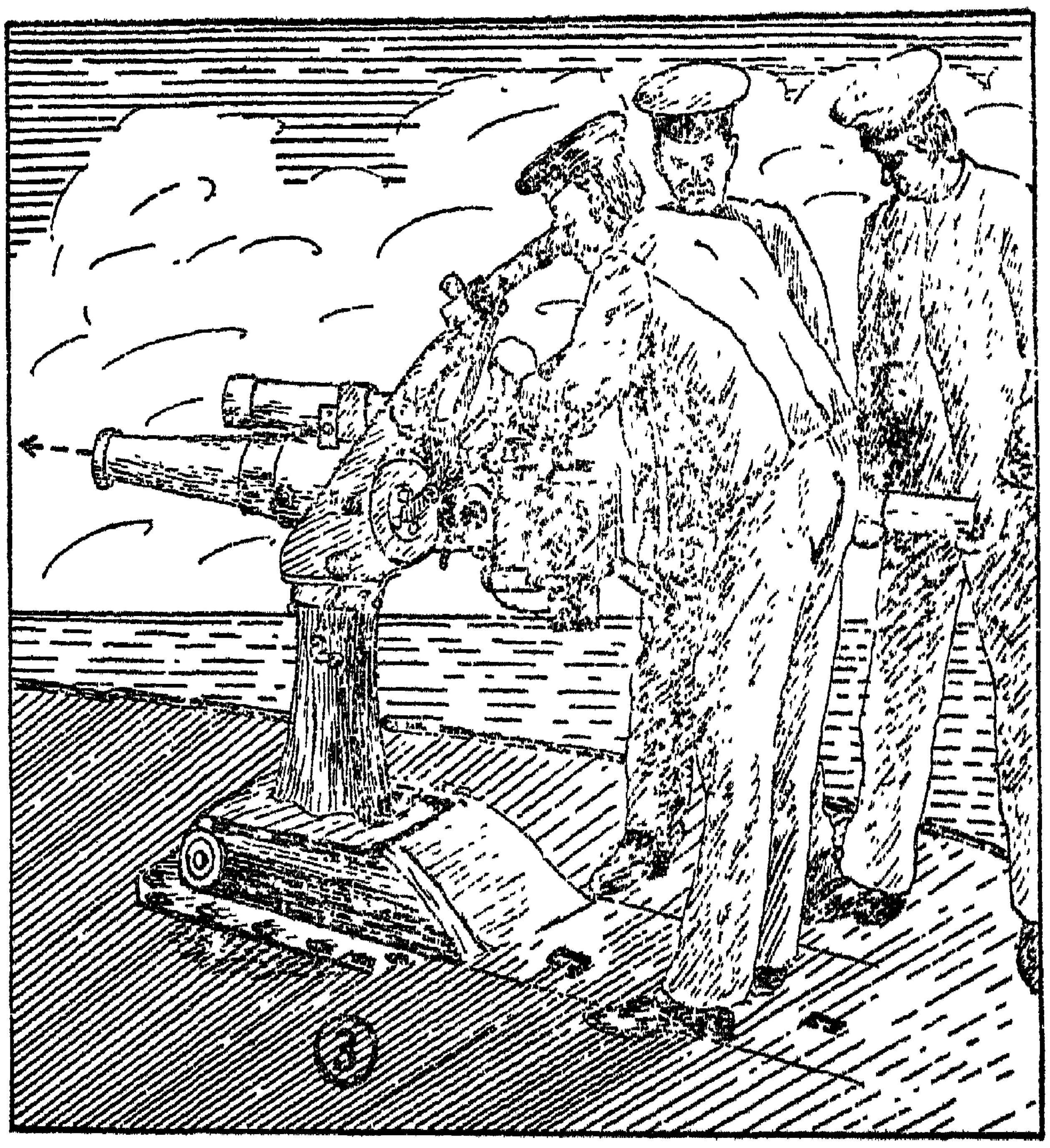

జలాంతర్గామిలో ఫిరంగు లున్నచోటి మూత

GUN SWINGING UPWARDS

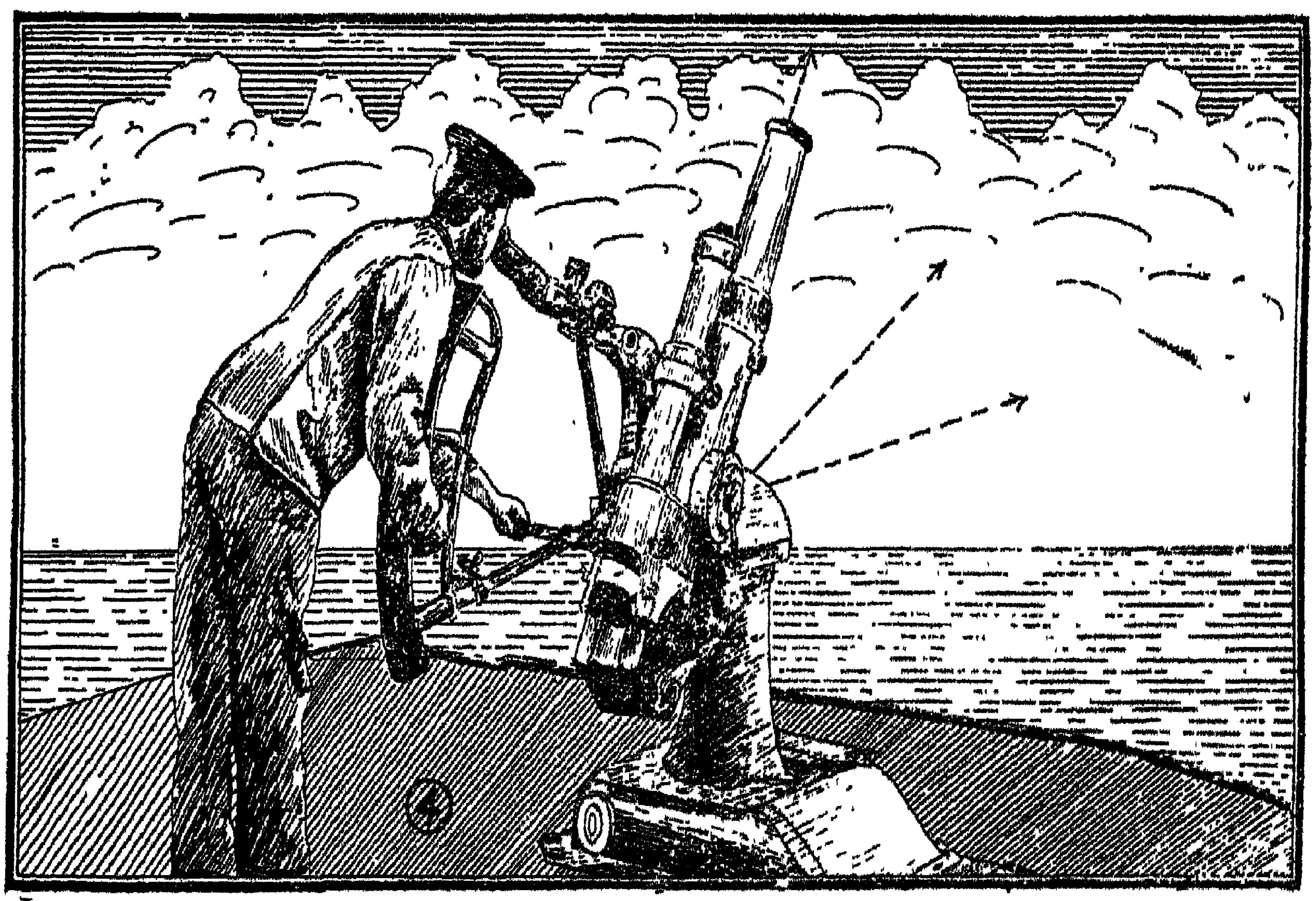

పైకి ఫిరంగిని త్రిప్పుట

LOADING THE SUBMARINE GUN

ఫిరంగిని మందుగూర్చుట

IN POSITION FOR FIRING

కాల్చుటకు సిద్ధముగా

జలాంతర్గాములు:—వర్తమాన సంగ్రామమున నీటియందు మునిగిపోవు యుద్ధనౌకలకు ప్రాముఖ్యత గలిగినది. వాటియందు శత్రువుల నౌకలను పాడుజేయుటకు టార్పిడో గొట్టములుండును, శత్రువులవిమానములను నాశనము జేయుటకై ఫిరంగులమర్చబడియున్నవి. ఈపటము జలాంతర్గామిపై నమర్చబడిన 14 పౌండరును దెలుపుచున్నది. ఇదిమొదటను పడవనెత్తిమీద నమర్చబడియుండి త్వరలో లోపల నమర్చుటకు వీలుండును. ఈఫిరంగులకు సులోచనము లమర్చబడియుండుటచే ఫిరంగులను గాల్చువారు సులభముగ గురిపెట్టుటకు వీలుండును. దానికై నియమించిన ముగ్గురిలో నొకడు మందునిచ్చును, రెండవవాడు నింపును, మూడవవాడు కాల్చును. ఫిరంగిని నన్నివైపులకును, నడినెత్తికిని, త్రిప్పుటకు తగినటు లమర్చబడినది. మొదటిపటమునందు సమముగనున్నటులును రెండవదానియందు నడినెత్తికి గురిపెట్టినటులును జూపబడినది.

ఆకాశయానములు

పాలపర్తి రామమూర్తిగారు

సృష్టియందలి సకలజీవరాశిలో మానవుఁడే శ్రేష్ఠుఁడని చెప్ప నొప్పును. మానవునందలి విజ్ఞానమే యీ శ్రేష్ఠత్వమునకు ముఖ్యకారణము. ఈ జ్ఞానమువలన మానవుఁడు పంచభూతములను పరిశోధించి వాని ధర్మములను గ్రహించి యవి మానవుని సౌఖ్యమునకును అక్కఱకును నుపయోగపడఁగల వని గ్రహించెను.

జ్ఞాన వధికమైన కొలఁది సృష్టియందలి నూతన శక్తులను గ్రహించి మానవుఁడు దినదినాభివృద్ధి గాంచుచున్నాఁడు. ప్రథమమున పాదచారి యగు మానవుఁడు చిన్న శకటము నేర్పాటు చేసి తిరుగుచుండెను. దానికన్న వేగముగ పోవలెనని యుద్దేశించి సైకిళ్లను మోటారు బండ్లను, ధూమ శకటములను నిర్మించి ప్రయాణము సలుప మొదలిడెను.

అటులే జలమును దాఁట యత్నించి చేపలు నీటిలో నీఁదుటను చూచి మానవుఁడు హస్తముల సాహాయ్యమున నీటిలో నీఁద మొదలిడెను. తరువాత మహానదులను హస్తసాహాయ్యమున నీఁదుట దుష్కరమని యెంచి తరువులు నీట తేలుట గని కొన్ని కొయ్యలను చేర్చి తెప్పగా నిర్మించి నదులను దాఁటఁ గలిగెను. రాను రాను చిన్న పడవలను నిర్మించెను. తరువాత మహాసముద్రములను సయితము దాటు నుద్దేశించి యోడలను ధూమనౌకలను గనిపెట్టి స్వేచ్ఛగా జలరాశిని దాఁటఁ గలుగుచున్నాఁడు.

విమానములు మార్గాన్వేషణమును జేయుట

చేపలు నీటిలో నీఁదుటను చూచి మానవుఁడు నీటిని దాటఁ గలిగినటులే పక్షులాకసమున నెగురుటను గని మానవుఁ డంతరిక్షమున నెగురవలె నని ప్రయత్నములు సలుప మొదలిడెను. ఈ ప్రయత్నములయొక్క ఫలితముగా నాకాశయానము చేయుటకు విమానములు కనిపెట్టఁబడినవి.

విమానములు--పురాణ నిదర్శనము

మన ప్రాచీనగ్రంథములలో నక్కడక్కడ విమానము లుండినట్లును పురాణవీరులు వానిపై నెక్కి తమ యిష్ట వచ్చిన చోటుల కెల్ల గ్రుమ్మరుచుండినట్లును చెప్పఁబడియున్నది.

పురాణములను చదివినవారలకు పుష్పక సౌంభకవిమానముల పేర్లు విదితములు. అంతేకాక, యించుమించు 2,500 సంవత్సరములకు పూర్వము బోధిరాజువారినుండి తప్పించుకొనుటకై యతినిశిల్పి దారువిమానమును నిర్మించి కుటుంబ సమేతముగ దానిపై నెక్కి యెగిరి పాఱిపోయె నని యొక కథ కూడ కలదు. మనవలెనె గ్రీకులు కూడ తమ పూర్వులాకాశయానము చేసినట్లు చెప్పుచున్నారు.

పదునాఱవ శతాబ్దమున ఇటాలీయా దేశస్థుఁ డొకఁడు వివిధములగు పక్షుల ఱెక్కలను చేర్చి తన బాహువుల కంటఁగట్టుకొని యొక కోట గోడపైనుండి పై కెగురుటకు యత్నించెను. కాని యతఁడు భూమిపైఁ బడి కాలు విఱుగఁగొట్టుకొనెను. పూర్వోక్తమిట్టి పిచ్చిప్రయత్నము లెన్నియో జరుగుచుండెను. ప్రథమమున నాకాశయానమునకు త్రోవఁ జూపిన వాఁడు జెసువీటు ఫాదరి యైన "లానా" యని చెప్పవచ్చును. ఈయన 1670 వ సం. న వ్రాసిన గ్రంథమందు ఆకాశయానమున కనుకూలించు కొన్ని యూహలను వ్యక్తీకరించియుండెను.

అంగుళములో 238వ వంతు మందము గల రాగిరేకుతో 25 అడుగుల వ్యాసపు కొలత గల గుండ్రని నాలుగు గోళములను నిర్మించి యందలి వాయువును దీసివేసి యాతులను బిగియించి యీ నాలుగు గోళముల నొక చిన్న పడవ కంటఁగట్టినచో, నది యాకసమున తేలఁగల దని "లానా" తన పొత్తమునందు లిఖియిం

చెను. పలుచని గోళములను నిర్మించుట దుస్సాధ్యమైనను, ఈయన యూహలవలన వాతావరణములోని వాయువుకన్న లఘువగు పదార్థముయొక్క సాహాయ్యమున నాకాశయానము సాధ్య మగు నని స్పష్టపడెను. పురాణ చరిత్ర, ప్రాచీనగాథల నటుంచి ప్రస్తుత విమానముల విషయమై యాలోచింతము.

ఆకాశయానము - ప్రథమప్రయత్నము

ఫ్రాన్సుదేశములో "లయన్సు" పట్టణము దగ్గఱ "అనోన్నే" అను చిన్న పురము గలదు. అందు "మాంటుగాల్ఫియరు" అను ధనాఢ్యుఁడైన వర్తకుఁడు గలఁడు. అతనికి జోసెఫ్, స్టీఫెన్ అని యిద్దఱు పుత్రులు గలరు.

ఈ సోదరు లొకనాఁడు ఆకసమున తేలుచున్న మేఘములను జూచి తేలికయగు వాయువుచే నింపఁబడిన తిత్తులు సయితము మేఘములవలె నాకసమున తేలఁగల వని యూహించి కొన్ని శోధనలను చేసిరి.

గాలికన్న పొగ తేలికయగు పదార్థ మని కాగితపు గుమ్మటములలో పొగను నింపి వానిని పైకెగుర వేసిరి. అవి పైకెగురక నేలమీఁదనే పొరలుచుండెను. ఈ శోధనలను జూచుచున్న యొక ముగుసలిస్త్రీ గుమ్మటమున కొక చిన్న బుట్టను కట్టినచో అవి పైకెగురు నని యుపాయము చెప్పెను.

మాంటుగాల్ఫియరు సోదరులు తాము చేయుచున్న శోధనలను స్థిరపఱచుకొనుటకు నిశ్చయించుకొని 1783-వ సం. జూను నెల 5 వ తేదీని గడ్డికట్టలను తగులఁబెట్టి దానివలన వచ్చు పొగతో 105 అడుగుల చుట్టుకొలత గల గుమ్మటము నిండ నింపి దాని నాకసమున విడచిరి. అంతట నా గుమ్మటము రివ్వున నింగి కెగిరి పది నిమిషములలో మైలున్నఱ దవ్వున నేలఁబడెను. ఇంత స్వల్పకాలములో గుమ్మటము నేలఁగూలుటకుఁ గారణము గుమ్మటములోని యుష్ణవాయువు చల్లపడుటయే యని గ్రహించిరి.

మాంటుగాల్ఫియరు సోదరులు చేయుచున్న శోధనలు ఫ్రాన్సుదేశమం దంతటను వ్యాపించెను. ప్యారిసునగరమున చార్లెసు రాబర్టు అను ప్రకృతిశాస్త్రవిశారదులు మాంటుగాల్ఫియరు గుమ్మటము మాదిరి గుమ్మటమును కొన్ని మార్పులతో నిర్మించిరి. అందుష్ణవాయువునకు మాఱుగా ఇనుపరజను పొడిపై గంధకద్రావకమును బోసి దానివలన జనించెడి యుదజనివాయువును తిత్తిలో నింపిరి. కాగితపు గుమ్మటమునకు మాఱుగా రబ్బరుపూఁత పూయఁబడిన పట్టుగుడ్డ నుపయోగించిరి.

☞ వీని యాకృతులను చిత్రపటముల ఎల్ పుటలో జూడనగును.

ఈ గుమ్మటము నొక మైదానమునకుఁ గొనిపోయి యాకసమునకు విడిచిరి. అంత గుమ్మటము అమితవేగముతో 3000 అడుగుల యెత్తున కెగసెను. అది 45 నిమిషము లాకసమున నుండి, విడిచిన ప్రదేశమునకు 15 మైళ్ల దవ్వున నేలఁగూలెను. అక్కడి కాఁపులది యేదో యొక భూత మని భయపడి కఱ్ఱలతో దానిని కొట్టి తునాతునుకలు గావించిరి.

తరువాత కొన్ని శోధనలు చేసి గుమ్మటము నేలమీఁద నెమ్మదిగా దిగుటకును, సూర్యోష్మచే గుమ్మట ముబికినప్పుడు, అది బ్రద్దలు కాకుండ దానిలోని యుదజనివాయువును వెలుపలికి పోనిచ్చుటకును గుమ్మటముయొక్క యుపరిభాగమున నొక కవాట (Valve) మేర్పాటు చేయఁబడెను.

ప్రథమమున నీ గుమ్మటముయొక్క క్రింది భాగమున వ్రేలాడఁగట్టఁబడిన తొట్టిలో నొక మేఁకను, కోడిని, బాతును నుంచి యాకసమునకు విడచిరి. గుమ్మటము భూమికి దిగినప్పుడు, అందుంచఁబడిన జంతువుల కేవిధమైన యపాయమును, మార్పును లేమింజేసి భూచరములయిన జంతువులు సయితము నాకసమున సంచారము చేయవచ్చు నను విషయము నిర్ధారణ చేయఁబడెను.

1783-వ సం. న పిలాతురు డ. రోజీరు, మాంక్వీస్ డెరల్ డేసు, మిసెస్ సేజియ నెడ యాంగ్లేయనారీమణి - ఈ మువ్వురు గుమ్మటములో నెక్కి యమితసాహసమున ప్రథమమున నాకాశయానము సల్పిరి. ఒకనాఁడు రోజీయ గుమ్మటములో నెక్కి యింగ్లీషు ఛానలు దాఁటుచుండఁగా గుమ్మటము కాలి బ్రద్దలై సముద్రములో బడ యాతఁడు మృతినొందెను. 1785-వ సం. న బ్లాంచెర్డు అను వైమానికుఁడు గుమ్మటములో నెక్కి యింగ్లీషు ఛానలును నిరపాయముగ దాఁటెను.

తొలుదొల్త గుమ్మటములను గనిపెట్టి యాకాశయానమునకు దారిఁ జూపినది ఫ్రాన్సుదేశీయులే. అవి సంగ్రామ సమయములందును నుపయుక్తము లని గనిపెట్టినది కూడ ఫ్రాన్సుదేశీయులే. 1791-వ సం. న జర్మనీవారికిని ఫ్రాన్సువారికిని జరిగిన యుద్ధములో నీ గుమ్మటముల సాహాయ్యమున ఫ్రాన్సువారు శత్రువుల గుట్టుమట్టులను గనుఁగొనుచు, ఉత్తరముల ప్రచారమును గూడఁ జేసిరి; మఱియు గుమ్మటములలో పావురములను గొనిపోయి తిరిగి వానిద్వారా లేఖలను బంపుచుండిరి. అప్పటి ఫ్రాన్సువారి జయమునకు ఈ గుమ్మటములు సయితము కారణము లని తెలుపఁబడినది.

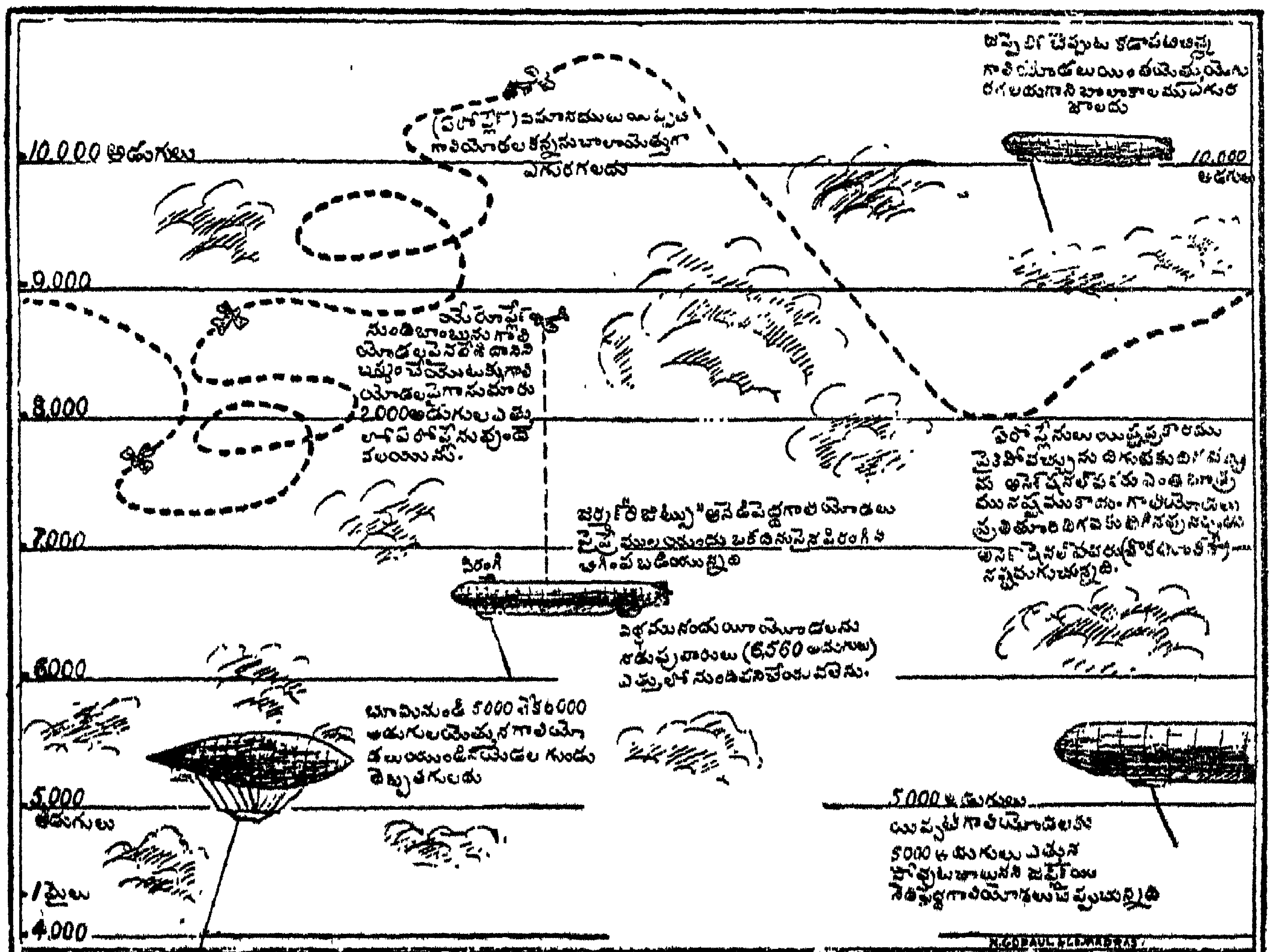
గుమ్మటములలో నెక్కి యాకసమున సంచరించుచున్న స్వారు భూమిశకటముల కూఁతలు కుక్కలయఱపులు మాత్రము కొద్దిగా వినఁబడు ననియు మనుష్యుల ధ్వనులు వినఁబడ వనియు, మనుష్యులు చిన్న చీమలవలెను, రాజవీధులు సన్నని తెల్లగీతలుగను, నగపడు ననియు కొందఱు వైమానికులు నుడువుచున్నారు.

1836-వ సం. వఱకు గుమ్మటముల విషయమై యెవరును తలఁచియుండలేదు. పిదప బుద్ధిమంతులు కొందఱు కొన్ని నూతనములైన యేర్పాట్లు చేసి గుమ్మటములమీఁద నెక్కి యాకసమున కెగురుటతోఁ దనివిచెందక, వాని నిచ్చవచ్చినట్లు దిక్కులకు నడపించు ప్రయత్నములను గూడ చేయ మొదలిడిరి.

గాలిఓడలు

ఇచ్చవచ్చిన దిక్కునకుఁ ద్రిప్పుటకు వీలగునట్టి గాలిఓడలకు

డిరిజబిల్సు అని పేరు. వీనినే గాలిఓడ లని పిలుతురు. 1852-వ సం. న, గిఫార్డు దొరగారు నడుపుటకు వీలగునట్టి విమానము నిర్మించిరి. ఈ విమానము 114 అడుగుల పొడవును, 39 అడుగుల వ్యాసపు కొలతయు గలిగి పొగచుట్ట యాకారమున నుండెను. గుండ్రముగా నుండక పొగచుట్ట రూపమున నుండుటచే గుమ్మటము తలక్రిందగుట కవకాశ ముండదు. కాని మరికొన్ని యిక్కట్టులు సంభవించుచుండెను. గాలిఓడకు సూర్యరశ్మి సోకినప్పుడు దాని వాయుకోశము యొక్క మధ్యభాగ ముబికి పెద్ద దగుటయు, శీతలవాయువు సోకినప్పుడును, మేఘముల చాటునకు వచ్చినప్పుడును కోశములోని యుదజనివాయువు తగ్గిపోయి గుమ్మటము ముకుళించుకొని యాకారమునందు మార్పు చెందుచుండెను. ఈ మార్పును నివారించుటకై వాయుకోశముయొక్క మధ్యభాగమునందు దొక తిత్తి నేర్పఱచిరి. గుమ్మటము ముకుళించుకొని పోయినప్పుడు ఈ తిత్తిలోనికి వాయువును జొప్పించి వాయుకోశముయొక్క పరిమాణము యథాప్రకారముగ నుండునట్లు చేయఁబడును. వాయుకోశ ముబికినప్పుడు కోశము పగిలిపోకుండ దానిలోని కొంత వాయువు కవాటముద్వారా వెలుపలికి పంపఁబడుచుండును. ఈ తిత్తి బాలు రాటలాడు కాలిబంతిలోని రబ్బరుతిత్తివలె నుండు నని గ్రహింపవచ్చును. పై నుదహరించిన యేర్పాటులకుఁ దోడు మూఁడు గుఱ్ఱముల శక్తి గల యావిరియంత్రమీ గాలిఓడ క్రిందిభాగమున కుర్చఁబడెను. ఈ యంత్రము నూరుపౌనుల బరువుండును. ఈ యంత్రసాహాయ్యమున గాలిఓడ గంటకు 6 మైళ్లవంతున నడువఁగలిగియుండును.

తరువాత కొందఱు హస్తములతోను విద్యుచ్ఛక్తితోను నడపు గుమ్మటములను కొన్నిటిని గనిపెట్టిరి. ఇప్పుడు పెట్రోలు (కిరోసిన్ నూనె)తో విమానములను నడపు నేర్పాటు గావింపఁబడినది. ఈ పెట్రోలు ఇంజను గనిపెట్టఁబడిన తరువాత, వాయువును స్వాధీనపఱచుకొనుట సాధ్య మయ్యెనని నిర్ధారణచేయఁబడెను.

తరువాత గిఫార్డుగారు నిర్మించిన గుమ్మటముకన్న కొన్ని నూతనములైన యేర్పాటులతో క్రెబ్సుగా రొకదానిని నిర్మించిరి. ఈ గుమ్మటమునకు వార్నీషుపూసిన చీనాపట్టుగుడ్డతో నిర్మింపఁబడిన వాయుకోశమును, ప్రయాణికులు కూర్చుండుటకు వెదురుకఱ్ఱలతో గట్టిన యొకతొట్టెయు నతఁ డేర్పాటుచేసెను; ఈ తొట్టెకు వెనుకభాగమున నొక నిలువుచుక్కానిని, దానికి వెనుక పైకి లేచుటకును, క్రిందికి దిగుటకును వీలగు మరొక యడ్డచుక్కానిని నమర్చెను. ఆ గుమ్మటమునకు 9 గుఱ్ఱముల శక్తి గల విద్యుచ్ఛక్తి మోటారు ఇంజను నుంచెను. దీని సాహాయ్యమున గుమ్మటము గంటకు 14 మైళ్ల వేగమున నడువఁగలిగియుండెను.

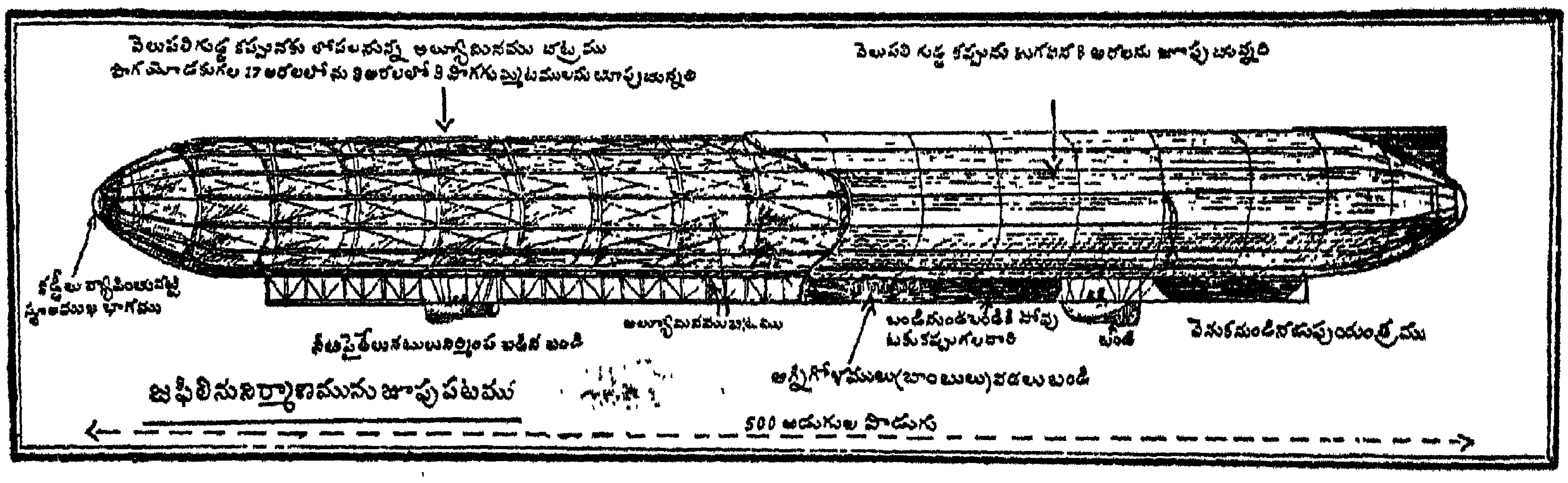
ఈ గుమ్మటముల ద్వారా కొంతమంది యింజనీర్లు తమ నైపుణ్యమును జూపుటకుఁ గొన్ని ప్రదర్శనములను జేయుచుండిరి. ఫ్రాన్సులోని ఎపియల్ గోపురమును జుట్టి వచ్చుటకు పందెమువేసి కొని డ్యూమాంటుగా రొక చోటునుండి పయనమై తిరిగి బయలుదేఱిన స్థానమునకు అఱగంటలోపు కాలములో వచ్చి చేరెను. చుట్టి వచ్చిన దూరము 7 మైళ్లుండును. ఈ పందెమును గెలిచినందులకు డ్యూమాంటుగారికి 60 వేల రూప్యముల బహుమానము వచ్చెను.

నీటిమీఁద నోడ యేవిధముగా నడచునో యావిధముగా గుమ్మటములు వాయువులో నడచును. అందుచేత వీనికి గాలియోడ లని పేరు వచ్చెను. ఇవి నాన్-రిజిడ్డు, సెమి-రిజిడ్డు, రిజిడ్డు అని మూఁడు విధములు.

నాన్‌రిజిడ్డు గాలియోడలు:—ఇవి ముఖ్యముగా తమ కోశము లోని వాయువుపై నాధారపడియుండును. కోశములో వాయువు సంపూర్ణముగా నుండిన, కోశము బిగువుగా నుండి యాకసమున నే విధమగు నభ్యంతరము లేక సంచరింపఁగలవు. ఈ వాయుకోశము పొగచుట్ట యాకారమున నుండును. అట్లుండుటచే గుమ్మటము గాలిని స్వేచ్ఛగా నెట్టుకొని పోఁగలుగును. పైకి పోయినకొలఁది కోశములోని వాయువు కొలవడుచుండును. అప్పుడు గుమ్మటము భూమికి దిగ నారంభించును. అట్టి యిబ్బందిని నివారించుటకై కోశము యొక్క మధ్యభాగమునందు కాలిబంతిలోని రబ్బరుతిత్తివంటి యొక తిత్తి యమర్పఁబడెను. పెద్ద కోశములోని వాయువు తగ్గి కోశము మెత్తనయినప్పుడు చిన్నికోశమును వాయువుతో నింపి తన్మూలమున పెద్దకోశము గట్టిగాను, బిగువుగాను నుండునట్లు చేయఁబడును. ఈ రకపు గాలియోడ లొక గంటకాలములో ముడిచి సులువుగాఁ గొని పోవుటకు వీలుండును. ప్రథమమున నిర్మింపఁబడినవి గంటకు 25 మొదలు 32 మైళ్లవఱకు పోఁగలిగియుండెను. ఇప్పుడు నిర్మింపఁబడు నవి గంటకు 40-50 మైళ్ల వేగమున పోఁగలిగియున్నవి.

సెమిరిజిడ్డు గాలియోడలు:—వీని కోశము గట్టిదియు తేలిక యగు లోహపు పలకపై నుంచఁబడును. ఈ పలక నాధారముచేసి కొని ఇంజనును, ప్రయాణికులబండియు క్రిందిభాగమున వ్రేలాడఁ గట్టఁబడియుండును. ఈ యేర్పాటువలన గాలియోడ యిటునటు నొరగక సమభారమున నుండును.

1902-వ సం. న నొక యింజినీరు 200 అడుగుల పొడవును 7 గుఱ్ఱముల శక్తియుఁ గల యింజను గలిగిన యొక సెమిరిజిడ్డు గాలి యోడను నిర్మించెను. ఇది గంటకు 25 మైళ్ల చొప్పున నడువఁగలిగి యుండెను. కాని 1906-వ సం. న నీ గాలియోడ యొకచోట లంగరు వేయఁబడియుండఁగా, పెద్దగాలి వీచుటచే, నది బ్రద్దలయ్యెను. తరువాత 1909-వ సం. న, "లా-రిపబ్లిక్కు" అను పేరుతో నొక గాలియోడ నిర్మింపఁబడెను. ఇది పరాసువారి యుద్ధభూమినుండి

జఫ్ఫిలినునిర్మాణమును జూపు పటము

స్వస్థానమగు మ్యూడన్ పట్టణమునకు వచ్చుచుండఁగా ప్రొపెల్లరు (ముందునకు త్రోయు యంత్రము) యొక్క పలకలలో నొకటి విఱుగుటచేతను, వాయుకోశము చినిగిపోవుటచేతను 700 అడుగుల యెత్తునుండి క్రింద పడియెను. దానిమీఁద నున్న నలుగురు వైమాని కులు తత్క్షణమే మృతినొందిరి.

నాన్-రిజిడ్డు గాలియోడలకంటె సెమి-రిజిడ్డు గాలియోడలు అవసరమగు స్థలములకుఁ గొనిపోవుటకు, త్వరలో ముడుచుటకు మిగుల ననుకూలముగ నుండును. ముఖ్యముగ సంగ్రామములం దివి పనికివచ్చును.

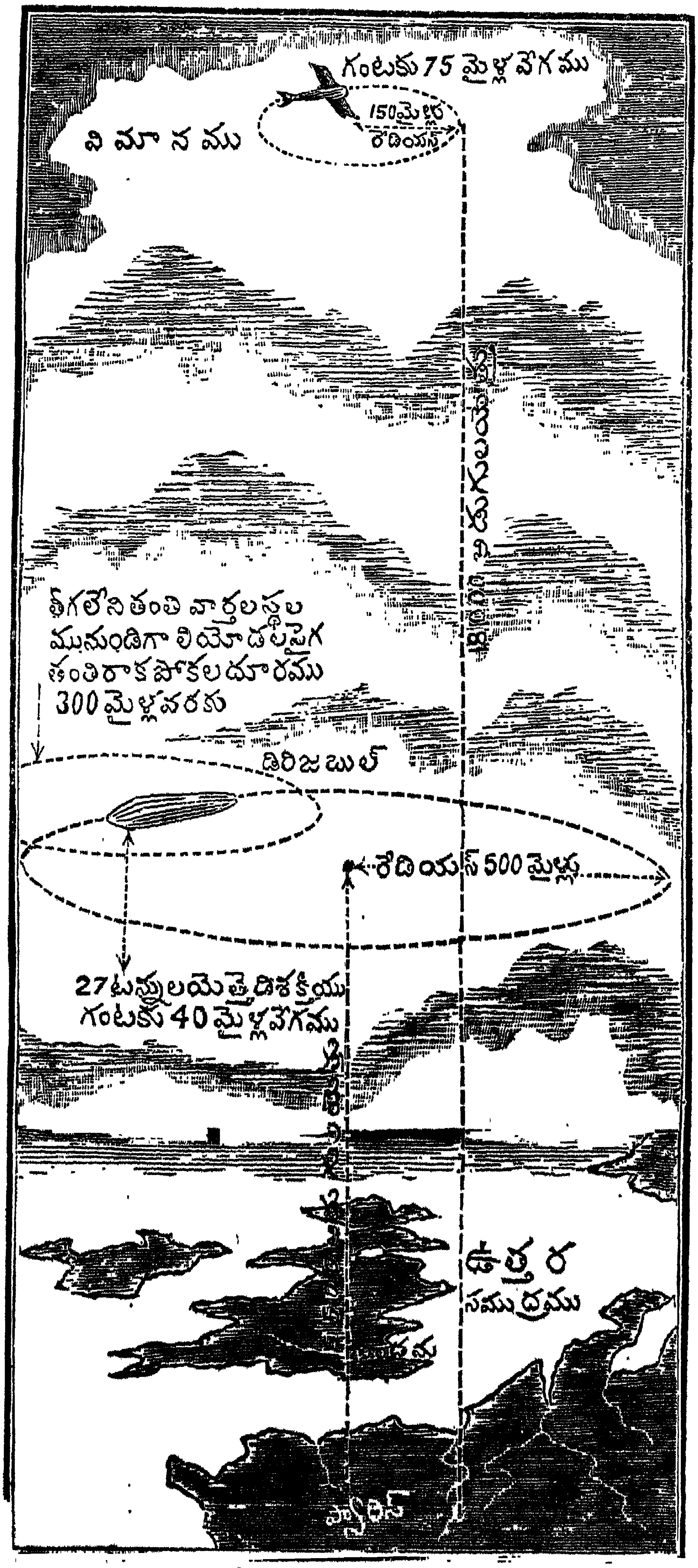
రిజిడ్డు గాలియోడలు:—ఈ మాదిరి గాలియోడలు జర్మనీ దేశీయుఁడైన కౌంటు జెప్లిన్ గారిచే నిర్మింపఁబడినవి.

అవి తుపాను గొట్టుటచేతను, వాయుకోశము మండి పోవుట చేతను చెడిపోయెను. కాని యవి చెడిపోవుటకు కారణము లారసి వాని లోపములను సవరించి యతఁడు కొన్ని మార్పులతో క్రొత్త గాలియోడలను నిర్మించెను. ఇవి నిర్మించుటకు లేక కాన్‌స్టెన్సునొద్ద పెద్దపెద్ద గతుణశాలలు నిర్మింపఁబడెను. ఇవి రైల్వేయింజను లుండు శాలలవలె నుండును. గాలియోడలు తేలికలోహమగు అల్యూమినమపు దూలములతో చట్రముగా నిర్మింపఁబడి రబ్బరుపూఁత పూయఁబడి నారగుడ్డతో పైన మూయఁబడియుండును. జెప్లిన్ నిర్మించిన కడపటి గాలియోడ దానికి సంబంధించిన వైమానికులు గాక 30 మంది ప్రయాణికులను సయితము తీసికొనిపోవుటకు వీలుగ నుండును. దాని పొడవు 410 అడుగులు. అడ్డకొలత 40 అడుగులు. ఇది 32 పలకలు కలిగి గుండ్రముగ నుండును. దీనిని నడుపుటకు 110 గుఱ్ఱముల శక్తి గల రెండు ఇంజనులు ముందును వెనుకను నమర్పఁబడియుండును. ఈ గాలియోడ నొక పెద్ద తుపానువల్ల కొట్టుకొనిపోయి కొండల మీఁద నున్న చెట్లకుఁ గొట్టుకొని పూర్తిగ పగిలిపోయెను. దాని మీఁద నున్న ప్రయాణికు లేదో యొకవిధముగా చావు దప్పించు కొనిరి. ఎన్ని విపత్తులు సంభవించినను జెప్లిన్ తన పట్టును విడువక లోపములను దిద్దుకొనుచు నూతనపద్ధతులతో గాలియోడలను నిర్మించు చుండెను.

జెప్లిన్ నిర్మించిన యాధునికపు గాలియోడలయొక్క వాయు కోశము 17 గదులుగ విభజింపఁబడి యొక్కొక్క గదియం దొక్కొక్క గాలితిత్తి యమర్పఁబడియుండును. వీనిలో 5.6 తిత్తుల వాయువు పూర్తిగా పోయినను గాలియోడ కేవిధమైన యపా

యము లేక యది యాకసమున నుండఁగలదు. వాయుకోశమున నమర్పఁబడియుండును. కేవిధమైన యపాయము గలుగకుండ దాని యుపరిభాగ ముక్క తీఁగెలతో సంధింపఁ బడిన యల్యూమినపు రేకులతో మూయఁ బడి యుండును. సూర్యరశ్మికిని, వర్షమునకును, మంచుకును కోశము లోని వాయువు మార్పు చెందకుండ కోశము పైనపు గుడ్డతో మూయఁబడియుండును. ఈ గాలిమోడ 450 అడుగుల యడ్డకొలత గలిగి, 450 అడుఁగుల పొడవు గలిగియుండును.

గాలి మోడ తల క్రిందు కాకుండ నుండుటకు చేపల కుండు రెక్కలవలె దీని కిరుప్రక్కలను పొడవగు పలకలు గలవు. రెండు నిలువు పలకలు క్రింది యడ్డపలకమీఁద నున్న యుతకలలో నుంచఁబడి కిటికీ రెక్కల వలె నాడుచుండును. మరియు క్రింది పలక యొక్క మధ్య భాగమం దొక పెద్దచుక్కాని యుండును. ఈ చుక్కాని వల్లను రెండు నిలువు పలకల వల్లను గాలి మోడ యడ్డముగా నడువఁ గలిగియుండును. గాలిమోడ నిలువుగా పైకి పోవుటకుముందును వెనుకను నాలుగేసి పలకలవంతున 8 పలక లొకప్రక్కను, 8 పలకలు రెండవప్రక్కను సయితము దిగుటకు వీలగునట్లు నిర్మింపఁబడినవి. ఇట్టి గాలి యోడ

విమానములు- గాలిమోడ

కెప్లిన్ నిర్మించిన యుద్ధపు గాలియోడలు మిగుల బలిష్ఠములయి యుద్ధమున కవసరమగు మందు, గుండు సామానులును, మూఁడు ఫిరంగులను మోసికొని గంటకు 60-70 మైళ్ల వేగమున పోఁగలిగియుండును. ఇవి 10 వేలు మొదలుకొని 11 వేల యడుఁగుల యెత్తున కెగురఁగలవు. ఈ గాలియోడలు 125 మొదలు 150 గుఱ్ఱముల శక్తిగల నాలుగు పెట్రోలింజనులకల్ల నడుపఁబడును.

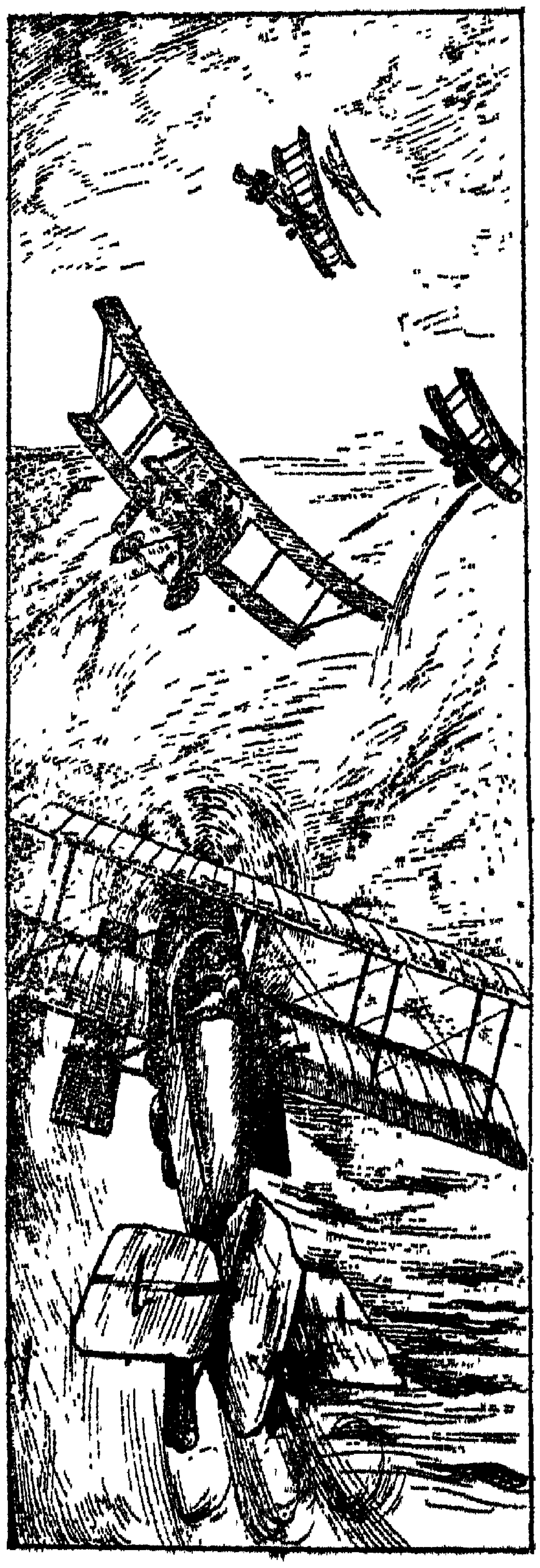
మరియు యుద్ధపు గాలి యోడ మీఁద రెండు, మూఁడు ఫిరంగులును, బాంబులను క్రిందికి విడచుటకు వలయు యంత్ర సామగ్రియు, 138 మణుగుల తుపాకి నుండును, చుట్టు రెండు వందల మైళ్లలో నుండి వార్తలను గొనుటకు వీలగునట్టి తీఁగెలేని వార్తా యంత్ర సామగ్రియు నుండును. గాలి యోడ క్రింద నున్న తొట్టిలో నుండి ఫోటోగ్రాఫులను దీయుటకును చుట్టుప్రక్కల నున్న శత్రుసేనల గుట్టుమట్టులను గనుఁగొనుటకును గొంద ఱుద్యోగస్థులుకూడ నీగాలియోడమీఁద నుందురు. వీనిలోఁ గొన్ని నీటిమీఁద

లను ఇంగ్లండులోని ఒక్క రు కంపెనీవారు నిర్మించి బ్రిటీషు నౌకా శాఖవారికి కొసంగిరట.

జెప్లిన్ రిజిడ్డు గాలిపోడ ఏరోప్లేనుకన్న మిగుల శ్రేష్ఠమైనదని పలువుర యభిప్రాయము. కాని యిది మిగుల భారవంతమైనదగుటచేత ఆకసమున ఏకోభాగముల ముండుటకును మిగుల ఎత్తునకు పోవుటకును మిక్కిలి బలముగు నింజనులు గావలసియున్నవి. మరియు నీ జెప్లిన్ గాలిపోడలు పెనభూతములవలె నున్నందున శత్రువులు గురిచూచి కొట్టుటకు వీలుగా నుండును. అందువల్ల సందటి దృష్టియు ఏరోప్లేనులవంకకు పోవుచున్నది.

పై వివరించిన గాలిపోడ లెట్లు నడుచునో, కుడి యెడమల కెట్లు తిరుగునో, పైకి, క్రింది కెట్లు పోవునో మున్నగు విషయములను గొంత తెలిసికొందము.

నీటిమీంది పోడ చుక్కాని సాహాయ్యమున కుడియెడమలకుఁ దిరుగునట్లు గాలిపోడలు సయితము చుక్కాని సాహాయ్యమున త్రిప్పఁబడును. కాని గాలిపోడ యొక్క చుక్కాని నీటిపోడ చుక్కానికన్న చాల పెద్దది. ఇది పోడచుక్కానివలె పూర్తిగా కొయ్యతోఁ జేయఁబడక చుట్టు నొక చట్ట మేర్పఱచి యా చట్టము పైనొకగుడ్డను పఱచి బిగువుగా బంధించెదరు. ఇది గాలిపోడ వెనుకభాగమున నిలువుగా నమర్పఁబడియుండును. గాలిపోడ కుడిప్రక్కకు తిరుగవలెనన్న చుక్కానియు కుడిప్రక్కకు త్రిప్పవలెను. అట్లు త్రిప్పుటవలన గాలిపోడప్రక్కనుండి వచ్చు బలమైన తాకుడుచేత గాలిపోడ తిరుగును. నీటిపోడ చుక్కానియు, గాలిపోడ చుక్కానియు దిక్కులకు త్రిప్పుటకే యుపయోగపడును. కాని యొక భేదము మాత్రము కలదు. నీటిపోడ యొక్క చుక్కానిపిడి కుడిప్రక్కకు త్రిప్పిన, ఓడ యెడమప్రక్కకు నడచును. గాలిపోడ యటుగాక, అది కుడిప్రక్కకుఁ దిరుగవలసినచో దాని చుక్కాని కూడ కుడిప్రక్కకే త్రిప్పవలెను.

బ్రిటిషు వైమానికుల సాహసము

ఇంక పై కెగురుట క్రిందికి దిగుట విషయమై కనుఁగొందము. ఈ పని రెండు విధములుగా జరుపఁబడును. మొదటి విధము, ప్రోపెల్లరు (ముందునకు త్రోయు యంత్రము) నొక మూలకు త్రిప్పుటచేతను, రెండవ విధము, అడ్డముగా నున్న చుక్కానివల్లను జరుపఁబడును.

ఈ ప్రోపెల్లరులు గొప్ప యుద్ధోగ్యోగుల బల్లలమీఁద నుండు విద్యుచ్ఛక్తివిసనకఱ్ఱలవలె నుండును. ప్రోపెల్లరు యొక్క రెక్కలు లేక యాకులు మిగుల బలిష్ఠములయి పొడవుగా నుండును.

గాలిపోడ సూటిగా ముందుకు పోవలసినచో నీయిరుసుమీఁదనున్న ప్రోపెల్లరుయంత్రము గాలిపోడ నడుమ నిక్కనిలంబముగా (పెర్పెండిక్యులరుగా) నుంచఁబడును. గాలిపోడ పైకిఁ గాని క్రిందికిఁ గాని పోవలసినప్పుడు ప్రోపెల్లరుయంత్రము మూలకు త్రిప్పఁబడును.

రెండవ విధమైన చలనము అడ్డచుక్కానిచేతఁ గలుగును. అది గాలిపోడయొక్క ముందుభాగమునఁ గాని, వెనుకభాగము నందుఁగాని యుండును. ఈ యడ్డచుక్కానిని కొన్ని రకముల విమానములలో మీటు యని పిలుతురు. ఈ యడ్డచుక్కానిని క్రిందికి వంచిన, గాలిపోడ యొక్క ముందుభాగము (ముఖము) క్రిందికి వంగును; పైకెత్తిన ముఖము పైకి లేచును. ప్రోపెల్లరు యంత్ర సాహాయ్యమునను అడ్డచుక్కాని సాహాయ్యమునను గాలిపోడ కుడియెడమలకు నడచుటయు, అడ్డచుక్కాని వలన పైకి, క్రిందికి పోవుటయు గ్రహింపవలయును. ఈ యంత్రములన్నియు పెట్రోలు (కిరోసిన్‌నూనె) ఇంజనుతో నడుపఁబడును. స్యందనములోని వైమానికుల కపాయము గలుగకుండ పెట్రోలు నిలువయుంచు పెట్టె స్యందనముకు ముందుగ నుంచఁబడును. గాలిపోడయందలి పనులన్నియు గాలిపోడను నడుపు వైమానికుని స్వాధీనములో నుండును.

ఏరోప్లేనులు

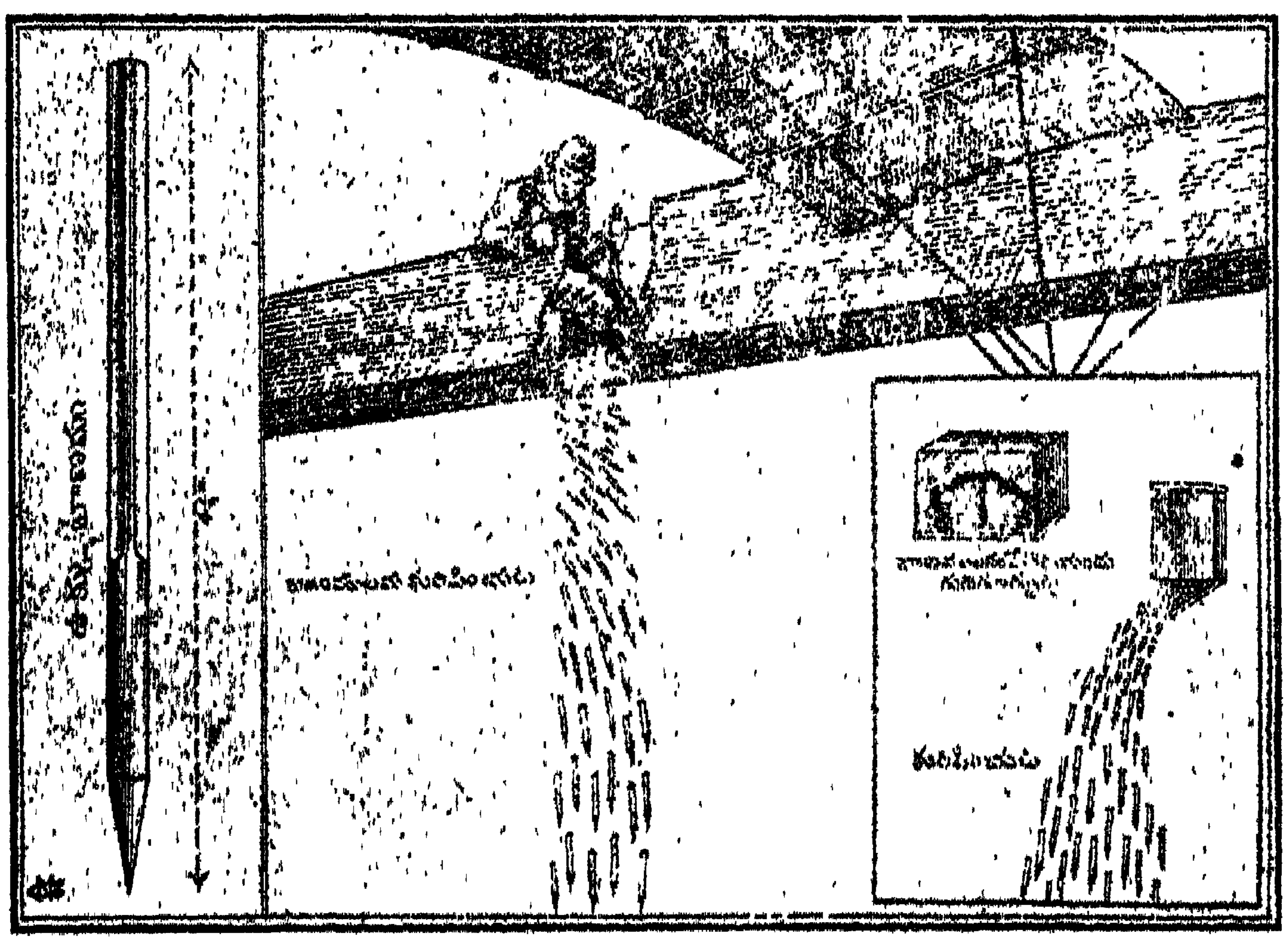
ఈ యేరోప్లేనులకు గుమ్మటములు గాలిపోడలకు వలె వాయుకోశముయొక్క సాహాయ్య మవసరము లేదు. వీని యంత్రములు, పలకలు మున్నగు సమస్తసామగ్రియు గాలికన్న బరువైనవగుటచే నీ యేరోప్లేనులకు గాలికన్న బరువైన యంత్రము లని పేరు వచ్చినది. గుమ్మటములు గాలిపోడలు గాలికన్న తేలికయైన యుదజని వాయువుతో నింపఁబడిన తిత్తి సాహాయ్యమున నాకసమున నెగుగును గనుక వీనికి గాలికన్న తేలికయైన యంత్రము లని పేరు.

ఏరోప్లేను ఆకసమున నెగురునప్పుడు దాని కమర్పఁబడిన పలకలమీఁద తీవ్రముగా వీచెడి గాలి తాకుడుచేఁ గలిగెడి కదలిక వలన నది యాకసమున నిలువఁగలిగియుండును. గాలిపోడ కగు వ్యయముకన్న ఏరోప్లేనున కగు వ్యయము మిగుల తక్కువ యగుటయు, గాలిపోడ కుండెడి సదుపాయములు, ఉపయోగములు ఏరోప్లేను

నందు లేవు. మరియు విమానము భూమినుండి పైకి లేచునప్పుడు కొంత దూరము నేలబారుననే పోయి యక్కడనుండి పైకి లేచును. దీనికి దృష్టాంతముగ పెద్ద పక్షులు సయితము భూమినుండి పైకి లేచునప్పుడు కొంత దూరము నేలబారుననె పోయి యక్కడనుండి పైకి క్రమముగా పోవును.

ఈ విమానములలోఁ గొన్నింటికి పెద్దపక్షుల కుండు రెక్కలవలె గాలిలో నాడించుటకు పెద్ద రెక్క లుండును. మరికొన్ని రకములలోఁ బైకి లేచు శక్తి దానిలో నున్న నిలువు టిరుసు చుట్టును తిరుగు మరల సాహాయ్యమునఁ గలుగుచున్నది. పై నుడివిన పద్ధతులను మిళితము చేసి యిప్పటి యేరోప్లేనులు నిర్మాణము కాఁబడినవి.

ముఖ్యముగా ఏరోప్లేనుల నిర్మాణమునకు బాలుగ గాలిపటమే యాధార మని చెప్పవచ్చును. 1890-వ సం. న జర్మనీ దేశీయుఁడైన లీలియన్‌థాలు, అమెరికా దేశీయుఁడైన రైటుసోదరులు గాలిపటముయొక్క యాకారమును పెట్టెమాదిరిగ మార్చి కొన్ని ప్రయోగములను జేసిరి. ఈ పెట్టె యాకారము గల విమానమును పైకెక్కించుటలోను క్రిందికి నెమ్మదిగా జార్చుటలోను లీలియన్‌థాలు మార్గదర్శకుఁ డని చెప్పవచ్చును. ఈయన తాను నిర్మించిన విమానమునకు పెద్ద రెక్క లేర్పఱిచి వానిని తన చుట్టు నుండున ట్లేర్పాటు చేసి యొక యెత్తగు గుట్టమీఁదికిఁ గొనిపోయి యక్కడనుండి పైకిఁ బోవ యత్నములు సలిపెను. విమానమును సమభారములో నుంచుటకు తన నడుము మొదలు క్రిందిభాగ మంతయు క్రిందికి వ్రేలాడునట్లు కూర్చుండి కాళ్లను ముందుకు వెనుకకుఁ జాపుచు విమానము నేల క్రిందు కాకుండ నెగురుటలో జయమును గాంచెను. తరువాత కొన్ని శోధనలు చేసి రెక్కలకుమాఱుగ కొన్ని పలకలను నేర్పఱిచి జయప్రదములైన ప్రయోగములను జేసెను. ఈ ప్రయోగములలో నొకతూరి విమానము క్రిందపడి లీలియన్‌థాలు మరణించెను.

ఫ్రెంచివైమానికులు విమానములనుండి బాణములను వదలుట

తరువాత కొందఱు విమానమునకు కొన్ని మార్పులుచేసి దానిని నావిరియంత్రపు సాహాయ్యమున నడుపుచుండిరి. పిదప దానికి చక్రము లేర్పాటు చేసి పెట్రోలింజనుతో నడుప మొదలిడిరి.

నిర్మాణవిధానము

ఈ విమానమునకు క్రింద నొకపలకయు, పయి నొకపలకయు నుండును. ఈ రెండు పలకలకు నిలువుపాటి తేలికయగు కఱ్ఱలతోఁ గాని, అల్యూమినపు కమ్ములతోఁ గాని పులిబోనువలె నడుమనడుమ సర్దు లుండునట్లు నిర్మింపఁబడును. పులిబోను కున్నట్లు కమ్ములు దగ్గఱదగ్గఱగా నుండక చాల నెడమెడముగా నుండును. ఇట్లుండుటచే రెండు పలకలనడుమను వాయువు స్వేచ్ఛగా సంచారము చేయుటకు వీలగును. క్రిందిపలకయొక్క మధ్యభాగమునందు విమానము క్రిందికి దిగుట కుపయోగించు యంత్ర ముండును. ఈ విమానమొక యెత్తగు గుట్టమీఁదికిఁ గొనిపోఁబడి అచ్చటనుండి యంత్రసాహాయ్యమున వాతావరణములోనికి ముందుకు త్రోసికొనిపోఁబడును. క్రిందికి దిగునప్పుడు విమానముయొక్క రెండు పలకల నడుమ నున్న గాలియొత్తిడివలన విమానము తాయివలె నూటిగాఁ గ్రింపఁబడక వాటముగా నెమ్మదిగాఁ గ్రిందికి జారును. గాలిపటముయొక్క దారము తెగినప్పుడు గాలిపట మేవిధముగా నేలకు జారునో గమనించినవారి కిది సులభముగా తెలియగలదు. దీని ననుసరించియే యిప్పటి యేరోప్లేనులు నిర్మింపఁబడినవి.

ఈ యేరోప్లేను లెటు లాకసమున విహరించునో విచారింతము. గాలిపటమును పైకి పోవుటకు దార మెట్లు సహకారియో అటులే యీ విమానములకు పెట్రోలింజ నంత సహకారి. ఏరోప్లేనులలో మానోప్లేను, బైప్లేను, ట్రైప్లేనులని త్రివిధము. ఇందు కడపటిది యుపయోగములో లేదు.

వీని పటములను చిత్రపటముల ఎల్బములయందు జూడనగును. బైప్లేను నిజముగా గ్లైడరు (నెమ్మదిగా జారునది) విమానము ననుసరించి కొన్ని మార్పులతో నిర్మింపఁబడినది. ఈ బైప్లేనునకు రెండు పలకలుండును. అవి యొకదానిపై నొకటిగా నేర్పాటుచేయఁబడును. ఒక్కొక్కపలక సుమారు 60 చతురపు గజముల వైశాల్యము గలిగియుండును. విమానమునకు ముందు భాగమున క్రిందికి మీఁదికి లేచుటకు వీటుగా నుపయోగపడు నుఱొక పలక యుండును. వెనుకభాగమున నొకచుక్కాని యుండును. ఇవిగాక, విమానమును నడుపు ఇంజను, ప్రొపెల్లరు యంత్రము, వీనికి సంబంధించిన లెక్కనసామగ్రి యుండును. మరియు బైప్లేనుయొక్క క్రిందిపలకమీఁద విమానము నడుపుయంత్రము, వైమానికుని పీఠము, తక్కిన యన్ని పరికరములు నుండును. రైటుసోదరులు తమ బైప్లేనును తేలికయైన కఱ్ఱలతో నిర్మించిరి. విమానముయొక్క పలకలు ప్రప్రథమమున వెదురుబొంగులతో గదులుగదులుగా పాలకల్లివలె కట్టఁబడియుండెను. ఈ చట్రము ఆయతాకారమున (రెక్టాంగ్యులరు) చిన్న చిన్న గదులుగ నిర్మింపఁబడి దానిపై నారగుడ్డ బంధింపఁబడియుండును.

ఎలివేటరు (మీట):—విమానము పైకి క్రిందికిఁ బోవుట కుపయోగపడు మీట యొకటి బైప్లేనుయొక్క రెండుపలకలకు ముందు భాగమున నుండును. ఈ మీట క్రిందిపలక మధ్యభాగమునుండి యిటు నటు పడకుండ పట్టియుండెడి కమ్ముల యాధారమున నిల్చియుండును. ఈ మీటను క్రిందికి మీఁదికి లేపుటకు వీలగునట్టి యొకవిస

యుండును. ముందున్న మీటపలకలును, వెనుక నున్న చుక్కాని పలకలును విమానమున కంతకు నాధారముగా నున్నవి. ఈ మరలన్నియు వైమానికుని స్వాధీనములో నుండును.

మానోప్లేను

మానోప్లేను నిర్మాణమునకును, బైప్లేను నిర్మాణమునకును వ్యత్యాస మధికము. బైప్లేను క్రిందిపలకయొక్క వెనుకభాగము నిలువుచుక్కాని నుంచుటకు మాత్రమే యాధారముగా నుండును. మానోప్లేను క్రిందిపలకయొక్క వెనుకభాగమును ఫ్యూజిలేజి యందురు. అనఁగా పిట్టయొక్క పొట్ట యేవిధముగా దానితలకు, ఱెక్కలకు, తోఁకకు నాధారమో అటులే మానోప్లేనుయొక్క వెనుకభాగము విమానమున కంతకు నాధారమై యుండును. మానోప్లేనుయొక్క ఫ్యూసిలేజి (పట్టము) పిట్టయొక్క యాకారమును బోలి యుండును. ఇది పూర్తిగా మూయఁబడియుండును. ఇది నిర్మాణమందు వంపుగా నుంచుటచే గాలి సుడిగాఁ దిరుగుటకు వీలుండదు. దీనియొక్క స్వరూపము చేఁపవలె ముందుభాగము లావుగా నుండి వెనుకకు పోనుపోను సన్నమై కూచిగా నుండును.

పిట్టయొక్క శిరస్సు దాని శరీరముయొక్క ముందుభాగమునం దుండినట్లు మానోప్లేను విమానముయొక్క ముందుభాగమునందు ప్రొపెల్లరుయంత్ర ముండును. ఈ ప్రొపెల్లరు వెనుకనె యింజను నుండును. దీని యిరుసునకు ముందున్న ప్రొపెల్లరు సంధింపఁబడి యుండును. ఇంజను వెనుక వైమానికునిపీఠ ముండును. బైప్లేను కున్నట్లు దీనికిని వెనుకభాగమున తోఁకవలె నొకపలక యుండును. దీనినె టెయిల్ ప్లేను అని పిలుతురు. ఇది యంత్ర మంతకు నాధారభూతమై యుండును.

మానోప్లేను యొక్క ఱెక్కలు క్రిందికి మీఁదికి నాడించుటచేతనె విమానము ఆకసమున నిలువఁగలుగుచున్నది. ఈ కదలిక వైమానికునియొద్ద నున్న తీఁగెలద్వారా గలుగు చుండును. మానోప్లేనుయొక్క ఱెక్కలును బైప్లేనుయొక్క పలకలును పొడవగు తేలికయైన కఱ్ఱలతో గదులుగదులుగ నొక చట్టముగ నిర్మింపఁబడి వానిపై నారగుడ్డ బిగువుగ బంధింపఁబడియుండును.

పైకి క్రిందికి పోవువిధము

విమానము ప్రథమమున ముందుకు జరుపఁబడి ఎలివేటరు (మీట) సాహాయ్యమున క్రిందికి దిగుచుండును. ఇట్టి యెలివేటరు బైప్లేనులో ముందుభాగమున నుండును. మానోప్లేనులో వెనుక నుండును. బైప్లేనులో నెలివేటరుయొక్క లోపలికొన లుతకలలో నుంచఁబడును. వెలుపలి కొనలు పైకి క్రిందికి లేపుటకు వీలగును. మానోప్లేనులో మధ్యభాగమునందు బందులతో సంధింపఁబడిన తీఁగలవల్ల క్రిందికి మీఁదికి లేపఁబడును.

కుడి యెడమలకు నడచువిధము

నిలువుచుక్కానివల్ల విమానము కుడియెడమలకు త్రిప్పఁబడును. ఈ చుక్కాని యన్నిరకముల విమానములలోను వెనుకభాగముననే యుండును. కొన్ని విమానములలో నొక్క చుక్కానియు మరికొన్నిటికి రెండు చుక్కానులును నుండును. ఈ రెండు చుక్కానులు నొకదానిప్రక్క నొకటిగాఁ గాని, యొకదానిపై నొకటిగాఁ గాని యుండును. నిలువుచుక్కాని కుడిప్రక్కకు త్రిప్పిన విమానము కుడిప్రక్కకు తిరుగును. ఎడమప్రక్కకు త్రిప్పిన ఎడమ ప్రక్కకు తిరుగును. ఈ నిలువుచుక్కానికి తగిలెడి గాలి తాకుడువలన విమానముయొక్క ముందుభాగము (ముఖము) దిక్కులకు తిరుగుచుండును.

సంచరించు విధము

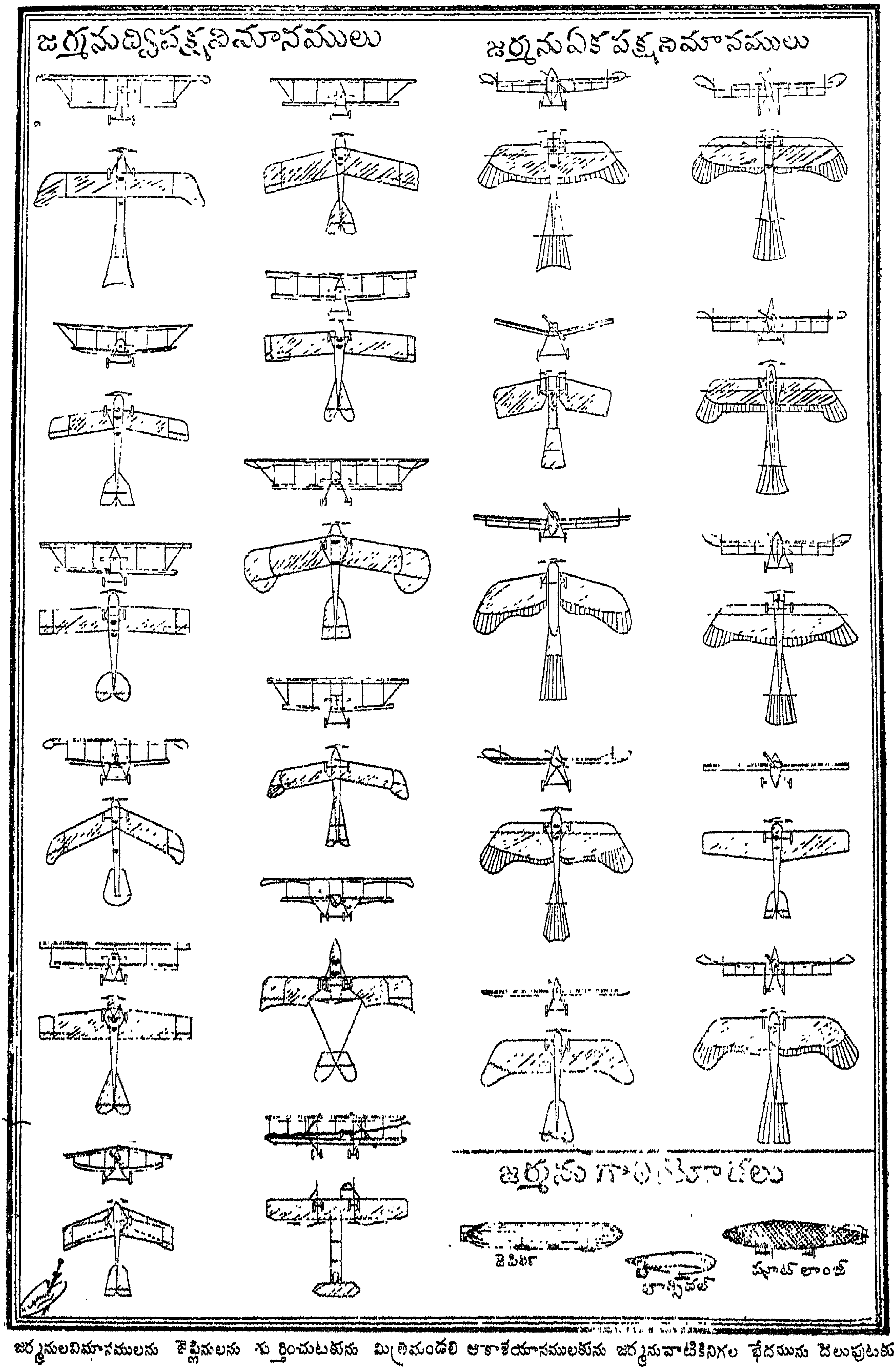
బైప్లేను గాని మానోప్లేను గాని యొకటి రెండు ప్రొపెల్లరులవల్ల నడుపఁబడును. ఇది విమానముయొక్క ముందు భాగమున నుండును. ఈ ప్రొపెల్లరులకు విద్యుచ్ఛక్తి విసనకఱ్ఱల కుండెడి యాకులవలె రెండు గాని మూఁడు గాని యాకు లుండును. ఈ యాకులు నిమిషమునకు వేయిసార్ల వంతున ఇంజను సాహాయ్యమున తిరుగుచుండును. ఇట్లు తిరుగుటచేతనే విమానమునకు ముందుకు జరుగు శక్తి కలుగుచున్నది. మనమేకు తలయొద్ద నలిగి త్రిప్పుటవలన మేఁకేవిధముగా కొయ్యలోనికి చొచ్చుకొనిపోవునో యా రీతిగా ప్రొపెల్లరు యంత్రపు సాహాయ్యమున విమానము గాలిలో మార్గము చేసికొని ముందునకు నెట్టుకొనిపోవును.

నీటిమీఁద నడుచు విమానములు

కొన్ని విమానములు నీటిమీఁద దిగినప్పుడు మునిగిపోకుండ విమానములయొక్క యడుగుభాగము దోప్పవలె వంపుగా చేయఁబడి యుండును. ఈ వంపువలన అంగుళముల కెరటము వచ్చినను నపాయ ముండదు. పెద్ద పెద్ద యల లున్నప్పుడు గాని తుపాను గొట్టుచున్నప్పుడు గాని విమానము నీటిమీఁద దిగఁజాలదు. విమానముయొక్క భాగమునకుఁ దగినట్లు క్రిందిభాగము వంపుచేయఁబడును. ఇట్టి విమానములు యుద్ధ సమయములలో శత్రువులయొక్క కట్టుకట్టాలను కనుగొనుటకు ప్రతి యుద్ధనౌకమీఁదను నుండును.

విమానములనుగూర్చి శాస్త్రజ్ఞులు శోధనలు చేసి దినదినాభివృద్ధి గాంచుచున్నారు. అందువల్ల నీ విషయమై యింతటితో ముగించుటకు వీలుండదు. ప్రథమమున గుమ్మటములు కనిపెట్టఁబడెను. తరువాత బుద్ధివికాసము నెంపొందినకొలఁది శోధనలు చేసినకొలఁది నీగుమ్మటములో నెన్నియో మార్పులు చేయఁబడి గాలిమోడలు విమానములు, నీటిమీఁద దిగు విమానములు, యుద్ధమున కుపయోగపడు విమానములు మొదలగునవి కనిపెట్టఁబడెను. ఒక్కమనుష్యుని కన్న నెక్కువమందిని తీసికొనిపోవుటకు వీలులేని విమానము సప్పుడు పలువు రెక్కిపోవుటకు తగినట్లు చేయఁబడెను. అంతియుగాక వేలకొలఁది మనుల బరువు గల ఫిరంగులను, సామగ్రులను తీసికొనిపోఁగల శక్తియు గలిగింపఁబడెను. ఇంక నెన్ని యాశ్చర్యకరములైన క్రొత్త యేర్పాట్లు గావింపఁబడనున్నవో యూహించుట దుస్తరము. సర్వేశ్వరునిచే సృజియింపఁబడిన మనుష్య మాత్రుఁడే ఇట్టి మహాద్భుత కార్యములను చేయుచుండ, నిఁక సృష్టికర్తయైన యా పరాత్పరుని మహిమలు అగమ్యగోచరము లయి వర్ణనాతీతములుగ నుండును గదా!

THE GERMAN BIPLANES, MONOPLANES AND DIRIGIBLES.

జర్మనులవిమానములను జెప్లినులను గుర్తించుటకును మిత్రమండలి ఆకాశయానములకును జర్మనువాటికినిగల భేదమును దెలుపుటకు ఫ్రెంచిప్రభుత్వమువా రిట్టిపటమును ముద్రించిరి. యుద్ధరంగమునందు మిత్రవిమానములను శత్రువిమానములను గుర్తించుటకిది మంచిసాధనము

ప్రకటన యిట్లు సంక్షేపముగా నుడివెను. "శత్రువులు సున్న సైన్యము పయి వారి యంత్రఫిరంగులను ప్రయోగించుటకు ప్రారంభించిరి. సేవ నగి శత్రుసేనయొక్క శవములతో పూర్తిగా నిండియుండెనది." షాబట్జులో చావగా మిగిలిన సేన లోస్‌నిట్జకు చేరుటయు, అచ్చట ఆస్ట్రియనులకు నూతన సేన సహాయము వచ్చుటయు సంభవించినందున లోస్‌నిట్జ యుద్ధము రెండు దినములు జరిగెను. నాలుగువేల సైనికులను కోల్పోయినను సర్వియనులకు తిరిగి క్రొత్తసేన వచ్చుటచే వారును నైన్యమున నుత్సాహముతో గడంగిరి. అన్ని చోటులలోను ఆస్ట్రియనులు నడిచివేయబడిరి. ఆస్ట్రియా నివాసులయినను, సర్వియనుల యందు సానుభూతిగల స్లావుపటాలములను ఆస్ట్రియా సేనాధిపతి తన సైన్యమునకు ముందుభాగమున నుంచి వారినే ముందుగా వేల్పోలగి జంపించుట ఆక్రూరుడీ యుద్ధమున జేసిన గొప్ప దుర్మార్గము.

ఆస్ట్రియాదాడి అంతమొందుట

షాబట్జాలో ప్రారంభమై లోసునిట్జాలో వరుసగా నొదిగిన నైదు దినముల యుద్ధములో ఆస్ట్రియనులు పరాజితులయిరి. సర్వియను భూమిని విడుచు యుద్ధము ముగిసెను. ఆస్ట్రియనులు డ్రినానదిలో వందలకొలది పడద్రోచిరి. సర్వియనుల బల్లెపు పోట్లచే వందలు వందలుగా పడిరి. ఫిరంగులకు వేలకు వేలు గుర్రములు. నాడు ఆస్ట్రియా దేశములోనికి సుగమ్ము మండగా బోస్నియా ప్రజలు చేతికి చిక్కెనందునని దంప

లోసునిట్జాకడ్డ ఆస్ట్రియనులను సర్వియనులు బల్లెములతో పారదోలుట

ప్రారంకసిని దీర్చికొని కృతకృత్యు లయిరి. సర్వియనులకు ఖయిదీ లయినశత్రుసేన 4500 మంది. 53 ఫిరంగులు, 8 హావిట్జరులు, 114 కాయిసను ఫిరంగులు, ఒక్క వైద్యుల సమూహము, వైద్య పరికరములు, 14 యుద్ధభూమి పాకసామానులు, 6 భోజనసామానుల వేగనులు, 4 గుర్రాలబండ్లు, 5 తుపాకిమందు వేగనులు, అనేకములగు తుపాకులు, తోటాల పెట్టెలు, టెలిగ్రాఫు తీగెలు, ఇంజనీయరుల పరికరములు సర్వియనులకు చిక్కెను. మరియొక సర్వియా యుద్ధ కార ప్రకటనము వలన చచ్చినవారు 20,000 మంది, ఖయిదీలు 10,000 మంది అని తెలిసెను. పట్టుకొనబడిన గొప్పఫిరంగులు 70.

ఈ రెండు ముఖ్య యుద్ధముల వలన సర్వియాను దిగద్రొక్కదలచిన ఆస్ట్రియా గెలువకపోవుటయేకాక ఒక అంగుళము సర్వియా భూమిని వశపరచుకొనలేదు. ఒక్క ఆస్ట్రియను ఖయిదీగా తప్ప సర్వియా భూమిపయిని లేడయ్యెను. ఈ యుద్ధమునకు సగముపైగా వారినెదుర్కొనుటకు ఆస్ట్రియనుల సర్వశక్తియు వినియోగింపఁబడకలయను సనియు. సర్వియా గెలిచి చేజిక్కించుకొన బడిన వినా వైన్యమునుయుంచ వంపవలసినయు లేదనియు, అట్టు దున్నదా సర్వియా సహాయముగ వచ్చిన మంటి సనియు, ఆస్ట్రియా యుద్ధ కార్యవర్గము ఆబద్ధపు ప్రాంతముల ప్రాప వెల్లడించిరి. సర్వియా లోకకుండక ఆస్ట్రోహంగరిపై దాడి వెడలుటకు ప్రయత్నములను చేయుచుండెను.

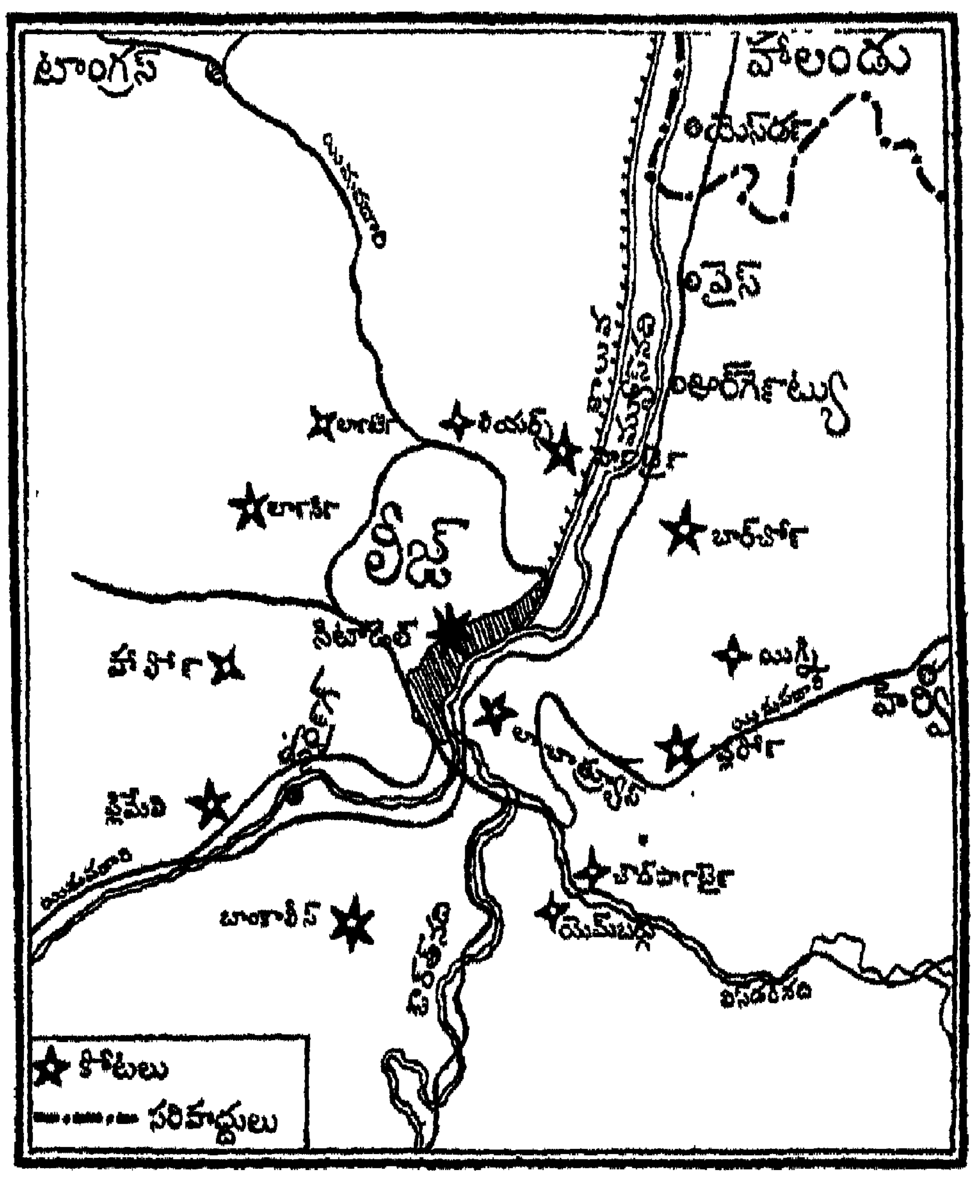
జర్మనులు లీజుకోటను ముట్టడించుట

నాలుగువందల మయిళ్ల దూరము పోవు మ్యూజునది ఫ్రాంచి, బెల్జియం, డచ్చివారలదిగా బరిగ్రహింపఁబడుచున్నది. బెల్జియము సరిహద్దులలో ప్రవేశించు నప్పటికి నది దేశసంరక్షణార్థమై కట్టబడిన కోటల నొడ్డున గలిగి ప్రవహించుచుండును. మ్యూజుతీరమున 1831-వ సం. న బెల్జియమున కిరువది దుర్గము లుండెను. హై, లీజ్, మాస్ట్రిచ్, నామూరు లనునవి ముఖ్యమయినవి. వాటర్లూ యుద్ధము జరిగిన పిదప ఫ్రెంచివారిని బెల్జియములో జొరబడకుండునట్లు వీలు కలుగచేయకుండుటకు 20 కోట్ల ఫ్రాంకులు కోటలకయి వ్యయము చేయబడెను. కాని 1870-వ సం॥ లో ఇన్ని కోటల వలన ప్రయోజనము లేదనియు, శక్తివంతమయిన నొకటి రెండు కోటలలో తీక్ష్ణముగా నుపయోగించిన చాలుననియు మిలిటరీ ఇంజనీయరుల యభిప్రాయమై యుండుటచేత లీజ్, నామూరు, హై, దుర్గములు మాత్రము బలపరచబడి నూతన యుద్ధవిధానము ప్రకారము కావలసిన పరికరము లన్నియు సమకూర్పబడెను.

లీజునగరము

లీజుపట్టణములో చాలభాగము మ్యూజునదికి ఎడమవైపున నుండును. ఇచ్చట బెల్జియము పరిశ్రమ లధికముగా నుండుటచే నగర మైశ్వర్యవంతమయినది. బెల్జియమునకు ఇతర నగరము

వంటిదని పిలువబడుచున్నది. ప్రజలు సాహసవంతులు. దేశభక్తులు. స్వతంత్రప్రియులు. 1468-వ సంవత్సరం దీ పట్టణము ఛార్లెస్ దిబోల్డు ఆఫ్ బర్గండీ వలన కొల్లగొట్టబడెను. 1619 లో ఒకటవ మాక్సిమిలన్ వలనను, 1675-1691-వ సం. లవ మధ్య రెండు పర్యాయములు ఫ్రెంచివారివలనను నా పట్టణము ముట్టడింపబడెను. 1702-వ సం.లో ఇంగ్లీషు ప్రభువగు మార్లబరో గారు ఫ్రెంచివారి మీఁద యుద్ధము చేయుటకు దీనిని వశపఱచు కొనెను. 1794 లో ఆస్ట్రియను సేనానాయకుఁడగు క్లెయిర్ ఫెయిట్ ఇచ్చటనే జనరలు జోర్డైయిన్ గారి చేతిలో గట్టిగా దెబ్బలు తినెను. బ్రెయిల్ మాంటను బెల్జియము జనరలు యొక్క బుద్ధి కుశలత వలన నీనగరము చుట్టును 12 కోటలు మూఁడు మూఁడు మైళ్లదూరమునను, సధ్యకోట కన్నియు ఆఱుమైళ్ల దూరమునఁనుండునట్లును కట్టబడెను. 33 మైళ్ల చుట్టుకొలత గల యీకోట లొకబెల్జియనుచే సంకల్పింపఁబడి, ఒక ఫ్రెంచికంపెనీ వారిచే కట్టబడి, జర్మను 6 ఇంచి హాజలీరు ఫిరంగులను రక్షణార్థమై కలిగియున్నవి. ఒక్కొక్క పెద్ద కోటలో 200 మంది సైనికభటు లుందురు. చిన్న కోటలలో 169 మంది యుండెదరు. కోటలలో ననేక యంత్రఫిరంగులు రాత్రిని పగలుగా మార్చివేయగల దేదీప్యమాన మగుదీపములును, ఒక కోట కొక కోటరు కందకములును గలవు. కోటలలో ననేకదినముల వఱకు కావలసిన మందుగుండు సామగ్రి భోజన పదార్థములు ఉండునని వ్రాయనక్కఱలేదు. గొప్ప గూరదగ్గనీ యంత్రములను బెట్టుకొని సేనాధిపతి యెల్లప్పుడును మ్యాపులను పరిశీలించుచు తనకు తోచిన ఫిరంగులను కాల్చుటకయి వార్తలను బంపుచుండును. కోటగోడల నానుకొని యేటవాలుగానుండు బయలువద్ద కొకవేళ శత్రువులు రాఁగలిగినను, లేక భూమిలోపలనున్న మార్గములను వారు కనుగొనినను వారిని చెండాడుటకయి ఫిరంగులు సిద్ధముగా నమర్చబడియున్నవి. కోటల మధ్యనున్న భాగము లీ దుర్గసమూహమునందు బలహీనమయినవి. అందుచే 25,000 మంది సైనికులు, వానిని బాగుచేయుటకు యుద్ధమునకు ముందు నియోగింపబడిరి.

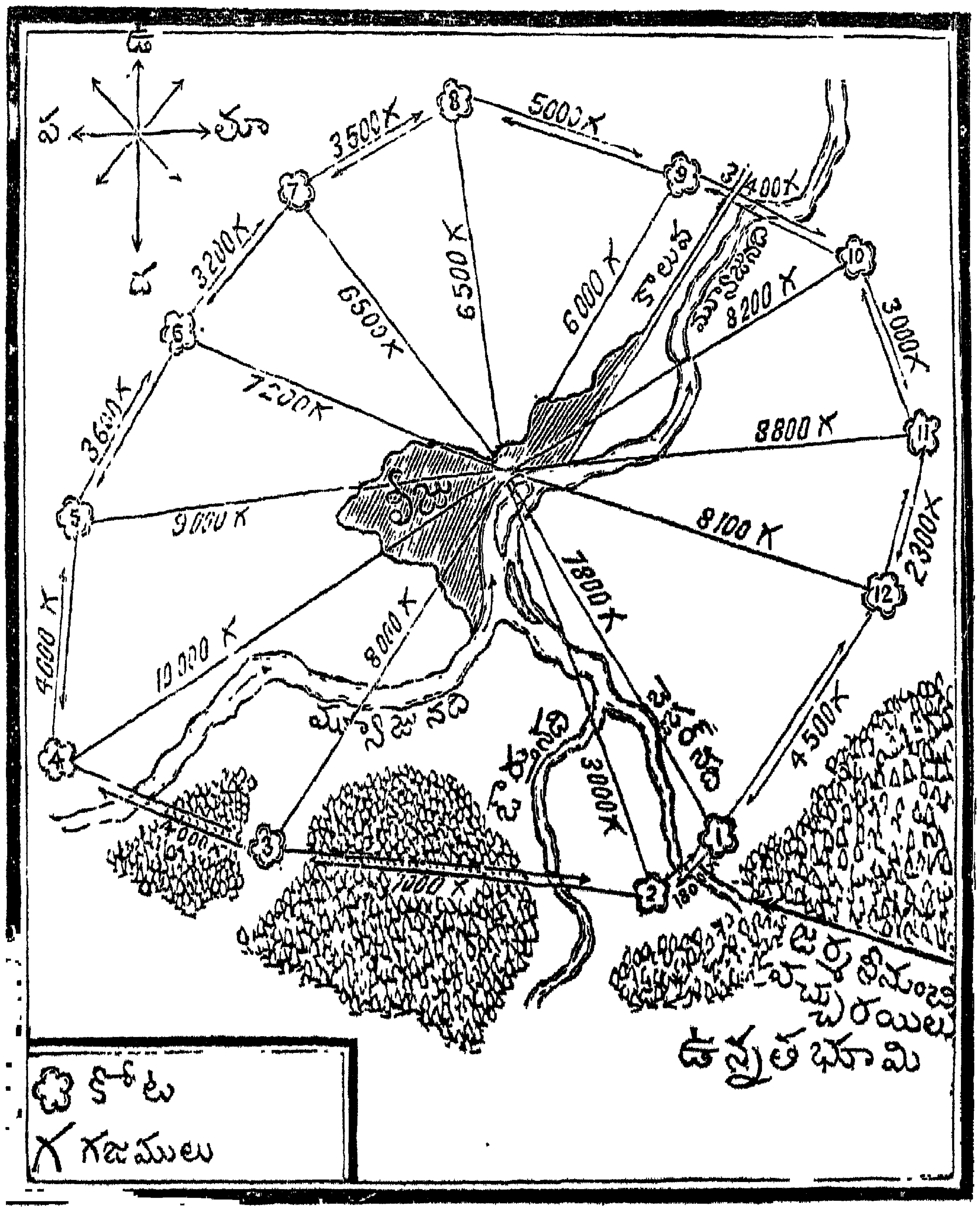
[illegible]

యుద్ధప్రారంభము

ప్యారిసును పట్టుకొనుటకయి జర్మనులు బెల్జియముగుండ వచ్చుచున్నా రనినపిడుగువంటివార్తను వినినప్పుడు బెల్జియము సేనాధిపతులు టెన్నిసు ఆటనాడుటకయి వెళ్లుచుండిరఁట. అంత ఆకస్మికముగా జర్మను వచ్చి [illegible]. 1914-వ సం॥ ఆగష్టు 2-వ తేదీన ఆదివారము సాయంకాలము [illegible] జర్మను ప్రకటన [illegible] సైన్యము [illegible] గురువారము [illegible] జర్మనీను [illegible] జర్మను [illegible] లకు బలిదానముగా [illegible] జెలిసి [illegible]. జర్మని [illegible] బెల్జియమునకు [illegible] సైన్యము [illegible] [illegible] జవాబు [illegible] జర్మను [illegible] [illegible] బెల్జియము [illegible] ము [illegible] జర్మనీకి [illegible] నుండి పోల్లక, స్వాతంత్ర్యగౌరవమును కాపాడుకొనుటకయి, జర్మనీ వగతుల కంగీకరించక, జర్మను సైన్యము నచ్చు నాగులను తేగ గొట్టి, రయిలులను ఎత్తివేసి యుద్ధమునకు [illegible] సన్నిద్ధమాయెను. లీజుకోటల నుండి పారు ఫిరంగులకు అడ్డముగా నెత్తుగా నున్న ఇండ్లన్నియు అధికారుల ఆజ్ఞలచే నగరోపనివాసులచే గాల్చి వేయబడెను. చెట్లు కొట్టివేయఁబడెను. సంరక్షణార్థము [illegible] జర్మను శత్రువులు బెల్జియము [illegible] బెట్టిరి. జనరలు వాన్ ఎమ్మిచ్ జర్మను సేనాధ్యక్షుఁడు.

1914-వ స. 5-వ ఆగష్టు నాఁటి రాత్రి 11½ గంటలకు నిండు వెన్నెల కాయుచుండఁగా లీజునగరము ముట్టడి ప్రారంభమయెను. జర్మనుషెల్సు అమిత ప్రకాశముతో కోటలపయిని పడ మొదలిడెను. బెల్జియము కోటలు తగిన విధమున సమాధాన మిచ్చుచుండెను. ఉత్తరమున పద్దెనిమిదిమైళ్ల దూరమునందున్న వైజు మొదలు లీజుకు దక్షిణభాగమునందున్న ప్రదేశమంతయు గుండ్ల గంగముగా నుండెను. ఉదయము 5 గంట లగునప్పటికి యుద్ధము హోరాహోరిగా జరుగుచుండెను. అప్పటికి ఫ్లెగన్ అను కోటమాత్రము జర్మనుఫిరంగులచే నిశ్శబ్దముగా జేయబడెను. అచ్చట నచ్చట కాల్బలము నడుమను జర్మను అశ్వసేనయు కొంత పనిచేయుచుండెను. ఆ భూమియొక్క ప్రకృతిని బట్టి జర్మనులు బాగుగా దాగియుండుట కనుకూలము లనేకము లుండెను. అయినను జర్మనుల యుద్రేక మనేకపర్యాయము లడఁగింపఁబడెను. 9-వ బెల్జియము పటాలములవారు రాక్షసులవలె పోరిరి.

బెల్జియను లీ విధముగా బోరుచున్ని జర్మను సేనాధిపతి అనుకొనలేదు. 1 లక్ష 20 వేలసంఖ్య జర్మను సైనికులను మూడువేల బెల్జియము సైన్యము 35,000 నుండి రుధుకొన్నాయి. జర్మనులు ప్రవేశించిన ప్రతిస్థలములోను 17,000 నుండి జర్మనులను 5000 మంది బెల్జియనులు మట్టుకే తాకి గొడించుచుండిరి. ... జర్మనులు కోటలలోని ఫిరంగులచే, కొండలలోని గన్లనుండి ... బడుచుండిరి. శత్రువులు సామీప్యమునకు వచ్చినప్పుడు బుల్లెట్లను తినుచుండిరి. అనేకపర్యాయములు బెల్జియను సేనానాయకులు తమపైనిరుల యత్నిం యుద్ధ సంగర్షను ... వచ్చుచుండెను. జర్మనులను కోటలప్రక్క మైదానము వఱకు గానిచ్చి అచ్చటఫిరంగులను కర్ణపాతము వలె బెల్జియనులు కురిపించి ధ్వంసము చేసిరి. ఒక్క బార్బోన్ కోట ప్రక్కన పేరిన జర్మను శవములఎత్తు నాలుగడుగు లయి యుండెనట! ఇచ్చట భంగపాటు నొందిన జర్మను సేనాని ఎట్టి రక్షణమును లేని లీజు పురజనుల గృహముల మీద షెల్లులను విడువ ప్రారంభించెను. శాంతిజీవనులగు పురజనులిందుచే చాలమంది చంప

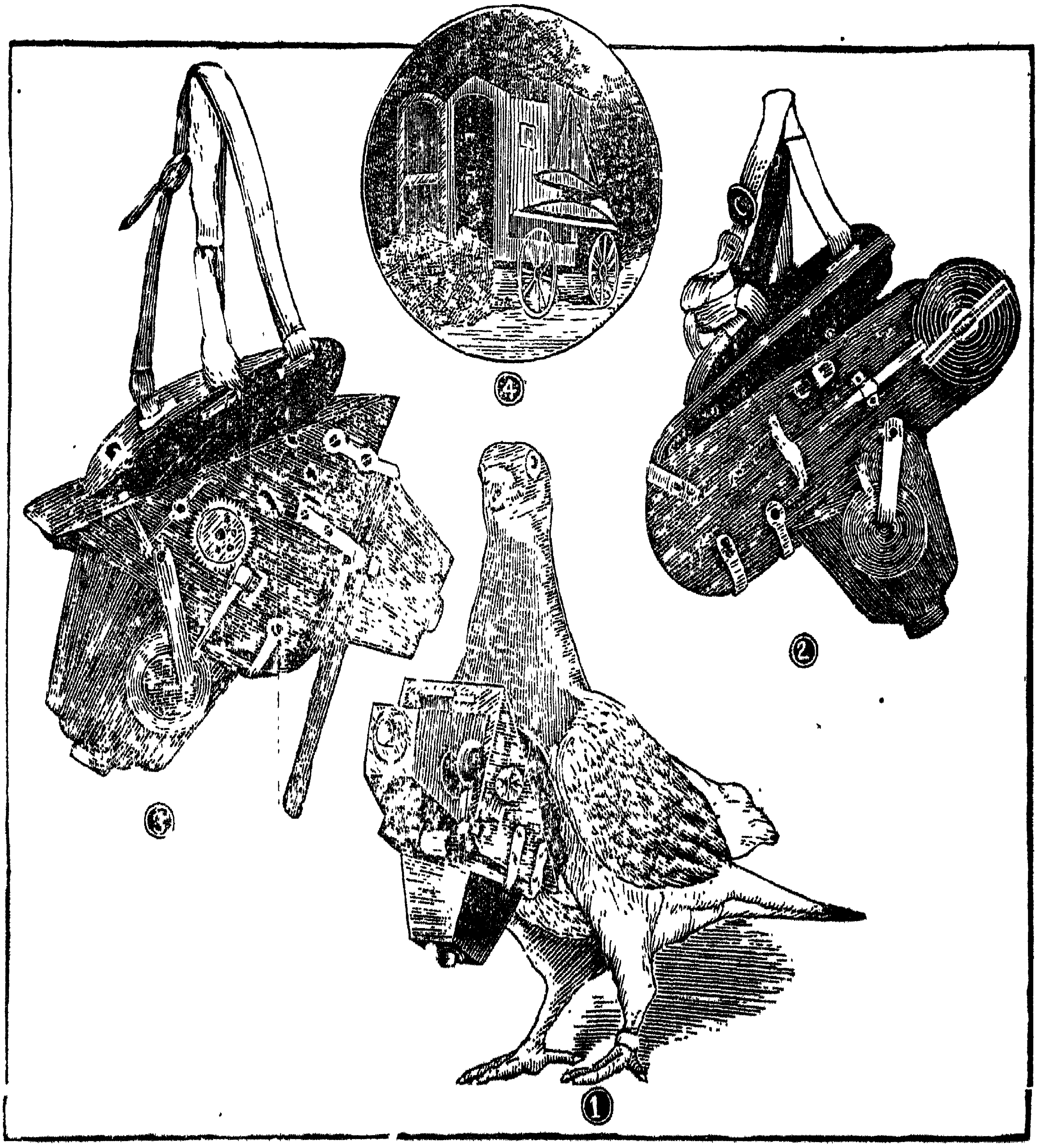

లీజుకోటలు-ఒక్కొక్కకోటనుండి యింకొకకోటకున్న దూరము

బడిరి. కాని పురజనులు భయభ్రాంతులు కాలేదనుటకు నొక్క యుదాహరణము చాలును. బుధవారమునాఁటి రాత్రి ఫిరంగి ధ్వనులతో నగరమంతయు ప్రతిధ్వనించు చుండగా లీజు విశ్వవిద్యాలయమున వారు ... సాంవత్సరిక పరీక్షలను శాంతముతో జఱుపుచుండిరి.

మరునాఁడు జర్మనుల బలము వృద్ధి యాయెనది. వారు కురిపించిన ఫిరంగిగుండ్లకు మితిమేరలేదు. బెల్జియము సేనాధిపతి జనరలు లీమెన్ నగరము చుట్టునున్న కందకముల నన్నింటిని తుపాకి మందు పెట్టించి ధ్వంసము చేసెను. ... సైన్యము ... ఎడమ భాగమునకు తీసికొని వెళ్లెను. ... కండ్లకు గంతలు కట్టబడిన యొక జర్మను సేనాధికారి జనరలు లీమెన్ గారికడ్డకు జనరలు ఎమ్మకుగారి సందేశమును దీసికొని వచ్చెను. ఆ యుత్తరమున కోటలను జర్మనులకు వశము చేయవలసినదనియు, అధిక నష్టమును బెల్జియనులు పొందుటవలన లాభమేమియు లేదనియు, అందువలన సేనాని యొప్పుకొనని నగరమును కోటలను ... చుట్టబడించుట ఆరుగంటలకు ప్రారంభింపబడునని జెప్పెను. జనరలు లీమెన్ గారు ఆ సేనాని ... దగిన జవాబొసంగెను. "కోటల నేనెప్పటికి వశము చేయను. పట్టణము గతి యేమైనా దాని త్రోవ దానిది." అంతట జర్మను సేనాధికారి వచ్చిన విధమున ... లేచి పోయెను.

అంతట పురవాసులనుపయి ఫిరంగిధారలు కురిసెను. వారి కష్టములు వర్ణనాతీతములు. అనేకులు ... అనేక సంసారములు పల్లెలతో ... అనేకులు ... ప్రజలీదినము నిరాధారులయిరి. రమణీయములయిన పిల్లలు ... లీజు నగరము ... శ్మశానవాటికవలె దోచుచుండెను. శుక్రవారమునాఁడు 11-½ గంటలకు ఎవరి పీనుగలను వారు పాతిపెట్టుటకయి 24 గంటలు యుద్ధమాపవలసినదని ఎమ్మకుగారు కోరిరి. ఇప్పటికి 25,000 మంది జర్మనులు చచ్చిరి. ప్రతి బెల్జియము సైనికునికిని ముగ్గురు జర్మను సైనికులు చచ్చి పడియుండిరి. ఒక్కసారి యుద్ధమాపవలసినదని యడుగుటకు నిజమగుకారణము జర్మను సైనికులు కాహారము లేక కడుపు మండుచుండుననట. జర్మనీనుండి భోజనపు వేగనులు సకాలమునకు రాలేదు. కాని చుట్టుప్రక్కలనున్న బెల్జియము గ్రామస్థులు జర్మనులకు అన్నము పెట్టి ఆకలి దీర్చిరి.

యుద్ధసమయములందు పెంపుడు పావురములను వార్తల నంపుటకును శత్రువుల గుట్టును కనుఁగొనుటకును బంపువాడుక గలదు. పావురములను వెంటను తీసికొనిపోయి మూఁడు నాలుగు వందల మైళ్ల దూరమున వానిమెడలో చీట్లను కట్టి వదలిన నవి స్వస్థలములు జేరును. ఆయుత్తరములను జదువుటవలన స్వపక్షపు స్థితి తెలియును. శత్రువులగుట్టును గనుఁగొనుటకై పావురములమెడయందు ఫోటోగ్రాఫులను తీయుపెట్టెలను గట్టుదురు. అవి మిక్కిలి చిన్నవిగనుండును. వానికి స్వతస్సిద్ధముగ బొమ్మలను దీయు మర లమర్పబడియుండును. పిట్ట యెగురునప్పుడు రెండుమూఁడునిమిషములకొకసారి ఫోటో పడును. ఆ ఫిలుమునుండి ఫోటోలను తయారు చేయుటకై నం 4. సాధనము చేయబడినది. ఇట్టి సాధనములను జర్మను వేగులవాండ్రు పరదేశములలోని రహస్యములను గనుఁగొనుటకు వాడుచుండిరని ప్రతీతిగలదు. కోటలమీఁద నెగిరెడిపావురము లిపుడు కాల్చి చంపఁబడుచున్నవి. నం 2. కామిరాలో క్రింది వస్తువులు మాత్రము ప్రతిబింబించును. పావురముమెడయందున్న కామిరాలో క్రింద నెదుట నున్న వస్తువులు ప్రతిబింబించి బొమ్మలేర్పడును.

లీజుకోటలను వదలిపెట్టి ఆప్రాంతములనున్న గ్రామములో జర్మను సైనికు లేమిచేసిరో యిచ్చట వివరించెదము. లీజుకోటల ముట్టడి కవసరము లేని సేనను జర్మను సేనాని రెండు యుద్దేశములతో చుట్టుప్రక్క గ్రామాదుల మీఁదికి బంపెను. మొదటి యుద్దేశము ప్రజలను నానాబాధలు పెట్టి జర్మనులనిన వారికి కలలయందయిన భయము కలుగఁజేయుట. రెండవ యుద్దేశ మీగ్రామాదులను సంరక్షించుట కయి జనరలు లీమెన్‌గారు పంపినవారి [illegible] సేనను ఓడించుట. టాంగ్రెసు మొదలు హైర్లెమాంటు వఱకును ఈ జర్మను సేన పాడుచేయని గ్రామము గాని, అచ్చటి ప్రజలు, సైనికు లయిన నేమి, కాకపోయిన నేమి, శత్రువులతో [illegible] వలె పోరాడని వారుగాని లేరు.

ప్రతిచోటను సంఖ్యాధిక్యత గల శత్రుసేనమీఁద కొద్దిపాటి బెల్జియము సేన, బెల్జియము పౌరులు పోరాడవలసి వచ్చెను. ఈవిధముగా హాన్నటు వద్ద, నెయింబ్రోండవద్ద, డూర్మేలు గ్రామము వద్ద, బోస్టువద్ద, ఓక్సు మేలువద్ద, పోరాటములు జరిగెను. కొన్ని చోట్ల బెల్జియనులు జయించిరి. కొన్నిచోట్ల జర్మనులు జయించిరి. కాని తెగులఁబడని యిల్లుగాని, నష్టము పొందని సంసారముగాని, ధ్వంసముగాని పంటభూమిగాని, తుపాకిగుండ్లను పొట్టలో లేని చెట్టుగాని జర్మను రాక్షసులు వెళ్లిన ప్రదేశములందును లేదు.

ఉల్లాను లను జర్మను అశ్వసైనికులు బెల్జియములో ప్రవేశించుట

హేలెన్ పోరు

హేలెన్ పట్టణమువద్ద సుమారుగా పెద్ద దనవలసిన పోరు జరిగినది. జర్మనులు నదీ వారధిని దాటుచుండగా అదివర కచ్చట పెట్టబడిన తుపాకిమందు భగ్గున ప్రేలెను. అనేకశత్రువులు నష్టమయిరి. కాని జర్మనులు సరకు చేయక, పడిపోయిన తమ పీనుఁగులమీఁదనే గుఱ్ఱములను నడిపించి నదిని దాటిరి. ఒకస్థలమును పట్టవలయుననిన జర్మనులకు ఎంతమంది మృతినొందవలసినను లెక్కలేదు. పడిపోయిన వారి శవముల మీఁదనే నడచిపోయెదరు. జననష్టము నెప్పుడు వారు తలంపరు. “ఈ బెల్జియనులకు కొద్ది నష్టము కలిగినను చాలును. వారి సైనికుల సంఖ్య అల్పము. మేము జర్మనులము. ఒక్కతావును పట్టుటకు 10 లక్షల మంది స్వంత సైనికులను నాశనము చేయవలసి వచ్చినను చేసెదము; చేయగలము. మాకు కావలసినంత సైన్యము గలదు. [illegible] మేము గణింపము.” అని [illegible] జర్మను సేనాధిపతి [illegible] యుండుటయే వారి సాధారణ సైనికుల ప్రాణములు వారికి నిర్లక్ష్యభావముతో [illegible] బెల్జియము సైనికులు 7000 మంది [illegible] జర్మను [illegible] వరుసగా [illegible] వండవచ్చును. జర్మనులు [illegible] సమయములో [illegible] పోరాడెనని తెలియ నక్కరలేదు. బెల్జియనులను ఘోరముగా [illegible]. 3000 జర్మనులు, 300 మంది బెల్జియనులు [illegible] కీర్తిశేషులయిరి. [illegible] మధ్యాహ్నము [illegible] యుద్ధ [illegible] తీవ్రముగ జరుగుచుండెను. సాయంత్రము [illegible] లేక జర్మనులు గుఱ్ఱపుసేనను యుద్ధ[illegible] నిలిపిరి.

[illegible] గ్రామము వద్దకు జర్మను సేనలోని 17వ [illegible] గుఱ్ఱపు [illegible] ఫిరంగులను, [illegible] గన్నులను తీసికొని వచ్చెను. ఈ గుఱ్ఱములు నడచుటకు వీలులేకుండను [illegible] అడ్డంకులను బెల్జియనులు కల్పించిరి. ఇచ్చట జర్మను సేనాని బెల్జియము లెఫ్టినెంటు వాన్ [illegible] అను సేనాని గుఱ్ఱపు [illegible]. జర్మను [illegible] బెల్జియను సేనలో [illegible]. [illegible] జర్మనులు [illegible]. [illegible] గ్రామము [illegible] జర్మనులు [illegible] ప్రవేశించిరి. అన్నము [illegible] గృహస్థుల [illegible] అన్నము [illegible]. [illegible] కావలసినంత [illegible] త్రాగిరి. [illegible] త్రాగుబోతు[illegible] తెలియక గుఱ్ఱముల నెక్కి వీధులలో స్వారీ చేయుచు [illegible] తుపాకులను ప్రేల్చి నిరపరాధులను, [illegible] అన్నము పెట్టిన వారను నగరు కుటుంబీకులను జంపిరి. [illegible] అను నతనిచే వ్రాయఁబడిన కీర్తన నీ అశ్వసైనికులు పాడుచుండిరి.

“ప్రతితుపాకి దెబ్బకును ఒక గప్యావానిని, ప్రతి బల్లెపు పోటుకును ఒక ఫ్రెంచివానిని, కడతేర్పుము.” కాని యీ వీధిలో జంపబడుచున్నది పరాక్రములగు శత్రువులు గారు, నిరాయుధులగు శాంతపురవాసులు. “మేమందరము సుఖముగా నున్నాము” అని చుట్టుగ్రామముల ప్రజలకు టెలిఫోను ఇండని ప్రజలను నిర్బంధపెట్టగా వారు సరే నని టెలిఫోనులవద్దకు వెళ్ళి జర్మనులకు తెలియని

THE FAMOUS FRENCH 75 MILLIMETRE GUN

ఫ్రెంచివారి సుప్రసిద్ధమైన 75 మిల్లిమీటరు ఫిరంగిలో
సంగ్రామము చేయుచుండుట

A GERMAN GUN DESTROYED BY 75 MILLIMETRE

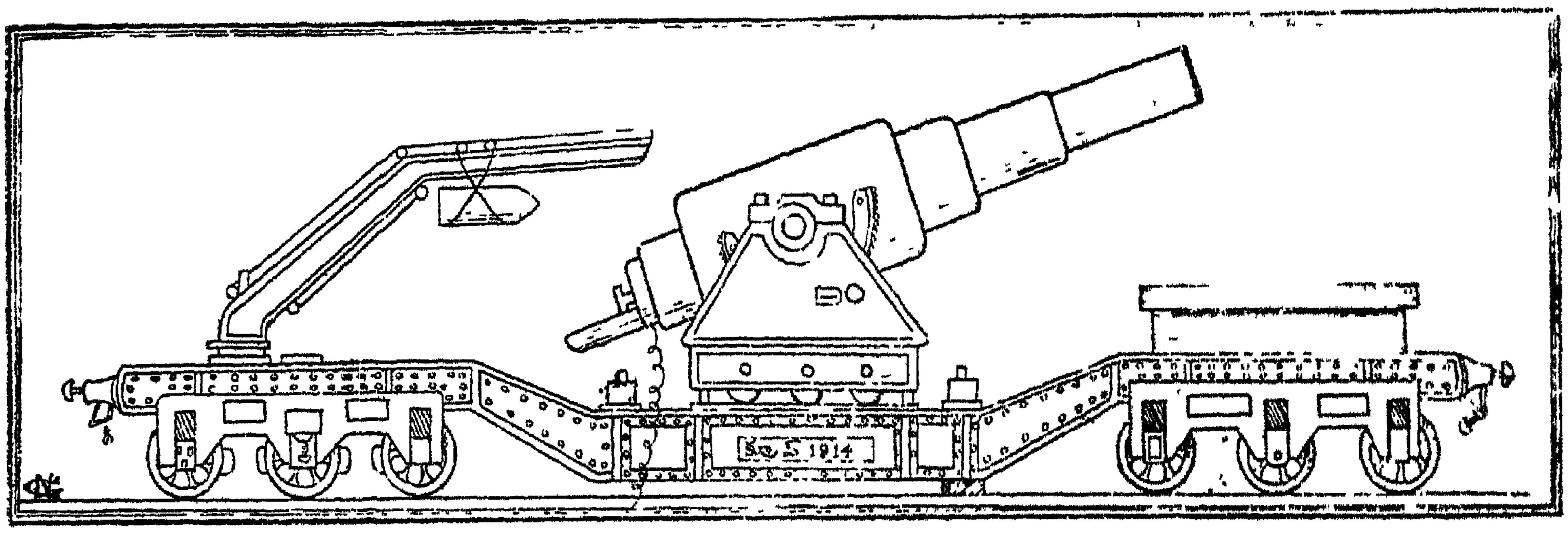

పై యుద్ధములో జర్మను ఫిరంగి
తుపాకులను ధ్వంసము చేయుట

ఈ 75 మిల్లిమీటరు ఫిరంగిని ఫ్రెంచి కిల్లింగన్ అని పిలిచెదరు. దీనికంటె త్వరితముగా గుండ్లను పేల్చు ఫిరంగి యూరఫులో మరెవరికిని లేదు. గుండువిడువబడగానే ఇతరఫిరంగులవలె యిది వెనుకకు ముందుకు కదలదు. ఇతరఫిరంగులలోవలె ప్రతి మూడు లేక నాలుగుగుండ్లను కాల్చినతరువాత వానిని కూర్చవలసినపనిలేక ఒక్క-పర్యాయ మనేకమును కూర్చి యుంచవచ్చును. ఈగుండ్లు నాలు పెద్దవి ఒక్కటన్ను బరువుండును. ౧ అడుగులకు తక్కువగాకుండ పొడవుండును. 8 మైళ్ళదూరము పోగలవు.

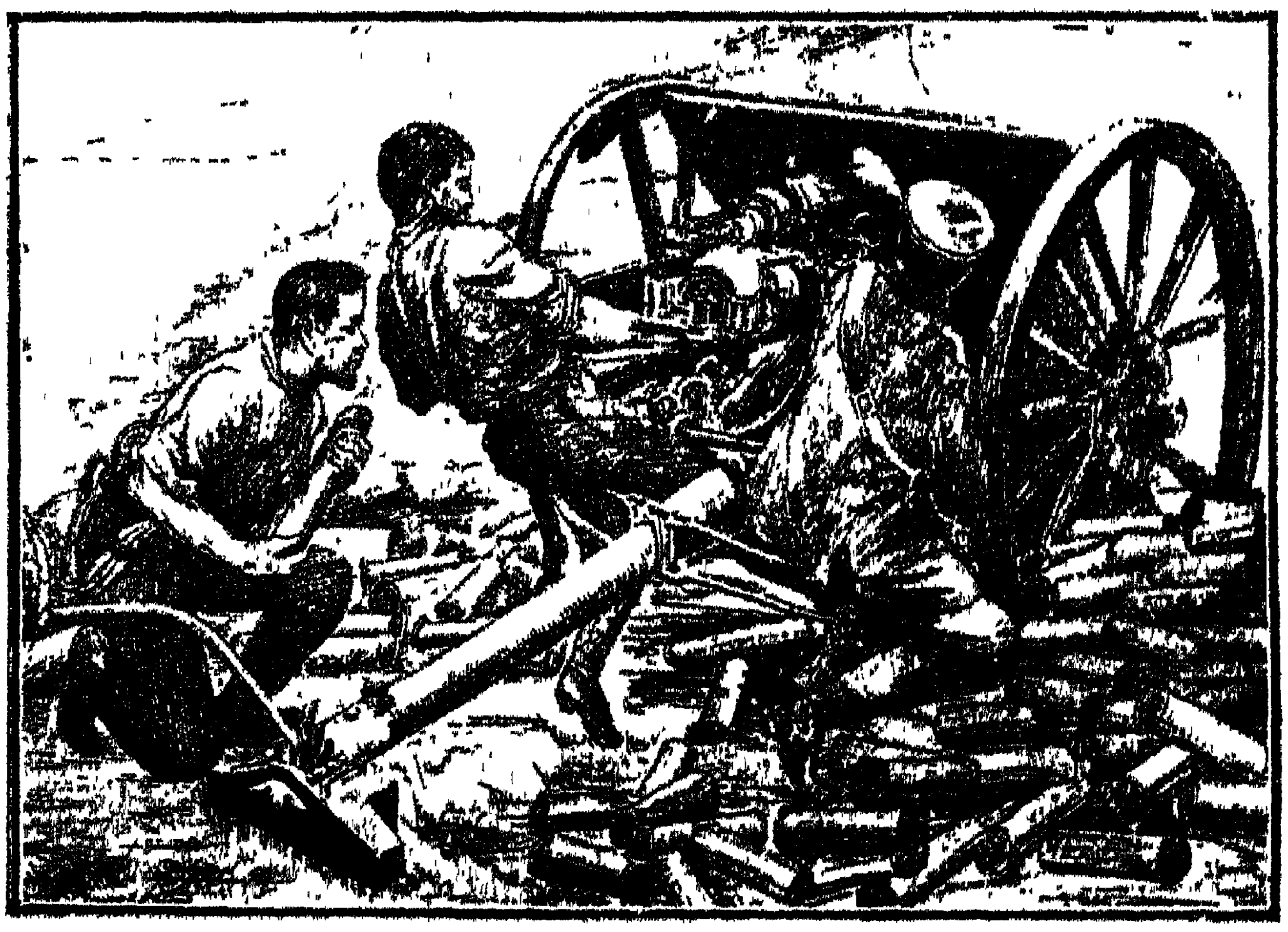
P

THE 42 C. M. KRUPP HOWITZER

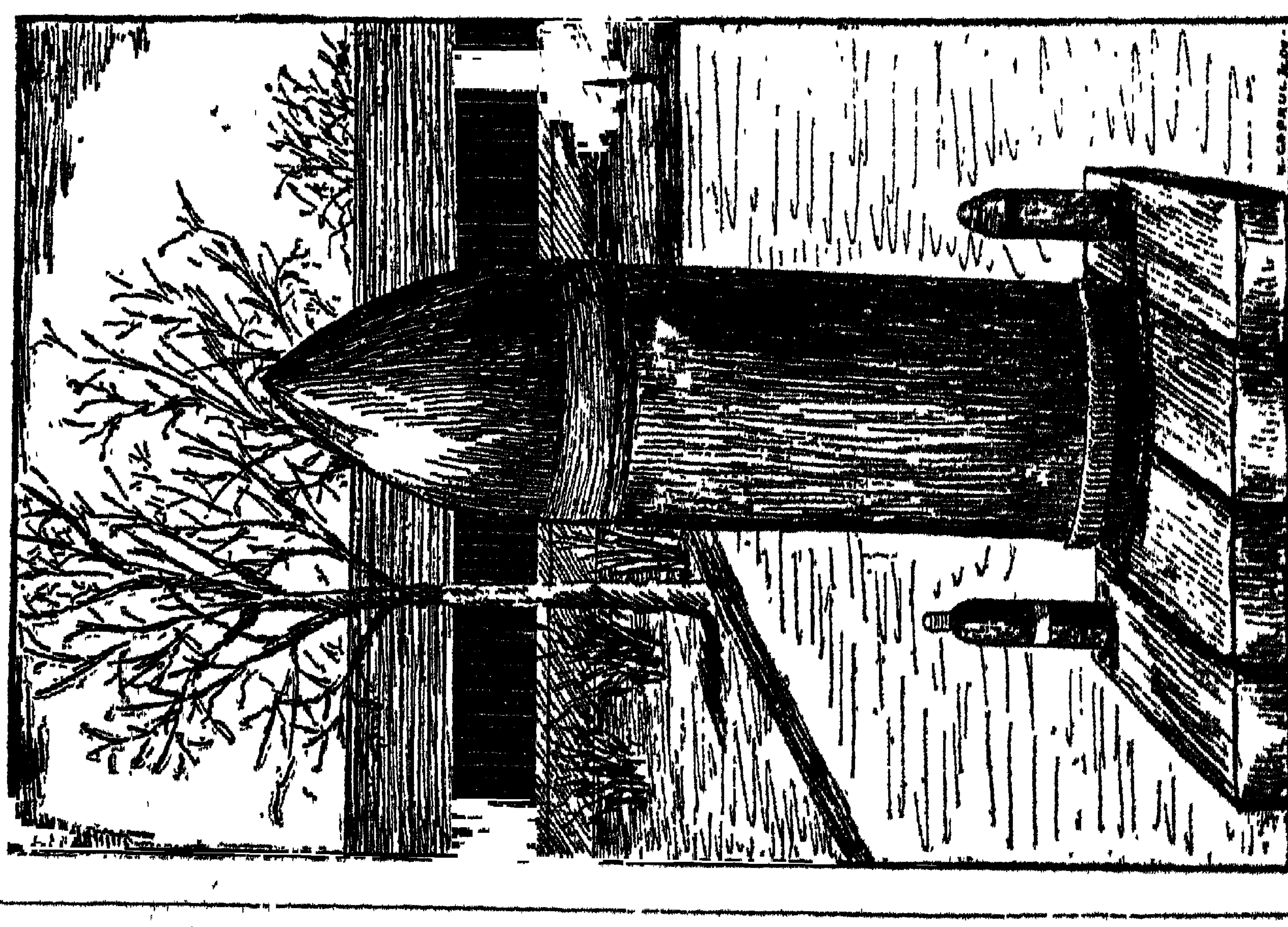
42 సెంటిమీటర్ క్రుప్ హావిట్జర్ ఫిరంగిని రైలుమీద పెట్టిపంపుట

IN ACTION

ఫిరంగిని సైనికులు ప్రయోగించుట

A SHELL FROM 42 C.M.

ఫిరంగినుండి ప్రయోగింపబడిన గుండు

జర్మను 42 సెంటిమీటరు ఫిరంగినుండి ప్రయోగింపబడిన యీ రాతిసిగుండు (సాధారణముగా ఒక మనిషియెత్తు) 5 అడుగు లున్నది. 7½ మైళ్ల దూరమునుండి వచ్చి వర్డన్ కోటవద్ద పడినది. కాని బ్రద్దలుకాలేదు. దీని బరవు ఒక్కటన్ను 188 రతులు తక్కువగా నున్నది. ఇది ఫ్రెంచివారి వశమున నిప్పుడున్నది.

చెప్పిరి. కావలసినంతవఱకు దోచుకొని ఆగ్రామమును ఈనవనాగరకులు వదలిపోయిరి. ప్రజలును వీరి బాధలను పడజాలక కొద్దిపాటి జర్మను గుఱ్ఱపు దళముగాని సైనికులు గాని చేతిలో చిక్కినప్పుడు బెల్జియనులును వారిని తగినరీతిని పగాభచించు చుండిరి.

డినాంటు, లీజు, లోవేన్ యుద్ధము

లీజుపట్టణము పడినను కోటలన్నియు వశము కానందున జనరలు ఎమ్మిక్ గారు పురబహిర్భాగమున నివసించుచుండిరి. 14-వ ఆగస్టు తేదిన ఫ్రెంచిసైన్యములు బెల్జియనుల సహాయార్థము వచ్చుచున్నవనియు, వారివారి యుద్యోగీయులు యుద్ధక్రమమును గురించి పరిష్కరించుకొనిరనియు తెలిసినది. 13 ఆర్మీకోరులు (కోరు అనగా 40,000 సైనికులు) ఫ్రాంసును వదలి బెల్జియము రక్షణార్థమై వచ్చుచున్నారనియు వదంతులు పుట్టెను.

డినాంటు యుద్ధము

బెల్జియములోని ఈ డినాంటుకును ఫ్రెంచివారి సరిహద్దు గ్రామమగు గివెట్ కును దూరము 14 మయిళ్లు మాత్రమే. ఇది మ్యూజునది కుత్తరమున నున్నది. ఇచ్చటికి కొంత ఫ్రెంచిసేన పంపబడెను. ఇంతకుముందిచ్చటనున్న బెల్జియముసేనకు సరియైన తుపాకులుగాని ఫిరంగులుగాని లేవు. జర్మనులు 15-వ ఆగస్టు తేదిన మ్యూజునదికి క్రిందిభాగమున దాటి నామూరుమీదికి వెళ్లవలయునని ప్రయత్నించు చుండిరి. ఫ్రెంచివా రాకస్మికముగా నిచ్చోట తాకబడినను ధైర్యముతో పోరాడిరి. ఒక ఫ్రెంచిసేన అరగంటలో నాలుగు మయిళ్లు పరుగెత్తుకొని వచ్చెను. ఫ్రెంచివారు జర్మనుల పతాకమును గురిపెట్టి కాల్చి పటాపంచలు చేసిరి. ఇచ్చట ఫ్రెంచివారికి తాళజాలక డినాంటు శోకమయిలు పయిగా నదిని దాటుటకయి జర్మనులు వెళ్లుచుండిరి. ఇచ్చట తాత్కాలిక వారధి కట్టి దాటుచున్న జర్మనులు ఫ్రెంచివారి ఫిరంగులకు సరియయినగురి యయిరి. వంతెన ముక్కలుముక్కలుగా చేయబడెను. అనేకులు శత్రువులు జలమరణమును బొందిరి. కాని మధ్యాహ్నము రెండుగంటలకు జర్మనులు డినాంటుపట్టణమునే ముట్టడించిరి. వారిని ఆపుట కెవరికిని శక్తి లేకపోయెను. ఇచ్చట ఫ్రెంచివారి అరపటాలము యోడింపబడెను. దుర్గముపయిని జర్మనులు తమ పతాకమును పాతిరి. దుర్గమునుండి మెషీను గన్నులను ప్రయోగించి నిరపరాధులగు పురజనుల ననేకులను చంపిరి. ఇంతలో ఫ్రెంచివారికి కావలసిన సేన మోటారు బండ్లలో రాగా సాయంకాల మయిదుగంట లగునప్పటికి నది కిరు పార్శ్వములను నతి తీవ్రముగా జర్మనులకును, ఫ్రెంచివారికిని పోరు జరుగుచుండెను. దుర్గముమీది జర్మనుపతాకమును రెండు పర్యాయములు గురిపెట్టి కొట్టి ఫ్రెంచివారు ఆకసములో నెగురునట్లు చేసిరి. ఫ్రెంచి 75-వ నెంబరు ఫిరంగులు శత్రువులను భస్మముచేయుచుండెను. జర్మనువారి 7-వ కోరు (40,000 సైన్యము) రెండుగా చీల్చబడి ఒకటి గివెటుప్రక్కకును రెండవది అన్నీప్రక్కకును పరుగెత్తెను. సాయంకాలము 7 గంటలకు డినాంటులో శత్రువులు లేరు, బోవెన్సు సీనే గ్రామములకు మధ్యనున్న నదీతీరమునందు జర్మనుపీనుగులు 3000, లెక్కింపబడినవి. సుప్రసిద్ధమైన కెయిజరుగారి ఇంపీరియలు గార్డు ఈయుద్ధములో నామమాత్రావశిష్టమయ్యెను.

లీజుకోటలు పడకుండుట

ఈకోటలు జర్మనుల వశము కానందున జనరలు వాన్ ఎమ్మిక్ ఆత్మహత్య జేసికొనెనని వదంతులు పుట్టెను. లీజునకు కొంతదూరమందుండి 41,000 జనసంఖ్యగల సెరెంగువద్ద కఠినయుద్ధము జరిగెను జర్మనులు రూడూ వెసర్టు స్థలమునుండి తరుమబడిరి. ఇచ్చటనే 71-వ జర్మను కాల్బలమునకు సేనాధిపతియగు ప్రిన్సు విలియం ఆఫ్ లిప్పి గారును, ఆయన పదునాలుగువత్సరముల తనయుడును కీర్తిశేషులయిరి. లీజు సేనాధిపతియగు లీమెన్ గారికి ఒక షెల్లువలన గాయము తగిలినను పడకకుర్చీలో కూర్చుండి యుద్ధవిధానమును నడుపుచుండెను. ఈ పట్టణమున కంలికును ఫ్రెంచి ప్రెసిడెంటు గారగు పోయిన్ కేరుగా రింత ధైర్యోత్సాహములతో బోరినందునకయి క్రాస్ ఆఫ్ ది లీజియన్ ఆఫ్ ఆనర్ అను గౌరవమును నొసంగి సన్మానించిరి.

యుద్ధస్థితి

డినాంటు యుద్ధమునాటికి బెల్జియములో స్థితి యీవిధముగా నుండెను:—లీజ్ కోటలుకొన్ని శత్రువుల వశ మింకను కాలేదు. నామూరుమీద జర్మనులు వెడలలేదు. మ్యూజు నదీప్రాంతమున ఫ్రెంచివారిప్పుడే చూపిన సాహసమును బట్టి గొప్పగా సహాయము లగుదురను నమ్మకము కలిగినది. ఆంట్వెర్పు అభేద్యమయిన దుర్గముగా బరిగ్రహింపబడుచుండెను. ఒకవేళ జర్మనులు ఈ కోటను సమీపించినను కాలువలను తెరచి నీళ్లలో ముంచివేయవచ్చు ననుధైర్యము బెల్జియనుల కుండెను. బ్రుసెల్సుముఖ్యపట్టణము కోటలను గలదికాకపోయినను, దానికిని శత్రుసేనకును మధ్య, బెల్జియను సేనలో నతి పరాక్రమవంతమయిన పటాలము లున్నవి. ఇంగ్లీషువారును బెల్జియనులకు సహాయము చేయుటకు వచ్చుచున్నారు. కాని తత్కాలము జర్మనుల ఉగ్రము ఆపబడినను అనేక లక్షల సైన్యమును దొర్లించగల శక్తి వారికి గలదని బెల్జియనులు చక్కగా గుర్తెంగియుండిరి.

జర్మనుల విజృంభణము

మ్యూజునదిని నూతనసేనలతో హైవద్దదాటి లీజు, నామూరులకు మధ్యనున్న బెల్జియను అశ్వసేనను పారదోలి 2 లక్షలమంది జర్మను సైనికులు పశ్చిమమున బ్రుసెల్సు ముఖ్యపట్టణమును పట్టుటకయి చనుచుండిరి. జర్మనుసమూహములముందు నిలువజాలక అతి పరాక్రమముతో బోరినను, బెల్జియనులు వెనుకకు తగ్గిపోయిరి. గీటు బెట్టువద్దను, బూడింజక్ వద్దను అశ్వసైనికులకు పోరు జరగెను. రణరంగముఆరుమైళ్ల పొడవుండెను. కాని శత్రుసేన అత్యధికమగుటవలన బెల్జియనులు చాల సేపు పోరి, గొప్పనష్టమును గలిగించి మరింత వెనుకకు తగ్గిరి. తరువాత డీస్టు, ఏర్ షాట్, టిర్లెమాంట్, లోవేన్

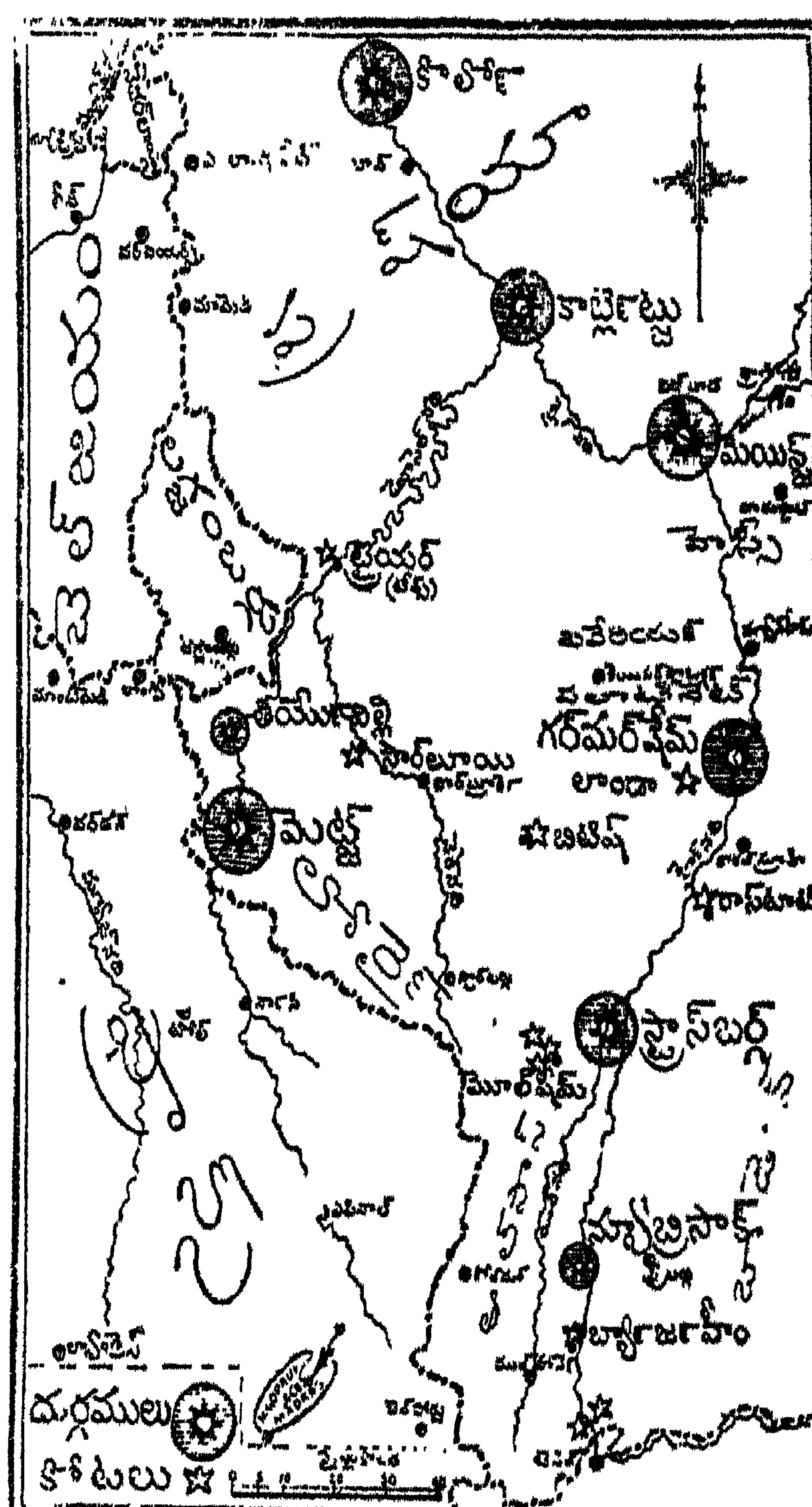
బెల్జియను అశ్వసైనికులు 'సెటు బెట్టు' వద్ద జర్మనుల నెదుర్కొనుటకయి పోవుట

పటణముల మీఁద ఎడతెగక జర్మను ఫిరంగుల ధార కురిసెను. టిర్లమాంట్ బ్రుసెల్సునకు 28 మైళ్ల దూరమందే కలదు. ఇచ్చట ఘోరమయిన యుద్ధము జరగినది. మంగళవారమునాఁటి రాత్రి ఎనిమిది గంటలకు నిప్పంటుకొని టిర్లెమాంటును, ఒక్కగంట పిమ్మట డీస్టును మండసాగెను. అనేక గ్రామములు చుట్టు ప్రక్కన తగులబడినవి. కాని యుద్ధము జరుగుచునే యుండెను. తరువాత బెల్జియనులు లౌవేన్ నగరము వఱకును పారిపోయి అచ్చట యుద్ధమున కుపక్రమించిరి. ఈ యుద్ధములో మూడవ బెల్జియము సేన 600 మంది దిగంతముల వఱకును ప్రఖ్యాతిని గడించిరి. ఈ గుఱ్ఱపుదళము 10000 జర్మను కాల్బలము మీఁద దుమికి పెక్కువందలను చంపిన తరువాత ఏడుగురు తప్ప మిగిలిన వారందరును వీరస్వర్గమున కేఁగిరి.

ఆరాత్రి పెక్కుమంది జనులు దిక్కులేక బ్రుసెల్సు నగరము నకుఁ బోవ మొదలిడిరి. బెల్జియము రాజు అల్బర్టుగారు ఒక్క అంగరక్షకునితో తమ మోటారుబండి నెక్కి పెక్కుతావుల దిరుగుచు జనులకు ధైర్యమును బురికొల్పుచు, సైన్యము ప్రాణ ముండువఱకును పోరాడునట్లు చేయుచుండిరి. ఒక సైనికుఁడు శ్రీవారిని "మహారాజా" అని సంబోధించఁగా వాని చేతిని బట్టుకొని చిఱునవ్వు నవ్వుచు నన్నట్లు పిలువకుము. మన మందఱిప్పుడు చెలికాండ్రము. నన్ను "అల్బర్టు అని పిలువుము" అని శ్రీవారనిన మాటలు జేళవుంచెట నెట్లో తెలిసి వారియందు ప్రజలకున్న ప్రేమ యెట్టిదో స్పష్టమగుచున్నది. లెఫ్టినెంటు హెన్కెన్స్ట అను నతడు ఫిరంగులతో నిండిన యొక మోటారుబండిని ప్రతియుద్ధము మొక్క జర్మను సైనికులను సంహారమొనర్చెను. ఇంకొకసారి సుమారు డెబ్బది మందిని నొక్కడే చంపుట సుప్రసిద్ధము.

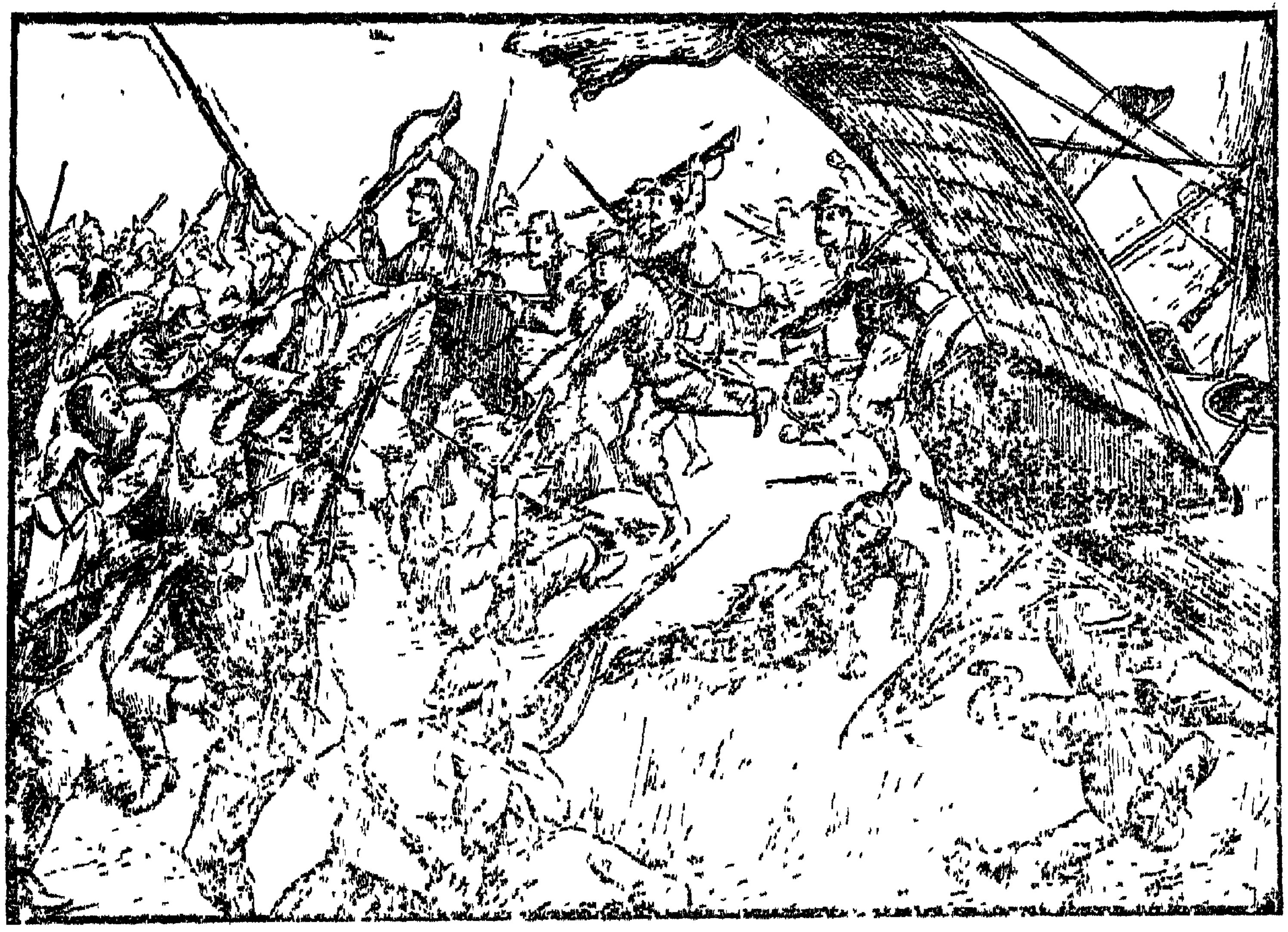
అల్సేస్ లోరైన్

ఫ్రాన్సుమీఁది దాడి వెడలుటకు జర్మనులకు రెండు మార్గములు కలవు. మొదటిమార్గము ఉత్తరమున బెల్జియము, లక్సెంబర్గులకును, దక్షిణమున స్విట్జర్లండుకును మధ్య ఫ్రెంచి-జర్మనీవారి సరిహద్దుగానున్న రెండువందల మైళ్లపొడవు గలభూమి. రెండవమార్గము బెల్జియములో ప్రవేశించి ఉత్తర ఫ్రాన్సును నాక్రమించుకొనుట. కాని యీ రెండువందల మైళ్ల సరిహద్దులలో ప్రతి మూఁడు మయిళ్లకును అభేద్యములగు కోటలను ఫ్రెంచివారు కట్టిరి. ఈకోటలలో వర్డన్, టూల్, ఎపినాల్, బెల్ఫోర్టు అనునవి ఒకటిక్రింద నొకటి గలవు. వీనిలో 10 లక్షల సైన్యము సకల యుద్ధపరికరములతో జర్మను లెత్తి వచ్చినయెడల ఓడించుటకయి సర్వసిద్ధముగా నుంచఁబడెను. ఒక కోటకును నింకొక కోటకును మధ్యనున్న స్థలములో జర్మనులు పోవుటకు వీలులేనట్లు దూరము పోగల ఫిరంగులు ఉంచబడినవి. ఇచ్చట

ఫ్రెంచి, జర్మను సరిహద్దులు. వానియందలి కోటలు

మ్యూజునదిని దాటుట మరియొక పెద్దయిబ్బంది. దేశప్రకృతి దండెత్తివచ్చు సైన్యమునకు గొప్ప ఆటంకములను గలిగించునట్టిది. ఈ పేజిలోని మ్యాపులో జర్మను ఫ్రాంసు సరిహద్దులు, వానియందు గల కోటలు, ఆల్సేస్ లోరైన్ రాష్ట్రములు చూడ నగును. ఈ మార్గమును బట్టిన యెడల నష్ట్యము కోట బడుటయేయని బెల్జియము త్రోవను బోవుటకయి జర్మనులు నిశ్చయించిరి. బెల్జియమునకును ఫ్రాన్సునకును మధ్యనున్న సరిహద్దులలో కోటలు గట్టబడలేదు. కారణము శత్రువులుముందుగా బెల్జియనుల నోడించు అవసరముండు ననియు, ఇంతలో ఫ్రెంచి సైన్యములను సిద్ధము జేయుటకయి కాలముండుననియు ఫ్రెంచి ఇంజనీయరులు తలంచుటయే. అదిగాక బెల్జియముమీద ఎవరును పడకూడదని యొడంబడిక జర్మను ప్రభుత్వమువారి సంతకముతోగూడ నుండెనుగదా. ఈ యొడంబడికనే పనికిమాలిన కాగితమని జర్మను ముఖ్యమంత్రి గారు త్రోసివేసిరి.

ఆల్టుకిర్కులో ఫ్రెంచి సైనికులు జర్మనులను బల్లెములతో పొడుచుట

44 సం.ల క్రిందట ఫ్రెంచి వారి నోడించి, ప్యారిసును పట్టుకొని, గొప్పకప్పమును గొని, ఆల్సేస్ లోరైన్ జిల్లాలను జర్మనులు ఫ్రెంచివారివద్దనుండి తీసికొనిరి. కాని ప్రజల సానుభూతియు, ప్రేమయు ఫ్రెంచివారి మీదనే చెదరకుండ నుండెను. వీరిని జర్మనులనుగా జేయుటకు జర్మను ప్రభుత్వమువారు చేసిన ప్రయత్నములు బాగుగా ఫలింపలేదు. ఈ జిల్లాలను తిరిగి సంపాదించుటకంటె తప్పక [illegible] లేదని ఈ యరవైతాబ్దముసుండియు ఫ్రెంచివారు తలంచుచునే యున్నారు. అందుచే యుద్ధము ప్రారంభము కాగానే ఫ్రెంచిసేన ఈజిల్లాలలోనికి ఆగస్టు 7 వ తేది శుక్రవారము నాడు పంపబడెను. జనుల యానందమునకు మితిలేదు. ఆబాలగోపాలము ఫ్రెంచి సైన్యమును జూచినప్పుడు వెళ్లి కావలించుకొనిరి. ఫ్రెంచిపతాక సమస్త గృహముల మీదను నెగురుచుండెను. కాని పంపబడిన సైన్యము గొప్పదికాదు. 6000లకు మించియుండదు. మొట్టమొదట వీరు 3000 ప్రజలు గల ఆల్టుకిర్కు కు వెళ్లిరి. అచ్చటనున్న జర్మనులు 7000 మించి సైన్యముతో పోరాడిరి. ఫ్రెంచిసైన్యము నాపదయున్నను సేనానాయకులకు తెలుపబడలేదు. జర్మనులతో ద్వంద్వయుద్ధమునకు దిగి అనేకులను బల్లెములతో పొడిచి చంపిరి. వీర కిచ్చోట ఆకాశమున నెగురుచు శత్రుసేన లున్న వైపున సూచనలను గాల్చుటకయి గురిని చూపుచున్న యొక ఆకాశవిమానము చాల సహాయము చేసెను. ఈవిమానమును గురిపెట్టి జర్మనులు కాల్చిరి. అది క్రిందికి ఒరిగినను తిరిగి నాకాశమున కెగురం గలిగి తప్పించుకొని బెల్ఫోర్టుకు సురక్షితముగా చేరెను. జర్మను లప్పుడు వెనుకకు దగ్గిరి. మరునాడు ఫ్రెంచిసేన మార్గమధ్యమందున్న కొద్దిపాటి జర్మను సేనల నోడించుచు సాయంకాలము 5గంటలకు మల్హౌసు పట్టణమును జేరినది. కాని మల్హౌసులో ప్రవేశించిన ఫ్రెంచిసేన బహుస్వల్పమగుటవలన న్యూబ్రెయిసాక్ కోల్మారులనుండి వచ్చిన జర్మను సేన మరునాడు రాత్రి వారిని నగరము విడిచిపోవునట్లు చేసెను.

ఆల్టుకిర్కువద్ద ఫ్రెంచివిమానము శత్రువులుండు స్థలములను జూపుటకయి ఎగురుట

వోస్‌జస్ ప్రాంతమున నయిదుదినములు ఫ్రెంచివారు పోరి ఆల్సేసు మాగాణములకు మార్గములగు కనుమల నన్నింటిని పట్టుకొనిరి. ఫ్రెంచిసైన్యముల వెనుకభాగముమీఁదపడినయెడల ఆల్సేసును వదలునట్లు చేయవచ్చునని తలంచి మేజ్ కోటను పట్టుకొనుటకయి జర్మనులు సేనను బంపిరి. ఒథయిన్ నదివద్ద జర్మనులు ఫ్రెంచివారిని పరాజితులనుగా జేసి కనుమలనుండి తరిమిరి. క్రొత్తసైన్యమువచ్చుట వలన మరునాఁడే ఫ్రెంచివారు యుద్ధమునకు గడంగి జర్మనులను పూర్తిగానోడించి 1000 మంది ఖయిదీలను పట్టుకొనిరి. ఆగస్టు 12 మొదలు 14 వఱకును బాల్మంటు, సైరే, ఆత్రికోర్టులవద్ద తీక్ష్ణమయినపోరు జరగెను. ఇచ్చట జర్మను లోడిపోయిరి. వోస్‌జస్ మార్గములన్నియు ఫ్రెంచివారికి తిరిగి వశమయ్యెను. వీరు సైన్యమును తిరిగి ఆల్సేసుకు జనరల్ పా గారి యధ్యక్షతక్రింద పంపిరి. బెల్ఫోర్టునుండి వెడలి, థాన్‌నుండి 14వ ఆగస్టున జర్మనులను పారఁదోలి ముల్హౌసుకు 12 మైళ్లలోనున్న థర్ గ్రామము నీయన పట్టుకొనెను. మరునాఁడు డన్నిమేరి గ్రామము వశమయ్యెను. కొన్నిదినము లీప్రాంత్యమున అటు నిటు జయము సమకూరుచు వచ్చెను. తరువాత డోర్నాకువద్ద జర్మనుల నోడించి పా గారు 24 ఫిరంగులను పట్టుకొనిరి. ఈ జయమువలన ఫ్రెంచివారు బెల్ఫోర్టు మొదలు కొల్మరువఱకు దేశమును వశము చేసికొనిరి. ముల్హౌసు రెండవపర్యాయము ఫ్రెంచివారికి లభించెను. ఆగస్టు 18 వఱకు జరిగినపోరులో ఆల్సేసు కున్న కనుమ మార్గములును, ఉత్తర ఆల్సేసును ఫ్రెంచివారివశ మయినవని చెప్పవచ్చును. ముస్ముందు జర్మను లెంతగొప్పసైన్యమును బంపి ఆల్సేసు నెట్లు తిరిగి వశముచేసికొనినది ము చూడఁగలము.

సముద్రయుద్ధ ప్రారంభము

ఈ మహాసంగ్రామము ప్రారంభము కాకముందు మూఁడుసంవత్సరములనుండియు సముద్రయుద్ధాంగమంత్రియగు విన్‌స్టన్ చర్చిలు గారి యధ్యక్షతక్రింద బ్రిటిషు యుద్ధనావ లధికముగా గట్టబడుటయే కాక ఏక్షణమందు యుద్ధము ప్రాప్తించిన ఆక్షణమందు సిద్ధముగానుండున ట్లొనరింపఁబడినవి. జర్మను యుద్ధనావ లాకస్మికముగావచ్చి పడకుండుటకయి యన్ని ప్రయత్నములును చేయబడెను. యుద్ధము ప్రకటింపఁబడగానే ఈశాఖయం దెట్టిలోపములకును, ఆలస్యమునకును ఆస్పదము లేకుండెను. జర్మను నావలు ఇంగ్లీషు ఛానలులోగాని అట్లాంటిక్ సముద్రములోగాని ప్రవేశించుట కున్న మార్గములన్నియు మూయబడెను. వయస్సును బట్టి చిన్నవాఁడయినను బుద్ధిసామర్థ్యమునందు నిరుపమానుడగు సర్ జాన్ జెల్లికో గారు సర్వసేనాధిపతిగా నియోగింపఁబడిరి. ఆయన బావమరదియు ప్రియమిత్రుఁడును నగు రేర్ అడ్మిరల్ మాడన్ గారు ముఖ్యోద్యోగులలో మొదటివాఁడు నేర్పఱుపఁబడియెను.

వర్తక మార్గములు

ఉత్తరసముద్రమునందు నావలను బ్రిటిషుద్వీపములను గాపాడుటకయి చక్కఁగా నియమించినతరువాత భోజనపదార్థములును, ఇతరసామగ్రియు, పరదేశములనుండి రావలసిన వర్తకమార్గములను కాపాడవలసిన పనిని అడ్మిరాల్టీ (నౌకాంగశాఖ) వారు పెట్టుకొనిరి. ఇంగ్లీషువారి వర్తకనావలను ముంచుటకయి పంపబడిన జర్మను క్రూయిజర్లు బ్రెస్లా, గోబెన్ అనునవి మధ్యధరాసముద్రములోను, డ్రెస్‌డన్ కారల్సురూ అనునవి అట్లాంటిక్ మహాసముద్రములోను దిరుగుచుండెను. వీనిని ముంచుటకయి పెక్కుక్రూయిజర్లు పంపబడినవి. చైనాలోని కయోఛావ్‌హార్బరులోనున్న స్కార్నహోర్స్టు, నెయిసెనా, ఎమ్డెన్ న్యూరెన్‌బర్గు క్రూయిజరులు తప్పించుకొని పాఱిపోయుండెను, ఒకవేళ పాఱిపోయినను వానిని పట్టుకొని యోడించుటకును ట్రయంఫుయుద్ధనావయు, రెండు ఆర్మడు క్రూయిజరులు, రెండు లయిటు క్రూయిజరులు, అనేకములయిన టార్పిడో బోటులు, రెండు సబ్మెరయినులు, ఆస్ట్రేలియాదేశపు వారి బాటిల్ క్రూయిజరు, ఆస్ట్రేలియను లయిటుక్రూయిజరులు మెల్బోర్నును సిడ్నీ యను నవియు, వాని వెనుక అర్యంతపసిఫికుసముద్రమున నుండిన జపాను యుద్ధనావలన్నియు సముద్రములను గాచుటకయి యుండెను. ఇంగ్లీషు యుద్ధనావ లన్నియు ఉత్తర సముద్రమును, ఫ్రాన్సునకు పశ్చిమదిశను గాపాడుటకయి యుండుటచే, ఫ్రెంచినావలన్నియు మధ్యధరాసముద్రమును గాచుటకును, ఆస్ట్రియాదేశపు నావలు ఆడ్రియాటిక్ సముద్రమును వదలి మధ్యధరాసముద్రములో ప్రవేశింపకుండ కాపలా యుండుటకును నిర్ణయింపఁబడెను. మధ్యధరాసముద్రములోనున్న 4 యుద్ధనావలు, 1 ఆర్మర్డుక్రూయిజరు, కొన్ని చిన్న క్రూయిజరులు డెస్ట్రాయరులు, సబ్మెరయినులు, అవసరమయినప్పుడు జర్మనులకు తోందర కలిగించుట కున్నవి. మిత్రమండలి వారికున్న ఇంత నౌకాబలము సముద్రము, జర్మని, ఆస్ట్రియాలు ఎంత బలము గలదో యీక్రింద వివరింపబడినది.

వివరము	బ్రిటిష్	ఫ్రాన్స్	రష్యా	మొత్తము	జర్మని	ఆస్ట్రియా	మొత్తము
(1) డ్రెడ్నాటులు	22	10	...	32	13	3	16
(2) బేటిల్ క్రూయిజర్లు	10	...	...	10	4	...	4
(3) డ్రెడ్‌నాటులు కాని యుద్ధ నావలు	38	13	10	61	22	12	34
(4) ఆర్మర్డు క్రూయిజర్లు	47	27	12	86	9	2	11
(5) లైట్ క్రూయిజర్లు	66	8	2	76	45	11	56
(6) డెస్ట్రాయర్లు	202	80	95	377	133	15	148
(7) టార్పెడో బోట్లు	106	153	25	284	80	58	138
(8) సబ్మెరయినులు	70	50	25	145	24	6	30

మిత్రమండలివారివి అన్నియు గలవు 1071 | శత్రువులవి మొత్తము 437

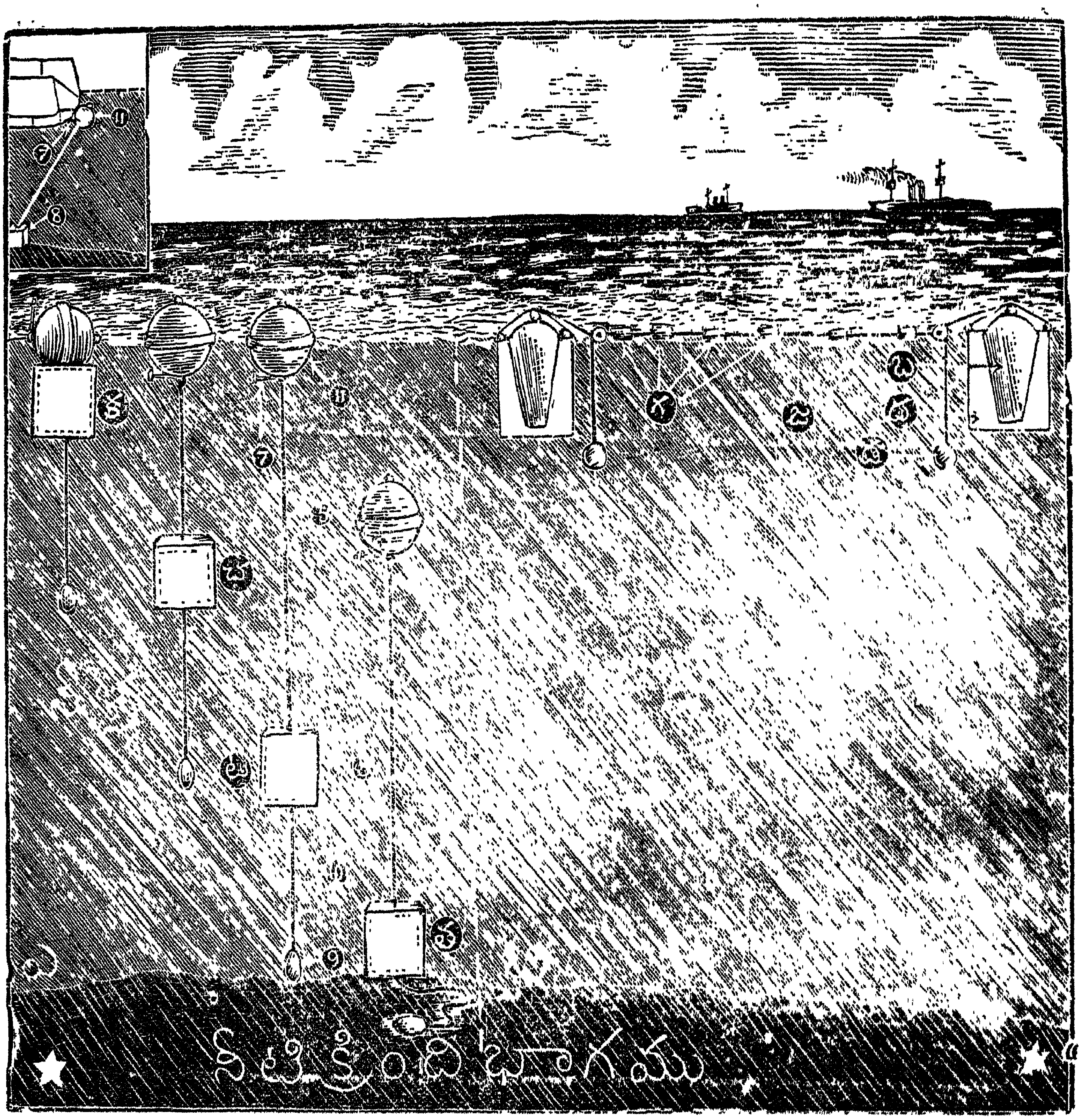
ఇక ఫిరంగులమాట విచారించెదమనిన 13.5 ఇంచి ఫిరంగులు ఇంగ్లీషు యుద్ధనావలలో 188 గలవు. ఈశ్రేష్ఠమయిన ఫిరంగులు ఇంకొకరికి లేవు. 12 ఇంచి ఫిరంగులు మిత్రమండలికి 500 లును, శత్రుమండలికి 168 యు గలవు. 11 ఇంచి ఫిరంగులు శత్రువులకు 90 ఎక్కువగా గలవు. 4.7 యించి ఫిరంగులు, 4 ఇంచివి, 3.9 ఇంచివి మిత్రమండలివారికి 302 అధికముగా గలవు. 6.5 ఇంచి, 6 ఇంచి 5.5 ఇంచి ఫిరంగులు శత్రుమండలికి 110 హెచ్చుగా నున్నవి. ఇటలీగూడ యుద్ధములో దిగుటవలన మిత్రమండలియొక్క బలము మిక్కుటమయినదని వ్రాయనవసరము లేదు.

యుద్ధము ప్రకటింపబడిన పదిదినములలో జర్మనుపతాకము నెగురవేయుచున్న సముద్రముమీది వర్తకనావలన్నియు ఇంగ్లీషు యుద్ధనావలచే ఒక్క ఫిరంగికాల్పబడకుండ బట్టుకొనబడెను. ఈపది దినములోనే జర్మనీవారి ఎగుమతి వ్యాపారము అంతరించెను. కొన్ని జర్మనువ్యాపారనావలు తటస్థదేశముల నౌకాశ్రయములకు బరుగెత్తి శరణుజొచ్చెను. జర్మనీవారికున్న యోడల మొత్తము 100 టన్నులకు మించినవి 2090. ఇంగ్లీషువారివలన పట్టుకొనబడినవి 129. జర్మను రేవులలో నున్నవి 738. బాల్టికు, నల్లసముద్రములలో నుంచబడినవి 71. మిత్రమండలివారి రేవులలో నున్నవి 166. తటస్థదేశపు రేవులలో శరణుజొచ్చినవి 646. లెక్కకురాకుండ 500 టన్నులకు పైగానున్న యోడలు 125. లెక్కతేలని చేపలబోట్లు 353. చిన్న పడవలు మాయమయినవి 381. జర్మనీవారి క్రైస్ డెన్ క్రూయిజరు ఆగస్టు 5-వ తేదిన లూసిటానియ యనునావను ముంచ జూచెను గాని యది చిక్కలేదు. ఈలూసిటానియాయే తరువాత ఈసంవత్సరము మేనెలలోసబ్మెరయినుచలన ముంచివేయబడినది. లూసిటానియాకు సోదరినౌకయగు మారిటానియాను కార్ల్సుహూ క్రూయిజరు అట్లాంటిక్ సముద్రములో పట్టుకొనజూచెను గాని ఎసెక్సుక్రూయిజరువచ్చి దానిని రక్షించెను. ఆగస్టు

అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములకు రాజధానియగు న్యూయార్కులోని హడ్సనునదిలో శరణుజొచ్చిన జర్మను వ్యాపారనావలు

5-వ తేదిని సముద్రములో గనులను విచ్చలవిడిగా వెదజల్లుచున్న జర్మనువారి కోనిగిన్ లూయి యనునావను అంఫియన్ అను ఇంగ్లీషు లైటుక్రూయిజరు ముంచివేసెను. కాని అంఫియన్ యుద్ధనౌకకు మరునాడుదయమున కోనిగిన్ లూయి వెదజల్లిన మందుగనియొకటి తగిలి మునిగిపోయెను. ఇందలి నావికులలో 139 మంది తప్ప తక్కినవారు కాపాడబడిరి. ఆగస్టునెలయంతయు జర్మనుయుద్ధనావలు బయలుదేరి యుద్ధమునకు వచ్చునేమోయని ఆంగ్లనౌకలు నోరుతెరచుకొని యుండెను. కాని యొక జర్మను అడ్మిరలు జర్మనుయుద్ధనావ లెందువలన బోరాడవో కారణములనిట్లొక యుపన్యాసమునందు దెలిపెను. "మనము హోరాహోరిగా ఇంగ్లీషువారితో సముద్రముమీద బోరితిమేని యోడిపోవుదుమనుట నిక్కువము. పోయిన నావలకు బదులుగా క్రొత్తనావలను కట్టుటకును, అవి ఈయుద్ధమునకు పనికివచ్చుననుటకును వీలు ఎంతమాత్రమును లేదు. సముద్రయుద్ధములో తక్కువబలముగల మనము ఓడిపోతిమేని మన సముద్రతీరమంతయు శత్రువులచేత ధ్వంసముచేయబడి జర్మనుభూమిపయిని మనశత్రువులు దిగి యుద్ధముచేయుట కవకాశము సమకూరును. మన యుద్ధనావలను కదల్పకుండ కాపాడుకొంటిమేని సంధి జరుగునప్పుడు మనమాటలు ఆదరముతో ఆలకింపబడును. మన మప్పుడు బలహీనులముగా పలుకవలసిన యవసరముండదు." ఇందువలన సముద్రయుద్ధమునకు జర్మనులు దిగక సబ్మెరయినులచేత హానిని కలిగింప వలయునని తలపెట్టియున్నారు. ఆగస్టు 11-వ తేదిన జర్మనుసబ్మెరయినులు బ్రిటిషు క్రూయిజరగు బర్మింఘమును టార్పిడోవేసి ముంచుటకయి రాగా ఈ యుద్ధనావయు, కొన్ని బ్రిటిషుడిస్ట్రాయరులును వానికి నష్టము కలుగచేసి తరిమివేసెను. ఈరోజుననే జర్మనుసబ్మెరయిను 15 యను నెంబరుగలదానిని బర్మింఘము క్రూయిజరే సముద్రములో ముంచివేసెను.

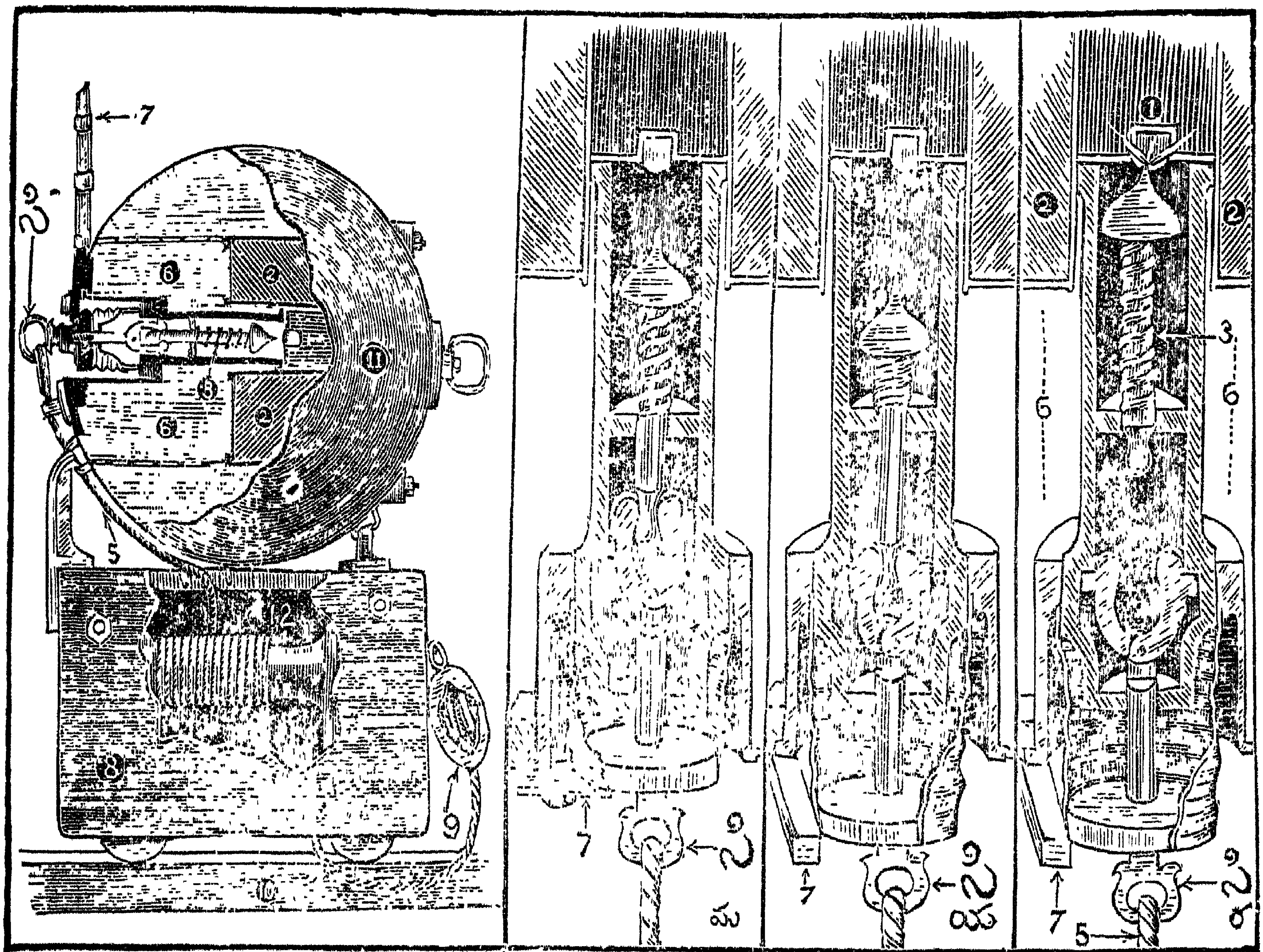

గమనిక:—300 మొదలు 1000 రతులవఱకు బరువుగల తుపాకి మందుతోను మరి యితరమగు ప్రేలుడుపదార్థములతోను చేయబడును. తరంగము లెంత తీవ్రముగానున్నను సముద్రపు పైభాగమునకు 9 లేక 10 అడుగుల లోతున నివి కదలక నిలిచియుండును. ఆమార్గమున ప్రయాణముచేయుచుండు నావకు తగులగానే గంధకద్రావకమున్న యొకగొట్టము పగిలి లోపలనున్న ప్రేలుడువస్తువగు క్లోరేట్ ఆఫ్ పొటాషుకు నిప్పంటించును. అది లోపలనున్న యితరపదార్థములకు సయితము నిప్పంటించి పిడుగువంటి ధ్వనితో నావను ధ్వంసము చేయును. హార్బరులలో పెట్టబడు గనులు యింకొకమాదిరివికూడ గలవు. పెట్టబడిన గనిపయికి శత్రునావ రాగానే చూచి ఒడ్డునుండి విద్యుచ్ఛక్తితో గనిని ప్రేల్చి నావను ముంచుదురు.

ఏ. (క) పొగయోడనుండి ఆగ్నేయాస్త్రము వేసినపుడు లోపలిత్రాడు జారుటను చూపుచున్నది. (చ) క్రిందనున్న బరువువలన లంగరుపెట్టె క్రిందికి జారును. (ట) బరువు నీటియందు నేలను చేరుట. (త) లంగరుపెట్టెభాగముగలన బరువు బలముగ్గి మైను నీటిక్రిందికి జారుట.

కుడివైపున నావ మైనుకు తగిలి ప్రేలురీతి చూపబడినది. [రెండవ విధమైన మైను] బి. (గ) జీలగబెండులుగలన నీటియందు తేలునటులు చేయబడును. (జ) మైనులకు గట్టిత్రాడు. (డ) త్రాడును బిగువుగనుంచెడి బరువు. (ద) మైనును తేలనిచ్చెడి పెట్టె. (బ) మైను ఈమైనులందు నావలు త్రాడును తగిలి ఈడ్చినపుడు మైను ప్రేలి నావను ముంచును.

1 కేపు.
2 ప్రేల్చెడిభాగము
3 ఛేదించెడి మేకు.
5 మైనుకు కట్టిన త్రాడు.
6 తేలుటకైగా నింపిన పెట్టె.
7 మొదట పొగయోడకు తగిలెడి లివరు.
8 లంగరుపెట్టె.
9 బరువు.
10 నీటియడుగున నెంతలోతుగ మైనుయుండవలయునో నిర్ణయించెడి త్రాడు.
11 మైనురూపము.
12 త్రాడుచుట్టిన గిలక సి. మైనును ప్రేలుడదీయుటకు [illegible]

పొగయోడలపైని మైనులు నీటిలోవేయక పూర్వము ప్రేలాడుచుండెడి విధము.	మైను నీటియందు నిలిచియుండు రీతి.	మేకు ఊడి (ను) యందు గనుపరచిన వివరు అక్షమునుండినిలువుగా తిరుగుట.	ఊడిన మేకు కేపును ప్రేల్చుటవలన మైను ప్రేలి యోడలను ముంచును.

రష్యా రణరంగమున బ్రవేశించుట

యుద్ధమునకు గొంతకాలమునకుబూర్వము రష్యాదేశమున శాంతి భూయిష్ఠమయియుండెను. పరిశ్రమలవలన జీవించువారు సమ్మెకట్టులు కట్టి నానాయల్లరులజేయుచుండిరి. "వీరా జర్మను యక్షౌహిణుల నెదిరింపగలట్టివారు!" అని జర్మనులు నవ్వుచుండిరి. కాని యుద్ధమశాంతిని రాజభక్తిగా మార్చివేసెను. తమ 'చిన్నితమ్ములగు' సర్వియనులను ఆస్ట్రియా దురాక్రమునుండి కాపాడుటకయి, రష్యను భల్లూకము కత్తిని దూసెను. రష్యా ప్రభుత్వముమీద అపనమ్మకము గలిగియున్న పోలులకు తగిన వాగ్దానములజేసియు, ఫిన్లండు ప్రజలకు స్వపరిపాలన మొసంగెదమని ప్రకటించియు, ఆస్ట్రియాలోభాగమగు గలీషియాలోని స్వజాతివారగు స్లావులను తమలోజేరి జాత్యభ్యుదయమును గోరుడని యుత్సాహపఱచియు, రష్యాలోని యూదులను తృప్తిపఱచియు, వారి కెట్టిభయమును లేకుండజేసియు, తమ సామ్రాజ్యమంతటను జాయగాను దేశభక్తి నమితముగా బురికొల్పిరి. జూలయి 28-వ తేది యుద్ధము ప్రారంభమయినది. 2 వ ఆగస్టునకప్పుడే కొంత రష్యనుసేన జర్మనీలో ముఖ్యరాజ్యమగు ప్రష్యా సరిహద్దులలో బ్రవేశించెను. ఇంతకుముందు స్వల్పమగు రష్యా నావికబలమును జర్మని ఫిన్లండు గల్ఫునందు మూసివేసి అలాండు ద్వీపములను వశముజేసికొనియెను. రష్యామీద నేల యుద్ధమునకు జర్మని 15 లక్షలసైన్యమును సిద్ధముగా నుంచినది. రక్షణములేని సరిహద్దులలోని అనేకమగు రష్యాగ్రామములను ముందుగా జర్మనులు తగులబెట్టి ప్రజలను నానాకష్టములపాలు జేసిరి. ఈ యుద్ధములో మొట్ట

మొదటి 15 దినములును చిన్నచిన్న పోరాటములతో సరిపోయినది. తూర్పుప్రష్యాలో ముఖ్యపట్టణములలో నొక్కటియగు ఇటుల్కానెన్‌ను రష్యావారు పట్టుకొనిరి. జర్మనులు వారముదినములు భగీరథ ప్రయత్నములను పట్టణమును తిరిగి సంపాదించుటకయి చేసిరిగాని జయింపలేదు.

రష్యా యుద్ధభూమికి 80 లక్షలసైన్యమును సిద్ధముచేయుచున్నదియను వార్తను విని ఫ్రెంచి, ఇంగ్లీషువారికి గలిగినయానంద మింతింతకాదు. బెల్జియము దేశములో సైన్యబాహుళ్యమునకలక లిన యిష్టమువచ్చినట్లు విజృంభించుచున్న జర్మనీ వెనుకభాగమును రష్యా తాకుట మిత్రమండలికి పశ్చిమ రంగమున నెంతో సహాయకారియని తలంపబడెను. మహాప్రభు నికోల్సుగారి సైన్యాధిపత్యముక్రింద ఒక సైన్యము గలీషియామీఁదికిని, మరియొకసైన్యములో సగము విల్నానుండియు, రెండవసగము వార్సానుండియు తూర్పుప్రష్యామీఁదికిని వెడలెను. ఈప్రయత్నములు కన్నింటికిని ఒక్కనెల పట్టినది ఈ రెండవసైన్యముమీఁద గూటో, శాజోరెన్, క్రైబేకిలోనులకడ్డ జర్మనులుపోరాడి దెబ్బలుతినిపారిపోయిరి. స్టాల్లుపోనెన్ వద్దజరిగినయుద్ధము తూర్పురంగమున జరిగినవానిలో మొట్టమొదటి గొప్పయుద్ధమని చెప్పవచ్చును. ఇచ్చటజర్మనులురష్యావారితో కడు తెంపుతో పోరాడిరి. వెనుకభాగమునుండి వార్సామీఁదుగా వచ్చుచున్న సైన్యము సైతము జర్మనులనిచ్చటముట్టడించెను. జర్మను సేనాధిపతి కిచ్చట నేమియు తోఁపలేదు. అతని పన్నుగడలన్నియు మంటఁగలిసెను. తన ప్రక్కన చచ్చిన జనులను పూడ్చిపెట్టుటకయిన కొంతకాల మొసంగవలసినదని రష్యాసేనానినడుగగా నాయన ఒప్పుకొనలేదు. జర్మనులు రెండు సైన్యములమధ్య ఆరుదినములు పోరి పూర్తిగా నోడిపోయి పరుగెత్తిరి. గంబిన్నెను అను మరియొక ప్రదేశమున జర్మనులుమంచి అనుకూలమయిన స్థలమునుండిపోరినను, జయింపజాలకపోయిరి. ఈ యుద్ధములో రష్యాలోని గొప్పకుటుంబములకు చెందినయావనులును రష్యాపార్లమెంటుఅగు డ్యూమాసభ్యులును, సాధారణ సైనికులవలె పోరి తమ మాతృదేశచారిత్రమునకు గీర్తిదెచ్చిరి. ఇచ్చటనుండి ఇన్‌స్టర్‌బర్గు, కోనిగ్సుబర్గు, అలెన్‌స్టైన్ మున్నగుసుప్రసిద్ధ దుర్గములను 100 మైళ్లు రణరంగమునుండి నడుమను పట్టుకొనుటకయి రష్యనులు పెద్ద సైన్యములను పెట్టిరి. జర్మనులకును కావలసినంత సహాయము పంపబడెను. నిడెంబర్గు, విల్లెన్‌బర్గు, అస్టెర్బర్గుకోటలు తరువాత రష్యనుల వశమాయెను.

లూబిన్ ప్రాంతమున ఆస్ట్రియను సుజ్జలదళమును భస్మముజేసిన కోసక్కు అశ్వసైనికులు

ఆస్ట్రియామీఁద దాడి

[illegible] ఆస్ట్రియను [illegible] సేనాధిపతులకు సుల భము. ఒక ఆస్ట్రియను [illegible] లూబిన్ [illegible] 5000 కోసక్కు అశ్వసైనికులను ఒక నదీ తీరమున [illegible] గట్టి నెరంగినచోట దాచియుంచిరి. లూబిన్ ప్రాంతమున ఆస్ట్రియను గుఱ్ఱపుదళమును భస్మముచేసిన కోసక్కు అశ్వసైనికులు ఆస్ట్రియనులు సామీప్యమునకు [illegible] ఆకస్మికముగా వారిమీఁద పడి అందరిని బురదలో త్రొక్కివేసిరి. ఈ సేనలోనున్న ఒక్క ఆస్ట్రియనుఁడయినను స్వదేశమును తిరిగి చూడలేదు. గలీషియామీఁదికి పంపబడిన రష్యనుసేన చాలపట్టణములను బట్టుకొనెను. బుకోవినాయను రాష్ట్రములోని ప్రజలు రష్యనులకాహ్వాన మొసంగి తమ రక్షకులని వారిని మన్నించిరి. ఆస్ట్రియను దేశములోని గంబిన్నెన్ మెర్కనెన్ కోవర్లెన్, లైక్ మొదలగు తావులు రష్యనులచేతిలో బడెను. ఈయుద్ధములో రష్యనులు 240 మైళ్ల పొడవుననున్న రణరంగమునందు పోరుమండిరి.

రష్యనుభూమిలో బ్రవేశించిన జర్మనులు రష్యనుపోలండులోని కలిష్ అను కోటను బట్టుకొని డంబ్రోవ అను జిల్లానాక్రమించి, ఈజిల్లా గనులతోనిండినదగుటచేత, తమకు వీలయినంతభాగ్యమును జర్మనీకి సెగుమతి చేసిరి. ఈ కలీషునగరపు ప్రజలను లెస్సగా హింసించిరఁట. ఈనగరముమీఁద 50,000 రూబులు అపరాధము విధింపబడెను. ఈ క్రూరకృత్య చారిత్రమును వినిన రష్యనులు రోషావేశులయి మరింత దృఢముగా పోరుటకు సంకల్పించుకొని యుండిరి.

GRAND DUKE NICHOLAS

గ్రాండ్ డ్యూక్ నికోలస్. రష్యా సర్వసేనాధిపతి

GENERAL IVANOFF

జనరల్ ఇవనోఫ్. రష్యా నైగృతి సేనాధ్యక్షుడు

GENERAL RENNENKAMPH

జనరలు రెన్నెన్ కాంఫ్

GENERAL SAMSONOFF

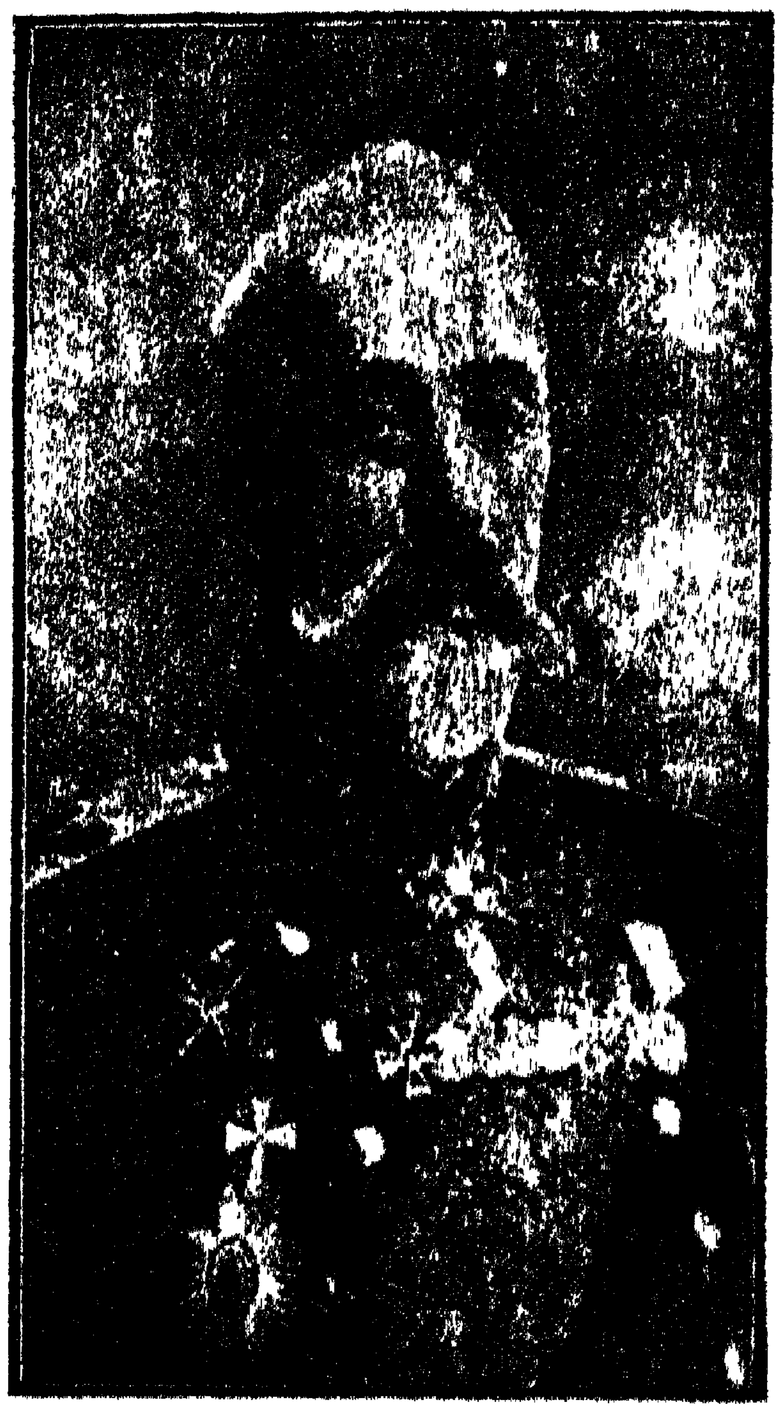
కీర్తిశేషుడయిన జనగలు.

M. SOZONOFF

రుష్యా విదేశాంగ మంత్రి ఎం. సోజొనోఫ్

ADMIRAL GEORGE OVITCH

అడ్మిరలు జార్జి [illegible]

KING OF MONTENEGRO

CROWN PRINCE OF AUSTRIA

ప్రకృత ఆస్ట్రియా యువరాజు

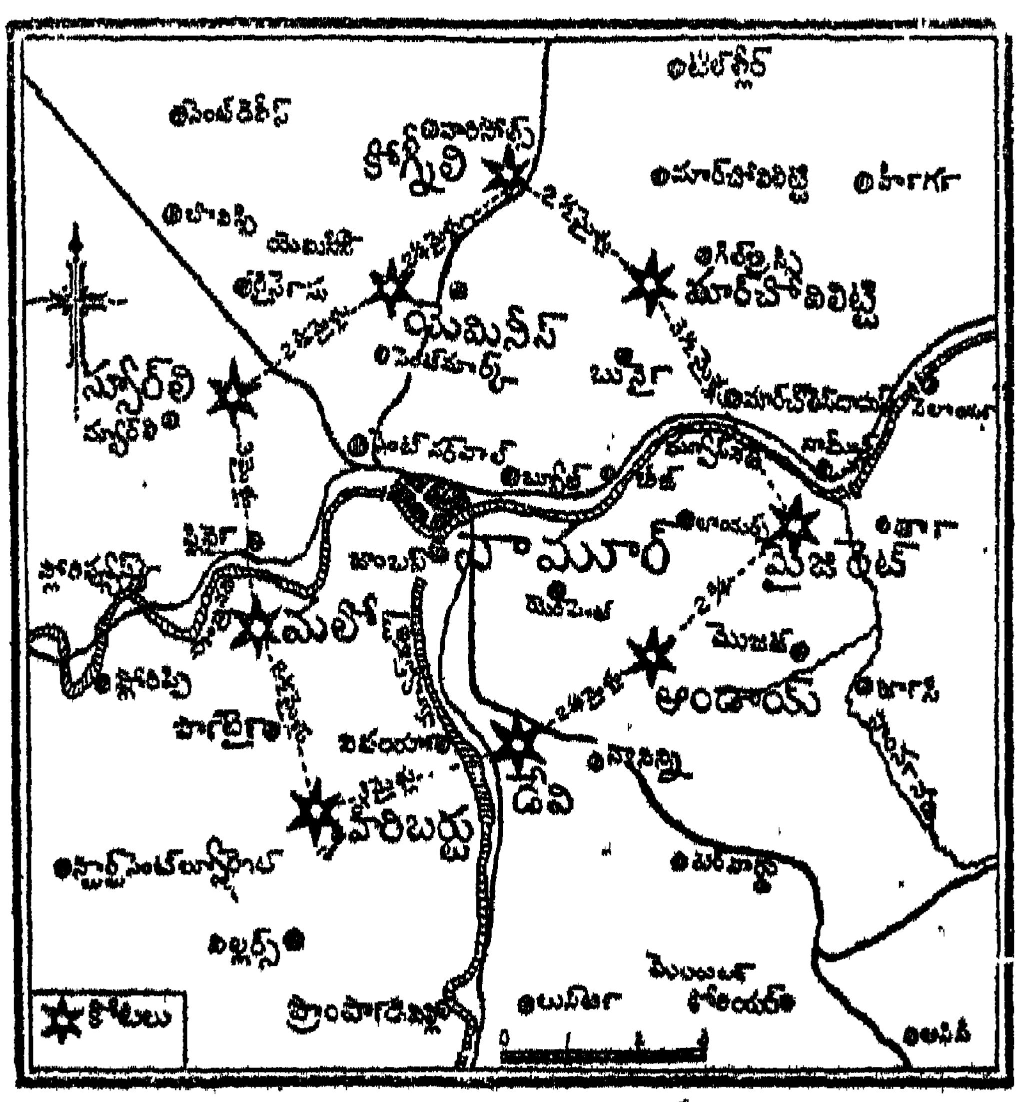
బ్రుసెల్సులో జర్మనులు ప్రవేశించుట

19-వ ఆగస్టు బుధవారమునాడు లౌవెయినును వదలి బెల్జియను సైన్యము ఆంట్వెర్పునకు వెళ్లెను. బ్రుసెల్సునగరములో ప్రవ్య సాయంకాలమునాడు జర్మనులు ప్రవేశించిరి. ఈ ముఖ్యపట్టణమునకు నగరరక్షకులకు కోటలు లేనందున గాజు గారును, మంత్రులును ఇతర ముఖ్యోద్యోగులును ఒక రాత్రి ముందుగా రయిలుమీద ఆంట్వెర్పు నగరమునకు వెళ్లిపోయిరి. జర్మనుల నెదిరించుటకయి ముఖ్యపట్టణములో నుంచబడిన 20,000 సివిలుగార్డు సైన్యము శత్రువుల బలముముందర ఆగ లేదని వెనుకకు తీసికొని పోబడెను. జర్మనులతి యుత్సాహముతో నగరమును ప్రవేశించి బెల్జియను పతాకముల స్థానములలో జర్మను పతాకములను పాతి, ప్రజలకు భీతి కలుగునట్లనేక దుష్టకార్యములను చేసిరి. ఉద్యానములను ప్రవ్యను గుఱ్ఱపు రౌతులు యిద్దరు బెల్జియము సైనికోద్యోగులను తమ కాళ్లకు కట్టుకొని బజారులలో లాగి చేసిన యవమానమును బెల్జియనుప్రజ లెప్పటికిని మఱువజాలరు. పయిగా అగ్నిలో ఆజ్యము పోసినట్లు బ్రుస్సెలకయి 12కోట్ల రూపాయిలను ప్రజలవద్ద వసూలు చేయుటవలన వారికెంత యనుమానము జర్మనులమీద నుండెనో వ్రాయవలయునా?

ఇక లౌవెయిన్ నగరపు ప్రజలకష్టములును మితిమీరియుండెను. జర్మనులు జయింపబడిన ప్రదేశములోని జనుల నెన్నివిధముల హింసించుటకు మార్గములు కలవో అన్నింటిని ఈప్రజలపై నుపయోగపఱచిరి. 35-వ బ్రాడెన్ బర్గు సైన్యము లోకఖ్యాతమును, అమూల్యమునగు లౌవెయిన్ పుస్తకాలయమును భస్మముచేసి లోకచరిత్రమునందు శాశ్వతమయిన యపకీర్తి నార్జించిరి. ఈ లౌవెయిన్ నగరములోని ప్రధాన భవనములలో హోటల్ డివిల్లి తప్ప తక్కిన వన్నియు జర్మను ఫిరంగుల కాహుతి యయ్యెను.

నామూరు మొదలు ఆక్రమింపబడుట

బ్రుసెల్సులో కొంత సేనను వదలి మాన్సుకును ఛార్లెరాయికిని మధ్యనున్న స్థలముగుండ ఫ్రాన్సుమీద పడవలయునని జర్మనీ వారు యత్నించిరి. ఆగస్టు 23-వ తేదినాటికి 10,000 జర్మను సైన్యము కోబ్లెంజు వద్ద నుంచబడెను. గ్రమ్మాంటు, జౌడెగ్నార్జి వద్దను ఫిరంగి సేన మోటారుబండ్లలో బంపబడెను. నామూరు, ఛార్లెరాయి, మాబ్యూగు వద్దను గుండా సైన్యములును, బెల్జియనులను ఆంట్వెర్పు వద్ద నాపుటకు మూరన్నమీద కొంతకాల సైన్యమును పంపబడెను. వారి నెదిరించుటకయి మిత్రమండలివారి సైన్యములు మూడుండెను. లక్సెంబర్గు గుండ వచ్చుచున్న సైన్యమును ఫ్రెంచి వా రదిరించిరి. లస్సీ, మ్యూజులకు మధ్యనున్న సైన్యముతో తలబడుటకయి రెండవ ఫ్రెంచి సేన ఆర్డెన్సు పరగణాగుండ పంపబడెను. సాంబ్రె, మ్యూజ్యులకు మధ్యనున్న జర్మనుల కుడిభాగముతో బోరుటకై మూడవ ఫ్రెంచి సైన్యము నడుచుచుండెను. ఈ కడపటి సైన్యముతోనే ఇంగ్లండు నుండి వచ్చిన సేనయు గలిసియుండెను.

నామూరు ముట్టడి

14-వ ఆగస్టు తేదిన జర్మనువారి మూడు షెల్లులు నామూరుమీద పడెను. నాలుగవ బెల్జియను డివిజను సేన యుద్ధమునకు కోటను సిద్ధముజేసెను. 19-వ తేదిన బెల్జియము అశ్వదళము జర్మనుల కొంత అశ్వదళము నోడించెను. 21-వ ఆగస్టునాటికి గాని పట్టుదలతో నామూరు ముట్టడింపబడలేదు. శుక్రవారము మొదలు ఆదివారము రాత్రివఱకును ఒక్క నిముసమయినను ఫిరంగిగుండ్లు కోటలమీదను నగరములోను పడుట ఆగలేదు. కోటలలోని బెల్జియము ఫిరంగులు 8.4 ఇంచివి. జర్మనుల ముట్టడి ఫిరంగుల ముందు ఆగజాలినవి కావు. మార్చోవిలెట్టి, ఛాంపియన్, మైజరెట్, ఆండాయ్ ఎమినీస్సు కోటలు జర్మనులబారి కాగజాలక పోయెను. ఈకోటలకు నగరమునుండి క్రొత్తసైన్యము పంపుటకయినను జర్మనులు వీలుకలుగ జేయలేదు. కోటలలో మందుగుండు సామాను దాదాపు అయిపోయెను. అప్పు డింకొకమార్గము లేక బెల్జియను సైనికులు నామూరు వదలి వెనుకకు పోయిరి. ఇట్లు పోయిన 26,000 మందిలో 12000 మాత్రమే ఆంట్వెర్పు చేరగలిగిరి. 25-వ ఆగస్టున రాత్రి తొమ్మిదిగంటలకు జర్మనులు నామూరు ప్రవేశించిరి.

ఈ నామూరు ఇంతశీఘ్రముగా పడిపోవుట మిత్రమండలికి మహోపకారి యయ్యెను. వీరు తమ యుద్ధవిధానము నంతయు మార్చుకొనవలసివచ్చెను. మ్యూజుమార్గము లన్నియు జర్మనుల వశమయ్యెను.

ఈకోట పడకుండనున్నచో ప్యారిసు సామీపమునకు సమీపము, శత్రువులు వెళ్లుట కవకాశముండ నట్టిది. ఫ్రెంచివారు నామూరును రక్షించుటకయి పంపిన సహాయము ఆలస్యముగా జేరినందున ప్రయోజనము లేకపోయెను.

మాలిన్సు, ఆస్టెండులు జర్మనుల వశమగుట

24-వ తేదిన బెల్జియముసేన ఆంట్వెర్పునువదలి బ్రుసెల్సునకు పడమట 14 మైళ్లలో నున్న లోండర్‌జీలు అను చోట మూడు జర్మను డివిజనులతో దలపడెను. జర్మనులు విల్వోర్డి వరకును తరమబడిరి. పరుగెత్తుచు వీరు మాలిన్సు క్రైస్తవాగారమును పాడుచేసి పోయిరి. జర్మనులు బ్రుసెల్సునుండి, తిరిగి 40,000 సేనతోవచ్చి బెల్జియనుల నోడించుటచే వారు ఆంట్వెర్పునకు పరుగెత్తిరి. మాలిన్సువద్ద బెల్జియము రాజుయొక్క మోటారుబండి సమీపమున నొకటి గుండు [illegible] దైవవశమున ఆయనకు ఏహానియును కలుగలేదు. [illegible] మాలిన్సునుండి జర్మనులు [illegible] నున్న ఆస్టెండుకు వెళ్లిరి.

ఇక్కడ కొన్ని గంటలు [illegible] బెల్జియము సేన బాగుగా పోరాడెను. ఇంగ్లీషు [illegible] సేన 7000 [illegible] నావికా సైనికులతో ఆస్టెండులో ప్రవేశించి [illegible] సహాయముచేసి ఆనగరమును కొన్ని దినములు కాపాడెను. కాని జర్మనులు అనేకవేలతో వచ్చుచుండగా ఇంగ్లీషువారు [illegible] లెక్క [illegible] తరలి పోయిరి. ఆస్టెండు జర్మనుల వశమాయెను.

ఛార్లిరాయి యుద్ధము

ఇప్పటికి ఇంగ్లీషువారి సేనయు ఫ్రెంచివారి సేనయు నధికముగా బెల్జియమును చేరెను. ఇంగ్లీషువారు మాన్సు నాక్రమించుటకయి పంపబడిరి. ఛార్లిరాయిని రక్షించుపని ఫ్రెంచివారు పెట్టుకొనిరి. 21-వ ఆగస్టు శుక్రవార ముదయ మాడుగంటలకు శత్రువులు వచ్చుచున్న వార్త తెలిసినది. 7 గంటలకు వారి మొదటి ఫిరంగిగుండు ఛార్లిరాయిలో పడినది. జర్మనుల మీదపడుటకయి ఫ్రెంచివారి ఆఫ్రికా అధినివేశములనుండి వచ్చిన (అరబ్బులకును, నీగ్రోలకును బుట్టినవారగు) టర్కోలు వదలబడిరి. వీరందరును సహాసన్న దీయులకుండు వీరావేశముతో జర్మనులతో నభిసాహసముతో [illegible] బల్లెములతో జర్మనుల శరీరములను చీల్చిరి. కాని ఒక ప్రాంతీయగ్రామములో దాచియుంచబడిన యంత్రపు ఫిరంగులు వీరి రూపు మాపెను. ఒక్క పటాలములో 100 మంది మాత్రమే గాయములు తినక తిరిగి ఫ్రెంచివారిలో గలియ గలిగిరి.

ఫ్రాన్సులో మొట్టమొదట దిగిన ఆంగ్ల సైనికులను ఫ్రెంచివారాహ్వానించుట

జర్మనులతో బోరాడుటకయి వచ్చిన టర్కో (నీగ్రో) సైనికులకు ఫ్రెంచి గృహస్థులాహ్వాన మొసగుట

సంఖ్యాధిక్యము గల జర్మనులు ఛార్లిరాయి నగరములోనే తరువాత ప్రవేశించిరి. అయినా హృదయమున ఛార్లిరాయివద్ద తిరిగి గొప్పపోరు జరిగెను. వీధులు పీనుగుల కుప్పలతో నిండియుండెను. ఈ పురము ఫ్రెంచివారి వశమయ్యెను. ఈవిధముగా నయిదుపర్యాయము లీనగరము చేతులుమారెను. ఒక్కపర్యాయము టర్కోలు జర్మనులను రెండుమయిళ్లవరకును దరిమి కసిదీర వారిని జంపిరి. ఫిరంగి యుద్ధము తీవ్రముగా నిచ్చట జరిగెను. కాని జర్మనులకున్న అధిక సంఖ్యవలన ఛార్లిరాయివద్ద పోరుట జననష్టము గాని లాభము లేదని ఫ్రెంచి వారు వదలిపెట్టి వెళ్లిపోయిరి. ఛార్లిరాయి యుద్ధమును జర్మనులే జయించిరి.

మాన్సువద్ద జరిగినపోరు

ఇంగ్లీషు సేన ఫ్రాన్సులో దిగగానే ఆ జనుల యానంద మింతింతకాదు. బ్రిటిషు సైనికులకు ఫ్రెంచి స్త్రీలు పూలహారములు వేసిరి. అన్నము, పానీయములు గోటలి లేకుండ నొసంగబడెను. అప్పుడు పొలము లన్నియు పంటలతోను, పండ్లతోను పుష్పములతోను పండి నేత్రోత్సవ మొనరించుచుండెను. జనులు శాంతిజీవులయి హాయిగా కాలము గడుపుచుండిరి. కొన్ని దినములలో నీ స్థితి యంతయు మారవలసి యున్నది. ఇప్పుడు పంటలు పొలములు పాడుపడ వలసియున్నవి. సంసారములు కూలవలసియున్నవి.

21-న ఆగస్టున ఇంగ్లీషువా రచ్చటికి పోవలసి యున్నదియు, [illegible] ఫ్రెంచిగాంక గొప్ప యుద్ధ [illegible] తెలియదు. సాంబ్రే [illegible] ఫ్రెంచి వారి యుద్ధమునకై యున్న సైన్యముగ [illegible] మాన్సు-కాండె యను ప్రదేశములనుకలుపు సంస్థానమునకు పంపబడిరి. మాన్సు కాలువకు తూర్పున నున్న భాగమును రెండవసైన్యముతో సర్ హొరేస్ స్మిత్ డోరియన్ గారు కాపాడుటకయి నిర్దేశింపబడిరి. మాన్సువద్ద యీసైన్యములో నొక భాగము బ్రిటిషు మొదటి సేనాధిపతియగు సర్ డగ్లస్ హేగు గారి ఎడమప్రక్కను కాపాడుచుండెను. అశ్వసేనాధిపతియగు అలన్బీ గారిసేన రిజర్వులో నుండునట్లును ఎవరి కచ్చట సహాయము గావలయునని నచ్చటికి పంపబడునట్లును పరిష్కరింప బడినది. బ్రిగేడియరు జనరలు సర్ ఫిలిప్ ఛాట్వుడ్ గారి గుఱ్ఱపురౌతులు కొందరు శత్రువులజాడ తీయుటకయి పంపబడిరి. ఈ భాగమున ఒకటి రెండు ఆర్మీకోరులకంటెను; † ఒక అశ్వసేన డివిజను కంటెను, హెచ్చుగా ముట్టడికి జర్మనులు పంపరని ఫ్రెంచి సేనాధిపతి జోఫ్రేగారు ఇంగ్లీషు సర్వసేనాధిపతికి జెప్పియుండెను. ఆకాశ విమానములును, ఛెట్వుడ్ గారి రౌతులును అదే వర్తమానములను దెచ్చిరి. ఈవిషయములో ఫ్రెంచి ఇంగ్లీషు సేనాధిపతులు మోసపోయిరి. జర్మను లిచ్చట నొక చమత్కారమయిన యుక్తి జేసిరి. వారు బ్రుసెల్సును పట్టుకొనిన తరువాత వారిసైన్యము మూడు పెద్ద భాగములుగా విభజింప బడెను. ఒకభాగము వాటర్లూగూడ నీవెల్లి సువద్దకు వెళ్లి, అచ్చటది తిరిగి రెండు భాగములయి ఒకటి మాన్సు మీదికిని, రెండవది బించి-ఛార్లిరాయి మీదికిని నడచెను. మూడవది ఈ సేనాధ్యక్షుడు జనరలు వాన్ క్లూక్ క్రింద హాలుపత్తనము మీదుగా తిరిగి ఎంఘెయిన్, ఆతుల గుండ టౌర్నాయిమీదికి వెళ్లెను. దినమునకు ముప్పదిమైళ్లు నిద్రాహారములు లేక, రాత్రింబవళ్లు జర్మనులు నడుచుటవలన నింతసేన నొక్కపర్యాయము ఫ్రెంచివారును, ఇంగ్లీషువారును కాచుకొన లేకపోయిరి. వారిసైన్యముకంటె జర్మనుసైన్యము పదిరెట్లుండెను.

మాన్సుకు వెళ్లుచున్న ఆంగ్లసైనికుల దప్పిని ఫ్రెంచిగ్రామస్థులు తీర్చుట.

ప్రారంభము

ఇంగ్లీషువారి సేనలమీద నొకవిమాన మొక బాంబును వేసి నల్లపొగ బయటికి వచ్చుటతో మాన్సుయుద్ధము ప్రారంభమయినది. ఇరువది నిమిషములలో జర్మనుఫిరంగులు వడగండ్లవలె విరామము లేక నాలుగు దినములవరకు గురిసెను. ఈ నాలుగు దినములును ఒక్క అంగుళము స్థలమయిన నొసంగక బ్రిటిషుసేన రాక్షసులవలె బోరాడి అనేకవేల జర్మనులను బరిమార్చెను. బ్రిటిషువారికిని గొప్ప నష్టము కలిగెను. బ్రిటిషుమిడిలు సెక్సు రెజిమెంటులో 1000మంది యుండగా

† ఈ పుస్తకము కడపటిభాగమున సైన్యము క్రింద కోరు అన నేమియో చూడనగును.

210కంటె యుద్ధానంతర మెక్కువ కానరయిరి. శారగరు పటాలము 1700 మందిలో 250 మంది తేలిరి. రాయలుస్కాట్సు, ఆర్గయిల్, సదరులాండ్సుపటాలములు ఈ యుద్ధములో బాగుగా నష్టమును పొందెను. జర్మను యక్షౌహిణీలు నష్టమునకు సరకుచేయక పయికి వచ్చుచుండగా “ఆహా, ఒక్కనికి ముగ్గురయినను వారిని ఛేదించగలము. ఒక్కనికి పదిమం దయినచో ఎంత ధైర్యమున్న నేమి” అని యొక సైన్యోద్యోగి వ్రాసియుండుటను బట్టి చూడగా జర్మను లెంత సైన్యము దెచ్చినదియు దెలిసికొనవచ్చును.

ఆదివారమునాడు సాయంకాలము 3 గంటలకు ఇంగ్లీషువారి స్థితి తారుమారగుచుండెను. అయిదుగంటలకు ఇంగ్లీషువారిమీద పరి మూడు జర్మను కోరులు (కోరనగా 42,000)నడచుచున్నవని జోఫ్రేగారు వార్త నంపిరి. ఇంగ్లీషువారి సైన్యమంతయు నేబది వేలు లేదు. ఫ్రెంచివారును వెనుకకు తగ్గుచున్నారు గాన, వీరును, అట్లే చేయవలసిన దని తెలుపబడెను. జనరలు క్లాక్ ఎడమ వైపునను ఇంకొక జర్మనుసేన కుడివైపునను వచ్చుచుండగా చుట్టును ముట్టడింపబడి హతము చేయబడుదన భయముతో ఇంగ్లీషు సేనాధిపతి ఆదివారము నాడు ప్రొద్దు పొడుచుచుండగా నెమ్మదిగా నన్ని యుద్ధ పరికరముల తోను బెల్జియములోని మాన్సు ప్రాంత్యమును వదలి వెనుకకు పోయెను. దూరమునవున్న కొన్ని సైన్యములను వెనుకకు తగ్గవలసినదని మోటారుసైకిలుల మీద వార్తలంపబడెను. ఈ మోటారు సైక్లిష్టులలో గొంతమంది జర్మనులచేత జంపబడుటవలన ఈ కబురు వారి కందలేదు. అందుచే జర్మనులకు జాలమంది వీరిలో ఖయిదీలుగా చిక్కిరి. మరి కొంతమంది సైక్లిష్టులు జర్మనులనే పిస్తోలులతో జంపి పరుగెత్తిరి.

మాన్సు యుద్ధములో సేనాధిపతి యాజ్ఞలను దీసికొని వెళ్లుచున్న ఇంగ్లీషు మోటారుసైక్లిష్టు

జర్మను రాక్షసకృత్యములు

మాన్సు చుట్టుపట్లగల గ్రామములకు జర్మనులు నిప్పంటించిరి. వైద్యశాలలమీద గాల్చి అసహాయులగు రోగులను జంపిరి. కాడకై అను గ్రామములో ప్రవేశించి స్త్రీలను చెరపి [illegible] గావించిరి. ఒక పందొమ్మిదేండ్ల [illegible] గ్రామమునకు [illegible] కొని [illegible] నొక దుకాణము [illegible] జూచి 300 గజముల దూరమునుండి [illegible] బ్రిటీషు సైన్యోద్యోగి వానిని జంపివేసెను. అపిల్లి [illegible] ఇంకొక పతకముపయి [illegible] దీసికొని [illegible] భంగముజేసిరి. ఆపిల్ల [illegible] దొకదాని [illegible] తీసికొనెను.

వెనుకకు తగ్గుట

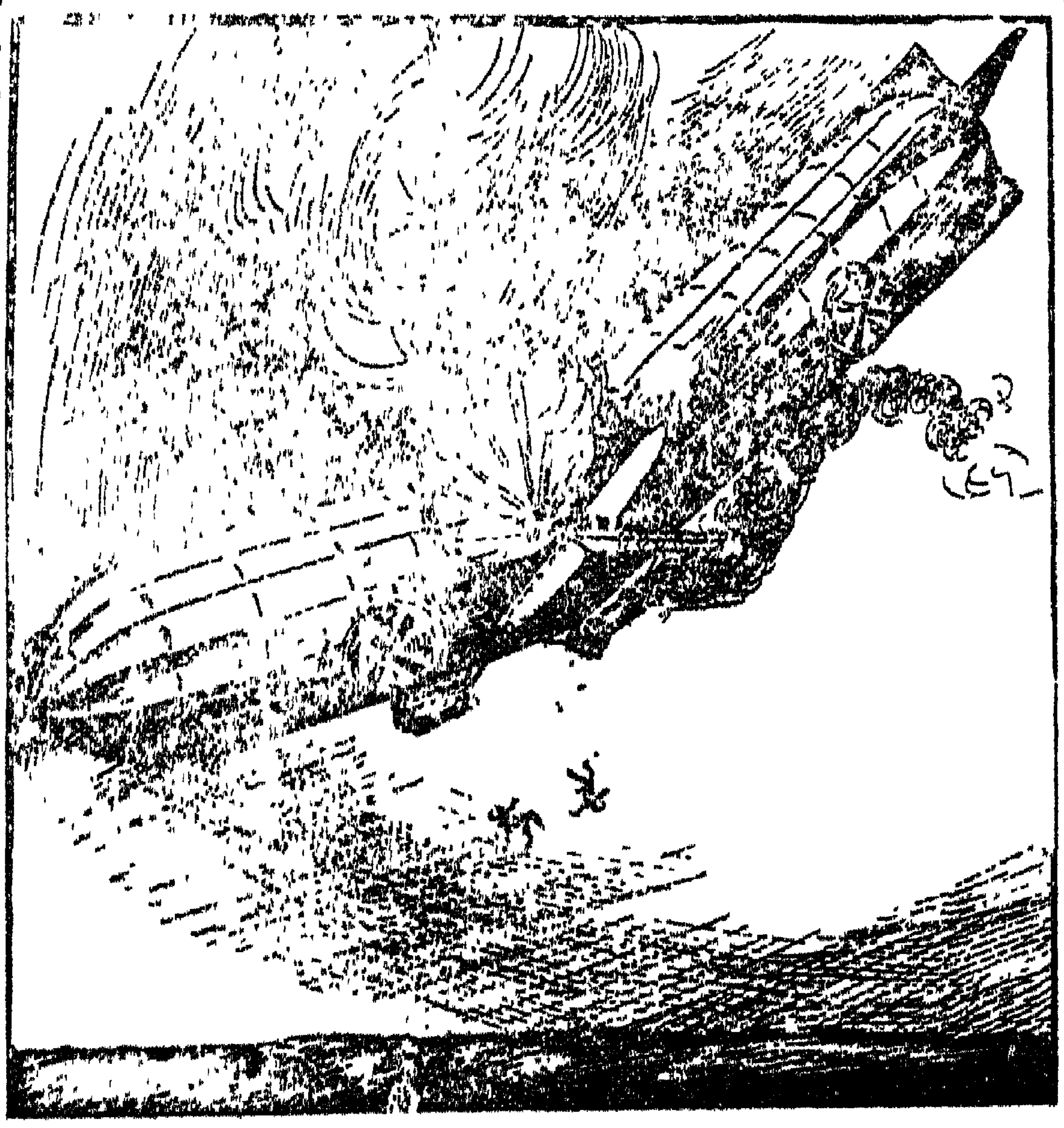
వెనుకకు తగ్గుట [illegible] గా [illegible] యుద్ధము [illegible] వులు [illegible] [illegible] గా [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] పొందుచేసి వదలి పెట్టి పోవలయును. [illegible] నయిన [illegible] వస్తువులను శత్రువులపునకు ధైర్యముతో బోవుచున్న [illegible] [illegible] వసరము. నాలుగురోజులు ఈవిధముగా మాన్సును వదలిన గొను వాత ఫ్రెంచి ఆంగ్లసేనలు పోవుచు సాగిపోవలసి వచ్చెను. 26వ ఆగస్టుతేదిన అయిదు జర్మను ఆర్మీకోరులు ఇంగ్లీషువారిని వెంబడించెను. వర్షసమితముగా గురియు చుండుటచేత వెనుకకు నడుచుట కష్టసాధ్యమయ్యెను. అప్పుడు ఇంగ్లీషు సైన్యములోని కోల్డు స్ట్రీముగార్డ్సులు, 2వ అశ్వసేనపటాలము, 9వ లేంసరుల పటాలము చేతిలో బడకుండ కాల్చివేయవలయును. ఎదుటనున్న శత్రు

అమిత [illegible] ధైర్యస్థైర్యములతో పోరి ఇంగ్లీషువారిసేన చుట్టుసుట్టు [illegible]బడి హానియుగాకుండ జేసెను. ఈవిధముగా స్మిత్ డోరియన్ గారిసేన చాలనష్టములను పొందినదేగాని క్లానోసిక్ ఫ్రామిరేసులకు సద్ధ్యమైన [illegible] [illegible] చేసెను. సర్ డోగ్లస్ గారిసేన హై [illegible] బ్యాజ్ ప్రాంతము [illegible] సర్ ఛార్లెసు ఫర్గ్యుసనుగారి సేన అపాయస్థితి [illegible] శ్రీవాగ్గ సంపగా జనరలు ఆలన్బీగా రశ్వసేనను [illegible]మై సంపె. ఈపుస్తకమందు ముద్రింపబడిన మూడవ చిత్ర పటములో ఆలన్బీగారి 9_వ లాంసరు అశ్వసేన ఎట్లు జర్మనులమీద బడి బ్రిటీషువారిని ధ్వంసము చేయుచున్న ఫిరంగులను పాడుచేసి ఆపాధ తప్పించినదియు చూడనగును. ఫ్రెంచివారు వీరి సహాయార్థ మయి కొంతసేనను పంపెదమనిరి. గాన పంపలేకపోయిరి. 26_వ తేదినే కింగ్సు ఓన్ రాయల్ లాంకాస్టరుసేనయు, బౌర్నాయివద్ద 700 మంది ఇంగ్లీషు గుఱ్ఱపురౌతులును 3000 మంది ఉహ్లానులతో డీకొని వారిలో చాలమందిని చంపి తామును హతులయిరి.

ఫ్రెంచివారి సాహసము

26_వ [illegible] [illegible] డి [illegible] గారి క్రింద [illegible]సుకు [illegible] 61, 62 [illegible] విభాగములు నడచి గట్టిగా జర్మను లతో [illegible] [illegible] విక్టైన్యములు శీఘ్రముగా వెను కకు [illegible]పోవు నసుసాయములను జేసెను. ఫ్రెంచి [illegible] [illegible] డి [illegible] 11 మైళ్ల [illegible] [illegible] వచ్చి [illegible] గారి [illegible] [illegible] డీకొనిరి. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ఇంగ్లీషు [illegible] 26 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] జర్మనుల [illegible] [illegible] [illegible] ఆంగ్ల సేనలపయిని [illegible] జర్మను విమానము [illegible] అది సైనికుల [illegible] [illegible] ఆంగ్లయుద్ధభూమి మీద కూలెను.

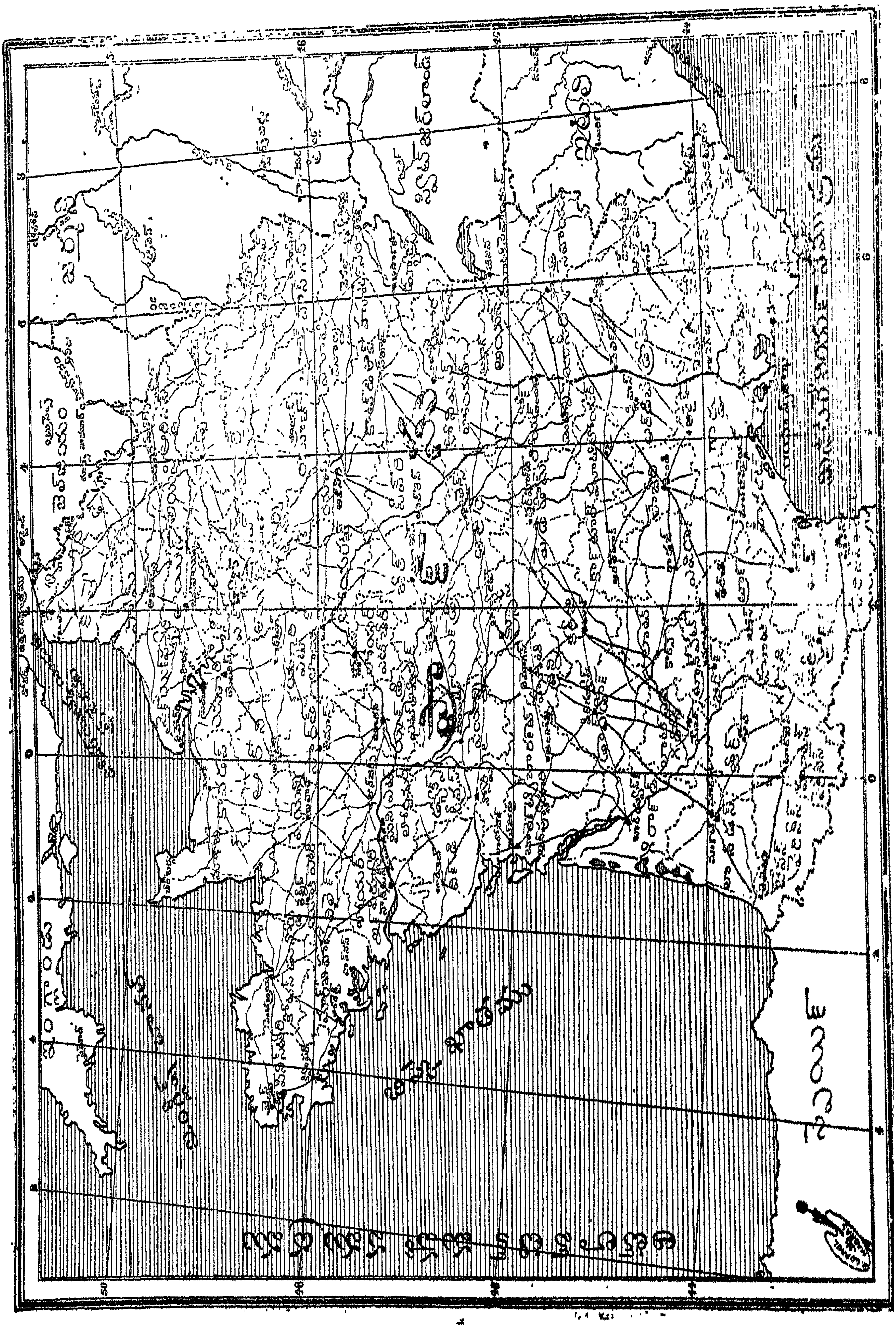

ఆంగ్లసైనికులు [illegible] నేలమీద కూల్చిన విమానము.

మ్లైన్సు సుకద్ద 300 మంది బ్రిటీషుసైనికులు [illegible] రాత్రి యంతయు దస్సి నడగియున్నను 1½ గంట జర్మనులతో పోరిరి. గాన చాల మంది [illegible]. మిగిలినవారు తప్పించుకొనిరి. [illegible] లీకటావద్దను, [illegible]సీసువద్దను ఇటులనే మిత్రమీరిన సేనలతో పోరుటయు, నష్టముకలిగించుటయు, పొందుటయు, వెనుకకు పారి పోవుటయు తటస్థించెను. సోలెస్మునద్ద తూర్పు లాంకషయిరు పటా లను ఒక్కదినములో రెండు బిసికత్తులను మాత్రమే తిని 800 గజ ముల భూమినుండి ముందుకు నడచి జర్మనులను బల్లెములతో పొడిచి చంపెను. 26_వ తేది సాయంకాలము 3½ గంటలకు అశ్వసేనలను సయి [illegible] వెనుకకు [illegible] [illegible] [illegible]సంగబడెను. అప్పను బ్రిటిషు సైన్య [illegible] నోయడ్ ఛానీలా ఫేస్ ప్రాంతమునకు వచ్చి చేరను. ఆగస్టు 27_వ తేదిన జర్మనులు వారిని వెంబడించుటకు వీలు లేకయుండగా వచ్చిపోయి విశ్రాంతి దీసికొనిరి. 6 సప్తాహములు మాన్సును వదలి నది మొదలు ఇంగ్లీషువారితో జర్మనులు, నిలబడుటయు, ఇంగ్లీషు సైన్యము కొద్దిదయినను వారిని పూర్తిగా నాశము చేయలేక పోవుటయు, నింగ్లీషు జనరలుల శక్తి [illegible]ములవలన నని వ్రాయనవసరము లేదు. ఈయుద్ధమునకు సంబంధించిన రెండుపటములు 160 వ పేజీలో గానవగును. 28_వ తేదిన ఖ్లూకువాచి అశ్వదళము [illegible] క్వెంటన్ వద్ద సర్ ఫిలిఫ్ ఛెట్ వుడ్ గారు వ్రాసినట్లు కాగితములను చింపివేసినట్లు జర్మను లను చింపివేసిరి. ఐరిషు ఫసిలియర్సు గూడనిచ్చట బాగుగా పోరిరి. కాని మన్ స్టరులకు వెనుకకు తిగ్గవలసిన దని తెలియనందున వీరందరును జర్మను పీనుగులను కుప్పలు కుప్పలుగా పేర్చి తామును హతులయిరి.

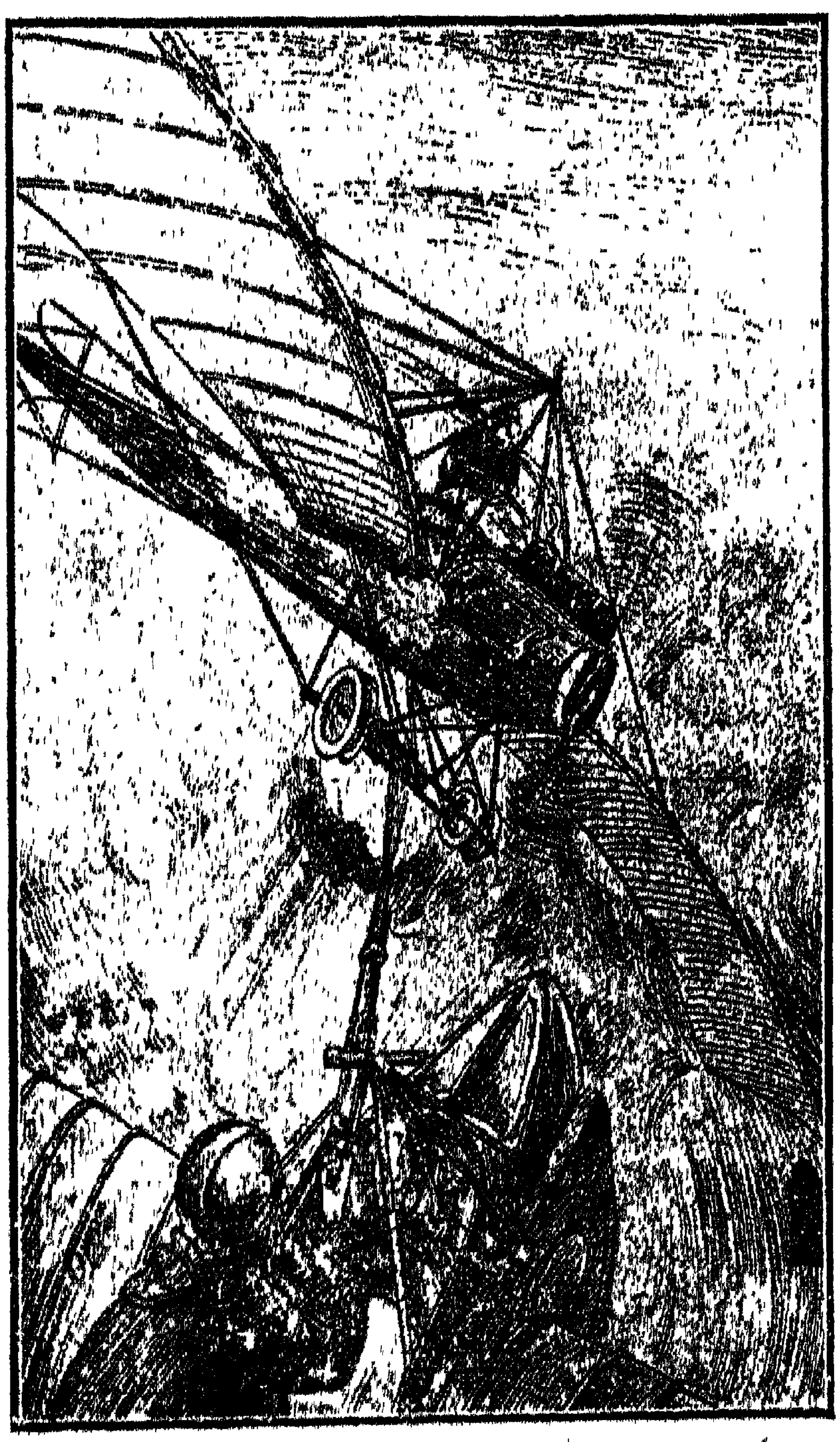
యుద్ధస్థితి

28_వ ఆగష్టు నాటికి ఇంగ్లీషు ఫ్రెంచిసేనలు జర్మనులచేత శాశనముకాకుండ చాల నష్టముతో వెనుకకు మరలుచుండెను. బెల్జియములో చాలభాగమును వశముజేసికొని, ఫ్రాంసు యుత్తర జిల్లాలలో జర్మనులు ప్రవేశించి, ప్యారిసును పట్టుకొనవలయునని

చూచుచుండిరి. తూర్పున లోరయిను వోస్జెసులలో ఫ్రెంచివారే ముందుకు జర్మనులను తరిమి వెళ్లుచుండిరి. నాన్సీలోను, దక్షిణ వోవర్ లోను గొప్ప పోరాటము లేవియు జరుగలేదు. వెర్డన్, మెజ యిన్నటి మధ్య జర్మనీ యువరాజు సేన కదలకుండ జేయబడినది. ఏడవ ఫ్రెంచి ఆర్మికోరు ఎమియన్సుకు దక్షిణమునకు రయిలుమీద తీసికొని రాబడినది. ఆరవ ఫ్రెంచి ఆర్మికోరు బ్రిటీషుసేన కెడమపార్శ్వమున నుంచబడెను. అయిదవ ఫ్రెంచి ఆర్మికోరు ఆయి నదికి వెనుక లాఫెర్ - రైలకు మధ్య స్థలమాక్రమించుకొనెను. ఈ కడపటి సైన్యమున కెదురుగా జర్మను వారి అయిదవ కోరులును ఇంగ్లీషువారి కెదురుగా రెండును, ఆరవ ఫ్రెంచిసేన కెదురుగా మూడు నాల్గును నుండెను. ప్రతి మిత్రమండలివారి సేనను జర్మనులు మూడు నాలుగు సేనలతో నెదిరించుచుండిరి.

28-వ ఆగష్టు తేదిన రైవద్ద జనరలు సారాయి జర్మను సైన్యమును చిందరవందరచేసి నరికి నదిలోనికి త్రోసెను. ఈ యుద్ధమునందొక జర్మను విమానము నింగ్లీషు సేన గురిపెట్టి కాల్చగా నది ఇంగ్లీషు పంక్తులలో బడెను. వైమానికుడును వానితో నొక ఆరేండ్ల బాలుడును గాయములు తిని నేలమీద బడిరి.

[illegible] జర్మనువైమానికు డారువర్షముల బాలునితో నేలమీదబడుట.

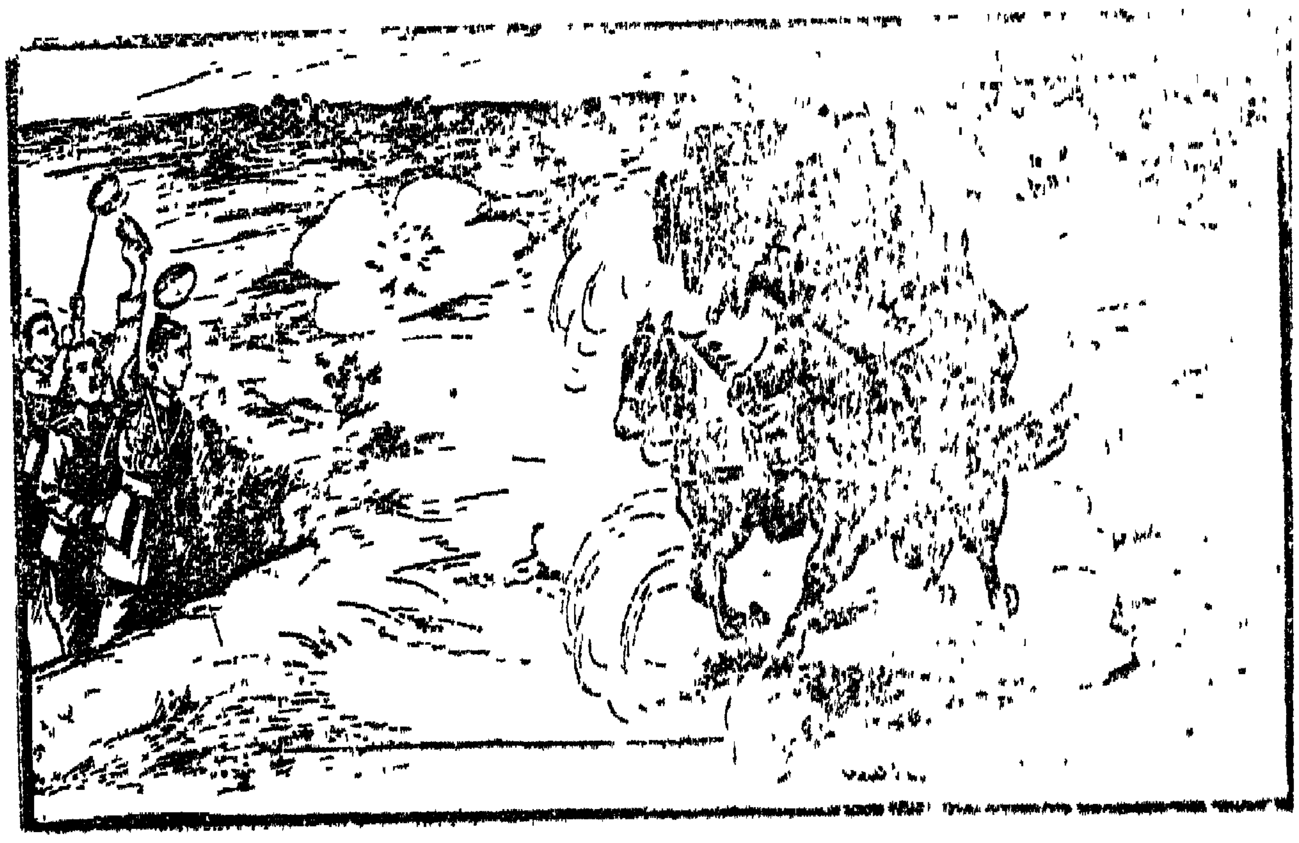
[illegible] మధ్యాహ్నము 1 గంటకు జనరలు జోఫ్రేగారు సర్ జాన్ ఫ్రెంచిగారి విడిదికివచ్చి, బ్రిటీషువారు కాంపేను సాయిసన్సు పంక్తివఱకును వెనుకకు వెళ్లునట్లుగ ఫ్రెంచి సేన బ్రిటీషు వారికి కుడిప్రక్కనుండి తోడ్పడకలుగకుండ చేయునట్లును తాము నిశ్చయించితిమని చెప్పిరి. సెప్టెంబరు 1-వ తేదిని విల్లర్సు కోటరెట్సువద్ద ఆంగ్లేయుల బ్రిటిషు గార్డులు, స్కాట్సు, ఐరిషు స్త్రీ)ములుకలిసి అరమైలు సమీపమునందున్న కొండకయి జర్మనులతో హోరాహోరిగా పోరిరి. జర్మనులు యిరువది నాలుగు ఫిరంగుల సహాయమువలన ఇంగ్లీషువారి నాపి కొండను ముందుగా నాక్రమించుకొనిరి. వీరు జర్మను ఫిరంగుల వారికి తాళజాలక గుఱ్ఱములనెక్కి సూటిగా జర్మనుల పఙ్క్తులలోనికి బరుగెత్తి చాలకష్టమును బొందినను 18 ఫిరంగులను బట్టుకొని జర్మనులను తరిమివేసిరి. రెండుఫిరంగులను మాత్రము జర్మనులు తీసికొని పోగలిగిరి. ఇంకొకచోట రెండవ డ్రాగూను గార్డులును, క్వీన్సు బేలను అశ్వసేనవారును, ఏల్ బాటరి ఆర్. ఎచ్. ఎ. వారును సూర్యోదయమునకు పూర్వము జర్మను షెల్లుల బాధ యపరిమితము కాగా వారి ఫిరంగులను పట్టుకొన వలయునని నిశ్చయించుకొనిరి. బ్రిటిషువారిఫిరంగులు నాలుగును, జర్మనులవి 12 క్రప్పు ఫిరంగులు ముందు చాలకపోయెను. ఈల వేయబడగానే వారు శత్రువులను ఛేదించుకొని వెళ్లి 11 క్రప్పు ఫిరంగులను బట్టుకొని తిరిగి వచ్చిరి. ఇచ్చ

[illegible] అశ్వసేన ఐదవ [illegible] ఫిరంగులను పట్టుకొనుట. [illegible]

టనే 50 అడుగుల స్థలములో 9 మంది ఉహ్లానులును, 16 గుఱ్ఱములును, చంపబడెను. అయిదవ బ్రిటిషు డ్రాగూనుగార్డ్సు యిరువదిమందితప్ప తక్కినవారందరును చంపబడిరి. కాంపేనువద్ద పయివిధమున బోరినను

జర్మనుల అత్యధికసంఖ్య ముందు ఇంగ్లీషువారికి నిలువ వీలులేక పోయెను. అందువలన నింక కొంతదూరము వెనుకకు పరుగెత్తిరి. ప్యారిసునగర మిక 45 మైళ్లదూరములో నుండెను. ఫ్రెంచి గవర్న మెంటు వారు రాజధానిని 3-వ తేదిన బోర్డోకు మార్చిరి. జనులు నగరమును విడిచిపోవ మొదలిడిరి. బాంబులను నగరముపయిన జర్మను విమానములు విచ్చల విడిగా వేయుచుండెను. 1870-వ సం. నందు వలెగాక జనులు చాలమట్టుకు శాంతమును ప్యారిసులో వహించి యుండిరి. ప్యారిసు నగరపు కోటలలోని ఫిరంగులవారి కడ్డముగా వచ్చు ఫ్యాక్టోరీలు, ఇండ్లు కొట్టివేయబడెను. ముట్టడి ప్రారంభమయ్యే నేని బాధ పడకుండుట కయి భోజన సామగ్రి పుష్కలముగా సమకూర్చబడెను. అనేక వేల పశువులు మాంసమునకయి తోలుకొని రాబడెను. నాటకశాలలు మూయబడినవి. వేషధారులందరు రణరంగమున నుండిరి. మోటారుబండ్లు, ఇతర వాహనములు ప్రభుత్వమువారి పనులకయి జనులవద్దనుండి తీసికొనబడియెను. రాత్రి 8 గంటలు కాగానే వీధిదీపము లన్నియు ఆర్పబడుచుండెను. బుధవారము నాడు

[illegible]

ప్రెసిడెంటుగారి సహాయము [illegible] డెను. ప్యాక్టరీలలోని [illegible] బడుచుండెను. [illegible] 28 [illegible] [illegible] ప్యారిసుకు [illegible] 90 మైళ్ల [illegible] [illegible] 16 [illegible] [illegible] 1870 వ సం. [illegible] వారి కోడించిజర్మనులు 80,000 ఖయిదీలను [illegible] 2. ఆ దినముననే ప్యారిసులో [illegible] గారు సంకల్పించు [illegible] కకు నగరల వచ్చి [illegible]

జర్మను ప్రవాహ మాపబడుట

మాన్సుమొదలు మార్నెకు ఇంగ్లీషువారు వచ్చునంత వఱకు వారు పొందిన నష్టము 15,000 మందిసైనికులు, సైనికోద్యోగులు. 19,000 క్రొత్తసైన్యమును వచ్చిచేరెను. జనరలు జోఫ్రేగారు మార్నె నది ప్రాంతమున లాగ్నె-సిగ్నె-సిగ్నెట్టులకు మధ్యనున్న భూమిని కాపాడవలసిదనియు, సామర్థ్యము లేని యెడల వంతెనలను పగుల గొట్టి, 12 మైళ్లు సీనునదికి వెనుక వెళ్లవలసిన దనియు ఫ్రెంచిగారిని కోరెను. మాన్సుమొద లింతవఱకును వెనుకకు తగిన ఫ్రెంచి సహాయము లేక బ్రిటిషువారు తగ్గిపోవు చుండుట చీకాకును కలిగించు చుండెను. సెప్టెంబరు మూడవతేదిన జర్మనులు స్క్వాప్స్, విల్లాసర్ టూర్సు, ఛాటారిక్లేవద్దకు వచ్చిరి. 6-వ తేదిన ల-ఫర్టి-సోస్-జోరే వద్ద మార్నె నదిని దాటిరి. జర్మనులు మూడవతేదిన తమ సంకల్పము లలో మార్పులను గలుగ జేసిరి. యుద్ధమునకు సూటిగా దిగుటకు బదులుగా ఫ్రెంచివారి ముఖ్యసేనయొక్క ఎడమభాగము మీద తలపడి చుట్టును చుట్టు కొనవలయునని నిశ్చయించిరి. సైన్యముల విభాగమును జూచుచున్న వైమానికులీ సంగతిని మిత్రమండలి వారికి దెలుపగా వారును దగిన ప్రయత్నములను జేసిరి. [illegible] జర్మనులకు గొప్ప మోసకారి [illegible] జర్మనులు [illegible] కవకాశమును గల్గించెను.

సెప్టెంబరు 6-వ తేదిన మిత్రమండలిసేన జర్మనుల నెదు ర్కొనుటకయి ముందును నడిచెను. బ్రిటిషువారికి వచ్చిన క్రొత్తసేన యు, ఫ్రెంచివారి ఆరవ అయిదవ సేనయు సహాయము చేయుచుండగ జర్మనుల వెనుకభాగముతో ఒర్క్-నదీ ప్రాంతమున తలపడిరి. పదకము దినములనుండియు మాన్సు నుండి మిత్రులను తరుముచున్న జర్మనులు వెనుకకు పోనారంభించుట ఆశ్చర్యమును కలిగించెను. ఇందుకు కారణము జర్మను వెనుక భాగము విడియయి ఇంగ్లీషువారిచేతిలో బడు టకు సిద్ధముగ నుండుటయే. జనరలు క్లకు-గారికి ప్యారిసుమీద నున్న ఆశలు నీటుగలిసెను. కాని మార్నె ప్రాంతమున జరిగిన యుద్ధ ములు లోకచారిత్రమునందు సుప్రసిద్ధములని చెప్పక తప్పదు. జర్మ నులు తగ్గిపోవుట ఇంగ్లండు ఫ్రాన్సులలోని ప్రజలకు గుక్క-త్రిప్పు కొనుట కవకాశమును గలిగించి సంతోషమును పుట్టించెను.

ఫ్రాన్సులో [illegible] భూమిలో జర్మనులు వెళ్లి [illegible] చేసిన ఘోరకృత్యములనే చేసిరి. మంచి మంచి నరకు

GERMAN ATROCITIES ON FRENCH FAMILIES

ఒక ఫ్రెంచి గ్రామములో గృహిణిని బిడ్డలతో వెడలగొట్టి ఇంటిలోని పడక మీద జర్మను సైనికుడు నిద్రించు చున్నాడు. ఒక చేతియందు సారాయిబుడ్డి రెండవ చేతిలో తుపాకి వీనికగలదు

FIERCE HAND TO HAND FIGHT WITH HUNS IN A BED ROOM

ఒక యింటిలోని పడకగదిలో స్త్రీలకు బదులుగా ఫ్రెంచిసైనికులు దాగియుండి జర్మనులను పొడుచుట

A FRENCH FAMILY MURDERED

జర్మను రాక్షసుడొక ఫ్రెంచి సంసారమును వధించుట

THE MURDERER KILLED

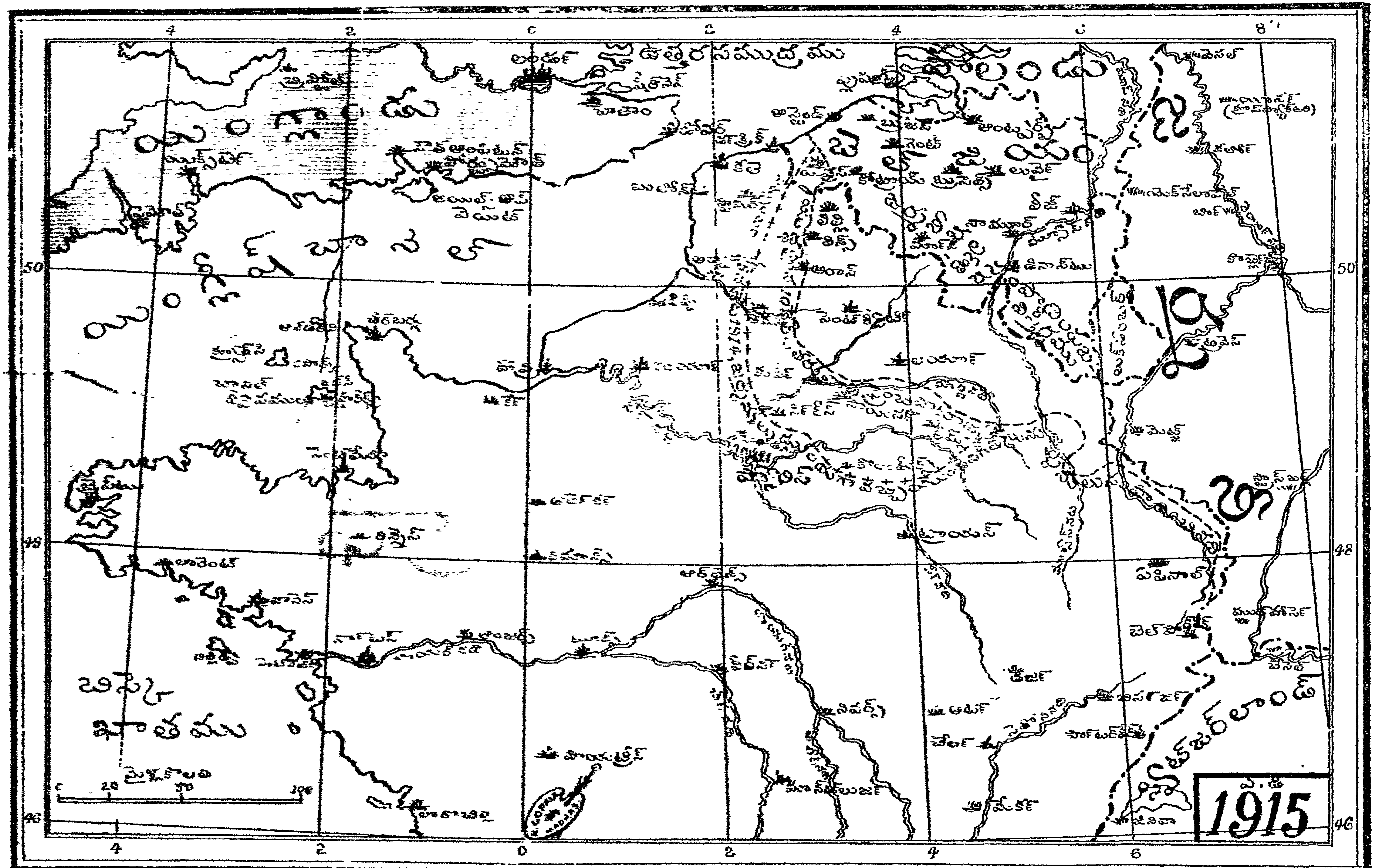

[illegible]

THE MURDERERS TAKEN PRISONERS

ఇట్టి హంతకులను బాలసందిని ఖయిదీయిలుగా చేయుట

ఉత్తర సముద్రము
హాలండు
బెల్జియం
లండన్
పారిస్
బిస్కే అఖాతము
స్విట్జర్లాండు
మైళ్ళకొలత
1915

GENERAL VON KLUCK

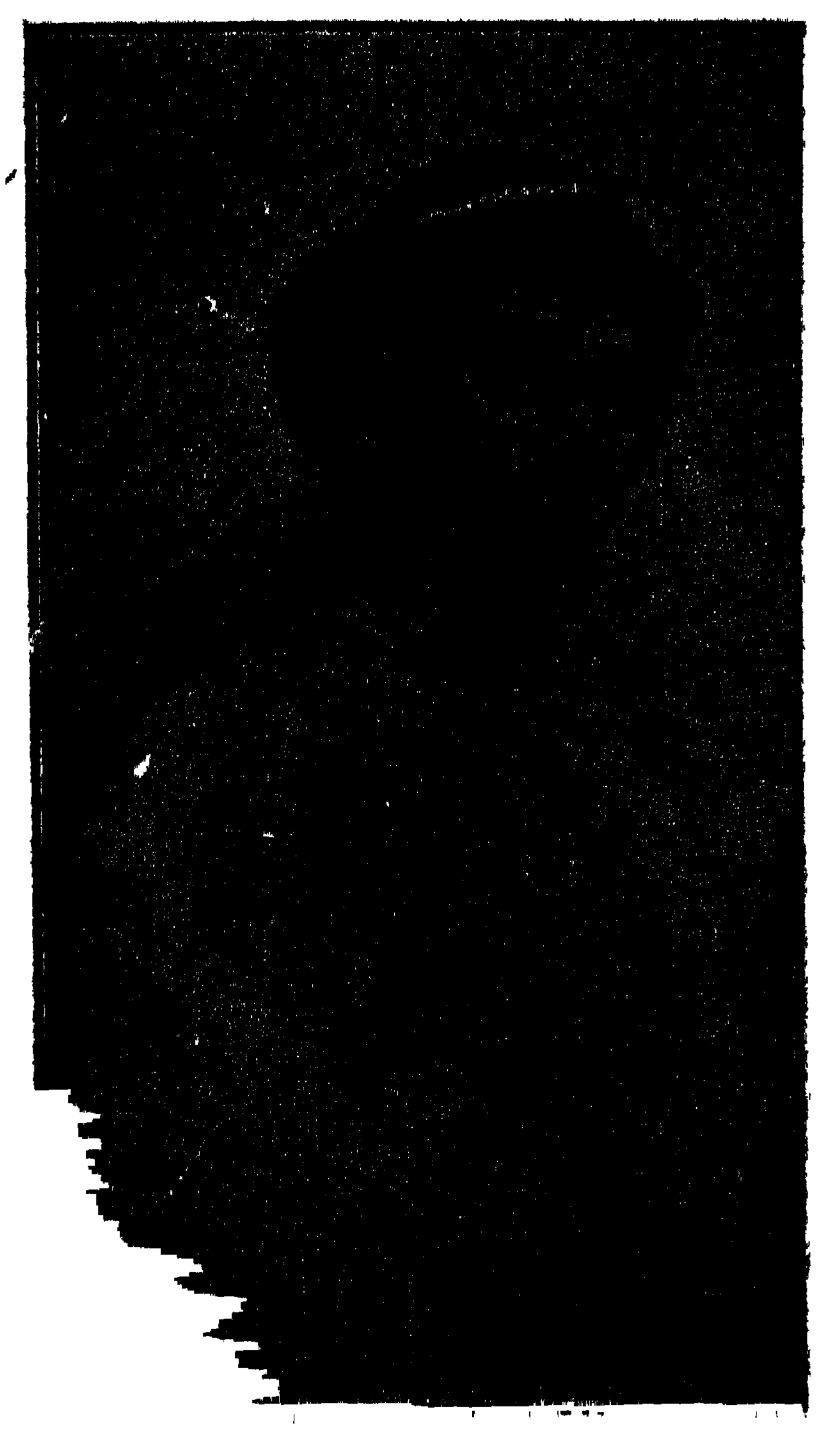
జనరలు వాన్‌క్లక్

FIELD MARSHAL VON HINDENBURG

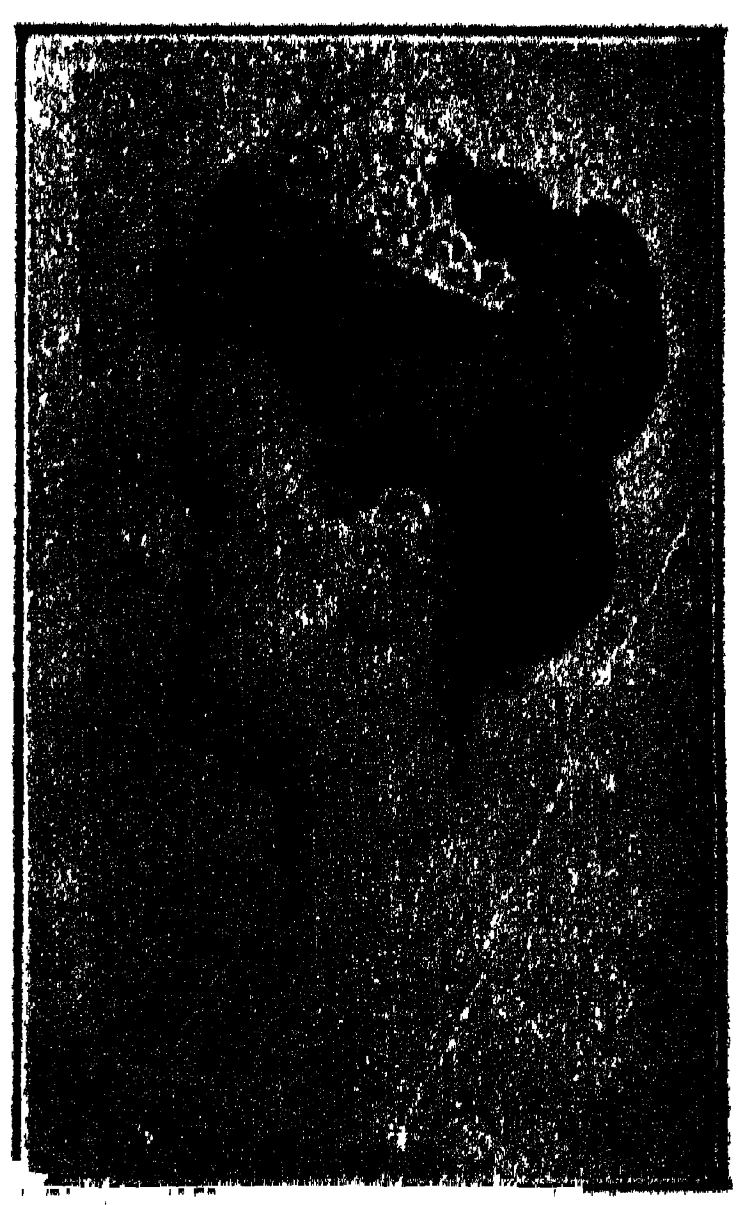
ఫీల్డు మార్షలు వాన్ హిండెన్ బర్గ్

DUCHESS OF LUXEMBURG

లక్సెంబర్గు ప్రభ్విణి

QUEEN OF HOLLAND

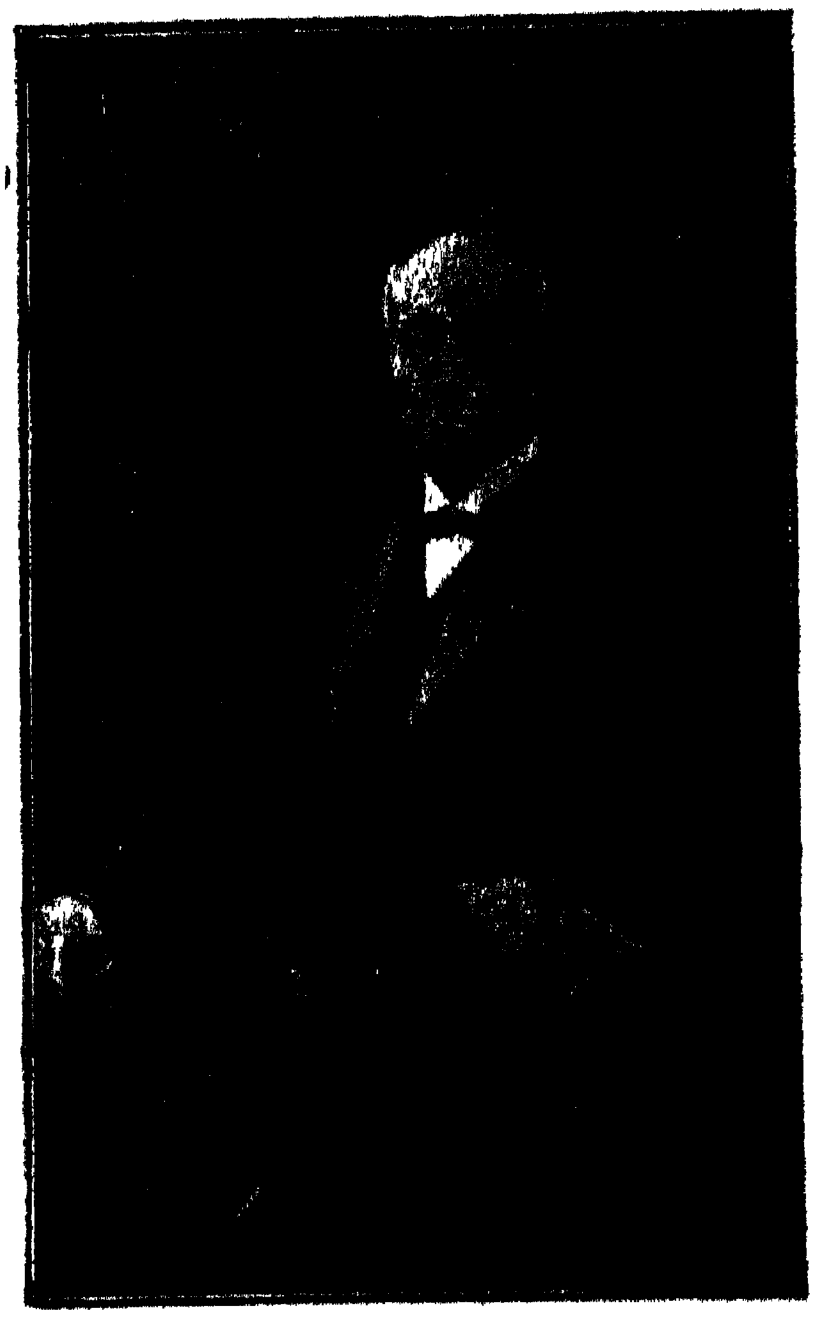
హాలెండు రాణి

E IPEROR OF JAPAN

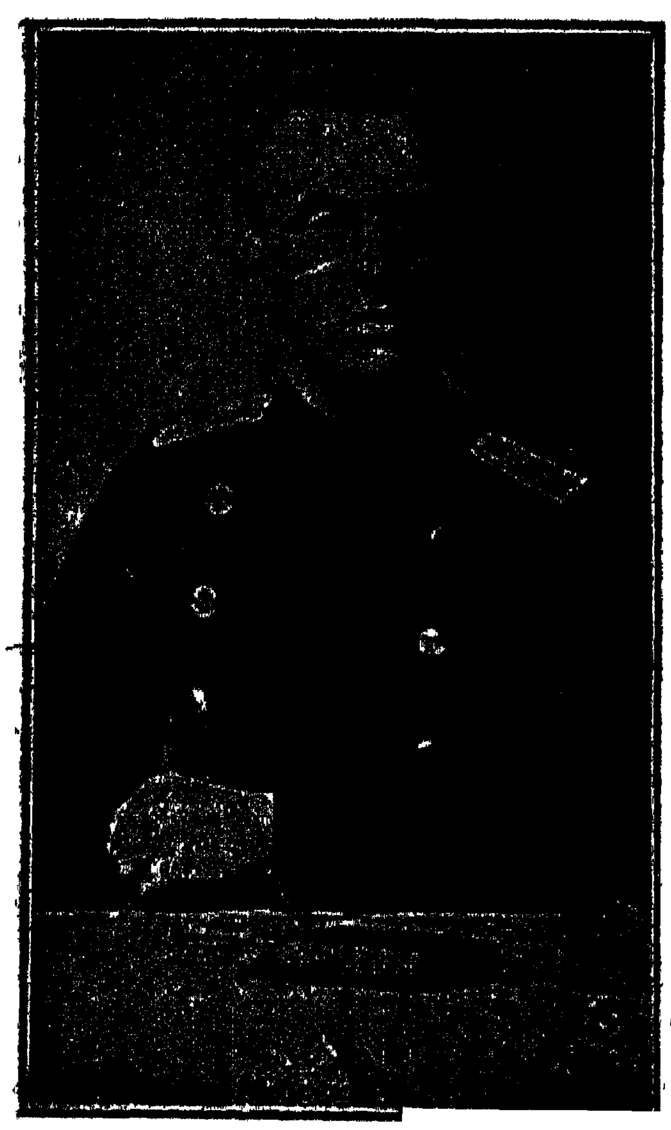
జపాను చక్రవర్తి

COUNT OKUMA

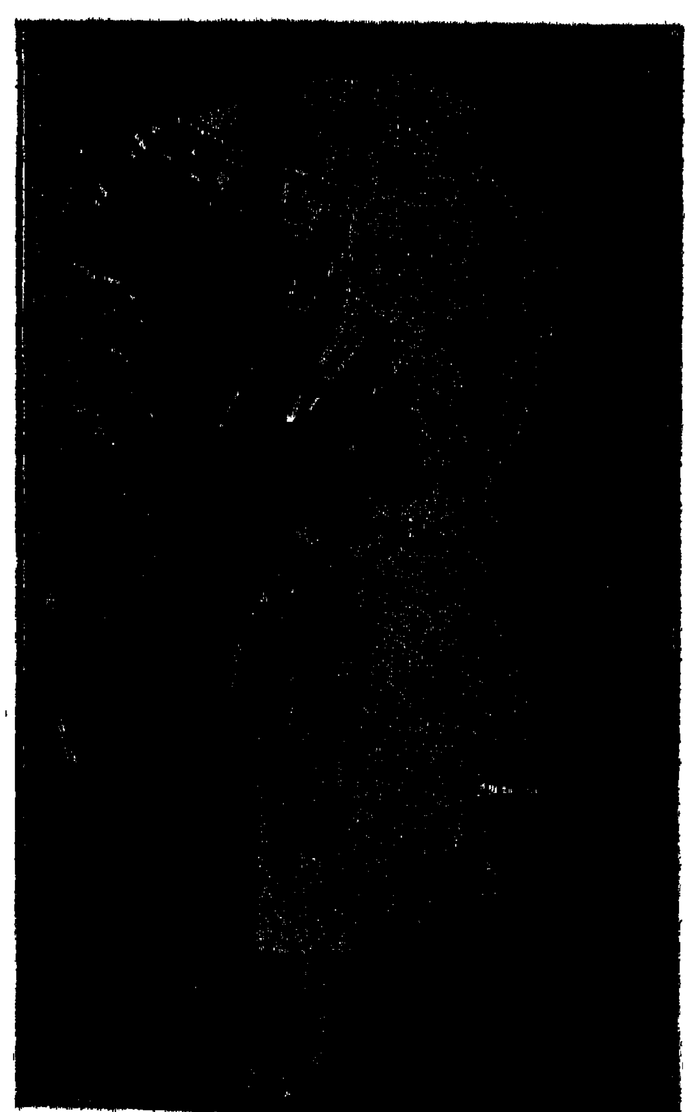
జపాను ముఖ్యమంత్రి ఒకూమా ప్రభువు

PRINCE HENRY OF HOLLAND

హాలెండు రాణిగారి భర్త ప్రిన్సు హెన్రి

A VETERN SUBADAR MAJCR

45 వ రాటరే సిక్కు పటాలములోని యోధుడగు సుబేదారు మేజరు

దొరికినప్పుడు పెట్టెలలో పెట్టుకొని యిండ్లకు పంపుకొనిరి. స్త్రీలను చెఱచిరి. బాల బాలికలను కత్తులతో పొడిచి చంపిరి. సెన్‌లిస్ నగరమునకు నిప్పంటించిరి. పురసాలకుని తుపాకితో గాల్చివేసిరి.

తరువాత ఫ్రెంచి టర్కో-సుపాయీల మిచ్చటికి వచ్చి వారి పొడుగు కత్తులతోను వాడి బల్లెములతోను సెన్లిసులోనున్న జర్మనుల వెచ్చ నెత్తురు నంతయును వీథులలో ప్రవాహముల జేసి మిగిలిన వారిని పారద్రోలిరి. కొంతవరకీ కృత్యములవలన సెన్లిసు మీద చేయబడిన పాపము పరిహరింపబడెను.

సెప్టెంబరు 5వ తేదిని రష్యా, ఫ్రాన్సు, ఇంగ్లండు లీ యుద్ధము ముగియువరకును పోరుటకును, ఒకరి యిష్టము లేక ఇంకొకరు శత్రువులతో సంధి జేసికొనరాదనియు కాగితములను వ్రాసికొనిరి.

మార్నే యుద్ధము

ఈ యుద్ధములో తొమ్మిది జర్మను ఆర్మీకోరులను 3 అశ్వపైనికుల డివిజనులను మిత్రమండలివారి 11 ఆర్మీకోరులు, 11 గుఱ్ఱము దళముల పటాలములు ఎదుర్కొనెను. ఓయ్సె నదిని దాటకుండ ఫ్రెంచివారితో కఠినముగా జర్మనులు పోరాడిరి. ఫ్రెంచివారా నదిని దాటి మాంటిగార్సన్ శత్రువులను బల్లెములతో పొడిచి పట్టుకొనిరి. బ్రిటిషువారితోను జర్మనులు పోరాడి, 2, 9, గార్డ్సు కావలరీ పటాలముల సహాయమువలన వెనుకకు మరలిరి. ఇచ్చట జర్మను అశ్వసేన బ్రిటిషు అశ్వసేన ముందు చాలక పోయెను. గ్రాండుమారిన్ నదిని ముందు దాటిన జర్మనులను బాగుగా నాశముచేసి ఇంగ్లీషువారు ఖయిదీలను బట్టుకొనిరి. ప్యారిసుకు యిరువదియొక మైళ్ళదూరమున నున్న మ్యూసట్టి ణముదగ్గ ఘోరమయిన యుద్ధము జరిగెను. జర్మనుల ప్రయత్నము మార్నే నదిని దాటి ప్యారిసుకు మార్గ మేర్పరచుకొనవలయునని. ఒక్కచోట 16 పర్యాయములు దాట యత్నించిరి. ఫ్రెంచి ఫిరంగులన్నిచోటులలోను వారి తాత్కాలిక వంతెనలను పొడుముచేసి వారి మనోరథమును నెరవేరనీయ లేదు. ఒక్క వంతెనదగ్గర కొంతభాగము వద్ద 2000 మంది జర్మనులలో 200 బ్రతుకగలిగిరి. ఒక్క జర్మను కందకములో 6000 పీనుగలు లెక్కింపబడెను. జర్మనుల కీ యుద్ధములో మందుసామానుగూడ తక్కువయయ్యెను. వారికొరకయి వచ్చుచున్న మితిలేని ఫిరంగిమందు బండ్లను క్రెపీ ఎన్-వాలోయి దగ్గర జనరలు పౌగారి అశ్వసేన ముట్టడించి అన్ని బండ్లను సర్వనాశనము చేసెను. మాడిమాంటు గ్రామము కొరకయి నాలుగు పర్యాయములు జరిగిన పోరులో ఆప్రదేశము రెండుపర్యాయములు ఫ్రెంచివారికి, రెండుపర్యాయములు జర్మనులకు వశమయ్యెను. నాలుగవపర్యాయము బల్లెములతో జర్మనులను పొడిచి శాశ్వతముగా ఫ్రెంచివారు వశము చేసికొనిరి. ఇచ్చటి యుద్ధమునకు సంబంధించిన చిత్రపట మీసంచికలో కలదు. ఈపోరు మార్నే యుద్ధములో సుప్రసిద్ధమయినది. ఫ్రెంచివారి సుప్రసిద్ధపరాక్రమమును నిలువబెట్టినట్టిది. అయి, సోయిజీ-బోయి, ఎస్టెర్నే ఫొర్గెపిల్లి, వాంటిల్లను గ్రామములవద్దను గొప్ప జగడము జరిగినది. ఎప్రునే గ్రామములోని కాఫీదుకాణదారుని యిరువది సంవత్సరముల పిల్లలు జర్మనుద్యోగీయులతో వ్యభిచారము నంగీకరింపనందున ఆమె చంపబడెను. ఈ సంగ్రామముల సందడిని విని వారి వచ్చిన ఫ్రెంచిసేన చంపి పాపపరిహారము చేసెను. ఇచ్చట జర్మనులు 3000 గుర్రము లత్యుత్తమమయినవిగా చూడదగు వానిని దొంగలించి దొంగలవలె ఫ్రాంగిరి. ఒక గొప్పయుద్ధమును ఫ్రెంచిపెద్దు 18 మంది జర్మనులను పొడిచిన తరువాత సెజన్నెదగ్గ చంపబడెను. మిగిలిన భోజనములు జర్మనీనుండి రానందున జర్మను లీ యుద్ధములో వచ్చిన గుర్ర గడ్డలను, మరి యేది దొరకిన దానిని తినవలసి వచ్చెను. లాఫెర్టి గాయి దగ్గర ఇంగ్లీషువారు జర్మనుల నెదుర్కొనిరి. ఫ్రెంచి సహాయము వలన నదలికి వారిని తరుమి వేసిరి.

సెప్టెంబరు 10-వ తేది యగునప్పటికి మార్నే దగ్గ నిలువలేక ప్యారిసులో ప్రవేశించు అదృష్టమును పోగొట్టుకొని జర్మనులు వచ్చిన మార్గమును కొంతవరకు పట్టిరి. జర్మనులు మార్గమధ్యమున నసేక సామానులను-బరాటలు మొదలు పెద్ద ఫిరంగుల వఱకును-వదిలి పెట్టిరి. తరువాతి వానలు కురియుటవలన మిత్రమండలిసేన ఫ్రాన్సునుండి పూర్తిగా జర్మనులను నాశము చేయుటకు నందివాటులు లేక యిబ్బందిపడవలసి వచ్చినది. ఇంతలో జర్మనీనుండి కావలసినంత సేన, పదార్థములు వచ్చుటయు, కందకములయుద్ధము ప్రారంభమగుటయు సంభవించినది.

వర్డను ప్రాంతమునయున్న జర్మనీ యువరాజు సేన నాన్సీ నగరము ప్రవేశించుటకును, ఆ మహోత్సవమును జూచుటకయి జర్మను చక్రవర్తి వచ్చుటయు తటస్థించెను. కెయిజరుగారు గొప్ప అశ్వసేనతో జర్మను సేనల వెనుక నిలువబడి యుండెను. పాపమాయన నాన్సీని ప్రవేశించు నోము నోచుకొనలేదు. ఆశాభంగుడయి వెనుకకు తిరిగిపోవలసి వచ్చెను.

మార్నే మొదలు సాయిసన్సువరకు

మార్నే మొదలు సాయిసన్సువఱకును మిత్రమండలి వారి సేన జర్మనులను తరిమివేసిన తరువాత సాయిసన్సు ప్రాంత్యమున ఏన్ నదిని మిత్రులు దాటకుండ జనరల్ వాన్ క్లక్కుగారు సర్వప్రయత్నములను చేసిరి. ఈనదిని దాటుచున్నప్పుడే జర్మనులు తమకు బరువయిన ఫిరంగులను నీటిలో పారవేసిపోయిరి. ఈ ఏన్ నది 150 మొదలు 200 అడుగులవఱకు వెడల్పును, 15 అడుగుల

లోతును గలిగియుండును. బ్రిటీషు వారి వైపునన్న 11 వంతెనలను జర్మనులు భస్మముజేసిరి. ఒక్క వంతెన నెందువలననో వదలి పెట్టి వెళ్లిరి. 23 వ తేది ఆదివారము ఈ స్థలమున యుద్ధముజరిగెను. నదిని దాటుటకయి ఇంగ్లీషు సేన ఉత్తరమున కయిదుమైళ్లదూరము పంపబడెను. ఇంజినీయిరులు క్రొత్తవంతెనలను ఎంతోకష్టముమీద, అనేక ప్రయత్నములు విఫలము కాగా గట్టిరి. అనేకపర్యాయములు జర్మను ఫిరంగులు వంతెనలను ఇంజనీయరులను కుడిచివేసెను. ఫ్రెంచి టర్కోలు గూడ నదిని దాటి ఎదుటనున్న కొండలనుండి జర్మను ఎడమప్రక్క నోడించుటకయి తుపాకులను గాల్చుచుండిరి. సాయంకాల మగునప్పటికి శత్రువులు తమస్థానములను వదలి నదికుత్తరమున, రెండు మైళ్లలోనున్న ఉన్నతప్రదేశమునకు వెళ్లిరి. కాని చాలఫిరంగులను, పదాతులను వారి శత్రువుల నెదుర్కొనుటకై యుంచి వెళ్లిరి. మరునాడుదయము 10 గంటలకు ఇంగ్లీషువారి ఒకటవ రెండవ సేనలకుమధ్య జర్మనులు ప్రవేశించి రెండింటికిని సంబంధము కలుగకుండ విడదీయవలయు నని గట్టి ప్రయత్నమును

మార్నె మొదలు ఎన్ నదివరకు విస్తమున్న శరస్సులు.

ఏన్ నదినిదాటుచున్న సైన్యముపై జర్మనులు కాల్చుట.

చేసిరి. [illegible] ఇంగ్లీషు [illegible] ఇంగ్లీషు [illegible] అందుచే ఇంగ్లీషు [illegible] గలిగిన నష్టము [illegible] వందలమంది [illegible] కొనెను.

ముట్టడి ఫిరంగులు మాబ్యూజి నుండి వాన్ క్లకు గారికి వచ్చెను. 12 గంటలు [illegible] మిత్రమండలివారు ముందుకు వెళ్లలేకపోయిరి. అప్పుడు [illegible] లన్నింటిని [illegible] ముల [illegible] మున [illegible] బలకర్తమయిన ప్రదేశములకు వెళ్లిరి. ఏన్ యుద్ధములని ప్రతిదినము వార్తాపత్రికలో జదువు పోరాటము లిచ్చటనే జరిగినవి.

సముద్రయుద్ధము.

మెడిటరేనియను, ఏడ్రియాటిక్, అట్లాంటిక్ సముద్రములు

మధ్యధరాసముద్రములో నున్న జర్మనీవారి క్రూయిజరులు, బ్రెస్లా, గోబన్ అనునవి ఫ్రెంచి యింగ్లీషు యుద్ధనావలను తప్పించు కొని, ఇటలీ రేవులకు వెళ్లి 24 గంటలలో బాదు వెళ్లవలసినదని ఆజ్ఞాపించినందున ఎటుల, డార్డెనల్సుజలసంధికి అగస్టు 10 వ తేదిన చేరెను. టర్కీ అప్పటికి యుద్ధమునగనందున ఈరెండు యుద్ధములో

నావలను తుర్కీకి జర్మనులు అమ్మివేసినట్లు కాగితములను పుట్టించి వానికి తురుష్కపు పేరులను బెట్టిరి. ఇప్పటికిని నవి తురుష్కుల వశ మందే కలవు. అప్పుడప్పుడవి నల్ల సముద్రములోని రష్యా రేవులమీద కాల్చుటకు వెళ్లుచుండును.

అడ్రియాటిక సముద్రములో మాంటినీగ్రినుల రేవగు ఆంటివారిమీద కాల్చుటకయి పంపిన ఆస్ట్రియనుల యుద్ధనావలు, ఫ్రెంచివారి నావలు పోరుటకయి వచ్చుచున్నవనిన వార్తవిని పోలా రేవుకు పరుగెత్తెను. కాని ఫ్రెంచివారు జంటాయను నొక క్రూయిజరును, ఇంకొక నావను ముంచివేయగలిగిరి. యుద్ధప్రారంభ మయిన పది దినములలో ఆస్ట్రియాసముద్ర వ్యాపార మంతయు ఏడ్రియాటికు ముఖద్వారమును (45 మైళ్ల పొడవుగు) ఫ్రెంచివారు తమ నావలచే మూసివేయుటచేత అంతరించెను. మధ్యధరాసముద్రములోను, ఆసియా ఖండములోను, ఆస్ట్రేలియాలోను, ప్రయాణము చేయుచున్న ఆస్ట్రియా వ్యాపార నావ లన్నియు మిత్రమండలివారివశ మయ్యెను. ఆస్ట్రియా రేవులు ఫ్రెంచి యుద్ధనావల కాపుకు గురియాయెను. ఒక యాస్ట్రియా వ్యాపార నావ ఆస్ట్రియావారు పెట్టినసురంగునకు తగిలి 300 మంది ప్రయాణికులతో మునిగిపోయెను. పోలారేవు మాత్రము బాగుగా కాపాడబడి యుండుటచేత మిగిలిన యుద్ధనావ లన్నియు నందు దాగుకొనెను. ఆఫ్రికాలో లేక వ్యాపార యొద్దనున్న బ్రిటీషువారి [illegible] అను స్టీమరు కొన్ని గంగులను దీసికొని వాల్విస్బేమునకు అను పేరుగల జర్మనువారి ఫిరంగినావను ముంచివేసి నావికులను ఖయిదీలనుగా బట్టుకొనెను. పరస్యాతీరమున [illegible] వద్ద జర్మనువారి సర్వేపడవను ఒక బ్రిటీషు క్రూయిజరు ముంచెను.

అట్లాంటిక్ మహాసముద్రము:

ఈ సముద్రములోనున్న జర్మనువారి కార్లస్రూ, డ్రెస్డన్ క్రూయిజరులును, వర్తకనావమీద ఫిరంగులు పెట్టుటచే యుద్ధనావగా మారిన క్రోన్‌ప్రింసు విలియం నావయు బ్రిటీషువర్తక నావలను ముంచుటకయి తిరుగుచుండెను. బ్రిటీషు ఆగ్నేయ క్రూయిజరు సఫక్కు కొన్నిమారులు కార్లస్రూయ పడెను గాని దాని వేగమధికముగుటవలన తప్పించుకొనెను. తరువాత బ్రిస్టల్ అను ఇంకొక బ్రిటీషు క్రూయిజరుకు దూరమున కనుపడి త్వరగా పరుగెత్తి రెండవపర్యాయము తప్పించుకొనెను.

ఈ జర్మను క్రూయిజరులకే సముద్రములో కరోసినాయిలు వగయిరా అందించుచున్న లెడా అను వర్తకనావను సఫక్కు క్రూయిజరు పట్టుకొని ఒక బ్రిటీషు రేవులో నొప్పజెప్పెను. కెయిజరు విలియం డర్ గ్రోసియను 14,000టన్నుల వర్తకనావ యుద్ధనావగా మార్పబడి, యుద్ధము ప్రారంభమయిన రెండుదినములకే అట్లాంటిక్ సముద్రములోనికి జర్మనులచేత పంపబడగా ఐస్లండువద్ద నొక బ్రిటీషు చేపలబోటును, బెన్‌వుడ్, సైయాంజ నావలను, ఇంకొక వర్తక నావను ముంచివేసెను. ఇచ్చటనుండి ఈ కెయిజరు విలియండర్ గ్రోసి నావ ఆఫ్రికాతీరమునకు నావలను ముంచుటకయి వెళ్లెను. కేపుట వును నుండివచ్చుచున్న 'గలీషియను' అను బ్రిటీషు నావలోని సైని కోద్యోగుని, వారి నవుకరుని ఖయిదీలుగా బట్టుకొని, పడవయొక్క కాగితముల నపహరించి, అందుకు రసీదిచ్చి, తీగలులేని తంత్రీయాలయమును చెడగొట్టి "బిడ్డపాపలును స్త్రీలును" ఇందుండుటవలన పడవను ముంచనని చెప్పి కెప్టాను గలీషియను నావను ఇంగ్లండుకు పోనిచ్చెను. తరువాత 'కల్పాగా' యను బ్రిటీషు నావయొకటి దీనివలననే ముంచబడెను. ఇంతటితో కెయిజరు విలియండర్ గ్రోసికి ఆయుర్దాయము నుండెనది. బ్రిటీషువారి క్రూయిజరగు హైఫ్లైయర్ యనునది ఒక్కగంట పోరాడి దీనిని స్పానిషు ఆఫ్రికాతీరమున నగరాంకీ ఓరో వద్ద సముద్రమునందు కొప్పజెప్పెను. జర్మను నావికోద్యోగులు ఖయిదీలుగా బట్టుకొనబడినను తగిన మర్యాదలు చూపబడెను.

బాల్టికు సముద్రములో గమ్యములకున్న నావలు కొద్ది. జర్మనీ [illegible] యుద్ధనావలు ముంచవేసినటిని లేవు. [illegible] ఆలండుద్వీపములమీదను జర్మనునావలు ఫిరంగులను కాల్చి అప్పుడప్పుడు నష్టము గలిగించినవి. లైటుహౌసులను పడగొట్టినవి. గల్ఫ్ ఆఫ్ ఫిన్లండునకు వెళ్లి సంచారము చేసి వచ్చినవి.

హెలిగోలాండు బైట్‌లో సముద్రయుద్ధము.

ఆగస్టు 28-వ తేదిన రెండు బ్రిటీషు సబ్మెరయినులు జర్మను నౌకాశ్రయమగు హెలిగోలాండు బైటువద్దకు వెళ్లి, త్రోవచూపుచుపోయి [illegible] సముద్రపు నైఋతిభాగమున నుండెను. [illegible] ఫియార్‌లెస్ అను బ్రిటీషు క్రూయిజరు [illegible]. [illegible] నిముషములో [illegible] జర్మను [illegible] బోట్లు, డిస్ట్రాయరులు, క్రూయిజరులు [illegible] వచ్చెను. బ్రిటీషు నావలు కదల జొచ్చెను. జర్మనులు వెంబడించిరి. [illegible] విధముగా సంచి ఎత్తువేసి జర్మనునావలను వాని కోటలలోని ఫిరంగుల సంగతులను నుండి తప్పించి, [illegible] ఉత్తరసముద్రములోనికి లాగుకొని పోయిరి. జర్మనుల నెదుర్కొనుటకయి యిచ్చట బ్రిటీషు డిస్ట్రాయరులు, లైటుక్రూయిజరులు విసనకర్రవలె వ్యూహమును పన్ని సిద్ధముగానుండెను. ఉదయము 8 గంటలకు మంచు కురియుచుండగా, ఏమియు కనపడకపోయినను యుద్ధము ప్రారంభమయ్యెను. జర్మనులు మిగుల రోషముతో బోరిరి. ఇంగ్లీషువారి ఆరెథూసా డిస్ట్రాయరును జర్మనువారివి రెండు డిస్ట్రాయరులును 55 నిమిషములు ముట్టడించి యూపిరాడకుండ జేసినను, ఇతర సహాయమువలన నీ రెండును ముంచివేయబడెను. ఇంగ్లీషువారి లిబర్టీ, లార్రెస్ డిస్ట్రాయరులను జర్మనువారివి ముట్టడించి చీకాకుపఱచెను. లార్రెసు నావకు కెప్టన్ అగు బార్ట్లెట్ మీద ఒక షెల్లు పడుటవలన నతడు మృతినొందెను. ఈ నావకు దెబ్బలు పూర్తిగా తగులుటవలన వెనుకకు తగ్గిపోయెను. మరి రెండు జర్మను డిస్ట్రాయరులలో నొకటి ఫిరంగిగుండ్లవలన బొత్తిగ మునిగిపోయెను. రెండవది మునిగిపోయినను నావికులు బ్రిటీషువారివలన రక్షింపబడి ఖయిదీలు

చేయబడిరి. ఈ యుద్ధమును త్వరలో పూర్తిచేయుటకయి డ్రెడ్నాటులతో సమానమయిన బ్రిటిషు బేటిలుక్రూయిజరులు, లయన్, ప్రిన్సెస్‌రాయల్, న్యూజిలాండు, ఇన్‌విన్సిబిల్ అనునవి రంగములో అడ్మిరలు బియాటిగారి నాయకత్వముక్రింద ప్రవేశించెను. ఈ మహా యుద్ధనావలలోని 13 ఇంచి ఫిరంగుల ముందర జర్మనునావలలోని 4 యించి ఫిరంగులు గాలిమపాలు లాయెను. మేనిజ్, కోలన్ అను రెండు జర్మనుక్రూయిజరులు బ్రిటిషు ఫిరంగులచే తగులబెట్టబడి ముంచివేయబడెను. అరియాడ్ని యను నౌక క్రూయిజరుకు గూడ నిదే గతిపట్టెను. మిగిలిన జర్మనునావలు దెబ్బలుతిని తప్పించుకొని విల్హెల్మ్సు హేవెన్ హార్బరులోనికి పరుగెత్తెను. హార్బరుయొక్క ఫిరంగులను తప్పించుకొనుటకు వీలుపడనందున ఇంగ్లీషువారు యుద్ధము నాపిరి. జర్మనులు 4 డీస్ట్రాయరులను, మూడు క్రూయిజరులను, 1000 మనుష్యులను పోగొట్టుకొనిరి. మిగిలిన ప్రతినావకును దెబ్బలు తగిలెను. ఇంగ్లీషువారినావలలో నేకములకు దెబ్బలు తగిలినవిగాని ఒక్కటియు మునిగిపోలేదు. 15 దినములలో నావలకు తగిలిన మరమ్మతులు చేయబడి తిరిగి సముద్రములోనికి పోవ నిర్ణీత స్థానము నాక్రమించుకొనియెను. ఇంగ్లీషువారిపక్షమున నీపోరులో 34 మంది ఆఫీసరులును, సైనికులును [illegible].

సెప్టెంబరు 5వ తేదిన [illegible] తీరమున [illegible] అబ్బ్సుహెడ్డు అనుచోట ఒకజర్మను సబ్మెరీను, పాత్‌ఫైండరు అను బ్రిటీషువారి నౌకపడవను టార్పిడో వేసి 259 మనుష్యులతో ముంచివేసెను. సెప్టెంబరు 13వ తేదిన బ్రిటీషువారి ఇ 9 అను సబ్మెరీను జర్మనుల హెలిగోలాండు నౌకాశ్రయమునకు దగ్గర జర్మనువారి హేలా యను క్రూయిజరును టార్పిడో వేసి ముంచి పాత్‌ఫైండరును ముంచినందునకు జర్మనులకు చెల్లింపవలసిన బాకీ మును తీర్చుకొనివచ్చెను. కాని సెప్టెంబరు 22వ తేదిని ఇంగ్లీషు తీరమున ఒక జర్మను సబ్మెరీను [illegible] క్రూయిజరులగు అబౌకరు, హోగు, క్రెస్సీలను ముంచివేసి మూడు ఇంగ్లీషువారి జర్మను సబ్మెరీనులు ఎంత నష్టమును కలుగజేయగలవో చూపించి నడిచెను.

ఆస్ట్రియా-సర్వియా రెండవయుద్ధము

షాబట్జు-లోస్‌నిట్జాలవద్ద సర్వియనులచేతి పరాజితులయినను, ఆస్ట్రియనులు రెండవపర్యాయము తిరిగి సర్వియాపై వెడలిరి. అయిదు దిక్కుల నీపర్యాయము అయిదు కోరులసేన (2½ లక్షలు మొదలు 3 లక్షలవరకు) పంపబడెను. సేవు డ్రీనా నదులవద్దనున్న సైన్యము పూర్వమువలెనే గట్టిగా నోడింపబడి తరిమివేయబడెను. ఇచ్చట ఆస్ట్రియనులకు సాయముజేసిన డాన్యూబునదిలోని యుద్ధనావల బారులకు సయితము సర్వియనులు జడియలేదు. వాలియేలో వో దిక్కున దేశప్రకృతినిబట్టి ఆస్ట్రియనులు రాలేరని సర్వియనులు కొద్ది సైన్యములన్నమాత్రమే యుంచిరి. ఇచ్చటికి ఆస్ట్రియనులు కావలసినంత సేనను బంపి వాలియేలోవోను బట్టుకొనిరి. బెల్గ్రేడు ముఖ్యనగరముపయి ఎప్పటియట్లే ఫిరంగులను వదలుచుండిరి రోజాను అనుకొండవద్ద సర్వియనుల నోడించి పారదోలి ఆస్ట్రియావారు దానిని పట్టుకొను నప్పటికి బెల్గ్రేడు నగరమును కాపాడుకొను సదుపాయము లేదో యను భీతి సర్వియనులకు విశేషమయ్యెను. అదృష్టవశమున నింతలోఒక్కదినములో 25మైళ్లుపరుగెత్తుకొనవచ్చిన పటాలమొకటి సర్వియనులకు సాయపడెను. వీరిప్పుడు ఆస్ట్రో హంగేరియనుల నత్యుత్సాహముడికొనిరి. మూడుదినములు నత్యంత పరాక్రమముతో బోరి శత్రువులను వారికందకములనూడి సయితము పారదోలి గుక్కత్రిప్పుకొనుట కవకాశమయినను గలిగించలేదు. ఈసమయముననే సర్వియా యువరాజు రణరంగమునకు వచ్చి సేనల కత్యుత్సాహమును బురికొల్పెను.

ఈయుద్ధములో నతి సాహసవంతమగు కార్యము సెమిలిను నగరమును సర్వియనులు పట్టుకొనుట. ఈనగరమునుండి ఫిరంగులనుగాల్చి బెల్గ్రేడుకు నష్టము శత్రువులు కలుగజేయుచున్న సంగతిని గురించి మనము చదివియేయున్నాము. డాన్యూబునదికి నావికలిక వంతెనలు కట్టుకొనిదాటి, ఆస్ట్రియాభూమిలోని సెమిలినును సర్వియావంటి స్వల్పరాజ్యము పట్టుకొనుట సాధారణమయినపని కాదు. ఇచ్చట కావలసినన్ని యుద్ధసామానులు, భోజనపదార్థములు సర్వియనుల వశమయ్యెను. ఇంతటితో దమవిజయయాత్ర నాపక హంగరీకి ముఖ్యపట్టణమగు బుడాపెస్టు నే గమ్యస్థానముగ జేసి పట్టుకొనవలయునని యీచిన్ని దేశమువారు ఉత్సాహపడిరి. హంగరీ ప్రజలు భయకంపితులయి బుడాపెస్టును రక్షించుటకై ప్రయత్నములను జేయుచుండిరి. కాని అధిక సేనలు ఆస్ట్రియానుండి వచ్చినవి. సెమిలినును సర్వియనులు వదలి పెట్టి పోవలసిన వారైరి. సర్వియాకు పడమటి హద్దులలో ఆస్ట్రియా తొందరలుకలుగుట చే ఉన్న సైన్యమంతయు పోగుజేసికొని ఎదిరించుట [illegible] సెమిలినునువదలి పెట్టవలసివచ్చుటకు కారణము. సర్వియాకు కలుగుచున్న బాధలను తప్పించుకొనుటకయి ఆ సేకలగల సైన్యమును సరిహద్దులలో ఆస్ట్రియా యుంచవలసివచ్చి, తన యుద్ధకౌశలము చూపెను. సెరుబ్స్-న జాలకుండుటయే మిత్రమండలిక సర్వియా కిచ్చుచున్న సహాయము. బోస్నియాలోనికి పంపబడిన సర్వియాసేన నప్పటికి విషేగ్రాడు నగరమును పట్టుకొనెను. మాంటెనీగ్రో బోస్నియాయొక్క కొన్ని భాగములను పట్టుకొనెను. మాంటెనీగ్రో సేనకట్టారో దుర్గమును పట్టుకొనుటకయి కొంత పంపబడెను. సెరజేవో నగరముమీదికి మరికొంత వెళ్లెను.

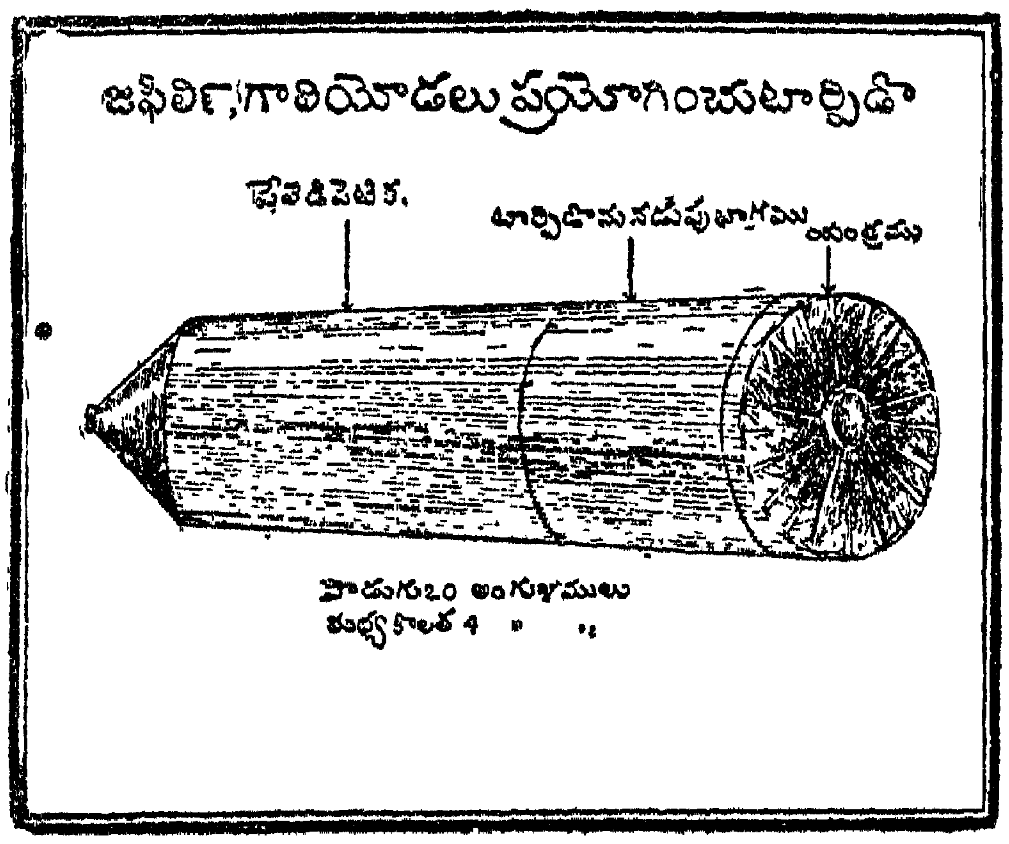
ఆకాశయుద్ధములు

అక్టోబరు ఎనిమిదవ తేదిన డసల్డార్ఫులోని జర్మను జెప్పెలిను కర్మాగారము మీద బాంబులను వేసి బ్రిటిషు వైమానికులు అందలి జెప్పెలినులను తగలబెట్టిరి. ఇంతకు ముందాగస్టు 24-వ తేదిన, ఆంట్వెర్పు ఆస్టెండు నగరములమీద జర్మనులు బాంబులను వేసి నిప్పంటించిరి. ప్యారిసు మీద ననేకపర్యాయములు జెప్పెలినులు బాంబులను వేసినట్లు వినుచునే యున్నాము. ఇటీవల ఇంగ్లీషుతీరమున చాలపర్యాయములు బాంబులు వేయబడెను. లండనుమీద నయితెను ప్రయోగింపబడినవి. జర్మనీలోని నగరముల మీదను తఱుచుగా మిత్రమండలి వారు బాంబులను ప్రయోగించి నష్టము కలుగజేయుచున్నారు. ఒకనెలక్రిందట కార్లుస్రూహపట్టణ మీవిధముగా నష్టపడినందున కెయిజరు గారు నాశ్రీయి...ను గాయిన కార్లుస్రు ప్రజలకు శత్రువిమానములు నష్టము

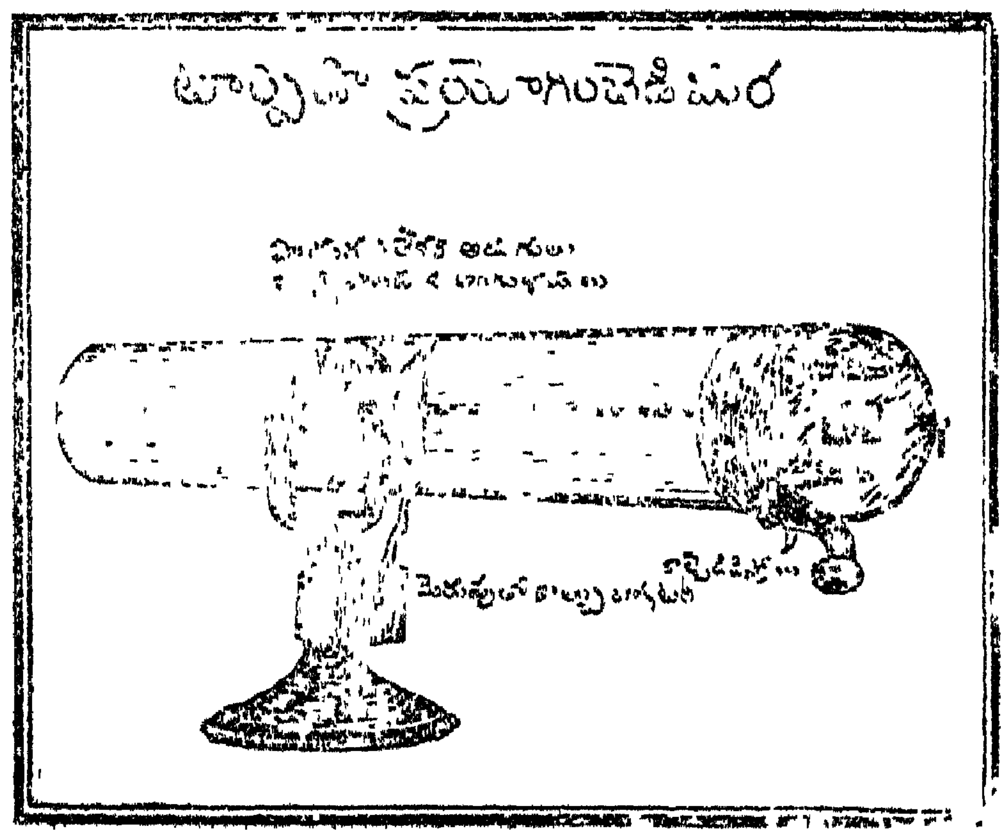

డసల్డార్ఫులోని జెప్పెలిను గృహాగారము పయిన బాంబుల నాంగ్ల వైమానికులు వేయుట

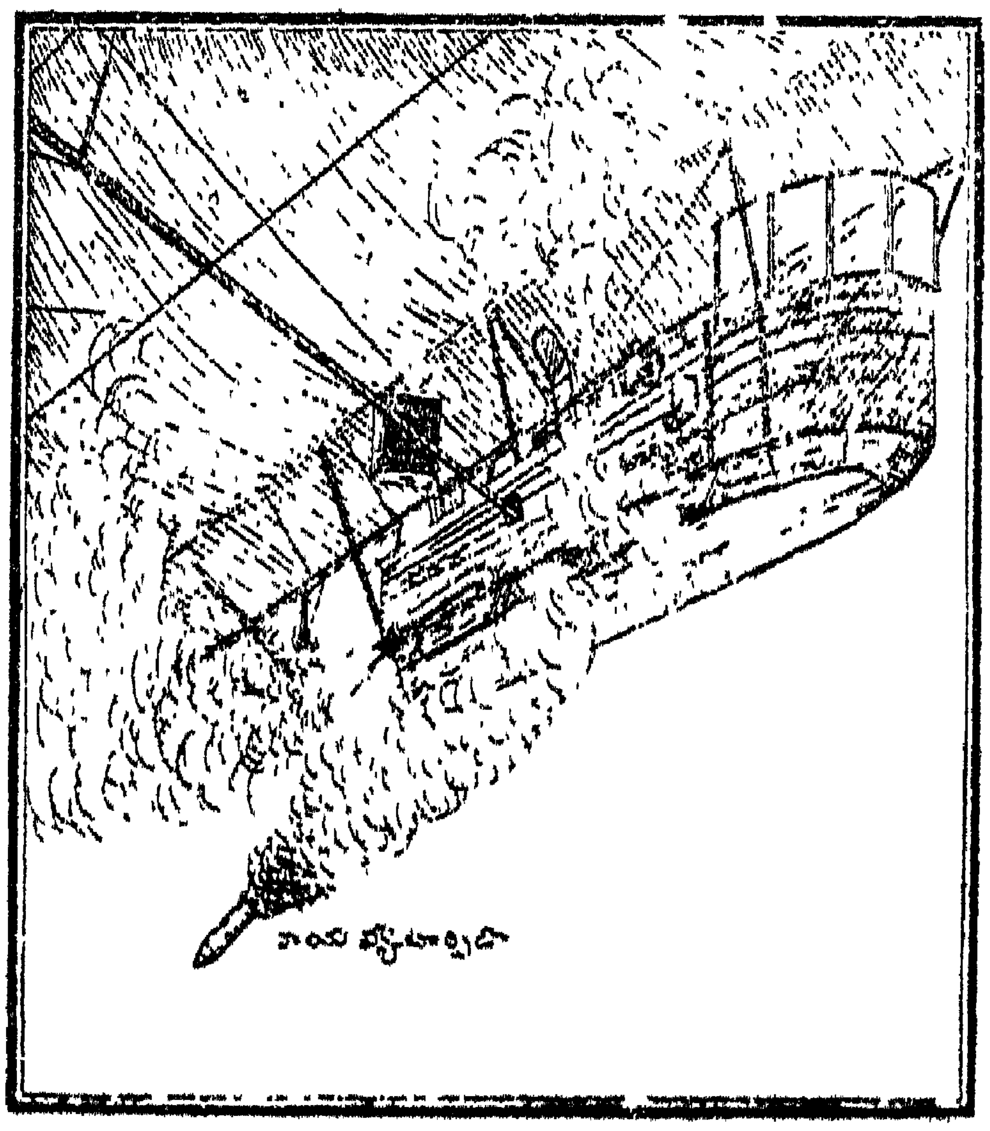
కలుగజేసినందుకు కష్టపడుచున్నదని తంత్రీవార్త నొసంగియుండిరి. జూన్ నెల మధ్యమున వారనీఫోర్డు అను ఆంగ్లవైమానికుడొక జెప్పెలినుమీద నెగిరి నాలుగు బాంబులను వేసి దానిని ధ్వంసముజేసినందుకుగాను జార్జిచక్రవర్తిగారు విక్టోరియాక్రాసు బిరుదమునొసంగిరి. శత్రుదేశముల హద్దులన్నియు రాత్రింబగళ్లును అనేకవందల విమానములచేత శత్రువిమానములు రాకుండ కావలి కాయబడుచున్నవి. అయినను ఆకాశమార్గ మతివిశాలమయినదగుటచే కొన్ని తప్పించుకొని నష్టము కలుగజేయుచుచేయుండును. పెద్దపెద్ద పట్టణములలో భవనముల శిఖరముల మీదికెక్కి దూరదర్శనీ యంత్రములను బెట్టుకొని నిరంతరము శత్రువిమానములు వచ్చుచున్నవేమోనని చూడబడుచుండును. సెప్టెంబరు 6-వ తేదిన రష్యాసైన్యముల మీద నెగురుచున్న యొక జెప్పెలినును భూమిమీద నెగబడ్డ తూల్పబడ ప్రయాణికులందరు ఖయిదీలుజేయబడిరి. ఫవుంటెను పెన్నులవలెనుండు విమానబాణములను గురించియు, నీవిధ విమాననిర్మాణమును గురించియు, ఈసంచిక లోవేఱొకచోట వ్రాయబడిన వ్యాసములను ముద్రింపబడిన పటములను జదువరులు చూడనగును.

టార్పిడో మర

టార్పిడో

టార్పిడో నేలమీద పగులుట

రష్యా జయములు

జనరలు వాన్ క్లకు గారి సైన్యపు ఫిరంగుల ధ్వని ప్యారిసు నగరములో వినబడుచుండగా రష్యనులు తూర్పుప్రష్యాను, గలీషియాను పట్టుకొనుటకయి సర్వప్రయత్నములను జేయుచుండిరి. మొట్టమొదట ఆకస్మికముగా ఫ్రాన్సునోడించి తరువాత రష్యాను మట్టుపెట్టవచ్చునని తలంచిన కెయిజరుగారి యుక్తి లేనియు కొనసాగలేదు. రష్యా తూర్పుప్రష్యాలో ప్రవేశించుటవలన పడమట ఫ్రాంసు ఇంగ్లండులమీది దుడుకు తగ్గెను. జనరలు సాంసనోఫ్ క్రిందను చాలదేశమును రష్యను లాక్రమించుకొనిరి. జర్మనీ వారు ఒకదిక్కునుండి రష్యనుపోలండులో ప్రవేశించుటకును, ఆస్ట్రియా వారు గలీషియానుండి దక్షిణమున రష్యారాష్ట్రమగు లబ్లినును నాక్రమించుకొని, ఇచ్చట జర్మనులతో గలిసి రష్యను సేనలను నాశము చేయుటకును వ్యూహములు పన్నబడి యుండెను. ఇందుకయి ఆస్ట్రియనులు లబ్లినుమీదికరిగిరి. ఆస్ట్రియావారి సత్తువ నెరిగియున్న రష్యావారు సైన్యమును రెండుగా విభజించుకొని త్రికోణమువలె వ్యూహమును పన్ని రెండు సేనలును ఆస్ట్రియాలోని గలీషియాకు ముఖ్యపత్తనమగు లెంబర్గులో గలుసుకొనునట్లు సంకల్పించిరి. లెంబర్గులో లబ్లినుకు వెళ్లిన సేనకు సహాయము జేయుటకయి ఆస్ట్రియను లుంచిన మూడు ఆర్మీకోరులును, మూడు అశ్వసేనలును (డివిజనులు) గలవు. వీనిమీద రష్యనులుపడి జనరలు రసీగారి యాధిపత్యము క్రింద లెంబర్గు నాక్రమించుకొనిరి. లెంబర్గు పట్టుపడినదో అప్పుడే

వెనుకనుండి రష్యనులువచ్చి మీాకపడకుండుటకయి లబ్లినుఆస్ట్రియను యనులు విడిచిపెట్టవలసివచ్చెను. జ్ఞానాశీ-హసాందీ ప్రాంతముయందు 20000ఆస్ట్రియనులు హతులయిరి. 140 మైళ్లు దేశమును 17 దినములలో దాటి గలీషియాలోనున్న ఆస్ట్రియను సేనను రష్యను లోడించుచుండిరి. హాలిక్సువద్ద జరిగిన పోరులో ఆస్ట్రియనులు 5000 సైన్యమును గోలుపోయిరి. ఒకచోట 25 మందిగోసక్కులు 282 మందిఆస్ట్రియను లుండుటను జూచి 8 బట్టీలు గాచీలి అన్నివైపుల నుండియు భయంకరముగ కేకలువేసిరి. అనేక వంకలనుండి వచ్చుచున్నారని ఆస్ట్రియనులా యుధములనేలమీాదవేసి "మా దేవుడును మీా దేవుడే కనికరించుగాక."

[illegible] ఆస్ట్రియనులు [illegible] సైన్యములకనిపించెను. [illegible] రష్యనులు [illegible] ఆక్రమించుకొని [illegible] జర్మనులు [illegible] సైన్యములు [illegible] రష్యనులు [illegible]

లెంబర్గు నాస్ట్రియనులు వదలి పరుగెత్తినప్పుడు అనేకవేల తూటాలు, 300 ఫిరంగులు 30 గయిలు ఇంజనులు ఇతర సామానులు విజయుల వశమాయెను. రష్యనులకు చిక్కిన ఖయిదీల మొత్తము డెబ్బదివేలు. అనేక పురజనులు నగరమును విడిచి వియ్యన్నాకు బరుగెత్తిరి. కాని పురజనులమీాద ఒక్క ఫిరంగి యయిన కాల్చబడ లేదు. ఒక్కదమ్మిడి రొక్కమయిన సంగ్రహింపబడలేదు. ఒక్క దౌర్జన్యమయిన చేయబడలేదు. తరువాత జనులే రష్యనుల కాతురతతో సావహ్వాన మొసంగిరని రష్యావారు ప్రకటించిరి. లెంబర్గుకు ముప్పది మైళ్లదూరములో నున్న హాలిక్జు అనుపట్టణము లెంబర్గు పడిన 24 గంటలలో రెండు దినములు కఠిన యుద్ధము జరిగిన పిమ్మట జనరలు బ్రుస్సిలోఫ్ గారిచేతిలో బడెను. లూబ్లిను నగరమును పట్టుటకయి వెళ్లిన 4లక్షల ఆస్ట్రియను సేనగతి శోచనీయ మయినది. లెంబర్గును

కోసక్కు సైనికుడు

[illegible] విడిచి [illegible] ఇష్టము [illegible]

ఆస్ట్రియావారు రష్యావారి మీాదకి పంపిన లూబ్లిను, లెంబర్గు సైన్యములు వెనుకకు పారిపోయి ఒకటి క్రాకోకును, రెండవది జెమిసులుకును పావు తప్పించిరను. ఈ జెమిసిలుకోట ఈ సంవత్సరములో ఏప్రెలు నెలలో రష్యనుల వశమయినది. తిరిగి జూన్ నెలలో ఆస్ట్రియా, జర్మనీ సేనలు రష్యనులనోడించి, సాధ్యమయినంత నష్టమును చేసికొనియును. గలీషియా యుద్ధము లో రష్యను సేనలో సగము భాగము మృతినొందినారో, జబ్బు పడినారో, గాయములుతినియో పనికిరాకయిరి ఆస్ట్రియనులలో 2,50,000 మంది నిహతులయిరి. 1 లక్షమంది ఖయిదీలుగా జిక్కిరి. 400ఫిరంగులు రష్యావారిచేతిలో బడెను ఈ గలీషియాలోనున్న ప్రిజెమిస్లుకోసి సాయలు భూములు సాలుకు 117 కోట్ల

బట్టిన రుస్కీగా రొకదిక్కునుండి, హాలిక్జునుబట్టిన బ్రుస్సిలోఫ్ గారింకొక వయిపున, అంతకు ముందు లూబ్లిను ప్రాంతములో నున్న రష్యను సేన మూడవ పార్శ్వమునుండి ముట్టడించగా ఆస్ట్రియా జనరలు వాన్ ఆఫెనుబర్గుగారు తాళజాలకపోయిరి. రష్యను లీసేనలో జాలభాగము నోడించి ఖయిదీలను జేసిరి. ఈ యపజయమునకయి ఆఫెన్‌బర్గుగారును, మరి యయిదుగురు జనరలులును పనినుండి తొలగింపబడిరి. లూబ్లిను యుద్ధము 8 వారములు 200 మైళ్లవిశాలభూమి మీాద జరిగినది. జర్మను సైన్యములుగూడ సహాయమునకు వచ్చెను.

రూపాయిలు లభించునట్టిది యోవత్తును గష్యనుల వశమయి వారికి సహజైశ్వర్యమును సమకూర్చెను. ఈ నూనె భూములు ఆస్ట్రియా జర్మనీలకువిమానములకు, మోటరులకు కావలసిన నూనెనుసప్లయి చేయుచుండెను. ఇప్పుడది పోవుటచే కిరోసినాయిలు సప్లయిగివ్వయుటయు వారికి భియము కలిగెను. కార్పేథియను కనుమలను వశముచేసికొని అతిసారవంతమయిన హంగరీలోని డాన్యూబు మైదానములమీాద గిగ్గవలయునని గష్యను కోసక్కులు తిగిన ప్రయత్నములను జేయుచుండిరి.

ADMIRAL SIR JOHN JELLICOE

ఆంగ్లయుద్ధనౌకాదళాధిపతి: అడ్మిరల్ సర్ జాన్ జెల్లికో

ADMIRAL LORD FISHER

అడ్మిరల్ లార్డు ఫిషర్

REAR ADMIRAL MADDEN

రీర్ అడ్మిరల్ మాడెన్: అంకోపసైన్యాధ్యక్షుడు

REAR ADMIRAL MOORE

రీర్ అడ్మిరల్ మూర్

ADMIRAL SIR HENRY JACKSON

మధ్యధరాసముద్రములోని యుద్ధనౌకాధిపతి: అడ్మిరల్ సర్ హెన్రీజాక్సన్

COMMODORE TYRWITT

కమొడోర్ టైర్విట్

REAR ADMIRAL BEATTY

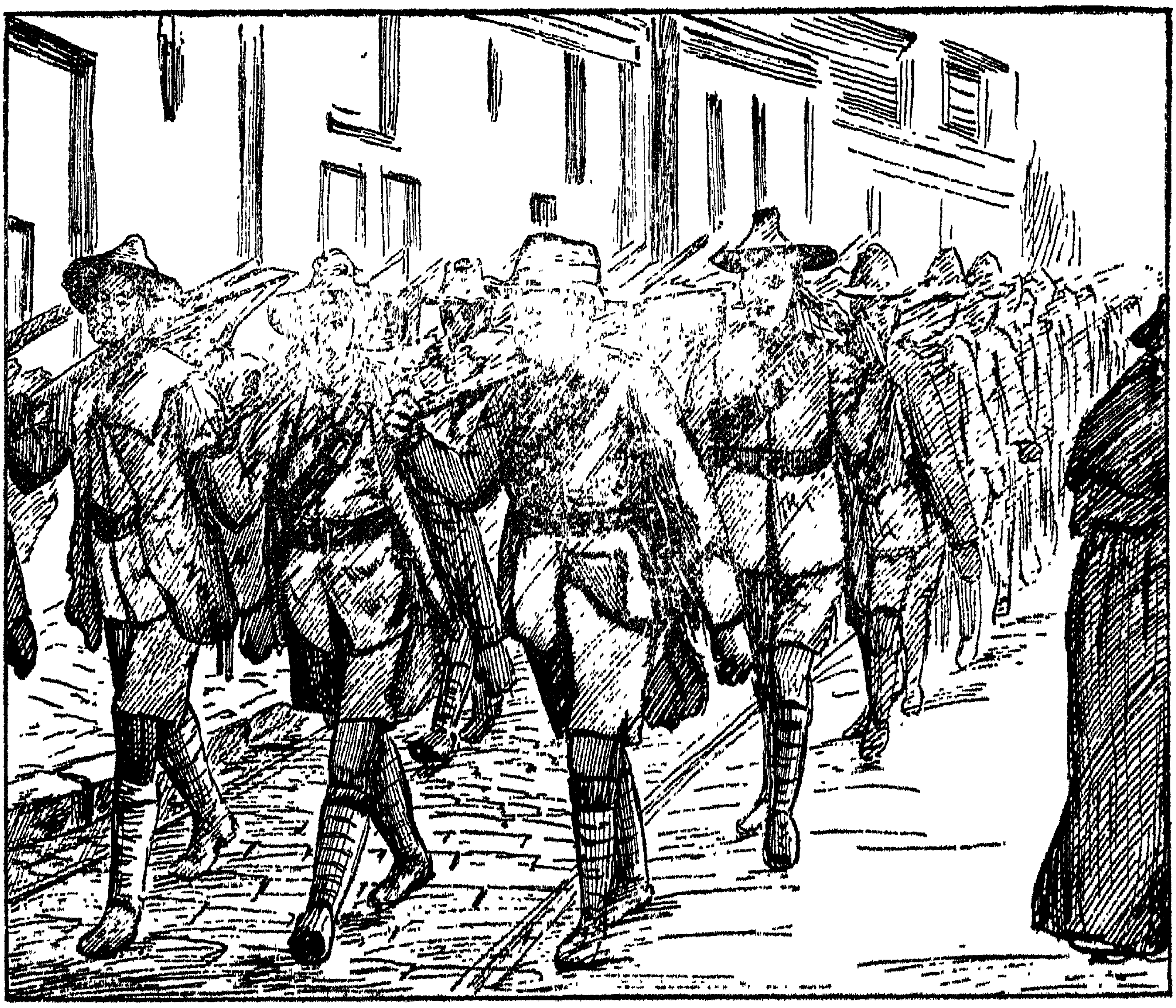
రియర్ అడ్మిరల్ బియాటి

COMMODORE KEYS

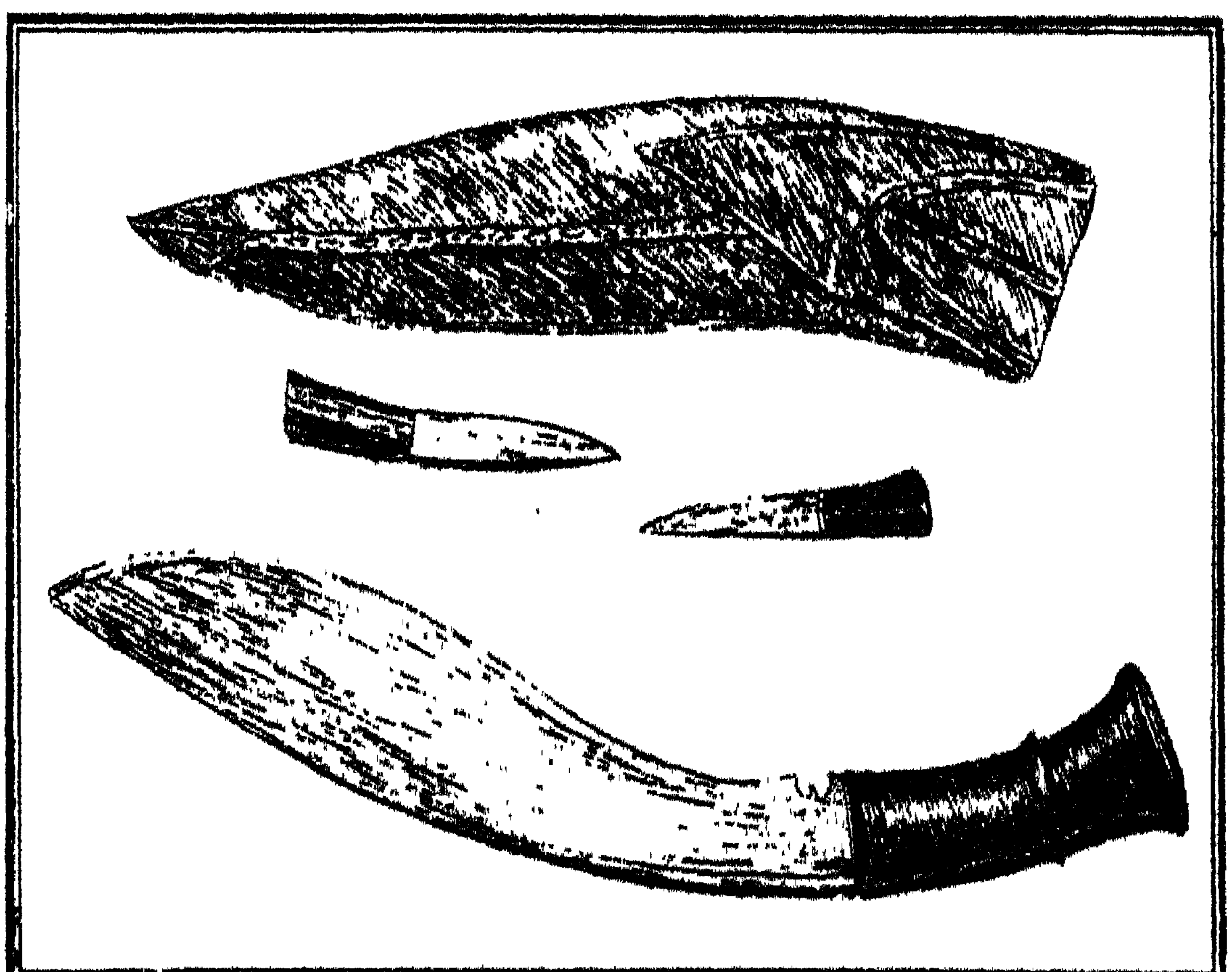
కమొడోర్ కీస్

GURKHAS MARCHING TO THE FRONT

గూర్ఖాలు రణస్థలమునకు నడచుట.

THE DEADLY KUKRI

[illegible] కుక్రీ ఖడ్గము

ఒరనుండి తీసి వేరుపరచబడియుండు దీనిని వాడు గూర్ఖాలు [illegible] ప్రకారము శక్తియుతముగా త్రిప్పగలుగుదురు. ఒరలో [illegible] చిన్న ఖడ్గములును ఉండును

KILLING THE ENEMY

జర్మనులను గూర్ఖాలు పొడుచుట

GURKHAS ON A DEADLY ERRAND

గూర్ఖాలొక నదినిదాటి రాత్రివేళ జర్మనులను జంపుటకయి బయలుదేరుట

CUTTING THE THROATS OF GERMANS WITH THE KNIFE

అశ్వారోహులయిన కోసక్కు సైనికులు

తూర్పు ప్రష్యాలో యుద్ధారంభమున ప్రవేశించిన రష్యాసేన లైక్, ఆలన్‌స్టైన్, గోల్డాపు గుంబిన్నెన్, ఇంస్టిరుబర్గు పట్టణముల బట్టుకొనెను. టిల్‌సిట్, కోనిగ్సుబర్గు రాష్ట్రములలోనికిని సైన్యము లంపబడెను. రష్యను జనరలు సాంసనోఫు అప్పటికే విశేష సహాయ్యము వెనుక లేక తూర్పు ప్రష్యాలో ప్రవేశించుటవలననితని సోల్డానిడెన్బర్గు ఆస్టెరోడో కోటల పంక్తుల యెదుట నుంచి అనుకూలమయిన స్థలములోనుండ జర్మను ఫీల్డు మార్షలు హిండెన్బర్గు ఎదిరించెను. జర్మనులు రయిలుమీద కావలసినన్ని సేనలను దెచ్చిరి. వారి క్రప్పు ఫిరంగుల ముందర రష్యనులకు చాలకుండెను. రష్యనులు గట్టిగా ఓడగొట్టబడిరి. సేనానాయకుడగు సాంసనోఫుగారు ఒక మ్యాపును పరీక్షించుచుండగా ఒక షెల్లు ప్రేలి అతని మరికొంద రుద్యోగీయులను జంపివేసెను. రష్యనులు పూర్తిగా తూర్పు ప్రష్యానుండి తరిమి వేయబడిరి.

ఫ్రాన్సు

ఎన్నడు యుద్ధములు ప్రారంభమయిన వని గత ప్రకరణమునందు వ్రాయబడెను. నవంబరుమాసమంతయు ఒక కోటనో, ఒక కొండనో ఒక గ్రామమునో కొంతస్థలమునో జర్మనులు పట్టుకొనుట, తిరిగి దానిని ఫ్రెంచివా రాక్రమించుకొనుట, ఘోరయుద్ధములు జరుగుట, ముందునకువచ్చుట, వెనుకకు పోవుట వీనిలోనే శత్రువులకు సరిపోవుచుండెను. వర్గనమీద నవంబరు 2వ తేదిన కొన్ని ఫిరంగులను జర్మనులు వేసిరి. కాని ఒక్కరోజు అయిన పిమ్మట వెనుకకు తొలిపోయిరి. హెల్లీబీకునా, మొస్సినస్సుపు, ఫ్రెంచిమొరాకా సైన్యములును, హైందవసైన్యములును జర్మనులకడ్డనుండ పట్టుకొనిరి. ఈ ఎయిజ్ యుద్ధములో ఇంగ్లీషు సైనికులు పోరినరీతిని జూచి జర్మనులే భయభ్రాంతులయిరి. బ్రిటిషు కాల్బలము, హైందవకాల్బలము ముందర లోకములో నేసేనయు నిలువజాలదని జర్మనీలో బర్లినెర్ టేజిబ్లాట్ అను గొప్ప పత్రికా ప్రధానసంపాదకుడు వ్రాసి, బ్రిటిషువారి యుద్ధసామర్థ్యమును గురించి జర్మనీవారికున్న తప్పు అభిప్రాయములను తొలగించవలసినదని నొక్కి చెప్పెను. ప్రిన్సు ఆఫ్ వేల్సు నవంబరు మధ్యను రణరంగమునకు ఫ్రెంచిదండనాయకులవలన బంపబడెను.

ఆయవారగము యుద్ధచరిత్రమును గురించి ముచ్చ్యముగ ఫ్రెంచి ఆర్మీబులెటిక్ పత్రికయిట్లు వ్రాసెను:—వైప్రసు యుద్ధము మనదేశ యుద్ధచారిత్రమునందు సుప్రసిద్ధమగునది, ఇంగ్లీషువారు కాలమునకు దగినట్లు చేసినసహాయము మన అన్యోన్యమైత్రిని హెచ్చింపజేసినది. ఆల్సేసు లోరయినులో ఫ్రెంచివారి నోడించుటకయి రైనునదీ ప్రాంతమునుండి వోజ్జెసునకు జర్మనులు గొప్ప సేనను బంపిరి. ఫ్రాంసు దేశములో డిసంబరు మాసాంతమునకు జర్మను లాక్రమించుకొనిన భూమి దేశపు విస్తీర్ణము మొత్తములో 100 కి 3¼ వంతులు లేక 20,100 కిలోమీటర్లు. 10 దినములు కయిజరు గారికి జబ్బు చేసినందున బర్లినునగరములోనుండి తిరిగి 20వ డిసంబరున రణరంగమున కేగిరి. క్రిస్‌మస్ పండుగ దినమునకు ఆంగ్ల–హాయిందవ సైనికులకును అధిని వేశముల వారికిని మేరీరాజ్ఞి పంపినట్టి బహుమానములును, వారి దస్కతుగల యుత్తరములను జయుసగుగను రాకొ యని పంపి వారి నానందింపజేసిరి. ఫ్రెంచివారిపక్షమున ఆర్గోన్సు యుద్ధములో బోరుచున్న ఇటాలియను దేశభక్తుడగు గారిబాల్డిగారి మనుమడు కందకములను బట్టుకొనబోవుచుండగా మృతినొందెను. ఈయన అయిదుగురు సోదరులతో యుద్ధమునకు బోయెను.

భారతీయ సైనికులు

యుద్ధము ప్రారంభము కాగానే హైందవుల రాజభక్తిని చక్కగా నెఱింగియున్న మన రాజప్రతినిధిగారు సకల యుద్ధపరికరములతోను 75,000 మందిని ఫ్రాన్సునకు సర్ జేమ్సు విల్‌కాక్సుగారి నాయకత్వము క్రిందపంపిరి. మార్సేయిల్సు నగరములోదిగి 'లామార్సెయిల్సు' అను ఫ్రెంచి జాతీయగీతమును వీధులలో నడచుచున్న బెలూచీసైనికులు బ్యాండుమీద పాడినప్పుడు ఫ్రెంచివా రానంద పరవశులయిరి. మాదేశమును తూర్పునుండి రక్షింప వచ్చిన వీరులని పొగడిరి. వీరి సంసారములకు సహాయార్థమయి రాజప్రతినిధిగారొక కోటిరూపాయలు వసూలుచేసిరి. రణరంగమునందు కులకట్టుబాటుల ప్రకారము భోజన సదుపాయము లేర్పరచబడెను. వీరికి హిందూదేశపు భోజన సామాను వరునేకమంది పంపిరి. వైద్యశాలలు ఉన్నప్రదేశములలో గట్టబడెను. వీరికి కావల

సిన వస్తువుల నొసంగుటకయి గ్రేటు బ్రిటనులో కొన్ని నిధులేర్ప డెను. రాజుగారు స్వయముగా వెళ్లి యుద్ధభూమియందు జూచిరి. లార్డు రాబర్ట్సుగారును, తరువాత నిటీవల ముఖ్యమంత్రిగారును నూచి వారి ధైర్యసాహసముల గొనియాడిరి. [illegible] బల్లెముల నుపయోగించు నప్పుడు ఒక భారతీయునికి పదిమంది జర్మనుల యినను ఆగలేగని జర్మనులే [illegible] [illegible]

రాంపుకాపెల్లివద్ద ఒక సిక్కులాంసరు సైనికుడు జర్మనుని బల్లెముతో పొడవగా శరణు, అనివాడు చేయునప్పు.

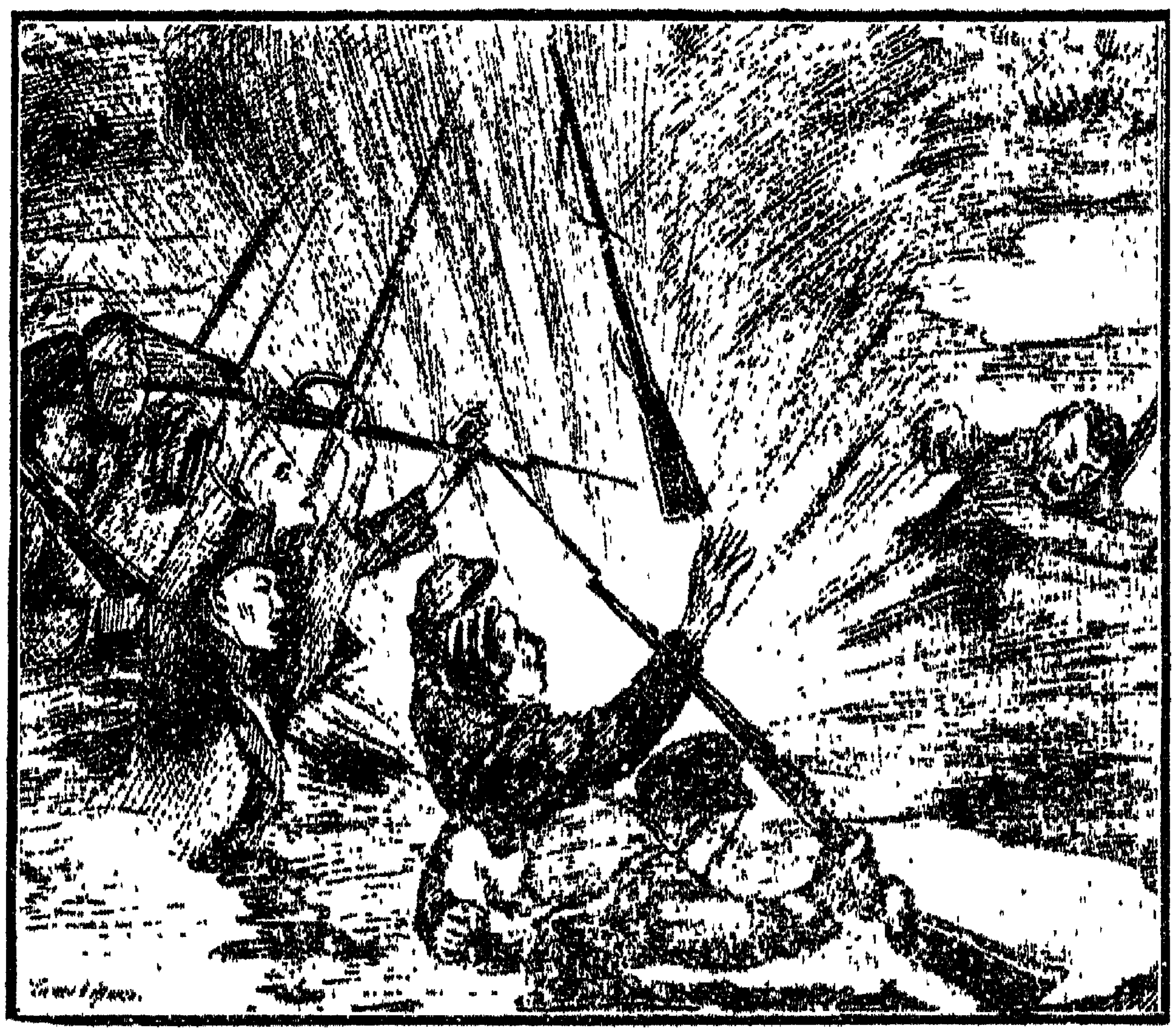
భారతీయ సైన్యముచే చాల చోట్ల నోడింపబడుట జర్మనులకు బహులజ్జాకరముగా నుండెను. ఇండియనులతో చేతులు చేతులు కలిసి పోరాడుట కేవలము దుస్సాధ్యమని జర్మనులు గ్రహించి సిగ్గుపడ జొచ్చిరి. ఇండియనులు విరివిగా నవంబరు మాసము మొదలు రణరంగమునందు ప్రవేశపెట్టబడిరి. వారి సాహస పరాక్రమములను గొనియాడుచు సర్ జాన్ ఫ్రెంచిగారే వ్రాసి యుండిరి. ప్రాణముల మీద వారి కెంత యలక్ష్యమో స్వయముగా కండ్లతో జూచిన అనేక వార్తాపత్రికలవారు వ్రాయ మొదలిడిరి. కొన్ని మాసములలో రాజప్రతినిధిగారు 1,25,000 మంది భారతీయ సైనికులను [illegible] [illegible] వద్ద 5000 [illegible] [illegible] 12 [illegible] 1000 [illegible] [illegible] సాహసమును [illegible] లును [illegible] వ్రాసిరి. అనేక [illegible] అవసరముగ [illegible] భయముతో [illegible] పడి [illegible] వుల [illegible] గూర్ఖాలు అనేక సాహసకృత్యములను రాత్రివేళను, కందకములలోను చేసిరి. ఈ సంబంధమయిన చిత్రపటము లీ సంచికలో గలవు.

ఒక భారతీయసైనికునికి ఇద్దరు ఫ్రెంచి సైనికులకు నడుమ ఉత్సవము

నవంబరులో మూడువారములు ఈప్రెసు లాబాసి ప్రాంత్యములయన్న హైందవసేనయు నిలుచుటకు నీడ నీయక ఫిరంగులను జర్మనులు పేల్చిరి. ఆ దినమున హైందవసేన సన్నగిలు చుండెను. శత్రువులున్న తావు కనపడదు. చేతితో పోరుచేయుటకు వీలుపడదు. పనిచేయునది ఫిరంగులు. ఈయవస్థ సహ్యనాతీతముగా నుండెను. ఒక గూర్ఖాకంపెని జర్మనుల కందకములలోని కొక రాత్రివేళ కప్పలవలె ప్రాకిపోయి అందున్న వారిలో ననేకుల గొంతులు కోసిరి ఇంకొక కందకమునకు గుండ్లు త్రొవ్వి అందు తుపాకిమందు పెట్టి దానిని పేల్చగా నా కందకమంతయు బ్రద్దలయి లోని జర్మనులు చచ్చిరి.

ఈజిప్టు సరిహద్దులలో తురుష్కులకును బికనీరు ఒంటె పటాలమునకును ఈ వారములోనే పోరుజరుగగా బికనీరువా రోడించి తురుష్కులను దరిమివేసిరి.

తుపాకిమందుచే ఇండియనుల [illegible]

ఈ చిత్రపటము సంచికలో గలదు. నవంబరు 20-వ తేదిన బికనీరు పటాలము వలన 70 మంది బెడూయియనులు చంపబడిరి. ఈ మాస మందే జర్మనుల నతిసాహసముతో జంపి నందుకు గంగాసింగు కేదికి విక్టోరియాక్రాస్ ఒసంగబడెను. ఈతనికి గండా వేళుల లోను, రొమ్ములోను గుండ్లు దెబ్బలు తగిలెను. ఒక జర్మను మస్ట్రిగిని చంపు వానికత్తి నిలాగుకొనెను. చాలమంది జర్మనులను చంపెను.

25 వ. తేది ఆక్టోబరున లాహోరు డివిజను, న్యూషాపెల్ వద్ద తీవ్రముగా బోరెను. అక్టోబరు 29-వ తేదిని 47 పటాలపు సిక్కులు, సాపర్లు మైనర్లువారి కిదివరకున్న గొప్పకీర్తిని కాపాడుకొన గలిగిరి. నవంబరు 22-న గూర్ఖాలున్న సందులు శత్రువులచేత భేదింపబడెను. రెండవ గూర్ఖాపటాలము కర్నలు నోరిగారిక్రింద సాహసముతో బోరి శత్రువులనుదరిమెను. “నేను చూచినంతవరకు హైందవులు క్రొత్తభూమిలో క్రొత్త పద్ధతుల ప్రకారము పోరాడవలసి వచ్చినను, తమ గొప్ప కీర్తిని నిలుపుకొను చున్నారు.” అని జనరలు ఫ్రెంచిగారు యుద్ధాంగ మంత్రికి తెలిపియుండిరి. డిసంబరు నెలలో శ్రీజార్జి చక్రవర్తిగారు యుద్ధభూమికివెళ్లి అన్ని సైన్యములను జూచి హైందవసైనికులను ప్రత్యేకముగా నభినందించి వారికి పరిమితానందమును గలుగ జేసిరి. బెల్జియము రాజుగారిని, ఫ్రెంచిప్రెసిడెంటును, జనరలు జోఫ్రె ప్రభృతులను చూచి వారితో ముచ్చటించిరి. ఈజరుకాలువ వద్ద 12 జర్మను ఆర్మికోరులు 4 అశ్వసేనలు 8 భాగములు మిత్రమండలి నెదిరించి 1,20,000 మందిని కోలుపోయి, వెనుకకు పోయిరని ఫ్రెంచి వారు డిసంబరు 2వ తేదిన ప్రకటించిరి.

“మొట్టమొదట మనము ఇండియను సేనకు శౌర్యము కలదా యని నీచముగా చూచితిమి. ఇప్పుడా యభిప్రాయమును మార్చుకొనవలయును. వారి దెబ్బలకు మనము తాళజాలము. వారు మన పయిన ఆకాశము పగులునట్లు అచుచు మీద పడిరి. వారి అరపుల

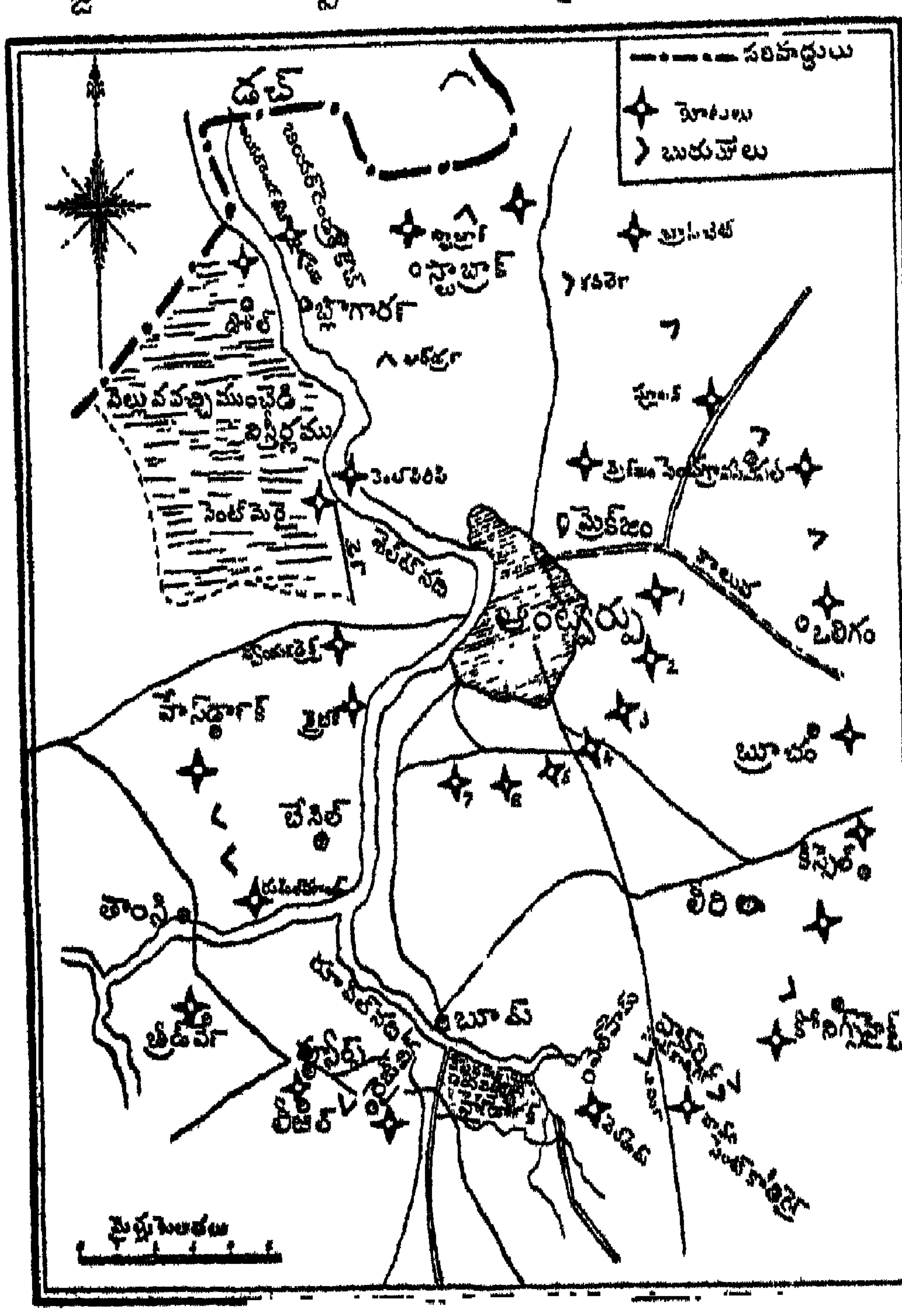
సిఖ్ఖులవలె బలదముగా జర్మనుకందకములలో దుముకుటకై పరుగెత్తుట

ందర మన హృ[illegible]గాలు పసిబిడ్డల కేకలు. పిల్లులు సులభముగాగోడలు
[illegible]కునట్లు అనేకులునన కింక దములమీాది నచ్చిపఁటిరి. కత్తులుదూసికం
కములలో ఎప్పుడు ప్రవేశించినారో గాని అందరిని చంపిరి. [illegible]
క్మను "ఫ్రాంకుఫర్టరు జయిటంగు" పత్రిక డిసెంబరు నెలలో
వ్రాసెను.

ఆగాఖానుగారు [illegible] [illegible] [illegible]
కాసాహుటకును కూడిన [illegible] [illegible]
నెడ్‌లో చూచి [illegible] [illegible]
ఆనందమును బుట్టించిరి.

బెల్జియము

సెప్టెంబరు 22వ తేదిన ఒక జెప్పిలును ఆంట్వెర్పుపయి నెగిరి బాంబులు వేసెను. ఇచ్చట 2,500 మంది జర్మనులను కొద్దిపాటి బెల్జియనులోడించి పారదోలిరి. 26వ తేదిన బెల్జియనులు ఆంట్వెర్పును వదలి జర్మనులపైఁ బడి పారఁదోలి అలోస్టు నాక్రమించుకొనిరి. 28వ తేదిన జర్మనులు తిరిగి ఈనగరములోని మూఁడుకోటలపైని గాల్చిరి; కాని లాభము లేకపోయెను. ఈ ప్రాంత్యములలోని మోలు, లెర్రి గ్రామములను జర్మనులు తగులబెట్టిరి. అక్టోబరు 1వ తేదిన ఆంట్వెర్పులోని విల్హెముకోటమీాద ఫిరంగులు విస్తారముగాఁ గాల్పబడెను. అక్టోబరు 5వ తేదిన కోటలను వశము చేయనిచో నగరముమీాఁద కాల్చెదమని జర్మనులు తెలిపిరి. షెల్డునదిని దాఁటి నగరములో ప్రవేశించుటకు జర్మనులు చేసిన ప్రయత్నములు విఫలమయినవి. అక్టోబరు 8వ తేదిన బెల్జియము రాజు ఆంట్వెర్పును వదలి సల్జేటు గ్రామమునకు వెళ్లెను. పట్టణములో ఫిరంగిగుండ్లు కొల్లలుగాపడి భవనములకు నిప్పంటుకొనెను. వేనవేలజనులు ఆస్టెండుకు పరుగెత్తిరి. హైకోర్టు తగులబడెను. వేలకొలఁది శరణార్థులు హాలండు సరిహద్దులలోనికి చనిరి. నీటిచెరువులయొద్దఁ బ్రద్దలు చేయబడెను. కిరోసినాయిలు చెరువులకు నిప్పంటుకొనెను. బెల్జియముసేన ఆంట్వెర్పును వదలి పరుగెత్తిపోయెను. ఆంట్వెర్పుకోటలు వశమయ్యెను. జర్మనులు నగరమును ప్రవేశించిరి. బెల్జియములో నుండుట క్షేమకరముగాదని రాజుగారును మంత్రులును ఫ్రాంసులోని హావ్రేకు తమ రాజధానిని మార్చుకొనిరి. అక్టోబరు 12వ తేదిన జర్మనులు బ్రూజెస్ నగరము నాక్రమించుకొనిరి. ఘెంటువద్ద 1,00,000 జర్మనులు కాపలాకయి యుంపఁబడిరి. ఈనెలలో బెల్జియమునుండి డోవరుజలసంధివఱకును వెళ్లి బ్రిటిషునావలను నాశనము చేయవలయునని జర్మనులు చేసిన ప్రయత్నము నిష్ఫలమైనది. [illegible] [illegible]
నుండి, జర్మనులు ఫేరూట్ వెస్టెంహాలకు [illegible] [illegible]
లుప ఫ్రాంత్య దేశమును బెల్జియనులు అతిసాహసముతో [illegible]

ఆంట్వెర్పుపట్టణము

[illegible] దినములు [illegible] [illegible] పయత్నించుచున్న [illegible] జర్మనులు [illegible] పోయిరి. ఎలుకలు బోనులో చిక్కినట్లు వీరి పని యాయినదని [illegible] బడెను. ఇచ్చట [illegible] లో 7౼8 [illegible] జర్మనులు ఖయిదీలుగా పట్టుకొనఁబడిరి. బెల్జియము రేవులకు [illegible] కాలేకు వెళ్లుటకయి ప్రయత్నించుచున్న జర్మనుల మీాద పశుమ [illegible] ఇంగ్లీషు యుద్ధనావలను ఫిరంగిన [illegible] [illegible] ప్రయత్నము [illegible] చేసివేసెను. [illegible] [illegible] [illegible] బండ్లమీాఁదను అర్ధరాత్రివేళ బ్రిటిషుసైన్యము పంపఁబడి బెల్జియముతీరమును బ్రవేశింపనున్న జర్మనులకు సైంధవులవలె నడ్డము పడి వారి విజృంభణము నాపివేసిరి. జర్మను లీకాలే ప్రయత్నముచలన కొన్ని దినములలో 50,000 మందిని పోఁగొట్టుకొనిరి. 5,00,000 మంది సైనికులు లీకాలేను పట్టుకొనలేక చాల నష్టపడి బ్రుసెల్సునగరమునకు తరలిపోయిరి.

బెల్జియములో నింగ్లీషువారు పోరుచున్న దిక్కునందు [illegible] [illegible] కొన్ని దినములు గడపి వెళ్లిరి. వారు విడిదిని వదలిన 20 నిమిషములలో బ్రిటిషు వైమానికుడు బాంబులను వేసి దానిని తగులబెట్టెను. [illegible] గా దదృష్టవశమున చావు తప్పించుకొనిరి. లా[illegible] ప్రాంత్యములోను, డిక్సుమూడువద్దను జర్మనులు నవంబరు 15వ తేది మొదలు అతిసాహసముతో బోరిరి. ఒక్క సైనికుడు తిరిగివచ్చినను కాల్చివేసెదమని జర్మనులు [illegible]

గిరి. అంగుచే జర్మను పటాలములలో 100 కి 90 మంది యిచ్చట కీర్తిశేషులైరి. వైప్రెసు యుద్ధమనేక దినములు జరిగినది. ఇంగ్లీషు వారు ఫ్రాంసు నుత్తరతీరమునకు జర్మనులను వెళ్లనీయకుండ ఇనుప గోడలవలె నిలబడిరి. జర్మను లెన్నో వేల సైన్యమును గోలుపోయిరి. ఫ్రెంచి బెల్జియము ఇంగ్లీషు సేనలకును కావలసినంతనష్టము కలిగినది. కాని జర్మనువారికు కోరిక యీడేరినదికాదు. అటు తూర్పున వార్సా పడలేదు. ప్యారిసు, కాలేలు పశ్చిమమున వశముకాలేదు. అందుచే కెయిజరుగారికి కలిగిన మనస్సంతాపమునకు మితిమేర లేకుండెను.

సముద్ర యుద్ధము

అక్టోబరు కడపటి వారములో బ్రిటీషువారి హైటు క్రూయిజరు డన్కిర్కునుండి తిరిగివచ్చుచుండగా డోవరు జలసంధిలో ముంచబడినది. జర్మనులు బ్రిటిషుసముద్రములో ఇష్టమువచ్చినట్లు మందుగనులను వెదజల్లిరి. వర్తకమార్గములును గనులతో నిండియుండెను. అమెరికా, ఇంగ్లీషువారి కొన్ని స్టీమరులు మునిగిపోయెను. ఒక బ్రిటీషు గనికి తగిలి యోర్కు అను జర్మను క్రూయిజరు 382 మంది నావికులతో జర్మనీ యుత్తరమున నున్న జాహాదీఖానా వద్ద మునిగిపోయెను.

దక్షిణ అమెరికాలోని ఛిల్లీతీరమందు కోరోనెల్ వద్ద వ్యాపారనావలను ముంచుచున్న ఆరు జర్మను క్రూయిజరులు స్కార్నహోర్స్టు న్యూరెన్బర్గు, నైసెనన్, బ్రెమెన్, లీప్జిగు, డ్రెస్డెన్ అనునవి వానిని వెదకుటకయి వెళ్లిన మాన్మత్తు, గుడ్‌హోపు, గ్లాస్గో అను మూడు బ్రిటిషు క్రూయిజరుల నెదుర్కొని

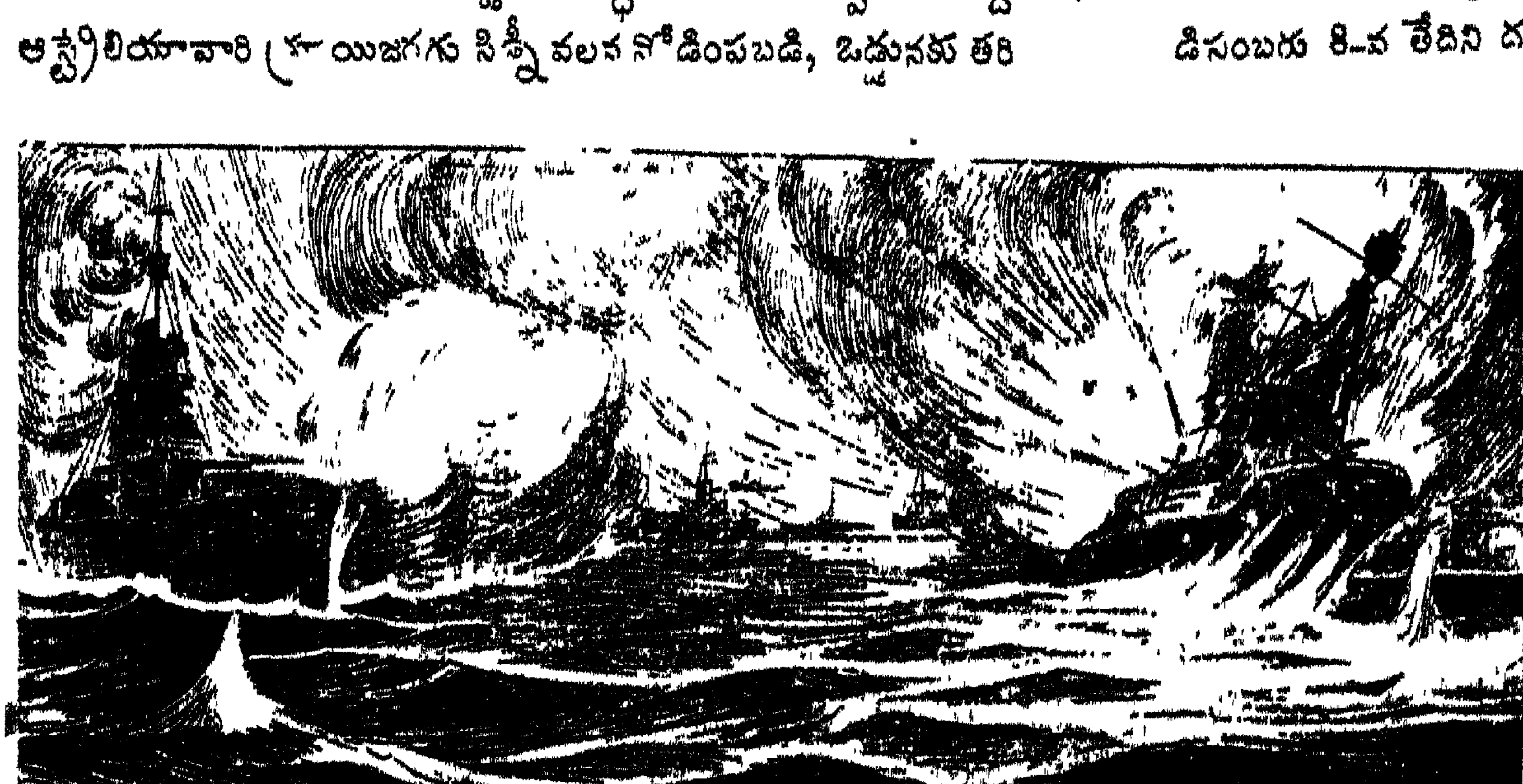

మాన్మత్తు గుడ్‌హోపు యుద్ధనావలు తగులబడి మునిగిపోవుట

ఒక్కగంట కాలము పోరాడెను. మాన్మత్తు, గుడ్‌హోపు, నావలు మునిగిపోయినవి గ్లాస్గో క్రూయిజరుకు నిప్పంటుకొనినది. అదితప్పించుకొని పారిపోయినది. జర్మను నావలకు కలిగిన నష్టమంతగా గొప్పదికాదు. సముద్రయుద్ధములో జర్మను లింతవరకు గెలిచిన దీయుద్ధమే.

నవంబరు 8-వ తేదిని ఎమ్డెనుయుద్ధనావ కీలింగుద్వీపమునొద్ద ఆస్ట్రేలియావారి క్రూయిజరగు సిడ్నీ వలన నోడింపబడి, ఒడ్డునకు తరిమివేయబడి, ముంచివేయబడెను. నవంబరు కడపటివారములో జర్మనుల వశమయియున్న జీబ్రుజ్జినగరముపయి ఇంగ్లీషునావలు అనేక దినములు ఫిరంగులనువేసి, సబ్మెరయినులు కట్టబడుచున్న స్థానమును పాడుచేసి, నష్టములేకుండ ఇంగ్లాండునకు తిరిగివెళ్లెను. జర్మనులు వర్తకనావలను సబ్మెరయినుటార్పడోలచేత ముంచుట ప్రారంభించి లోకమంతటను హాస్యమునకు పాలయిరి.

డిసంబరు 8-వ తేదిని దక్షిణ అమెరికాలో అర్జెంటయినా తీరమున ఫాల్కులాండు వద్ద జర్మను క్రూయిజరులు న్యూరెంబర్గు స్కార్నహోర్స్టు నైసినా, లీప్జిగ్, అనునవి బ్రిటిషు అడ్మిరలు స్టర్డీగారి నావలచేత ముంచబడినవి. డ్రెస్డెన్ నావలు పరుగెత్తినవి. కాని ఇంగ్లీషునావలు తరుముచుండెను. జర్మను అడ్మిరలు తనయిద్దరు పుత్రులతోను. ఈ యుద్ధములో నావలతో మునిగి చనిపోయెను. ఈ యుద్ధమునకు అయిదుగంటలు పట్టెను.

జర్మను యుద్ధనావలు ఫాల్కులాండ్సు యుద్ధములో మునిగిపోవుచుండుట

ఇంగ్లీషువారినావ లేవియు నష్టపడలేదు. డిసంబరు 10_వ తేదిని ఒక బ్రిటిషు జలాంతర్గామి డార్డినల్సు జలసంధిలో ప్రవేశించి అయిదు పంక్తుల గనులను తప్పించుకొని మెసూ అను పెద్ద యుద్ధనావను టార్పెడోవేసి ముంచి తప్పించుకొని దాటి పోయెను. జర్మను క్రూయిజరులును ఇంగ్లండునకు తూర్పుతీరమం దున్న స్కార్బరో, హార్టిల్ పూలు హార్బరు వీనిపై [illegible] డిసెంబరు 15_వ తేదిని గొప్పనష్టమును గలిగించెను. 200 [illegible] గాయములు తగిలెను. [illegible]

ఆకాశ రంగము

ఫ్రాంసులో నొకరయిలుస్టేషనుమీద జర్మనువిమాన మొకటి యుండగా నవంబరు మొదటితేదిని రయిలు నెక్కబోవుచున్న యిండియనులు దానిని కాల్చి నేలం గూలంజేసిరి. నవంబరు 6_వ తేదిన బెల్జియములోని బ్రూజెసుపయిని మిత్రమండలివారు బాంబులను వేసిరి. కొన్నిసేనాయిలు చెరువుల సామీప్యమున పడెనుగాని మీద పడలేదు. రైనెన్ వద్ద రెండు మిత్రమండలివారి విమానములు జెప్పెలిను వసారాపయి బాంబులనువేసి డారంసు డాట్ ప్రక్కకు నవంబరు 13_వ తేదిని వెళ్లెను. ఫ్రెంచివారు క్రిప్పకర్మాగారముపై డిసంబరు మొదటివారములో బాంబులను వేసిరి. [illegible] వించినదియు తెలియలేదు. డిసంబరు 24_వ తేదిని ఇంగ్లండునందలి షియర్ నెస్ మీద జర్మనువిమానములు బాంబులను వేయుటకు [illegible] గాగా ఇంగ్లీషువైమానికులు వానిని పారదోలిరి. అయినను జర్మను విమానములు [illegible] 40 బాంబులను [illegible] 28_వ తేదిని వేసెను. 26 మంది [illegible] నచ్చిరి. కొన్ని [illegible] నిష్ప్రయోజనములు [illegible] కొనెను.

తుర్కీ

జర్మనుల కుట్రలవలన తుర్కీ కారణము లేకుండ, యుద్ధము ప్రకటింపకుండ బ్రెస్లా, గోబెన్ యుద్ధనావలను రష్యావారి నల్ల సముద్రపు రేవులమీదికిబంపి కాల్పించి యుద్ధములోనికి దిగెను. ఇంతకు ముందే తుర్కీసైన్యము నంతయు జర్మనుద్యోగియులు తరిఫీయతు జేయుచుండిరి. కాన్ స్టాంటునోపిలును బలపఱచిరి. నౌకాశ్రయములలో దగిన యేర్పాటులను జేసిరి. గోబెన్, బ్రెస్లా లలోని జర్మనుద్యోగులను, ఫిరంగులను దీసివేసి ఆనావలను హార్బరులో గట్టివేయవలసినదనియు, బ్లాక్ సీ రేవులమీద అకారణముగా గాల్చినందునకు సమాధాన మొసంగవలసినదనియు మిత్రమండలివారడిగిరి. తుర్కీ కొన్ని కుంటి సమాధానములను జెప్పెను. ఆలస్యము విషమగునని మిత్రమండలివారి రాయబారులు కాన్ స్టాంటి నోపిలునుండి తిరిగివచ్చుట కాజ్ఞాపింపబడిరి. తుర్కీలో దగవుకు ప్రబలమైన కారణములను జూపుచు, యుద్ధారంభమునుండియు జర్మనీవారి చేతిలోపడి ఎట్లు దుర్మార్గమునకు దిగినదియు మన రాజప్రతినిధిగారు తేటతెల్లముగా వెల్లడించిరి. మహమ్మదీయుల తీర్థప్రదేశములు మక్కా, మెడీనా మొదలగునవి ఇంగ్లీషువారిచే నతి పవిత్రముగా గాపాడబడునని తెలుపబడెను. ఇండియాలోని మహమ్మదీయులు బ్రిటిషు సింహాసనము యెడ దమకుగల రాజభక్తిని దెలుపుచు వేలకొలది సభలనుజేసిరి. ఇండియాలో జర్మనులనుకొనిన ప్లేట్టి తొందరలును ముసల్మానులవలన గలుగక వారి నిరుపమాన రాజభక్తియే వెల్లడియయ్యెను అనేకవేల మహమ్మదీయులప్పటికే పశ్చిమరంగమున బోరుచునే యుండిరిగదా! నిజాము గారును తమ రాజభక్తిని దృఢముగా వెల్లడించి, మహమ్మదీయులను, తమ ప్రజలను శాంతివహించి, రాజభక్తి కలిగియుండవలసినదని ప్రకటించిరి.

ఇంగ్లీషువారి యుద్ధనావ మెసగ్నేయానుపగల [illegible] అకాబా కోటలపై గాల్చి సైనికులను జంపెను. కొన్నిసేనానులు చెరువులకు నిప్పంటుకొనెను. డార్డినల్సు జలసంధిమీద ఇంగ్లీషువారి నావలు ఫిరంగులను విడిచెను. కోటలలోని ఫిరంగులు యుద్ధనావలకు తగులునంత దూరము పారునవి గాకుండెను. ఈజిప్టులో మార్షల్ లా ప్రకటింపబడెను. పాలనమంతయు సైనికాధికారుల చేతులలో నుండెను. ఈ జిప్టులోని మహమ్మదీయ నాయకులందరును రాజభక్తి గలవారగుచని సేనానాయకులగు జనరలు మాక్స్ వెల్ గారి వద్దకువచ్చి చెప్పిపోయిరి. ఈ జిప్టులోగాని సరిహద్దులలోగాని జరుగు యుద్ధపు ప్రయత్నముల నింగ్లీషువారే [illegible] నియు, ఈజిప్షు సేనలు [illegible] లవిగాని బోగుటకు [illegible] నిబడదనియు, ఈ జిప్షియనులు శాంతము వహించి యుండవలెననియు జనరలు మాక్స్ వెల్ గారు ప్రకటించిరి.

ఇండియానుండి [illegible] మీదికి పంపబడిన సైన్యంపు సేన పరిమ్యాను [illegible] సదీ ముఖమున నున్న [illegible] పట్టుకొనెను. తరువాత బాస్రానగరము స్వాధీనము చేసికొనబడెను. ఈనగరమునిట్లు నున్న భూములు అత్యంత పశ్వర్యవంతములయినవి. అరబ్బులు తురుష్కులు అతిసాహసముతో బోరిరిగాని భారీ నష్టములనుపొంది చాలకపోయిరి. ఈ ప్రాంత్యదేశమంతయు బ్రిటిషువారి అధీనదేశము యునదని బ్రిటిషు జనరలు ప్రకటించి, పన్నులను తక్కువచేసి దేశము నేలుచున్నాడు. ఈసైన్యము మేకుసమ్యదు గ్రామమును పట్టుకొని కెప్టు బేబిల్ మాండపురు తూర్పునయున్న కోటలను వశముచేసికొనెను. డిసంబరు 8లో టైగ్రస్, యూఫ్రటీసునదుల సంగమ స్థానమందున్న కుర్న నగరమును గాయమున్న అరబ్బులను, తురుష్కులను పారదోలి దానిని ఆంగ్లేయాయిందవలసిన ఆక్రమించుకొనెను.

తురుష్కుల పక్షమున బోరుచున్న అరబ్బీవాండ్రకు యుద్ధము సందిష్టములేకయు, చాలమంది వారిలో జచ్చుటవలనను పటాలముల ను వదలి పారిపోవుచుండిరి.

కాకేషస్ కొండలు

ఈ ప్రాంత్యమునందున్న తుర్కీ-రాష్ట్రములమీదికి వెళ్లవలసినదని రుష్యాచక్రవర్తిగారు కాకేషస్ రాజప్రతినిధి కాజ్ఞలను బంపిరి. కాకేషసులో మైస్సోన్, ఈరయాడిక్, అనుచోటుల తురుష్క-సైన్యములు హాయముచేయబడెను. కర్తృపటాలములు పారదోలబడెను. నవంబరు 4 వ తేది రుష్యనులు బేయాజిదు నాక్రమించుకొనిరి. కరాకిలీషియా ప్రాంతమునందు తురుష్కులను ముందడుగవేయకుండ రష్యావారు పారదోలిరి. ఎజిరంప్రాంత్యమున జర్మను యుద్ధోగియుల క్రింద కూడియున్న 90,000 తురుష్కులను రష్యను లనేక దినములు పోరాడి గెలువంపగలిగిరి. యూజువేరనువద్దను తురుష్కులను రష్యను లోడింపగలిగిరి. నవంబరు కడపటివాగములో క్రెబజాండు కోటలవయిన గాల్చిరి. యూఫ్రటీసునదీ తీరమందున్న డాటాను రష్యనులు పట్టుకొనిరి. తురుష్క-సేన, రష్యాలోని బాటంరాష్ట్రము వద్ద కనుపడెను. కాకషియనులలో కారకిల్లిస, ఎర్జెగం, అలాస్ కర్డు, ఖన్నే మొదలలో తురుష్క-సైన్యము లోడింపబడినవి. వారి మందుగుండు, సామానులు పట్టుకొనబడినవని నవంబరు నెల అంత్యమున రుష్యను అధికారులు ప్రకటించిరి.

ఈజిప్టు

తురుష్కులతోను, జర్మనియావారితోను శత్రులు పన్ని ఇంగ్లీషువారిమీద తిరుగబడుటకయి ఈజిప్టు ఖడీవు యత్నములను జేయుటవలన బ్రిటీషువారివలన పదభ్రష్టుండు చేయబడెను. ఇతని స్థానమందు హుస్సేను సుల్తానను బిరుదుతో రాజ్యాధిపతిగా జేయబడి, రాజ్యము నేలు భారము ఇంగ్లీషుప్రతినిధి యగు సర్ హెన్రీ మకమోహను గారిమీద పెట్టబడెను.

సర్వియా

ఆస్ట్రియనుల సైన్యముల ముందర నిలువలేక సర్వియనులు వారి ముఖ్యనగరము బెల్గ్రేడును వదలిపెట్టి రాజధానిని నిష్ నగరమునకు మార్చుకొనిరి. ఆస్ట్రియనులు బెల్గ్రేడును ప్రవేశించిరి. తరువాత వేలొకచోట సర్వియా భూమిలో జరిగిన యుద్ధములో 24,000 ఆస్ట్రియనులు నలుగురు జనరలులతో ఖయిదీలుగా బట్టుకొనబడిరి. నిష్నగరమును పట్టుకొనుటకయి ఆస్ట్రియా సేన ఆ నగరముమీదికి జనుచుండగా సర్వియనులు తిలపడి గట్టిగా నోడించి బెల్గ్రేడుపై పునరు పారిపోవునట్లు ఒనరించిరి. 2500 ఆస్ట్రియను సిపాయిలు భూమిమీద లెక్కింపబడినవి. షాబట్జా-లోనిట్జా ప్రాంతములకు సర్వియను సేన నడచుచుండెను. 28,000 ఖయిదీలు, 7, ఫిరంగులు, 44 క్విక్ ఫైరర్సు పట్టుకొనబడినవి. సర్వియను లింతటితో నూరకుండక గొప్పసైన్యమును జమచేసికొని 1,35,000 ఆస్ట్రియనుల నోడించి వారి ముఖ్యనగరమగు బెల్గ్రేడును తిరిగి పట్టుకొనిరి. రాజుగారు సకల రాజ్యచిహ్నములతోను తన నగరమును ప్రవేశించెను.

తూర్పురంగము

గలీషియాలో క్రాకో మొదలు థారన్ వరకును జరిగిన పోరాటములలో 23-వ అక్టోబరు మొదలు నవంబరు 4-వ తేదివరకును రష్యనులు 274 మంది ఆఫీసరులను, 18,400 సైనికులను, 40 క్లీల్డుఫిరంగులను, 38 క్విక్ ఫైరరు ఫిరంగులను, 3 హావిజరులను, అనేక మగు నితరయుద్ధ సామగ్రులను ఆస్ట్రియనులవద్దనుండి పట్టుకొనిరి. కాని తిరిగి రష్యనుల నోడించుటకు 30 లక్షల సైన్యమును శత్రువులు దలిపారు పంపిరి. క్రాకోకు నవంబరు 17-వ తేదిన రుష్యనులు సమీపించిరి. 18-వ తేది నిప్పంటుకొని నగరము తగులబడినది. కాని రష్యనుల వశముకాలేదు. కార్పేథియను కొండలమీదనుండి పంపబడిన సేన కొన్ని కనుమలను పట్టుకొనెను.

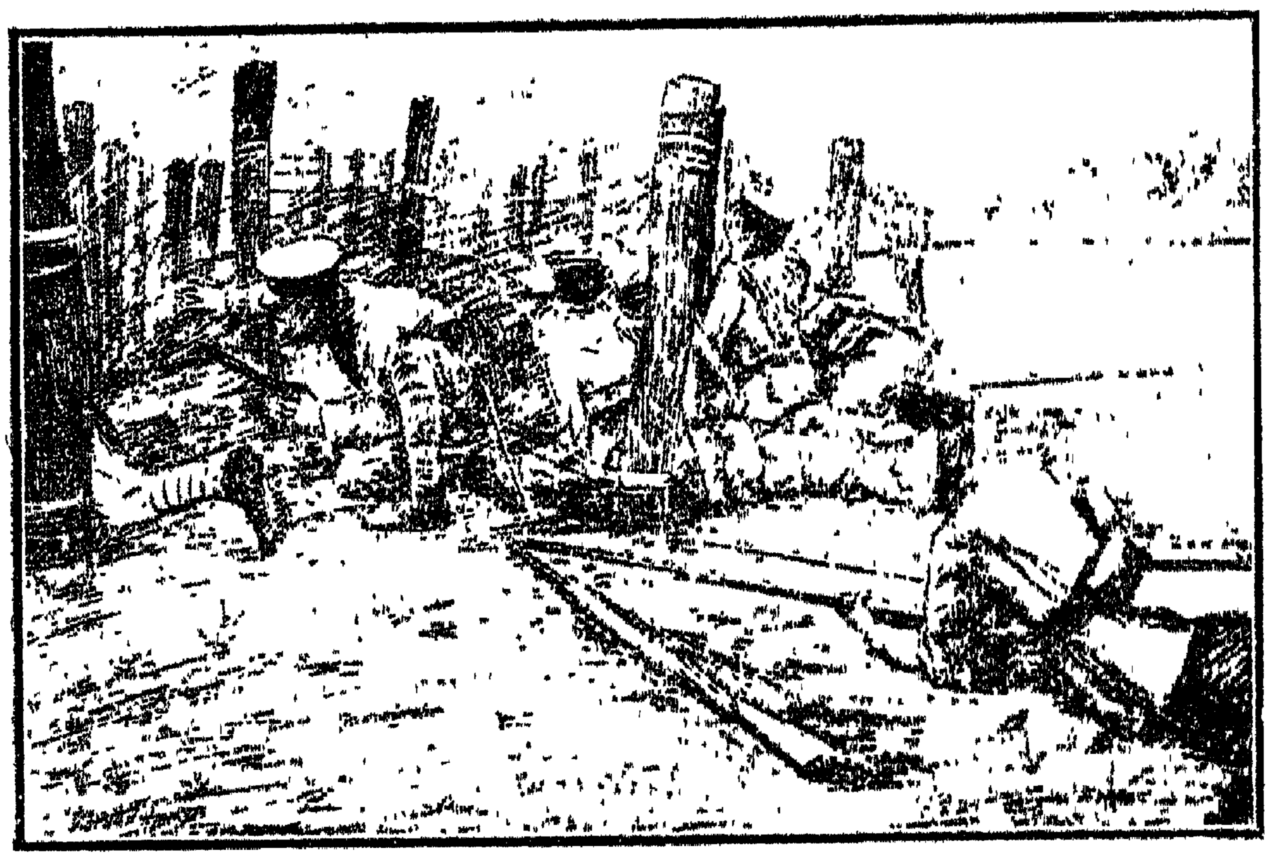
లోడ్జువద్ద జరిగినయుద్ధములో రష్యనులకే జయము సమకూరినదని అధికారులు ప్రకటించిరి. తరువాత రష్యనులు లోడ్జువద్ద దెబ్బలు తిని పారిపోయిరి. జర్మనులు పోలండులో రష్యావారి కుడి యెడమప్రక్కల బిగించి ముందు కొక్క నొక్కుచు, తరువాత మధ్యనున్న సైన్యము నోడించుటకై గొప్ప వ్యూహమును బన్నిరి. "ఒషోవిజ్ వద్ద వారించబడినది. 1,70,000 సైన్యముతో ఆస్ట్రియనులు కార్పేథియనులనుండి దూకి వారి స్థితిని భయంకరముగ జేయగలరు. రష్యావార పంక్తులు భేదింపబడునను భయము లేదు." అని లండను టైమ్సుపత్రిక దేసంబరు కడపటి వాగములో వ్రాసెను. అప్పటికి పోలండుస్థితి అవిధము గా నుండినది. జర్మనీవారి పోలండు దండయాత్రయొక్క యుద్దేశము గలీషియాను రష్యను లాక్రమించుకొనకుండ జేయుట, సైలీషియా మీదికి వెడలకుండ జేయుట, క్రాకోవారి చేతిలో పడకుండ కాపాడుటయు నయుండెను. ఈ మూడు యుద్దేశము లేమాత్రము కొనసాగలేదు. ఈ నెలలోనే రష్యాలో పారాయి సైనికుల కిమ్మతూడదని శాసనము చేయబడెను.

తూర్పుప్రష్యాలో మసూరియను సరస్సులవరకు రష్యనులు వెళ్లిరి. అచ్చట ఘోరయుద్ధములు స్టాల్లూ పేనన ఎస్సెం సరహద్దులలో జరిగినవి. సోల్డా నెయిడను బర్గులయొద్దను జర్మనులు రష్యనులను ముట్టడించిరి. ప్లాక్ మొదలు వార్సా వరకును ఇంకొక యుద్ధము మొదలిడెను. ఓజాదు స్ట్రికోవోవద్ద జర్మనులు రష్యనులను వెనుకకు త్రోసివేసిరి. కాలిష్షా మొదలు సెయిర్ డాజ్ వరకును పోలెండులో జర్మనులు సైన్యము నుంచగా ప్రష్యను గార్డులను రష్యనులు పారదోలిరి.

పోలండులో రష్యనులు ఇంగ్లీషు 'టి' అను అక్షరమువలె వ్యూహ్యమును పన్ని జర్మనుల నాశము చేయజూచిరి కాని వారు పారిపోయిరి. జనరలు రెన్నెంకాంపుకు రష్యను సైన్యములలో చేరకపోవుటః జర్మనుల భాగ్య మయినది

కియాఓఛా

జర్మనీవారు చైనానుండి అపహరించిన కియావోఛా రాష్ట్రమును పట్టుకొనుటకయి జపానువారు పంపిన సైన్యముతో అక్టోబరు నెలలో ఇండియానుండి పంపబడిన కొంతసేనయుం గలిసెను. నవంబరు 2_వ తేదిన తీక్ష్ణముగా సింగ్టాకోటమీఁద జపానీయులు ఫిరంగిబొరులను పడలిరి. ఇట్టేసుకొండకు చాల నష్టము కలిగినది. ముట్టడి నగరబహిర్భాగము వఱకును వచ్చినది. షెల్లులు సింగ్టావీథులలో బడుచుండెను. కొన్ని దినము లీముట్టడి అతితీవ్రముగా జరిగెను. రాత్రింబగళ్లును జపానువారు శతఘ్నులక్ష్యమును గురిపెంచుచుండిరి. ఈ ధ్వాల కాల్పులకు నవంబరు 6_వ తేదిన జర్మనులు ఉదయము ఏడు గంటలకు తెల్లబావుటా నొకకోటపయిం లేవనెత్తిరి. మంగళవారమువాఁడు కోట వశము చేయునట్లు నిశ్చయింపఁబడెను. జపానుచక్రవర్తి బ్రిటిషుసైనికులకును, తమ సైనికులకును సింగ్టాను పట్టుకొనినందుకయి అభినందించుచు సందేశము పంపిరి. జర్మనుఖయిదీ లిచ్చట 25,000 మంది లభించిరి. కొనివారి ముట్టడి కాలము 7½ గంటలకు జపానువారి షెల్లుల నన్నింటిని సంకేతించి జర్మను సేనాధిపతి సంధ్యావిరామముమీఁది సంకేతము నెత్తెను. "[illegible] ... [illegible]." [illegible] సింగ్టాను జపానువారికి [illegible] జీవకాలముగ నావలనన్నింటిని సేనాధిపతి పాడు చేసి [illegible]. వారికి [illegible] వస్తువులన్నియు [illegible]. [illegible] దొరకినవస్తువులు 2500 [illegible], 100 [illegible], మూడు ఫీల్డు ఫిరంగులు, 40 మోటారు బండ్లు, 5000 [illegible] మూడునెలలకు సరిపోవు భోజన పదార్థములు. హార్బరులోనున్న నావలన్నియు పాడుచేయబడినవి.

సింగ్టాను పట్టుకొనియున్న జపానుసైనికులు

యుద్ధస్థితి

జనవరి, ఫిబ్రవరి, మార్చి, ఏప్రల్, మే. జూను.

వర్తమాన మహాసంగ్రామముయొక్క యథార్థస్థితి నూహించుటకైనను సులవి గాదు. యుద్ధము మూడు ఖండములందు వ్యాపించి యున్నది. జర్మనీ, ఆస్ట్రియా, తుర్కి, రష్యా, ఫ్రాన్సు, జపాను, బ్రిటీషుసామ్రాజ్యము, సర్వియా, మాంటినీగ్రో యుద్ధమునందు చేరినవి. చేరిన సైన్యములయొక్కయు చేరనున్న సైన్యముయొక్కయు సంఖ్య రెండు కోట్లను దాటవచ్చును. రెండుకోట్లసైనికులకు కావలసిన యుద్ధోపకరణములకు, ఆహారపదార్థములకు, దుస్తులకు, వైద్యసహాయమునకు కావలసిన ద్రవ్యమును లెక్కించిన గుండెలు జల్లుమనును. అనుదినము 15,00,00,000 రూప్యములు వ్యయమగు మండ వచ్చును. యుద్ధసామగ్రులను సిద్ధముచేయుటకై లక్షలకొలఁది పనివాండ్రు నియమింపఁబడుచున్నారు. యంత్రశాల లన్నియు యుద్ధ ద్రవ్యములను నిర్మించుటకై యుపయోగింపఁ బడుచున్నవి. భూమిమీఁద యుద్ధరంగములు ఫ్రాన్సు, బెల్జియము, ప్రష్యా, పోలాండు, గలీషియా, ఆస్ట్రియా, సర్వియా, కాకేషియా, పరిష్యా, ఈజిప్టు, ఆఫ్రికా మొదలగు దేశములందు వ్యాపించియున్నవి. సైన్యముఖము లిన్ని దేశములందును 3,000 మైళ్లదూరము వ్యాపించియుండును.

భూమిమీఁది రంగము లింగ్లీషు నావలనెదుర్కొను ప్రదేశము నాక్రమించుకొని యున్నవి, సముద్రరంగ మింగ్లీషు ప్రదేశము నాక్రమించుకొని యున్నది, [illegible] యున్నది. [illegible] సముద్రము, మధ్యధరాసముద్రము మఱియుండెను నౌకాదళముచే నావరింపఁబడెను. జర్మనుకోడల నౌకాపోతలు బంధింపఁబడినవి. బాల్టికు సముద్రమునందు మాత్రము జర్మనుకోడల నౌకాపోతల కవకాశము గలదు. జర్మనుల వ్యాపారనౌకలు మాయమైనవి. యుద్ధనౌకలు కీలుకాలువ కాలువ దాఁగియున్నవి. యుద్ధనౌకలమీఁది 3,00,000 [illegible]నికు లుండ వచ్చును. నావికులు రేయుంబవళ్లు ఏమరక సిద్ధముగను సంసిద్ధులై యున్నారు.

భూరంగమునకును సముద్రరంగమునకును హద్దులు గలవు కాని యాకాశ రంగమునకు హద్దులు లేవు. నాలుగు గాలిగోడలు 2000 విమానములు ఆకసమునందు నచ్చట నిటు బోవు నలుపు చున్నవి. వైమానికుల దూషు సాహసప్రవర్తనము నాశ్చర్యప్రదములు. యుద్ధస్థితిని గ్రహించుటకు నుదినమును భూమిమీఁదను జలముమీఁదను ఆకసమునందును జరుగుచున్న యుద్ధముల ఫలమును గ్రహింపవలయును,

THE CHARGE OF THE BENGAL LANCERS AGAINST THE GERMANS

CHARGING ON FOOT WITH THE LANCE

HAND TO HAND FIGHTING

కందకములలో జర్మనులను తుపాకులతో పొడుచుట

THE TRENCH CAPTURED

కందకములోని శత్రువుల నందరిని జంపి దానిని వశము చేసికొనినట్లు చూపించుట.

ENVER PASHA

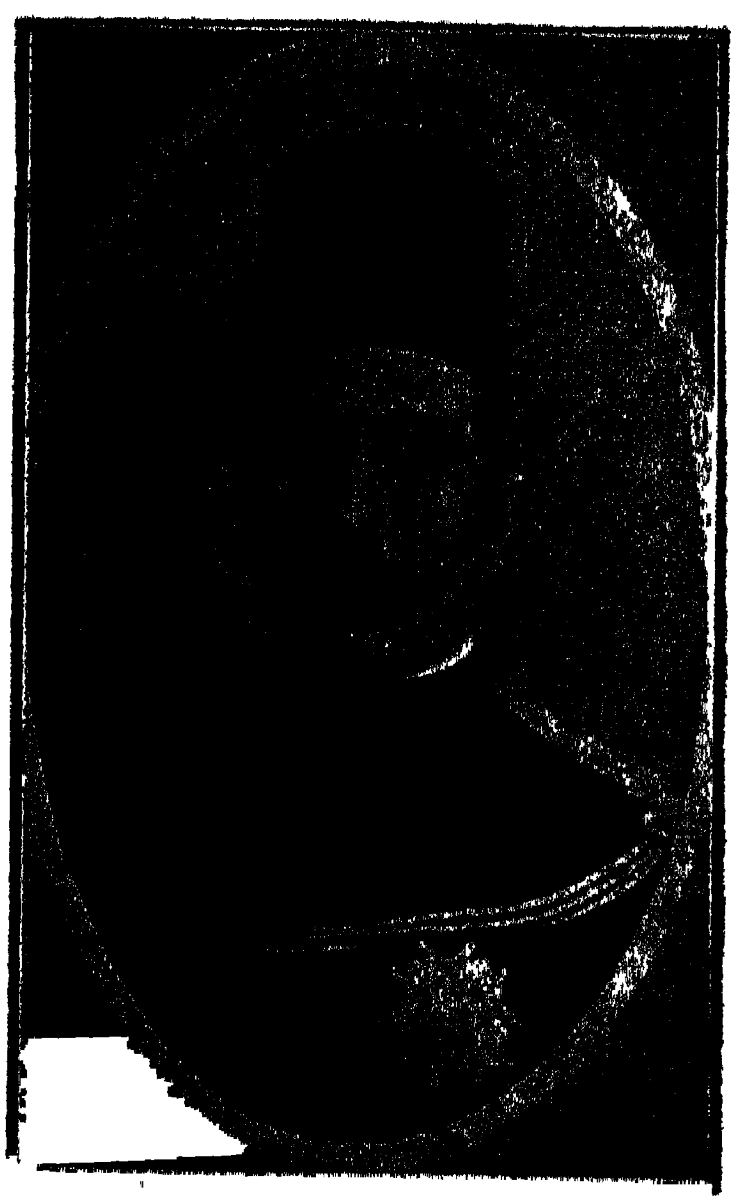
తుర్కీ యుద్ధాంగమంత్రి ఎన్వర్ పాషా

FIELD MARSHAL VON DER GOLTZ

జర్మని ఫీల్డుమార్షల్ వాన్ డర్ గోల్ట్జు. తుర్కీ సర్వసేనాధిపతి

THE EX-KHEDIVE OF EGYPT

పదభ్రష్టుడయిన ఈజిప్టు పాలకుడు

BIKANER CAMELRY ENGAGING THE TURKS

ఈజిప్టు సరిహద్దులలో బికనీరు ఒంటెలపటాలము తురుష్కుల నోడించుట

HAND TO HAND FIGHT

...కములోని హైందవ సైనికుడు శత్రువును లొట్టిపిటతో జంపివేయుట

ఈ దారుణ సంగ్రామమునం కట్టి ఫలమును ప్రయోజనమును నిర్ణయించుట దుస్తరము.

జయాపజయములు సైన్యబలమును నౌకాబలమును విమానబలమును ననుసరించియె కాక ముఖ్యముగ ద్రవ్యబలము ననుసరించి యుండును. యుద్ధస్థితిని నిర్ణయించుటకుఁగాను సైన్యబలమును, నౌకాబలమును, విమానబలమును, ద్రవ్యబలమును, ధర్మబలమును మూడు ఖండములందుఁగల సంగములకు సమన్వయము చేయవలయును. ప్రతిభావంతులైన సేనాధ్యక్షులకు సయితమిది యలవిగాని పని యని గ్రహించినపుడు సామాన్యులమాట వేఱుగ చెప్పవలసిన పనిలేదు. ధీమంతులు సకల బలములను సమన్వయము చేసి యుద్ధస్థితిని నిర్ణయింపవలసి యుండును. యుద్ధవార్తలందు మనము ప్రతిదినమును చదివెడి జయాపజయముల వార్తలవలన యుద్ధస్థితిని గ్రహించుటకు వీలుండును కాని యుద్ధఫలమును నిర్ణయించుటకు వీలుండదు. యుద్ధఫలమును ప్రస్థానక్రమముయొక్క సకలమైన సాధకబాధకములను సమన్వయము చేసి నిరూపించుట ప్రయోజనకరము.

ముగ్గురు బ్రిటీషు సైనికులు జర్మను కందకములో ఖయిదీలను పట్టుకొనుట

జర్మనులతంత్రము

జర్మనుల యుద్ధ ప్రస్థానక్రమము మొదట ఫ్రాన్సును పిమ్మట రష్యాను తదనంతర మింగ్లాండును నోడించుట యనియు నీపని యతిశీఘ్రముగ ముగియవలయు ననియు జర్మను యుద్ధతంత్రజ్ఞుఁడగు బర్న్హార్డి గారు రచియించిన గ్రంథమునందు వివరముగ తెలుపఁబడినది. ఆ వ్యూహమునందు జర్మనుల మనోరథములు విఫలములైన వని ధ్రువపడినది. జర్మనీ బెల్జియము నోడించి యా దేశము నాక్రమించుకొనినది. ఫ్రాన్సునందును రష్యాయందును కొంతభాగము నాక్రమించుకొనఁజాలినది. కాని ఫ్రాన్సు, రష్యా, ఇంగ్లాండులను నోడింపఁజాలకున్నది. జర్మనులు తమ మొదటి సంకల్పము నెఱవేఱదని గ్రహించినపుడు క్రొత్త వ్యూహమును పన్న నారంభించిరి. యుద్ధమంతయు శత్రువుల దేశములందు జరగవలయు ననియు జర్మను దేశము యుద్ధోపద్రవమునకు లోనుగాకుండవలయు ననియు జర్మనులు తలపెట్టిరి. ఈ పద్ధతి నవలంబించుటవలన జర్మనులకు యుద్ధము చిరకాలము చేయుట కవకాశము కలుగును. జర్మను దేశమునందు యథాప్రకారము పంటలు పరిశ్రమలు సాగుటకు వీలుండును. అన్ని ప్రక్కలను జర్మనికి గల నానావిధ మార్గములు బంధింపఁబడినవి. దీనికి తోడు యుద్ధములు జర్మను భూములందు జరిగిన జర్మనులు బ్రతుకుటకు వీలు లేకుండును. జర్మను లీరహస్యమును గ్రహించి తమ భూమిని యుద్ధోపద్రవమునుండి కాపాడుటకై విశేషమైన నష్టమును భరించుచున్నారు. జర్మనులు శత్రువులదేశములందు కందకములను త్రవ్వి స్థిరవాసములను నిర్మించి శత్రువు లాకస్మికముగ మీఁద పడకుండుటకు తగిన సదుపాయములను కల్పించి సమయము వచ్చినపుడు శత్రువులపైపడుచున్నారు. కాలహరణము గాకుండుట జర్మనుల యుద్ధతంత్రమునందు మొదటి యంతరము. తప్పని సరిగ కాలహరణమైనపుడు యుద్ధములను శత్రువుల దేశములందు చేయుట రెండవ యంతరము.

మిత్రమండలి యుద్ధతంత్రము

మిత్రమండలి యుద్ధతంత్రములో మొదటి యంతరము శత్రువులను తమ దేశమునుండి వెడలఁగొట్టుటయు నది సాధ్యము గానపుడు కాలహరణము చేయుటయునై యున్నది. జర్మనులు తమ పూనికను నెగ్గించుటకు పూర్వరంగమునుండి పడమటిరంగమునకును పడమటిరంగమునుండి పూర్వరంగమునకును నవసరమునుబట్టి మారుచుందురు. మిత్రమండలివారు జర్మనుల పూనికను పాడుచేయుటకై పూ నందును పడమటిరంగమునందును జర్మనుల సైన్యమును పెడత్రోవలు పట్టించుచుందురు. మిత్రమండలి నిష్కారణముగ సైన్య వినాశనమున కంగీకరింపదు. ఈ విషయమును గమనించినవారల కుభయపక్షముల సైన్యములు ముందునకు వెనుకకు పోవుటకుఁగల కారణంబులు విదితములు. ఆ కారణంబుల నరయుచు యుద్ధప్రస్థాన క్రమం

మును విలోకించినపుడు ఉభయపక్షముల జయాపజయములు, బలాబలములు, లాభనష్టములు సుబోధ్యము లగుచున్నవి.

ముట్టడి యుద్ధము

మిత్రమండలి సైన్యములు ఫ్రాన్సు బెల్జియము దేశములలోని కొన్ని ప్రదేశములందు జర్మను సైన్యములను కొన్నిగజముల ముందునకు నెట్టిన వనియును, మరికొన్ని ప్రదేశములందు జర్మను సైన్యములు మిత్రమండలి సైన్యములను వెనుకకు నెట్టిన వనియును వార్తల సారాంశమై యున్నది. కాని పడమటి రంగమునందు ముఖ్యముగ గమనింపదగిన విషయ మొకటి గలదు. ఆల్సేసునందు ఫ్రెంచి సైన్యములు క్రమక్రమముగ చొరఁబడుచున్నవి. ఆ మార్గముననె ఫ్రెంచి సైన్య నివహములు జర్మను దేశమునందు చొరఁబడు ననియును జర్మను

గాయపడిన ఫ్రెంచి సైనికుని హైందవ సైనికుఁడు శిబిరమునకు తీసికొనిపోవుట

సామ్రాజ్యాంతర్భాగమైన బవేరియాయందు కలవరము గలుగుచున్నటులును వదంతి. జర్మనులు మిత్రమండలి సైన్యములను కలై, ఈప్రెస్, వెర్డూన్ మార్గములనుండి గాక ఫ్రాన్సు దేశమునందలి ఆగ్నేయ దిశనుండి భేదింపఁ బ్రయత్నించుటకై 20,00,000 సైన్యనివహంబుల నాయత్తపఱచుచున్నటులు యుద్ధతంత్రజ్ఞు లూహించుచున్నారు.

రుష్యనులు వెనుకకు మరలుట

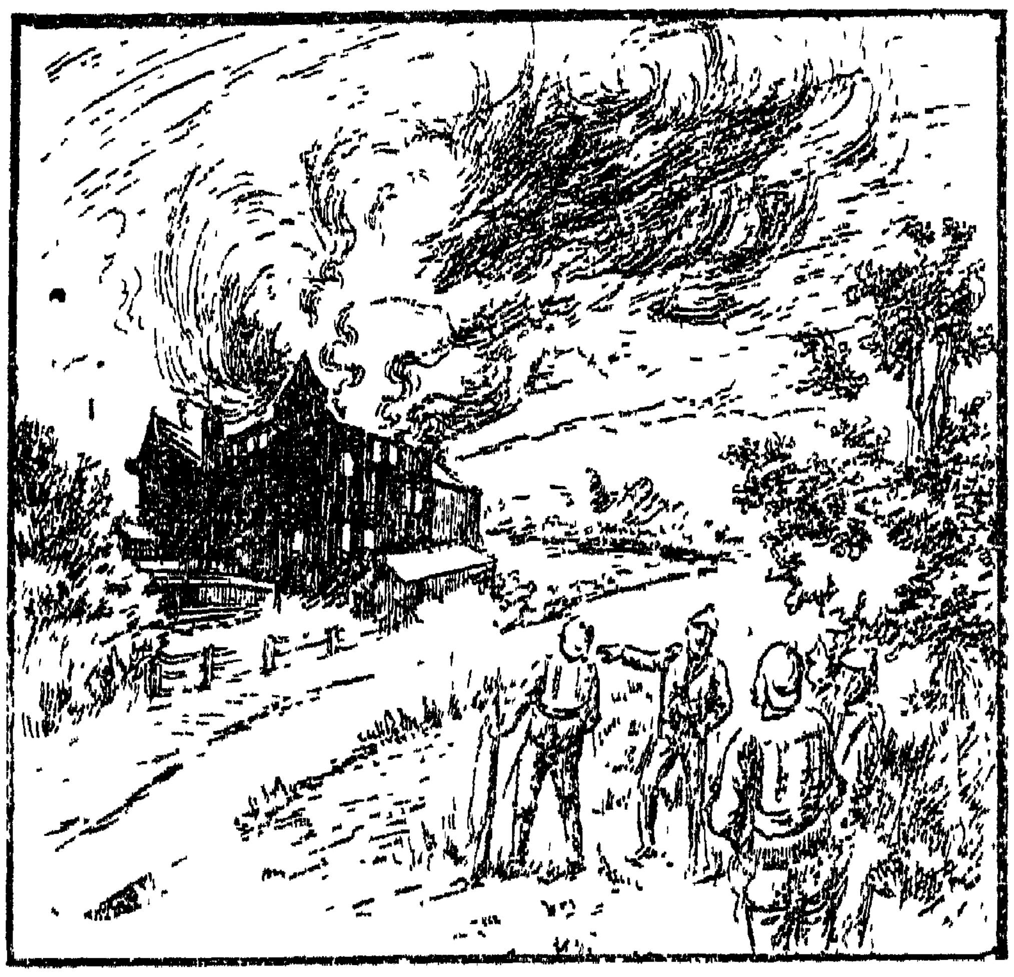
పడమటి రంగపు స్థితి యిటు లుండఁగా, తూర్పు రంగపు స్థితియును సందిగ్ధముగ నున్నటు లూహింపఁదగియున్నది. తూర్పు ప్రస్థానరంగ. రుష్యనులు ఘోరసంగ్రామమునందు జర్మను సైన్యములవలన నిరోధ మేర్పడినటులు రుష్యనుల [illegible] మున్నది. [illegible] జర్మను సైన్యనివహముల [illegible] తెలియుచున్నది. జర్మను [illegible] ఇక్కడక్కడ [illegible] ప్రస్థానక్రమము [illegible] నటులు తెలియుచున్నది. తూర్పు ప్రష్యా ప్రాంతములందు [illegible] నులు యుద్ధారంగమునందు వెనుకకు [illegible] తోఁచుచున్నది. [illegible] జర్మను సైన్యము [illegible] స్థితియందున్నవి.

గలీషియాయందు రుష్యనుల [illegible]

కార్పేథియను కనుమలందు రుష్యనులకు [illegible] యనటుల సమాచారమును గలుగుచున్నది. [illegible] పదునైదు దినములలో 40,000 మంది జర్మను ఆస్ట్రియను సైనికులు నిహతులైనటులు ధృవపఱుపఁబడుచున్నది. తురుష్కులు ఆర్మీనియా, పర్షియా, కాకసస్ ప్రాంతములందు [illegible] వార్తలవలన తెలియుచున్నది. నల్ల సముద్రమునందును [illegible] సందును రుష్యామండలి యుద్ధనౌకలు తురుష్కుల నౌకలను సైన్యములను పదార్థములను నాశనము చేయుచున్నటులు తెలియుచున్నది. ఆఫ్రికాయందు రాజద్రోహులు వశులైరి. జర్మనుల దేశమునందు ఆంగ్ల సైనికులు చొరఁబడుచున్నారు. సర్వియనుల వృత్తాంతము [illegible] చేయుటయు వినవచ్చుట లేదు. మొత్తముమీఁద యుద్ధ ప్రస్థాన క్రమము భూమియందు మిత్రమండలి కనుకూలముగా నున్నదని గ్రహింపవలసియున్నది. ముట్టడి యుద్ధ మారంభమైన తరువాత యుద్ధ ప్రస్థాన క్రమమునందు నూతన విధాన మేర్పడినది. [illegible] లను పన్నుటకుఁ గాని గొప్ప విజయములను పొందుటకుఁ గాని [illegible] కాశములు తగ్గినవి. ఉభయ పక్షముల సైన్యము [illegible] రోకుటకు కందకములు నడుమ నున్న [illegible] కందకములను నాశనము చేసినఁ గాని సైన్యనివహంబులు కొంచెమైనను ముందునకు పోవుటకు వీలు గలుగుట లేదు. అందువలననే యీ యుద్ధము ముట్టడి యుద్ధముగ పరిణమించుచున్నది.

ఫ్రాన్సు

ఫ్రెంచి సేనాధ్యక్షుఁడు జోఫ్రీ మార్ను యుద్ధము ముగిసిన తరువాత సైన్య నివహంబులను సిద్ధము చేయుచుండెను. జనవరి మొదట మ్యూజునదీతీరమునం దున్న స్టీంబాచిలోని గుండ్ల వానను కురిపించి జర్మనులను పరాజు లొడించిరి. జనవరియందు [illegible] సిసోన్సువద్దను ఈప్రెసువద్దను నుభయ పక్షముల సైన్యములు ముందు వెనుకలకు పోవుచుండినవి. జర్మను చక్రవర్తి రణరంగమున స్వయముగ 17వ తేదిని వచ్చియుండెను. సిసోన్సువద్ద జర్మనులు 1,000 మంది ఫరాసు సైనికులను పట్టుకొనిరి. వానలు కురి

రీమ్సు పట్టణముగదలి యొక్క బజనము జర్మను ఫిరంగుల కాల్పులచే నశించుట

యుటవలన యుద్ధము బాగుగ సాగుటకు వీలు లేకుండెను. ఫ్లాన్డర్సు ప్రాంతమునందు జర్మనులు గెలిచిరి. జర్మను లప్పుడప్పుడు రీమ్సు పట్టణమును ఫిరంగుండ్లతో నాశనము చేయుచుండిరి. ఆర్గోను ప్రదేశముల ప్రాంతములందు జర్మనులు వెనుకకు నెట్టబడిరి. పడమటి రంగమునందు 20,00,000 మంది జర్మను సైనికులు యుద్ధము చేయుచున్నారు. లక్షలమంది మృతినొందిరి. ఆల్సేసు మొదలు వాస్జెసు వఱకును వ్యాపించియున్న పర్వతములు బ్రిటీషు ఫ్రెంచి సైనికులు కూడ విశేషముగ నిహతులైరి.

పరాసుల నిశ్చయము

వాన్ క్లకు నాయకత్వమున జర్మనుల పురోవృద్ధి నాపుటకు ఫ్రెంచిసైన్యము సెయింటుమిహేలు వంతెనను ధ్వంసము చేసెను. జనవరి మధ్యమున ఫ్రెంచి పార్లమెంటు కూడినపుడు సభ్యులత్యంతోత్సాహముతో యుద్ధము సంపూర్ణజయము కలుగువఱకు చేయుట యవసరమని తీర్మానించిరి. జర్మనులను తఱుముట, బెల్జియమునకు విముక్తి కలిగించుట, ఆల్సేసు లోరేయినులను తిరిగి స్వాధీనపఱచుకొనుట ముఖ్యమని ధర్మమని తీర్మానింపబడినది.

బ్రిటిషు సైన్యములు జనవరి మాసమునందత్యంత సాహస శౌర్యములతో తమపై గుండ్లవాన కురియుచున్నను, లాబాసి యను పట్టణమును జర్మనులయొద్ద నుండి లాగుకొని స్వాధీనము చేసికొనెను. ఈసరు ప్రాంతమునందు జర్మను లాంగ్లసేనను తాకిరి కాని, ప్రయోజనము కలుగలేదు. బెల్జియము సైన్యము లాంగ్లసైన్యములతో కలసి పోరాడినవి.

తూర్పురంగము

తూర్పు రష్యాగంగము బాల్టిక్కు సముద్రమునుండి నల్లసముద్రమువఱకును వ్యాపించియున్నది. తూర్పు ప్రష్యా, పోలాండు, గలీషియా కకేషియా, ప్రదేశములీ రంగమునందు చేరియున్నవి. రష్యనులు ప్రష్యాయందలి లోక్సెను, గుంబినెను, పిల్లెనెను ప్రాంతములందు జర్మనుల నోడించి టిల్జిటు ధారవఱకును పోయిరి. కాని, ఫిబ్రవరి మాసాంతమునందు జర్మనుల యొత్తిడివలన రష్యనులు వెనుకకు పోవలసివచ్చెను.

పోలాండునందు జర్మనులు విస్టులానదియొక్క యెడమవైపునకు వ్యాపించిరి. బుజూరానదిని దాట యత్నించినపుడు రష్యనులు వారి ప్రయత్నములకు విఘ్నమును కలిగించిరి. ఫిబ్రవరి మాసాంతమునందు వార్సా నగరమునకు సమీపమున జర్మనులు కందకములను త్రవ్వి స్థిరావాసములను నేర్పఱచిరి. రష్యనులు ప్రెస్నిస్కు కనుమల యొద్దను జూరానదియొద్దను జర్మనుల నోడించి ఖైదీలను పట్టుకొనిరి; వాలికూవిష్కో నాక్రమించుకొనిరి. జర్మనులు ప్రజాయుధము నొందిరి. రష్యా చక్రవర్తి పోలండు గవర్నరు యిగ సైనిక నివహంబులను మార్చి యభినందించెను.

గలీషియాయందు రష్యనుల గెలుపు

గలీషియాయందలి వాలిగ్రాడు, కరల్యాత్రా, బుకోవినా ప్రాంతములందు రష్యను లాస్ట్రియనుల నోడించి 5000 మంది ఖైదీలను పట్టుకొనిరి. కార్పేథియను పర్వతములలోని కిల్లాబా వాకనరపమార్గము రష్యనుల వశమాయెను. ఫిబ్రవరి నెలలో బుకోవినా ప్రాంతమునందు రష్యను లోడింపబడిరి, 1010 మంది ఖైదీలుగ పట్టుకొనబడిరి. టార్నోను పట్టణము రష్యనుల వశమాయెను. ఒక నెలలో రష్యనులు 48,331 మంది ఖైదీలను 135 ఫిరంగులను పట్టుకొనిరి. రష్యనులు కార్పేథియను పర్వతములను దాటి హంగరీరాష్ట్రమునందు ప్రవేశింప నారంభించిరి; రాకానదిమీది వంతెనను పాడుచేసి మూడవ జర్మను పటాలములను నాశనము చేసిరి.

లాడాసీవద్ద జర్మనులు పట్టుకొనిన ఫిరంగుల నింగ్లీషువారు వదలించుకొనబోవుట

ఆస్ట్రియనులు సర్వియా రాజధాని యైన బెల్‌గ్రేడును నిప్పు గుండ్లతో కాల్చిరి. సర్వియనులు సెమిలినును కాల్చిరి.

రుష్యను సైన్యముల విధి

తూర్పు రంగమునందు రుష్యనులు నెఱవేర్పవలసిన యుద్ధతంత్రము పడమటి రంగమునందలి జర్మనుల యొత్తిడిని తగ్గించుట యై యున్నది. ఆ భారమును నిర్వహించుటకు రుష్యను బలములు చాలియున్నవి. సంఖ్యయందు రుష్యను బలములు జర్మను బలములతో తులతూఁగఁగలవు. కాని యుద్ధసన్నాహములందు తులఁదూఁగఁజాలవు. ఆంగ్ల ఫ్రెంచి సైన్యములు యుద్ధోపకరణములందు సమానత్వము వహించినను, సంఖ్యలయందు సమానత్వము వహింపఁజాలవు. జర్మను యుద్ధతంత్రజ్ఞుల కీ విషయము తెలిసియున్నది. కావుననే వారు తూర్పు సరిహద్దునుండి పడమటికిని పడమటి సరిహద్దునుండి తూర్పునకును నతిశీఘ్రముగ సైన్యనివహంబులను కొనిపోవుటకు చాలిన రైలు మార్గములను దేశమునం దంతటను వలవలె నిర్మించిరి. ఇందువలన నవసరమును బట్టి 20 లక్షల మంది సైనికులు తూర్పు నుండి పడమటకు పడమటనుండి తూర్పునకు యుద్ధ మారంభ మైన పిమ్మట రెండు మూడు సారులు మార్పఁబడిరి. పడమట జర్మనుల యొత్తిడిని తగ్గించుటకై రుష్యనులు తూర్పుప్రష్యాయందును దక్షిణమున హంగరీయందును కార్పెసునందును ప్రవేశించిరి. ఈ వ్యూహమునకు ప్రతివ్యూహముగ రుష్యన్ పోలండునందు జర్మను సైన్యములు స్థిరముగ నిలిచినవి. పోలాండు ప్రష్యకును గలీషియాకును నడుమ నున్నది. పోలాండులోని జర్మను సైన్యములు క్రొత్త సైన్యముల చేరికవలన బలవత్తరము లై యుత్తరమున ప్రష్యకును దక్షిణమున గలీషియాకును వ్యాపించి రుష్యనుల యుద్ధప్రస్థానమునకు విఘ్నము కల్పింపఁగలవు.

పోలాండు ప్రస్థానము

వర్షాకాలమునందును శీతకాలమునందును తూర్పురంగమున మార్గములు బురదతో నిండియుండుటవలన విశేష సంఖ్యాకంబులైన సైన్యనివహంబులు నడచుటకు వీలు లేదు. నైత్ర మాసాంతరమున వీలు కలుగు. ఆ సదుపాయమును బట్టి రుష్యనులు మార్చి యేప్రిలు మాసములలో తూర్పు ప్రష్యయందును గలీషియాయందును పోరాటము నారంభించిరి. మార్చి మొదటి భాగమున రుష్యనులు పోలాండునందు ప్రాస్నిస్జ్ వా ప్రాంతములందు నిలు పొందిన జర్మను సైనికులను యుద్ధసామగ్రిని పట్టుకొనిరి. పోలాండులో నీవరకు ప్రాంతములందు [illegible] రెంటికిని సమానముగ నున్న దని చెప్పవచ్చును. [illegible] యుద్ధప్రస్థానము [illegible] తెలియుచున్నది. [illegible] నుండి తూర్పురంగమునకు 20 లక్షల సంఖ్య సైనికులను మార్పుటయే యీ యనుకూల్యమునకు కారణము.

ఆస్ట్రియనుల సంగ్రహ

గలీషియా యుద్ధరంగము [illegible] రుష్యనుల కత్యంతానుకూలముగ నున్నది. ఆస్ట్రియాకు చెందిన గలీషియా రుష్యాకు దక్షిణమున నున్నది. ఆ దేశము నడుమ [illegible] పర్వతములు గలవు. ఆ పర్వతములను దాటిన ప్రముఖ హంగరీ దేశము స్వాధీనము కాఁగలదు. ఆ కొండల కుత్తరమున [illegible] లెంబర్గు క్రాకో ప్రెమిసిలు కోటలు గలవు. కొండలందు కూడ సురక్షితము లైన కనుమలు గలవు. రుష్యనులు కోటలను కనుమలను స్వాధీనము చేసికొనినఁ గాని హంగరీలో ప్రవేశించుట సాధ్యము కాదు. ప్రెమిసిలు ముట్టడిని రుష్యనులు యుద్ధారంభమునం దారంభించిరి. మార్చి 23 న [illegible] పట్టణము రుష్యనులకు లోఁబడినది. లక్షమంది ఖయిదీలు [illegible] యుద్ధద్రవ్యములు రుష్యనులకు దక్కినవి. మార్చి 25 న [illegible] స్ట్రాగోస్టినయొద్ద రుష్యనులు గెలిచిరి. [illegible] ఉస్జోకు, లుపోక్వా మొదలగు కనుమలు రుష్యనుల [illegible]. ఏప్రిలు మాసమునందు రుష్యనులు [illegible] ఆస్ట్రియనుల [illegible] హంగరీదండయాత్ర [illegible] క్రమించిరి. [illegible] లై వెనుకకు మరలిరి జర్మనులు [illegible] సహాయము [illegible] వారు సంధిచేసికొనెదరను వదంతి కలిగినది. వియన్నా [illegible] నగరములందు విభ్రాంతి కలిగినది. రుష్యా చక్రవర్తి గలీషియాకు వచ్చి సేనానాయకులను సైనికులను సంస్తుతించి వారిని సన్మానించెను. మేయి నెల మధ్యభాగమునకును రుష్యనుల [illegible] కష్టము లేకుండెను.

జర్మనుల [illegible] ప్రస్థానము

అపుడు జర్మను యుద్ధమంత్రులు [illegible] క్రమించిరి; పడమటి రంగమునుండి సైన్యములను తూర్పు రంగమునకు మార్చిరి. ముప్పది లక్షల సైనికులను, అమిత మైన యుద్ధసామగ్రిని, మహత్తరము లైన శతఘ్నులను జర్మనులు తూర్పురంగమునందు ప్రవేశపెట్టిరి.

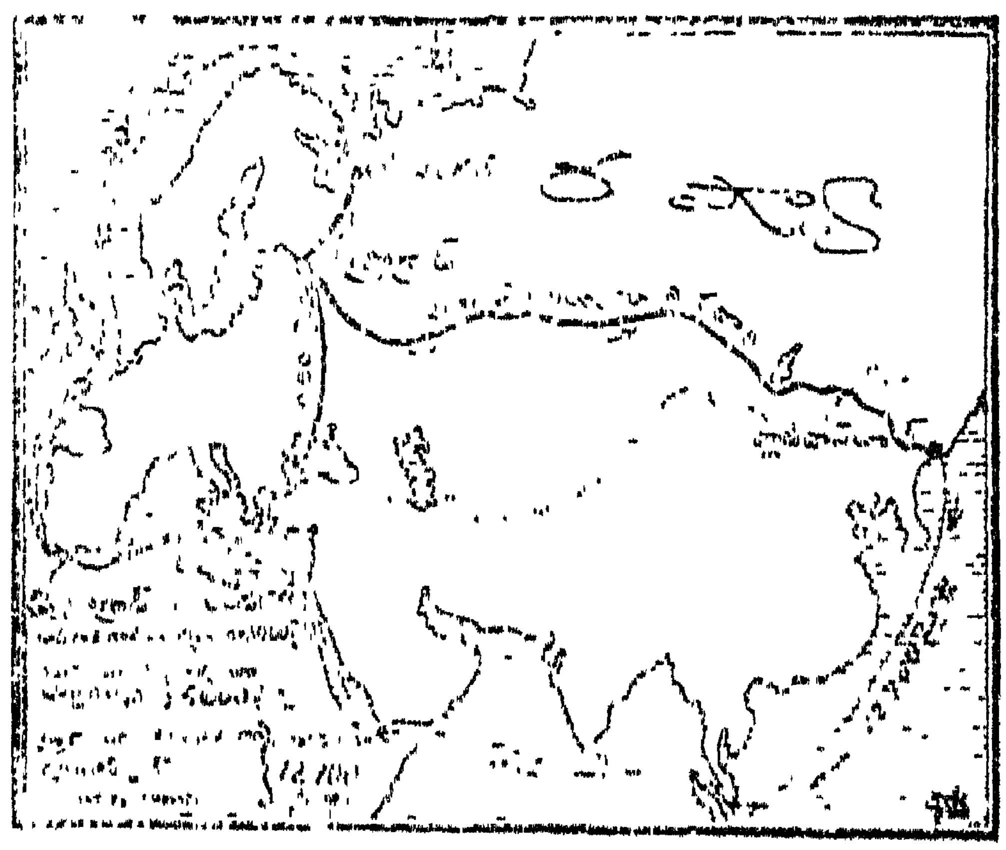
గలీషియాలో శత్రుసైనికు లొకరి నొకరు సఱుకుకొనఁజూచుట

జూను నెల మొదట వారు బాల్టికు సముద్రతీరమునం దున్న లీబా పట్టణమును వశపఱచుకొనిరి; వారియొక్క దక్షిణదిశ నుండి రష్యాదేశమునందు [illegible] రుష్యనుల యొక్క దక్షిణ సైన్యములను చీలదీసి [illegible]కై మహావ్యూహమును పన్నిరి. జర్మనుల యొత్తిడికి తాళజాలక రుష్యనులు వెనుకంజ వేయ నారంభించిరి; [illegible]నుండి వెనుకకు పోయిరి. [illegible] పట్టణము తిరిగి యాస్ట్రియనుల వశమైనవి. పోలండునందును గలిషియా యందును జర్మనుల బలము హెచ్చినది.

మిత్రమండలి యుద్ధతంత్రము

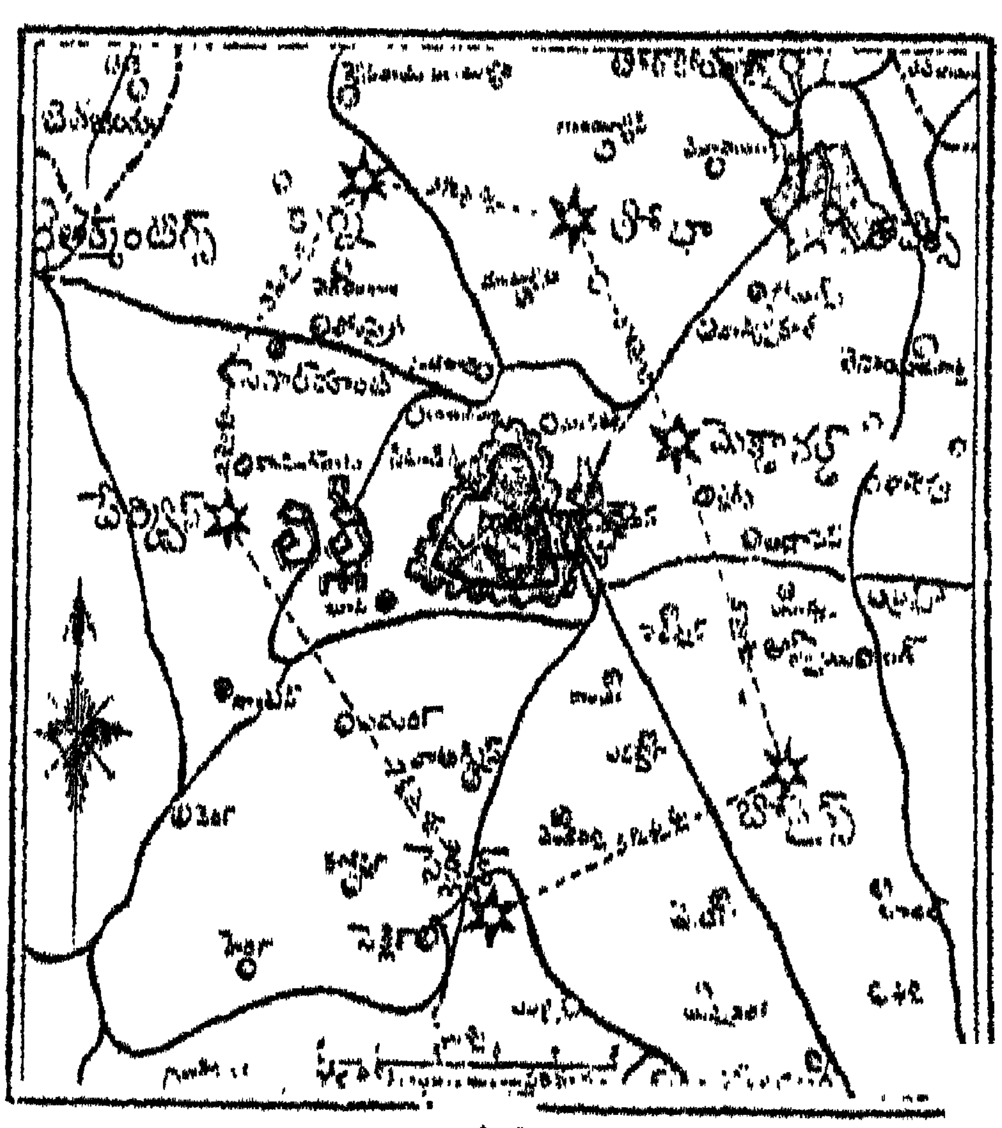
కాని, యీ విజయఫలమును స్థిరపఱచుటకు తగిన సాధనములు లేవు. 1870-వ సంవత్సరమున జరిగిన ఫ్రెంచి జర్మను రాష్ట్రముల యుద్ధములందు ఫ్రెంచి సైన్యములు [illegible] దుండెను. వేలు వేలుగ దుర్గములు ముట్టడింపబడి పట్టుకొనబడెను. ఫ్రెంచి సైనికులను జర్మనులు ఖైదీలుగ చేసిరి. [illegible] ఫ్రెంచి సేనాధ్యక్షుడు [illegible] లేడు. సెప్టెంబరు మాసమునందు జర్మను సైన్యములు ఫ్రాన్సుదేశమునందు దాటి [illegible] సేనాధిపతి [illegible] సైనికులను [illegible] వెనుకకు పోవునట్లు [illegible] చేసెను. [illegible] మీ [illegible] ఫ్రెంచి సైన్యములకు [illegible]మైన నష్టము కలిగినది. [illegible] ఫ్రెంచి సైన్యములు [illegible] వెనుకకు [illegible] జర్మను సేనాధ్య[illegible] [illegible] యుద్ధ[illegible]; జర్మనులు [illegible] వెనుకకు [illegible]. సైన్య[illegible] [illegible] గలిషియా [illegible] ప్రస్థానమున [illegible] రష్యా సేనాధ్య[illegible] [illegible] సైన్యముల ప్రతిఘటికై [illegible] సైన్య[illegible] భంగము [illegible] సైన్యములను వెనుకకు [illegible] నట్లు యుద్ధతంత్రజ్ఞులు తలంచుచున్నారు. [illegible] రుష్యను సైన్యములను భేదించుటకు జర్మనులకు సాధ్యము [illegible]. గలిషి యా దండయాత్రయందు జర్మనులకు జయము కలిగినను విశేషమైన నష్టము కూడ కలిగినది [illegible] వార్తలవలన [illegible]చున్నది. [illegible] రంగములందును [illegible] విశేషసంఖ్యకు లగు జర్మను సైనికులను [illegible] విజయమునకై కాలధర్మమును నమ్ముకొనుట మిత్రమండలివారి యుద్ధవ్యూహతంత్ర మని వారి [illegible] యుద్ధకళాభిజ్ఞులు తలంచుచున్నారు. గలిషియాయందు జర్మనుల విజయయాత్రకు ముఖ్యకారణము వారికిగల పుష్కలమైన యుద్ధసామగ్రియే. రుష్యనులు చాలినన్ని యుద్ధపరికరములు లేక [illegible] ఈ యుద్ధపరికరములు రుష్యాలో చాలినంత చేయుటకు వీలుపడ లేదు. ఇంగ్లండు, ఫ్రాంసు, ఇటలీలనుండి పంపుటకు

డార్డినెల్సు మార్గములను తురుష్కులు మూసివేసిరి. బాల్టికు సముద్రము జర్మనుల వశమందున్నది. అమెరికాలో కొని జపాను తీరమునకు పంప, వ్లాడివాస్టకునుండి 10,000 మైళ్ళదూరము రష్యా [illegible] రైలుమార్గ[illegible] తెప్పించవలసియున్నది. జపానునుండి [illegible] రష్యను [illegible] కొన్ని ప్రాంతములందు వెనుకకు పోవుచున్నారు. [illegible] నెలలనుండి [illegible] ఇది కూడ రుష్యనుల పరాజయమునకు కారణము లైనవి.

రష్యా[illegible]

[illegible] జర్మనుల [illegible] కలిగినది. [illegible] లిల్లీ కోట

లిల్లీకోట

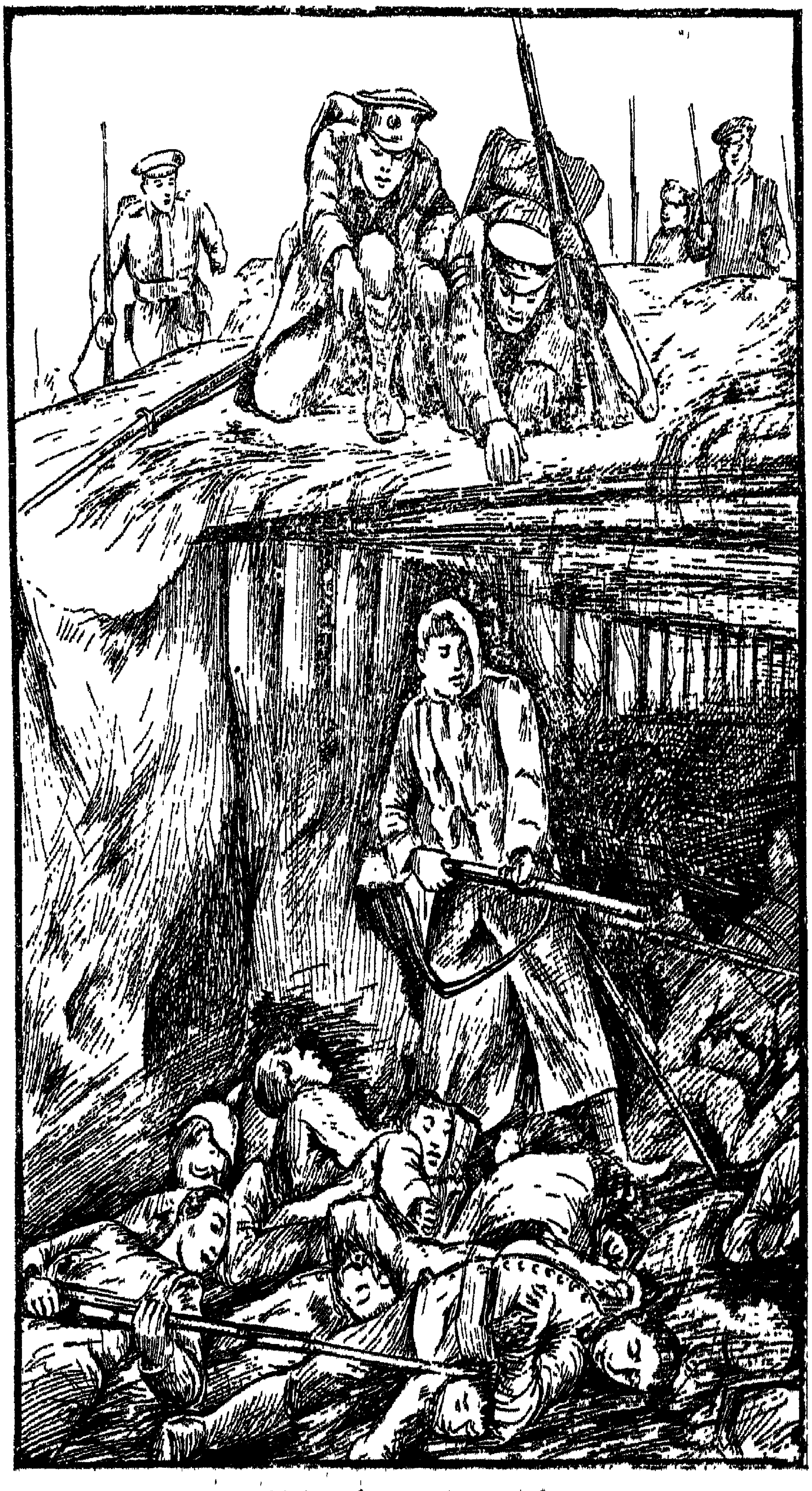
మైనది. లిల్లీకి పెక్కు రైలు మార్గములు బాటలు గలవు. దాని యాక్రమణమువలన జర్మనుల కనేకసదుపాయములు కలిగినవి. మిత్రమండలికిని కలుగఁగలవు. సర్ జాన్ ఫ్రెంచి లిల్లీ నాక్రమించుటకై ప్రయత్నించెను. ఈసరు కాలువతో నారంభమైన ప్రస్థానక్రమము న్యూషాపలెతో నంతము నొందినది. న్యూషాపలెయొద్ద మిత్రపక్షమండలికి విజయము కలిగినను, జర్మనుల దూరదృష్టివలనను సేనానాయకుని విలంబముకలనను లిల్లీ పట్టువడలేదు. ఈసరు, న్యూషాపలె, 60-వ నెంబరు కొండ, డిక్సుమాండు మొదలగు ప్రదేశములందు ముట్టడి యుద్ధములు జరిగినవి. బెల్జియను లాంగ్లేయుల కీ యుద్ధములందు తోడ్పడు చుండిరి.

[illegible]

పరాసులు మెల్లఁగా ముందునకు పోవుట

ఫ్రెంచివారు అర్రాసు, షాంపెయిను, అర్గొయిన్, అల్సేసు, లోరెయిన్, వాస్జెసు, సయింటు జార్జి మొదలగు ప్రదేశములందు క్రమ క్రమముగ విజయములను పొందుచుండిరి. ఫ్రెంచి సేనాధ్యక్షుఁడు జోఫరు యుద్ధతంత్రజ్ఞుఁడు. ఆయన వర్తమాన సంగ్రామము నందు క్రొత్త యత్నము చేసెను. ఆయన యనవసరముగ తన సైనికుల నాశనమున కొప్పుకొనఁడు; మెల్లఁగ శత్రుసైన్యమును నాశనము చేయుటకు యత్నించును. ఈ యుద్ధసంగ్రామము ఫ్రాన్సునకు నచ్చినది. గంటకు రెండు లక్షల షెల్లుల చొప్పున ప్రయోగింపఁబడి సామర్థ్యము కలుగనంతవరకు శత్రుసైన్యముపైఁ బడుట కవకాశము లేదని జోఫరు నమ్మకము. ఫ్రాన్సు దేశమునుండి జర్మనులు సంపూర్ణముగ నెట్టఁబడు చున్నారు. ఆల్సేసు లోరెయిను ప్రాంతములందు పరాసులు సంపూర్ణముగ జర్మను దేశములోఁ జొరఁబడు చున్నారు. జర్మనులు తిరిగి కలయి మార్గమున ప్యారిసును సమీపించుటకు యత్నించి విఫలమనోరథులైరి. ఆ సమయమునందు జర్మను చక్రవర్తి స్వయముగ నాయకత్వము వహించి సేనలను విజయమునకు పురికొలిపెను. మే జూన్ మాసములందు హంగిరీదేశమునకు సిద్ధముగ నున్న ముప్పును తప్పించుటకై జర్మను బలములలో విశేషభాగము పడమటి రంగమునుండి తూర్పురంగమునకు మరల్పఁబడినది. ఆ మార్పువలన ఫ్రాన్సునందు జర్మను సైన్యములకు బలము తగ్గి పరాజయమును, తూర్పు రంగమునందు బలము హెచ్చి విజయమును కలిగినవి. జూను మాసాంతమునందు పడమటి రంగమునందలి కందకములను స్వాధీనపఱచుకొని ముందునకు మెల్లఁగా పోవుటయే మిత్రమండలి ప్రస్థానక్రమమై యున్నది.

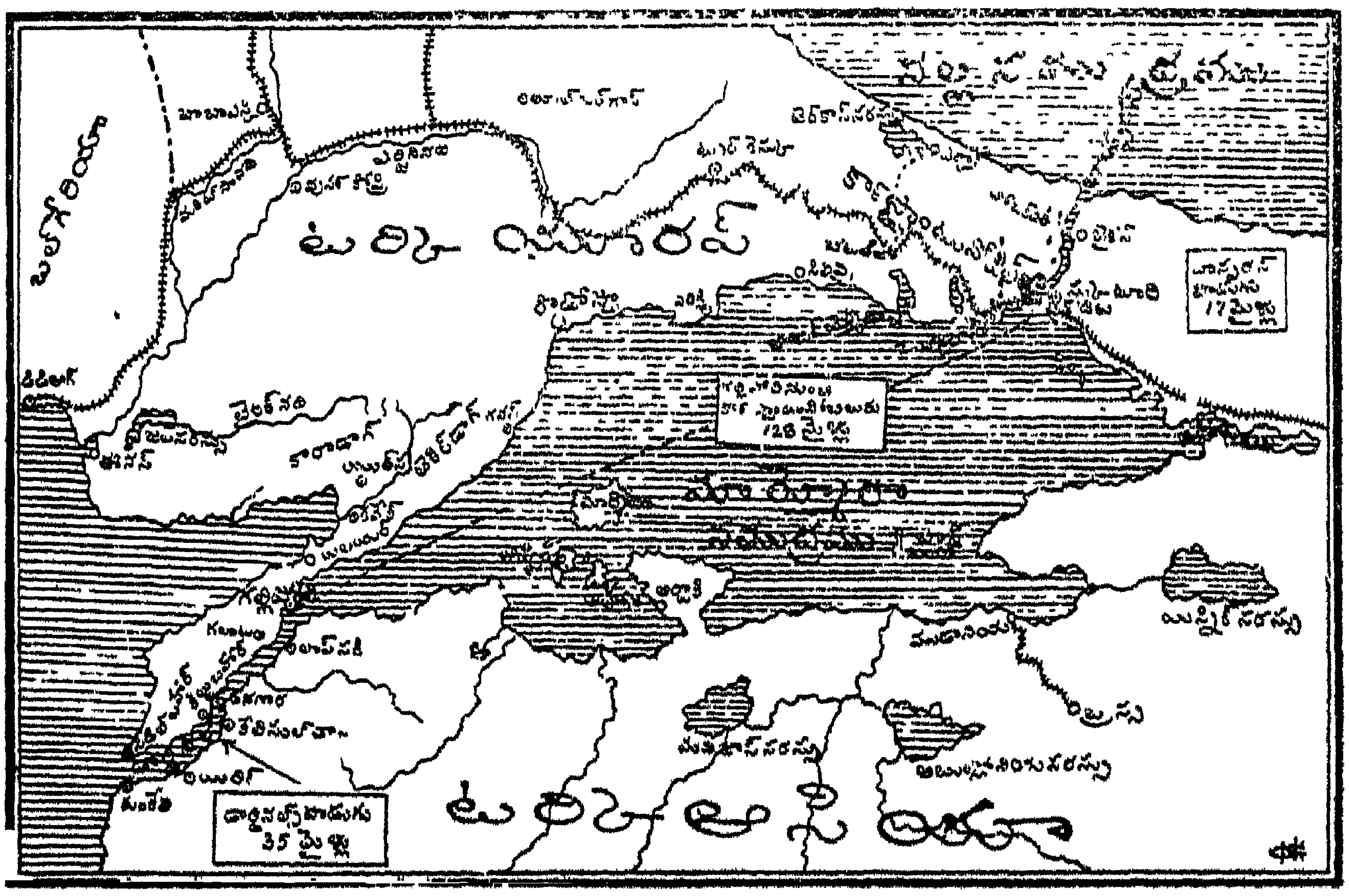

ఒక వైరిసు సైనికుడు జర్మను కందకములో చేసిన వధ

తుర్కీ

రుష్యనుల విజయము

కాకసు ప్రాంతములందలి తెర్కీయి సరికామిషు అగ్గ హోమా గ్రామములను రుష్యనులు వశపఱచుకొని 41,300 మంది ఖైదీలను ఫిరంగులను పట్టుకొనిరి. కారొగ్గాను ఎనికపై అగ్గనెముల దగ్గఱ రుష్యనులు సంపూర్ణముగ తురుష్కుల నోడించిరి. సినయి యొద్ద తురుష్కు లోడింపఁబడిరి. టైగ్రిజీ నాంగ్ల సేనలు వశపఱచుకొనినవి. ముస్కతు మజెరావద్ద బ్రిటిషు సైనికులు తురుష్కుల నోడించిరి. హార్డింజి ప్రభువు సైనిక సంయుక్త గుడమునకు పోయి బస్రా మోమెగ మొదలగు స్థలములను సందర్శించెను. రష్యనులు ట్రెబిజాండును వశపఱచుకొనిరి. డార్డనెల్సు జలసంధిని వశపఱచుకొని కాన్‌స్టాంటినోపిలును స్వాధీనపఱచుకొనుటకై మిత్రమండలి ప్రయత్నించుచున్నది. అప్పటి మందుగుండు తీసి వేయఁబడుచున్నవి.

డార్డనెల్సు ముట్టడి

తుర్కీ దండయాత్రయందు మంచి ప్రయోజనము కలదు. తురుష్కుల రాజధాని యైన కాన్‌స్టాంటినోపిలును ముట్టడించుటకై మిత్రమండలి చేయు ప్రయత్నము తురుష్కుల సైన్యమును యూరపు ప్రాంతమునుండియు ఆసియా భాగములనుండియు స్వదేశసంరక్షణార్థమై మరల్చుచున్నది. తురుష్కుల సహాయమునకై జర్మను సైన్యమునందు విభాగ మేర్పడుచున్నది. డార్డనెల్సు జలసంధియు బాస్ఫరసు జలసంధియు స్వాధీన మైనపుడు రుష్యా దేశపు సంపదలు వెలువడుటకును రుష్యాకు యుద్ధసామగ్రి శీఘ్రముగ చేరుటకును వీ లేర్పడును. అన్ని కారణములకంటె ముఖ్య మైనది బాల్కను రాష్ట్రములందు మిత్రమండలి ప్రతిభ హెచ్చి సంశయావస్థయం దున్న బాల్కను రాజ్యములు మిత్రమండలి పక్షమున చేరవచ్చును. ఈ కార్యసిద్ధికై నల్లసముద్రమునుండి రుష్యనులును డార్డనెల్సునుండి యాంగ్ల ఫ్రెంచి సైన్యములును ప్రయత్నించుచున్నారు.

మార్చియందు ఆంగ్ల ఫ్రెంచి నావలు డార్డనెల్సునుండి నిప్పుగుండ్లను ప్రయోగింప నారంభించినవి. ఎలిజబెత్తు యుద్ధనౌకనుండి పెద్ద షెల్లులు డార్డనెల్సు ముఖద్వారమునం దున్న కిల్లబహారు, కాంకతేసి, సుల్తాను, మెజ్డి, కోటి, నగర కోటలపై ప్రయోగింపఁబడి కోటలు నాశనము చేయఁబడినవి. ఆంగ్ల జలాంతర్గాములు యుద్ధనౌకలు డార్డనెల్సునందు చొఱఁబడి తురుష్కులకు భయము పుట్టించినవి. మేయి నెల మొదటి భాగమునందు బ్రిటిషు సైన్యములు గాలిపోలియందును ఫ్రెంచి సైన్యములు కుంకాలెయందును దిగి తురుష్కులను పారఁద్రోల నారంభించినవి. రుష్యా యుద్ధనౌకలు బాస్ఫరసు ప్రాంతములందు నష్టము కలిగించినవి. మేయి చివరగను లు తగిలి యాంగ్ల యుద్ధనౌకలు ట్రయంఫు మెజెస్టిక డార్డనెల్సునందు మునిఁగిపోయినవి. ఇపుడు తిరిగి డార్డనెల్సుముట్టడి మెల్లమెల్లగ సాగుచున్నది.

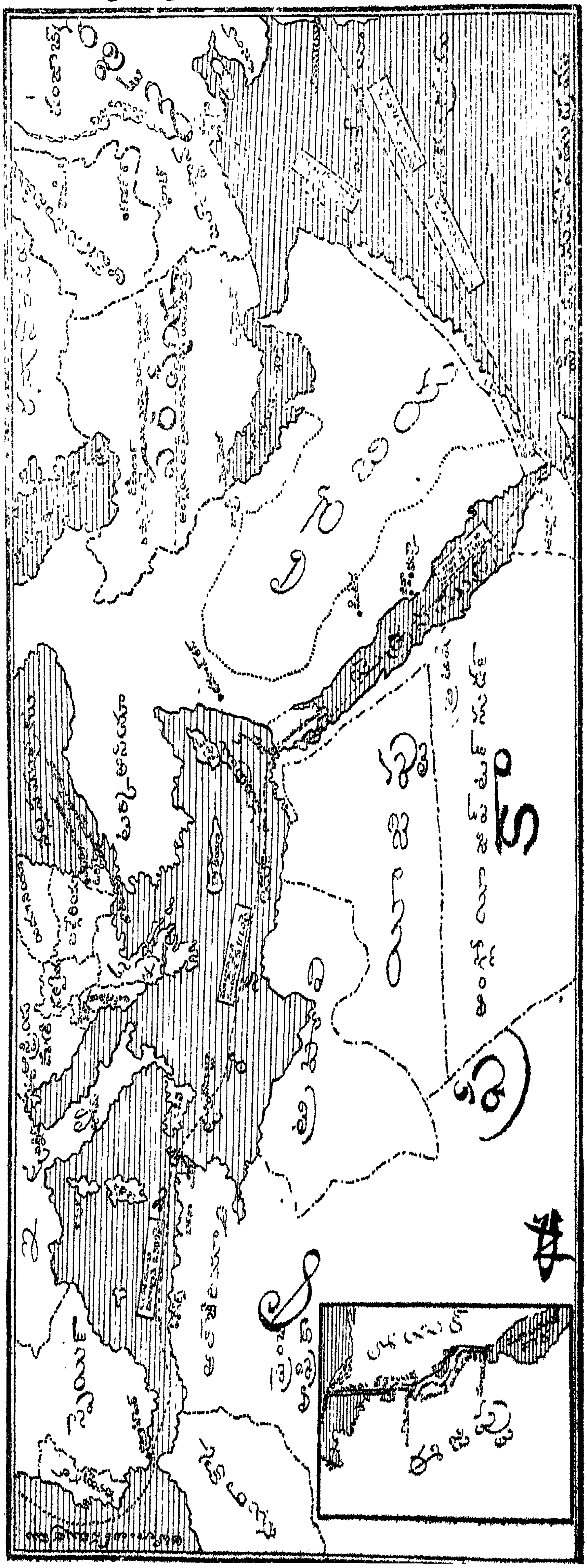
కాకససు యుద్ధము

కాకససు ప్రాంతములందు గ్రీలు మేయి నెలలలో తురుష్కులు పరాజితులైరి. తీవ్రపోరునను తురుష్కుల కపజయము గలిగెను. గూయజుకాలువను రక్షించుటకై గొంతెలపూలము నాంగ్లేయులు నియమించిరి. సర్ ఇయన్ హేమిల్టను మధ్యధరా సముద్రములోని యాంగ్ల సైన్యమునకు సేనాధ్యక్షుండుగ నియమింపంబడెను. ఆయన నాయకత్వముక్రింద డార్డనెల్సు యుద్ధప్రస్థానము త్వరగా ముగియంగల దని విశ్వసింపంబడుచున్నది. తురుష్కులు మెసపొటేమియ సూయజు ప్రాంతములందున నోడింపంబడిరి. మిత్రమండలి సైన్యము స్మర్నాను ముట్టడించినది. సాహేబానుండి తురుష్కులు వెడలంగొట్టంబడిరి.

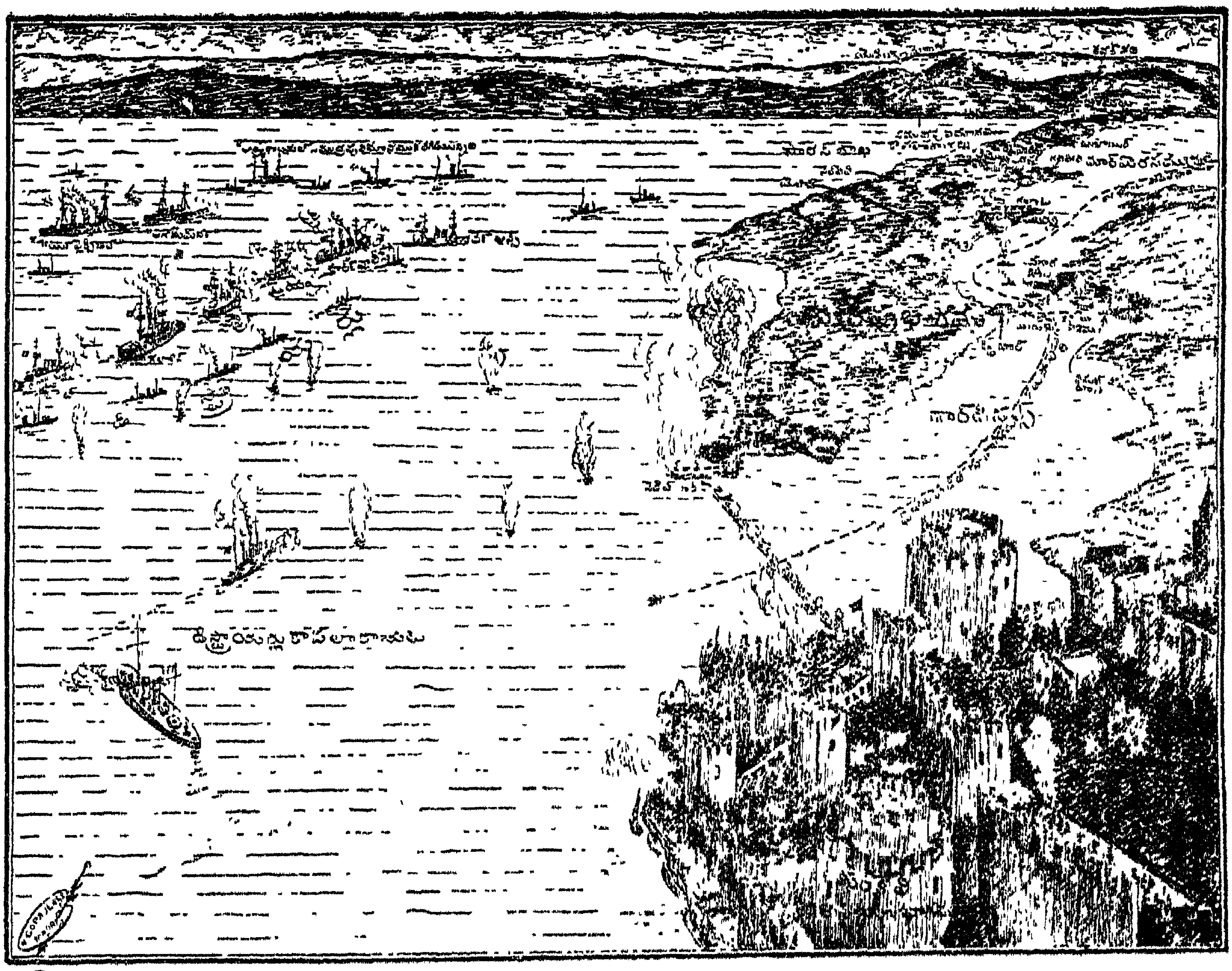
సముద్రరంగము

జర్మనుల పరాభవమున కాంగ్లేయులు పన్నిన నౌకావ్యూహము ప్రశస్తము. ఆంగ్లనౌకాదళము జర్మనుల వ్యాపార నౌకాదళమును పాడుచేసి వారి దేశమునకు రాకపోకలను బంధించినది. ఆవ్యూహము జర్మనుల కాగ్రహమును కలిగించినది. అన్ని యోడలను వివక్షత లేక ముంచుటకు జర్మనులు ఫిబ్రవరి నెలలో సిద్ధపడిరి. జనవరి ఫిబ్రవరులందు ముంచంబడిన మిత్రమండలివారి నౌకల వివరము:—ఫార్మిడెబులు (యుద్ధనౌక) మునింగినపుడు 517 గురు నావికులు మృతినొందిరి; మిత్రమండలివారి నాలుగు పొగయోడలను, క్రోజ్ ప్రింసివిల్ హెల్మ్ ముంచినది; రెండు డాంగ్లస్టీమరులు, ఒక ట్రాలరు, ఒక ఫ్రెంచి జలాంతర్గామిని, డర్వ్యర్డ్ స్టీమరు ముంచివేయంబడినవి. వింకాసు మునుంగుటవలన 270 మంది మృతి నొందిరి. సుండాన్లాంచి, బాక్ ఫ్రయిచక్, టోకోమారు, వైద్యనౌక ఆస్ట్రియస్, ఇకారియన్, డర్విచి, కాంబాంకు, డిశోరా, ఎపిటను, ప్రాక్సముచైక్, రియొపొర్నా, నార్పాలిషక్, ఓక్లి, కాక్ మాక్నాటను, కరబ ముంచివేయంబడినవి.

డార్డనెల్సునందును నల్లసముద్రమునందును కొన్ని తురుష్క నౌకలు, బాల్టికునందు రజ్యను స్టీమరులు, ఉత్తరసముద్రమునందు కొన్ని జర్మను స్టీమరులు ముంచంబడినవి.

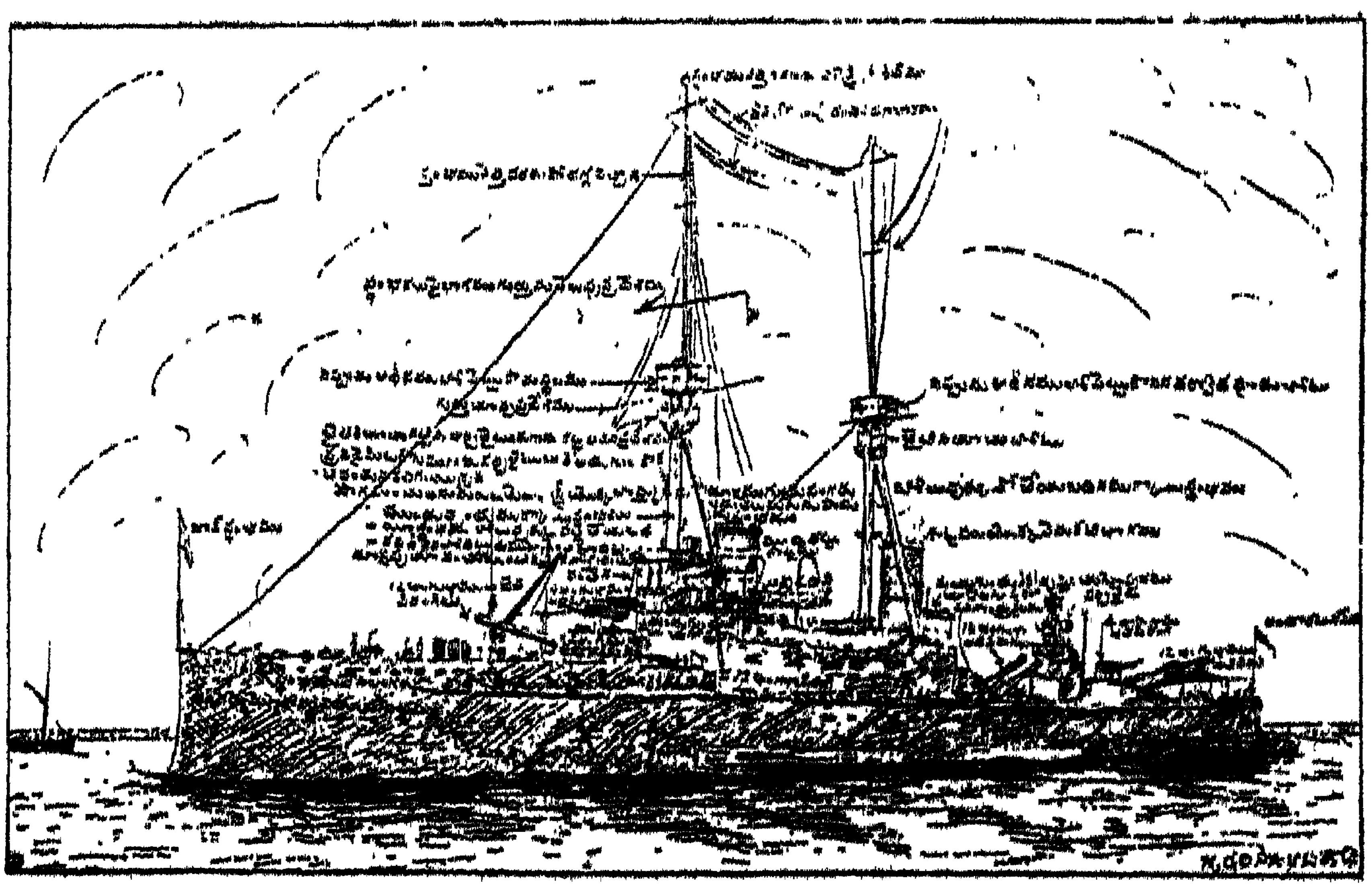

THE DARDANELLES

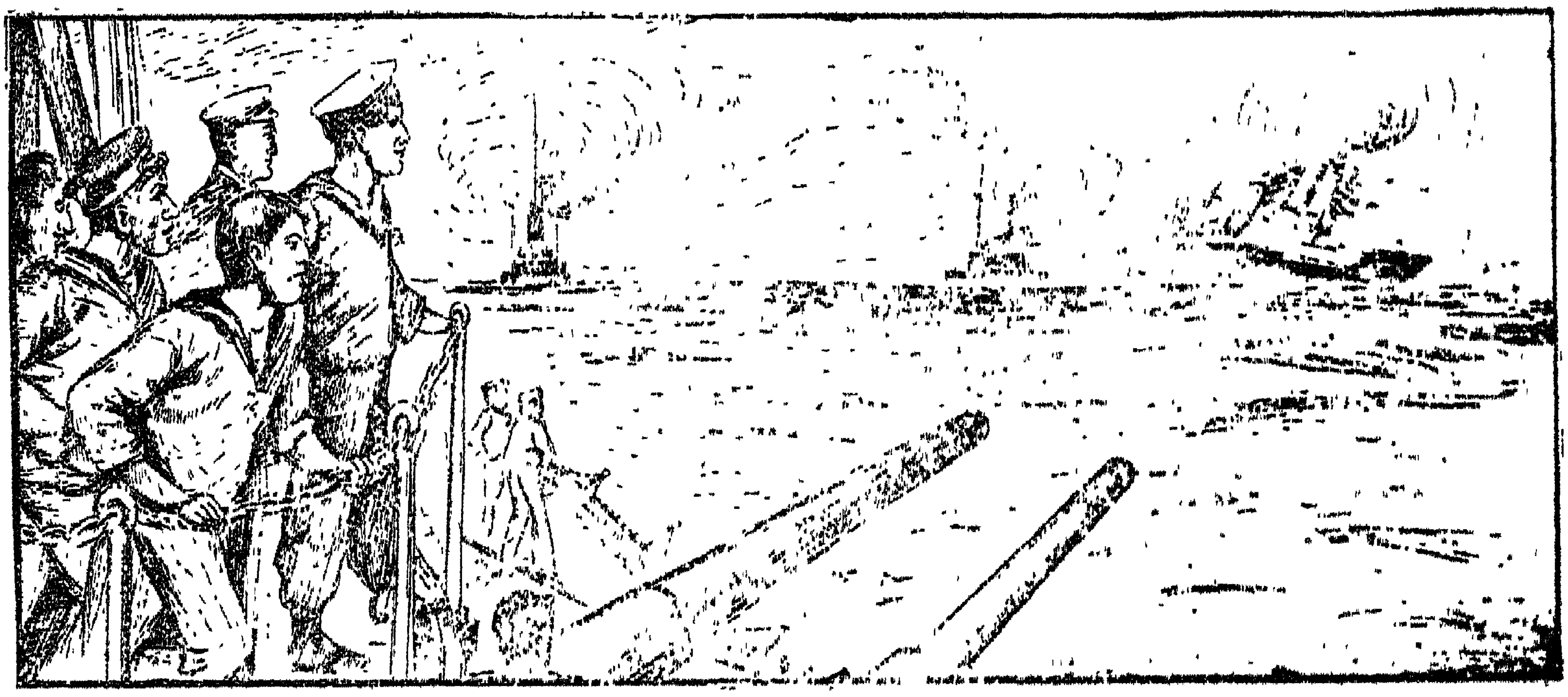
డార్డెనెల్సు జలసంధిమార్గమును మిత్రమండలివారి యుద్ధనావలు బంధించుట.

A DREADNAUGHT

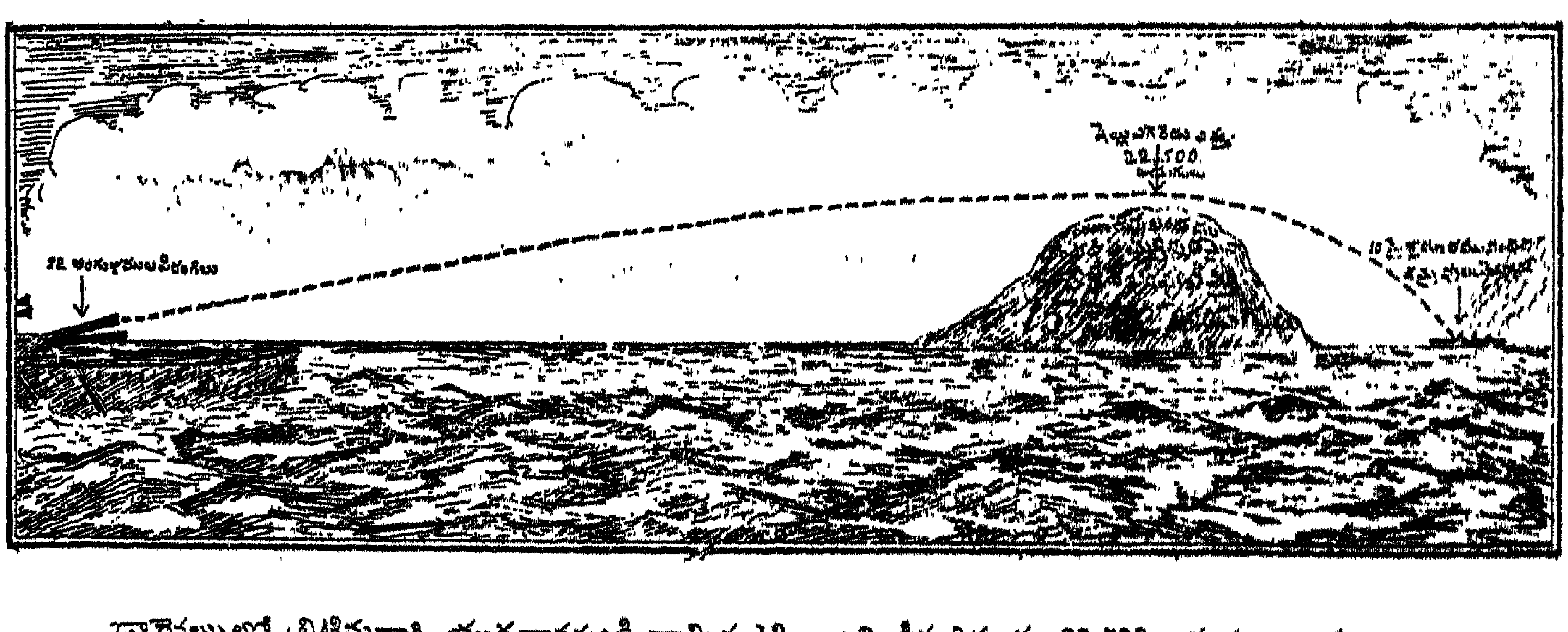
డ్రెడ్నాట్ యుద్ధము చేయుచున్న ఒక చిత్రము; అందలి భాగముల పేర్లు.

THE GUNS OF THE "QUEEN ELIZABETH" IN ACTION

క్వీను ఎలిజబెత్తు యుద్ధనావనుండి ఫిరంగులు శత్రునావలమీద డార్డెనల్సులో 20 మైళ్ల దూరమునకు గాల్చబడుట

DISTANCE COVERED BY THE MODERN NAVAL GUNS

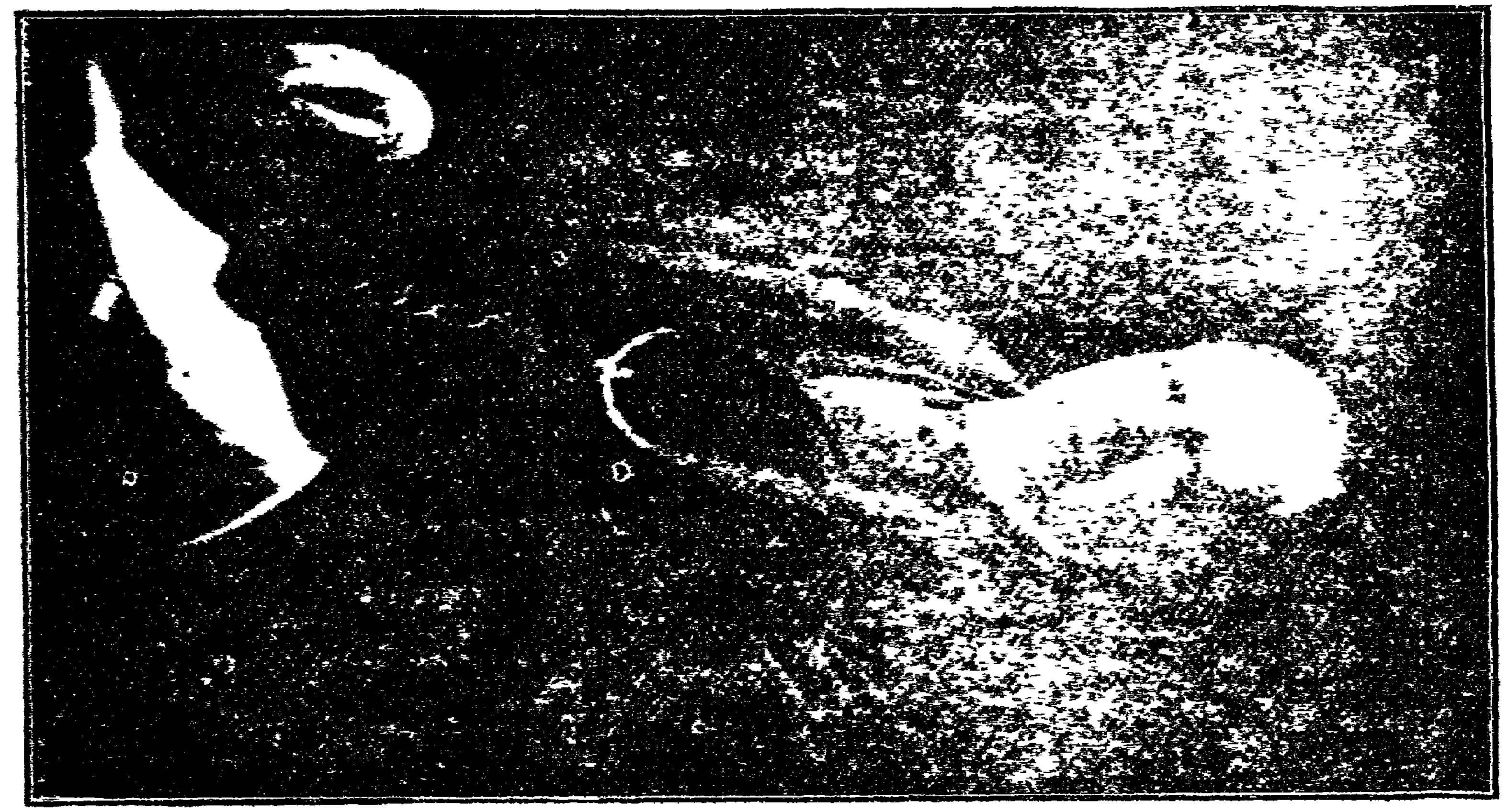
డార్డెనల్సులో బ్రిటిషువారి యుద్ధనావనుండి గాల్చిన 12 యించి ఫిరంగిగుండ్లు 22,500 అడుగుల యెత్తున పోయి 15 మైళ్లదూరములో సైనికుల నెక్కించుకొని పోవుచున్న తుర్కీవారినావమీద పడుట

LORD GLADSTONE

గ్లాడ్‌స్టన్ ప్రభువు. దక్షిణాఫ్రికా గవర్నరు జనరలుగా నుండెను

LORD HALDANE

హాల్డేను ప్రభువు

MR. JOHN REDMOND

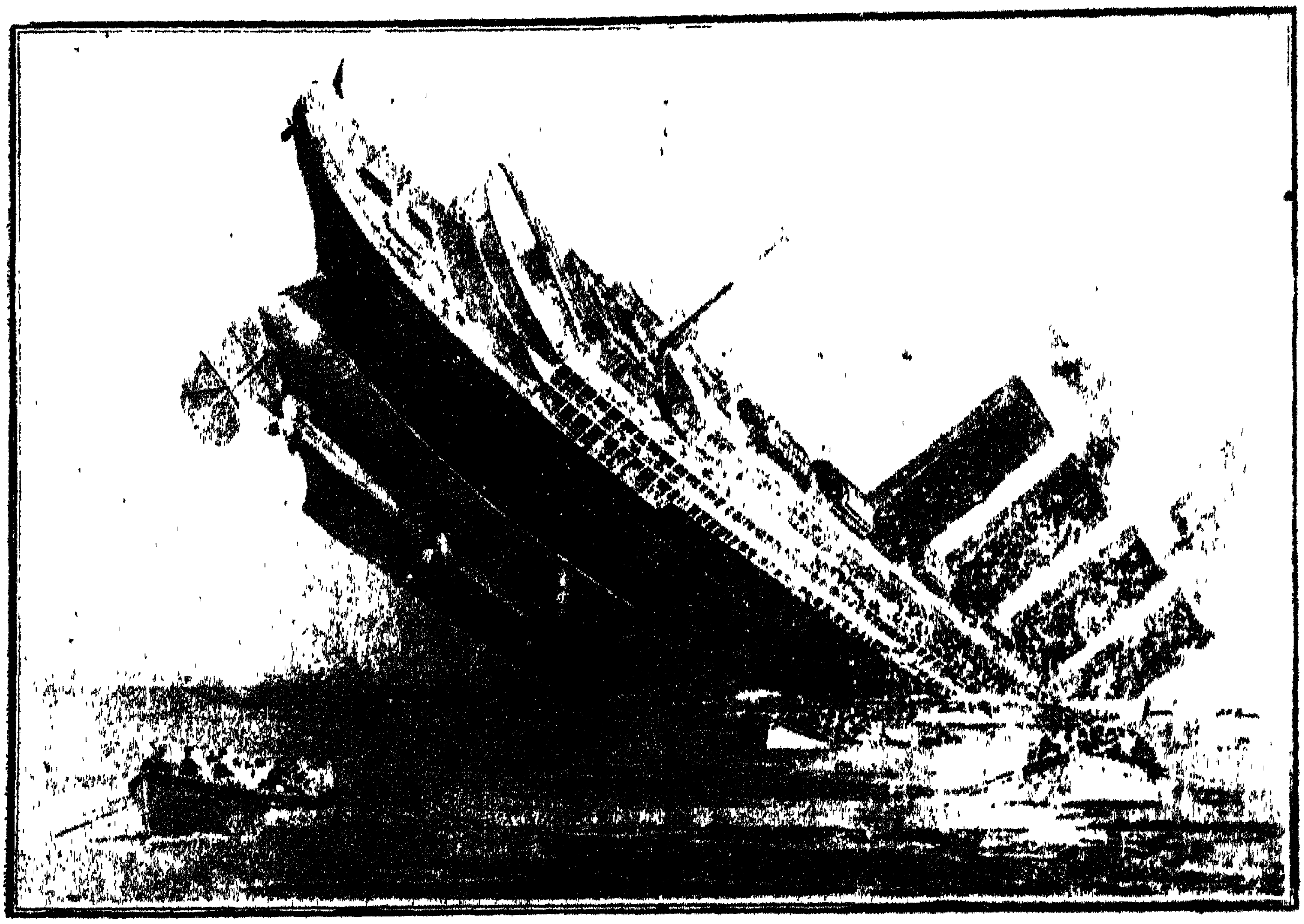

జాన్. రెడ్మండు. ఐరిషు నాయకుడు

MR L. HARCOURT

లూయి హార్కోర్టు

LUSITANIA

HARBOUR DEFENCE AGAINST SUBMARINES

హార్బరులలోని యుద్ధనావలను గాపాడుటకై అనేకమందు గనులు పెట్టబడియున్నట్లు ఈ పటమునందు జూడనగును. వీనికి తగిలినను సబ్మెరయిను నాశనమగును. హార్బరు ద్వారములందు ఉక్కు స్తంభములు దించబడి వాని చుట్టును ఇనుపవలలు నీళ్ల కట్టబడును. సబ్మెరయిను లావలలలో జిక్కుకొనును. ఇట్టిసంరక్షణములవలన యుద్ధనావలందు హార్బరులకు సబ్మెరయినుల భీతిలేదు.

ఉత్తరసముద్రమునందు నౌకాయుద్ధము

సముద్రరంగమునందు జనవరి 22-వ తేది నాంగ్ల జర్మను నౌకాదళంబులకు యుద్ధము సంఘటించినది. జర్మనుల యుద్ధనౌకలు బ్రిటీషు ద్వీపములయందలి కొన్ని స్థలములపై నిప్పుగుండ్లను వేసి ప్రజలను భయభ్రాంతులను జేయ నెంచి వెలువడినవి. కాని, ముందున్న బ్రిటీషు సంచారనౌక లీయుదంతమును నౌకాధ్యక్షుండగు సర్ డేవిడు బియాటీకి దెలిపెను. రెండు నౌకావళములకును 15 మైళ్లు దూరము గలదు. జర్మనుల యుద్ధనౌకల ముఖమునందు 'బ్లూచరు' గలదు. 18,000 గజముల దూరమునం దుండునప్పుడు బ్రిటీషు యుద్ధనౌక 'లయను' బ్లూచరుమీద నగ్నిగోళములను ప్రయోగించినది. ప్రిన్సెసు రాయలు, టైగరు, లయను మార్గము నవలంబించినవి. బ్లూచరు మండ నారంభించినది. ఒక నిప్పుగుండు లయనునకు దగిలి దానియందొక లొట్టిలు చేసినది. అప్పుడు లయను వెనుకపడినది. టైగరు, ప్రిన్సెసు రాయలు, న్యూజిలందు, ఇండామిటెబులు నౌకలు జర్మనుల డర్ఫ్లింగరు, సెయిడ్లిజ్, మోల్ట్కే, బ్లూచరు మొదలగు నౌకల నెదుర్కొనినవి, బ్లూచరు కాలుచు మునిగిపోయినది. మరికొన్ని టార్పిడోబోటులు, క్రూయిజరులు, యుద్ధనౌకలు చెడి మరలిపోయినవి. ఈ నౌకాయుద్ధమునందు జర్మను లాంగ్లనౌకాబలముయొక్క ప్రాశస్త్యమును చవిచూచిరి. పిమ్మట నొకసారియైనను నింతవఱకును ముఖాముఖి నాంగ్ల నౌకాబలము నెదుర్కొనుటకు జర్మనులు సాహసింపలేదు. సముద్రరంగమునం దాంగ్లనౌకాబలమునకు చాలిన బలము లేదని స్థాపితమైనది. యుద్ధపరిణామము సముద్రరంగమునం దాంగ్లనౌకాదళబలము వలన నిర్ణీతము కాగలదు.

జర్మను నౌకావరోధవ్యూహము

జర్మను లాంగ్లనౌకాబల వ్యూహముకలనను విజయమువలనను భయకంపితులై సముద్రరంగమునందు నూతనవిధానము నవలంబించిరి. బ్రిటీషు ద్వీపముల నావరించుకొని యుండు సముద్ర మెల్ల శత్రువుల ప్రదేశమనియు, ఆ ప్రదేశములందు సంచరించెడి నౌకలు ముంచివేయంబడు ననియు జర్మనులు తమ నౌకావరోధధర్మమును ప్రకటించి ధర్మాధర్మములతో నిమిత్తము లేకుండ, కనంబడిన యోడల నన్నిటిని ముంచివేయుట కుపక్రమించిరి. యుద్ధోపకరణములు సైనికులు గల యోడలను ముంచుట యుద్ధధర్మమైనను, నిరపరాధులు గల యోడలను ముంచుట యుద్ధధర్మము గాదు. లూసిటానియాను ముంచి నిరపరాధులైన పిల్లలను స్త్రీలను సముద్రముపాలు చేసి జర్మనులు ధర్మవిదూరులైరి. జర్మనుల క్రౌర్యమునకు నిరపరాధు లెందరో సముద్రము పాలైరి. బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులు పన్నిన నౌకావ్యూహము జర్మను పౌరజనుల కాహారపదార్థముల నందనీయనందున ధర్మవిరుద్ధమనియు నధర్మమున కధర్మమే ప్రతీకారమనియు జర్మను రాజ్యాధికారులు ప్రకటించిరి. కాని పట్టణముల ముట్టడియందు వలె దేశముల ముట్టడియందు కూడ నాహారపదార్థముల కవరోధమును గల్పించుట యధర్మముగా దనియు ధర్మశాస్త్రజ్ఞుల యభిప్రాయము. ధర్మాధర్మ నిర్ణయమెటు లున్నను నిరపరాధుల సంహారము ధర్మప్రతికూలము, నింద్యము.

[illegible]

ఇతర నౌకాయుద్ధములు

సముద్రరంగమునందు మూడు చిన్న యుద్ధములు జరిగినవి. మెయి మూడవ తేది నుత్తరసముద్రమునందు జరిగిన యుద్ధములో నొక యాంగ్ల క్రూయిజరు నష్టమయినది. జర్మను టార్పిడో బోటులు మూడు నాశనము చేయబడినవి. బాల్టికు సముద్రమునందు రష్యను నౌకలకును జర్మను నౌకలకును మెయి-జూను నెలలలో యుద్ధము జరిగి

నవి. రెండు యుద్ధములందును నష్ట మధికముగ జర్మనులకే కలిగిన దని తెలియుచున్నది. జర్మనులు తా మవలంబించిన మార్గమును బట్టి యనేక వ్యాపారనౌకలను ముంచిరి.

జర్మనులుముంచిన నౌకలు

సిటి ఆఫ్ కేంబ్రిడ్జి, క్రౌన్ ఆఫ్ కాస్టయిలు, సెలెన్ సిక్, ఎమ్మా, సౌతుపాయింటు, లాక్వుడు, డౌరో, పియర్మింగు, ఎలిస్ ఫెంటీసు, ఉనిత్లా, క్లాండియా, రూతు, ఈడేలు, గల్ఫైటు, లూసిటానియా, గోలియతు, ట్రియంఫ, కొన్ని నార్వే, పోర్చుగీసు, స్వీడను, డచ్చి స్టీమరులు, కొన్ని ట్రాలరులు జర్మనులచే ముంచబడినవి.

మిత్రమండలిముంచిన నౌకలు

మిత్రమండలివారు జర్మనుల డ్రెస్డెను, కారల్ ష్రూహి, ప్రాసుబర్గు, డ్యాచిలాండు మొదలగు యుద్ధనౌకలను, ఏడెనిమిది జలాంతర్గాములను, కొన్ని టార్పిడోబోట్లను, కొన్ని వ్యాపారనౌకలను ముంచిరి మరియును నల్లసముద్రమునందును, మార్మొరా సముద్రమునందును తురుష్కుల నౌక లనేకములు మిత్రమండలిచే నాశనము చేయఁబడినవి.

ఒక జర్మను విమానము బ్రిటిషు నావపయి బాంబులను వేయుట

జర్మనుల నౌకా వరోధఫలము

జర్మనుల నౌకావరోధపద్ధతివలన తటస్థరాజ్యముల ప్రజలకును వ్యాపారమునకును నష్టము కలుగుచున్నది. నిరపరాధులు జర్మనుల దౌర్జన్యమువలన మడియుచున్నారు. అమెరికా ప్రభుత్వమువారు జర్మనుల పద్ధతిని నిందించిరి, ఆగ్రహపడిరి. కాని యింతవఱకును జర్మనులు ప్రతీకారమును కల్పింపలేదు. జర్మను లవలంబించిన నౌకావరోధ పద్ధతివలన నాంగ్ల వ్యాపారమునకు విశేషమైన నష్టము కలుగలేదని వార్తలవలన తెలియుచున్నది. ఆంగ్ల నౌకావ్యూహము మహత్తరముగ జర్మనులను బాధించుచున్నది. ఆంగ్ల నౌకాధికారులు జర్మనుల దర్పయములకు చలింపక తమ వ్యూహమును నిర్విఘ్నముగ నడపుచున్నారు. యుద్ధఫల నిర్ణయ మాంగ్లనౌకాదళ వ్యూహమువలననె తేలునని యుద్ధతంత్రజ్ఞులకు దృఢ నిశ్చయము గలదు.

ఆకాశరంగము

భూరంగమునందు జర్మనుల బలము మొదట హెచ్చుగనున్నను, కాలక్రమమున మిత్రమండలి బలము కూడ హెచ్చుచున్నది. జలరంగమునందు బ్రిటీషు నౌకాబలమును జర్మనుల నౌకాబలము మించుట దుర్లభము. ఆకాశరంగమునందు రెండు పక్షముల బలాబలములను నిర్ణయించుట దుస్తరము. జర్మనులకు జెప్లినులందు నమ్మకము గలదు ఫ్రెంచివారికి విమానములయందు విశ్వాసము గలదు. ఆంగ్లేయులకు రెంటియందును సమానాదరణముగలదు. ఆకాశయానములను గుఱించి ప్రకటించిన వ్యాసమును చదివినపుడు పాఠకమహాశయులకు వాని గుణాగుణములు బోధకాఁగలవు. కాని జెప్లినులును విమానములును నూతననిర్మాణము లగుటం జేసియు, యంత్రనిర్మాణములందు లోపము లుండుటవలనను వాని ప్రయోజనమును బలమును చక్కఁగ నిర్ణయించుట సాధ్యము కాదు. జెప్లినులాకృతి యందు పెద్దవైనను, నుపయోగమునందు విమానలకు సాటిరావని వర్తమానసంగ్రామమునందు ఋజువగుచున్నది. మొత్తమున నాకాశరంగబలమునందును మిత్రమండలి పక్షము జర్మనులకుఁ దీసిపోదని జరిగిన విషయములను బట్టి నిర్ణయింపవచ్చును. జనవరి ఫిబ్రవరి మాసములం దాకాశరంగమున నడచిన విషయము లీ క్రింద వివరింపఁబడినది.

జర్మనువైమానికులు చొరఁబడగములు

జనవరి మొదట జర్మనులు జెప్లినులనుండి నిప్పుగుండ్లను కింగ్సులిన్, డంకర్కు, నాన్సీ పట్టణంబులమీఁద ప్రయోగించి జనసంక్షోభమును కలిగించిరి. ఈ నెల 16-వ తేదిని జర్మను విమానము తుపాకులతో కాల్పఁబడినది. 20-వ తేదిని ఫ్రాంసెయిను ప్రాంతమున నలుగురు వైమానికులు పట్టుపడిరి; జర్మనులు 21-వ తేదిని నార్ఫోకు మండలమునందలి యార్మతుమీఁదను 23-వ తేదిని ఏయిటాపలుమీఁదను నిప్పుగుండ్లను ప్రయోగించిరి; రుష్యాలోని లిబావామీఁద కూడ బాంబులను వేసిరి కాని, రుష్యనులు విమానమును తుపాకులతో కాల్చి

వైమానికులను పట్టుకొనిరి; ఫిబ్రవరియందు జర్మనులు తిరిగి డంకర్కు మీదను నింగ్లాండులోని యెస్సెక్సుమీదను బాంబులను వేసిరి.

మిత్రమండలివైమానికులు ఆధిక్యత

మిత్రమండలి వైమానికులు జనవరి 16_వ తేదిని న్యూపోర్టు అంప్వెర్పులమీదను, 23_వ తేదిని జీబర్గ ఆస్టెండులమీదను, 30_వ తేదిని బ్రూజెసుమీదను, ఫిబ్రవరి 12_వ తేది జీబర్గ మీదను, 18_వ తేదిని యుద్ధనౌకలమీదను బాంబులను ప్రయోగించి నష్టమును కలిగించిరి. ఆకాశరంగమునందు జర్మనుల యాకాశయానములకును మిత్రమండలివారి యాకాశయానములకును గలిగిన యుద్ధములందు మిత్రమండలి వైమానికులకే తఱచుగ విజయము సంప్రాప్తమైనది. గతచరిత్రను విమర్శించినచో నాకాశరంగమునందు కూడ బలము మిత్రమండలికే హెచ్చుగ కలదని తేలుచున్నది.

ఆకాశరంగమునందు జర్మనుల బల మంత హెచ్చుగ లేదని గతించిన మాసములందు సంభవించిన విషయములను పరీక్షించిన పుడు విశదమగుచున్నది. జర్మనులు కలెయి, డీలు, ప్యారిసు, రీమ్సు, నాన్సీ, బెల్ఫోర్టు, ఎస్సెక్సు, కెంటు, ఇప్సివిచ్, డంకర్కు మొదలగు చోట్ల బాంబులను వేసి సంతోషము కలిగించిరి. కాని ప్రజ లీ బాంబుల కలవాటుపడి ధైర్యము వూనియున్నారు. మిత్రమండలి వైమానికులు జీబర్గు, మెట్సు, షాప్లవెల్లి, ఆస్టెండు, ఫ్రీబర్గు మొదలగు ప్రదేశములమీద నిప్పుగుండ్లను ప్రయోగించి జర్మనులను విషాదాయత్తచిత్తులను చేసిరి. ఏప్రిలు 22_వ తేది జరిగిన యాకాశయుద్ధమునందు ఫ్రెంచివైమానికుల నైపుణ్యము ధైర్యసాహసములు వ్యక్తములైనవి. గతించిన యారు మాసములందును జర్మనుల జెప్లిను లనేకములు నాశనము నొందినవి. యుద్ధారంభమునందు వివిధరాజ్యము లకుఁ గల యాకాశయానములు క్రింద వివరింపబడెను:—

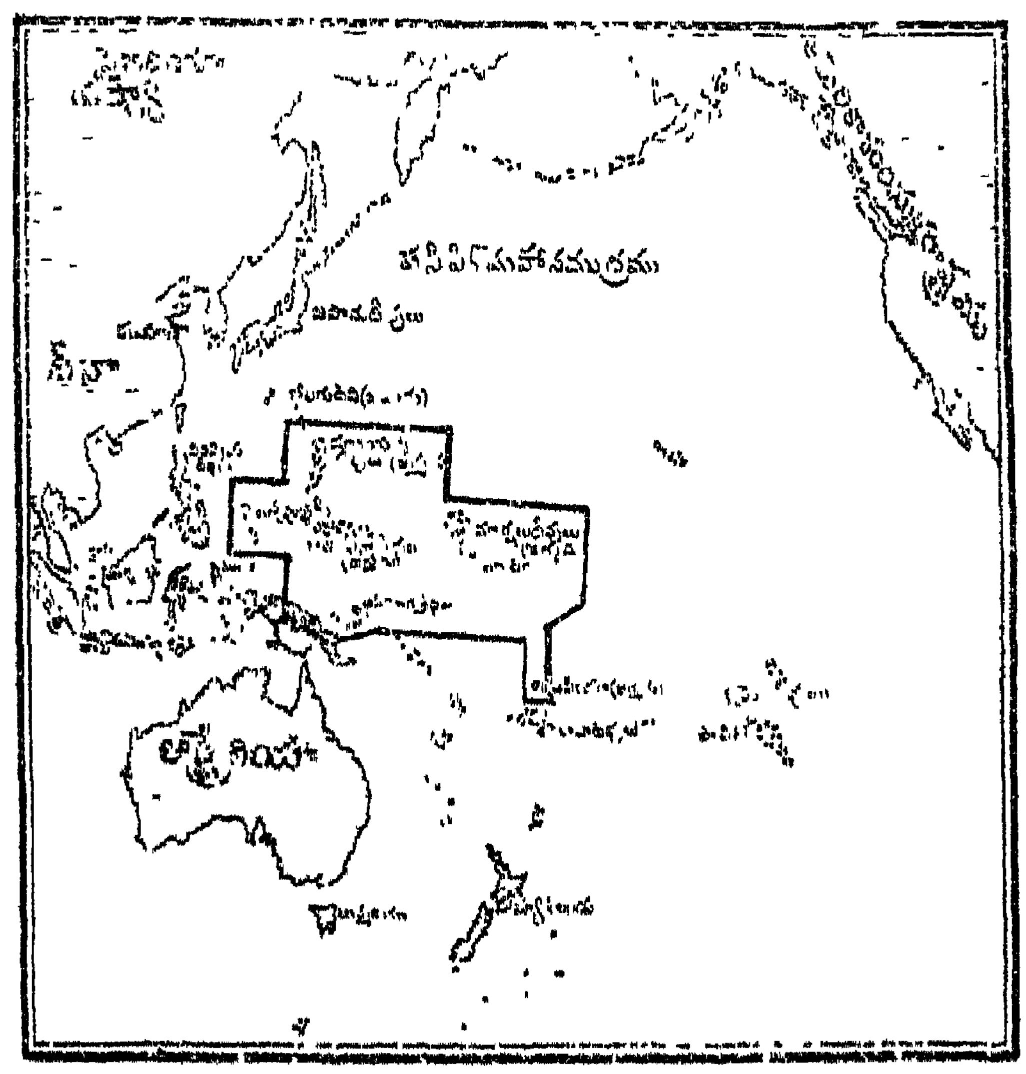
	గాలి నోడలు	విమానములు
ఆస్ట్రియా	7	100
ఫ్రాన్సు	16	831
గ్రేటుబ్రిటను	6	250
జర్మని	30	400
ఇటలి	8	220
రష్యా	10	160
సర్వియా		20

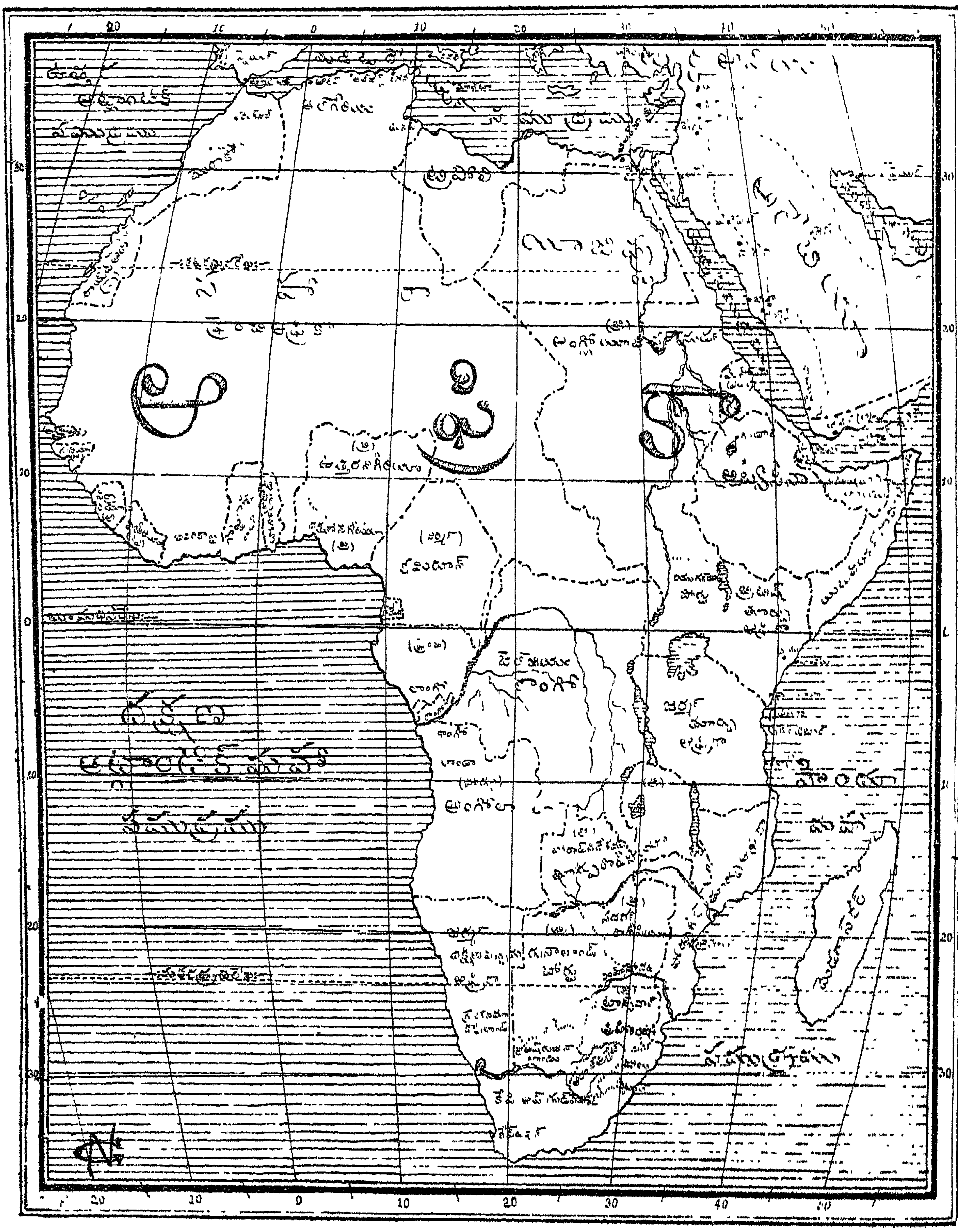
పై లెక్కలను బట్టి విమర్శించినచో నాకాశరంగమునందు జర్మనుల బలము మిత్రమండలి బలమును మీఱి యుండలేదని స్పష్టపడుచున్నది. యుద్ధమారంభమై పండ్రెండుమాసములు ముగిసినవి. లక్షల కొలది ప్రజలు నాశనము నొందిరి. కోట్లకొలది రూప్యములు పాడయినవి. జర్మనులు ఊహించినటులు మూడుమాసములలో విజయము గలుగలేదు. పండ్రెండు నెలలకైనను గలుగునని నమ్ముటకు వీలులేదు.

మెయి 24వ తేది ఇటలి యుద్ధరంగమునందు జేరినది. జర్మనులకు మఱొకయుద్ధరంగము తటస్థించినది. ఇన్నిరంగము లందింత ప్రబల వైరులతో జర్మను పోరాటము సలిపి విజయమును గాంతురను కలగా నుండగలదు. కాని దైవనిర్ణయము లలంఘనీయములు. లోక పరిణామమునకై యేర్పడిన మహాసంగ్రామము భగవదిచ్ఛ సఫల మగువరకును పరిసమాప్తి నొందుట యసంభవము.

ఆసియా రంగము.

యూరపుఖండమునందు రెండు పక్షములవారికిని జయాపజయములు నిర్ధారణ చేయుటకు వీలు లేకపోయినను, ఆసియా ఆఫ్రికా ఖండములందు నిర్ధారణ చేయుట సుకరము. ఆసియాఖండములోని జర్మను రాజ్యభాగములు మిత్రమండలికి వశమైనవి. కియావొ సామోయి ద్వీపములు జపాను ఆస్ట్రేలియా రాజ్యముల వశమైనవి. ఆసియామైనర్లోను బాగ్దాదు టర్కీయందును ఆంగ్లసైన్యము విజయము గలిగినది. ఆఫ్రికాఖండమునందు కూడ మిత్రమండలిపక్షమునకే విజయము గలుగుచున్నది. జనవరి మొదట నీజిప్టునందు తురుష్కులను జర్మనుల నోడించిరి. జనవరి నడుమ నీజిప్టు ఖేడివు మిత్రమండలికి ప్రతికూలముగ ప్రవర్తించుట నాంగ్లేయులు కనుఁగొని వానిని రాజ్యమునుండి తొలగించి సుల్తాను హుస్సేనును రాజ్యాధీశునిగ చేసి యీజిప్టును బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందు చేర్చిరి. మిత్రమండలి బలములు ఎల్కాంతారా ఇస్మాయిలియా, సినయి, సూయజులయొద్ద తురుష్కుల నోడించినవి. ఈజిప్టుయుద్ధమునందు మధ్యప్రాచ్యకాలమునందు హిందూ సైనికము లనుపమానమగు భారతీయులు తురుష్కుల నోడించుటలో శౌర్యప్రతాపములను కనబఱచిరి. పోరాడిన వీరులలో నాభానింగునకు గాయములు తగిలినవి. తురుష్కులు సూయజు కాలువను స్వయపరమొనర్చుకొన చేయవలయునని చేసిన ప్రయత్నములు విఫలములైనవి. జర్మనులను హైందవసైనికులు తూర్పుఆఫ్రికాయందు నోడించిరి. మిత్రమండలి సైన్యము టుంబాకనుమల ద్వారా పోయి షిరాటియా గ్రామమును పట్టుకొనినది. జర్మనుల మాఫియా లంకలు మిత్రమండలి వశమైనవి.

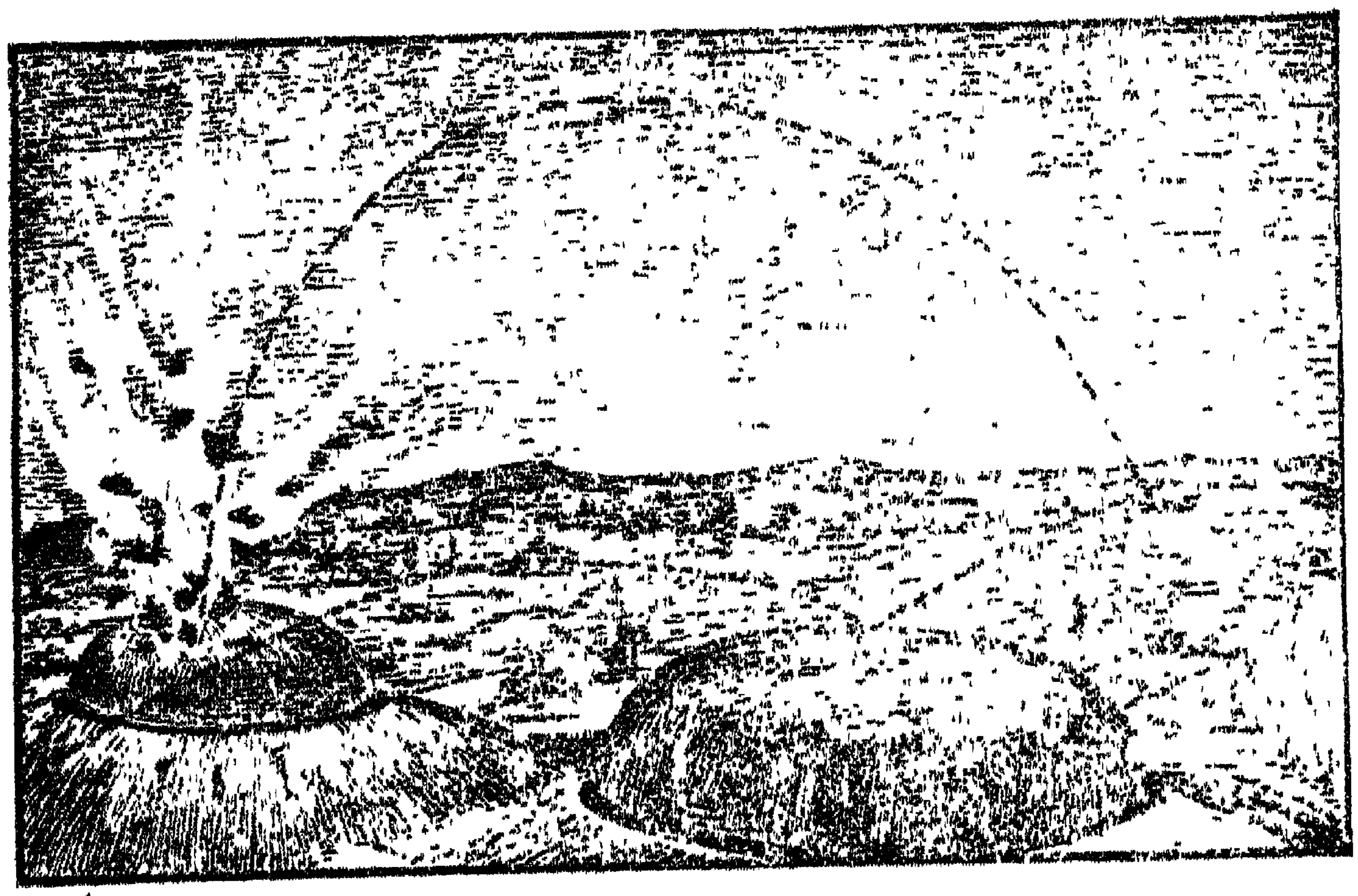

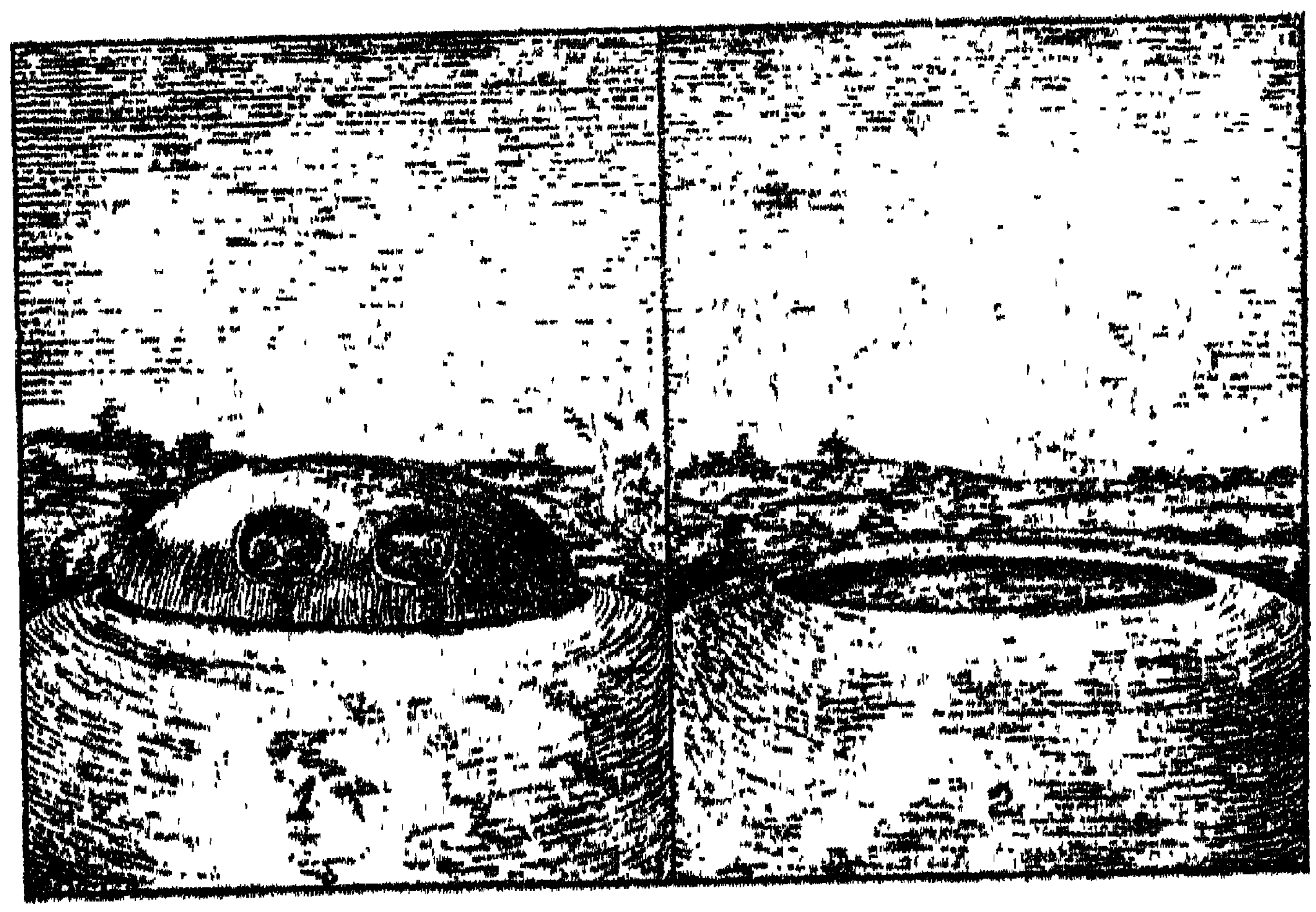
సేనాధిపతి బోథా ఆఫ్రికాయందు జర్మనుల నోడించెను. దక్షిణ పశ్చిమ ఆఫ్రికాలలోని జర్మనులు గ్రూటుఫాన్టీన్ తరలి పోయిరి. దక్షిణాఫ్రికా సైన్యములు వాన్ ఖాఫును, కాల్కాఫాంటీను, మరువాకును పట్టుకొనెను. క్రమక్రమముగా నాఫ్రికాలోని జర్మనుదేశ మంతయు మిత్రమండలికి వశమగుచున్నది.

కోటలు కందకములు మొదలైనవి

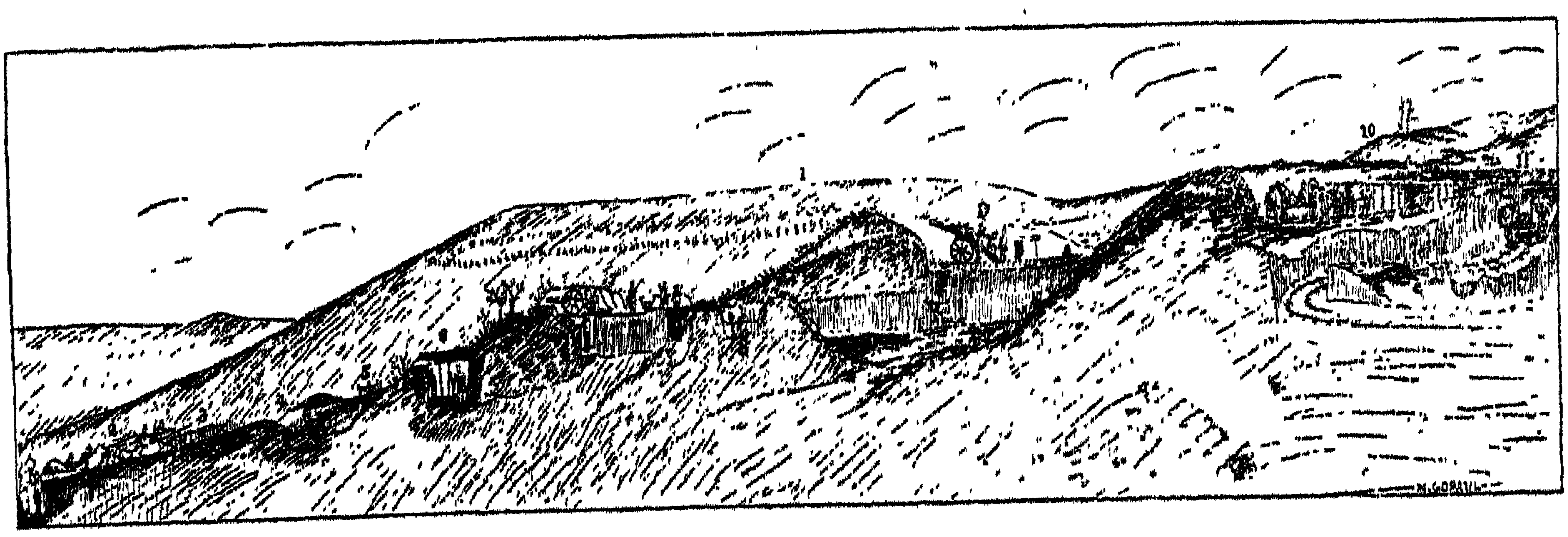
కోటలు

జర్మనుల దిగ్విజయయాత్రకు బెల్జియనులు లీజి నామూరు కోటల యాధారమువలన సైంధవునివలె నడ్డుపడి ఫ్రెంచి సైన్యము సహాయపడుట కవకాశము కల్పించి వారికి చేసిన సహాయము పత్రికాపాఠకులకు విదితము. కాని, కోటలలో నవీనపద్ధతి ననుసరించి బ్రియాల్మాంటు అనునతఁడు నిర్మించిన కోటలకును ప్రాత కోటలకును వ్యత్యాసము కలదు. ఆ కోటల నిర్మాణ క్రమము నీ పటము తెలుపుచున్నది.

కోట యొక్క రక్షణమునకై యనేక సాధనములు నిర్మింపఁబడినవి. కోటల పునాదులు మాత్రము సామాన్యముగ సిద్ధము చేయఁబడియుండును. యుద్ధము ప్రారంభము కాఁగానే, అదివఱకు కను ర్పఁబడియుండిన భాగములందు యుద్ధోపకరణము లుంచఁబడి శత్రుబలములను భేదించుటకు తగియుండును.

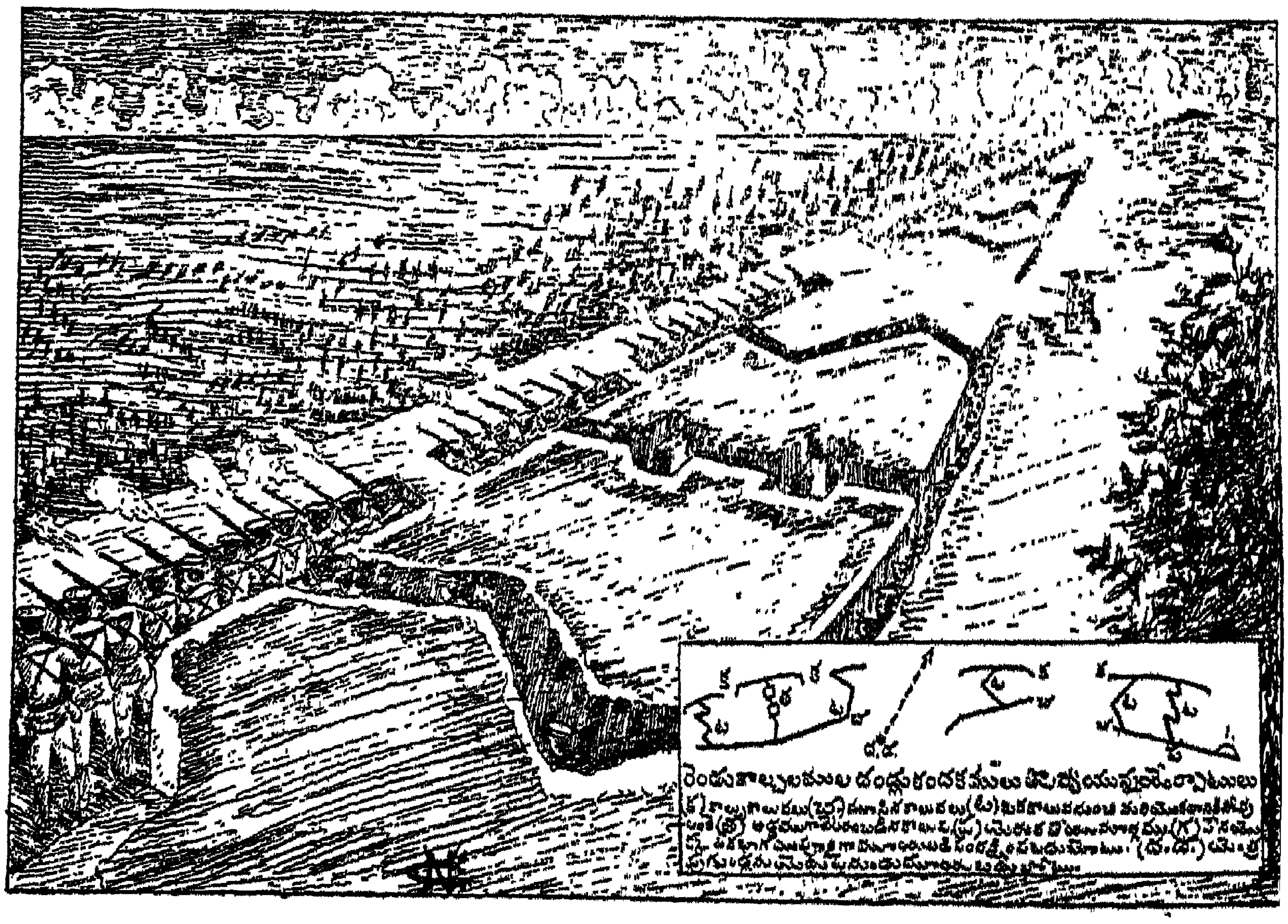
1. ఫిరంగు లమర్పఁబడిన కోట. 2. ముండ్ల తీఁగెలను దాఁటుటకై శత్రుసైన్యములు బల్లలను తీసికొనిపోవుట. 3. ముళ్లతీఁగెలు. 4. భూమియందు మందును నింపి పైన రాళ్లను వేసి కప్పి శత్రువులు వచ్చినపుడు మెఱుపుశక్తివలన ప్రేల్పఁబడెడి మందు గనులు. 5. ముళ్ల తీఁగెలు. 6. కాల్బల ముండు స్థలము. (పదాతులు నీరు లేని కందకములందు దాఁగియుందురు.) 7. ఫిరంగుల దళము. 8. యంత్రశతఘ్నుల దళము. 9. మట్టిడి యంత్రశతఘ్నులు. 10. యంత్రశతఘ్నులు. 11. లోపలి కందకపు బాటలు, రైలుమార్గములు.

శత్రుబలము మళ్లతీఁగెలను సమీపించినపుడు వారి ఫిరంగుల శబ్దము మాఁపఁబడును. అపుడు కోటలోని ఫిరంగులు శత్రువులపై కాల్పఁబడును. మందుతో నింపిన గనులు ప్రేల్పఁబడును. శత్రువులు కోటను రాత్రివేళలందు ముట్టడించినపుడు విద్యుద్దీపము వారిపై ప్రసరింపఁజేయఁబడును. వారి చూపులు మెఱుపుకాంతివలన కనుపింపకుండును. కందకములందు పొంచియుండు పదాతులు శత్రువులను తాఁకి నాశనము చేయుదురు.

ఇట్టి కోటలను బెల్జియనులు జర్మనులు ఫ్రెంచివారు తమతమ సరిహద్దు ప్రదేశములందు శత్రుసైన్యముల నాఁపుటకై కట్టిరి. కాని యవి 12,14,15 అంగుళముల ఫిరంగులవలన నుగ్గునుగ్గుగ చేయఁబడిన విషయము లీజి నామూరు ఆంట్వర్పు లిలీ మాబ్యూజ్ మొదలగు కోటల చరిత్రమువలన తెలియుచున్నది.

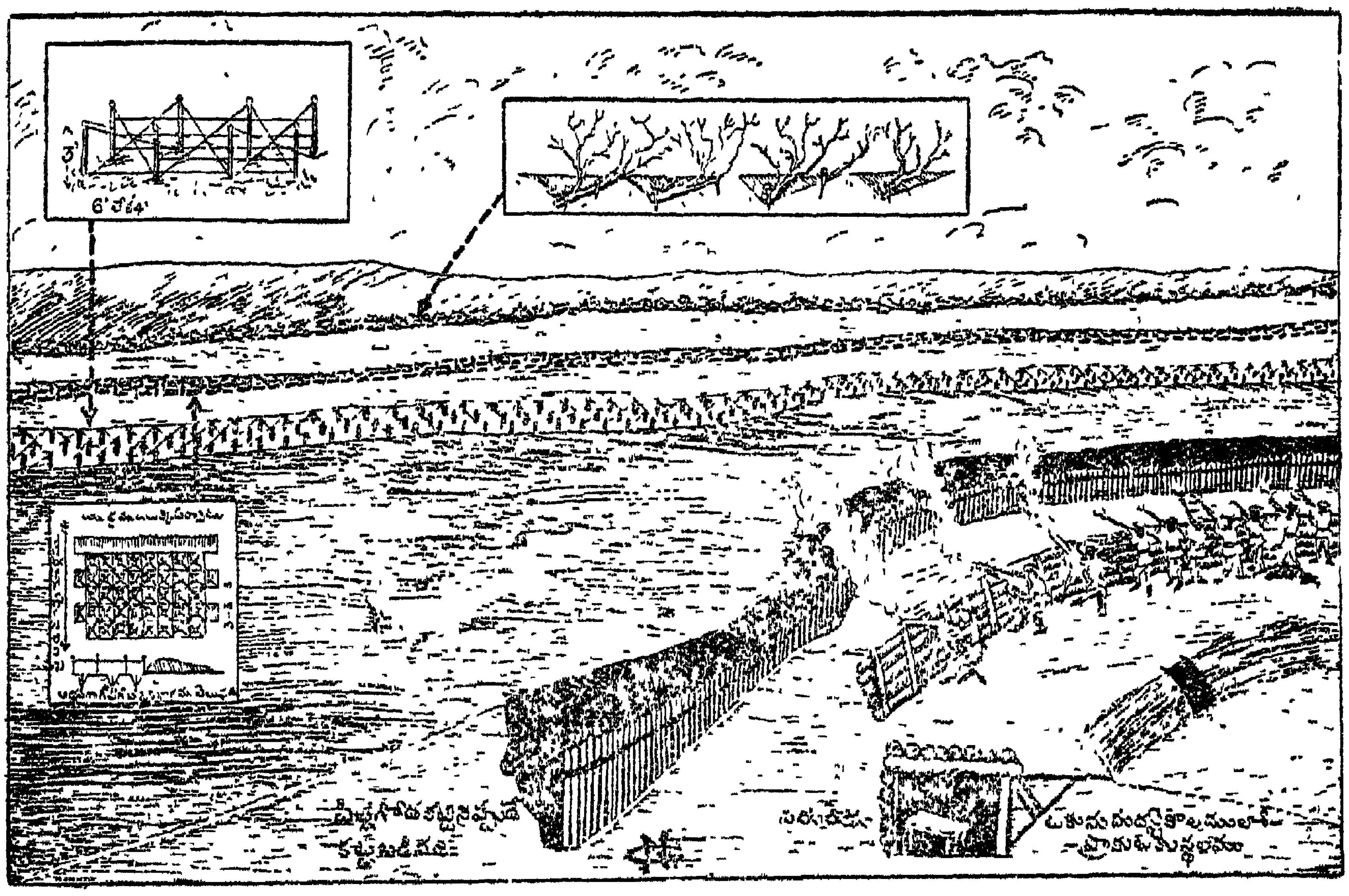
సరిహద్దు మార్గములను సైన్యాశ్రయములను నదీముఖములను పరసైన్యమునుండి రక్షించుటకై వర్తమానకాలమునందు ఇనుపకోటలు నిర్మింపఁబడుచున్నవి. వానికి క్యుపోల యని పేరు గలదు. ఆ కోటలయందు యంత్రశతఘ్నులమర్పఁబడి గుండ్రముగాను గోపురములను పోలియుండును. ఆవరణము దట్టమైన యుక్కుచే నిర్మింపఁబడును. ఆ కోటలు సిమెంటు పునాదిమీఁదఁగాని యుక్కు పునాది మీఁదఁ బుట్టగా నిలుపఁబడి చుట్టుచుట్టు తిరుగుచుండును. నున్నని శిఖరములు మాత్రము కనుపించుచుండును. అవసరమైన దిక్కులందు కోట తిరుగుట నాఁపి గుల్లవాఁక కుఱపించి శత్రుసంహారము చేయుటకు వీలుగలదు. ఈ క్రింద చూపిన పటములోని కోట యిట్టి విధమున నిర్మింపఁబడినదే.

కందకములు

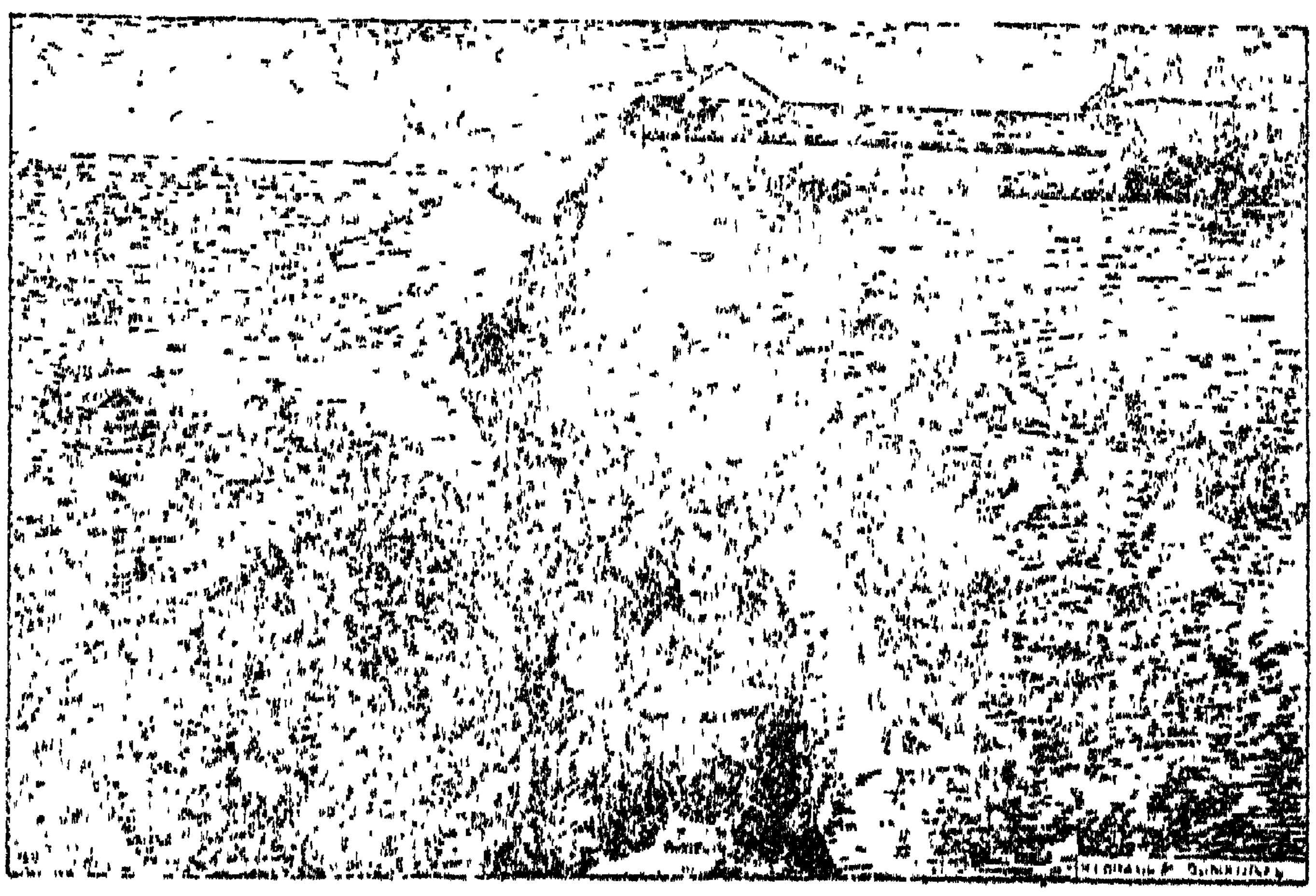

కందకములలో సైనికులు వరుసగా తుపాకులను బేల్చుచున్నారు. ఒక కందకమునుండి యింకొకదాని కిందుమార్గములు కలవు.

కందక మను పద మింత వఱకు కోటకుచుట్టును నుండు నట్టియగడ్తకు వాడఁబడుచున్నది. కాని యిచట కందక మను పదము సైనికులు భూమియందు గుహలవలె నిర్మించుకొనిన పొడవైన స్థలములను కన్పఱచుచున్నది. రెండు సైన్యములును యుద్ధమునకు సిద్ధముగనున్నపుడు సంరక్షణార్థమై కందకములు నిర్మింపఁబడుచున్నవి. సైనికుల మొన పెక్కు మైళ్ల దూరము వ్యాపించియుండును. కొన్ని ప్రదేశములందు కదలుటకు వీలు లేకుండును. కొన్ని ప్రదేశములందు సులభముగ శత్రువులు మీఁదఁ బడుటకు వీలుండును. అట్టి సులభమైన స్థలములందు కందకములు నిర్మింపఁబడి సైన్యరక్షణోపాయములు బలపఱుపఁబడును. ఒక పక్షపు సైన్యములు కందకములను దాఁటినఁ గాని రెండవ పక్షపు సైన్యమును తాఁకుటకు వీలుండదు. సైన్యసమూహములు కందకముల చాటున నుండి కందకములలోని సైనికులకు విశ్రాంతి నిచ్చుచు బదులు పంపుచు వీలైనప్పుడు శత్రువులతో యుద్ధము చేయుచుండును. కందకములందు సేనానాయకులకు సైనికులకు ఫిరంగులకు యుద్ధద్రవ్యములకు భోజనాదులకు యథాయోగ్యముగ వీలు చేయఁబడియుండును.

ఈకందకము నందు పిల్లగోడలు, గుంటలు, ముళ్లతీఁగెలు నాయకుని ప్రక్రియ గలవు. ఈ ప్రదేశములో చిన్న పట్టణమును గాని గ్రామమును గాని కాపాడుదురు. పటమునందు చూపఁబడిన భాగములు వివిధరక్షణములను చూపించును.

కందకములు భూమియందయి దారడుగుల లోతు కలిగి యుండును. కందకముల గోడలు నేల సిమెంటు పూయఁబడి నివసించుటకు తగియుండును. పైభాగము కప్పు కలిగియుండును. కొన్ని ప్రదేశము లందలివి సామాన్యపు నేలవలెఁ గన్పించుచుండును. సైనికులు తుపాకులను ఫిరంగులను కాల్చుటకును దాఁపగులు చూచుచుండుటకును గంతలుండును. కందకముల మధ్యమున నచ్చటచ్చట యంత్రశతఘ్నులగోచరముగ నమర్పఁబడియుండును. కందకములముందు ముండ్లతీఁగెలుండును. ఫిరంగిగుండ్లు కందకములను సంపూర్ణ

ముగ పాడుచేయఁజాలవు. శత్రువులపై పడుటకు ముందు ముంగ్లతీఁగెలను కందకములను పాడుచేయవలయును. లకుల కొలఁది ఫిరంగిగుండ్లు వానవలె కురిపించి కందకములను పాడుచేసి శత్రువులను తాఁకి యోధింప వలయును.

గ్రెనాడులు

4

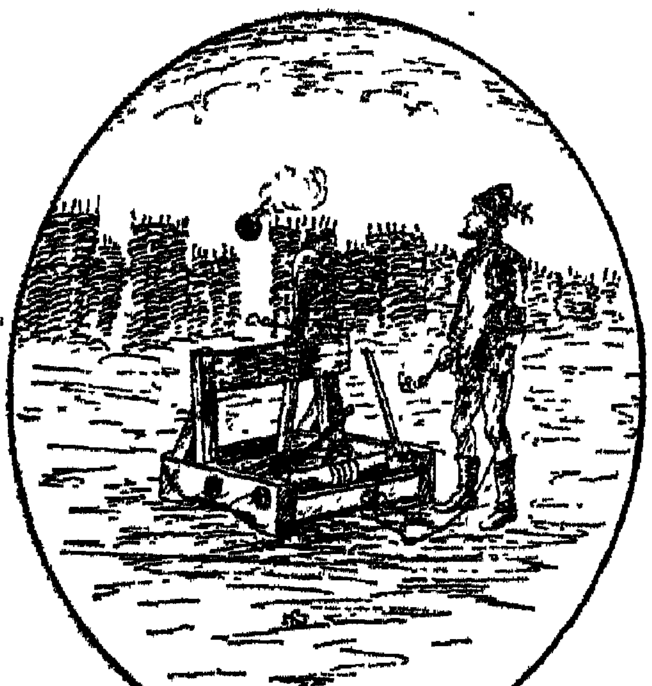
గ్రెనాడు అనుపదము దానిమ్మపండు అను నర్థము నిచ్చుమాటనుండి పుట్టినది. అవి దానిమ్మ పండువంటి యాకృతిని గలిగియుండుట వలన నీపేరుగలిగినది. ఇవి మొదటను 16 వ శతాబ్దమునందు వాడుకకు వచ్చినవి. 1660 సంవత్సరానంతర మీసాధనములు గ్రెనాడియరులను ప్రత్యేక సైనికులచే వాడబడుచుండెడివి. పదియేడు పదునెనిమిది శతాబ్దములలోని యుద్ధములందివి తఱచుగ నున్నను పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునం దివి అనుపయోగము లైనవి. కాని పోర్టుఆర్థరు ముట్టడియందు తిరిగి ఇవి వాడుకకు వచ్చినవి. అప్పుడు వాటియందు షెల్లులవలె బలముగ ప్రేలెడి మందుంచుట వాడుకకు వచ్చినది. షెల్లులవలె ప్రేలి నష్టమును గలుగజేయగలవు. వర్తమాన మహాసంగ్రామమున ఆంగ్లపరాసులు వీటిని విశేషముగ నుపయోగించు చున్నారు. ఈపటములందు పదునారు పదునేడు శతాబ్దములందు గ్రెనాడులను వేసెడి విధము, ప్రస్తుతము వాటినివేసెడివిధము చేసెడి విధము చూపబడినది.

5

కందకములను పాడుచేసి కందకములలోని సైనికులను చంపుటకు గ్రెనాడులను నాగ్నేయగోళములు వాడఁబడు చున్నవి. ఫ్రెంచి సైనికులు వానిని తోటాలవలె కాల్చి జర్మనుల కందకములపై వేసి సంక్షోభము కలిగించుచున్నారు. గ్రెనాడుల నడుమ గంధకము సురాకారము తుపాకిమందుగలవు. ఇవి యినుప గుల్లయందుంచఁబడి నిప్పంటించి రగిలినపిదప శత్రువులపై వేయఁబడును.

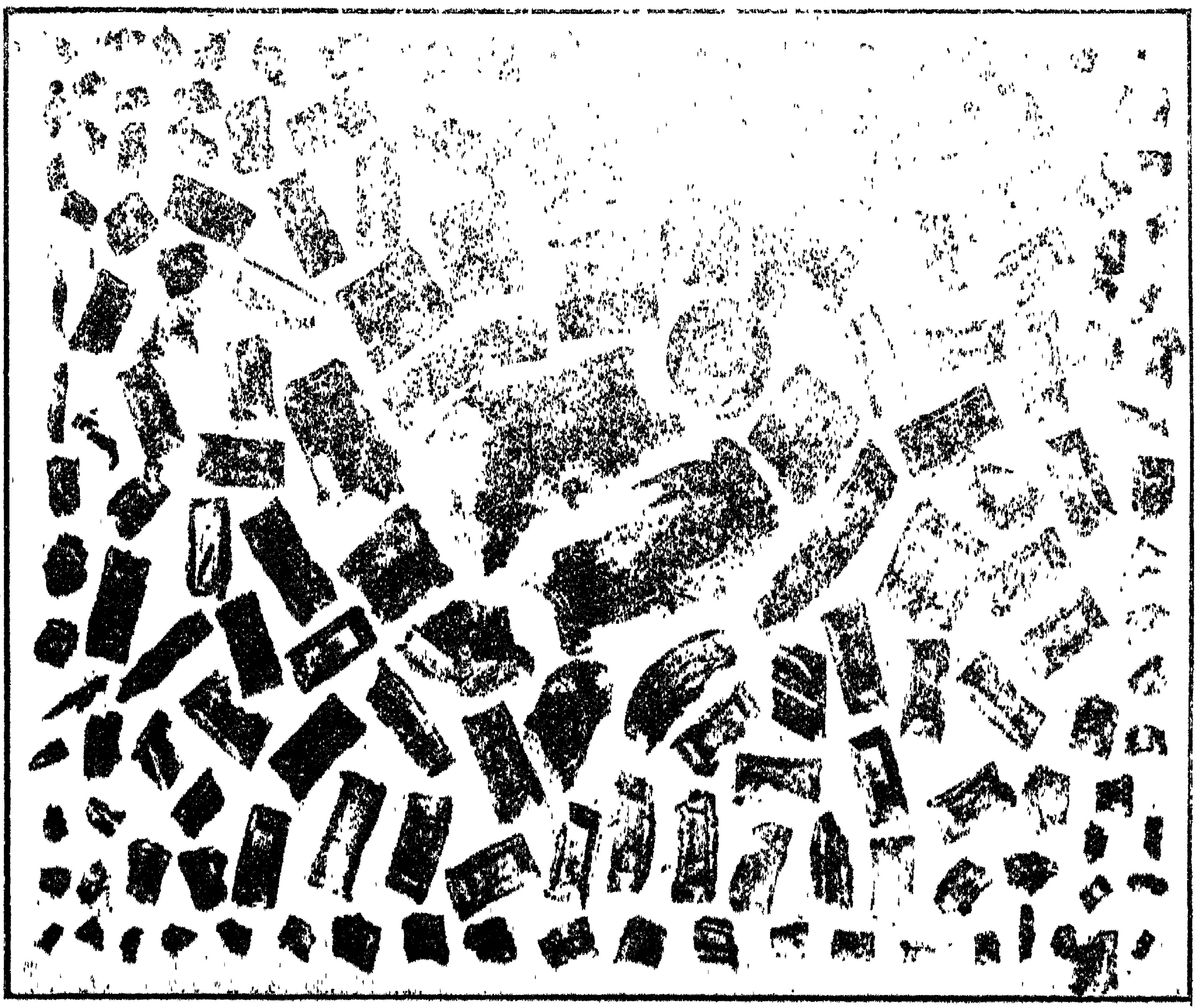
3

6

షెల్లు ప్రేలు విధము

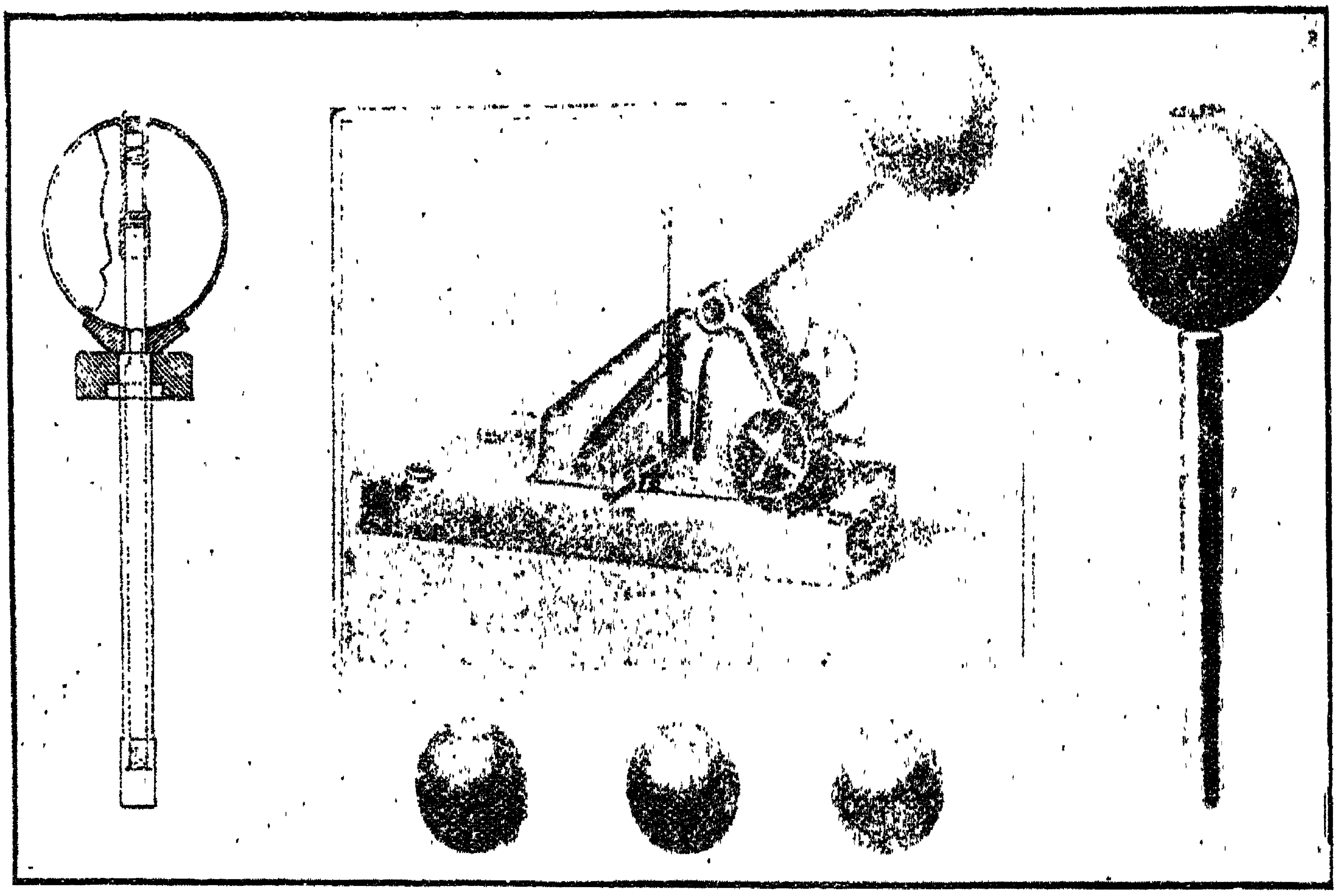
ఫిరంగుల ముఖములనుండి వెలువడెడి గుండ్లు ప్రాప్నెలులు షెల్లులు అని రెండు విధములుగ నున్నవి. ప్రాప్నెలునందు సుమారు 300 చిన్న రవ్వ లుండును. ఫిరంగిం గాల్చిన తరువాత ప్రాప్నెలు కొంత దూరము పోయి ప్రేలినపుడు కవచము చిన్నచిన్న ముక్కలగును; చిన్న లన్ని దిశలందును వ్యాపించును. ఇనుపముక్కలు రవ్వలు జనులను చంపుటకు చాలియుండును కాని గోడలను గృహములను భేదింపజాలవు.

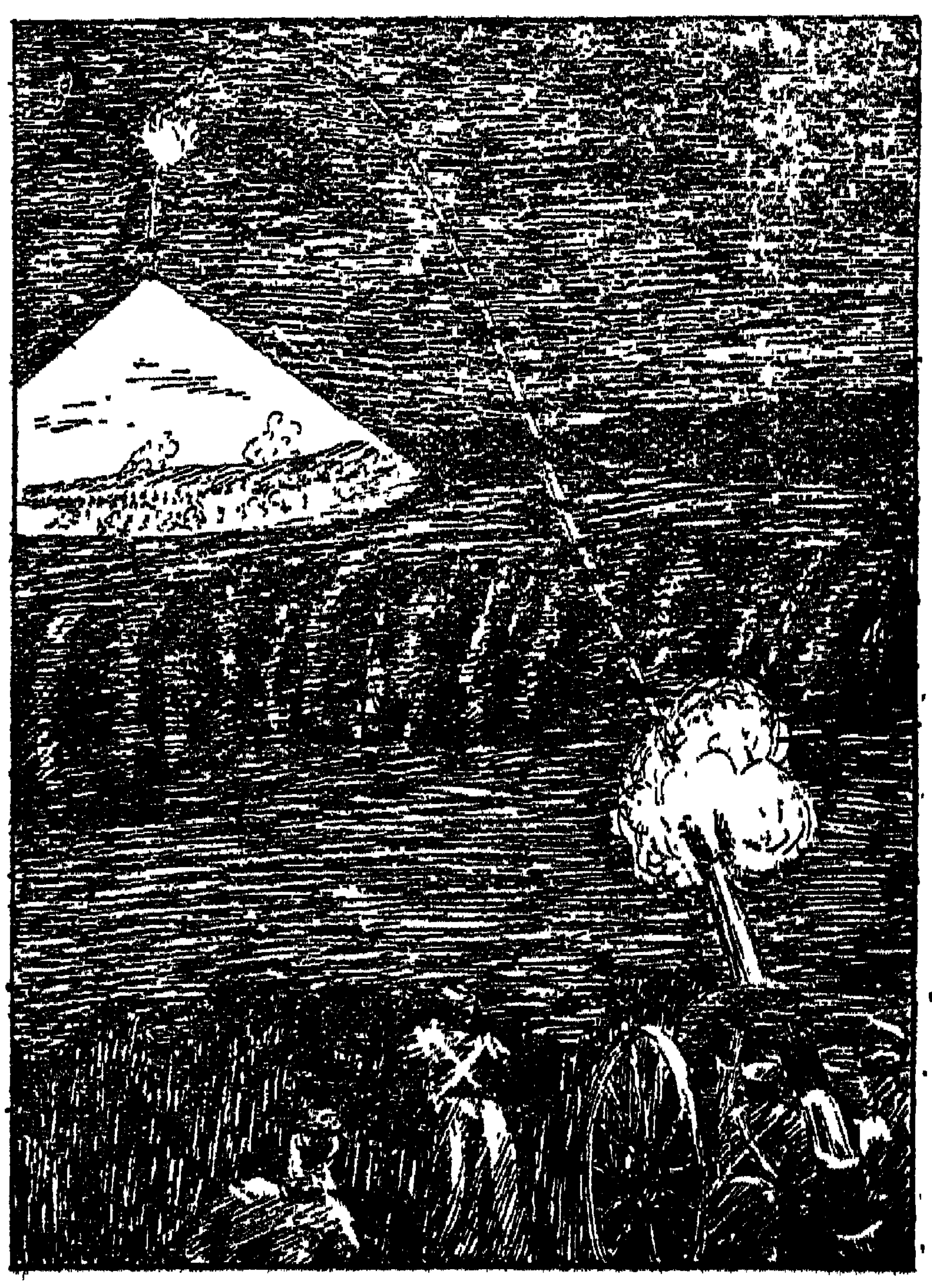

షెల్లులు నిర్మాణమునందు ప్రాప్నెలును బోలియున్నను, కవచమునందు తుపాకిమందు లిడ్డైటు మొదలగు ప్రేలెడు పదార్థము లుండును. షెల్లు ప్రేలుటకు రెండు కారణములు. షెల్లుముందు భాగము పదార్థమునకు కొట్టుకొనవలయును; లేక షెల్లునందును, ఫిరంగులందు కాల్చునప్పుడు గలిగిన వేడిమి రగిలెడి వత్తి యుండుట వలన, నది ప్రేలవలెను. షెల్లు ప్రేలి ముక్కముక్కలుగా బ్రద్దలై సర్వనాశనము చేయును. షెల్లుల బరువు 60 మొదలు 2,500 రతులవరకు నుండును. ఈ పటమునందొక షెల్లు పగిలిన విధము చూపబడినది.

గుండ్లవాన కురిపించు యంత్రము

జర్మనులు తమ కందకములనుండి షెల్లులవాన కురిపించుటకై యొక యంత్రమును నిర్మించిరి. ఆ యంత్రము ముఖమున షెల్లులను బాంబులను నుంచి మఱను త్రిప్పిన, నవి దూరమునం దుండు శత్రువులపైఁ బడి శత్రుసంహారమునకు తోడ్పడును. ఈ పట మా యంత్రాకారమును చూపుచున్నది.

జర్మనులు రాత్రులందు షెల్లులను గాల్చునపుడు చీకటివలన గురిపెట్టుటకు వీలుండుటకై ఒక యుపాయమును గనిపెట్టిరి. ప్రతిషెల్లునకును నొకపారచ్యూటు కట్టియుండును. పారచ్యూటు ముడచబడియుండును. షెల్లు పగిలినపుడు పారచూటు వీడి షెల్లులోని రవ్వలంటుకొని పెద్దదీపమువలె కొన్ని నిమిషములు వెలుతురు నిచ్చును. ఆ వెలుతురునుబట్టి శత్రుసైన్యములను గుర్తించుచు షెల్లులను గాల్చుటకు వీలుగలుగును. దీనిని ఫ్రాన్సు యంత్రాలమాధి పతులు నిర్మించిరి. ఇట్టి నిర్మాణము లితరరాజ్యములకునుగలవు. వాటికి నక్షత్రగుండ్లని పేరు గలదు.

ఈ పటమునందు జర్మనులు షెల్లునకుగట్టిన పారచ్యూటు వీడివెలిగి వెలుతురు నిచ్చెడి విధము చూపబడినది.

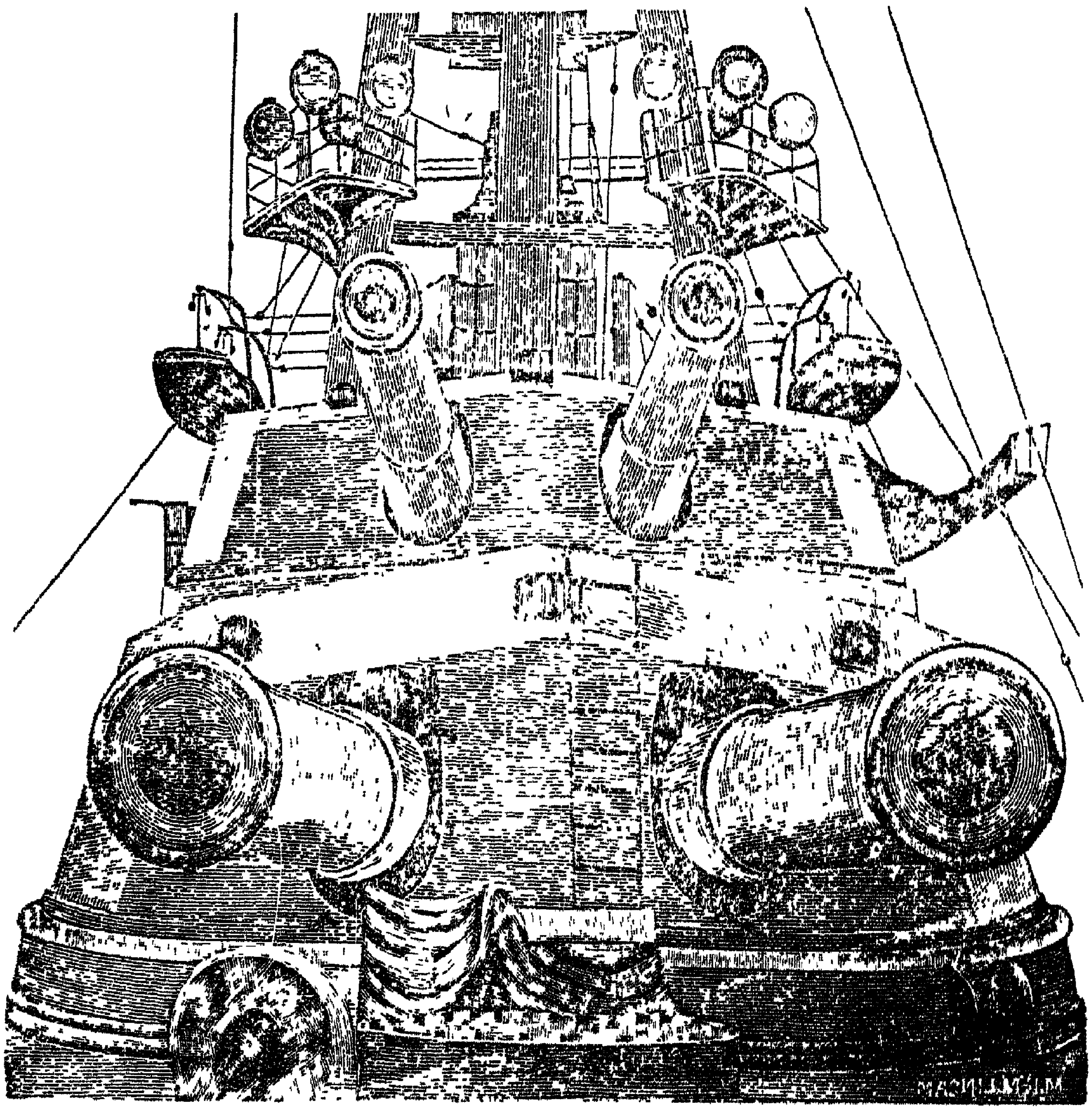
ఐరోపాఖండ యుద్ధ చరిత్రము.

ప్రథమ భాగము సిద్ధమైనది.

వెల ... మాత్రమే. ... పోస్టేజి ప్రత్యేకము.

సుఖముగా ... [illegible] ... గాలము ... [illegible] ... యుద్ధము ... [illegible] ... రాజులెవ్వరికే ... [illegible] ... కలదు. ... [illegible] ... ఐరోపాఖండ ... [illegible] ... రాజ్యము లెట్లు ... [illegible] ... మొదటిభాగమును వ్రాసియున్నాము. ఇది ... [illegible] ... ఆరాజు ... [illegible] ... యుద్ధరంగ

కలయాగు వచ్చెనది. ఆ యుద్ధసంబము ముఖ్యమైనది, యుద్ధమునకు గల సర్వకారణములు నెఱుంగుట ప్రజల ముఖ్యము. కావున దేశాభిమానమగు ప్రతివారు దీనిని జదువవలయును.

ఈ గ్రంథమునందు సంగతులెవియో యను సంచియము గలవారలకై, యిందు వ్రాయబడియుండు సంగతుల సంగ్రహము వ్రాసెదము:—

ఐరోపాఖండము యొక్క మొదటి స్థితి:— అందు పూర్వ రాజ్యముల ... రాజ్యములు ... యాలు దేరుట ... లకును నవీనులకును గలిగిన ... కలహములు. ఐరోపా ... గలిగిన ... కాలము. ప్రజలకు స్వాతంత్ర్యము నెలకొల్పుట. ... ము. ఫ్రెంచి రాజ్య ... జర్మని ఏకాధిపత్యము ... ఎటకు రాజ్య ... తంత్రముచే జర్మని మహోన్నత ... గుట. డెన్మార్కు యుద్ధము. ఆస్ట్రియా యుద్ధము. ఫ్రాన్సు యుద్ధము. జర్మని దేశాధిపత్య స్థాపనము. ఇటలీ యొకటియగుట. ఇటలీయందు దేశాభిమానులు ముందువచ్చుట. వారి ... ప్రత్నములు. ఆస్ట్రియా ఏకాధిపత్యమున మార్పులు. హంగేరియనులు కలహించుట. క్రిమియా యుద్ధము, ఆస్ట్రియా అధికారము ఇటలీ జర్మనులయందు అడుగంటుట. హంగేరియా స్వరాజ్యము నందుట. జర్మని సర్వసాధికము. రష్యా యుద్ధస్థితి. జర్మని ఇటాలియా సంధి. రష్యా అభిప్రాయము మారుట. రెండవ విల్హెల్ము చక్రవర్తిగారు సింహాసనాసీనులగుట. ఆసియాయందు జర్మని ప్రసక్తన. రష్యా ఇంగ్లండుల సంధి. బ్రిటీషుద్వీపముల వర్ణన. తుర్కీ—రాష్ట్రస్థితి. యుద్ధప్రయత్నములు. ప్రస్తుతయుద్ధమునకు ప్రత్యక్షకారణము. సర్వియాకు ఆస్ట్రియాకు సనస్తాపము కలుగుట అల్టిమేటం పంపుట. అల్టిమేటమునకు సర్వియా ప్రత్యుత్తరమిచ్చుట. యుద్ధారంభము. జర్మని యుద్ధప్రయత్నము. బ్రిటీషు మంత్రిసంఘమునకై పాటుపడి విఫలుడగుట. ఇంగ్లండు జర్మనిపై యుద్ధమును ప్రకటించుట బ్రిటీషుమంత్రుల యుపన్యాసము. ఫ్రాన్సు యుద్ధవిషయమై ప్రచురము చేయుట. మొదలగు విషయములను గిలిగి చదువ సింపగు సులభశైలిని గగిలియున్నది. రెండవ భాగము త్వరలో వెలువడును. కావలసినవారు ఈ దిగువ విలాసదారులకు వ్రాసి తెప్పించుకొనుడు:—

చిరునామా:—సుపీరియరువాచ్ కంపెని, పోస్టుబాక్సు నెం 167 మదరాసు

పోలండు రాజ్యచరిత్రము

పదునారవ శతాబ్దమున పోలండు రాజ్యము వృద్ధినొంది ... ఆస్ట్రియా దేశములు ప్రబలని కాలమున యూరోపు మధ్యభాగమునందు పోలండు రాజ్యము వర్థిల్లుచుండెను. అది నిరంకుశ ప్రభుత్వము కాదు; ప్రజాస్వామికము, స్వతంత్రరాజ్యము. ప్రజలు ... సంపన్నులు. ప్రష్యా స్వల్పరాజ్యముగనే యుండెను; ప్రజలదే నాగరకము తక్కువ. ఆస్ట్రియా కూడ చిక్కని చిన్న రాజ్యము. రష్యా దేశపు ప్రాదికట్టుబెట్టుగ లేదు. ఈ శ్రేష్ఠవైభవము ననుభవించిన పోలండునకు కాలాంతరమున పరుల దాస్యము తప్పలేదు. అది సమీపరాజ్యములవలన నేటికిని అష్టకష్టములను పొందుచున్నది. దైవదుర్విపాకమువలన పోలండు దేశము మూడుమారులు ఛిన్నాంగముగ మారినది. పిదప మహాయుద్ధము రష్యాదేశము నుద్ధరించెను. ఫ్రెడరికు జర్మను సామ్రాజ్యమును నిర్మించెను. తరువాత బిస్మార్కు ప్రభువు రాజనీతివలన జగద్విఖ్యాతి రాజ్యమున కొందుచు వచ్చినది. ఓకప్పుడు తురుష్క సామ్రాజ్యములలో చేరిన బోస్నియా హెర్జిగోవినా పరగణాలు ఆస్ట్రియా హంగరీ రాజ్యములో చేరినవి. రష్యా జర్మనీలతోపాటు ఆస్ట్రియా కూడ విజృంభింప నారంభించెను. ఈ మూడు రాజ్యములకు ఆశ పెరిగి, నేడు పోలండునందు ఘోరసంగ్రామమహాపమును దాల్చి లోకమును నిర్వీర్యముచేయు చున్నది. ఇప్పుడు పోలుల దురవస్థ వర్ణనాతీతము. తినుటకు అన్నము లేదు. నిలువ నీడ లేదు. దేశములోని దాస్యబంధమునుండి అందఱు పోరాడుచున్నారు. వృద్ధులును స్త్రీలును కూడ సైనికులకు కావలసిన వస్తుసామగ్రిని తయారుచేయుచున్నారు. సుఖసాధన మైన దేవు. వర్తకము మారు పడినది. వ్యవసాయము జరుగుటలేదు. ప్రబలులగు శత్రుసంపదలకు శత్రువులును నాశనము చేయుటకై వినియోగించుచున్నారు. ఇంత కాలమునుండియు దురవస్థలో నున్న పోలండు దేశము ప్రస్తుతసంగ్రామఫలితముగ విముక్తినొందు నను నమ్మకము కలుగుచున్నది. యూరోపు మధ్యరాజ్యముల గతి పోలండురణరంగమున నిర్ణయింపబడి, పోలండు రాజ్యచరిత్రమునందు నూతనశకము ప్రారంభ మగు నని యుద్ధనిపుణులును రాజ్యవేత్త లును చెప్పుచున్నారు. పోలులు స్వాతంత్ర్యము సుఖస్థితికి వచ్చుటకు చిరకాలము పట్టును. ఎప్పటికైనను రెండు కోట్ల పోలిష్ జనుల మనోరథము నెఱవేఱి పోలండునకు స్వతంత్రాధికారము వచ్చి గొప్ప స్థితి రాకపోయినను, సంయుక్తపాలనమైనను స్థాపింపబడును ననెడి యాశ కలుగుచున్నది.

జాతులు క్షీణించుటయు వర్ధిల్లుటయు సహజములే. ఏ జాతియు పూర్తిగ నంతరింపదు; ఎన్ని దురవస్థలు పొందుచున్నను, తన సహజపౌరుషమును వ్యక్తీకరించుచునే యుండును. దేశము అన్యాక్రాంత మగుగాక! నాశన క్షీణించుగాక! దేశములో నొక్కరుండు మిగిలియున్నను ఆ జాతి గుణములును వానియందే చిహ్నితమై యుండును. జాతీయత యేకరువు [illegible] లే యుండవలెను. ... కాంగ్రెసు ... జాతీయపోరాటము కృషిచేసి, సౌష్ఠవము చెడిపోయినను ... కాని నాశనమొంద నేరదు. జర్మను సేనలు వెళ్లినయు దేశముపై దండెత్తిరిగినవి కాని, దేశము సహజపౌరుషమును ఏనాడైనను విడచునా? చెల్లాచెదరై యున్న జాతియగు సేన స్లావుజాతిలో నేటికిని జగ్గ నులను మార్చుకొని పరిమార్చుచున్నది. ఆస్ట్రియా జర్మనీ రష్యా దేశములు పోలండును పంచుకొని రాజ్య మేలుచున్నను, పోలుల సాంప్రదాయము మారలేదు. భాష పూర్వమునందలనే విస్తారమై యున్నది; దేశాభిమానము పెంపొందు గ్రంథము లెన్నియో బయలు దేఱుచున్నవి; దేశము రెండవరాజ్యమువలె [illegible] సామ్రాజ్యాల క్రింద తక్కువ లేదు; మూడుముక్కలు మాయని కీర్తి ... నంతతిని ... పోలుల ... లేదు; ప్రజలు స్వాతంత్ర్యాభిలాషను ... పట్టుదల విడువలేదు. ... ఉద్యానవనము పూర్వము వలెనే రత్నాకరముగ నిండి ప్రవహించి బాల్టికు మహాసముద్రమున సంగమించుచున్నవి. ఇవి ప్రవహించుచుండుటను, దేశము పూర్వము వలెనే ఫలవంతముగ నుండును; ఎప్పటివలెనే సుందరవనము లమూల్య సంపద నొసంగుచున్నవి.

పోలుల చరిత్ర మెప్పుడు ప్రారంభమైనదియు మొదటి నీ ... రక్తకడనుండి వచ్చినదియు సరిగా తెలియదు. దీనినిగుఱించి పలు వురు పలు తెఱంగుల చెప్పుచున్నారు. పదియవ శతాబ్దము నకు పూర్వము వీరినిగుఱించి గ్రంథములలో నొక్క విషయమైనను కానరాదు. ప్రథమమున స్లావుజాతిలో ననేకశాఖలుండెను. పోలులు ఆశాఖలలో నొకదానికి సంబంధించినట్లు ప్రతీతి. వీరి పూర్వులు దాన్యూబునది ప్రవహించుచున్న ప్రదేశములనుండి, అప్పటికి ... విస్తులా నదులచే ... దేశముల ... వచ్చి యుండినట్లు చెప్పుదురు. వీరు ... స్వభావులు, వ్యవసాయమువలన జీవించువారు.

పదునొకండవ శతాబ్దము ప్రారంభమున, పోలులు క్రైస్తవ మతమును స్వీకరించిరి. స్లావులలో ననేకశాఖలవారు గ్రీకు ఆర్థడాక్సు మతస్థులు. అయినను పోలులు నేటివఱకును రోమను కేథలిక మత స్థులుగనే యున్నారు.

పదునాల్గవ శతాబ్దమున పోలండు రాజ్యము వృద్ధిపొంది

ప్రారంభించెను. కాశిమీరు మహారాజు డు 1333-వ సంవత్సరము మొదలు 1370-వ సం. వఱకును రాజ్యము చేసెను. ఈయనకు రైతుల మీద మిక్కిలి యభిమానము. "రైతుల ప్రభు"వని యీయనకు సార్థకనామము. సుప్రసిద్ధ మగు క్రాకో విశ్వవిద్యాలయము నీయనయే స్థాపించెను. గెలీషియా రాష్ట్రము, లెంబర్గ్ పోలుహీనియా పరగణాలును ఈయన రాజ్యకాలములోనే సంపాదింపబడినవి. [illegible] లిథూనియా రాష్ట్రము ఈశాన్యభాగమున బాల్టికు సముద్ర ప్రాంతముల వఱకును తూర్పుభాగమున దాదాపు మాస్కో పట్టణము వఱకును వ్యాపించియుండెను. 1386-వ సంవత్సరమున దీ రాష్ట్రము పోలండుదేశమునకు కలుపబడినది. అందువలన దీని విస్తీర్ణము ద్విగుణీకృత మయ్యెను. ఈ క్రొత్త రాష్ట్రమును పోలండులో కలుపుటకు ప్రయత్నము జరిగినదే కాని చివర కది కొనసాగలేదు.

పదునాలు పదునేను శతాబ్దములందు పోలండు దేశము మిక్కిలి యుత్కృష్టదశయం దుండెను. అప్పుడైనను దీనిలో నయిదారు రాష్ట్రము లేవియో చేరియుండెనే కాని యిది యేకరాజ్యముగ నుండలేదు. వీనికి పూర్ణమైన స్వాతంత్ర్యము లేదు. భాషయందును, ఆచారవ్యవహారములందును, ధర్మమునందును ఒక రాష్ట్రములోని ప్రజలకును, మఱియొక రాష్ట్రములోని ప్రజలకును పరస్పర వైరుధ్యము కలదు. వీరియందు సమానప్రత్యయభావము లేదు. ఒకరిని చూచిన మఱియొకరికి చుక్కయెదురు. చిట్టచివరకు పోలండునకు దారుణమైన యవస్థ సంభవించినది. దేశములోని లోతుపాతులను కొంచెము చూచిన వారికి విదితము, దీని కిట్టి యవస్థ తప్పదను సంగతి మొదటినుండియు గోచరించుచునే యుండెను.

దొరతనము విషమై యోచించితిమా, పోలండు పేరునకు మాత్రము ప్రజాస్వామికమే యైనను నిజముగ నెల్లప్పుడును నియమబద్ధ మగు పాలనము క్రిందనే యుండెను. ఆరంభదశలో పాలకునకు రాజ్యాధిపత్యము వంశపారంపర్యముగ వచ్చెడిది. పండ్రెండవ శతాబ్దమనంతరమున సామంతులు కొందఱు బయలుదేరి క్రమక్రమముగ రాజ్యవ్యవహారముల నన్నిటిని లోబఱచుకొని తామే స్వయముగ నిర్వహింపసాగిరి. రాజుల మరణానంతరము ఈ సామంతులు రాజ్యాధికారముకొఱ కొకరితో నొకరు పెనగులాడు చుండెడివారు. వీరికి వేఱువేఱుగ ఆస్ట్రియా రష్యా ఫ్రాన్సు సాక్సనీ స్వీడను రాజకుటుంబములు సహాయభూతములై నిలిచి వీరి కక్షలను పెంచుచు, దేశమును కేవల మరాజకస్థితిలోనికి తెచ్చినవి. ఈకారణమున రాజ్యాధికారము వంశపారంపర్యముగ వచ్చు పూర్వాచారము తఱచుగ నతిక్రమింపబడుచుండెను. ఇట్టి పారంపర్యనియామకము చెడినందున సింహాసనము కొఱకు లెక్కలేని కుట్రలును దురంతములును ప్రబలుచుండెడివి. మేటి కుతంత్రపరాయణులగు మేక్యవిలి మేజిరనుల నాటి యైరోపాయందు కూడ నిట్టి దారుణములు జరగినట్లు తోచదు.

పోలుల దేశపాలనాతంత్రమునం దొక విశేష ముండెను. లోకమునం దెన్నియో ప్రతినిధిసభ లున్నవి. వీనిలో కొన్నిటియందు ఎక్కువమంది సభ్యుల మాట చెల్లుచుండును. కొన్నిచోట్ల రెండు వంతులనుండి యభిప్రాయము [illegible] వ్యవహారములు నిర్ణయింపబడు చుండును. కాని, పోలండులో సభ్యు లందఱు అంగీకరించిన దే వ్యవహారము నైనను ఒక సభ్యుడు ప్రతికూలుడై నిలిచి [illegible] పోవచ్చును; "నా కిష్టము లేదు" అని పలికి వ్యవహారము నిలిపివేసి, సభను విచ్ఛిన్నము చేయవచ్చును. [illegible] దురాచార మెక్కడను లేదు. ఈ "[illegible]పద్ధతి" పోలుల దేశవినాశనమును తెచ్చిపెట్టినది. సామంతులలో [illegible] సాగెను. ఇందువలన ఏ విదేశప్రభుత్వమో లేక [illegible] కల మఱియొకరో, ముందునకు వచ్చి [illegible] నియమించి ప్రతినిధిసభాకార్యములను జరుపుట సులభసాధ్య మయ్యెను.

దేశములోని నడిమితరగతివారు జర్మనులు. వీరు వర్తకులు, కర్మాగారము [illegible] మున్నగు చేతిపనులం దారితేరినవారు. వీరిలో కొందఱు [illegible]లును కలరు. పోలులలో సామాన్యజనులు వ్యవసాయకులు. వీరు గ్రామములలో నివసించుచున్నారు. వీరి దురవస్థ వర్ణనాతీతము, వ్యసనకరము. వీరికి స్వాతంత్ర్యము లేదు. వీరు [illegible] చేయుచు ధనికుల భూములను దున్ని జీవించవలెను. వీరి మాట వినువా రెవ్వరు? యజమానులు నిరంకుశవిహారులు. తమకు తోచినట్లే వారు చేయుదురు.

వ్యవహారములందును సాంఘికార్థికస్థితిగతులలోను 17-18 శతాబ్దములందు పోలండుదేశము తక్కిన యైరోపా రాజ్యముల ముందర వెనుకబడి యుండలేదు. ఈ దేశములకంటె నుత్తమనాగరిక లక్షణములందు పోలులే శ్రేష్ఠులుగ నుండిరి. లెక్కలేనన్ని విశ్వవిద్యాలయములును పాఠశాలలును నుండెను. ప్రజలు విశేషముగ వీనిలో చదువుకొనుచుండిరి. భాష ప్రశస్తమైన దయ్యెను. వేల కొలది గ్రంథములు వెలువడుచు వచ్చినవి. క్రాకో విశ్వవిద్యాలయములో నుండి కోపెర్నికసు బయలుదేరి, విశ్వవైభవమును [illegible] సమన్వయింపజేసి [illegible] బోధింప నారంభించెను. ఈయన బోధించిన ప్రకృతితత్త్వములు [illegible] మహాశయుడు తరువాత సంపూర్ణముగ లోకమునకు ప్రసిద్ధిం చెను. గానమునందును తదితర కళలందును పోలుల ప్రతిభ [illegible] ప్రశంసాపాత్ర మైనది.

రాజ్యాంగమునం దేమి, శాస్త్రాంగమునం దేమి, శౌర్య విజృంభణమునం దేమి, పోలండు దేశము వన్నెకెక్కుచు వచ్చెను. 1683-వ సంవత్సరము పోలండు రాజ్యచరిత్రమునందు సుప్రసిద్ధము. పరాక్రమశాలి యగు జాను సొబిస్కీ నాయకత్వము క్రింద పోలండు దేశపు సేనలు తురుష్కసైనికనికాయమును చీల్చి చెండాడి వియన్నా నగరపు ముట్టడిని విడిపించినవి; ఈ నగరరాజమును ఐరోపా పడమటి భాగముల నాగరకమును తురుష్కసేనల [illegible] గాకుండ రక్షింపగలిగినవి.

స్వార్థపరత్వము సకలానర్థములకును మూలము. ఈ సిద్ధాంతవ

మానవులందువలెనే జాతులకును రాజ్యములకును కూడ వర్తిల్లు చున్నది. ప్రజలకు స్వార్థపరత్వము హెచ్చినకొలఁదిని దేశాభిమానము క్షీణించి దేశ మంతఃకలహములకును పరపీడనమునకును లోనగు చుండును. పోలండు దేశపు సామంతులలో స్వలాభము పెరిగినది. మాత్సర్యము వృద్ధియైనది. ద్రోహచింత దృఢపడినది. రాజ్యాంగము నానాఁటికి దుర్బల మయ్యెను. ప్రష్యా ఆస్ట్రియా రష్యా రాజ్యములు పోలండు రాజ్యపు సరిహద్దులలో నున్నవి. పోలండు రాజ్యపు క్షీణదశ కీ మూఁడు రాజ్యముల యాశాపరత్వమును తోడుపడినది. మానవుల సంపదవలెనే రాజ్యముల సంపద కూడ నస్థిరము, చంచలము. రెండు శతాబ్దములనుండి పోలండులో స్వేచ్ఛగ విహరించు చున్న రాజ్యలక్ష్మి క్రమక్రమముగ రష్యా ఆస్ట్రియా దేశముల నాశ్రయించెను. దీనికి తోడు, దేశమునందలి కేంద్రీకృతాధికారము లుప్తము కాసాగెను. సకలరాజ్యాధికారమును కేంద్రీకృతము చేయఁగల నాయకులు లేకపోయిరి. సామంతుల యధికార ప్రాబల్యమే యొక విధముగ పోలండు రాజ్యపు క్షీణతకు కారణ మని చెప్పవచ్చును.

పదునెనిమిదవ శతాబ్ద మారంభమున వివేకశూన్యుఁ డగు రండవ ఆగస్టసువలన దేశము నాశనమగుననుకొనుటకు స్థితి వచ్చినది. కాని రష్యా దేశపు రాజగు పీటరు మహారాజుని ప్రతిభవలన అప్పటి కా స్థితి తప్పినది.

ప్రష్యాదేశపు రాజగు ఫ్రెడరికు మహారాజు ప్రజ్ఞాసంపన్నుఁడు, స్వదేశాభిమానము గలవాఁడు. క్షీణదశకు వచ్చియుండిన పోలండు రాజ్యమును పంచుకొను తలంపు మొట్టమొదట ఫ్రెడరికు రాజున కుదయించినట్లు చెప్పుదురు. సమయము దొరకినా క్రమముగ దుర్బలముగా నుండి కనిపెట్టుకొనియున్న సమీప రాజ్యములకు కొంత భాగము నిచ్చి మిత్రత్వమును సంపాదింపవలెనని యాలోచించెను. ఫ్రెడరికు 1740-వ సం. న రాజ్యాధికారమునకు వచ్చి తన శక్తిసామర్థ్యములను రాజ్యవ్యాప్తికై వినియోగింప నారంభించెను.

ఆస్ట్రియా సామ్రాజ్యముతో పోరాడి పారిశ్రామిక నిలయ మనఁదగు సిలీషియా మండలమును సంపాదింపఁగలిగెను. తరువాత డాంజికు సమీపమునం దున్న పోలండు రాజ్యములోని భాగములను గ్రహింపుటకై సమయము వేచియుండెను. అంతకు పూర్వము నుండియు రష్యా దేశపు చక్రవర్తిని యగు రండవ కాథరైను పోలుల రాజ్యవ్యవహారముల నమితశ్రద్ధతో చూచుచు ప్రసక్తి కలిగించుకొనుచుండెను. రష్యా సమ్మతించిననే గాని దేశమును పంచుకొనుటకు వీలు లేదని ఫ్రెడరికు గ్రహించియుండకపోలేదు. అందువలన ఫ్రెడరికు తనదృష్టిని రష్యావైపునకు మరలించి 1760-వ సంవత్సర మారంభమున దేశమును పంచుకొను విషయమును మెల్లగ రష్యా దేశపు రాణికి సూచించెను.

ప్రథమమున నీ భావము రష్యావారికి కంటకముగ నుండెను. పోలండు రాజ్యమును విభజింపఁగూడ దని యైరోపా రాజ్యము లన్నింటిలోను రష్యారాజ్య మొక్కటే తన యసమ్మతిని గట్టిగా ప్రకటించెను. కాని యాస్ట్రియా సాక్సనీ టర్కీ మున్నగు నితర రాజ్యము లిందునకు తమ యంగీకారము నిచ్చినవి. తదితర రాజ్యములు సయితము విభాగము కూడ దని చెప్పలేకపోయినవి.

దేశబలము నానాఁటికి క్షీణింప నారంభించెను. అంతఃకలహములు వృద్ధియైనవి. కక్షలు పెరిగినవి. పోలండు ఛిద్రావస్థయం దుండెను. ఎవరికి తోఁచినది వారు పంచుకొనఁదలఁచిరి. నోరు కలవారికి పలుకుఁబడి యుండుటయు లేనివారి మాట చెల్లకపోవుటయు సహజము. దీనివలన అధికారుల్పరాష్ట్రముల వ్యత్యాసము వృద్ధియగును. ప్రజలరాజ్యభంజననీతి యుద్ధరింపఁబడదు. అందుచేత రాజులు సమష్టిగాఁ బోలండును పంచుకొనుట సంభావ్య మని యెంచిరి.

పోలులకు రానుండిన కష్టదశను తలఁచుకొనినప్పు డెంతటి కఠినాత్ముల కైనను గాఢమగు విచారము కలుగకమానదు. పోలండు రాజ్యవిభాగమును మొదట ఫ్రెడరికు సూచించెను. దీనికి నూరు సంవత్సరములకు ముందే దేశస్థితి శోచనీయముగ నుండెను. రాజ్యవ్యవహారములను రాజు చూచుట మానివేసెను. దేశము దుర్గ్రహాక్రాంత మైనది. సేన తీసివేయఁబడినది. కోశాధికారులు ప్రజల ధనము నపహరించి పాడుపరచుచుండిరి. దేశ మరాజక మై క్రుంగ నారంభించెను.

1765-వ సంవత్సరమున ప్రజ లొకసారి కన్ను తెఱచిరి. కాని యీ ప్రబోధము చాల కాలము నిలిచినది కాదు. అనర్థదాయకం బగు "సర్వజనాంగీకార పద్ధతి" రద్దుచేయఁబడినది. ఫ్రెడరికు మహానుభావుని కుట్రలవలన దుస్థితి తిరిగి తలయెత్తినది. పోలులు తమ రాజ్యము నుద్ధరించుకొని స్వాతంత్ర్యమును నిలుపుకొనుట యీ చక్రవర్తికి కొంచమైన నిష్టము లేకుండెను.

దైవనిర్ణయమును గుర్తింపఁజాలము. శత్రువులు మిత్రులుగను మిత్రులు శత్రువులుగను మాఱుచుందురు. ఆస్ట్రియా ప్రష్యాల నిరంతరద్వేషము క్రమక్రమముగ మిత్రత్వముగ మారి ఫ్రెడరికు పన్నుగడ ఫలించెను. పోలండు రాజ్యవిభాగమునకు రష్యా వెనుకదీసి నప్పుడు ఫ్రెడరికు తన వైపున ఆస్ట్రియావారిని త్రిప్పుకొనెను. హాప్సుబర్గు రాజ్యము నేలుచుండిన మేరియాతెరీజాకు పోలండు రాజ్యవిభాగము గిట్టలేదు. కాని యామె కుమారుఁడు రండవ జోసఫును ప్రధానమంత్రి యగు కౌనిట్జును డొనకున్న యామె నూరకుండనియ్యక ప్రష్యావారును రష్యావారును పోలండును పంచుకొనుచుండ తాము చేతులు ముడుచుకొని యూరకుండుట యనుచిత మని చెవి నిల్లు కట్టుకొని పోరిరి. ఈ స్వార్థపరత్వవాదమును మతగురువులు కూడ తమకు సాధ్యమైనంతవఱకు బలపఱచుచు, రాజ్యనీతికిని వ్యక్తినీతికిని సంబంధ మెంత మాత్రము లే దని వాదించి యామెను తన నిజాభిప్రాయమునుండి మరలించి వంచించిరి. ఈబలవత్ప్రోత్సాహము నామె నిరోధింపలేక యొక మూల హృదయము కంటగించుకొను చుండినను పోలండు విభాగమునకు తన యనుమతి నియ్యలేక యియ్యలేక యిచ్చెను.

మేరియా తెరీజావలెనే రష్యాచక్రవర్తినియు నీ సామ్రాజ్య

రి భాగమును కబళించుకొనెను. పోలండు రాజ్యమును చెక్కుచెదర నీయక నని యామె నిష్కపటభావముతో లేఖలు వ్రాయుచు వచ్చినది. రష్యా ప్రాబల్యమును వ్యాపింపఁజేయుటయే యామె యుద్దేశము. పోలండు పంచుకొను తలంపు ఆమెకు కలుగలేదు. కాని యాస్ట్రియావారి సంకల్పమున కీమె కూడ లొంగిపోవలసివచ్చెను.

ఫ్రెడరికు మహాశయుని తంత్రప్రాబల్యము ఫలవంత మైనది. ఆస్ట్రియా రష్యా దేశముల వైరమును వృద్ధిచేసి తన మనోరథమును నెఱవేర్చుకొని వారిచేత తన కిష్టము లేని కార్యమును చేయుట కితఁడు సమకట్టించెను. ఫ్రెడరికు చేసిన యీ మాయోపాయమును కేథరైను రాణి మఱచిపోలేదు. జర్మనీ రష్యాల వైరమున కీవ్యవహారములే కారణము లని యూహింపఁబడు చున్నది.

పోలండును పంచుకొనుటకు 1772-వ సంవత్సరము ఆగస్టు నెల 5-వ తేదిని పీటర్సుగ్రాడు (సెయింటుపీటర్సుబర్గు)లో సంధి జరిగెను. దేశములోని స్థితిగతులు బాగుగ నుండనందున సమీపరాజ్యముల శాంతికి భంగము కలుగు నని రష్యా ఆస్ట్రియా ప్రష్యా దేశముల వారు పోలులకు నచ్చఁజెప్పినను, వీరు రెండుకోట్ల పోలుల క్షేమము సమాధానము చెప్పలేకపోయిరి. మీఁదుమిక్కిలి పోలులతో నాలోచింపనైనను లేదు. వీరు తమ దేశమును పంచుకొందు రని పోలులు కలలోనైన ననుకొని యుండలేదు.

ఈ విభజనమువలన పోలండులో నాల్గవ వంతుకంటె నెక్కువ రాజ్య మితరులపాలయినది. ఆస్ట్రియా కెక్కువ వంతు వచ్చెను. ప్రష్యా చక్రవర్తి తాను ప్రత్యేకము కోరుకొనిన భాగమును తీసికొనెను. దీనినే యిప్పుడు తూర్పుప్రష్యా యని పిలుచుచున్నారు. లిథోనియా రాష్ట్రమును మరికొన్ని జిల్లాలును రష్యావంతునకు వచ్చినవి. న్యాయ మాలోచింపవలసివచ్చినయెడల, నీ జిల్లాలొకానొక కాలమున రష్యారాజ్యముక్రింద నుండినట్లే చెప్పవలసియున్నది.

ఈ విభాగములవలన కొంత కాలమువఱకు నే విధమైన యిబ్బందియు కలుగలేదు. ఆస్ట్రియా రష్యా జర్మనీలు పంచుకొనిన భాగములన్ని విధముల మంచి స్థితిలోనికి వచ్చినవి. దీనిని చూచి, పంచుకొనఁగా మిగిలియున్న పోలండులోని ప్రజలు తమ దేశమును కూడ మంచి స్థితిలోనికి తెచ్చుకొనుటకై ప్రయత్నింపసాగిరి. రష్యావారి రాజ్యప్రకృతి ననుసరించి 1775-వ సంవత్సరములో పోలండురాజ్యమునందు నూతనపద్ధతు లేర్పాటు చేయఁబడినవి. మూఁడు సంవత్సరముల తరువాత, పార్లమెంటువారెన్నియో సంస్కరణములను చేసిరి. బలసంపదలకు నిలయము లగు రష్యా ప్రష్యా ఆస్ట్రియా సామ్రాజ్యములు పోలండున కిరుగుపొరుగున నున్నవి. చివరకు పోలులు వీరు చెప్పినట్లు నడుచుకొనవలసినవా రైరి. ఈ సామ్రాజ్యములవారు సమయము దొరకినప్పుడు దేశములోని యితరభాగములను కూడ మ్రింగవేయుటకు కనిపెట్టుకొనియుండిరి.

అట్టి సమయము 20 సంవత్సరములకు వచ్చినది. 1791-వ సంవత్సరములో దేశమున నూతనోద్యమము బయలుదేరినది. ఇతరుల సంబంధము లేకుండ పోలులు నూతనరాజ్యపద్ధతి నేర్పాటు చేసికొనిరి. రాజ్యము వంశపారంపర్యముగ రావలయు ననెడి యాచారము తిరిగి నెలకొల్పఁబడినది. "సర్వజనాంగీకారపద్ధతి" రద్దుచేయఁబడినది. పట్టణపు ప్రతినిధులు పార్లమెంటు సభ్యులుగ నంగీకరింపఁబడిరి. వ్యవసాయకుల ధనప్రాణముల కవిధమైన యిబ్బందియు కలుగకుండ తగిన శాసనములు శాసింపఁబడెను. ఎన్నఁడును రైతు లిట్టి గౌరవమును పొందియుండలేదు. పోలులు స్వతంత్రించి రాజ్యాంగమునం దిట్టి మార్పులను చేసికొనుట ప్రష్యా రష్యాలకు తలనొప్పిగ నుండెను. పూర్వము రష్యావారు చెప్పిన రాజ్యపద్ధతిని పోలు లంగీకరింపలేదు. రష్యా ప్రష్యాలకు కోపము వచ్చెను. వారు పోలండుమీఁద పడి యుద్ధము చేసి రష్యా చెప్పిన రాజ్యపద్ధతి నంగీకరించుటకు నిర్బంధపఱచిరి. రాజ్యాంగములో మంచి పద్ధతుల నేర్పఱచుకొనుటకు యత్నించుటయే గొప్ప నేర మైనది. పోలండులో నింకను మిగిలియున్న సగము దేశమును వారు [illegible] చెల్లింపవలసివచ్చెను. ఈ పర్యాయము ప్రష్యా రష్యాలు మాత్రమే పంచుకొనిరి. 1793-వ సంవత్సరము జనవరినెల 4-వ తేదిని చేసికొనఁబడిన సంధిలో నీ యేర్పాటులు జరిగినవి.

ఇఁక పోలండునకు లక్ష నలుబదియొక్క వేల చదరపు మైళ్లు మిగిలియున్నవి, అనఁగా చెన్న రాజధానిలో సుమారు సగము భాగ ముండును. రష్యా ప్రష్యాలు చేసిన కార్యము పోలులకు కడుపుమంటను కలిగించినది. కాసియస్కో యను మహాధీరుఁ డమెరికా విప్లవమునందు పని చేసెను. ఇతఁ డీ సమయమునను నాయకత్వము వహించి, పోలుల కావేశము కలిగించెను. వీరందఱు [illegible] స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించుటకు సంసిద్ధులై నిలిచిరి.

యుద్ధము ప్రారంభ మైనది. పోలు లత్యధైర్యముతో పోరాడిరి. కాని విజయలక్ష్మి శత్రువుల వశ మైనది. ఫ్రాన్సు ప్రజాప్రభుత్వ మేమో తమకు సాహాయ్యము చేయు నని పోలులు గంపెడాశ పెట్టుకొనిరి. చివరకా యాశ నిరాశ యయ్యెను. రష్యా ప్రష్యా ఆస్ట్రియా లేకము కాకుండ పోలులు ప్రయత్నించిరి. కాని యాశ భగ్న మయ్యెను. దేశమునందు ప్రజల కింతింతలనరాని కష్టములు పుట్టినవి. దేశవిమోచనమునకై యారు నెలలు ప్రాణములను విడిచి మహోగ్రముగా పోరాడిన పోలుల రక్తము ప్రవాహములై పాఱినది. సేన క్షీణించినది. నిర్జనమై యున్న దేశము శత్రురాజుల కధీన మైనది. పోలండు దేశపు రాజగు స్టానిసును ప్రజానాయకుఁ డగు జనరలు కాసియస్కోయు రష్యాయందు [illegible] ప్రవాసము పంపఁబడిరి.

పోలండ దధోగతికి వచ్చుకాలము సమీపించినది. దీనిని పంచుకొనఁ దలఁచినవారిలో కలహములు వచ్చినందున కొంతకాలము [illegible] కూడకుండి 1795-వ సంవత్సరము జనవరి నెల 3-వ తేదిని రష్యా ఆస్ట్రియాలు పోలండును మూఁడవ సారి పంచుకొనిరి. దీనికి ప్రష్యా

యొప్పుకొనెను. ఓడరు బగు నీమెను నదుల మధ్యమున నున్న రాష్ట్రము ప్రష్యా వంతునకు వచ్చినది. ఆస్ట్రియాకంతునకు క్రాకో, దాని దగ్గఱ నున్న పరి గెండు రాష్ట్రములును వచ్చినవి. మిగిలినది రష్యాపాలైనది. పోలులు వేయి సంవత్సరములనుండి యనుభవించిన సౌభాగ్య సంపత్తితో నస్తమించినది. వేయి సంవత్సరములనుండి స్వాతంత్ర్యమును నిలుపుకొనుటకై ధారవోసిన రక్తము వృథాయైనది. నాటితో స్వాతంత్ర్యసహిత మగు పోలండు ప్రపంచపటమునుండి తుడిచివేయబడినది. పోలులు తమ దేశమును వదలి పరదేశములకు వెళ్లి సేనలలో చేరిరి. నెపోలియను నాయకత్వము క్రింద వీరు తమ రక్తమును నీరువలె సైన్యోపాదానాంగములుగ ప్రవహింపజేసిరి.

రష్యాచక్రవర్తి యగు మొదటి అలెగ్జాండరు సలహాలేకుండ 1807-వ సంవత్సరములో నెపోలియను వార్సాను స్వతంత్రమండలముగా చేసెను. దీనివలన పోలుల యాశ మేల్కొనినది ముందు వెనుక లాలోచింపకుండ వార్సానగరము నిర్మింపబడినది. ప్రష్యా వంతునకు వచ్చిన పరగణాలు కొన్ని దనిలో చేరెను. 1809-వ సంవత్సరము నాటికి దనియందు 15 లక్షల జనులుండిరి. తరువాత తూర్పు గలీషియా కూడ నిందులో చేర్చబడినది. ఫ్రాన్సు దేశపు రాజ్యాంగము వంటి రాజ్యాంగ మేర్పఱుపబడినది. "నెపోలియనుకోడ్ను" అమలులో పెట్టబడినది. మతస్వాతంత్ర్యమీయ్యబడినది. పేరునకు మాత్రము బానిసత్వము రద్దుచేయబడినది. ఫ్రెడరిక్ ఆగస్టసు దీనికి రాజుగ చేయబడెను. ఇతడు జర్మను దేశీయుడు. నెపోలియనునకు మిత్రుడు.

దీనివలన పోలండులో స్వాతంత్ర్యము గూర్చి నాలోచించుచున్న పోలులు అనేకులు కలచిరి. కాని కొంతమందికి మాత్రము వారి కనుమానముగనే యుండెను. తిరిగి పూర్వపు హక్కులను కలుగజేయుదు నని ప్రమాణముగ చెప్పలేదు. కాని నెపోలియను నొద్ద సేవ చేయుటకు కాని మాస్కో సహింపలేదు.

పోలండు దేశాభిమానుల కాశ యింకను వదలలేదు. 1812-వ సంవత్సరములో నెపోలియను రష్యామీదికి దండెత్తుచు పోలండులో ప్రయాణము చేసెను. అప్పుడు కూడ పోలులు తమకు స్వాతంత్ర్య మిప్పింపగలడని యాశతో దనిని చేయుచుండిరి. 60 వేలమంది సేనలో చేరిరి. మాస్కోనగరమునకు వెళ్లిన నెపోలియను సేన వెనుకకు మరలునప్పుడు నానాబాధలు పడినది. వీరితో పాటు పోలండు సైనికులు కూడ ననేకబాధలకు పాలైరి. కాని నెపోలియను వీరి మాట నైనను దలచలేదు. తరువాత రెండు సంవత్సరములకు నెపోలియను నధికార మస్తమించినది. దానితో పోలుల యాశాజ్యోతి కూడ చల్లారినది.

ఐరోపా రాష్ట్రములు 1814-వ సంవత్సరములో వియన్నా నగరమునందు సభ చేసి పోలండును గుఱించి కొంత విచారించినవి. దీని నేకరాజ్యముగ చేసి తన యధికారము క్రింద నుంచుకొనవలయునని రష్యాచక్రవర్తి యగు అలెగ్జాండరు కోరెను. ఇతడు తన యభిప్రాయమును 1811-వ సంవత్సరము నాటికే పోలండు ప్రజానాయకులకు తెలియజేసెను. [illegible] పోలండునకు విముక్తి రష్యావలననే గాని ఫ్రాన్సువలన గాదని మాట చెప్పెను. కాని పోలండు నేకరాజ్యముగ నిర్మించుటకు [illegible] వియన్నా సభలో సమావేశమైన రాజ్యములు ఒప్పుకొనలేదు. నాల్గవసారి దేశము పంచుకొనుటచే చివరకు నిర్ణయింపబడినది.

1772, 1793, 1795 సంవత్సరములందు జరిగిన విభాగములలో లిథూనియా మొదలగు జిల్లా లిప్పుడు కూడ రష్యావాక్రమించినే యున్నవి. ఆస్ట్రియా ప్రష్యాలకు వచ్చిన భాగములలో కొన్ని మార్పులు కలిగినవి. గలీషియా జనసంఖ్య 15 లక్షలు. ఈ రాష్ట్రము నాస్ట్రియావారు పుచ్చుకొనిరి. పోసెను ప్రష్యా పడమటి భాగమును [illegible] ప్రష్యా యధికారము క్రిందికి వచ్చెను. దీని జనసంఖ్య పది లక్షలు. మిగిలిన రాష్ట్రమును పోలండు రాజ్యముగ నిర్మించి దానిని రష్యాచక్రవర్తి యధికారము క్రింద నుంచుటకు ఏర్పాటు జరిగెను.

ఇంతియేగాక స్వతంత్రమగు [illegible] గాలేదు. క్రాకో పట్టణము [illegible] జనసంఖ్య [illegible] వేలు. దీని స్వాతంత్ర్యము గల [illegible] ప్రజాప్రభుత్వముగ నిర్మించి, ప్రష్యా రష్యా ఆస్ట్రియాలు దీని [illegible] భాగములు [illegible] కలుగకుండ నుండునట్లు వాగ్దానము చేసెను.

ఈ యేర్పాటువలన పోలులకు సంతోషము కలిగినది. "పోలండు" అను పేరు తిరిగి ప్రపంచపటమున నగపడినది. ఈ క్రొత్త రాజ్యమునకు రాజ్యపద్ధతి యేర్పాటు చేయబడినది. దీనివలన సంగ్రామమును [illegible] యధికారము ప్రజలకు కలిగినది. ప్రజలు పార్లమెంటు సభ్యుల నెన్నుకొనవచ్చును. ఇంగ్లండు ఫ్రాన్సు ప్రజలకంటె హీన సమ్మతి హక్కు [illegible] బడెను. జాతీయసత్తాకము [illegible] యేర్పాటు చేయబడెను. ప్రజలే న్యాయమూర్తు లేర్పరచుకొనవచ్చును. మతస్వాతంత్ర్యము పత్రికాస్వాతంత్ర్యము నొసగబడెను. కచ్చేరీలలో దేశభాషను వాడుకొనవచ్చును.

గత రాజ్యముక్రిందికి వచ్చిన పరగణాలను పోలండు రాజ్యములో తిరిగి కలుపుదురని రష్యాచక్రవర్తి వాగ్దానము చేసెను. కాని యది యట్లు జరగలేదు. పోలండు దేశ ప్రభుత్వమునకును రష్యాకును తీరని కలతలు ప్రారంభమైనవి.

1830-వ సంవత్సరములో ఫ్రాన్సు బెల్జియము ప్రజలు స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించిరి. దీనివలన పోలులకు నావేశము కలిగినది. రష్యావారి దాస్యమునుండి విముక్తి నొందుటకు పోలులొక్కసారి తిరుగుబాటు చేసిరి. వార్సానగరమందలి సేనలలో నీ సంక్షోభము కాఱుచిచ్చువలె ప్రజ్వరిల్లినది. ఈ తిరుగుబాటు నణచుట సులభమే కాని, సాహసించి యీపనిని చేపట్టినవా రొక్కరైనను

లేక పోయిరి.

తుదకు 1831-వ సంవత్సరములో తిరుగుబాటు అణచి వేయబడెను. పోలండు రాజ్యము నాశనమైన తరువాత రష్యా ప్రష్యా ఆస్ట్రియా దేశములలోని పోలుల బలము తగ్గినది. వారు నానా బాధలను పొల్పడవలసివచ్చెను.

పోలండులో స్వాతంత్ర్యము ననుభవించుచుండిన క్రాకో ప్రజా ప్రభుత్వము కూడ ఆస్ట్రియాలో కలిపివేయఁబడినది. దీని నెప్పటికైన నాస్ట్రియాలో కలుపుకోవలయునని మాటిమాటికి పోలండును పంచుకొనిన రాష్ట్రములు పదునొకండు సంవత్సరముల క్రిందటనే కొలాచించుకొనినవి. దీనితో పోలుల పరిపాలనము క్రింద నుండిన పోలండు దేశమంత నంతరించినది.

ప్రష్యా రాజ్యము క్రింద నుండిన పోలులు తమ యాగ్రహము నణచుకొని బెర్లిను కొలిచినందుకు భయపడి శాంతచిత్తులై యుండిరి. 1863-వ సంవత్సరములో రష్యను పోలండునందు పెద్ద విప్లవము పుట్టి లిథూనియా మున్నగు పరగణా లన్నిటికి వ్యాపించెను. కొలఁది కాలమున కుదార స్వభావుండగు రెండవ యలెగ్జాండరు రష్యా చక్రవర్తి యయ్యెను. ఇతర దేశములలో, ముఖ్యముగ నిటలీయందు, జాతీయత విజయము పొందుచుండెను. ఈ కారణములవలన తమకు కూడ విజయము కలుగు నని పోలులలో నుత్సాహ పరులు తలఁచిరి. కాని వీరి కప్పుడు సేన లేదు. స్వదేశ ప్రభుత్వము లేదు. ధనము లేదు. కాఁబట్టి వీరు తమకు విజయము పరదేశముల సాహాయ్యమునవలననే కలుగవలయు నని భావించి యితర రాజ్యముల సాహాయ్యమును కోరిరి. కాని యొక్కరైనను పట్టు మని సాహాయ్యము చేయలేక పోయిరి.

ఆస్ట్రియా సామ్రాజ్యము క్రింద నుండిన పోలుల స్థితిగతు లంత హీనముగ లేవు. 1866-వ సంవత్సరములో ప్రష్యావలన ఖోడింపఁబడినది మొదలాస్ట్రియావారు తమ రాజ్యములోని వివిధజాతులను సరిగ నాదరింపఁజొచ్చిరి. పోలులు వినమ్రులై యుక్తిచే ఫ్రాన్సిసు జోసఫును మెప్పించి, 1869-వ సంవత్సరములో గెలీషియా రాష్ట్రమునకు స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించిరి. దీనివలన ఆస్ట్రియా పార్లమెంటునకు 80 మంది సభ్యులను పంపుకొను నధికారము వీరికి వచ్చినది. బాడెనీ గోలుచౌస్కీ మున్నగు బుద్ధిసంపన్నులు గెలీషియాలో నుద్భవించి యాస్ట్రియా సామ్రాజ్యమునం దమాత్యపదవుల నలంకరించి దేశమునకు కీర్తి తెచ్చిరి.

ప్రష్యాలో పోలులు నేఁటికిని చాల బాధింపఁబడుచున్నారు. పోలులు జర్మను ప్రాబల్యమును తొలఁగించుకొని తిరిగి తలయెత్తుదురేమో యని జర్మను సామ్రాజ్యములో నాయకత్వము వహింపవలెననెడి యాతురతతో నుండిన ప్రష్యా భయపడసాగెను.

అది కారణముగా ప్రష్యనులు పోలుల లక్షణములను రూపుమాపుటకు నడుకట్టిరి. పోలులను నిర్దయులై నానాబాధలు పెట్టి తమ ప్రాబల్యమును వ్యాపింపఁజేయ నారంభించిరి. ముఖ్యముగ ప్రష్యనులు తమ కోరిక నెఱవేర్చు కొనుటకై రెండు పద్ధతుల నవలంబించిరి. మొదటిది పోలిషుభాషను నిర్మూలముచేయుట. జర్మనులను పోలండునకు వలస పంపించుట రెండవది. వీనివలన పోలుల నాగరకమును ప్రత్యేక జాతి లక్షణములును అంతరించునని వారు తలఁచిరి. జర్మనీ భాషలోనే పిల్లలకు చదువు చెప్పవలసిన దని 1872-వ సంవత్సరము నాఁటికే యధికారు లుత్తరువు చేసిరి. విద్యార్థులు పైన ప్రార్థనను జర్మనీ భాషలో చేయుటకు [illegible] కొరడా దెబ్బలు కొట్టించిరి. 1906-వ సంవత్సరములో [illegible] విద్యార్థులు సమ్మె కట్టిరి. వీరు చేసిన యపరాధము [illegible] లేదు. జర్మనీ భాషలో పరీక్షా పత్రములను వ్రాయలేరు.

పోలండులో భూములను [illegible] జర్మనులకు [illegible] 1886-వ సంవత్సరమున నొక సంఘము [illegible] ఇందులకై సర్కారమి 7 కోట్ల 50 లక్షల [illegible] రూకలు వెచ్చింపఁబడెను. [illegible] సంవత్సరములయిన తరువాత దీనికి [illegible] గలుగుచు [illegible] నైదుసంవత్సరములలో [illegible] నాలుగు వేల కుటుంబములవారు [illegible] స్వదేశముగ భావింపరైరి. కాని [illegible] భాగముల నుండి జర్మనులకంటె నెక్కువగ [illegible] నారంభించిరి. తరువాత తూర్పు ప్రష్యాలోని జర్మనుల సంఖ్య క్రమక్రమముగ క్షీణింప నారంభించెను.

[illegible] ప్రష్యా [illegible] తియు నిట్టి కష్టములను [illegible] తలయెత్తి తిరిగిన పోలండు రాజ్యమునందు [illegible] కోట్ల సుమా జనులు నివసించుచున్నారు. వీరిలో [illegible] పోలిషుభాష నే మాతృభాషగా మాట్లాడుచున్నారు. పోలులు నా [illegible] కానాఁటివారకే [illegible] నేఁటివారికి స్వాతంత్ర్యమును జాతిని [illegible] రించుకొను [illegible] పోలుల [illegible] పించుకొనక పోవుదురా? కాని [illegible] నేనాఁటికి వీరిలో సగము [illegible] రష్యా [illegible] (హాస్ట్ర) [illegible] వారు ప్రష్యాకును [illegible] రష్యా ప్రష్యాలలో పోలుల జాతీయచిహ్నము [illegible] తగ్గి [illegible] పోయినవి. ఆస్ట్రియాలో [illegible] ప్రక్క ప్రక్కను పట్టి జాతీయ [illegible] స్ఫురణకు తెచ్చుచున్నవి. ఎన్ని [illegible] లేదు కదా. పోలుల స్వకీయ [illegible] మాత్ర [illegible] ప్రాణప్రతిష్ఠా [illegible] చూచుచున్నాము. [illegible] చూచినను వాఙ్మయ సంపదయం దేమి [illegible] కళలయం దేమి శాస్త్ర పరిశోధనయం దేమి [illegible] ప్రసిద్ధులందఱు పోలులే. ఇంతకంటె పోలుల జాతీయ [illegible] నిదర్శన మేముండును? [illegible] దేశాభిమానులు కొందఱు "పోలిషు రివ్యూ" అను పత్రికను 1860-వ సంవత్సరములో నెలకొల్పి నేఁటివఱకును [illegible] రష్యా ప్రష్యా ఆస్ట్రియా దేశములలో [illegible] పోలుల [illegible] తరాతరములందు నిరంతరసమగ [illegible] "పోలిష్" లిపి వారిని నవీనోద్యమముల కాకర్షించుచు [illegible] సకల సమస్తలందును తజ్జాతీ [illegible] పాటుపడుచున్నారు. ప్రస్తుతమహా సంగ్రామాంతమునందైనను నీ దేశసేవాపరాయణుల ప్రయత్నములు సఫలీకృతము లగును గాక!

మాంటినీగ్రోచరిత్రము

కొసావో యుద్ధమునకు బాల్కను రాష్ట్రములలో నొక్కటగు మాంటినీగ్రో సముద్రతీరమున నొక ప్రదేశమున నున్నది. మాంటినీగ్రోనందు కొండ సన్నని లోయలును, స్వేచ్ఛాపరిపాలనాపరులును స్వరాజ్యము పోనీక గలవారును నగుటచే వీరు తమ ప్రక్క నుండు సెర్బియా సామ్రాజ్యమునందు నొక సామ్రాజ్యముగ వారి స్వేచ్ఛావిహీనముగ కాలముగ నుండిరి. అందువలన నొక సామ్రాజ్యముగా, ఆ ప్రస్తుత రాజు ప్రభుత్వము ప్రత్యేకము నీ దేశమునకు స్వాతంత్ర్యము లభించ జేసి దీనిని సామంతరాజ్యముగ నుంచుకొనిరి. సెర్బియా సామ్రాజ్యమునకును గ్రీకు సామ్రాజ్యమునకును నడుమ నుండుటచేత ముఖ్యముగ గ్రీకు సామ్రాజ్యము కంటె నుండుటచేత మాంటినీగ్రోకు గ్రీకువారితో సంబంధ మెక్కువగ నుండెను. అయినను సెర్బియా ప్రభావ మెక్కువగ నుండెను. దినములలో ముఖ్యముగ దుషాన్ ప్రభుత్వకాలమున, నిది సెర్బియాకు సామంతరాజ్యముగ నుండెను. కొంత కాలమునకు పిమ్మట స్వతంత్రరాజ్యముగ నుండెను, తురుష్కుల ప్రభావ మెక్కువగుటచే, కసావో యుద్ధములో వారిచే పూర్ణముగ నోడింపబడెను. ఈ యపజయము మాంటినీగ్రోవారిని తరతరములు క్షీణపడునట్లు చేసినది.

స్వతంత్రరాజ్య స్థాపనము

1389–వ సం. మొదలు 1516–వ సం. వఱకు మాంటినీగ్రోకు తఱచుగ తుర్కీపై కలహములతోడనె సరిపోయెను. స్టీఫెన్ క్రొనెవిక్ అను మాంటినీగ్రో రాజు కాలములో 1421-1436 సం. లోపల 63 యుద్ధములు జరిగి యన్నిటిలోను తురుష్కులు జయింపబడిరి. అయినను, క్రొనెవిక్ రాజు తురుష్కుల బాధను జడిసి, యవసర మగునప్పుడు తనకు సహాయముల చేయుటకు రోము చక్రవర్తితో సంధి చేసికొనెను. తుర్కీవారు రష్యాను మైనరు, సర్వియా, ఆల్బానియాలతో యుద్ధము చేయుచుండిన సమయమునందు స్టీఫెన్ క్రొనెవిక్ ఆల్బానియా సేనాధిపతితో చేరి తురుష్కులపైకి పోయెను. కాన్‌స్టాంటినోపలు రాజగు రెండవ మహమ్మదు మాసిడోనియా లోనికి పారిపోవునట్లు చేయబడెను. 1466–వ సం.లో క్రొనెవిక్ చనిపోయెను. జ్యేష్ఠపుత్రుండగు ఇవాన్ రాజయ్యెను. తురుష్కులు 1459–వ సం.లో సర్వియాను, పిమ్మట బోస్నియా, ఆల్బేనియా హర్జగోవినా మున్నగు రాజ్యముల నన్నిటి నొక్కొక్కటిగ వశపఱచుకొనిరి. ఇంతవఱకును, పలాయితు లగు సర్బులకు శరణముగ నుండిన మాంటినీగ్రోపై తురుష్కుల దృష్టి ప్రసరించెను. తుర్కీ సుల్తా నగు సాలోమను పాషా స్కుటరీని ముట్టడించెను. మాంటినీగ్రో కొత్తిడి కలిగెను. మాంటినీగ్రోకు ముఖ్యపట్టణ మగు జబల్‌జాక్ ముట్టడింపబడెను. తన ముఖ్యపట్టణమును తురుష్కులకు స్వాధీనము కానీయక దానిని తగులబెట్టి యివాను మరొక కోట ముఖ్యపట్టణము నేర్పఱచుకొనెను; పిమ్మట కొంతకాలము వఱ కేవిధమగు తొందరలు లేక 1490–వ సం.లో మరణించెను.

ఇతని కుమారుడు ఇవాన్ అనునతండు రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఈతడు నాగరకాగ్రణి యగు వెనీసు స్త్రీపుత్రుండగుటచేతను తాను వెనీసు నాకీసణిని పెండ్లాడుటచేతను, దంపతు లిరువురు నీయనాగరికపు కొండ దేశమునం దుండ లేకపోయిరి. కాబట్టి యతడు తన దేశమునకు తన పిమ్మట ముఖ్యుండగు బాబిలాస్ అను మతగురువును సామంతరాజులను ప్రజలను సమకూర్చి యీ దేశపు ప్రభుత్వము నామతగురువు కొప్పగించెను. 1516–వ సం. లో ప్రారంభ మయిన యీ యేర్పాటు కొంచెము కొంచెము మార్పులతో 1851–వ సం. వఱకు జరగెను. ఈ మతగురువు రాజ్యాధిష్ఠానము నందఱు సంగీకరించిరి. పిమ్మట జార్జి యను నతని భార్యయు సామంతరాజులతో కూడ కటారో పట్టణమునకు బయలుదేరిరి. ఈ విరాగము ప్రజలకు చాల కష్టముగ నుండెను. తక్కిన రాష్ట్రము లన్నియు తురుష్కుల యధీనములో నున్నను మాంటినీగ్రో మాత్రము స్వాతంత్ర్యముగ నుంటను జూచి, యందఱును వీరు స్వాతంత్ర్యమును నిలుపుకొనగలరా యని యాశ్చర్యము నొందుచుండిరి.

ప్రజాప్రాతినిధ్యము

1516—1696

రోడి సామంతులలో నొకరు గాక, ప్రత్యేకము మతగురువు సింహాసనమునకు వచ్చుటచే, సామంతులలో నసూయ యంతరించి యంతఃకలహము లణగెను. బిషప్పొక్కడే నిరంకుశాధికారము వహించి యుండవలె నని జార్జి తలంపలేదు; బిషప్పుతోపాటు దేశరక్షణకై సైనికశాఖాపరిపాలకు నొకనిని సివిల్ గవర్నరు నొకనిని నియమించెను. ఈయన ప్రజాప్రాతినిధ్యనిర్మాత యగుటచే సర్వజనాంగీకృతుండు. బాబిలాసునకు పిమ్మట ముగ్గురు మతగురువులు (వ్లాడికాన్) శాంతిస్థాపనముతో ప్రభుత్వముచేసిరి. ఈ కాలమునందు వీరు బైబిలు ప్రచారమును హెచ్చుగ చేసిరి. తురుష్కరాజైన ఆలీపాషాకు కూడలగు మాంటినీగ్రోవారు కప్పము కట్టుటకు నిరాకరించినందున, 1604–వ సం. లో మాంటినీగ్రోపై తురుష్కులు దండెత్తివచ్చిరి; కాని విశేషనష్టముతో ఓడిపోయిరి. ఈ పరాభవమువలన తురుష్కు లతి రోషముతో ఎనిమిది సంవత్సరములకు పిమ్మట 1613–వ సం. లో మరల మాంటినీగ్రోపైకి వచ్చిరి. ఈ సారి మాంటినీగ్రోను పూర్తిగ తుడిచివేయవలె ననియే వారి సంకల్పము. యుద్ధమునందలి జయాపజయము లొక సైనికసంఖ్యపైనే యాధారపడి యుండినచో మాంటి

నీగ్రో లధోగతి చెందెడివారే. కాని మాంటినీగ్రో పర్వతప్రాంతములలో, వీరు యశ్వజలము నిరుపయోగమైనందున తుర్కీవా రపజయము పొందిరి. తుర్కీవారింకెట్టి నష్ట మెప్పుడు నొందియుండలేదు. ఆర్స్లాక్ పాషాకు గాయములు తగిలెను. రెండవ సేనానియొక్కయు మఱి నూరుగు రధికారులయొక్కయు తలలు గొనిపోబడి సెటింజి కోటయొక్క బురుజులపై నగలింపబడెను.

ఈ యపజయమువలన తురుష్కుల కపకీర్తి హెచ్చెను. మాంటినీగ్రోనుల ప్రతిష్ఠ ప్రబలెను. 1623వ సం. లో సాలొమన్ పాషా యను తురుష్కప్రభువు 80,000 సైన్యముతో మాంటినీగ్రోను ధ్వంసము చేయ నడుకట్టి యిరువది దినము లఖండముగ పోరు సలిపి మాంటినీగ్రోనులను వారి ముఖ్యపట్టణమగు సెటింజికి తఱిమివేసెను. సెటింజి నాక్రమించుకొనెను. మాంటినీగ్రోనులు లోబడిరి; తురుష్కులకు కప్పము కట్టవలసిన వారైరి. కాని మాంటినీగ్రోనులు తమ దేశమందలి యుద్ధములలో గొప్ప సేనలు క్షుద్బాధచే నశించుననియు స్వల్పసైన్యాధిపతులు జయింతురనియు నిదివఱ కుండిన సిద్ధాంతమును మనసునందుంచుకొని కొంత సైన్యము సాల్బేనియా వైపునుండి మరల్చి తురుష్కులను ముట్టడించి వారిని మరల జయించిరి.

మాంటినీగ్రోనులకును ఆల్బేనియనులకును గల మతభేదము వీరి నైకమత్యహీనులను జేసి యుభయులను తురుష్కులయొక్క ప్రతాపమునకు లొంగునట్లు చేసినది. మాంటినీగ్రోనులకును తురుష్కులకును జరిగిన పోరాటముల నెన్నజొచ్చిన వేలకొలంది గలవు. పాఠకులకు విసుకు పుట్టును. తురుష్కు లొకసారి అచమెటు పాషా యాధిపత్యముక్రింద 60,000 సైన్యముతో మాంటినీగ్రోపైకి వచ్చినపుడు జరిగిన ఘోరయుద్ధములో నిరువదివేల మంది తురుష్కులు రణరంగమున చనిపోయిరి. మున్నూరు మంది మాంటినీగ్రోలుమాత్రమే నష్టమైరి. మాంటినీగ్రో విశేషించి పర్వతప్రదేశమగుటచే నెంతటి సంఖ్యగల వైరులును నచటి యుద్ధమున నశింతురు. తరువాత యిరువది సంవత్సరములలో తురుష్కులు మాంటినీగ్రోపైకి ముమ్మారు దండెత్తిపోయి యోడింపబడిరి. ఒకయుద్ధములో వేయిమంది మాంటినీగ్రోలు 20 వేల మంది గల తురుష్కసేన నిరువది సారులు పాఱద్రోలిరి. ఈ నిరంతర కలహములవలన నొక జిల్లాలో శూరులగు మాంటినీగ్రోలు 40 మంది మాత్రమే మిగిలిరి. కాని క్రైస్తవదేశము లన్నిటిలోను వీరి ప్రతాపము హెచ్చెను. 1735వ సం. లో మాంటినీగ్రో రాజగు మొదటి డానిలో మరణించినపుడతని కుమారుడగు సావాకు దక్కినది యతనికీర్తిమాత్రమే.

సావా రష్యా జర్మనులతో స్నేహము చేసికొనెను. రష్యా చక్రవర్తి యితనిని గౌరవముగ చూచెను; ఇతని దేశమునకు సాలునకు 3000 రౌబిలలను నాణెము లొసంగుచుండెను; తుర్కీతోడ కలహములలో నంతరించిన పాఠశాలల యుద్ధారణము నిమిత్తమితని దేశమునకు సాలునకు 1000 డ్యూకట్లు నిచ్చుచుండెను. సెంటు పీటర్సు బర్గులోనున్న సైనికశిక్షణాలయములో మాంటినీగ్రో బాలుర సమునైదుగురకు విద్యాశిక్షణ మొసంగుచుండెను. పిమ్మట 1766వ సం. లో సావా మరణించెను.

1782—1830

ఒకటవ పీటరు కడుసమర్థుడు, శూరుడు, పట్టుదల గలవాడు. ఈతని పరాక్రమమువలన ఆస్ట్రియా రష్యా యింగ్లండులు కూడ నితని సహాయము నపేక్షించుటకు సంశయింపబడుచుండెను. ఆతని మోటు సైనికులు నెపోలియనును గూడ నాటంకపఱుపగలిగిరి. 1788వ సం. లో ఆస్ట్రియా రష్యాలు తుర్కీపై యుద్ధము ప్రకటించినపుడు మాంటినీగ్రోవారి సహాయమును గోరెను. 1807వ సం. లో జరిగిన టిల్సిట్ సంధివలన బొకె ఫ్రెంచివారిక్రిందికి వచ్చెను. నెపోలియను మాంటినీగ్రోను లసాధ్యులనియు వారి నణచుటకు ప్రయత్నించుటకన్న వారితో మిత్రభావము గలిగియుండుట శ్రేయస్కర మనియు గ్రహించెను; తన సొంత ఖర్చుతో మాంటినీగ్రోలో బాటలను వేయించెద నని చెప్పెను. కాని మాంటినీగ్రోనులు బండ్లు రాగలిగిన బాటలలో ఫిరంగులు గూడ సులువుగ తమ వైపుకి రాగలవని గ్రహించి యీబాటల సదుపాయమును నిరాకరించిరి. తమ దేశములలో రాకపోకలకు తగిన సదుపాయములు లేమియే, తమ స్వాతంత్ర్యమును కాపాడుచున్న దనియు, ఆ ప్రకృతిరక్షణ సాధనములను మార్చుట తమకు హానికర మనియు వీరి సిద్ధాంతము. మాంటినీగ్రోను నీరీతిని తన్ను నిరసించి నందు కోపముచే నెపోలియను వారి దేశమును రూపుమాపుటకు శపథము చేసెను.

1830—1860

మొదటి పీటరు తదనంతరము సోదరి పుత్రుడను రెండవ పీటరు సింహాసనమునకు వచ్చెను. ఇతడు మహాబలిష్ఠుడు. 1820వ సం. గలిగిన యపజయము మొదలు తురుష్కులు మాంటినీగ్రో మాట తలపెట్టరయిరి. 1832వ సం. లో ఆల్బేనియా తిరిగి తురుష్కులకు స్వాధీన మాయెను. కాని తురుష్కులు మాంటినీగ్రోనుల శౌర్య పరాక్రమములను మఱువలేదు. వీరిని నయమున సాధింపవలెనను సంకల్పముతో 1856వ సం. లో మాంటినీగ్రో రాజవంశము యొక్క పారంపర్యపు హక్కును తామొప్పుకొనెద మనియు మాంటినీగ్రోకు మరికొంత దేశమును గూడ నిచ్చెద మనియు తురుష్కుల యధికారమును మాత్రము మాంటినీగ్రోను లంగీకరింపవలయుననియు తురుష్కులు మాంటినీగ్రోనులను కోరిరి. దీనిని మాంటినీగ్రోనులు నిరాకరించిరి. స్వల్పదేశమున కాశపడి సుల్తానులకు తలయొగ్గుటకే మాంటినీగ్రో మానవుడును నొప్పుకొనడాయెను. తురుష్కులు తిరిగి దండెత్తివచ్చి పూర్ణముగ నోడిపోయిరి. రెండవ పీటరు మిగుల శూరుడు; 6 అడుగుల 9 అంగుళములయెత్తు గలవాడు; దయాసహితుడు 1845వ సం. న తన దేశమున గలిగిన క్షామములో నితడు తన నగల నన్నిటి నమ్మి స్టీమరులకొలంది ధాన్యమును తెప్పించి ప్రజలకు పంచిపెట్టించెను. ఇట్టి మహానుభావుడు 1851వ సం.లో మరణించెను. ఈతనికి పిమ్మట రెండవ డానిలో రాజయ్యెను

ఇతఁడు విశేషము మతభక్తి గలవాఁడు కాఁబట్టి, నితని కాలములో రాజ్యాధికారము మతాధికారము వేఱుచేయఁబడెను. రెండవ పీటరు కాలమున శాంతముగ నుండిన తురుష్కులు తిరిగి రెండవ డానిలో కాలమున మాంటినీగ్రోపైకి వచ్చిరి. ఓమర్ పాషాను తురుష్కులు మాంటినీగ్రోపైకి పంపిరి. తుర్కీ నౌకాబలము ఆల్బేరియా రేవును ముట్టడించెను. డానిలో రష్యా ఆస్ట్రియాల సహాయమునకై రాయబారి నంపెను కాని రాయబారి తిరిగిరాక పూర్వమే 1850-వ సం. జనవరి నెల 20 వ తేది రాత్రి మాంటినీగ్రోనులు ఓమర్ పాషా సైన్యముమీఁద పడి 17 పటాలములను నాశనము చేసి 370 మంది గోరెతురుష్కుల తలలను గొనిపోయిరి. ఇంతలో ఆస్ట్రియా రష్యాలు కాన్‌స్టాంటినోపిలులో సంధి సాగింప మొదలుపెట్టెను. ఇవి యన్నియు లక్ష్యపెట్టక ఓమర్ ఆస్ట్రాగ్ వఱకు చొచ్చెను. కాని, విశేష నష్టము నొందెను. ఇంతట వర్ష కాలము వచ్చెను. నదులు దాఁటుట కలనికాకుండెను. దీనికి తోడు సుల్తాను యుద్ధము నాఁపుట కుత్తరువులిచ్చెను. ఈ యుద్ధము జరగిన మూఁడు మాసములలోను 4,500 మంది తురుష్కులు యుద్ధభూమి కర్పితులైరి. ఇంతకంటె నెక్కువమంది వికలాంగులైరి. 900 మంది ఖైదీలుగ పట్టుకొనఁబడిరి. ఈ విధముగ తురుష్కులతో వీరు పోరాడిన యుద్ధములు లెక్కకు మిక్కిలిగ నున్నవి. వాని నన్నిటిని గూర్చియు చదివినచో, నెట్టి మానవులకును మాంటినీగ్రోనులకు సాటి యోధులు లేరని తోఁచకమానదు. ఎన్ని యుద్ధములం దెన్నిసారు లపజయము నొందినను క్రౌర్యముతో, తమ వైరుల శౌర్యము నెఱింగియు నిరుత్సాహులు గాక, యుద్ధమునకు పునఃప్రయత్నములు చేయు తురుష్కుల చరిత్ర మసమాన మని కూడ తోఁచకమానదు.

నూరుల కొలంది యుద్ధములం గలిగిన యనుభవముచే సైనిక శిక్షణ మవశ్యమని తోఁచి 1858-వ సం. న డానిలో సైనిక శాసనమును నిర్మింప మొదలిడెను. ఇప్పటివఱకును మాంటినీగ్రో సైనికులకు శిక్షణము లేదు. యుద్ధము వచ్చిన దనినతోడనె మూలమూలలనుండి ప్రజలందఱు కొన్ని గంటలలో ప్రోగగుదురు. ప్రాచీనాయుధము లగు కత్తులు కటారులే వీరికిఁ గల యాయుధములు. వీనికి తోడు శత్రువులనుండి యప్పుడప్పుడు యుద్ధములలో పట్టుకొనిన యసంఖ్యాకము లగు ఫిరంగులు తుపాకులు కూడఁ గలవు. యుద్ధము ముగిసినతోడనే యెవరి పల్లెలకు వారు పోయి సేద్యము చేసికొను చుండెడివారు. డానిలో 18 మొదలు 60 సం. ల వయసు గల ప్రతిమానవుని సైనికునిఁగ చేర్చుకొనెను.

1854-వ సం. లో క్రిమియన్ యుద్ధము ప్రారంభమాయెను. మాంటినీగ్రోను తటస్థముగ నుండు మని యాస్ట్రియా రాజు బలాత్కారము చేసెను. యుద్ధధ్వని వినినతోడనే యుత్సాహితు లగు మాంటినీగ్రో ప్రజలు కలహమునకు కాలు ద్రువ్వుచుండిరి; సరిహద్దులలోని తురుష్కులను వధింపసాగిరి.

1857 వ సం. లో డానిలో ప్యారిసును సందర్శించినపుడు సుల్తానునకు నామమాత్రము తాను లోఁబడినచో దానికి ప్రతిఫలముగ కొంత దేశము నివ్వఁదలఁచెననియు, తుఱకల రేవులలో మాంటినీగ్రో పతాక ముంచునట్లు సెలవు నిచ్చెననియు చెప్పిరి. ఈ పద్ధతి నియమాదిలైనను సర్కారుక్రిందను రెండవ సారి నిరాకరించెను. దాని నిమిత్తము రెండవ డానిలో యంగీకరించెను. ఈ నిర్ణయము స్వాతంత్ర్యప్రియులును శౌర్యవంతులును నగు మాంటినీగ్రో ప్రజల కనిష్టము కలిగించెను. దేశమునం దసంతుష్టి ప్రబలెను. సామంత నాయకు లనేకులు తిరుగఁబడిరి. వారి నణఁచుటకు డానిలోకెంతో శ్రమ యయ్యెను.

ఇదంతయు నిట్లుండఁగ, సంధిని సరకుచేయక తురుష్కులు 7,000 మంది సైనికులతో హుసేన్ పాషాను ఉత్తర ప్రాంత దేశముపైకి పంపిరి. ఆస్ట్రియా రష్యాలు డానిలో మొఱకు చెవియొగ్గ నిడెను. గ్రాంట్ పత్రిక రిపోర్టరు మూఁడవ నెపోలియను మాత్రము వీరికి తోడ్పడి తన నౌకాదళమును గమనించుచుండెను. డానిలో సోదరుఁ డగు మిర్కో సైన్యము నడపెను. గ్రాహోవో యొద్ద యుద్ధము జరిగెను. మే నెల 13-వ తేదిని యుద్ధ మారంభ మాయెను. మృత్యువు వాసన్నం బైననే తురుష్కులు మాంటినీగ్రోపైకి వత్తురనినట్లు మిర్కో తురుష్క సైన్యములను తుత్తునియలు చేసెను. ఎక్కడి ఫిరంగులకడ నుండు యోధు లక్కడనే వధింపఁబడిరి. మరలిపోవుటకు వీలు లేకుండ కనుమ ద్వారమున నొక సేన కావలి యుండెను. కొన్ని వారములకు పిమ్మట యుద్ధభూమిని చూచిన యొక యాస్ట్రియ నధికారి యప్పటి కింకను 2,237 శవములు యుద్ధభూమియం దున్నట్లు చెప్పెను. 4,500 మంది మాంటినీగ్రోనులలో 400 మంది మాత్రము హతులైరి. తురుష్కుల నష్ట మింత కనినిది రెట్లు కధిక మాయెను.

1858-వ సం. లో గొప్ప రాజ్యముల రాయబారు లందఱును కాన్‌స్టాంటినోపిలులో సమకూడి మాంటినీగ్రోకును తుర్కీకిని గల సరిహద్దు వివాదము నాలోచించిరి. కాని వీరి తీర్పుమియు సఫలము కాకపోయెను. పిమ్మట జరగిన రెండు యుద్ధములలో నిది స్పష్ట మయ్యెను. 1855-వ సం. న డానిలో వ్రాసిన న్యాయశాసనము 1888-వ సం. వఱకు కమలులో నుండెను. పిమ్మట విశేష కాలము గడువకమునుపే 1860-వ సం. లో నితఁడు చంపఁబడెను.

ఒకటవ నికోలాస్ ప్రభుత్వము

1860-1896

డానిలోకు పిమ్మట నతని యన్న కుమారుఁడగు మొదటి నికోలాస్ సింహాసనమునకు వచ్చెను. ఇతఁడు కడు సమర్థుఁడు; ప్యారిస్ నగరములో విద్యాశిక్షణ మొందెను, ఫ్రెంచి భాష నతి చాకచక్యముతో మాట్లాడెడివాఁడు. ఇతనిని చూచినవారిలోనితని గొప్ప లక్షణములను కనిపెట్టనివారు లేరు. ఇతని ప్రభుత్వ మారంభమ ననే తురుష్కులతో యుద్ధము సాఁగెను. ఇందుమాత్రము తురుష్కులకే జయము కలిగెను. కాని తుదకు స్కుటరీయొద్ద సంధి జరిగెను. ఇందలికఠినమైన షరతులు మాంటినీగ్రోనులపై నిర్ణయింపఁబడెను. పదునాల్గేండ్లు గడచిన తర్వాత దేశములో క్షామము ప్రవేశించెను, కలరా వ్యాపించెను. ఈసందర్భమందు ఫ్రెంచివారు చాల సహాయము చేసిరి. దైవానుగ్రహమున నివి త్వరలో శాంతి నొందినవి.

కడచిన యుద్ధమునకు ఫలితముగ, నింతవఱ కుండిన యుద్ధపు కట్టుఁబాట్లు చాలవని గ్రహించి నికోలాసు ఫ్రాన్సులో పెక్కు తుపాకులను లాటరీలో కొనెను. మూఁడవ నెపోలియను, జారు, సర్వియా రాజగు మికెయిల్, మఱియొక సర్బ ప్రముఖుఁడును కలసి సొమ్ము పెట్టుఁబడి పెట్టిరి. సర్వియా రాజు ఫిరంగుల కర్మాగారమును నిర్మించువాని నొకనిని పంపెను. దీనిని సెటింజీలో స్థాపించిరి. ఇవి యన్నియు సమకూర్చుకొని నికోలాస్ సైనికాభివృద్ధికి ప్రారంభించెను. 1870-వ సం. లో కెప్టెన్ వ్లాహోవిక్ అనునతఁడు సైన్య శిక్షణప్రకరణము వ్రాయ మొదలిడెను. యుక్తవయసు వచ్చిన ప్రతిమనుజునకును ఒక తుపాకియు కొన్ని తోటాలును నొసంగఁబడెను. వారు తుపాకులను తమ పిల్లలకన్న నెక్కుడుగ ప్రేమించిరి. 1895-వ సం. లో రషియన్ జారు లిన పేరున బహుమతిగ 30,000 తుపాకులను పెక్కు ఫిరంగులను తోటాలు మున్నగువానిని ఆంటివరీకి పంపెను. రషియన్ సైనిక శిక్షకులు పోడ్గోరికాలో నొక సైనికోన్నత శిక్షణాలయమును స్థాపించిరి. సెటింజియొద్ద సైనికు లుండుట కొక యిండ్లవరుస కట్టఁబడెను. ఈ విధముగనే విద్యాశాఖ గూడ నేర్పడి విద్య యభివృద్ధి యయ్యెను. అప్పటికి ప్రయిమరీ విద్య ముఖ్యముగ నెంచఁబడెను. కాని యుద్ధసమయములో వీరంద ఱును కలములకు బదులు కత్తులను మార్చెడివారు.

1876-వ సం. లో మాంటినీగ్రోనులు తురుష్కులపై యుద్ధము ప్రకటించిరి, ఇందు కూడ పూర్ణముగ జయము నొందిరి. ఈ యుద్ధమునందు వీ రేడ్రియాటిక్ సముద్రతీరమున ముప్పది మైళ్ల దేశమును సంపాదించిరి. ఇది యింగ్లీషువారి సహాయమువలన వచ్చిన దని నేఁటి వఱకు ప్రతిదేశభక్తుఁడును గ్లాడ్‌స్టన్ మంత్రివర్యుని నామము స్మరించుచుండును. దేశమునందు బాటలు విస్తరిల్లుట దేశమున కపాయకర మను ప్రాచీన సిద్ధాంతమును విడిచి, నికోలాసు దేశమునందలి ముఖ్యపట్టణముల నన్నింటిని మంచి బాటలతో కలిపెను. పిమ్మట తుర్కితో నొకసారి కలహము కలిగినను, అన్ని వైపులను చుట్టుకొనియుండుటచే ఆస్ట్రియా తుర్కికన్న గొప్ప శత్రు వాయెను. రషియా చక్రవర్తి కుటుంబముతో చేసిన సంబంధములవలన మాంటినీగ్రోకు రష్యా పరమమిత్ర మాయెను.

రుమేనియా రాజ్యము

రుమేనియా యూరపుదేశ మంతటిలో బలవంత మయినది. ఇయ్యది, బాల్కను రాష్ట్రములలో చేరినది కాకుండుటచే 1912-13 లో జరిగిన బాల్కను యుద్ధమునందు జోక్యము కలుఁగఁ జేసికొనలేదు. కాని చిట్టచివరకు బల్గేరియా తక్కిన బాల్కను రాష్ట్రములతో వ్యతిరేకముగ నుండినపుడు రొమేనియా బల్గేరియాపై దండెత్తి బల్గేరియానుండి 2,85,000 మంది జనులు గల 7,609 చతురపు మైళ్ల భూమిని సంపాదింపఁగలిగెను.

ఈ దేశపు వైశాల్యము 52,700 చదురపు మైళ్లు. జనసంఖ్య 7,500,000; ఆదాయము 22,000,000 సవరనులు; ఋణము 68,000,000 సవరనులు; వ్యాపారము 41,000,000 సవరనులు; సైన్యము శాంతిసమయమునందు 98,500 మంది, యుద్ధసమయమునందు 420,000 మంది; ఇందు 56,164 టన్నుల పరిమాణము గల 34 వర్తకపుస్టీమరులును, 56,842 టన్నుల పరిమాణము గల 36 సాధారణపు ఓడలును గలవు.

రష్యా సామ్రాజ్యము

వ్యక్తులకువలె జాతులకును బాల్య కౌమార యౌవన వార్ధక్యములు సహజావస్థలు. ఇప్పటి యూరపుజాతుల స్థితిని గమనించిన నీస్థితి తెలియుచున్నది. గ్రీకు రోమక జాతులు గతించినవి. వాని స్థానములందు క్రొత్త జాతులు పుట్టి విజృంభించినవి. ఆ జాతు లిపుడు దశాభేదములందున్నవి. కొన్ని జాతులు యౌవనదశను దాఁటినవి. మరికొన్ని జాతులు యౌవనదశయందున్నవి. మరికొన్ని యౌవనదశను పొందనున్నవి. జర్మనుజాతి యౌవనదశయందున్నది. ఆ జాతియొక్క తబ్బిబ్బులకు దశయే కారణమై యుండెను. రష్యా దేశమునకు యౌవనదశ యింకను రానున్నది. ఇదియే యీ జాతి వెనుకఁబడియుండుటకు కారణమయియున్నది. రష్యాదేశ చరిత్రము 9-వ శతాబ్దముతో నారంభమైనట్లున్నను, నిశ్చయముగ 17-వ శతాబ్దమునందు పేటరు మహామహునితో నారంభమైన దని యెంచవచ్చును.

రషియాసామ్రాజ్యపు వైశాల్య మఖండము. జనసంఖ్య యతి బహుళము. తక్కిన రాష్ట్రముల చరిత్రముల రీతిని దీని చరిత్రమును వ్రాయుట యన్న గ్రంథములు నిండుటయే యగును. వైశాల్యమున బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు పిమ్మట నిదియే పెద్దది. ఈ దేశమంతయు దాదాఁపేకఖండముగ నున్నది. యూరపుఖండమునందు సగపాలును ఆసియాఖండమునందలి యుత్తరభాగమంతయు నిది యాక్రమించి యున్నది. పూర్వార్ధగోళమునందలి యుత్తరభాగము నంతటి నిది యాక్రమించియుండుటచే నిది యతిశీతలముగా నుండును. దీని తీగములు సంవత్సరములో సగముకంటె నెక్కువ కాలము ఘనీభవించియే యుండును. ఆ ప్రాంతములు పంటల కననుకూలములై కొంత కాలము వఱకు మాత్రము పచ్చికబయళ్లుగ నుపయోగపడును. ఈ సామ్రాజ్యపు వైశాల్యము 8,770,703 చతురపు మైళ్లు, జనసంఖ్య 173,359,900. ప్రజలలో నూటికి 65 గురు మాత్రమే రషియనులు, 6 గురు పోలులు; తక్కినవారిలో జ్యూలు ఆర్మీనియనులు కకేషియనులు టార్టారులు ఫిన్‌లు మంగోలియనులు మున్నగు ననేకజాతులవారు గలరు. రష్యనులు చాలమంది గ్రీకు చర్చికి సంబంధించిన క్రైస్తవులు.

ఈ యఖండమయిన విశాలదేశము, జనసంఖ్యను బట్టి చూచినచో, దాదాఁపు నిర్మానుష్యప్రదేశమువలెనె గనఁబట్టును. యూరోపు రష్యాలో, బాల్టిక్ బ్లాక్ సముద్రముల నడుమ నుండు దేశము మాత్రము ప్రజాబాహుళ్యము గలది. ఇదియే కొంతవఱకు ఫలవంతమయిన భూమియై యున్నది. 1912-వ సం. పు లెక్కలను బట్టి యింత విశాలమగు దేశములో 361,045,636 ఎకరములు మాత్రమే సాగుచేఁబడిలో నున్నవి. ఈ విధముగ పశుసంరక్షణమునకు తగిన భూమి తక్కిన ప్రదేశములలో సమృద్ధిగ నుండుటచే, 1912-వ సం. లో 48,896,000 పశువులును, 74,066,000 గొఱ్ఱెలు మేఁకలు మున్నగునవియు, 13,508,000 పందులును, 33,169,000 గుఱ్ఱములును రష్యాదేశమునం దుండినట్లు తేలినది. దీనిని బట్టి ప్రస్తుతమహాసంగ్రామములో వీరికిఁ గల యాశ్వికబలాధికత నిర్వివాదాంశము.

సైన్యము

రషియా సామ్రాజ్యములోని యాసియా భాగములలోను ఫునందలి ఫిన్లండులోను తప్ప, తక్కిన రష్యాలోని ప్రజలందఱకు సైనికశిక్షణము విధియై యున్నది. 21—43 సం. ల నడిమి వయసు గలవా రందఱును సైనికశిక్షను పొందవలసినవారే.

విద్య

ఒక్క ఫిన్లండులో తప్ప, తక్కిన రష్యాదేశమంతటిలోను ఏదో యొక భాషను చదువను వ్రాయను నేర్చినవారు నూటికి పది మందికంటె నెక్కువ లేరు.

రైలుమార్గము

1913-వ సంవత్సర మారంభమున నీదేశములో 46,839 మైళ్ల రైలుమార్గము గలదు. దీనిపై 1912-వ సంవత్సరములో ప్రయాణము చేసిన 235,179,600 మంది ప్రయాణికులవలనను, కొనిపోఁబడిన 229,283,479 టన్నుల సరకులమీఁది సుంకమువలనను 113,419,600 సవరనుల యాదాయము వచ్చెను.

వర్తకపు టోడలు

1913-వ సం. లో 790,075 టన్నుల పరిమాణము గలిగిన 716 పొగయోడలును 184,103 టన్నుల పరిమాణము గలిగిన 500 సాధారణపు టోడలును రషియన్ పతాకముతో సముద్రముపై నడచుచుండెను. పొగయోడలపై 17,157 గురును సాధారణపు టోడలపై 12,333 గురును నావికులుగ నుండిరి. సముద్రముపై వీరి నౌకాస్థితి తక్కువగ కనఁబట్టుచున్నను, దేశాంతస్థితములగు సరస్సులలోను నదులలోను నింతకు మించిన పరిమాణము గల నావలును వానికి తగినంతమంది నావికులును నుండుట కవకాశము గలదు.

ఆదాయ వ్యయములు

1914-వ సం లో 300,000,000 సవరనుల యాదాయము వచ్చెను; దేశఋణము 915,000,000 సవరనులు; 268,000,000 సవరనుల వర్తకము జరిగెను; సైనికవ్యయము 2,82,20,000 సవరనులు; నౌకావ్యయము 26,149,294 సవరనులు.

నిర్బంధ సైనికశిక్షణము

శాంతి సమయమునందు 15,00,000మంది సైనికు లుందురు; యుద్ధసమయములందు వీరికి తోడు మొదటి రెండు పంక్తులలోను మాత్రము 19,25,000మంది సైనికు లధికముగా నుందురు. అసాధారణ సమయములందు విశేష సైన్యము సమకూడుట కవకాశము కలదు.

నౌకాదళము

నౌకావిశేషము	ఇదివఱ కున్నవి	సిద్ధమగుచున్నవి
యుద్ధనౌకలు	9	7
బాటిల్ క్రూయిసర్లు	,,	4
ఆర్మర్డు క్రూయిసర్లు	6	,,
ప్రొటెక్టెడ్డు క్రూయిసర్లు	6	6
ఇతరమైన క్రూయిసర్లు	4	,,
డిస్ట్రాయర్లు	96	45
టార్పెడో బోట్లు	26	,,
సబ్మెరైనులు	29	,,
మొత్తము	176	73

నల్లసముద్రం
టర్కీ ఆసియా
కాకేసియా
సమర
ఓరెన్‌బర్గ్
కర్సన్
టీవర్
మిన్స్క్

ఇటలీ సామ్రాజ్య చరిత్రము

ఇటలీ సామ్రాజ్య ప్రాచీన చరిత్రము అత్యుత్సాహకర మయినది. ప్రస్తుతచరిత్రము క్రీ. శ. 476-వ సం. తో ప్రారంభ మగును. హరూలియను లనఁబడు జర్మనీజాతికి చేరిన ఒడోసరను నాయకుఁడీ కాలములో నిటలీపైకి దండెత్తి వచ్చి యిటలీకి రాజయ్యెను. పండ్రెండు సంవత్సరములకు పిమ్మట నీ రాజ్యము తియొడోరిక్ ది గ్రేటను అస్ట్రోగతు వంశస్థుని వశ మయ్యెను. పిమ్మట బిజాంటైన్ సేనలవలన వీరు జయింపఁబడుటచే, ఇటలీ తూర్పు చక్రవర్తుల పరిపాలనములోనికి వచ్చెను. 568-వ సం. లో లాంబార్డు లను నొక జర్మనుజాతికి చేరిన ఆల్బాయిన్ అను రాజు పో యను నది ప్రాంతముల దేశమును స్వాధీనము చేసికొని పావియాను ముఖ్యపట్టణముగ చేసికొనెను. ఈ లాంబార్డులక్రింద ఇటలీ యుత్తరభాగమును టస్కెనీ అంబ్రియాలును కొన్ని సరిహద్దు జిల్లాలును చేరియుండెను. వీరికి ముఖ్యపట్టణము రావెనా. కాని యీశాన్యప్రాంతమునందలి వారు స్వతంత్రులుగనే యుండి, 697-వ సం.లో వెనీసు ప్రజాస్వామ్యము (రిపబ్లిక్)ను స్థాపించిరి. అయినను రావెనా రోమాగ్నా ఆంకోనాలును, అడ్రియాటిక్ సముద్రతీరమునందలి నెపుల్సు రేవు పట్టణములును. [illegible] దక్షిణభాగ మంతయు వీరికి స్వా[illegible]యే యుండెను. ఎనిమిదవ శతాబ్ద మారంభమున నీ దేశముపై బిజాంతియ ప్రభుత్వమునకుఁగల యధికార మంతరించెను. ఈ సందర్భమున లాంబార్డు రాజుల తోడి కలహములలో పోపుయొక్క యధికారము క్రమక్రమాభివృద్ధి నొందెను. అస్టోల్ఫస్ రాజు నెదుర్చునిమిత్తము తనకు సహాయము కావలసియుండుటచే, మూడవ స్టైఫెన్ అను పోపు ఫ్రాంకుల రాజగు పెపిన్ అనునాయకను పరిశుద్ధుని చేసి రోమునకు గవర్నరుగ నియమించెను. దీనికి ప్రతిఫలముగ పెపిన్ రావెనా ప్రభుత్వమువారికి అయిదు రేవుల నిచ్చెను. ఈ విధముగ పోపుయొక్క యధికారము హెచ్చెను.

ఒకటవ హడ్రేయన్ అను పోపుయొక్క యాహ్వానముమీఁద ఫ్రాంకుల రాజగు చార్లిమేను లాంబార్డుల రాజగు డెసిడేరియసుతో యుద్ధము సలిపి, యతనిని 774-వ సం. న తన ముఖ్యపట్టణ మగు పావియాలో ఖయిదీగ నుంచుకొని, వాని రాజ్యమును ఫ్రాంకిష్ సామ్రాజ్యమునకు చేర్చెను. 774-వ సం. లో బెనెవెంటో రాజ్యమును దక్షిణ ఇటలీయు తప్ప, మిగిలిన యిటలీ యంతయు ఫ్రాంకుల ప్రభుత్వములో నుండెను. 800 సం.లో చార్లిమేను పాశ్చాత్య కిరీటమును ధరించెను. కార్లోవిజియన్ రాష్ట్రము భిన్న మయిపోయినపుడు, ఇటలీ ప్రత్యేకరాష్ట్ర మయి ట్యూటనిక్ దండయాత్రికుల కాటపట్టయ్యెను.

961-వ సం. లో ఆటో ది గ్రేటను నతఁడు రోము సింహాసనమునకు వచ్చి మరు సటి సం. న పవిత్ర మయిన రోమకసామ్రాజ్యమునకు చక్రవర్తి యాయెను. పిమ్మటి శతాబ్దములలో ఉత్తరఇటలీ మధ్యఇటలీలలోని జిల్లాలును పట్టణములును స్వాతంత్ర్యము చెంది, ప్రత్యేకపరిపాలకసంఘములుగను రాష్ట్రములుగను మారినవి. ఇట్టి స్థితిలో పెపిన్ వలన నీయఁబడిన దేశములలో కూడ మధ్యఇటలీలో విశేషభాగము పోపుల ప్రభుత్వములో నుండెను. ఈ దేశము పిమ్మట ననేకసమయములలో వ్యాప్తిని చెందెను. దక్షిణ ఇటలీలో చార్లిమేను కాలమునం దనేకస్వతంత్రమండలము లుండెను. తొమ్మిదవ శతాబ్దమున నీ భాగము సిసిలీతో కూడ సరాసెనులచే నాక్రమింపఁబడెను. పదునొకండవ శతాబ్దములో నిది యంతయు నార్మనులకు స్వాధీన మాయెను. పిమ్మట పెక్కుసారులు దీని రాజులు మారినను, 1282-వ సం. వఱకు నిది సిభక్తముగనే యుండెను.

ఆ సంవత్సరమునం దప్పటి ప్రభువులగు ఫ్రెంచివారి యధికారమునుండి సిసిలీ స్వాతంత్ర్యము నొంది 1435-సం. వఱకు ప్రత్యేకముగ నుండెను. అది పిమ్మట 1458 మొదలు 1504-వ సం. వఱకును కూడ స్వతంత్రముగనే యుండెను. కాని, ఆసమయమునం దిటలీ సిసిలీలు రెండును 171[illegible]-వ సం. వఱకు స్పెయినునకు [illegible]యుండెను. అప్పుడు యుట్రెక్టు సంధివలన నేపిల్సు ఆస్ట్రియా వారికిని, సిసిలీ సవాయి ప్రభువునకును చెందెను. 1720-వ సం.లో నివి రెండును తిరిగి ఆస్ట్రియాకు సంక్రమించెను ; కాని 1734-వ సం. లో ఆస్ట్రియావారోడిపోవుటచే స్పెయిను దేశములోని బోర్బన్ కుటుంబమునకు చేరెను.

ఇటలీదేశము యొక్క మధ్యకాలపు చరిత్రము గ్వెల్ఫ్సు ఘిబెల్లైన్సు అను తెగలవారికి కలిగిన కలహములతోడను మధ్యఇటలీ ఉత్తరఇటలీలయొక్క విరోధములతోడను సరిపోయినది. టస్కెనీలో గ్వెల్ఫ్సు తెగవారు ప్రజాస్వామ్యమునకై ఫ్లారెన్సు అనువాని నాయకత్వముక్రింద నొక సంఘము నేర్పఱచుకొనిరి. ఘిబెల్లైనుల పక్షమున పిజా అరెజ్జో లుండెను. వీరికిఁ గల వర్తకవ్యాపారముల పోటీ వీరిని యుద్ధములలోనికి దించెను. 1284-వ సం. లో మెలోరియాయొద్ద జరిగిన నౌకాయుద్ధములో పిజానుల నౌకలను నాశనము చేసి, 1298-వ సం. న కర్జోలాయొద్ద జరిగిన యుద్ధములో జినోవావారు సముద్రముపై తమ యధికారమును నెలకొల్పుకొనిరి.

నెపోలియను యుద్ధకాలమువఱకు ఇటలీ యంతరంగభాగముల కలహములతోడనో ఆస్ట్రియా స్పెయిను సవాయి కుటుంబముల దుర్మంత్రాంగములవలననో కలవరము చెందుచునే యుండెను. నెపోలియను కాలమునం దిటలీ పెక్కుమార్పులను చెందెను. 1815-వ సంవత్సరపు వియన్నా కాంగ్రెసు ఆక్టు ప్రకారము ఇటలీ పది ప్రత్యేకరాష్ట్రములుగ విభజింపఁబడియుండెను.

ఆస్ట్రియా-హంగేరి
రోమ్
ఇటలీ
N.GOPAUL & Co.

ఈ రాష్ట్రముల యన్నిటి యైక్యమునకై కుతూహలము గలిగి ఆయా రాజధానుల ముఖ్యపట్టణము లగు నేపిల్సు రోము లాంబార్డి మున్నగు పట్టణములలోని ప్రభుత్వములవారు తఱచుగ కుట్రలు పన్నుటతోడనో, యుద్ధములు చేయుటతోడనో కాలము వెళ్లఁబుచ్చిరి. 19వశతాబ్దము ప్రారంభమునందీ కలహములలో ముఖ్యనాయకుఁడును ఇటలీ మోక్షకారకుఁడును అయిన మహాపురుషుఁడు గ్విసెప్పీమజ్జిని 1848వ సం. పు ఫ్రెంచి కలవరములో లాంబార్డి వెనీసు మున్నగు పరగణాలవారు తిరుగఁబడి ఆస్ట్రియా సైన్యమును వెరోనా పర్యంతము పాఱఁద్రోలిరి. సార్డినియా రాజగు చార్లెసు ఆల్బర్టు ఆస్ట్రియాపై యుద్ధము ప్రకటించి మొదట జయించినను, పిమ్మట నోవరాయొద్ద 1849వ సం. న జరగిన యుద్ధములో నోడింపఁబడెను. అప్పు డాల్బర్టు లేక కుమారుఁడైన విక్టర్ ఇమాన్యుయలునకు సింహాసనము వదలివేసెను.

ఇంతలో పోపు రోమునుండి తఱిమివేయఁబడి, మాజిని గారిబాల్డిలచే ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వము స్థాపింపఁబడెను. కాని 1849వ సం. న పోపు ఫ్రెంచివారి సహాయము పడసి, వారి సంరక్షణక్రింద 1850వ సం. నుండి తన నిరంకుశాధికారము సాగింప మొదలిడెను. సిసిలీ నేపిల్సులలోని యరాజక సంఘములు కూడ నణఁచివేయఁబడినవి. కాని రహస్యపు సంఘములు మాత్రము తమ పనిని తాము చేయుచునే యుండెను. 1859వ సం. న ఆస్ట్రియావారితో ఫ్రెంచివారును సార్డినియావారును చేసిన యుద్ధమునకు పిమ్మట, ఆస్ట్రియావారు లాంబార్డిని సార్డినియా కీయవలసినవారైరి. ఆ సంవత్సరములోనే, రోమాగ్నా మోడెనా పార్మా పియాసెంజా మున్నగునవి కూడ చేర్చుకొనఁబడెను. కాని సావాయి నిస్ పరగణాలను మాత్రము ఫ్రెంచివారి కియ్యవలసివచ్చెను. దక్షిణమున సిసిలియనులు కలహించిరి. జినోవానుండి వెయ్యిమంది సైనికులతో గారిబాల్డి సహాయముగ వచ్చి సిసిలీలో నున్న బోర్బన్ ప్రభుత్వమును త్రోసివేసెను. విక్టర్ ఇమాన్యుయల్ పక్షమున గారిబాల్డి యాజ్ఞాపకుఁడుగ ప్రకటింపఁబడెను. ఆగస్టునెలలో గారిబాల్డి నేపిల్సునకు పోయి యక్కడి ప్రభుసైన్యము నోడించి రెండవ ఫ్రాంసెస్సును గెయిటాకు తఱిమివేసి 7వ సెప్టెంబరున ముఖ్యపట్టణము ప్రవేశించెను. ఇంతలో సార్డినియా కూడ నీ పోరాటములో చేరి జయమును కొనసాగించెను. అంతట గారిబాల్డి తాను జయించిన భూములను రాజభటుల కప్పఁజెప్పి కాప్రిరాకు వెళ్లెను.

విక్టరు ఇమాన్యుయల్ ఆల్ప్సు పర్వతములనుండి సముద్రపర్యంతము గల యిటలీదేశ మంతటికిని రాజుగ ప్రకటింపఁబడెను. కాని వెనీసుపరగణాయును రోమను రాష్ట్రమును నివి రెండును మాత్రము బయటనే మిగిలియుండెను. 1866వ సం. న ఆస్ట్రియావారితో ప్రష్యాకు యుద్ధము కలిగినప్పుడు జరగిన స్నేహసంధిలో వెనీసు ఇటలీకి చేరెను. 1870వ సం. లో ఫ్రాంకోజర్మను యుద్ధము పొసఁగినపుడు ఫ్రెంచివారు తమ సైన్యములను ఫ్రాన్సునకు తీసికొనిపోవువఱకును పోపును కాపాడుచునే యుండిరి. అప్పుడు ఇటాలియను సైన్యములు రోమును తీసికొనెను. 30-6-1871 లో ఇటలీ ముఖ్యపట్టణము ఫ్లోరెన్సునుండి రోమునకు మార్పఁబడెను. 1878వ సం. లో విక్టర్ ఇమాన్యుయలు చనిపోఁగా, అతని కుమారుఁడు మొదటి హంబర్టు రాజ్యమునకు వచ్చెను. 1900 సం. లో నితఁడు చంపఁబడెను. ఇతని పుత్రుఁడు మూడవ విక్టర్ ఇమాన్యుయల్ సింహాసనమునకు వచ్చెను. కొన్ని సంవత్సరములనుండి శాంతిస్థాపనార్థ మాస్ట్రియా జర్మనీలతో నిటలీకి సంధి యుండెను. అది యీ యుద్ధములో నిటలీవారిచే నిరాకరింపఁబడెను.

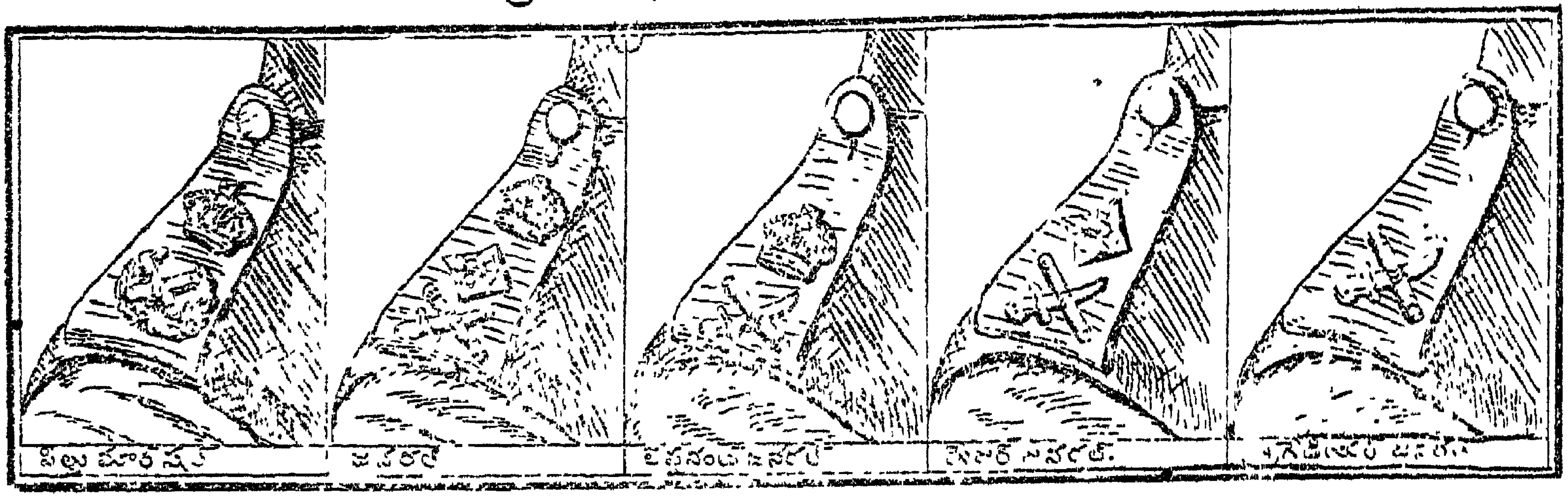
ఈ దేశముయొక్క 1914వ సం. పు లెక్కల ప్రకారము 35,000,000 మంది జనులు కలరు; 134,324,000 సవరనుల సరకులు దిగుమతి చేయఁబడెను; 86,772,000 సవరనుల సరకు లెగుమతి చేయఁబడెను; ఆదాయము 114,000,000 సవరనులు; వ్యయము 103,000,000 సవరనులు; ఋణము 593,590,398 సవరనులు; 1,430,475 టన్నుల పరిమాణము గల 637 స్టీమరులును, 237,821 టన్నుల పరిమాణము గల 523 ఓడలును గలవు; 310,000 మంది గల ప్రధానసైన్యమును 250,000 మంది గల మూలబలమును గలవు.

నౌకాబలము

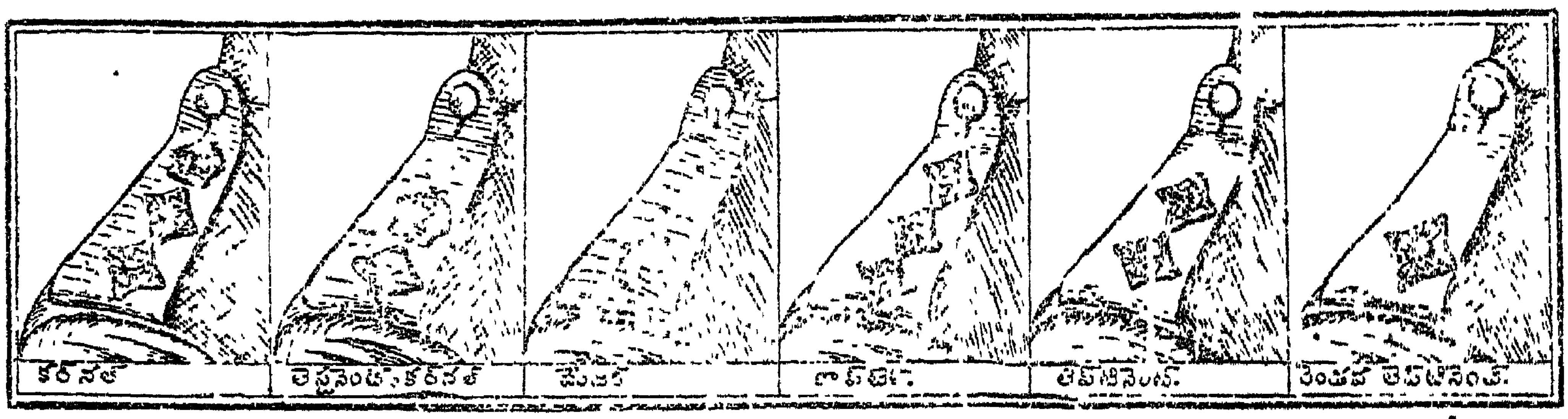
నౌకావివరణము	ప్రస్తుత మున్నవి	తయా రగుచున్నవి
యుద్ధనౌకలు	9	5
ఆర్మర్డు క్రూజర్లు	11	,,
లైట్ క్రూజర్లు	,,	3
స్కౌటులు	3	,,
డిస్ట్రాయరులు	25	10
టార్పెడోలు	76	24
సబ్మెరైనులు	12	8
మొత్తము	136	40

ఉ. ఎవ్వని బాహువిక్రమము హిందుజనాళి శిరస్సుమంబులన్
నొవ్వఁగనీక సంతతవినోదము సల్పుచునుండె ధాత్రిలో
నవ్వసుధాతలేంద్రు సకలాధిపు జార్జి యురస్స్వమాలికన్
బువ్వులు గందనీక గెలుపుం గలిగింపుము శ్రీజనార్దనా!

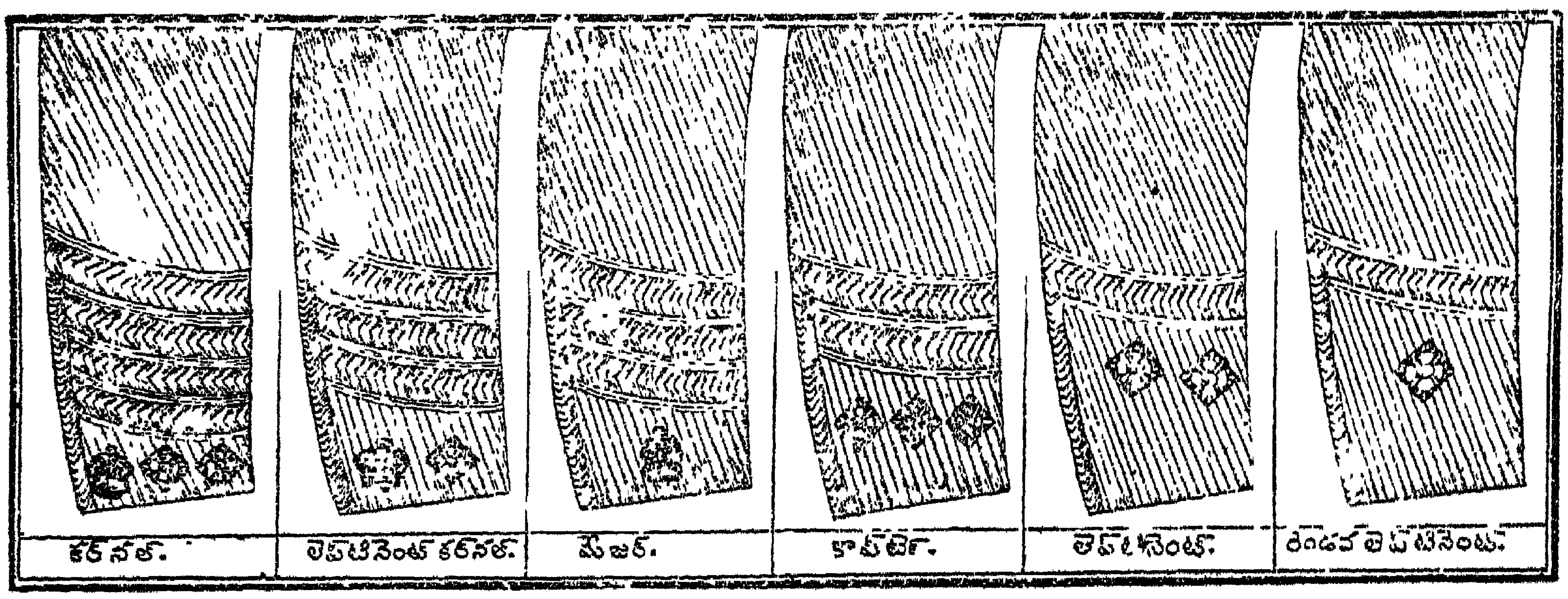
బ్రిటిషు సైన్యోద్యోగ చిహ్నములు

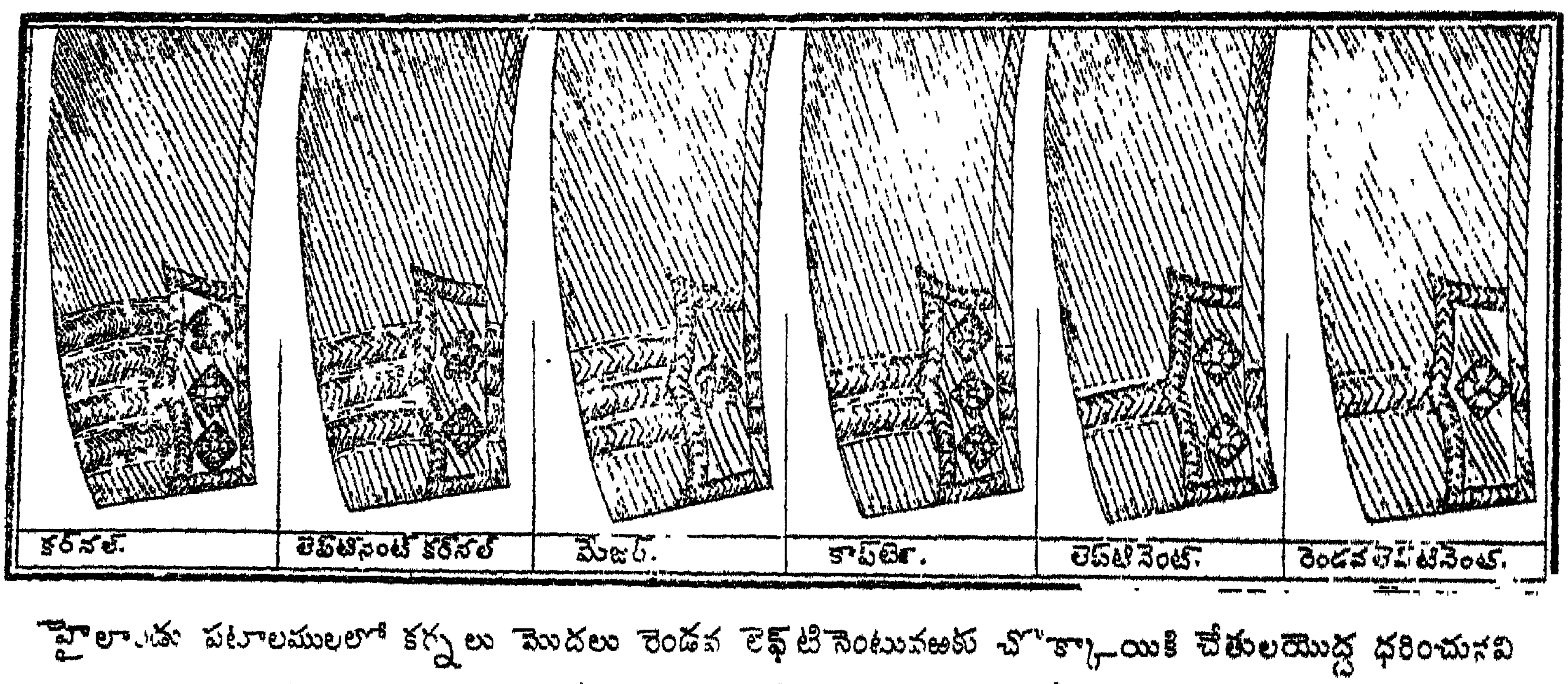
ఫీల్డుమార్షలు మొదలు బ్రిగేడియరు జనరలువఱకు భుజముమీఁద ధరించునవి

కర్నలు మొదలు రెండవ లెఫ్టినెంటువఱకు భుజముమీఁద ధరించునవి. ౧,౨లలోని నక్షత్రములు కిరీటములు లోహముతో చేయఁబ

కర్నలు మొదలు రెండవ లెఫ్టినెంటువఱకు చొక్కాయి చేతులయొద్ద ధరించునవి

హైలాండు పటాలములలో కర్నలు మొదలు రెండవ లెఫ్టినెంటువఱకు చొక్కాయికి చేతులయొద్ద ధరించునవి

౩, 4 నెంబరులలోని నక్షత్రములును, కిరీటములును జల్తారుతో చేయఁబడినవి,

THE GZAR & GZAREVITCH OF RUSSIA

రుష్యాచక్రవర్తి, యువరాజు

THE GZARINA OF RUSSIA

రుష్యాచక్రవర్తిని

THE MPRESS OF RUSSIA AS COLONEL-IN-CHIEF

THE GRAND-DUCHESS OLGA AS COLONEL-IN-CHIEF

A RUSSIAN PRIEST BLESSING THE SOLDIERS

యుద్ధమునకు వెళ్లుచున్న రష్యను సైనికులను మతాచార్యుడు ఆశీర్వదించుట

TELEPHONING TO RUSSIAN SOLDIERS

రష్యను సైనికోద్యోగియులకు టెలిఫోనులో సందేశములు పంపుట

COSSACKS CROSSING THE VISTULA ON THEIR FAVOURITE HORSES

కొస్సాకులు గుఱ్ఱములమీద నెక్కుచు విస్తులానదిని దాటుట

చిత్రపటముల వివరణము

అబ్రుజ్జి ప్రభువు:—ఇటలీ యుద్ధనౌకాంగములోని సైన్యపు అడ్మిరలు. కొన్ని ఇటాలియను యుద్ధనావలకు సేనాధిపతి. హిందూదేశమునకువచ్చి హిమాలయ పర్వతములలోని అత్యున్నత శిఖరముల కెక్కి పర్వతాన్వేషణమును చేసెను.

అశ్వసేన:—ఈసైన్యము పదాతులు కనపడకుండ వారినిదాచుటకును, వారుపరుగెత్తునప్పుడు రక్షించుటకును, పదాతులు పోరగానే శత్రుసేనలపైబడి జయమును పూర్తిగా గ్రహించుటకును, శత్రుసేనల అంతు యుద్ధమునకు ముందుగా తెలిసికొనుటకును, ఉపయోగింపబడును. ఈసైనికులకు తుపాకి, ఖడ్గము, ఈటె యుండును. ఒక్కదినమునకీ సైన్యము 30 మొదలు 50మైళ్ళు నడచును. 326 అశ్వసైనికులు, ఒక్క ఆఫీసరు కలిపి ట్రూపు అని పిలువబడును. ఇటువంటివి మూడు ట్రూపులు ఒక్క స్క్వాడ్రను. మూడు స్క్వాడ్రనులు ఒక్క లెఫ్టినెంటు కర్నలు క్రిందనుండి రెజిమెంటు యనిపించుకొనును. రెండుమూడు రెజిమెంటులు ఒక్క బ్రిగేడియరు జనరలు క్రిందనుంచబడి బ్రిగేడులని పిలువబడును. నాలుగు బ్రిగేడులు కలిసి ఒక్క డివిజను యగును. డివిజనులో 3000 మొదలు 4000 వరకు గుఱ్ఱపుగౌతులుండురు.

ఆకాశ విమానములు:—యుద్ధ ప్రారంభమున ఫ్రాన్సుకు 16 గాలియోడలు 834 ఆకాశవిమానములు, గ్రేట్బ్రిటనుకు 6 గాలియోడలు 250 విమానములు, జర్మనీకి 30 గాలియోడలు, 400 విమానములు, ఆస్ట్రియాకు 7 ఓడలు, 100 విమానములు, రుష్యాకు 10 ఓడలు, 160 విమానములు, ఇటలీకి 8 ఓడలు, 220 విమానములు, సర్వియాకు 20 విమానములు ఉండెను. ఇప్పుడన్ని దేశములవారును వీని సంఖ్య నపరిమితముగా వృద్ధిచేసి యున్నారు.

ఆలెన్బీ మేజరు జనరలు:—ఇన్నిస్‌కిలింగు అశ్వసైన్యములో చేరి మేజరుజనరలు పదవిని పొందునంత వృద్ధిలోనికి వచ్చెను. జూలూలాండ్, దక్షిణాఫ్రికా యుద్ధములలో రాణిగారి పతకమును నాలుగు గొలుసులతోను, రాజుగారి పతకమును రెండు గొలుసులతోను బడసెను. యుద్ధమునకు ముందు అశ్వసేనాధిపతిగా ఇంగ్లండునందుండెను. మాన్సు యుద్ధములో, ఇంగ్లీషువారు వెనుకకు తగ్గవలసి వచ్చినప్పుడు పదాతులు హతము కాకుండ తన యశ్వసేనతో శత్రువులను దాకి స్మిత్ డారీను జనరలుగారికి అపరిమితమయిన సహాయ మొనరించెను. సొమ్మేనది యొద్ద శత్రువులతో దలపడి, వారి నాపి తరువాత వెనుకకు తగ్గిపోయెను.

ఆల్బర్టు:—బెల్జియమురాజు. జర్మనుల బాధల ననుభవించుచున్న ప్రజలతో పాటీయనయు నానా కష్టములను గుడుచుచున్నాడు. మాలిన్సు నగరముపై జర్మనులు శతఘ్నులను కాల్చుచున్నప్పుడు సైనికోద్యోగియు లీయనను సురక్షితమైన ప్రదేశమునకు వెళ్లుమని ఎంతో ప్రతిమాలవలసివచ్చెను. సాధారణ సైనికుని యుడుపులను ధరించి ప్రాణములు పోవునను భయము లేక రణరంగమునందే యుండుచుండును. ఈయన డిసెంబరు 17,1907 వ సం.లో సింహాసన మెక్కెను. యూరపురాజులలో నింతపొడుగువాడు లేడు. యంత్రాదుల నడపువిద్యను బాగుగా నేర్చెను. రయిలింజనులను తనదేశమందు స్వయముగా నడపిన మొదటిరాజు. పూర్వము సైన్యములో కొలువుచేసెను.

తన భర్తతో పాటు రాణియు నానాకష్టములను పడుచున్నది. వీరి ముగ్గురుబిడ్డలును ఇంగ్లండులో కిర్జను ప్రభువుగారి గృహమునందుంచబడినారు. ఈమె జర్మనీలోనొక భాగమగు బవేరియాకు ప్రభువగు కారల్ థియొడోరు కుమార్తె. ఈమె బెల్జియములో దేవదూతయగురాణి యని పిలువబడుచున్నది.

ఆస్క్విత్ రైట్ ఆనరబిల్:— యార్కుషయిరు నివాసి. జీవితమునందు వృద్ధికివచ్చుటకయి స్వశక్తి తప్ప మరియెట్టిసహాయమును లేదు. లండనునగర పాఠశాలలో జదివి, బాలియలు కళాశాలలో విద్యాభ్యాసమువలన జదివి, సుప్రసిద్ధ బ్యారిష్టరయి, పార్లమెంటులో ప్రవేశించి నిరుపమానశక్తివలన ముఖ్యమంత్రి యయ్యెను. ప్రధానమంత్రిగారు ఈయుద్ధపుదినములలో జర్మని కిష్టులగారి పక్షులకును భ్రాతృడాయెను.

సైన్యవిభాగములు

ఆర్మీకోరు:—బ్రిటిషుసేనలో ఒక్కకోరు అనగా 38,000 మంది సైనికులు, 152 ఫిరంగులు. కోరు రెండు డివిజనులుగా విభజింపబడియుండును. అందశ్వసేనయు నుండును. ఫ్రెంచి ఆర్మీకోరులో 34 వేలు మొదలు 48 వేల వరకు పదాతులు, 1200 మొదలు 1800 వరకు గుఱ్ఱపుదళము, 5000 మొదలు 6000 వరకు ఫిరంగులను మాత్రమే ప్రయోగించుసైన్యము ఉండును. ఫిరంగులు 148 మొదలు 160 వరకుండును. రష్యాకోరులో 600 మంది అశ్వసైనికులు, 32,000 కాల్బలము, 4500 శతఘ్నిసేన, 152 ఫిరంగులు, ఉండును. జర్మను కోరులో 1200 గుర్రపుదళము, 30,000 పదాతులు, 6000 ఫిరంగిసేన, 160 ఫిరంగు లుండును. ఆష్ట్రియను కోరులో:---1600 గుఱ్ఱపురౌతులు 42,000 కాల్బలము, 5000 శతఘ్నిసేన, 120 ఫిరంగులు ఉండును. ఈసేనలుగాక మోటారుసైకిలు లెక్కిపోరు సైనికులు, మోటారుబండ్లమీద నుండి పోరువారు వేరుగా గలరు. బ్రిగేడు:---ఇందు పదాతులు, అశ్వసేనలు ఉండును. పదాతులు 4000 మొదలు 7000 వరకును, అశ్వసేన 1000 మొదలు 2000 వరకును ఉండును.

రెజిమెంటులో 2000 మొదలు 4000 వరకు పదాతులు. 500 మొదలు 1000 వరకు అశ్వసేనయు నుండును.

కంపెనీ యనగా 120 మంది సైనికులుండు పటాలము.

ఆర్మీమెడికలు కోరు:---యుద్ధములో దెబ్బలు తినినవారికి శస్త్రములు చేయుట, ఔషధమిచ్చుటయు ఈ యుద్యోగీయులపని. ఇంగ్లీషు సైన్యములో 5000 మంది యుద్యోగులు, పరిచారకులును గలరు. కానియీమెడికలు ఆఫీసరుల సంఖ్య మహాసంగ్రామముచే అనేకరెట్లెక్కువ పెంచబడినది.

ఆర్మీఆర్డినెన్సుకోరు:---ఇందుండువారు కమ్మరపనివాండ్రు, కంచరపనివాండ్రు, ఫిట్టరులు, వీలరులు, కాలరుమేకరులు, గుమాస్తాలు మొదలగువారును వారిపై యుద్యోగులును. వీరిపని యుద్ధభూమినుండి తిరిగివచ్చిన తుపాకులు, ఫిరంగులు వగైరాలను మరమ్మతుచేయుట, క్రొత్తతుపాకులను, ఫిరంగులను, మందుగుండు సామానులను, ఇతరయుద్ధ పరికరములను క్రమముగా మూటలుకట్టి యుద్ధభూమికి బంపుట.

ఆర్మీసర్వీస్ కోర్:--- భోజన పదార్థములను సైనికులకు బంపుట ఈ కోరుయొక్కవిధి. పనిగా గుడ్డలు కుట్టుట, గుర్రములకు నాడాలుకొట్టుట, జీనులనుకుట్టి సిద్ధముచేయుట వడ్రంగిపని వీరిది.

ఇటలీరాజు:—1869లో జన్మించెను. 1900లో జంపబడిన తనతండ్రికి ననంతరము రాజ్యాధిష్ఠాతయయ్యెను. 1896లో మాంటినీగ్రో రాకుమారి ప్రిన్సెస్ హెలీనును పెండ్లియాడెను. ఈయుద్ధమునకు జనులను పురికొల్పుచు జేసిన ప్రసంగములు వారిహృదయములు సమితముగా రమింప జేసినవి.

ఇవనోఫ్ జనరలు.—జరోస్లావును పట్టుకొనిన జర్మను సేనానాయకుడు.

ఇంగెనోల్ అడ్మిరలు వాన్:—జర్మను నౌకాసేనాధిపతి. 40 సంవత్సరములు కొలువుచేసెను. కైజరుగారికి ప్రియతముడు. జర్మను యుద్ధనౌకాబలమును వృద్ధిచేసి గ్రేట్బ్రిటను బలమగున తరువాత లోకములో రెండవదిగా జేసినవాడు.

ఎమ్డెను యుద్ధనావ

కోకోస్ కీలింగు దీవులు:—ఎమ్డెన్ యుద్ధనావ యిచ్చట సిడ్నీ క్రూయిజరుచే ముంపబడెను. 1609లో కెప్టెన్ కీలింగువలన కనుగొనబడెను. ఈ దీవులు సింహళమునుండి ఆస్ట్రేలియాకు వెళ్లు సముద్రమార్గమునం దున్నవి. ఈ లంకలు రాస్ అను స్కాచి కుటుంబము వారి హక్కు. సిడ్నీ రాస్ అనునతడు గవర్నరు. శీతోష్ణస్థితి రమణీయము. కాని తుపానులు ఘోరనష్టమును కలుగ జేయుచుండును.

ఎమ్డెనుయుద్ధనావ చైనాలో జర్మనీవారిదేశమగు కైయోఛాహార్బరునుండి ఆగస్టునెలలో తప్పించుకొని బంగాళాఖాతములోజేరెను. దీనిబరువు 3600 టన్నులు. ఇది గంటకు 24 మైళ్లు పరుగెత్తును. నాలుగు ఇంచి ఫిరంగులు12ఉండెను. చెన్నపట్టణముమీాద 15 నిమిషములు గతించిన సెప్టెంబరు నెల 22-వ తేది రాత్రి 9 గంటలకు సుమారు 25 ఫిరంగులను గాల్చెను. బర్మా ఆయిల్ కంపెనీ వారివి రెండు కిరోసినాయిలు తటాకములకు నిప్పంటించి నాశముచేసెను. హైకోర్టు ప్రాంత్యమునను, చూళలోను, హార్బరులోని స్టీమరులమీాదను గుండ్లు పడెను. 8 మంది జనులు మృతులయిరి. 30 మందికి గాయములు తగిలినవి. జనులు చెన్నపట్నమును భయముచేత విడువ మొదలిడిరి. ఎమ్డెనునుగురించి లెక్కలేనన్ని పుక్కిటిపురాణములు బయలుదేరెను. ఎమ్డెను ముచ్చటలలో దేశమంతయు మునిగిపోయెను. నవంబరు మాసములో కోకోస్‌ద్వీపమునందలి(వైర్ లెస్)తీగలేని తంత్రీ సమాచారపు కార్యాలయమును పాడుచేయుటకయి ఎమ్డెనువెళ్లగా, ఆస్ట్రేలియావారి సిడ్నీయను క్రూయిజరుచే 10నిమిషములలో నోడింపబడి,ఒడ్డునకు తరిమివేయబడి, కాల్చివేయబడెను.చాలమంది సైనికులిందు చనిపోయిరి. ఎమ్డెన్‌కెప్టెనగు ముల్లరును, ఆయనున్న జర్మను రాకొమారుడు ప్రిన్సు ఫ్రాంసిస్ జోసెఫ్ ను గాయములు తగులలేదు. ఖయిదీలుగా బట్టుకొనబడిరి. సిడ్నీ నావలో నలుగ్గురు మృతినొందిరి. 15 మందికి గాయములు తగిలినవి.

ఎమ్డెను 23 నావలను ముంచెను. అది కలిగించిన నష్టము 1 కోటి 50 లక్షల్ల రూపాయలకు తక్కువ యుండదు. మారువేషము వేసికొని, సింగపూరువద్ద జెంఛెగ్ అను రష్యను క్రూయిజరును, మాసుకెట్ అను ఫ్రెంచిటార్పెడో బోటును ముంచివేసెను. దీనిని పట్టుటకయి సముద్రముల నన్నింటిని ఫ్రెంచి, రష్యా, జపాను, ఇంగ్లీషు క్రూయిజరులు అనేకదినములు శోధించెను. బెన్మోరు, ఛిల్కాన, క్లాన్‌గ్రాంటు, క్లాన్‌మథేసన్, డిప్లొమాట్, ఇండస్, కామాగటమారు (జపాను) కిల్లిన్, కింగు లడ్, లోవట్, రిబేరియ, ట్రాబోక్, ట్రోయిలస్, టైమెరిక్ అనునావలు ముంచబడిన వానిలో ముఖ్యమయినవి. బుర్సెక్, ఎక్స్ఫర్డు, అనురెండు బొగ్గు స్టీమరులలోనిబొగ్గు సంగ్రహింపబడి అవి ముంపబడెను. కాబింగా యను స్టీమరును సెయింటు ఎగ్బర్టు అనుస్టీమరును పట్టుకొని, వానిని ముంచక, ఇదివరకు ముంచిన స్టీమరులలోని నావికులను, ప్రయాణికులను నందు కూర్చుండబెట్టి దగ్గరి రేవులకు బంపివేసెను.

ఎన్వరు పాషా:—తుర్కీదేశమునకు యుద్ధాంగ మంత్రి. జర్మనీకి ముఖ్యమిత్రుడు. ఈ యుద్ధములోని కితడే తుర్కీ నిడిచెను. అశ్వసైన్యమును నడపుటయందు మంచిప్రవీణుడు. రెండవబాల్కను యుద్ధములో ఏడ్రినోపిలును బల్గేరియనులనుండి లాగికొని తిరిగి దానిని తురుష్కుల వశము జేసెను. ఇందుకయి తురుష్క సామ్రాజ్యమునం దంతటను అభినందనములకు పాత్రుడాయెను.

ఎం. గమోలిట్టి:— ఇటలీకి విదేశాంగమంత్రి. ఈ ఇటలీ నీ యుద్ధములోనికి దించుటకు కారకు లయిన వారిలో నొక్కడు.

ఐరన్ క్రాస్:—బ్రిటిషు సైనికులకు విక్టోరియా క్రాసు ఎంత యమూల్యమయినదో జర్మనుసైనికులకు ఐరన్ క్రాసంత శ్రేష్ఠతమ మయినది. ఇది గొప్పయుద్ధము లో జయించినప్పుడు, గొప్పశత్రువును పట్టినప్పుడు,కోటలను ధైర్యముతో గాపాడినందుకు నొసంగబడు చుం

జేసెడి యంట. ఈయుద్ధములో 38,000 ఐరన్ క్రాసులను కేయిజరుగారు సైనికులకు పంచిపెట్టిరట. ఈక్రాసు ఇనుముతోఁ జేయఁబడి కొంచె వెండితో పూయఁబడి యుండును.

ఒకూమా ప్రభువు:— జపాను ముఖ్యమంత్రి. 1838 లో జన్మించెను. జపాను నింత గొప్ప సామ్రాజ్యముగా జేసిన వారిలో నొక్కఁడు. కోశాధ్యక్షుడు, విదేశాంగ మంత్రి, వ్యవసాయ మంత్రి, వర్తక వ్యాపార మంత్రి మొదలగు పనులను జేసెను. జర్మనీతో యుద్ధమునకు దిగి, కైయోఛా రాష్ట్రమును వశము జేసికొని, జర్మనీవారిని పసిఫిక్ సముద్రమునుండి తరిమివేసెను. చైనాను బలవంతపెట్టి తన కిష్టమయిన సంధిని జేసికొనెను.

ఓస్టాప్రభువు :—ఇటలీరాజుగారి పినతండ్రికొమారుఁడు. ఇటలీవారి యయిదుసేనల కీయుద్ధమందు నాయకుఁడు.

కప్పములు:—జర్మనులు పట్టుకొనిన పట్టణములలో నీక్రిందివిధముగా కప్పములనుగొనిరి. ఇది ప్రాచీనాచారముగాని ఆధునికాచారము కాదు. డబ్బులేక పోవుటచే బెల్జియనులనీవిధముగా దోఁచిరని అందఱనుచున్నారు. సొమ్ము నియ్యనియెడల పట్టణములను కాల్చి భస్మము చేసెదమనిరి.

	రూపాయలు
బ్రుసెల్సు	12,00,00,000
లీజ్ రాష్ట్రము	3,00,00,000
లీజ్ నగరము	60,00,000
లొవేన్	60,000
బ్రాబంటురాష్ట్రము	27,00,00,000
లిల్	42,00,000
ఆర్మెంటయర్సు	3,00,000
ఏమియన్సు	6,00,000
(1 లక్ష సిగరెట్లుసహా)	
లెన్సు	4,20,000
రాబే, టూర్కోనగరములు	6,00,000
టర్కాండి	6,00,000
మొత్తము.	43,27,80,000

ఘెంటు 1 లక్ష సిగరెట్లు, 2200 గాలనుల కిరోసినాయలు, 220 టన్నుల పానీయపదార్థములు, 150 టన్నుల ఓట్లు, 100 బైసికిలులు, 10 మోటారు సైకిలులు.

కందకములు:—మొట్టమొదట నివి కొలఁదిపాటి గుంటలుగా నుండెను. ఈయుద్ధములో ననేకమైళ్లవఱకును భూమిలోత్రవ్వఁబడి ఒకకందకమునుండి యింకొక కందకమునకు మార్గమేర్పఱుపబడి యుండుటయేగాక టెలిఫోనులతోను, విద్యుద్దీపములతోను, వంటకు సదుపాయములతోను, పడుకకుతగిన పీఠ్లతోను అమర్పఁబడి యున్నవి. చాలకందకములు సిమెంటుతో కట్టబడి సిద్ధము చేయబడినట్టివి. ఈకందకముల యుద్ధము దీర్ఘకాలము పట్టును. కందకములలోని శత్రువుల నోడించిగాని వారినిదాఁటి పోవుటకు ఎటువంటివారికిని వీలులేదు.

క్రప్ నిర్మాణము:—యుద్ధపరికరములను నిర్మించుటయందింతకంటె పెద్దకర్మాగారము భూలోకములో మఱెచ్చటనులేదు. జర్మనీదేశములో వెస్టుఫేలియా రాష్ట్రములోని ఎస్సెన్ అనుపట్టణమునందిది గలదు. మొట్టమొదట నొక పయిసయినను లేని పీటర్ ఫ్రెడరిక్ క్రప్ అనువానివలన స్థాపింపబడెను. ఈతనికుమారుఁడు అతుకులు లేనిరయిలు చక్రములను జేయుపద్ధతిని కనుఁగొని దానివలన ననేకలక్ష లార్జించెను. ఆసొమ్మంతయు నీకర్మాగారములో ఫిరంగులు చేయుపనికయి వినియోగింపబడెను. మూఁడుతరములవారిబుద్ధిబలమును, పరిశ్రమయు నీకర్మాగారము నింతమహోన్నతస్థితికి దీసికొని వచ్చినవి. 1870లో ఫ్రెంచివారిపై పూర్ణజయమునుగొనినవి వీరిఫిరంగులే!! ఈ కర్మాగారము ప్రజలసైనిక నావిక భాండార మని పిలువఁబడుచున్నది. ఈక్రప్పు నిర్మాణములో ననేక కర్మాగారములు నొక్కొత్తమునిరాఁడు గలవు. ఒకకర్మాగారమునుండి యింకొకకర్మాగారము

నకు సామానును తీసికొని వెళ్లుటకు 30 మైళ్లపొడుగున రయిలు ఆవరణములోపల కలదు. ఇందు సిద్ధముచేయబడిన సామానును బాహ్యప్రపంచమునకు తీసికొని వెళ్లుటకయి ప్రత్యేకముగా సిగ్నాపబంసములు 40 మైళ్ల పొడవున కర్మాగారములచుట్టును గలవు. యుద్ధమునకుపూర్వము 40,000 పనివాండ్రును, 4000మంది యుద్యోగులును నిచ్చట పని జేయుచుండిరి. ఇప్పుడు 1,50,000 మంది పనివాండ్రు దూరము పాఱు ఫిరంగులనుమాత్రమే (అన్ని పనులనువదలి) చేయుచున్నారంట. ఇవిగాక జర్మనీలోని వీరి సొంతబొగ్గుగనులను త్రవ్వి కర్మాగారములకు పంపుటకయి 10,000 మంది క్రప్పువారి కూలివాండ్రుగలరు. ఆసెన్, గులసనులలో వీరికి గల రోలింగుమిల్లులలోను, రైన్‌హాసెన్, డూస్‌బర్గు, న్యూవిడ్, ఎంగరు గ్రామములలో వీరికున్న బ్లాస్టుఫర్నేసులలోను 15,000 మంది కూలివాండ్రు పనిచేయుచుందురు. కీలునగరములో వీరికున్న నౌకానిర్మాణ కర్మాగారమునందు 7000 మంది పనిచేయుచున్నారు. స్పెయినులో వీరు కొనిన యినుపగనులలో 5000 మంది త్రవ్వుచున్నారు. ఈవంశములో నాలుగవవాఁడగు ఫ్రా క్రప్ గారే నీనికన్నింటికిని ప్రొప్రయిటరు.

క్లుక్, జనరలువాన్:— 68 సంవత్సరముల వయస్సు. ప్యారిసును పట్టుకొనుటకయి ఈయుద్ధములో కెయిజరుగారివలన ఉత్తరఫ్రాంసునుండి 2 లక్షల సైన్యముతోఁ బంపఁబడెను. ప్యారిసువఱకు పోఁగలిగినను మార్నేవద్ద మిత్రమండలివారిచే నోడింపఁబడి తఱిమివేయఁబడెను. అందుచే కెయిజరుగారియనుగ్రహమును గోలుపోయెనఁట.

కానేవ జనరలు:—ఇటలీకి సర్వసేనాధిపతి 'ఇటలీ కిచనరని' పిలువబడుచున్నాఁడు. బుద్ధిశాలి, కీర్తి నొందిన సేనాని.

కిచెనరు ప్రభువు:—ఇప్పటి యుద్ధాంగమంత్రి. ఇండియా కేడుసంవత్సరములు సర్వసేనాధిపతిగా నుండెను. యుద్ధమునకు పూర్వము ఈజిప్టులో కాన్సల్ జనరలుగా నుండెను. ఈయన గెలిచిన 40 సంవత్సరములనుండియు పోరాడని బ్రిటిషువారియుద్ధము లేదు. లెఫ్టినెంటు పదవినుండి స్వశక్తివలన నిప్పుడనుభవించుచున్న మహోన్నతపదవిని బడసెను. బోయరుయుద్ధమును సాంతముగాజయించి సంధిజేసెనీయన. అప్పుడు పార్లమెంటువారు 7 లక్షల 50 రూపాయలు బహుమతిగానిచ్చిరి. మొట్టమొదటనుండియు జర్మనీతోఁ బోరుటకయి అనేకలక్షలసైన్యము గావలయునని గుర్తెఱిఁగి 11 మాసములలో 20 లక్షల సైన్యమును సిద్ధముచేసి రణభూమి కంపెను. ఈయనకార్యనిర్వాహణశక్తి అపారము. ఈయుద్ధములో బ్రిటిషువిజయభారము కిచనరుగారి భుజములపై గలదు. ఈయన కున్న దేశీయ, విదేశీయ బిరుదములకు లెక్క లేదు. వయస్సు 65 సంవత్సరములు.

క్విక్ ఫైరింగ్ ఏరొగన్:—ఫ్రెంచి ఏకపక్ష ద్విపక్ష విమానములలో నీఫిరంగులు తీసికొనిపోబడుచున్నవి. నేలమీఁదనుండు శత్రుసేనలను, ఆకాశమున నెగురు శత్రువిమానములను వీనితో గాల్చెదరు.

కీలుకాలువ:—బాల్టికు సముద్రతీరముననున్న కీలుహార్బరు మొదలుకొని హాంబర్గు నగరము వఱకును త్రవ్వబడినది. ఇటీవల డ్రెడ్నాటు యుద్ధనావలు సయితము నడచుటకును,లంగరువేసికొనుటకును, రెండింతలు విశాలము చేయబడి కెయిజరుగారి వలన 14-వ జూన్ 1914న తెరువబడెను. పొడుగు 60 మైళ్లు, లోతు 360 అడుగులు, వెడల్పు పైభాగమున 334 అడుగులు. కాలువలోపలి భాగమున వెడల్పు 147 అడుగులు. కాలువకు మొదటను కడపటను నున్న లాకులపొడుగు 1082 అడుగులు, వెడల్పు 147 అడుగులు, లోతు 45 అడుగులు. 60 మైళ్ల పొడుగునను కాలువ విద్యుచ్ఛక్తితో రాత్రివేళ వెలిగింపబడుచున్నది. బాల్టికుసముద్రమునుండి యుత్తర సముద్రమునకు జర్మనీ తనయుద్ధనావ లన్నింటిని నిప్పుడు పదునారు గంటలలో బంపగలదు. విపత్కాలమున నే యపాయము లేకుండ యుద్ధనావ లన్నింటిని ఈ కాలువలో పెట్టుకొని కాపాడుకొన వచ్చును.

కీస్, కమడోర్:—ఇప్పుడు సబ్మెరయిను నావల కథపతిగా నున్నాడు. చైనా, దక్షిణాఫ్రికా, తూర్పు ఆఫ్రికాలలో యుద్ధమును చేసెను. పైకి వచ్చుచున్న నౌకాసేనాధిపతులలో నొక్కడు. హెలీగోలాండు బైటు యుద్ధములో మొదటివాడు.

కైయిజరుగారి పుత్రులు:—ఆరుగు రున్నారు. యుద్ధభూమియం దున్నవారు (1) యువరాజు (2) ప్రిన్సు ఈటెల్ ఫ్రెడరిక్ (కర్నలు) (3) ప్రిన్సుఆస్కార్ (5-వ లైఫుగార్డ్సుపటాలము) (4) ప్రిన్సు అడల్బర్ట్ అను నాలుగవ వాడొక యుద్ధనావలో దెబ్బతిని మృతినొందెనని వదంతిగలదు. ప్రిన్సుజోభిం అను కడపటివాడుఒకపర్యాయము ఫ్రెంచివారిచేతిలో పడకుండ ఆకాశవిమానమెక్కి పారిపోయెను. ఐదవవా డెచ్చట నున్నాడో తెలియదు.

కోసక్కులు:—రష్యాసామ్రాజ్యమునందు దక్షిణరాష్ట్రముల సరిహద్దులలో నుండువారు. వారు లోకములోని అశ్వసైనికులలో సుప్రసిద్ధులు. ఈ సేన మొత్తము 1,80,000. వారికున్న అశ్వములు 1,70,000. ఫిరంగులు 240. ప్రభుత్వము వారిచ్చిన జమీనుల ననుభవించుచు వీరు సైనికసేవ చేయుచుందురు.

గంగాసింగునేగి:—గార్వాలు పటాలములలో సైనికుడు. జర్మను కందకములలో జొరబడి అనేకమందిని తా ననేకగాయములు తినినను జంపెను. అందు కయి శ్రీరాజచక్రవర్తిగారు విక్టోరియా క్రాసును స్వహస్తములతో నీతని వక్షస్థలమునకు రణరంగమున గ్రుచ్చిరి.

గ్లాడ్‌స్టన్ ప్రభువు:—మహామంత్రి గ్లాడ్‌స్టన్ గారి పుత్రుడు. ఇంగ్లండుకు స్వదేశాంగ మంత్రిగానుండి దక్షిణాఫ్రికాకు గవర్నరు జనరలుగా వెళ్లెను. వీరి యుద్యోగ కాలమప్పుడే నిరపరాధనిరోధకమును గాంధిగారుప్రారంభించుటయు, తరువాత వ్యవహారము పరిష్కారమగుటయు దటస్థించెను. వీరి యుద్యోగ కాలమయినందున నిప్పు డింగ్లండుకు తిరిగి వచ్చినారు.

గూర్ఖాలు:—నేపాలుదేశమునుండివచ్చు పర్వతసైనికులు. వారి సాహసము సుప్రసిద్ధము. వారి ఖడ్గము లగు కుక్రీలతో నొకమనుజుని రెండుగా శీఘ్రకాలములో నరకగలరు. వారి తుపాకిగురి అమోఘము. వీరి పటాలములు 10 గలవు. ఈపటాలములో వీరి మొత్తపుసంఖ్య 20,000. వీరందరును యుద్ధమునకు వెళ్లిరి. హిందూదేశమును ఇంగ్లీషువారికి 1814 మొదలు జయించి పెట్టుటలో వీరు చేసిన యుపకారము మెండు.

గ్రే, సర్ ఎడ్వర్డ్:—పది సంవత్సరములనుండి బ్రిటిషు విదేశాంగమంత్రి. ఈయుద్ధము జరుగకుండ నెన్నో ప్రయత్నములను త్రికరణశుద్ధితో చేసెను. కాని ఫలము లేకపోయెను. నైట్ఆఫ్‌ది గార్టర్ అను సాధారణముగా నెంతగొప్పవారికయిన నొసంగబడని బిరుదీయన కీయబడెను. జర్మనులు యుద్ధమునకు పూర్వమును, తరువాతను జేయుచున్న దురాగతముల విషయమై కొన్ని పుస్తకములను వ్రాసి పార్లమెంటువారి యెదుటను, నాగరికలోకము యెదుటనుబెట్టి వారిని పరిహాస పాత్రులనుగా జేసెను.

చర్చిలు విన్‌స్టన్:—యుద్ధనావాంగ మంత్రిగా నుండెను. సైన్యములో గొన్నిసంవత్సరములు కొలువుచేసి, సాహసవంతుడను కీర్తి నార్జించి, పార్లమెంటు మెంబరయి, సహాయకార్యదర్శిగా నుద్యోగములను జేసి చివరకు గొప్పమంత్రి యయ్యెను. ఈయన మేధాశక్తి నిరుపమానమైనది. లోకసంచారి యగుటచే నీసంబంధమున గొన్నిగ్రంథములను వ్రాసెను. తన తండ్రి లార్డు రాండోల్ఫు చర్చిలుగారి చారిత్రమును మూడు గ్రంథములుగా రచించెను. ఇంతకును నలుబది సంవత్సరములు 1914 నవంబరు 30-వ తేదిన నిండినవి. ముఖ్యమంత్రి కాగల సూచనలన్నియు గలవు.

జగో; హార్‌వాన్:—50 సంవత్సరములవయస్సు. జర్మను విదేశాంగమంత్రి. రాచకార్యములను నడపుటయందు ప్రవీణుడు. ఇంగ్లండునెడ యుద్ధారంభము వఱకును అనురాగమున్నట్లు నటించెను. రోములో జర్మనురాయబారిగా కూడ నుండెను.

జాక్సను అడ్మిరలు:— మధ్యధరా సముద్రములోనున్న బ్రిటిషు యుద్ధనౌకల కధిపతి. ఇప్పుడు నౌకా యుద్ధాంగ మంత్రికి సహాయుడుగా నున్నాడు.

జినోవా ప్రభువు:— ఇటాలియను యుద్ధనావలు కొన్నింటికి అడ్మిరలు. 1854లో జన్మించెను. ప్రిన్సు ఫర్డినాండు మృతినొందిన పిమ్మట రెండవ జినోవా ప్రభువయ్యెను.

జెల్లికో అడ్మిరలు:— ఇప్పుడు సముద్రముమీద నున్న బ్రిటిషు యుద్ధనావల కన్నింటికి అధిపతి. 1872 లో నౌకా సేనలో బ్రవేశించెను. ఈజిప్టియను యుద్ధములోను, బాక్సరు యుద్ధములోను సముద్రముమీదను నేలమీదను బోరెను. చైనా బాక్సరుల తుపాకి గుండొకటి ఈయనయూపిరితిత్తులలో బ్రవేశించినను బ్రతుకగలిగెను. కంట్రోలర్ ఆఫ్ నేవి, డైరక్టర్ ఆఫ్ నేవల్ ఆర్డినెన్సు, మొదలగు నుద్యోగములను జేసెను. 1912 మొదలు రెండవ "సముద్రప్రభువు" గానున్నాడు. ఈయుద్ధము మొదలు కాగానే సర్వసేనాధిపత్య మొసంగబడెను. ఫిరంగులను సరిగా గురికి కొట్టుటలో స్వయముగా నతిప్రసిద్ధుడేగాక అందరు నావికసైనికులను ప్రవీణులనుగా జేయగలిగెను.

జోఫ్రే జనరలు:— ఫ్రెంచి సర్వసేనాధిపతి. రెండవ లెఫ్టినెంటుగా సేనలో బ్రవేశించి, ప్యారిసు ముట్టడిలో 1870 లో బోరాడెను. టింబక్టూ పట్టణమును బట్టుకొనినవారిలోను, ఇండూచైనాలో బోరిన వారిలోను నొక్కడు. మెడగాస్కరుకు మూడుసంవత్సరములు గవర్నరుగానుండి ఆద్వీపపుసంరక్షణములను వృద్ధిచేసెను. క్రింది వారిని పనిని జేయించుట యందు కఠినుడే యని చెప్పవచ్చును. ఫ్రెంచివిన్యాసములలో నయిదుగురు జనరలులు క్రమముగా బనిచేయలేదని యుద్యోగమునుండి తొలగించెను. గణితశాస్త్రమునందు గొప్పప్రావీణ్యము గలదు. ఇతనిసంకల్పము లమోఘములు. మనోదార్ఢ్యము ఉక్కువంటిది. తొందరపడడు. నెమ్మదిగా తనసంకల్పముల నీడేర్చును. ఫ్రెంచిసేనకాతని యందు పితృవాత్సల్యమున్నది. సముద్రములో దూకు మనినను దూకుదురు. జర్మనులను నెమ్మది నెమ్మదిగా ముట్టడించుచు, కాలము తనపక్షమున నుండుటచేత నోడింపగలనను ధైర్యమును గలిగియున్నాడు.

టార్పెడో:— ఉక్కుతో చేయబడిన ఆయుధము. 300 రతుల తుపాకిప్రత్తినిను, మరియితరప్రేలు పదార్థములను పొదుగిబడును. ఈటార్పెడో 28 హండ్రెడ్ వెయిట్ల బరువును 24 అడుగుల పొడుగును గలిగియుండునుగాన నది యొక పెద్ద యింజననియే చెప్పనగును. ఇవి పెద్దపెద్ద యుద్ధనావలందును, డిస్ట్రాయరులు క్రూయిజరులు, టార్పెడోబోటులు, సబ్మెరీనుల యందును నుండు టార్పెడో గొట్టములనుండి ప్రయోగింపబడుచుండును. 800 గజములు మొదలు 7000 గజములవఱ కివి పోగలవు. 7000 గజములు (సుమారు నాలుగు మయిళ్ళు) పోవుటకు 4 నిమిషములు పట్టును. ప్రయోగింపబడిన నావనుతగులగానే టార్పెడోయొక్క ముక్కు చిటికెలోపలనున్న ప్రత్తికి నిప్పంటించి పిడుగువలె ప్రేలునట్లు చేయును. ఆదెబ్బకు నావ బ్రద్దలగును.

టిర్ అడ్మిరల్ వాన్:— జర్మనుయుద్ధనౌకాంగ మంత్రి. గతించిన 25 సం. ల నుండియు పెక్కువందల కోట్ల రూపాయలను వ్యయము జేయించి జర్మను నావికాదళమును ఇంగ్లీషువారి దళము తప్ప లోకమునం దద్వితీయముగా జేసెను. సబ్మెరీనులు చేయుచున్న దుష్కృత్యములను ప్రేరేపించుచున్న దీయనయె.

టిర్విట్ కెప్టెన్:— హెలిగోలాండు బైటు యుద్ధములో జర్మనునావలను ముంచిన ఆంగ్లనౌకాధిపతులలో నీయన యొక్కడు.

ట్రీష్కీ:— 19 వ శతాబ్దములో జర్మనుదేశచరిత్రము అనునొక సుప్రసిద్ధగ్రంథమును వ్రాసి వన్నెకెక్కెను. ఈయనవ్రాతలు జర్మనులలో దేశభక్తి సమితముగా బురికొల్పినవి. 1834 లో బుట్టెను. ఇతడు 1896 లో మృతినొందెను.

డెల్కాసి. ఎం:— ఫ్రాన్సునకు యుద్ధాంగమంత్రిగను, అధినివేశ మంత్రిగను నుండెను. 1905న రాజీనామా నొసంగెను. యుద్ధారంభమున విదేశాంగమంత్రిగా నెన్నుకొనఁబడియెను ఈతఁడెసిన జర్మను ప్రభుత్వమునాఁకి బహుకంటకము. ఫాషోడా సంబంధమున ఇంగ్లీషు వారికిని ఫ్రెంచివారికిని గొప్పతగవును పరిష్కరించి ఆంగ్లో-ఫ్రెంచిమైత్రికి కారకుఁడయ్యెను.

జైనమైటు బాంబు:—ఒక్కబాంబు 90 రతులుండును. శత్రుసేనల బరిమార్చుటకు, కర్మాగారముల గూల్చుటకు, వంతెనల ధ్వంసము చేయుటకు, నగరములను నాశము జేయుటకు నిది యుపయోగింప బడును. వైమానికులకు మూఁడుముప్పులు గలవు. (1) అకస్మాత్తుగా వారివిమానము నిర్మాణలోపమువలన గూలుట. (2) శత్రుఫిరంగులు తగిలి నాశనమగుట (3) విమానములోనున్న తుపాకిమందే ప్రేలి విమానము భస్మమగుట. కాని యీ యుద్ధమందు వైమానికులు చేయుచున్న సాహసకార్యములు వర్ణనాతీతములు.

నికోలస్. గ్రాండ్ డ్యూక్:—రష్యా సర్వసేనాని రుష్యాచక్రవర్తిగారికి జ్ఞాతి. అశ్వసైన్యాధిపతులలో గొప్పప్రఖ్యాతి గలదు. వ్యూహములరుపన్నుటయందద్వితీయుడు. ఇదివఱకు పెక్కు గొప్పసైనికోద్యోగములను జేసెను. ఈయుద్ధములో మిత్రమండలివారి ఆశలన్నియు ఈయనమీఁదఁ గలవు. వయస్సు 58 సంవత్సరములు

నీష్కి:- జర్మనీలో బుట్టినవారిలో నతిసాహసికుఁడయిన వ్రాతగాఁడు. ఆధునిక జర్మను విజ్ఞానము లోకమంతటను ప్రసరింపవలయునను సిగ్గుమాలిన తలంపులకును, ప్రయత్నములకును ఈతని వ్రాతలే మూలాధారములు. 1844 లో జన్మించెను. బాన్ విశ్వవిద్యాలయమునందుపాధ్యాయుఁడుగా నుండెను. పుట్టినప్పటి నుండియు నేదో యొకశరీరబాధతో తీసికొనుచుండెడివాఁడు. 1900 వ సం.లో నొక ఉన్మత్తవైద్యాలయమునందు కీర్తిశేషుఁడాయెను.

నౌకాఫిరంగులు:—16 ఇంచి ఫిరంగులు 22 మైళ్ళు, 15 ఇంచి ఫిరంగులు 15 మొదలు 21 మైళ్ళు 13. 5 ఫిరంగులు 12 మైళ్ళు, 12 ఇంచివి 10 మైళ్ళు, 11 ఇంచివి 10 మైళ్ళు, 9.4 ఫిరంగులు 9 మైళ్ళు, 9.2 ఫిరంగులు 9 మైళ్ళు 8.2 ఇంచివి 8 మైళ్ళు, 7.5 ఇంచివి 7 మైళ్ళు 6 ఇంచివి 6 మైళ్ళు దూరమును పోవును.

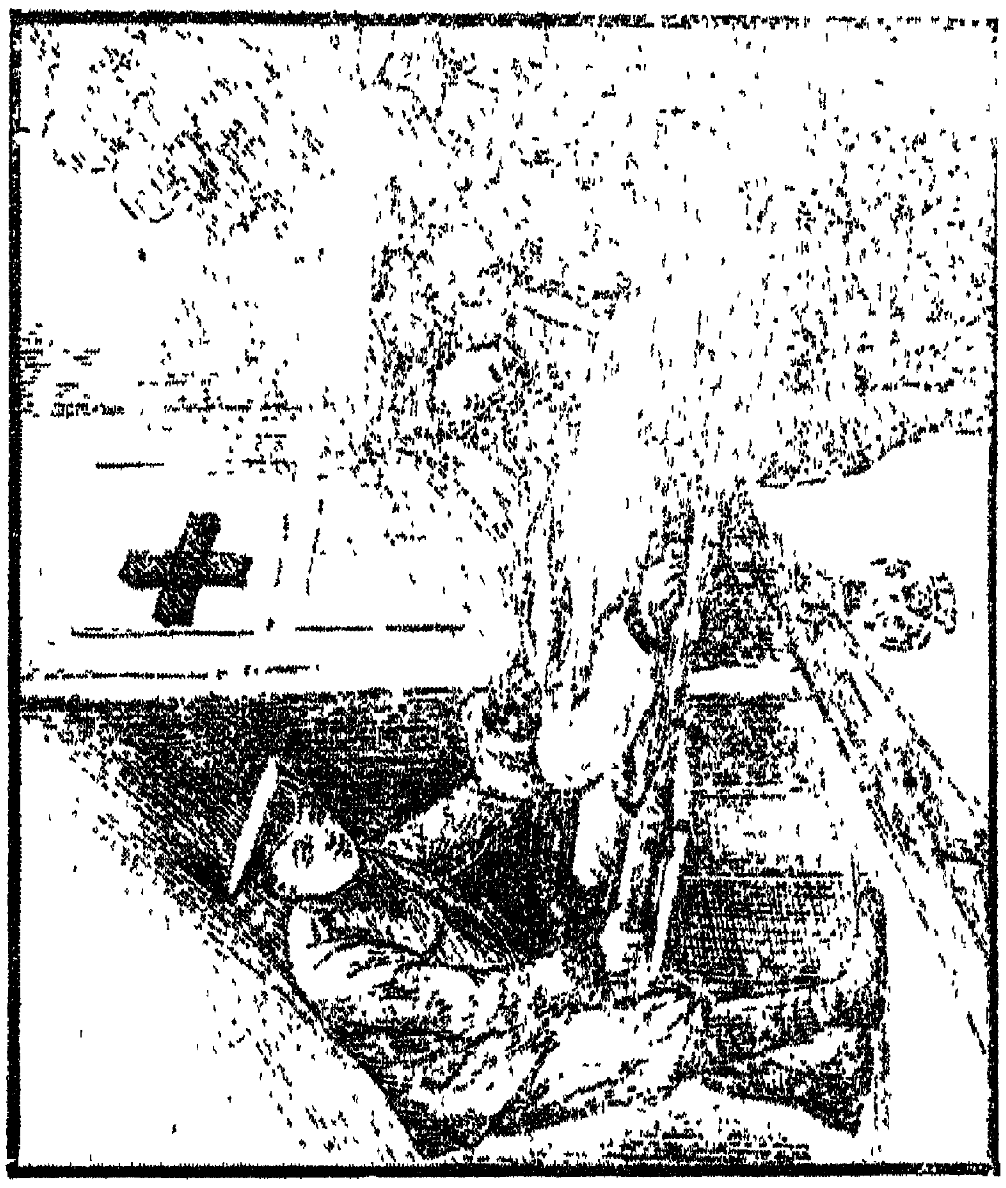
నౌకాసేనాధికార పదవులు:—మొదటివానిని 'అడ్మిరల్ ఆఫ్ ది ఫ్లీట్' అని పిలిచెదరు. రెండవవాఁడు అడ్మిరల్ అతనిక్రిందివాఁడు వైస్ అడ్మిరల్. ఇంతకు తక్కువదర్జా రేర్ అడ్మిరల్, దీనితరువాతిది కమ్మొడోర్, పిమ్మట కెప్టెన్, కమాండర్, లెఫ్టినెంటు, సబ్ లెఫ్టినెంటు, అను సధికారపు పదవులు గలవు.

ఫ్రెంచి జనరలు:—మార్నె యుద్ధమునకుముందు మూడవ ఆర్మీకోరుకు సైన్యాధిపతిగా నియమింపబడెను. ఇచ్చట తనసాహస కార్యములవలన సర్ జాన్ ఫ్రెంచి గారు వ్రాసినట్లు మంచి శక్తివంతుడని ప్రకటింపగలిగెను

ప్రతాపసింగు; మహారాజాసర్:—ఇడారుమహారాజు. యోధపురమునకు రాజప్రతినిధిగా నుండెను. చైనా యుద్ధమునందును, తైరాదండయాత్రయందును మరి యితర యుద్ధములలోను బోరెను రాజపుత్రసింహము. 70 ఏండ్లు నిండినను జర్మనీమీఁద పోరుట తనవిధి యని, యనేక కష్టములను గుడుచుచు పశ్చిమ రణరంగమునందున్నారు.

పింఛనులు:—చచ్చిపోయిన, లేక రోగమువలన గాని దెబ్బలవలనగాని మృతినొందిన నావికుల లేక సైనికుల భార్యలకు వారము 1-కి రూ. 5-10-0 లు, వారి మొదటి బిడ్డకు వారము 1-కి రూ 3-12-0 తరువాతనున్న బిడ్డలకు తల 1-కి రూ 1-14-0. లు పింఛనుగా నొసంగబడును. మరీ దారిద్ర్యపు స్థితిలోనున్నచో వృద్ధాప్య వేతన కమిటీవారు సిఫారసు చేసినచో భార్యకు వారము 1-కి రూ 9-6-0 ల వరకు పింఛ నొసంగవచ్చును. ఈపె తిరిగి వేరొకనిని పెండ్లి చేసికొనినచో

CARRIED INTO THE OPERATION ROOM

సైనికుడు శస్త్రాలయములోనికి గొంపోబడుట

GIVING HIM MEDECINE

ఔషధమొసంగబడుట

A WOUNDED SOLDIER CARRIED FROM THE FIELD

గాయపడిన సైనికుడు రణరంగమునుండి 'రెడ్ క్రాస్' వారివలన మంచముపై తీసికొనిపోబడుట

TAKING HIM TO HIS BED ROOM

పడకవద్దకు రోగిని తీసికొనిపోబడుట

NURSING THE INDIANS IN ENGLAND

స్వస్థత నొందుచున్న భారతీయులకు పరిచర్యలు జేయుచున్న ఇంగ్లీషు దాయిలు

THE KING EXAMINING A WOUNDED INDIAN'S HAND

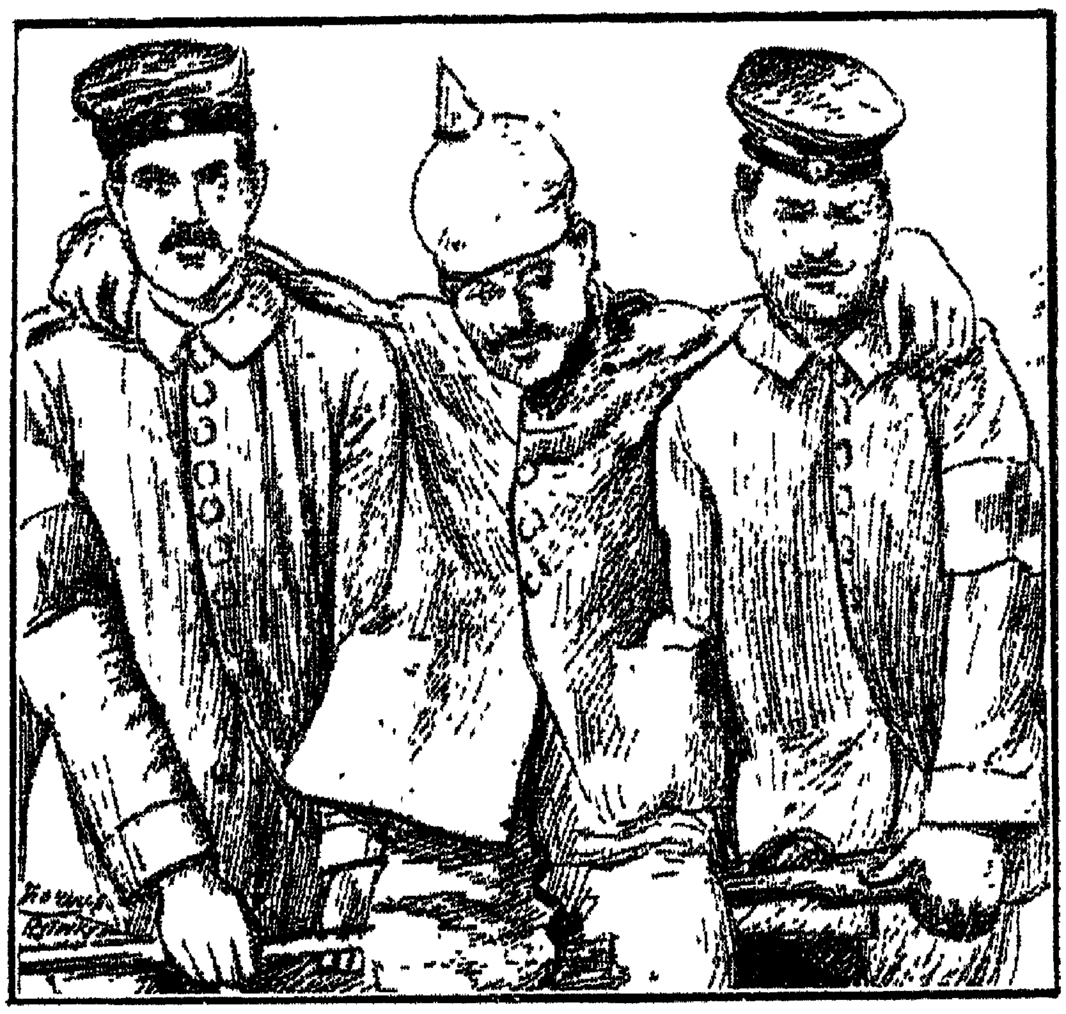
ఒక గాయపడిన సైనికుని [illegible] రాజుగారు పరీక్షించుట

THE QUEEN CHATING WITH THE INDIANS

రాణిగారు రోగులగు హైందవసైనికులతో [illegible]

GERMAN PRISONERS PAYING RESPECTS TO THEIR MAJESTIES

జర్మను ఖయిదీలు వైద్యశాలలో రాజదంపతులను దర్శింపుటకయి వచ్చుట

THEIR MAJESTIES' DEPARTURE

(శ్రీ రాజదంపతులు ప్రయాణమగుట)

THE INTERIOR OF LADY HARDINGE HOSPITAL IN BOMBAY

బొంబాయిలేడీ హార్డింజి ఆసుపత్రిలో పడకలున్న భాగము. రణరంగమునుండి వచ్చిన రోగుల కిచట చికిత్సచేయబడుచున్నది

N

OPPORTUNE HELP

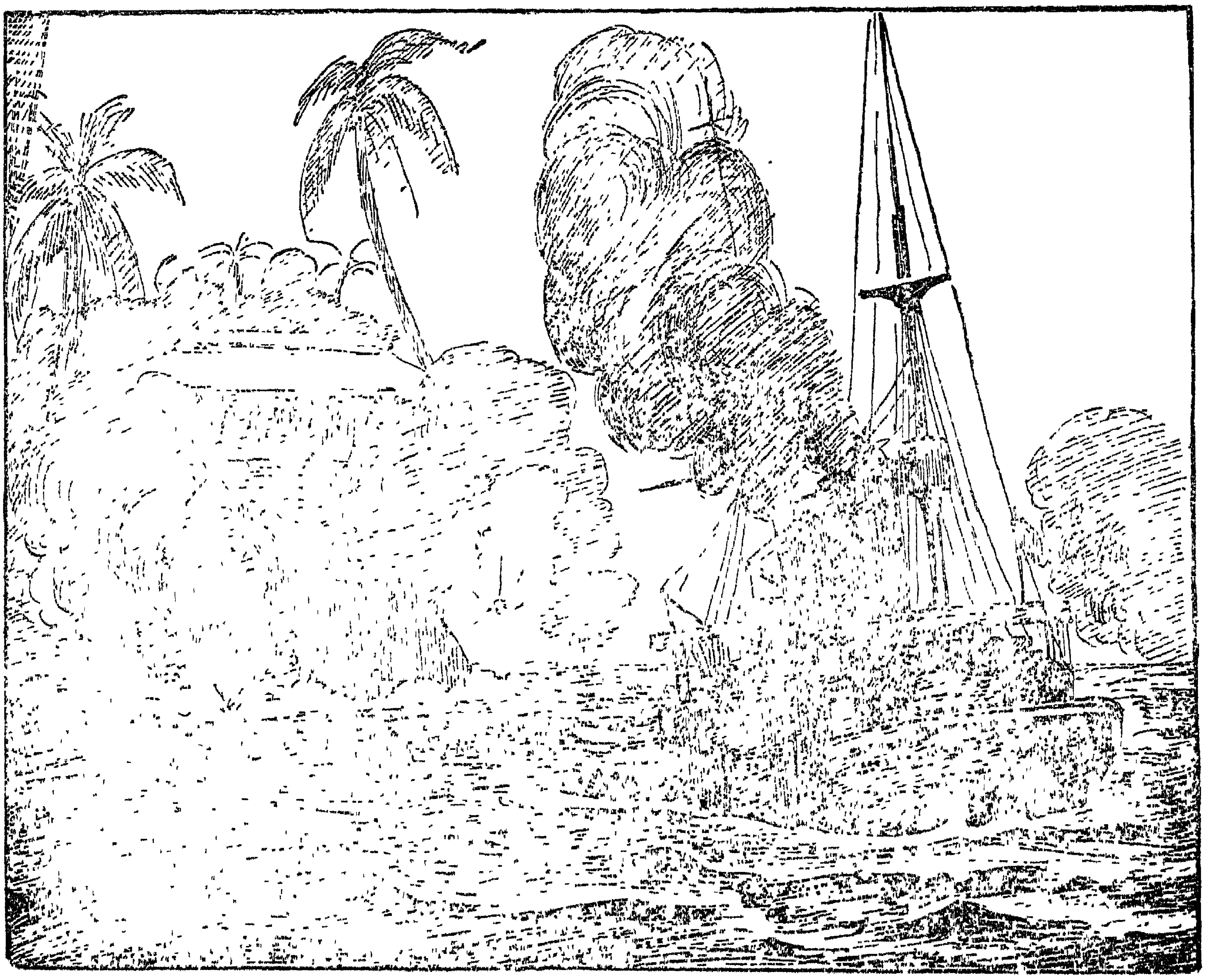
ఒక రెడ్ క్రాస్ దాయి దెబ్బతిని పడియున్న భటునికి వేళకు సహాయముజేయుట

GERMAN SHELL ON A RED CROSS HOSPITAL

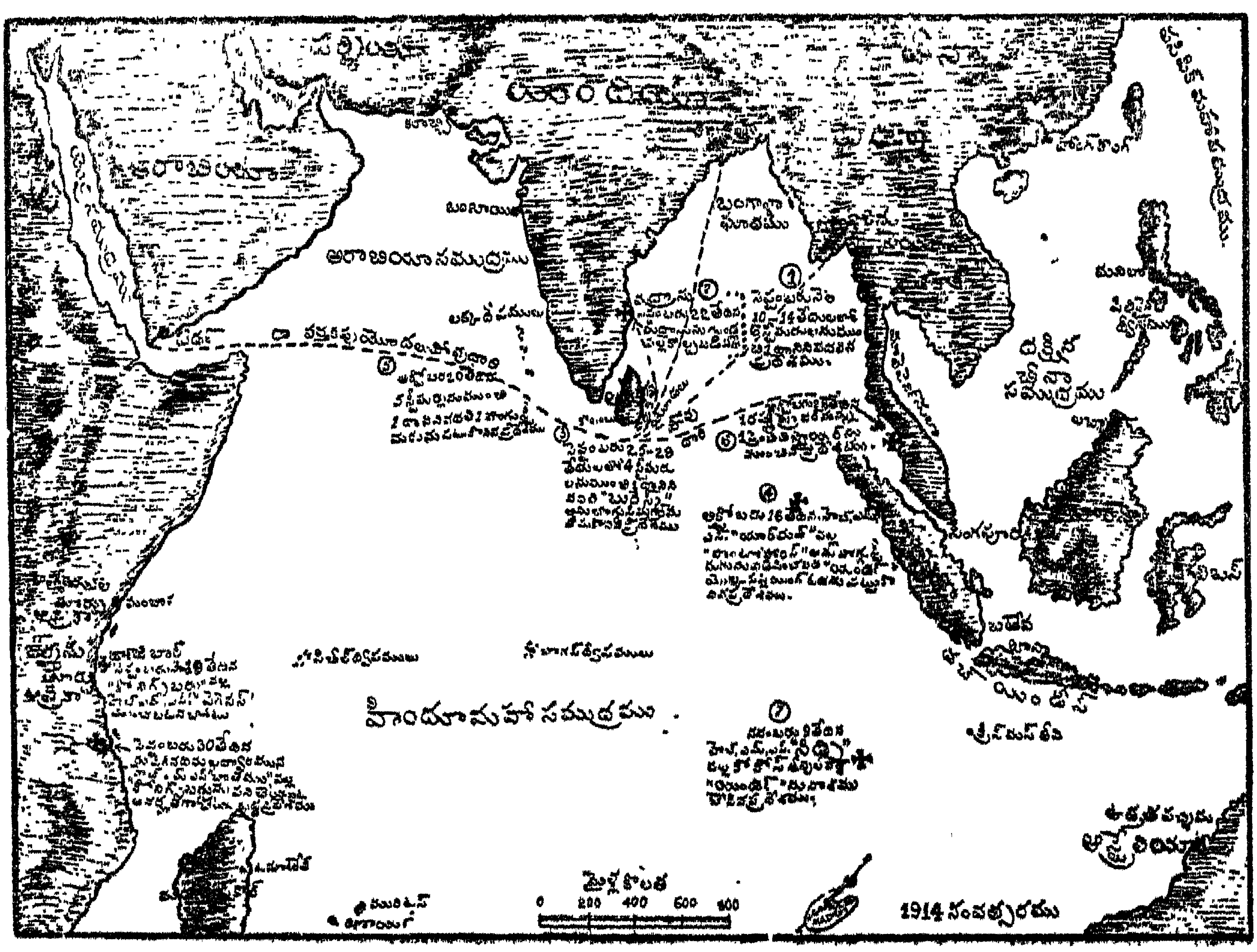
రెడ్ కాస్ వైద్యాలయము మీద జర్మనులొక ఫిరంగిగుండును వేయుట

సైనికులకు పరిచార్యలు చేయుటకై వెళ్లిన స్త్రీ పురుషు లెంతో ధైర్యవంతులయి యుండవలయును. వారిసేవ యెల్లప్పుడును ప్రాణోపద్రవములతో గూడియున్నట్టిది. గాయపడిన సైనికుల [illegible] పడియున్నను వెళ్లి తీసికొని రావలెను. వీరు ప్రాణములకు భయితము లెక్కజేయక సేవనే ధ్యేయముగా [illegible] వైద్యశాలలమీద [illegible] చిహ్నములున్నను జర్మనులు లెక్కసేయక ఇట్టి పరిచారకులను, రోగులను ఫిరంగులువేసి చంపుచున్నారు.

THE "EMDEN" DRIVEN ASHORE AND BURNT

సిడ్నీ క్రూయిజరు ఎమ్డెనును ఒడ్డుకు తరిమికాల్చి ముంచుట

THE EXPLOITS OF THE "EMDEN"

ఎమ్డెను క్రూయిజరు తిరిగినతావులు, చేసిన పనులు

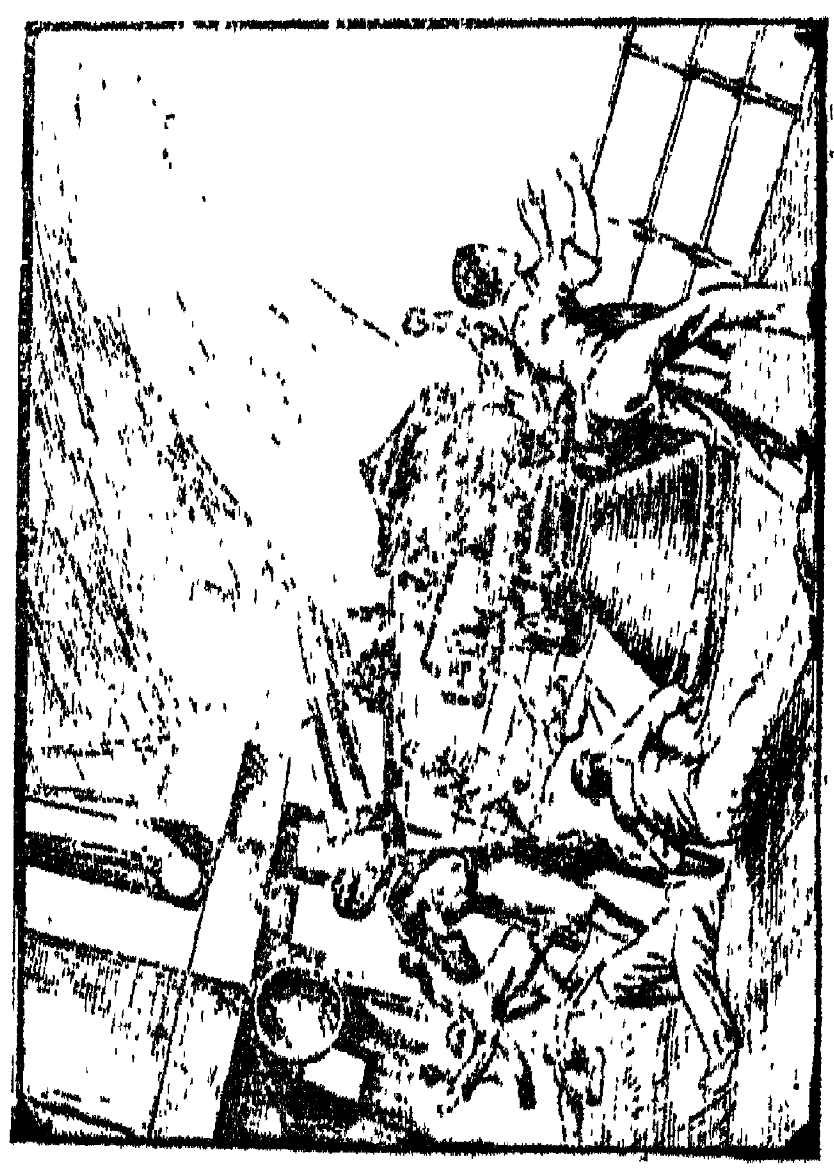
SURVIVORS FROM THE "EMDEN"

ఎమ్డెను మునుగుచుండగా బోటెక్కి నావికులు తప్పించుకొనుట

THE GUNS OF THE "SYDNEY" IN ACTION

సిడ్నీ యుద్ధనావనుండి ఎమ్డెనుమీద ఫిరంగులు ప్రయోగింపబడుట

పింఛను ఆపబడునుగాని రెండు సంవత్సరముల పింఛను 585 రూ.లు పెండ్లికాగానే కట్నముగా గవర్నమెంటు వారివలన నొసంగబడును. ఆపెబిడ్డల కొసంగబడు పింఛను ఇవ్వబడుచునే యుండును. కుమార్తెల కీపింఛను 16 సం. ల వయస్సువఱకు, బాలురకు 14 వఱకు మాత్రమే యియ్యబడును. బాలుడు 16-వ యేటవఱకు చదువుకొన దలచెనేని అంతవర కియ్యబడును.

యుద్ధమువలన పూర్తిగా నంగవిహీనులయిన సోల్జరులు, సెయిలరులకు బ్రహ్మచారులుగా నుండిరేని వారము 1-కి రూ 16-8-0 లు ఉపకారవేతన మొసంగబడును. వీరిలోనే పెండ్లియయి బిడ్డలు లేనివారికి రూ 12-6 0 లు వారమున కీయబడును. బిడ్డలు సహితమున్న వానికి వారము 1-కి రూ 17-4-0 లు యివ్వబడును.

పోపు:—లోకములోనున్న రోమనుక్యాథలిక్కుమతస్థులందరకును నధ్యక్షుడు. పూర్వము యూరపు ఖండమునంతయు నీపోపులు బొటనవ్రేలిమీద త్రిప్పిరి. ఇప్పుడదిపోయినను వారికి చాల ప్రాబల్యము ఈలోకములోకలదు. ఈప్రకృతపు పోపుగారిపేరు పయస్. ఈయుద్ధములోసంధి జేయింపవలయునని చాల ప్రయత్నములు చేసెనుగాని లాభము లేకపోయినది.

ఫిషర్. లార్డు:—1854 లో ఆంగ్ల నౌకాసేనలో ప్రవేశించెను. క్రిమియనుయుద్ధము, చైనీసు యుద్ధము, అలెగ్జాండ్రియా ముట్టడులలో సముద్రనౌకాధికారిగా నుండెను. తరువాత ననేకోద్యోగములను జేసి 1904 మొదలు 10 వరకును నౌకాసేన కధ్యక్షు డాయెను. బ్రిటిషు యుద్ధనావల నభివృద్ధికి దెచ్చుటయం దీయన జేసిన కృషి లెస్స. సముద్రయుద్ధానుభవములో నీతనికి మించినవారు లేరు. 74 సంవత్సరములు నిండినను ఈయుద్ధమారంభముకాగానే సముద్రయుద్ధాంగ మంత్రి తరువాత రెండవ యుద్యోగ మొసంగబడెను. ఈయనకును, సముద్రయుద్ధాంగ మంత్రియగు చర్చిలుగారికిని డార్డెనల్సు జలసంధిని బట్టుకొను విషయమున భేదాభిప్రాయము లంకురించి ఇద్దరును వారివారిపదవులకు రాజీనామానిచ్చిరి.

ఫిరంగులు.

ఫీల్డుగన్సు:— ఇవి గుఱ్ఱములవలన లాగబడును. 13½ రతుల బరువుగల ఫిరంగి గుండ్లు మొదలు 35 రతుల గుండ్లవఱకును 5500 మొదలు 9000 గజముల దూరము ప్రయోగింపబడగలవు. హావిజరులు:—వీటినుండి విడువబడుగుండ్లు ఆకాశము నైపునకు వెళ్ళి, పగిలి, శత్రుసేనలమీద గురియును. ఇందు 300 సీసపు చిన్నగుండ్లుండును. ఈగుండ్లు పైవానికంటె కొంచెము ఎక్కువగా బరువుండును. ఇంతకంటె పెద్ద గుండ్లను ప్రయోగించు ఫిరంగులను హెవి ఆర్టిల్లి. అని పిలిచెదరు. గుండు బరువు 60 మొదలు 90 రతులు. పోవుదూరము 10,000 గజములు. సీజిఆర్టిల్లరి:—ఈ ఫిరంగులు కోటలను ముట్టడించుటయం దుపయోగపడును. వీనినుండి 250 మొదలు 2000 రతులవఱకు బరువుగల గుండ్లు ప్రయోగింపబడుచున్నవి. జర్మనులు లీజ నామూరు ఆంట్వెర్పు కోటలను పట్టుకొనినప్పుడు 880 మొదలు 2000 రతులవఱకు బరువుగల యీ గుండ్ల నుపయోగించి వానిని పట్టుకొనిరి. ఈమధ్య జర్మనులును, ఫ్రెంచివారును ఒక్క టన్ను బరువును 5 అంగుళుల ఎత్తునుగలిగి, 8 మైళ్ల దూరము పోగల గుండ్లను గొప్ప ఫిరంగులనుండి ప్రయోగించిరి. ఈ విచిత్రము లోకము నాశ్చర్య మగ్నమానసము జేసినది. ఇట్టి పెద్ద ఫిరంగులు మోటరు బండ్లమీద నుంచబడి కాల్చబడుచున్నవి. వీటిని రయిలుమీద మోసికొని వచ్చెదరు గాని ఏగుఱ్ఱములును లాగలేవు. మెషీన్ గన్:—ఇది తుపాకులలో బెట్టుతోటాలనే నతిశీఘ్రముగా గాల్చును. ఒకసారి విడువబడిన తోటాల వలన గలుగు చలనము వలననే యితరతోటాలు యంత్రములోని కెక్కునుగాని చేతితో కూర్చవలసిన పనిలేదు. గురి బహుసరిగా నుండును. చేతిలో మోసుకొని పోవచ్చును. బహు ప్రాణోపద్రవ కరమయిన యంత్రము. నిమిషమునకు 228 తోటాలను విడువగలదు. తుపాకి:—దీనిని ఆధునిక రైఫిల్ అని పిలిచెదరు. ఇంగ్లీషు సైనికుల తుపాకిలోని గుండు 2500 గజములు లేక 1 మైలు, 3 ఫర్లాంగుల,

106 గజముల దూరము పోగలదు. దాని బరువు 8 రతుల 10 ఔన్సులు. పది తోటాల నొక్కపర్యాయ మందెక్కించి యుంచవచ్చును. ఇటువంటి రైఫిలులే యూరపు సేనల కన్నింటికిని గలవు గాని ఒక్కపర్యాయము 5కంటె తోటాలు ఎక్కించుటకు వీలు లేనట్లుగా వారు నిర్మించుకొనిరి. తుపాకి గుండు:—ఇది రాగి, తుత్తునాగముతో చేయబడును. ప్రేల్చబడునప్పుడు రాగి తుపాకి కంటుకొనకుండ పయిభాగము నికెలుతో (మన దేశములోని అణా నాణెము చేయబడు లోహము) గప్పబడును. బ్రిటిషువారి తుపాకిగుండు 1¼ తులము బరువుండును.

ఫ్రెంచి. ఫీల్డుమార్షల్ సర్ జాన్:—వయస్సు యిప్పుడు 62 సంవత్సరములు. మొట్టమొదట నౌకాసేనలో ప్రవేశించి తరువాత అశ్వ సేనోద్యోగిగా జేరెను. బోయరుయుద్ధమునందు జనరలు బుల్లరు క్రిందను, లార్డురాబట్సు క్రిందను బాగుగాసేవజేసి వారి మన్ననలకు పాత్రుడాయెను. 1907-మొదలు 1911 వఱకు సైన్యములో ఇన్స్పెక్టరు జనరలు పదవిని నిర్వహించెను. 1913లో ఫీల్డుమార్షలను అత్యోన్నత సైనికగౌరవ మొసంబడెను. ఆధునిక యుద్ధవిధానమును బాగుగా నడపుటయం దీయనతోడివారు ఇంగ్లీషుసేనాధిపతులలో బహుకొద్దిగా గలరు. ఈ యుద్ధమును నతి జాగరూకతతోను, ధైర్యసాహసములతోను నడుపుచున్నాడు.

బికనీరు మహారాజు:—ఆంగ్ల సైన్యమునందు కర్నల్ ఇన్ ఛీఫు పదవియందున్న రాజపుత్ర యోధుడు. యుద్ధభూమిలో బోరి కొంతకాలము స్వదేశమునకు వచ్చియున్నారు. రాజ్యకార్యవేత్త. దేశమును చక్కగా పరిపాలించుటయేగాక శాసనసభను గూడ ప్రజలకొసంగెను. బికనీరులో ఎడారు లుండుటవలన ఒంటెలసేనలు తయారు చేయబడును. వీరి ఒంటెలసేన లిప్పుడు ఈజిప్టు, అరేబియాలలో బోరి వీరికి కీర్తి నార్జించు చున్నవి.

బియాటి. అడ్మిరల్:—1884లో బ్రిటిషునౌకాసేనలో ప్రవేశించెను. నైలునదీ యుద్ధమందు, పీకింగును పట్టుటయందును బోరెను. రెండు పర్యాయములు గాయముల దినెను. 38-వ సంవత్సరము నిండకమునుపే వైస్అడ్మిరలు అను గొప్పపదవిని పొందెను. ఇప్పుడు మొదటి బ్రిటిషు స్క్వాడ్రను కధిపతి. హెలిగోలాండు బైటులో అయిదు జర్మను డెస్ట్రాయరులను ముంచి ఘనత కెక్కెను. ఇంగ్లండులో తూర్పుతీరపు పట్టణములను కొన్ని నెలల క్రిందట గాల్చుటకయి వచ్చిన బ్లుచ్చెరను జర్మను శాటిల్ క్రూయిజరును ముంచి, మరిమూడింటికి గొప్పనష్టము కలుగజేసెను. ఈయన పతాకమెరుగు లయన్ యుద్ధనావలోని బాయిలరు శత్రువుల గుండుచే బ్రద్దలగుటవలన మరమ్మతుకయి పంపబడెను. ఈ సముద్రయుద్ధములో జయించుటవలన బియాటీగారి కీర్తి మరింత వృద్ధియయినది.

బెత్మన్‌హాల్వెగ్. హర్ వాన్:—జర్మనీ ముఖ్యమంత్రి "సంధులు పనికిమాలిన కాగితపుముక్కలు. మేమాగజాలము. పారిసు పట్టుకొనవలయును. అందుచే లక్సెంబర్గు, బెల్జియముల గుండ సమీపమార్గమున మేము వెళ్లకతీరదు" అని జర్మను పార్లమెంటులో నుడివి జర్మను మర్యాదయందు నమ్మిక మాతనకును గల వారి భ్రాంతిని పాగదోలెను.

బోనర్ లా:—కన్సరు వేటివుల నాయకుడు. అన్నికక్షులవారును మంత్రులుగా నియమింపబడిన తరువాత అధినివేశమంత్రిత్వ మొసంగబడెను. మంచివక్త. ముఖ్యమంత్రి కావలసినట్టివాడు.

మందుగుండుసామాను:—ఒక్కసైనికునికి 120 తూటాలును అశ్వసైనికునికి 100 ను ముందుగా ఇచ్చి యుద్ధములోని కంపుదురు. ఒక యంత్రఫిరంగికి 21,000 మొదలు,30,000 వఱకు సాధారణముయినతూటాలుతీసికొనిపోబడును. హవిజర్ పెద్దఫిరంగులకు 100 రతుల షెల్లులు 50 గొంపోబడుచుండును. యుద్ధభూమికి వెనుక సప్లయిచేయుట కనేక డిపోలుండును. ఈ డిపోలనుండి మందుగుండ్లు, శరీరములో రక్తమెట్లు ప్రవహించు చుండునో ఆవిధముగా నిరంతరము బంపబడు చుండును. ఫిరంగులు:—అనేక రకములవి. అన్నిరకముల ఫిరంగులును

ఆస్ట్రియాకు 2500, బెల్జియమునకు 204, ఫ్రాన్సుకు 4200, గ్రేటుబ్రిటను ఇండియాకలిపి 1070, జర్మనీ 5500, ఇటలీ 2200, రష్యా 6000, సర్వియ 500, టర్కీ 600, జపానుకు 2000 లును గలవు. యుద్ధారంభమునుండి ఈ సంఖ్య విశేషము పెరిగియున్నది.

మ్రెంచ్. జనరలు:—సర్ జాన్ ఫ్రెంచిగారి సహోద్యోగులలో నధ్యక్షుడు. జూలు యుద్ధమునందు బోరెను. దక్షిణాఫ్రికా యుద్ధములో అపాయకరమయిన గాయములను దినెను. ఎడతెగక యెల్లప్పుడు పరిశ్రమ జేయుచుండును

మాడన్. అడ్మిరల్:—అడ్మిరల్ జెల్లికోగారి సహోద్యోగులలో ప్రథముడు. ఆయన బావమరిది. 1882 ఈజిప్టుయుద్ధమం దుండెను. 1905 లో నేవల్ అసిస్టెంటు కంట్రోలరుపనిని జేసెను. ఇంక చాలగొప్ప పనుల నిర్వహించెను.

మాంటినీగ్రోరాజు:—74 సంవత్సరముల వయస్సుగల సుప్రసిద్ధరాజు. యూరపులోని రాజులకందరికంటె తక్కువభూమికలదు కాని పరాక్రమవంతుడు. తుర్కీని బాల్కనుయుద్ధములో నోడించినవారిలోనొకడు. అప్పుడు రాజ్యమును వృద్ధి జేసికొనెను. ఇప్పుడు ఆస్ట్రియామీద యుద్ధమునకు దిగెను. కవి. తనప్రజలకు కీర్తనలను పాడుటకయి వ్రాసిపెట్టుచుండును. సాధారణమయిన గుఱ్ఱము నెక్కి అనేక చోటుల సంచారము సామాన్యపౌరునివలె జేయుచుండును. ఈయన కుమార్తె ఎలేనా రాకొమారి ఇటలీరాజును పెండ్లాడినది.

మారిస్.ప్రిన్సు:—జార్జిచక్రవర్తిగారికిదాయాది. 23 సంవత్సరముల వయస్సు. కింగ్సురాయిల్ రైఫిల్సు కోరులో లెఫ్టినెంటుగానుండి గాయములుతిని మృతినొందెను.

మూర్. రేర్ అడ్మిరలు:—ఇప్పుడు మూడవ సముద్రప్రభువు. ఈజిప్టు సముద్రయుద్ధమునందు కొలువు చేసెను. 1907లో నేవలు అసిస్టెంటు పదవిని, 1908లో ఛీఫ్ ఆఫ్ ది స్టాఫుపదవిని నిర్వర్తించెను. వయసు 63 సంవత్సరములు.

మూపూరప్ప. రాయ బహదూర్:— మదరాసు దక్షిణమహారాష్ట్రి ఇనుపదారి ఏజెంటుగారికి పర్సనల్ అసిస్టెంటు. ఈగొప్పపదవి లభించిన రెండవ హైందవుడీయన.

మోనిటరులు:—లోతులేని నీటిలో ఒడ్డునుసామీప్యముగా ప్రయాణముజేయుచుండు ఒకతరగతి గన్ బోటుయుద్ధనావలు. వీటి బరువు స్వల్పముగా నుండును. వీనిలోని 6 ఇంచి ఫిరంగులనుండి 100 రతులగుండును 5 మైళ్లదూరమునకు వేయవచ్చును. ఇంగ్లీషువారి సెవరెన్, మెర్సి, హంబరనుమోనిటరులు బెల్జియము తీరము జేరకుండ జర్మనులమీద గాల్చి వారికి జాల నష్టమును గలిగించెను.

మోల్ట్కి. జనరలు వాన్:—జర్మను జనరలు స్టాఫుకు ముఖ్యుడు. 1870 లో ఫ్రెంచివారి నోడించిన జనరలు మోల్ట్కికి సోదర కుమారుడు.

యుద్ధనిధులు:—ఈయుద్ధమువలన నష్టమును బొందుచున్నవారి సహాయార్థమయి అనేకనిధులు స్థాపింపబడినవి. ఈనిధుల కన్నింటికిని ప్రజలే ధనసహాయమును చందాలమూలకముగా జేయుచున్నారు. అందులో నీ క్రిందివి కొన్ని. (1) యువరాజుగారి యుద్ధనిధి. దీనికంతవరకు వసూలయినసొమ్ము 4½ కోట్ల రూపాయలు భర్తలుపోయిన భార్యలకు, అనాథలయిన బిడ్డలకు, కుమారులు పోయిన తల్లిదండ్రులకు, సైనికులమీద నాధారపడియున్న సామీప్యబంధువులకు ఈసొమ్ము వినియోగింపబడును. (2) మేరిరాణిగారి కుట్టుపని సమ్మేళనము. ఇందలి స్త్రీలు సైనికులకు నావికులకు వారువదలివెళ్లిన సంసారములకు గుడ్డలనుకుట్టి ఉచితముగా నొసంగుదురు. (3) బ్రిటిషు రెడ్ క్రాసు సొసయిటి. రణరంగమున దెబ్బలుతినినవారికి సమస్త యుపచారములను చేయుదురు. వీరివలన ననేకవైద్యశాలలు పోషింపబడుచున్నవి. (4) బెల్జియము సహాయనిధి. ఆదేశపు దిక్కుమాలిన ప్రజలకు సహాయముజేయునది. (5) సర్వియను సహాయనిధియునిట్టిదియే (6) మేరీ రాకొమారినిధి. ఇది క్రిస్మస్ బహుమానములను సైని

కులకును, నావికులకును గతడిసెంబరు నెలలో పంపుటకై స్థాపింపబడినది. ఈ రాకుమారి వీరందరికిని మిఠాయిలను, పాలడబ్బాలను, పొగాకును, కొన్ని గుడ్డలను క్రిస్మస్ పండుగరోజుకు పంపెను. (7) ఇండియనుసోల్జరుల ఫండు. ఇది భారత సైనికులకు ఆపరదేశమందు కావలసిన యుపకరణములను తినుబండారములను పంపుటకయి స్థాపింపబడినది. (8) ఇంపీరియల్ రిలీఫ్ ఫండు. ఇది ఇండియానుండి వెళ్లిన సైనికుల సంసార పోషణమునకయి రాజప్రతినిధి హార్డింజి ప్రభువువలన స్థాపింపబడెను. దీనికి మహారాజులు మొదలు పేదకాపులవరకును చేతనయిన సహాయము జేసిరి. సుమారొక కోటి రూపాయలవరకును ఈనిధికి సొమ్ము పోగయినది.

యువరాజు. జర్మను:—1882 లో జన్మించెను. ఫుట్‌గార్డ్సులో లెఫ్టినెంటుగా నుండెను. బాన్ విశ్వవిద్యాలయము నందభ్యసించెను. 1910 లో హిందూదేశమును జూచివెళ్లెను. ఈప్రయాణములను గురించి యొకపుస్తకమును సచిత్రము వ్రాసెను. ప్యారిసుపట్టుకొనుటకయి ఈయుద్ధములో బంపబడినసేన కధ్యక్షుడుగానుండెనుగాని సంకల్పము ఈడేరలేదు. ఈయుద్ధములో నంత గొప్పగా బోరికీర్తి వహించినట్లులేదు. ఇప్పుడు తూర్పురంగమున రష్యాపై బోరుచున్న సైన్యమున కధిపతిగా నున్నాడని వినికిడి కలదు.

రావిల్సన్. జనరలు:—బర్మా, సూడన్, దక్షిణాఫ్రికాలలో గొలువుచేసెను. ఇంగ్లండులో సేనానివాసములగు ఆల్డరుషాటు, సాలిస్‌బరీ మైదానములలో సైన్యాధికారిగానుండెను. 1887లో ఇండియాసర్వసేనాధిపతియగు సర్ ఫ్రెడరిక్ రాబర్ట్సుగారికి సహాయోద్యోగి. ఈయుద్ధములో 1915 మార్చి 9 వ తేదిన న్యూషాపెలులో జర్మనులను తన నాలుగవ సైన్యముతో తాకి వారి నాప్రదేశమును విడిచి పోవునట్లు చేసెను.

రాయలు ఇంజనీయరు పటాలములు:--- ఇందు 10,000 సైనికులు, (సాపర్సు, మైనర్సు) 1000 ఆఫీసరులు గ్రేటుబ్రిటనుకు గలరు. వీరు చేయవలసినపని యుద్ధభూమిలో కందకములు వగయిరాలను త్రవ్వి దానినిపోరు సలుపుటకయి సిద్ధముగా నుంచుట. నదులు వగయిరాలుదాటుటకయి వంతెనలు తాత్కాలముకట్టుట, చెట్లను నరకుట, టెలిగ్రాపుతీగెలను, టెలిఫోనులను భూమిలో నెలకొలుపుట, ఇతర యింజనీయరింగుపనులను జేయుట. ముందుగా వీరువెళ్ళి పనిజేయవలసినవారగుటచే వీరిజీవిత మెల్లప్పుడుగొప్ప యుపద్రవములతో గూడుకొని యుండును.

రుష్యాచక్రవర్తి:---1868 మే6వ తేదిజన్మించెను. జార్జిచక్రవర్తిగారి తల్లి ఈయనతల్లి అక్కచెల్లెండ్రు. నిరంకుశాధికారియయినను ఈయుద్ధముచే ప్రజలకభేద్యమగు ప్రేమాబంధములచే బాధింపబడియున్నారు. వారికి రాజ్యపాలనమందు నూతనాను భోగముల గల్పించెను. రణరంగమునకు స్వంతగా వెళ్ళుచుండును. సారాయి అమ్మకమును దేశములో నాపి 100 కోట్ల రూపాయలకు పయిగా రాజాదాయమును పోగొట్టెను. ఈయొక్క సంస్కరణమాయనకీర్తి నన్నికాలములకును వ్యాపింపజేయగలదు. ఈయన భార్యయు, ప్రథమపుత్రికయు, రుష్యాపటాలములలో గౌరవోద్యోగులగుటచే యోధవేషములను పటములలో ధరించియున్నారు.

రెన్నెన్‌కాంఫ్. జనరలు:—జనరలు కురుపాట్కిను క్రింద జపానువారిమీద రష్యాజపాను యుద్ధములో బోరెను. అశ్వసేనాధిపత్యమునందు గొప్పనిపుణుడని ప్రతీతికలదు. యుద్ధారంభమున తూర్పుప్రష్యాలో బ్రవేశించి జర్మనులను గూంబెన్నెన్‌వద్ద నోడించెను. కాని తరువాత జనరలు హిండెన్‌బర్గుచే పూర్తిగా నోడింపబడి తరిమివేయబడెను.

రెడ్మండు. జాన్:—ఐరిషు జాతీయ నాయకుడు. అత్యంత దేశభక్తుడు. ఐర్లండుకు స్వపరిపాలనము నొసంగు శాసనమును జేయించెను ఆ శాసనము యుద్ధానంతరమున నాచరణములోనికి దేబడును. యుద్ధ మారంభమయిన పిమ్మట ఐర్లండు దేశమంతటను దిరిగి ఉపన్యాసములిచ్చి, అనేకవేలమంది స్వదేశీయులను యుద్ధమునకు సిద్ధము జేయించి పంపెను. వారయిర్లండుకు శాశ్వత కీర్తి నార్జించుచున్నారు.

లక్సెంబర్గు రాష్ట్రము:—ఫ్రాంసు బెల్జియము, జర్మనీలకు మధ్యనున్న యొక చిన్నరాష్ట్రము. వైశాల్యము 1000 మైళ్లు. జనసంఖ్య 2½ లక్షలు. పార్లమెంటు కలదు. పాలకురాలు గ్రాండ్ డచెస్ మేరీ అనునామె. జర్మనులు ఫ్రాంసుపయిన పడుటకయి సంధుల నుల్లంఘించి ఈరాష్ట్రమును ప్రవేశించిరి. ఆదివారము ఆగస్టు రెండవతేదిన ఈరాష్ట్రములో బ్రవేశించుచున్న జర్మను సైన్యము నెదుటతనమోటారుబండి నెక్కి-రావలదని ఈమె అడ్డముగా నిలిచెను. పిస్తోలుతో జర్మనులీమెను చంపబోయిరి. ఇది అక్రమమని ఈమె కెయిజరుగారికి తెలియజేసెను. ఈమె మొరల నెవరును వినినది లేదు. జర్మనీకి ఖయిదీగా తీసికొని పోబడినదను వదంతి గలదు. ఈ రాష్ట్రమునంతయు జర్మనులు బెల్జియమును వశము చేసికొనినట్లు వశముచేసికొని యేలుచున్నారు.

లాయడ్ జార్జిగారు—1890లో పార్లమెంటులో బ్రవేశించెను. సొలిసిటరుగా జీవిత మారంభించెను. సంగ్రామప్రసంగములయందు పెట్టినది పేరు. కోశాధ్యక్షుడుగా నుండి, ఇప్పుడు యుద్ధపరికరముల మంత్రిగా నియోజింపబడెను. మహావక్త. వృద్ధాప్యవేతనముల నింగ్లండులోని బీదల కిప్పించెను. జబ్బుపడిన పనివాండ్రకును, అవయవములు కర్మాగారములలో పోయినవారికిని ఉపకారవేతనము లిచ్చుపద్ధతిని ఆచరణములోనికి దెచ్చెను. ఈయన కుమారు లిద్దరు యుద్ధభూమిలో నున్నారు.

లూసిటానియా:—32,500 టన్నుల బరువుగల వర్తక నావ. దీనివంటి నావలు లోకములోనయిదారు కంటె నెక్కు-వలేవు. నిర్మించుట కయినవ్యయము 1కోటి 85½ లక్షల రూపాయలు. మే 7 వ తేదీన ఐర్లండు తీరమునకు 20 మైళ్ల దూరములో నుండగా జర్మను సబ్మెరయిను టార్పెడో వేసి ముంచెను. ఇందు 1959 మంది ప్రయాణీకు లుండిరి. 900 మంది రక్షింపబడిరి. మిగిలినవారు మరణించిరి.

లేమన్. జనరలు:—లీజుకోటల ననేకదినములు జర్మనుల వశముకాకుండ జేసి లోకప్రసిద్ధినొందిన సేనానాయకుడు. నగరము శత్రువుల వశమయినపిమ్మట లోనింన్ కోటలోనికి వెళ్లి ఫ్రెంచివారి సహాయము వచ్చునేమో యను ఆశతో చాలరోజులు పోరాడెను. జర్మను లొక్కొక్క-కోటను పిండిపిండిజేసి ఈకోటను వశముచేసికొనినప్పుడు కోటకప్పు కూలుటవలనకాళ్లకు దెబ్బతగిలి స్మారకముతప్పి పడియుండెను. తరువాత జర్మను జనరలువద్దకు తీసికొనిపోగా లొంగిపోతినని సూచించుట కాతనికి తనఖడ్గము నందించెను. ఆయన విశాలహృదయముతో "నీవే ఉంచుకొనుము. నీ ఖడ్గము సైనికమర్యాదల నుల్లంఘించియుండలేదు." అని యనెనట. లేమన్‌గారిప్పుడు జర్మనీలో ఖయిదీగా నున్నారు.

వాండరుగోల్జు. ఫీల్డుమార్షాల్:— జర్మనుసేనలో గొప్ప నాయకుడు. బెల్జియముకు గవర్నరు జనరలుగా నియోగింపబడెను. కాని యిప్పుడు కాన్‌స్టాంటునోపిలులో తురుష్క-సైన్యముల కధిపతిగానుండి యుద్ధమును నడపుచున్నాడు. డార్డెనల్సు జలసంధి కిరుప్రక్క-లనున్న కోటల నెంతో గట్టిపరచెను.

విక్టోరియా క్రాస్:—క్రిమియను యుద్ధమయిన తరువాత1850సం.లో నీపతకమేర్పఱుపబడెను. అద్భుత ధైర్యకార్యములకు మాత్రమే సత్కృతుగా సైనికులకు నావికులకు ఒసంగబడుచుండును. బ్రాంజులోహముతో చేయబడును. విక్టోరియా క్రాసు సంపాదించిన వాడు బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునందంతటను గౌరవింపబడుచుండును.

వియోగవేతనము:—భర్తలు సేనలోగాని నావలలోగాని యుద్ధముజేయుచున్నంతకాలమును వారికొసంగబడు జీతములుకాక భార్యలకు వారము 1 కి బ్రిటనులో రు.9-6-0లు వేతన మొసంగబడును. ఇందులో రు. 2-10-0 లు మాత్రము సైనికుని జీతమునుండి తీసి యియ్యబడును. నలుగురుబిడ్డలవరకు బిడ్డ 1 కి రు. 1-14-0 లును, అటుపైనున్న బిడ్డలకు రు 1-8-0 లును వారమున కొసంగబడును.

వియాలి, అడ్మిరలు:—ఇటలీవారి యుద్ధనౌకాశాఖాధ్యక్షుడు. ఈయుద్ధములో ఆస్ట్రియావారి యుద్ధ

నౌకలు నిర్మించు ప్రదేశము నప్పుడే పట్టుకొని, 14 అన్ని రకముల యుద్ధనావలను ఇటలీకి దీసికొని, పోయెను.

విమానములందుండు ఆయుధములు:---ఉక్కుటమ్ములు:—ఒక్క అమ్ము 2½ తులముల బరు వుండును. 1000 అమ్ముల నొక్క పెట్టెలోపెట్టి శత్రుసైన్యముల మీఁద ఫ్రెంచి వైమానికులు చల్లుచుందురు. భూమి మీఁదికి వచ్చునప్పు డొక్కొకబాణము 100 రతుల బలముతో వచ్చి స్వారిని, గుఱ్ఱమునుగూడ చీల్చుకొని పోవును. ఇట్టిపెట్టె లనేకములు ప్రతివైమానికుడును గొంపోవుచుండును.

సబ్మెరయినులు:— మొట్టమొదటి సబ్మెరయిను ఇంగ్లీషువారివలన 1901-వ సం. నవంబరు 2వ తేదినిర్మింపబడెను. మొట్టమొదట వీని శక్తినిగురించి చాలమంది కనుమానములు కలిగినను ఈ యుద్ధములో సబ్మెరయినులుచేయుచున్న ఘోరకార్యములవలన అట్టి అనుమానము లన్నియు అంతరించినవి. ఇది ఉక్కుతో చేయబడి పొగచుట్ట ఆకారమును గలిగియుండును. నీటిలోనికి మునుగుటకయి బోటులోపల నున్న తలుపులను తెరచెదరు. అప్పుడు నీరు కొన్ని తటాకములలో నిండును. అంతట పడవ మునుగును. నీటిని పదినిమిషములలో పారబోయగల సాధనమువలన తేలికగా కావలసివచ్చినప్పుడు బోటు సముద్రముపయికి వచ్చును. కెరోసినాయిలు మండుటవలన సబ్మెరయినులు నడుపబడుచున్నవి. కాని బొగ్గువలనగాదు. నీటిలో మునిగియున్నప్పుడిందుండు విద్యుచ్ఛక్తి యింజను పనిచేయును. సబ్మెరయినులలోని కెరోసినాయిలు చెరువులు నిండియుండెనేని మూడు వేలమైళ్లు గంటకు 21 మైళ్ళ చొప్పున ప్రయాణము జేసి రాగలవు. వీనిలో నీటిబరువు 2000 టన్నులుండును. సుమారు నలువదిమంది మనుష్యులకు పీల్చుటకయి కావలసిన గాలి కొన్నిగదులలో వత్తియుంచబడును. శ్వాస వారికి నిర్మలవాయువు లేదను భయము లేదు. ఈబోటులకు కోనింగు టవరను శిఖరముండును. అది యొక తెరచాప కొయ్యవలె నీటి పైభాగమున నెల్లప్పుడును కనబడుచుండును. దీనిలోనే పెరిస్కోప్ అను ఒక యంత్రము కలదు. ఈ పెరిస్కోపు సులోచనములవంటిది. నీటి పైభాగమునం దేమి జరుగుచున్నదియు దీనివలన బోటులోనివారు తెలిసికొనుచుందురు. ఒకవేళ పూర్తిగా శత్రువులకు కనపడగూడదనినచో శిఖరమునుగూడ నీళ్ళలో ముంచవలయును. అప్పుడు సబ్మెరయిను కన్నులు మూసికొనిపోవు మనుజునివలెనే సముద్రములోపల నడవవలయును. వీనియందు 6 టార్పెడో గొట్టము లుండును. ఆగొట్టములనుండియే టార్పెడో శత్రునావపయిని ప్రయోగింపబడును. ఒక్క టార్పెడో విలువ 1 లక్ష రూపాయలు మొదలు 1 లక్ష 50 వేల రూపాయలవర కుండునట. 12 రతుల గుండును ప్రయోగింపగల నాలుగు ఫిరంగులును వీనియందుండును.

సాంసనోఫ్. జనరలు:—ఆగస్టు 1914లో తూర్పు ప్రష్యాపైన వెడలిన జనరలు రెన్నెన్ కాంఫుగారికి చాల సాయము జేసెను. ఇంతకుముందు రష్యా జపాను యుద్ధములో కీర్తిగడించినవాడు. టానెన్‌బర్గువద్ద జరిగిన ఘోరయుద్ధములో మృతినొందిన రష్యను జనరలులు ముగ్గురిలో నొక్కడు.

సాలాండ్రా. సినర్:—ఇటలీకి ముఖ్య మంత్రి. పోపు మొదలగు మతాధిపతులును మరి యితర గొప్పవారును యుద్ధము వల దని తమశక్తి కొలఁది నివారించినను, లెక్కసేయక ఇటలీనుండి యిదివఱకు ఆస్ట్రియా యపహరించిన రాష్ట్రములను తిరిగి సంపాదించి ఇటలీకి శాశ్వతకీర్తి నార్జించుటకయి యుద్ధములోనికి దిగెను. ప్రజల కాతనియందు గౌరవము మెండు.

స్మిత్ డోరియన్. జనరలు:—వయస్సు 56 వత్సరములు. తన జీవితకాలములో నిప్పటికి పది యుద్ధములలోనయిన బోరిన రణవీరుడు. దక్షిణాఫ్రికా యుద్ధములో ప్రసిద్ధివడసెను. మాన్సునుండి ఇంగ్లీషుసేనను నీ యుద్ధములో హాతము గాకుండ బహు తెలివి నేట[illegible] రక్షించి మార్నెవరకును తీసికొనిపోయిన ధీరుడు. ఇంగ్లీషువారి రెండవసేన కధ్యక్షుడు.

సింగ్టా:—1898 లో ఇద్దరు జర్మనుమిషనరీలను చైనావారు చంపినారను మిషమీద వారితావునుండి జర్మనీవారు 117 చతురపుమైళ్ళభూమి నపహరించిరి. అదియే కెయోఛాజిల్లా. దానికి ముఖ్య రేవుపట్టణము సింగ్టా. దీనిని జర్మనులు బహు దిట్టముగా బలపఱచి యుద్ధనావల కునికిపట్టుగా పసిఫిక్ సముద్రములో జేసిరి. చేపలగ్రామమునుండి ఐశ్వర్యవంతమయిన రేవుపట్టణముగా మారెను. చక్కని భవనములును, బాటలును గలవు.

సైనికోద్యోగ చిహ్నములు:— ఈ చిహ్నములను కోటుకు చేతులవద్దగాని, భుజమువద్దగాని, వక్షస్థలమునగాని ధరించెదరు. సెకండు లెఫ్టినెంటుకు 1 నక్షత్రము, లెఫ్టినెంటుకు రెండు నక్షత్రములు, కెప్టనుకు మూడు, మేజరుకు కిరీటము, లెఫ్టినెంటు కర్నలుకు 1 కిరీటము 1 నక్షత్రము, కర్నలుకు 1 కిరీటము రెండు నక్షత్రములు, బ్రిగేడియరు జనరలుకు వక్షస్థలమున అడ్డముగా దాటునట్టి ఖడ్గములు, మేజరు జనరలుకు ఖడ్గములు, నక్షత్రము, శంగోలును, లెఫ్టినెంటు జనరలుకు పైవన్నియు పయిగా నొక కిరీటము, జనరలుకు లెఫ్టినెంటు జనరలుకున్నవి గాక పయిన నొక నక్షత్రము, ఫీల్డు మార్షలుకు అడ్డ శంగోలులు, కిరీటము, పతకముల మాల యుండును.

ష్రాప్‌నెల్:—ఇది షెల్లు మోస్తరుగానే యుండును గాని పైకప్పు బహుపలచగానుండి ఎక్కువ సీసపుగుండ్లు పోయుటకు వీలుండును. బ్రిటిషు ష్రాప్‌నెలులో 375 గుండ్లుండును. గుఱికి కొంచెము దూరముండగా భగ్గున బ్రద్దలయి గుండ్లను నానాముఖముల చల్లును. మనుష్యులను చంపుటయందు ష్రాప్‌నెలు బహు ప్రయోజనకారిగాని యిండ్లకెట్టి యపాయమును గలుగ జేయజాలదు.

షెల్లుపిస్తలు:—జెప్పెలిను యోడలపయి ప్రయోగించుటకు నిర్మింపబడినవి. ఒక్కగుండు వీనినుండి జెప్పెలినుకు దగిలినయెడల నది నిరర్థకమగును.

షెల్లు:—ఇది విస్ఫోటకముతో గాని తుపాకిమందుతోగాని చేయబడును. 10 రతులషెల్లు మొదలు 1టన్ను బరువుగల షెల్లువఱకును ఫిరంగులనుండి ప్రయోగింపవచ్చును. ఈషెల్లులు విసువబడిన పిమ్మట భూమిమీదపడి ఆదెబ్బకు బ్రద్దలయి లోపల 100 మొదలు 1000 వఱకుండు సీసపుగుండ్లను శత్రువులమీదను, గుఱ్ఱములమీదను వెదజల్లి చంపివేయును. పెద్ద షెల్లులు ఇండ్లను ధ్వంసముచేయగలవు. రెండవ రకపు షెల్లులు ఫిరంగినుండి విసువబడగానే వానికొకప్రక్కనుండు దారమునకు నిప్పంటుకొనును. ఆనిప్పు అర సెకండులోనో, ఒక సెకండులోనో, లేక కొన్ని సెకండులలోనో షెల్లులో ప్రవేసించి దానిని బ్రద్దలగునట్లు చేయును.

హాలండు రాణి:— ఈమె పేరు విల్హెల్మియా. ప్రిన్సు హెన్రీని పెండ్లియాడెను. హాలండు, జర్మనీకి సామీప్యమున నుండుట చేత ఎప్పుడేమి మూడునోయని సైన్యమును, యుద్ధనౌకలను సిద్ధము జేసికొని యున్నది.

హాల్డేను ప్రభువు:—బ్రిటిషు యుద్ధాంగమంత్రిగా ౬ సం. లుండి ఈ యుద్ధమునకు సేనను బాగుగా తరిఫీదుచేయించెను. జర్మను భాషలో గొప్పగా పరిశ్రమ జేసిన పండితుడు. తత్వశాస్త్రమునందు పేరు పొందిన వేత్త. మూడు సంవత్సరము లార్డు ఛాన్సెల్లరు (ప్రీవీకౌన్సిలులో మొదటి న్యాయాధిపతి) పనిని జేసెను. ఇప్పుడు మంత్రులలో మార్పు జరుగుటవలన నాపనిని మానుకొనెను.

హార్కోర్టు లూయి:—ఈయన తండ్రి గ్లాడ్‌స్టన్‌గారి కాలమందు మంత్రిగా నుండెను. ఈయనయు లిబరలు ప్రభుత్వములో బ్రిటిషు అధినివేశములకు మంత్రిగా నుండెను. ఇప్పుడన్ని కక్షులవారును మంత్రులగుటవలన నీయన తన యుద్యోగమును బోనర్‌లాగారికొప్పజెప్పెను.

హామిల్టను. జనరలు సర్ ఇయన్:—ఆఫ్ఘను యుద్ధము, బోయరు యుద్ధము, చిత్రల్ దండ యాత్రలలో నుండెను. సైనిక వ్యవహారములను గురించి ఉత్తమ గ్రంథములను వ్రాసెను. ఇప్పుడు డార్డనెల్సు జల

సంధి కోటలపయికి పంపబడిన మిత్రమండలి సేన కధ్యక్షుడు. కాన్‌స్టాంటినోపు లీయన చేతిలో బడవలసి యున్నదట.

హిండెన్‌బర్గు. ఫీల్డుమార్షాల్:— 1870 లో ఫ్రెంచివారితో బోరిన సైనికులలో నొక్కడు. యుద్ధారంభమున నుపకారవేతనమును గైకొనుచుండెను. కెయిజరుగారు రష్యా నోడించు పనిని బెట్టి తూర్పు సేన కధ్యక్షుడుగా జేసెను. టన్నెంబర్గు వద్ద జనరలు రెన్నన్‌కేంఫు నోడించెను. రష్యను సేనలను తూర్పు పరిష్యాలో నోడింప జేసి సరస్సులలోనికి త్రోసెను. పోలండులో రష్యనులపయి కురికి వార్సాను పట్టుకొను నంత విజయమును పొందెను. రష్యనులను విస్చులా వార్టా ప్రాంతములందును తరిమివేసెను. కాని రష్యను లీతని సైన్యమును రెండుగా జీల్చి చాలభాగమును నాశము జేసిరి. ఈతడు తూర్పు రంగమున పొందిన జయములతో జర్మనీ దేశమంతయు ప్రతిధ్వనించుచున్నది. ఈతనిని దేవతగా ప్రజలు పూజించుచున్నారు. హిన్డెన్‌బర్గుగారి నభినందించుచు పంపబడిన తంత్రి వార్తలను నందజేయుటకయి టెలిగ్రాఫు శాఖ వారికి శక్తి లేక పోయినదట.

హేగ్. సర్ డౌగ్లస్:—ఫ్రాంసులో ఇంగ్లీషు వారి మొదటి సైన్యమున కధిపతి. ఏన్ యుద్ధములో బ్రిటిషుసేన నతిసాహస పరాక్రమములతో బోరించెను. ఈయుద్ధమును నడపుచున్న బ్రిటిషుజనరలులలో సర్ జాన్ ఫ్రెంచిగారి తరువాతవాడు. ఇంతకుముందు సూడన్, బోయరు యుద్ధములలో పోరు సలిపెను. ఇండియాలో సర్వసేనాధిపతి యుద్యోగమును మూడేండ్లు జేసెను. యుద్ధారంభమునకు బూర్వము ఆల్డరుషాటులోని సేనల కధిపతిగానుండెను. ఈయన స్కాట్లండువాసి.

హైందవ మహారాజులు:—70 సం.ల వయస్సుగల సర్ ప్రతాపసింగు, అతని అన్న కొడుకు 16 సం. ల ప్రాయమున్న జోధుపూరు మహారాజు, బికనీరు, జాంనగరము, ఇడర్ మహారాజులును మరికొందరు నుండియు శత్రువులతో బోరుటకు వెళ్లిరి.

హైందవ సేన:— పదాతులు 138 బటాలియనులు, 40 రెజిమెంటులు, సాపర్సు మైనర్సు 27 కంపెనీలు, పర్వత బేటరీలు 12 ను గలవు. మొత్తపు సంఖ్య 1,59,000 మంది సైనికులు. రిజర్వులో నుండువారు 35,000. పదాతులకు జీతము నెల 1-కి 11 రూపాయలు. ఈ జీతముతో పొట్టబోసికొని కొన్ని సైనిక యుడుపులనుగూడ కొనవలయును. సాధారణముగా 32 సంవత్సరములు వీరు కొలువుచేసి పింఛను పుచ్చుకొనెదరు. గుఱ్ఱమును స్వంతముగా దెచ్చుకొని దానిని పోషించుకొనుచుండు రౌతునకు నెల 1-కి 35 రూపాయలు జీతమొసంగబడును. గుఱ్ఱము లేనివానికి 13½ రూప్యములు.

టర్కీ రాజ్యము

ఈ రాజ్యముయొక్క ప్రాచీనచరిత్ర మత్యుత్కృష్టమైనది. సర్వియా మాంటినీగ్రో ఆస్ట్రియాల చరిత్రములను పఠించినవారికిది స్పష్టము కాఁగలదు. దీనికి సంబంధించినది యూరపులోని టర్కీ మాత్రమె కాదు; ఆసియాలోని టర్కీయు, ఆఫ్రికాలోని ట్రిపొలీ బార్కాలును కూడ దీనికి చెందియుండినవియే. యూరపులోని టర్కీలో బాల్కను ద్వీపకల్ప మంతయు చేరియుండెడిది. ఏషియాలోని టర్కీలో అరేబియా, ఆర్మీనియా, ఏషియామైనరు, పెలస్టయిను, సిరియాలు చేరియున్నవి. 1898-వ

(పోర్టీ) క్రింది పరిపాలనలో నున్నవారు. దీని ప్రాంతములందు ఎజ్రిసముద్రము సరిహద్దు [illegible] లను. [illegible] నామమాత్రమున టర్కీ ప్రభుత్వమునకు చేరి [illegible] 1841 వ సం. నుండియు స్వతంత్రముగనే [illegible] 1881 వ [illegible] లో బ్రిటీషువారి యధినివేశ మయినది.

1912-13-వ సం. లో జరిగిన [illegible] యుద్ధములో యూరపులోని భాగము [illegible] ప్రస్తుతపు యూరోపియను టర్కీ క్రింద [illegible]

సూయజుకాలువను గాపాడుచున్న మిత్రమండలివారి సైనికుడు

సం. లో వీరికి చెందియుండిన క్రీటునకు గ్రేటుబ్రిటను ఫ్రాన్సు ఇటలీ రష్యాల యాజమాన్యముక్రిందను, టర్కీవారి నామమాత్రపుటధికారముక్రిందను స్వాతంత్ర్య మీయఁబడెను. ఈ రాష్ట్రవాసులలో పెక్కుండ్రు బలిష్ఠులును స్వమతస్థులును స్వతస్సిద్ధ శూరులును నగువారు ఏషియామైనరులోఁ గలరు. వీరు సంఖ్య కనేక లక్షలుండి, తక్కిన తుర్కీ రాష్ట్రప్రజలలో ప్రతి జాతివారికంటెను మొత్తముకంటెను నెక్కుడుగఁ గలరు. సామాస్ సైప్రస్ నివాసులవలెఁ గాక, వీరు స్వయముగా తుర్కీ ప్రభుత్వము

ఈనాస్ వద్దనుండి ఏడ్రియనోపిలువరకుఁగల [illegible] సముద్రతీరము నందలి మిడియావఱకును గల రేఖకు దక్షిణభాగమున నున్న దేశము మాత్ర మున్నది. 1911-12-వ సం. లో ఆఫ్రికాలో టర్కీకిఁ గల ట్రిపొలీ సిరెనెయికాలను ఇటలీవారు లాగుకొనిరి. టర్కీ ప్రస్తుత యుద్ధములో 1914-వ సం. నవంబరునెలలో శత్రుమండలివారి పక్షమున చేరినది. ఈయుద్ధములో వీరికి కలుగఁబోవు ఫలితముయొక్క చిహ్నములు అనుదినమును తంత్రీవార్తలవలన పాఠకు లూహించుచునే యున్నారు.

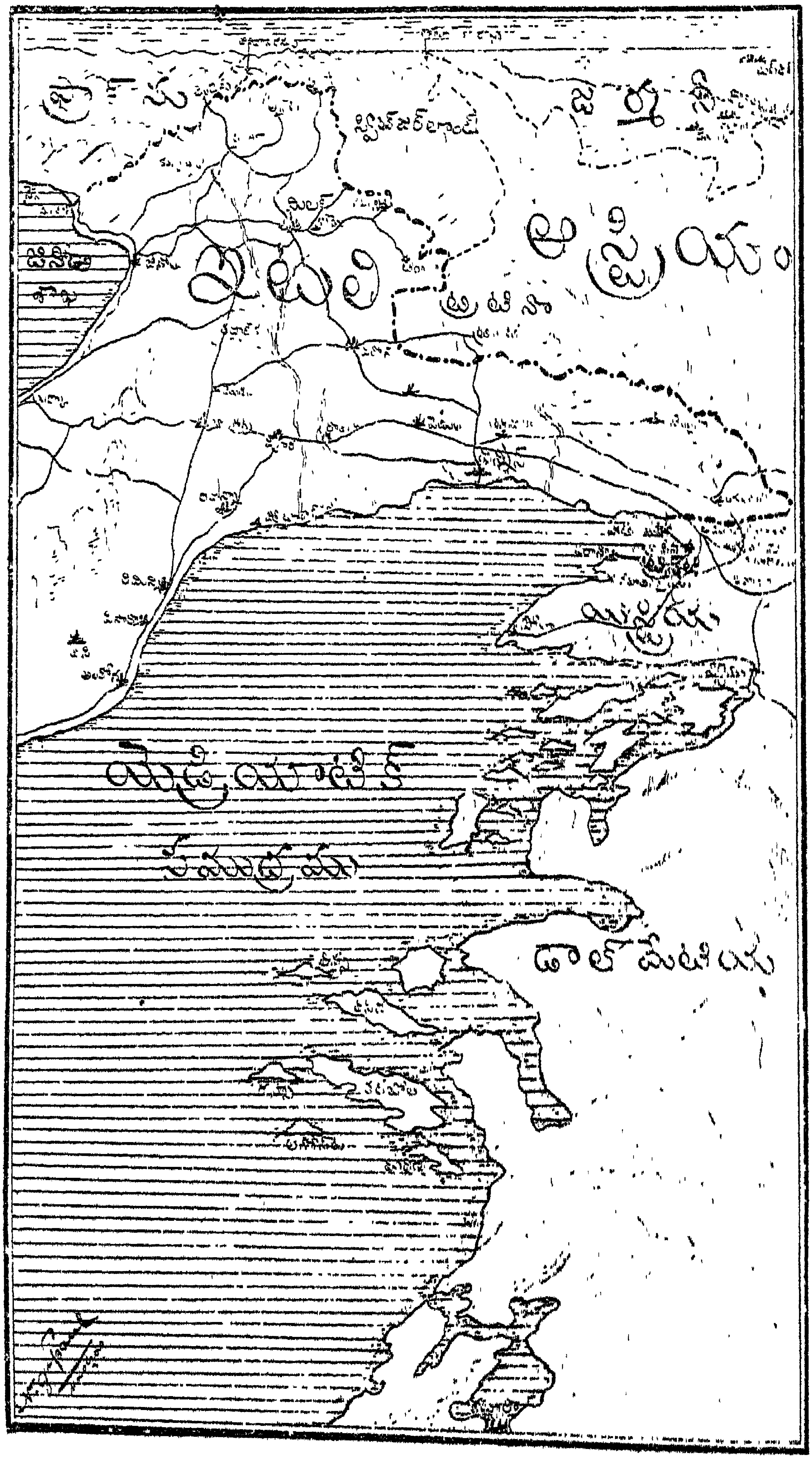
ఇటలీ—యుద్ధరంగము

ప్రస్తుత మాస్ట్రియా దేశములోని భాగములగు ట్రీస్టు, టైరోలుపరగణాలు పూర్వము ఇటలీ దేశమునకు జెందినవి. ట్రీస్టు పరగణా ఇటలీ సరిహద్దులకు తూర్పున, టైరోలు ఇటలీకి పడమట గలవు. ట్రీస్టు పరగణాకు వెనిస్‌నుండి సేన పంపబడినది. టైరోలుకు ట్రెంటినోనుండి పంపబడెను. ఇటలీ బలహీనముగా నున్నప్పుడా పరగణాలను ఆస్ట్రియా అపహరించెను. ఆల్సేసు-లోరేయను పరగణాలను జర్మనులవద్దనుండి సంపాదించుటకయి ఫ్రెంచివా రెంతగొప్ప దీక్షను వహించి యున్నారో అంత దీక్షను ఇటాలియనులు తమ రెండు పరగణాలను సంపాదించుటకయి ఇంతకాలమునుండియు వహించిరి. ఈ రెండుపరగణాల ప్రజలలో 100 కి 80 వంతులు ఇటాలియనులే యని వ్రాయనవసరములేదు. ఈయుద్ధ ప్రారంభమునుండియు ఇటలీదేశము ఆస్ట్రియా జర్మనీలతో జేరక తనపరగణాలను సంపాదించుకొనుటకయి యుద్ధసన్నాహములను జేయుచు,ఆస్ట్రియా ఎట్టిరాజీకయి నను వచ్చునేమో నని రాయబారములు 10 మాసముల వరకును చేసెను కానివారికిసంధి షరతులు కుదరనందువలనను,ఇటలీ ప్రజలు యుద్ధము యుద్ధమని ఘోషమిడు చుండుటవలనను మంత్రులిక యెంతమాత్రమాగుటకు వీలులేక కత్తిని దూయవలసిన వారయిరి. ఆస్ట్రియా కంకొకప్రక్కనుండి బలవంతమగు శత్రువు లెదొర్కొనుట వలన రష్యాయొక్క భారము కొంతవరకు తగ్గగలదు. మిత్రమండలి వారి పక్షమున నొక గొప్ప దేశము చేరుటవలన వారి పక్షము మరింతబలపడినది.

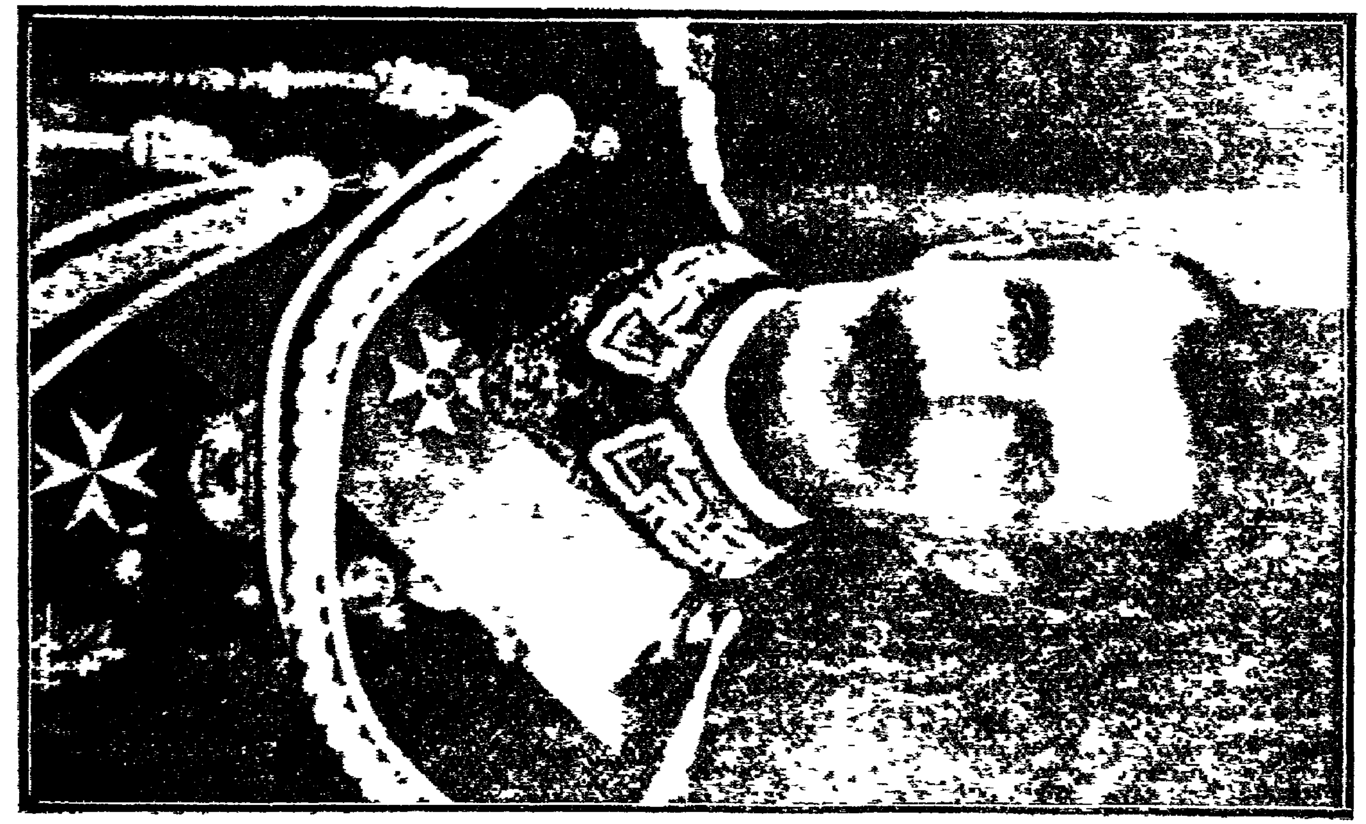

ఇటలీకి తూర్పున జ్యూలియన్ ఆల్ప్సు కొండలు, ట్రీస్టు రాష్ట్రముకలవు. ఈ కొండలు సముద్రపు టొడ్డున నున్న ట్రీస్టునగరము వర కేటవాలుగాదిగును. ఈ కొండలలోనే ముఖ్యమయిన ఇటాలియను సేన ప్లెజ్జో, 7300 అడుగుల యెత్తున నున్న మొంటునీరో, వొలారియ, కాపోరెట్టో, టోల్మినో, ఇసోంజోనదీ ప్రాంత్యము,సాన్ ఫ్లోరియన్, గోరిజియ, గ్రాడిస్కా, మాన్ ఫాల్కోన్ అనుచోటుల పేర్చబడియున్నది. మాన్ ఫాల్కోను మీద ఇటాలియను యుద్ధనావలును ఫిరంగులను గాల్చి టార్పెడో స్థానములను పాడుచేసెను. ఈ తూర్పు సైన్యము యొక్క గమ్యస్థానము ట్రీస్టు నగరము. ట్రీస్టు రాష్ట్రము. ఇసోంజో నదీదేశము. ఇప్పటికి సేన అనేక వేల అడుగులను యెత్తునన్న కొండలకు ప్రాకి గొప్ప ధైర్య సాహసములతో ఆస్ట్రియనుల పై నుదహరించిన నన్ని తావుల నోడించి పారదోలుచున్నది. ట్రీస్టు నగరపు రయిలు బాంబులవలన పాడు చేయబడుట వలన బాహ్య ప్రపంచముతో సంబంధము లేకుండ చేయబడినది. ఇది పూర్వము ఇటాలియనుల దేశమగుట వలన ఇటాలియనుసేన ఎచ్చటికి వెళ్లినను సోదరులవలె నాదరింపబడుచున్నారు. ఈ యుద్ధములో నతి కఠినమయిన దెబ్బ లిప్పటికి ఈ తూర్పుసేనవలననే ఆస్ట్రియనులకు తాకుచున్నవి. గలీషియా రంగమునుండి సేనను ఫిరంగులను పోరుటకయి ఈ రంగమునకు తీసికొని రావలసి వచ్చినది. ఆస్ట్రియాకు యుద్ధనావల స్థానమగు పోలామీద ఇటాలియను విమానములు బాంబులను వేసి చాల నష్టమును గలుగజేసినవి.

ఇటలీ పశ్చిమ సేన ట్రెంటినో రాష్ట్రమునుండి బయలుదేరి కాని పయినన్న ఆస్ట్రియా వారి టైరోలు రాష్ట్రములో బోరుటను ప్రారంభించినది. కాని 10,000 అడుగుల యెత్తున యిచ్చట కార్నిక్ ఆల్ప్సు కొండలుగలవు. రయిలు మార్గములులేవుగదా, మంచి బాటలయినలేవు. దేశము పర్వతమయ మగుటచేత ఆస్ట్రియను లనేక సంవత్సరముల నుండియు దృఢ మయిన కోటలను గట్టి, కందకములను త్రవ్వి, ఫిరంగులను నెలకొలిపి, ఇటలీని రూపుమాపుటకయి సన్నద్ధులయి యున్నారు. అందుచే యిచ్చట యుద్ధము బహు నెమ్మదిగా జరుగును. ఎవరికి హెచ్చు దూరము పోగగల ఫిరంగులును, పుష్కలముగా యుద్ధ పరికరములును నుండునో వారిదే ఈ దిక్కున విజయము. ఈ టైరోలు-ట్రెంటినో ప్రాంతమున నిటాలియనులు ఆలాను పట్టుకొని స్థిరవాసమేర్పరచిరి. ఇద్రో సరస్సుమీదనున్న స్టోరో నాక్రమించు కొనిరి. గార్డా సరస్సుకు తూర్పున నున్న ప్రదేశములో జేరిరి. ట్రెంటు కయిదు మైళ్ల దూరమున నున్న బోర్గోను పట్టుకొనిరి. వారిశతఘ్నులసేన 'లావరేని-పోగారియా పంజ్బులమీద కాల్చుచున్నది. అస్ట్రియా వారి రోవరెడో కోటమీద గాల్చగల వేటొక కొండనువశము చేసికొనినది.కాని యింత వరకును పశ్చిమమున జరిగిన పోరాటములు పిల్ల పోరాటము లనియే చెప్పవలయును. రోవరెడో ట్రెంటుకోటలు ఇటాలియనులకు పడినప్పుడు టైరోలు రాష్ట్రములో కాలుకుదుర్చుకొనినారని చెప్పవచ్చును. ఇచ్చట బెల్జియము ఫ్రాంసులలోవలె కందకముల యుద్ధము ప్రారంభమగును. అప్పు డెన్ని మాసములు పోరినను ఏపక్షము వారికయినను 10 మైళ్ల దేశము దొరకుట దుర్లభము.

స్విట్జర్లాండు
మిలన్
ఆడ్రియాటిక్
సముద్రము
డాల్మేటియము

KING OF ITALY

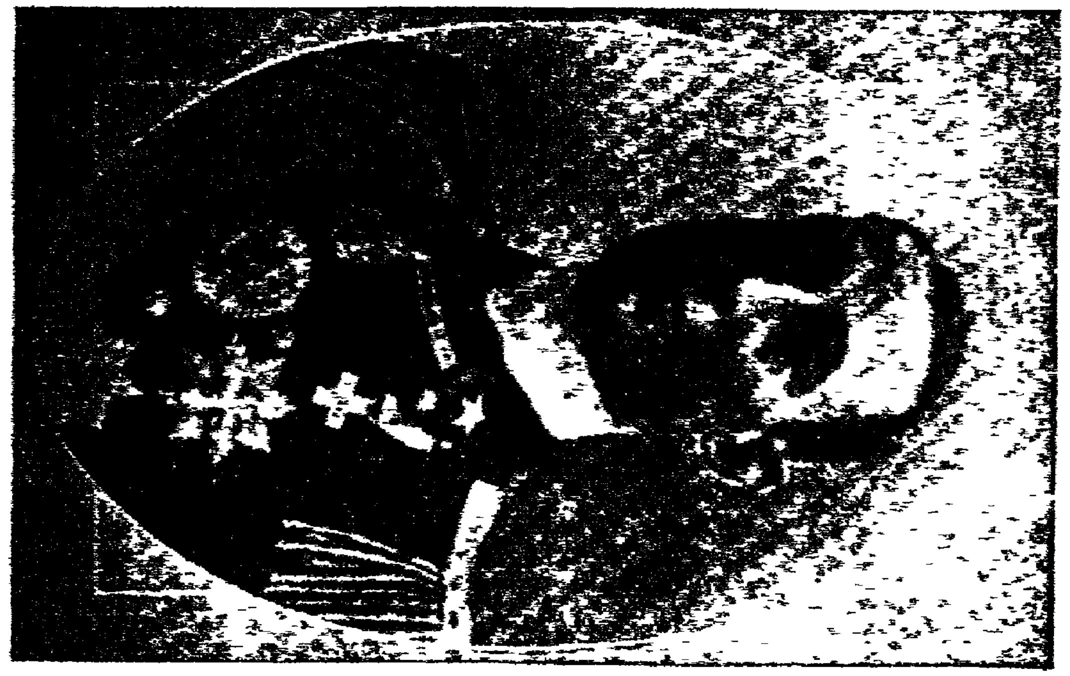
ఇటలీ రాజు

QUEEN OF ITALY

ఇటలీ రాణి

DUKE OF ABRUZZI

అబ్రుజ్జిప్రభువు. అడ్మిరలు

THE POPE

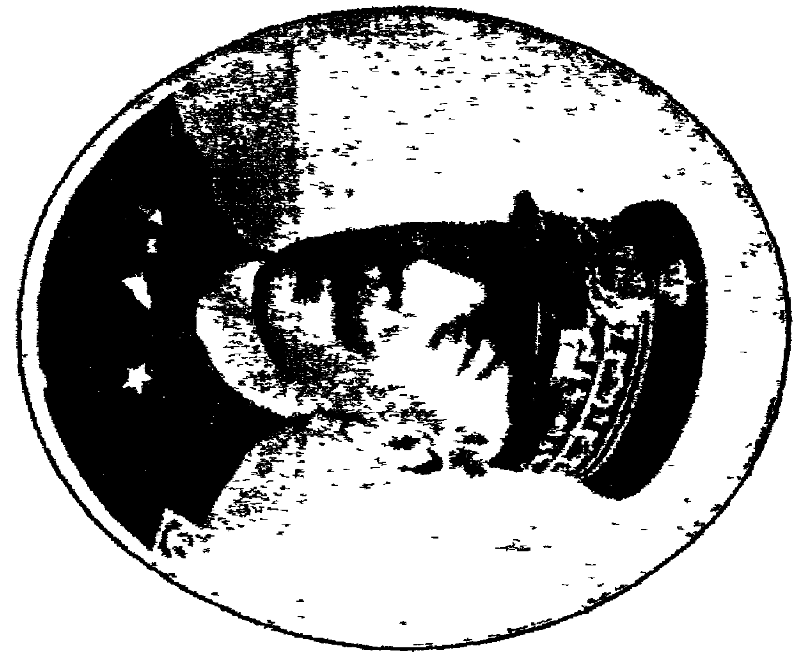
రోమనుకాథలిక్కు మతాధ్యక్షుడగు పోపు

SIGNOR SALANDRA

సిగ్నర్ సాలంద్ర. ముఖ్యమంత్రి

ADMIRAL VIALE

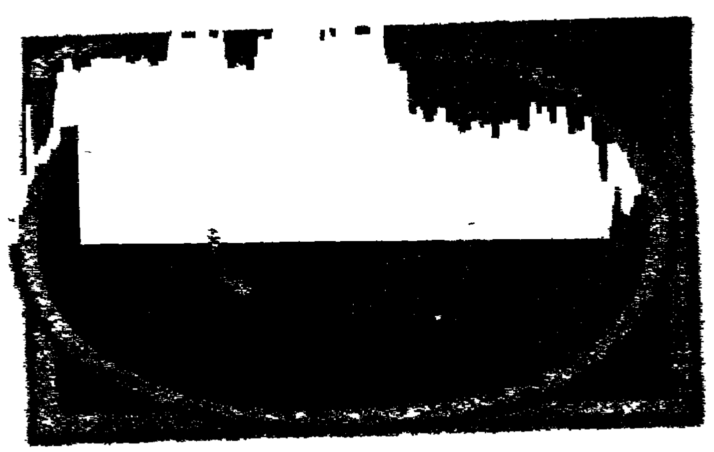
అడ్మిరలు వియేలి. యుద్ధనౌకాశాఖాధ్యక్షుడు

DUKE OF AOSTA

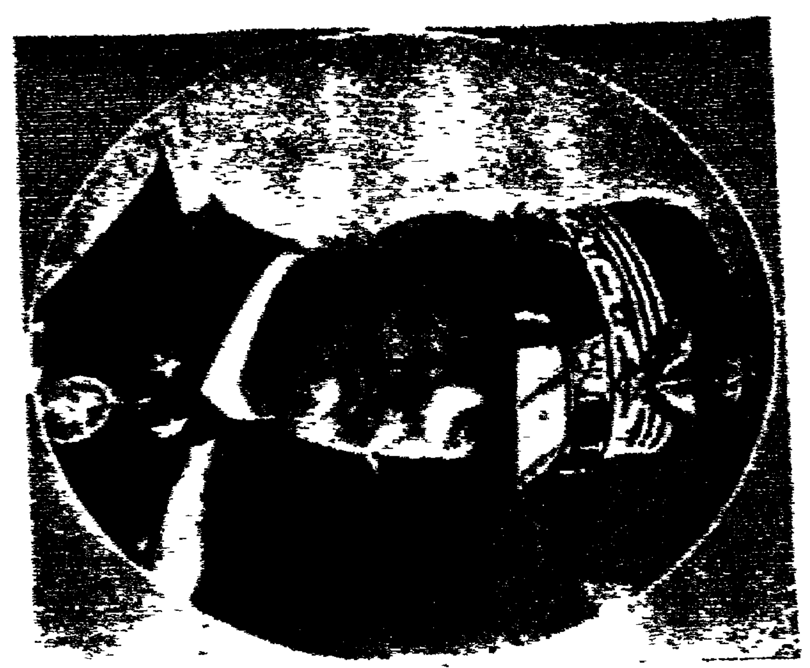
ఓస్టప్రభువు. సేనానాయకుడు

M. GIOLITTI

ఎం. గైయోలిట్టి. విదేశాంగమంత్రి

GENERAL CANEVA

జనరలు కనేవ. సర్వసైన్యాధిపతి

DUKE OF GENOA

జనోవాప్రభువు. అడ్మిరలు

KING OF ITALY

ఇటలీ రాజు

QUEEN OF ITALY

ఇటలీ రాణి

DUKE OF ABRUZZI

అబ్రుజ్జిప్రభువు.

THE POPE

రోమనుకాథలిక్కు మతాధిపతియగు పోపు

లమో చేరువఉకు గల మధ్య వ్యవస్థలనన్నిటిని విశదీకరించిన పను వనుల కీవిషయము బాగుగ బోధ పడగలదు.

యుద్ధమునం దొక సైనికునికి దెబ్బలు తగిలి పడిపోవుట తోడనే ఆ పటాలమునకు సంబంధించిన వైద్యుడును, వాహకులును వెంటనే వచ్చి రక్తమేమైన స్రవించుచుండిన యెడల నాపి, గాయములకు కట్టు గట్టెదరు. ఈ పనికి గావలసిన వస్తువులన్నిటిని సాధారణముగా ప్రతిసైనికుడును వెంటనే తీసికొని పోవును. ఇది సామాన్యపు గాయముల చికిత్సకు సరిపోవును. కట్లుకట్టిన తరువాత వాహకులు రోగిని పట్టెపైవేసి దెబ్బలు తగిలిన వారినెల్ల జేర్చు స్థలమునకు మోసికొని పోవుదురు. అచ్చట రోగిని తిరిగి యొకబండిలో పరుండబెట్టి చికిత్సాలయమునకు బంపుదురు. ఇచ్చట తిరిగి గాయములను వైద్యుడు పరీక్షించి అవసరమగు చికిత్సజేయును. రక్తము కారుచుండిననో, ఏదిమో యెముక విరిగెననో, మొదటికట్టును విప్పుదురు గాని, లేనియెడల దాని జోలికి పోరు. శస్త్రచికిత్స యేమైన నవసరమైన యెడల జేసి, బలవర్ధకరమగు నౌషధము లిచ్చి, బండిలో పరుండబెట్టి రణరంగపు వైద్యశాలకు బంపుదురు. సాధ్యమైనంత త్వరలో రయిలు బండ్లలో నెక్కించి, జనరల్ ఆస్పత్రికిని, అచ్చటనుండి బేస్ దగ్గరనుండు వైద్యశాలకును, పంపివేయుదురు. ఇక్కడ కొంతకాలముండిన పిదప తిరిగి పటాలమున చేరగిన వారిని పటాలమునకును, అట్లు వీలులేనివారిని వారివారి స్వగృహములకును పంపుదురు. ఇది సాధారణముగా జరుగు కథ.

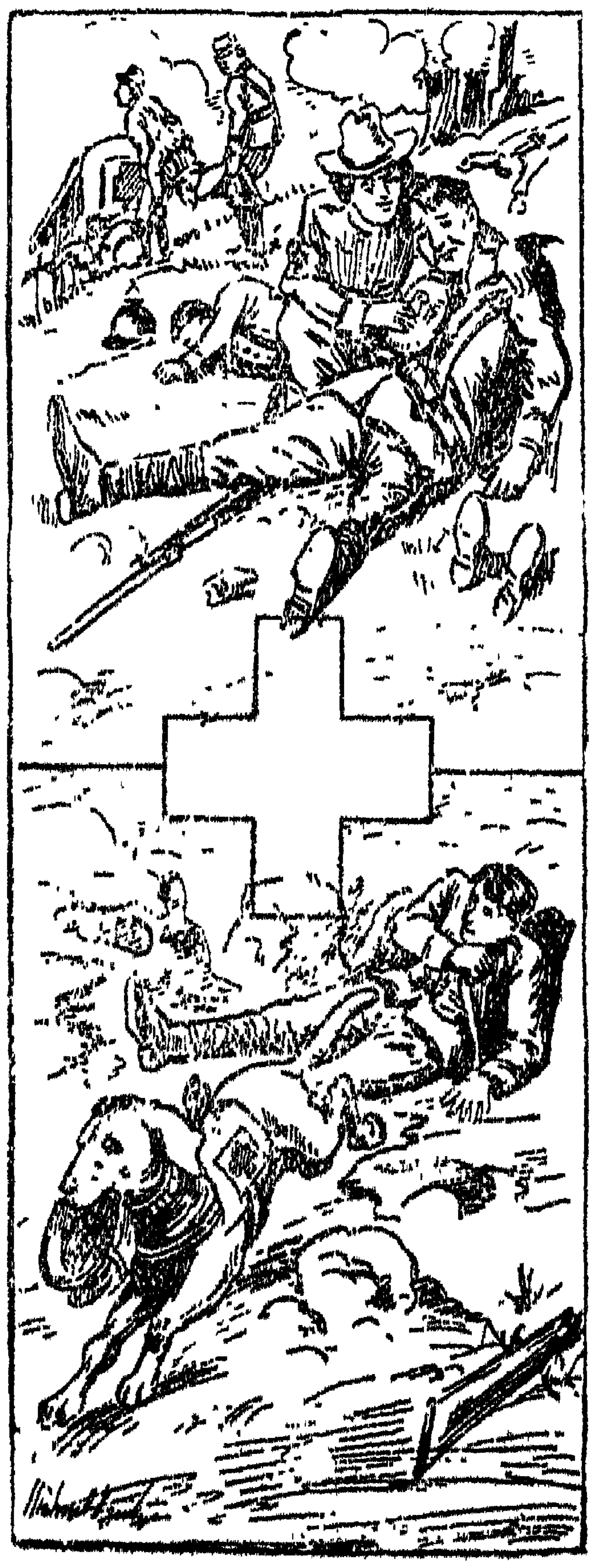
మార్గమధ్యమున ఒకపిల్ల త్రాగుటకు నీరుపోయుట

ప్రతిపటాలమునకు, రణరంగమునకు బోవుననగా, ఒక వైద్యుడు నియమింపబడును. ఈయన సోల్జరుల ఆరోగ్య రక్షణమునకును, పారిశుద్ధ్యమునకును, సంబంధించిన సలహాల నిచ్చుచుండును. దెబ్బలు తగిలినవారిని మోయుట కేర్పడిన వాహకులపై యాజమాన్యము కూడ వహించును. వీరు సాధారణముగా నిరువురుండెదరు. దెబ్బలుతగిలినవారికి తచ్ఛాంతి క్రియల నవలంబించుటయందును, వారిని జాగ్రత్తగా మోసికొని పోవు పనియందును, సుశిక్షితులై యుండెదరు. వీరివెంట నాయుధములుండవు, ఎఱ్ఱశిలువ చిహ్నమును ధరించెదరు. ఈ చిహ్నము గల మనుష్యులకు, వాహనములకు, గృహములకు జంతువులకు హానియేమియు చేయరాదని. అయినను, నెంతయో దూరమునుండి యంత్రసహాయముచే యుద్ధము జరుగు ఆధునిక కాలమున లెక్క హాని సంభవించుట యందు వింతయేమియు లేదు. ఎఱ్ఱశిలువ జెండాను బూని, వాహకులు మిక్కిలి ధైర్యపద్ధతి నవలంబించుటయు గలదు. వారికి సంఘములకు జేరినవారు రోగులకు తచ్ఛాంతి క్రియల నొసగి, వీరందఱను జేర్చు నిర్ణయస్థలమునకు గొనిపోవుదురు. అక్కడనుండి బండ్లలోనో, మఱియొక విధముననో కట్లు కట్టు స్థలమునకు పంపి వేయుదురు. ఇది సాధారణముగా ఫిరంగిగుండ్లు పడనంత దూరమున నుండును. మంచి నీటివసతికూడ నుండవలయును. ఇక్కడ రోగికి తగిన యాహారమును పండులును నిచ్చి, పటాలపు వైద్యశాలకు బంపివేయుదురు. మిక్కిలి తొందర సమయములందును, దెబ్బలు తగిలిన వారిని వెంటనే తీసికొని పోవలసి వచ్చినప్పుడును, సరియైన రోడ్లు, బండ్లు లేనపుడును, వాహకులు విశేషముగ నియమింపబడుదురు. అవసరమగుకొలది ఆయాప్రదేశములవారినే యీ కార్యమునకు నియోగించి కొద్దిపాటి శిక్షను గఱపెదరు.

దక్షిణాఫ్రికాలో ట్యూగెల్లానదిసమీపమున జరిగిన యుద్ధములందు వేలకొలది సైనికులు దెబ్బలు తగిలి పడిపోయిరి. అపుడు హైందవులు నసేవ గావించిరి. ఇట్లే జపానువారును మంగోలియాలోని చీనా కూలీలను నియమించిరి. వీరు డోలీలను మోయుటవాడుకగుటచే నీపనిని బహు చాకచక్యముతో నెరవేర్చిరి. మన హిందూదేశమునందు పాలకీలు, డోలీలు, మున్నగువానిని మోయు జాతులనుండి యిట్టి పనులకు మనుజుల నియోగింతురు. వంశపరంపరాను గతమగు వృత్తి యగుటచే వీరీపనిని శ్లాఘనీయముగ నెరవేర్చుదురు, రణరంగమున నిరుపమానమగు ధైర్యస్థైర్యములతో వర్తించెదరు.

అయిన నీకాలమున సవారీలు, పాలకీలు, డోలీలు మున్నగు నవి క్రమముగా నశించిపోవుచున్నవి. అందువలన నీవృత్తి నవలం బించు జాతులకు జీవనోపాధి లేక వేఱుమార్గము చూచుకొన వలసి వచ్చుచున్నది. ఈకారణమును బట్టి మనదేశపు ఆంబ్యు లెన్సు పద్ధతికిని, ఆంగ్లరాజ్యమునందలి ఇతర భాగములలోని దానికిని చాలభేదమున్నది. రాయల్ ఆర్మి మెడికల్ కోరు నకు సంబంధించిన వైద్యులిచ్చట నియమింపబడు చున్నను, తక్కిన పనులు చేయవలసినవారు నియమింపబడుట లేదు. వారంటుగా నాక మిషన్డు ఉద్యోగస్థులకు బదులు యూరేషియనులు నియుక్తులగు చున్నారు. రాయల్ ఆర్మి మెడికల్ కోరు మనుష్యులకు బదులుగా దేశీయ సైన్యశాఖకు సంబంధించిన వార్డు నౌకర్లు, వంటవాండ్రు, నీళ్ల మనుష్యులు, పాకీవాండ్రు, చాకలివాండ్రు ఏర్పాటగు చున్నారు. దెబ్బలు తగిలినవారిని మోయుటకు పల్లకీలు, సవారీలు, డోలీలు మున్నగువానిని మోయు కూలీలనుండు ఏర్పాటు చేయబడు చున్నారు.

వైద్యశాలలో చికిత్సకొరకు పయనము

యుద్ధభూమియందుండు వైద్యశాలలలో ఒక్కొక్కదాని యందు నూర్గురు రోగులకు వసతి యేర్పాటు చేయబడి యుండును. వీరికి మంచములు, దుస్తులు ఇయ్యరు. గడ్డివేసి, దానిపై మైనపు గుడ్డలను, దుప్పట్లను కప్పెదరు. భోజనపదార్థములు సైనికులకిచ్చు రీతినే యుండును. ఈ వైద్యశాలలు సైన్యముల వెంటనే పోవు చుండును. అందువలన రోగులను ఆస్పత్రియను స్థిరమైన స్థలము లకు పంపవలసి యుండును.

మిలటరీ వైద్యశాలయనుబడు స్థలములు, రైలు స్టేషను సామాను ముదలయినవి పోవు రోడ్డు, రైలు, కాలువ, నదిమున్నగు వానిపొంత స్థాపింపబడు వైద్యశాలలను ఇక్కడనుండి. మిలటరీ వ్యవహారము లుపక్రమింపబడు ప్రదేశమునందలి వైద్యశాలలను పంపి వేయుదురు. ఇందు రెండవ స్థలమునందలి వైద్యశాలా పరిమాణము స్థితిగతులను బట్టి యుండును. రోగుల కిచ్చట వైద్యశాలల నియ మముప్రకారము ఆహారమిచ్చెదరు. పరుండుటకు మంచము, పళ్లుతోము కట్టుకొనుటకు బట్టలు నొసగెదరు. వైద్యోపచారమునకై నర్సులు నియుక్తులై యుండెదరు. ఇచ్చటనుండి, సేనలు, ఆయుధసామగ్రి భోజనపదార్థములు, ఇతరవస్తువులు సరఫరాచేయబడు ప్రదేశమునుంచి రోగులు పంపబడి యచ్చటి జనరల్ ఆస్పత్రులలో చేర్చుకొనబడు దురు. ఈయాస్పత్రుల కనుబంధముగా ఉద్యోగీయుల వార్డుకూడ

క్తి కలిగి యుండును. సివిల్ వైద్యశాలలకు రాయల్ ఆర్మీ మెడికల్ కోర్పునకు సంబంధించిన్న వైద్యుడొకడు యాజమాన్యము వహించి యుండును. పెక్కుమంది వైద్యులు, శస్త్రచికిత్సకులు, నర్సులు, డ్రెస్సర్లు వీరందరూ సివిలియనులుగ నుండెదరు. ఈ సైన్య సంబంధమగు వైద్య శాఖకే ఎఱ్ఱశిలువ సంఘములు మున్నగు పరోపకార సహాయ్యసంఘములు అనుబంధముగ కేర్పడి పనిచేయును.

రెడ్ క్రాస్ దాయి, మరియు గాయపడిన సైనికులు

ఇట్టి వైద్యశాలలన్నిటిని దాటిన తరువాత, రోగులు వైద్యశాల ఓడలలో పంపివేయబడుదురు. ఈ యోడలలో సమస్త సౌకర్యములు అమర్పబడి 200 మొదలు 250 మంది రోగులకుకు వసతి కలిగియుండును.

వైద్యశాలలోనికి గొంపోవుట

సెయింటు జాన్ ఆంబ్యులెన్సు అసోసియేషను అని పిలువబడు వైద్యసహాయ సంఘము వారీ యుద్ధములో హిందూదేశపు శాఖా సమాజములనుండి గొప్పసహాయమును [illegible] తినిన రోగులకు జేసి యున్నారు. 10 [illegible] సామానులను యుద్ధరంగమునకు వీరు పంపిరి. 14 [illegible] నేలమీద వైద్యశాలలకు గొంపోవుటకును, పడవ్యను [illegible] నీళ్ళమీద తీసికొని పోవుటకు మోటారు ఆంబ్యులెన్సు బోటులను పంపిరి. ఇండియాలో సైనికుల చికిత్సార్థమై స్థాపింపబడిన వైద్యశాలల కన్నింటికిని వారే కావలసిన సామగ్రిని [illegible] మిత్రమండలివారి దేశములలోనున్న యఱ్ఱశిలువ సమాజములకు చేయ సహాయమొనర్చిరి. ఫ్రాంసు, బెల్జియము, [illegible] సెయింటు జాన్ ఆఫ్ జెరూసలెం సంఘమువారు స్థాపించిన వైద్యశాలలో 1½ [illegible] గాయములనీ ఇండియాకొంసులంవారు భరించెదమనిరి.

[illegible]

[illegible] కలుగజేసిరి. [illegible] ఇండియాలో వైద్యశాలలను స్థాపింప [illegible] క్రిందటి [illegible] ధనము కొన్ని సంచుల రూపాయలు [illegible] రంభము కాగానే సైనికుల [illegible] రాజులు సైనికులకు [illegible] [illegible] కుట్టి సైనికులకు [illegible] పంపుచున్నారు. [illegible] యాలను గూడ [illegible] కమిటీ [illegible] స్థాపింపబడిన చిన్న కమిటీ లిట్టిపనులను [illegible] మొదలు తిరుచునాపల్లి నగరము ఆవా [illegible] చేయుచున్న సేవ లెన్న అని రాజప్రతినిధిగారు జూను 20వ తేదిని సింలాలో ఈ అసోసియేషన్ వారి సాంవత్సరికోత్సవదినమున జెప్పిరి.

ఆస్ట్రియా-హంగరీ దేశచరిత్రము

ఆస్ట్రియా నామమునకు "ప్రాగ్రాజ్య" మని వ్యుత్పత్త్యర్థము. బవేరియనుల నోడించి, 8-వ శతాబ్ది మంతమున "ఫ్రాంకు" జాతి నాయకుఁడగు "షార్లిమేను" గన దండయాత్రను కొనసాగింపఁ గోనుటకు 'ఎన్సు' నదిని గాఁటవలసివచ్చెను; కొంత ప్రయత్నముచే దీనిని దాఁటి, తత్ప్రాంతముల నుండు అవరులఁ బారఁద్రోలి, యచట తన ఫ్రాంకు రాజ్యమునకు సరిహద్దు నేర్పాటు చేసెను. దీనికి తన హితులగు సామంతులను భూపాలకులుగ నియమించి తత్సమీప సీమలందు తిరుగాడు అవరులు స్లావులు మున్నగు దేశద్రిమ్మరుల వలని యపాయము తన రాజ్యమునకు లేకుండ నతఁడు కాపుచేసికొనెను. అన్వర్థాభిధాన మగు నీ "ద్వారపాలక" రాజ్యమునకే ఫ్రాంకులు ప్రాగ్రాజ్య మని పేరిడిరి. కాపుగల యేర్పాటులలో లోటు లేకున్నను, పోరాటంబులవలననే గడించుచుండుటే తెగలూగకుండక తమ తమ దోర్గర్వమును ప్రజృంభింపఁజేయుచుండిరి. క్రమక్రమముగ ఫ్రాంకుల పాటవము కూడ వెన్నబెట్టెను. తుదకీ తూర్పు సరిహద్దును మాపుటకు మొగలియనులు మాగియారులు (హంగేరియనులు) మొదలగు నాగరకతాశూన్యజాతులు వెంటవెంటనే దండెత్తి 902-వ సం.కు ఫ్రాంకులను పూర్తిగ నాశనము చేసిరి; ప్రాగ్రాజ్యమును గుడిచి వెట్టిరి. కాని, ౯౫౫-వ సం.న జర్మను రాజ్యాధికారము వహించిన "అట్టో" మహామహుఁడు ఆ యరాజకజాతుల పీఁచ మణఁచి, ప్రాగ్రాజ్యమును పూర్వపు స్థానముననే పునస్సృష్టి చేసెను.

బాబినుబర్గువంశపాలనము

ఇట్లు జర్మనురాజుచే స్థాపిత మగుటంబట్టి, పూర్వము ఫ్రాంకులచే పాలితమైన రాష్ట్రపు సరిహద్దు ఇపుడు జర్మనుపాలిత మయ్యెను. నాటినుండి జర్మనీ యాస్ట్రియా (ప్రాగ్రాజ్యము) ల బాంధవ్యము 16-వ శతాబ్దమువఱకును విడిపోలేదు. అంతవఱకును లోలోపల ఆస్ట్రియా ఎన్ని మార్పులను ఎన్ని యాధిక్యములను గాంచినను, స్వతంత్రరాజ్యము గాక సంరక్ష్యరాజ్యముగనే యున్నఁబడుచుండెను. రక్షితరాజ్యమగుటచే దీని పాలకులు జర్మనుప్రభువున కధీనులై, వానిచే పడయు హక్కులను మాత్ర ముపయోగించుచును, ఆ హక్కులకు ప్రతిఫలముగ కొన్నిటిని నిర్వర్తింపవలసినవారైరి. రెండవ అట్టో కాలమున ఈ ప్రాగ్రాజ్యమునకు లియపాల్డను నాతఁడు పాలకుఁడయ్యెను. అతనితో బాబినుబర్గు వంశపాలన మారంభ మయ్యెను. ఈ సంతతిలోనివాఁడగు డ్యూకు హెన్రి యొక్క పాలనకాలములో 1156-వ సంవత్సరము గణుతి కెక్కినది. అప్పటి జర్మనుప్రభు వగు ఒకటవ ఫ్రెడరికు అంతవఱకు కేవలము రాష్ట్రపు సరిహద్దుగ నుండి రాజపీఠాధికారంబు లేనిదాని నొక "డచ్చి"గా నిర్మించి, నిరుపమానస్వాతంత్ర్యముతో హెన్రీని దానికి నాయకు "డ్యూకు"గా నియమించెను. ఈ రాజ్యాధికారము హెన్రీ వంశమునకు పారంపర్యముగ సంక్రమించునట్లును, పురుషసంతతి లేకపోయినను స్త్రీలకు హక్కు వచ్చునట్లును, సంతతియే లేనియెడల అప్పటి రాజు తన కిష్టమగు వారసును నిర్ణయించినచో ఆ వారసు రాష్ట్రాధికారంబును స్వీకరింపఁగలుగునట్లును నేర్పాటు చేయఁబడెను. ఈ హక్కులకు ప్రతిఫలముగ, యాస్ట్రియనుగు జర్మనురాజ్యమునకు చేయవలయు విధులు కూడ కడు సులభములును స్వల్పములు నయి యుండెను. అవసరము వచ్చినపుడొక సైనికదళమును మాతృరాజ్యరక్షణంబున కంపుటయు, అప్పుడప్పుడు జర్మను చక్రవర్తి బవేరియాలో సమకూర్చు సభలకు డ్యూకు హాజరగుటయు దక్క, వేఱు విధులు నిర్ణయింపఁబడలేదు. ఈ యేర్పాటువలన, బహిర్విషయములు జర్మను రాజ్యాధీన మయ్యెను, స్థానికవ్యవహారంబులను డ్యూకు స్వేచ్ఛానుసారము నడపుకొనుటకు వీలు కలిగెను. అందుచేతనే 1156-వ సం. తరువాత బాబినుబర్గువంశజుల వ్యవహారదక్షత పాలకజ్ఞానము రాజ్యవ్యాపకశక్తి మున్నగు రాజధర్మంబులు వ్యక్తము లయ్యెను. వీరి పరిపాలనకాలంబున ప్రాగ్రాజ్యము జర్మనురాష్ట్రములలో ప్రముఖత గాంచఁగలిగెను. వియన్నానగరము పేరు వహించి జర్మను పట్టణములం దెల్ల ఖ్యాతి కెక్కెను. వీరు క్రమక్రమముగ ఏన్సునదిని దాఁటి డాన్యూబునదీప్రాంతములలో ప్రవేశించి, అంతకంతకు తూర్పునకు పాదుకొని పోయి, పూర్వము ముఖ్యపట్టణ మగు "పఖ్లారను" నుండి "మెల్కు" వఱకును, మెల్కునుండి "టలను" వఱకును, తుదకు టలనునుండి "వియన్నా" నగరమునకును రాజ్యమును వ్యాపింపఁజేసి, దాదాఁపిప్పటి యాస్ట్రియా విస్తీర్ణమును గడింపఁగలిగిరి. దేశవ్యాప్తియే గాక, వ్యాపారవిజృంభణమును ధనార్జనమును కూడ మెండుగ చేసి, వీరు నాఁటి సామంతులలో పెద్దగ కొనియాడఁబడిరి. మొత్తముమీఁద, వీ రెచ్చటికి పోయినను పట్టిన దెల్ల బంగారమై; శత్రువులు మిత్రులై, త్రొక్కిన చోటు వెల్ల తోఁటలై, సిరిసంపదలు వెంట వచ్చుచుండెను. వీరి యుచ్చదశ బాబినుబర్గువంశపు రాజులలో కట్టకడపటి రాజునకు పూర్వుఁ డగు డ్యూకు రెండవ లియపాల్డు పాలనకాల (1184-1230)మని చెప్పవచ్చును. వీని తరువాత నిరువది సంవత్సరములకే యంతకు పూర్వము మూడు శతాబ్దములనుండి యేలుచుండిన బాబినుబర్గువంశ మంతరింపవలసి వచ్చెను. "అతి సర్వత్ర వర్జయే"త్తను లోకోక్తి నెఱుఁగనివాఁ డగుటవలననో, స్వల్పజ్ఞానావేశమున నుద్భవించిన సర్వజ్ఞత్వముననో, బాబినుబర్గువంశాంతిముఁ డగు 'ఫ్రెడరికు' తన కులధర్మ మగు రాజభక్తిని వీడి, 1156-వ సంవత్సరమున మాతృరాజ్య మగు జర్మను రాజ్యమునకు ప్రమాణంబు చేసిన విశ్వాసవిధేయతలను వెలి

పెట్టి, ఏడు శతాబ్దముల క్రిందటి దశను మించనివలె జర్మను ప్రభుత్వమునకే యత్నములు సాగించెను. పౌరుషశూరు లయ్యును కార్యజ్ఞానశూన్యు లగు దర్పాతిశయులకు గర్వభంజనమును కార్యభంగమును అనివార్యఫలము లగుచున్నవి. అప్పటి జర్మను ప్రభువును ధిక్కరించి, ప్రభువు తన్ను రాజ్యభ్రష్టుని చేసినను సరకుగొనక, అతఁడు బైటికి చనఁజాలి దొంగకుక్కవలె రాష్ట్రమునకు వచ్చి ప్రజలను హింసింపఁ దొడంగెను. కాని, 1246 వ సం. న హంగేరియనుల వాతఁ బడి తనతో తన వంశము సంతతిని గూడ నంతము పొందించెను.

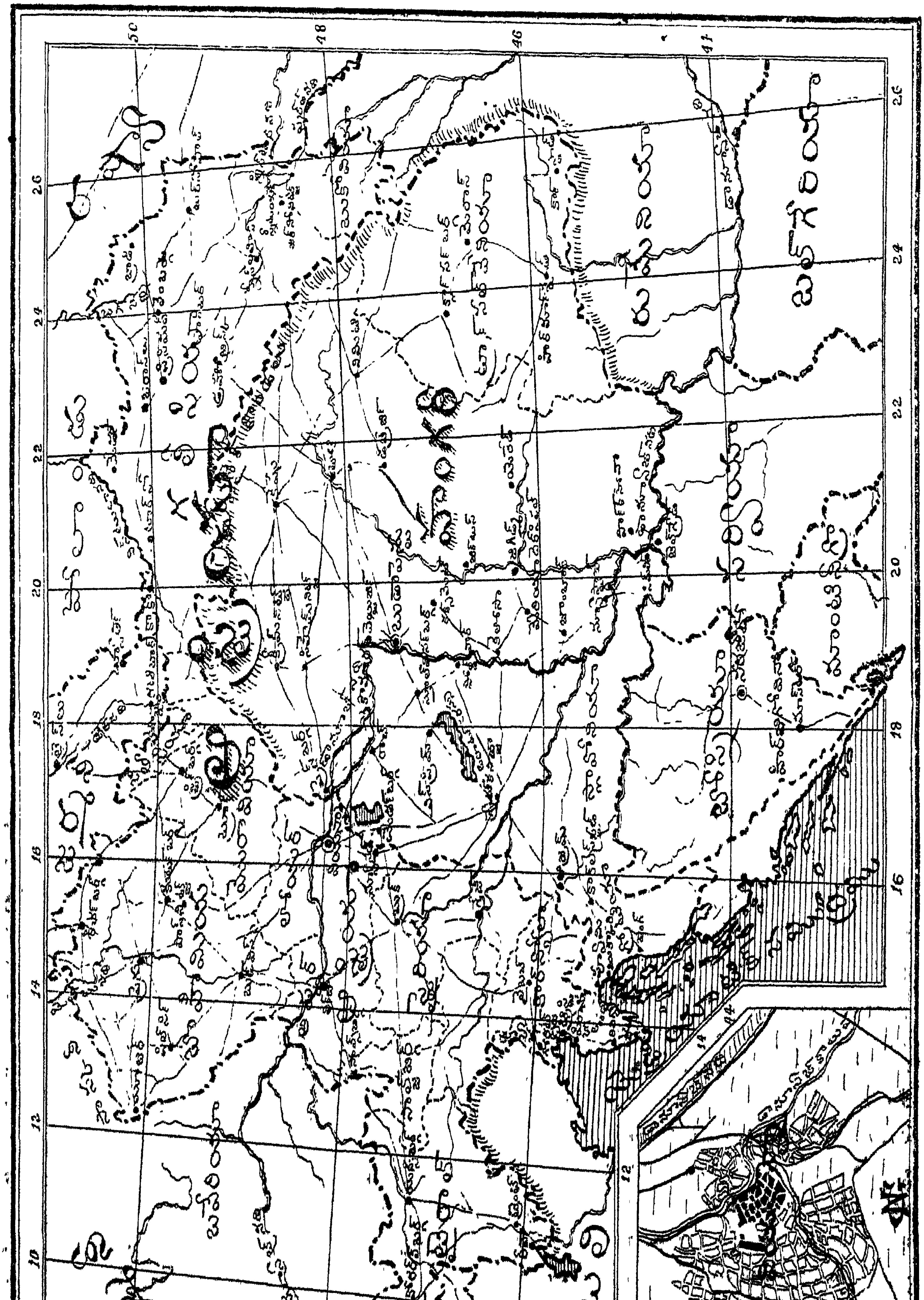
మధ్యదశ

బాబినుబర్గువంశ మంతమున దేశ మరాజకముగ నుండెను. జర్మను రాజ్యస్థానము కడు దూరస్థ మగుటచే ప్రభువునకు సమక్షాధికారమును చలాయించుట కిరవు గాకుండెను. మఱియును, ఆకాలమున జర్మను ప్రభువునకును పోపునకును వైరములు ప్రజ్వరిల్లుచుండెను. ఉభయులకు నిష్టుఁడగు పరిపాలకుఁడు చేకూరుట దుర్ఘట మయ్యెను. ఎటులో "అట్టోకా" రను నాతని నేర్పాటు చేసిరి కాని, ఉభయులకును నుత్తర వాది కావలయువాఁడు ఒకరికిని స్వాధీనము కాక జర్మను రాజ్యాధికారమును తిరిగి ధిక్కరింపఁబోయెను. తుదకప్పటి జర్మను ప్రభు వగు రుడోల్ఫు ఒక యాలోచన చేసెను. తన రాజ్యముతోఁబాటు ఆస్ట్రియా రాష్ట్రమును గూడ నెట్టెటులో తానే కొంతకాలము పరిపాలించి, జర్మను రాజ్యమునకు ఆస్ట్రియా విషయమునఁ గల్గుచున్న కలఁత లన్నియు, ఆస్ట్రియా పరవంశజుల యధీన మగుటవలన సంభవించుచున్నవని గ్రహించెను. అందుచేత, ఆస్ట్రియాకు పరవంశజులను నియమించుటకంటె, దానిని స్వార్జితముగ గణించి స్వీయవంశజులకే యొసంగ నెంచెను. ఈ యేర్పాటువలన జర్మనీ యాస్ట్రియాల కేక వంశసంజాతులు పరిపాలకు లయి, ఇంతవఱకు నధికారాధీన రాజ్యములుగ నెన్నఁబడు రాజ్యములు రక్తబాంధవ్యమునఁ గలయుట సంభవించెను. మఱియు నతఁ డాస్ట్రియారాష్ట్రమున స్వీయవంశము (హాప్సుబర్గు వంశము)ను స్థాపించి, ఆస్ట్రియా చరిత్రయందు తృతీయ దశ నారంభింపఁజేసెను.

హాప్సుబర్గువంశపాలనము

నాఁటినుండి యిప్పటివఱకును ఈ హాప్సుబర్గు వంశజులు రాజ్యాధికారము ననుభవించుచున్నారు. వీరికాలములో ఆస్ట్రియా రాష్ట్రమునకు సహజములగు నన్నివిధముల కలహములును, విప్లవములును, మతద్వేషములును అప్పుడప్పుడు ఆవేశించుచునే యుండెను. అయినను, వీరు కాలానుగుణముగ నేలుఁబడి నల్పుచు, ఆస్ట్రియా రాజ్యసమస్యలను నిర్వహించి, ప్రస్తుతసామ్రాజ్యము స్థాపింపఁ గలిగిరి. నిశ్చయమున, ఆస్ట్రియా-హంగరీ సామ్రాజ్యమందు ఒక్క జాతి గాని, ఒక్క మతము గాని సర్వజనాంగీకారమై యెప్పుడును నుండలేదు. ఈ సామ్రాజ్యము చుట్టును జర్మనీ; రష్యా, రుమేనియా, బల్గేరియా, తురుష్కము, గ్రీసు, ఇటలీ, స్విట్జర్లాండు; బవేరియా మున్నగు దేశము లావరించియుండుటచేత, సామ్రాజ్యమునం దాయా దేశీయు లగు జర్మనులు, స్లావులు, మాగ్యారులు, యూదులు, సెర్బులు అల్బేనియనులు, రూథినులు, రుమేనియనులు, ఇటాలియనులు మొదలగు లెక్కలేనన్ని జాతు లుండుట కటస్థ మయ్యెను. మఱియు లక్షలకొలది రోమను కేథలికు మతమును, దాని యొక్క ప్రతిశాఖలును, ప్రొటెస్టెంటు మతమును, దాని వివిధశాఖలును అవలంబింపఁబడుచుండెను. ఇట్లు గంపలోని కప్పలవలె నొకరితో నొకరు పొందికట్టి యన్యోన్యవైషమ్యముల కాటపట్టయిన యీ సామ్రాజ్యము కడు విస్తీర్ణమై, రాష్ట్రానేకమై జాతిబహుళమై, పరిపాలనక్రమమునకు బహుకష్టంబులను కల్పించుచుండెను. అట్టిదాని నేకరాజపరిపాలనకు లోఁబఱచుటయు, ఏకమతావలంబనిని ప్రశాంతియుక్తను చేయుటయు హాప్సుబర్గు వంశజుల మేధాశక్తికిని సౌశీల్యమునకును రాజనీతిపాటవమునకును నిదర్శనము లగుచున్నవి.

ఈ దుర్భరకార్యనిర్వహణమున కాదిజయమును వియన్నా నగర విశ్వవిద్యాలయ స్థాపకుఁడగు నాల్గవ రుడోల్ఫు సంపాదించెను. ఇతని యాచర్యము ఆస్ట్రియాను జర్మనుబంధమునుండి విడఁదీసి సర్వస్వతంత్రరాజ్యముగ చేయ సమకట్టెను గాని, యంతటి ప్రజ్ఞను గాంచలేకపోయినను, ఇంతవఱకు "డచ్చి" గా నున్న దానిని "ఆర్చి డచ్చీ" గా పెంచి యాస్ట్రియారాష్ట్ర మవిభాజ్య మనియు, హాప్సుబర్గువంశజుల స్వకీయరాజ్య మనియు నిర్ధారింపఁగలిగెను. ఆరవ చార్లెస్సు తనకు పురుషసంతతి లేక విశ్వప్రయత్నములమీఁద తన కొమార్తె మేరియా థెరీజా రాణికి రాజ్యాధికారమును బొసంగఁజేయుట ద్వితీయజయమునకు కారణ మయ్యెను. అపుడు ఫ్రాన్సు దేశాధిపు లగు బోర్బోనువంశజులకును ఆస్ట్రియాపాలకు లగు నీ హాప్సుబర్గువంశజులకును చిరకాలమునుండి వచ్చుచుండిన వైమనస్యము లధికములు బలవత్తరము లయ్యెను. 1740-వ సం.న చార్లెస్సు చనిపోవునప్పటికి రాజ్యము అంతఃకలహములపాలయి పరుల పాలగుచుండెను. చార్లెస్సు తన కొమార్తె పట్టమున చేసిన యేర్పాటు సర్వసామాన్యముగ గౌరవింపఁబడలేదు. ఎవరికి వారు దేశాపహరణము కొఱకు యత్నించుచుండిరి. 1740 వ సం.న నే ప్రష్యారాజు మహాఫ్రెడరికు మహుఁడు గొప్ప సేనతో "సైలీషియా" పై దండు వెడలెను. సైలీషియా' యనఁగా ధననిధి యన్నమాట. దీనిని వదలుటకు నెవ్వరును నిచ్చగింపరు. ఇచ్చట వర్ధిలుచున్న పరిశ్రమలవలన నేమి, వ్యాపార విశేషములవలన నేమి, ఖనిజసంపదవలన నేమి, ఇది ప్రతివారికిని మమత గొలుపుచుండెను. ఇట్టిది ప్రష్యావారిచేతఁ బడెను. ఇగిగనే యదననిని ఫ్రాన్సు, బవేరియా, స్పెయిను, సాక్సనీ, సార్డీనియాలు కూడ నడుము కట్టి యాస్ట్రియాపై కత్తి దూసెను. శత్రురాజుల భయము బయట బాధించుచుండ, దేశములోని వ్యవహారములు కడు దుస్థితియందుండెను. ధనము లేదు. సైనికబలము తగ్గియుండెను. అధికారులు దుర్వ్యసనారాధనపరులు. అందుచేత, ప్రజ లసంతృప్తులై భయభక్తులు వదలివేసిరి. దుష్కృత్యములతో పోగాడి పోగాడి తీసికొనిన హంగరీరాష్ట్రము కూడ ఆస్ట్రియానుండి విడఁబడుట కుత్సహించుచుండెను. ఇట్టి సమయమున రాజ్యభారము ఒక స్త్రీపై నాన

హించెను. మేరియా థెరీజా రాణి సహజసౌందర్యవంతురాలు. రూప లావణ్యములకు తోడు ఆమెకు బుద్ధికుశలత గూడ మెండుగ కలదు. ఆమె యీ రెంటి ప్రాభవములవలనను ప్రజల మనముల నాకర్షించి ఆయా జాతులకు కలయు హక్కులను సమంజసముగ నిచ్చుచు, వారితోడ్పాటును సంగ్రహించి, కొంతవడి యంతఃకలహముల నణచి, సంగీభావమును పురికొల్పి, ఆస్ట్రియాను శత్రురాజుల బాఱినుండి దప్పించి, తన తండ్రి సదుద్దేశమును సఫలీకృతముం జేసి లోకవిఖ్యాతిని సంపాదించెను. ఈమె పరిపాలనకాలమునందె హంగేరియనులు గూడ తమ కాస్ట్రియనులతో నుండు సమత్వమును తెలిసికొని, వారితో మరే బాంధవ్యము లేకున్నను, ఏకరాజపాలితత్వబంధ మైనను కలదనియు, తమ భౌతిక మంతయు ఆస్ట్రియనులతో నైక్యమయి యున్నదనియు గ్రహించిరి. నడుమ నడుమ నేయే వైకల్యము లడ్డుపడినను, థెరీజారాణి యీ విధమున పొందుపఱచిన భావబంధమే మూలస్థాపన మయి ప్రస్తుతపు ఆస్ట్రియా హంగరీ రాష్ట్రసంభూయమునకు ముఖ్యబల మగుచున్నది. తదనంతరము 1848, 1861, 1865 సంవత్సరములందు హంగేరియనులకును ఆస్ట్రియనులకును హితములగు రాజ్యతంత్రములను పన్నిరి గాని, యొక్కటియు జయప్రదము గాకపోవుటచే, కడపటి సంవత్సరమున ప్రస్తుత చక్రవర్తి యగు ఫ్రాంసిసు జోసెపు స్వయముగ హంగరీకి వేంచేసి హంగరి ముఖ్యపట్టణ మగు బుడాపెస్టు నగరమున హంగరీయొక్క వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యమును ఆమోదించి, సామ్రాజ్య సమపరిపాలనంబు స్వీకరించెను. తరువాత రెండుసంవత్సరములకు, ఆస్ట్రియాహంగరీలు సమకూడి సమష్ట్యంగీకారమున నొక రాజ్యతంత్రము నాలోచించి ఆస్ట్రియా హంగరీ సామ్రాజ్యమును స్థాపించినవి.

రాజ్యతంత్రము

ఇట్లేర్పడిన యాస్ట్రియా-హంగరీసామ్రాజ్యము ఐరోపాఖండ మధ్యదేశంబున పూర్వరోమకరాజ్యగ్రస్తశేష మయి, ఐరోపాసామ్రాజ్యములలో తలయెత్తుకొని యీ నాఁటికిని వర్ధిల్లుచున్నది. ఇది నిశ్చయమున ఏకరాజపాలిత మయ్యును, రాష్ట్రద్వయము గావున, విదేశవ్యవహారముల నుమ్మడిగ నవరించుకొనుచున్నను, కేవలాంతరంగికవిషయములను ఆస్ట్రియా హంగరీలు వేఱువేఱుగ నిర్వహించుకొనుచున్నవి. విదేశంబులకు రాయబారుల నంపుటయు, సామ్రాజ్య సంరక్షణకు సైనికదళమును నిర్మించుటయు, ఉమ్మడి వ్యయముల కేక కోశవ్యవస్థను కల్పించుటయు— ఈమూడు విషయములను రాష్ట్రద్వయమునకు సమష్టిపరిపాలనము జరగుచున్నది. వీనికి విదేశవ్యావహారిక మంత్రి యనియు, సేనాంగమంత్రి యనియు, కోశామాత్యుఁడనియు ముగ్గురు మంత్రు లేర్పఱుపఁబడియున్నారు. తమ శాఖాధికారంబులను వేర్వేఱుగ నిర్వర్తించుచు, రాష్ట్రికపరిపాలనతో నెంతమాత్రము జోక్యము కలుగఁజేసికొనక, వీరు సంయుక్తసామ్రాజ్య పరిపాలనము చేయుచున్నారు. ప్రథముఁడగు వైదేశికమంత్రి రాజకుటుంబమునకుఁ గూడ నమాత్యుఁడగుటవలన చక్రవర్తికి విదేశవ్యవహారముల నెప్పటికప్పుడు నివేదించుట తటస్థమగుచున్నది. అన్యజాతీయులతో సంధులు సలుపుట, కాలానుసారంబుగ వారితో యుద్ధమునకుఁ గడంగుట మున్నగు బహిర్విషయము లన్నియు వీని పరములయి యున్నవి. సేనాంగమంత్రి సంగ్రామసమయములందు యుద్ధనాయకత్వము వహించి, దానికి తగు నేర్పాట్లు చేసి, సామ్రాజ్యసంరక్షణభారమును వహింపవలసియున్నది. ఆస్ట్రియాకును, హంగరీకిని వేర్వేఱుగ నుండు సైన్యములపై వీరి కధికారము లేదు. ఈ ప్రత్యేకసైనికదళములును, సామ్రాజ్యసైనికదళములును, అన్నియును సామ్రాజ్యాధికారి యగు చక్రవర్తికి స్వాధీనములయి యున్నవి. విదేశాంగమంత్రి స్వీయకుటుంబమంత్రియగుటచే విదేశవ్యవహారపక్షమున చక్రవర్తి కెట్టి-సన్నిహిత సంబంధ మేర్పడెనో, అట్లే, సైనికనికాయమున కంతకును సర్వాధికారము తనయం దుంచుకొనుటవలన సైన్యాంగమంత్రితో కూడ నట్టి-సన్నిహితసంబంధము చక్రవర్తికి కుదిరియున్నది. ఇఁక, ఉభయరాష్ట్రములును సామ్రాజ్యముఖమున చేసిన ఋణవ్యయములను సరిగా వ్యవహరించుటకు, సామ్రాజ్యమున కంతకును సమ మగు వాయిదాలను నిర్ణయించుట మొదలగు సామ్రాజ్యకోశాధికారము నంతయు కోశాంగమంత్రి నిర్వర్తింపవలసియున్నాఁడు.

ఈ ముగ్గురు మంత్రులును సామ్రాజ్యప్రతినిధ్యసభకు జవాబుదారులై యున్నారు. దీనికి నూట యిరువది మంది ప్రతినిధులను చెఱి సగముగ ఆస్ట్రియా-హంగరీరాష్ట్రములు పంపును. ఐనను, ఈ సభ యేకస్థముగ సమకూడదు. హంగరీప్రతినిధులు 60 మందియు హంగరీలోను, ఆస్ట్రియా ప్రతినిధులు 60 మందియు ఆస్ట్రియాలోను సభ కూడుదురు. వీరి నేకకాలమునందు సమకూర్చక, వారి వంతుల ప్రకారము ఒకసంవత్సరము ఆస్ట్రియావారిని వియన్నానగరమునందును, మఱి సంవత్సరము హంగరీవారిని బుడాపెస్టునగరమునందును చక్రవర్తి సమావేశము చేయుచుండును. ఇట్లు చక్రవర్తిచే నుపపాదింపఁబడిన సమావేశమున మునుముందు చర్చింపఁబడిన సారాంశములు రెండవ రాష్ట్రముయొక్క సామ్రాజ్యసభాభాగమునకు తెలియఁబఱుపఁబడును. అప్పుడు వారు తద్విషయములకు తమ యంగీకారమును చక్రవర్తికి నివేదింపవలసియున్నది. ఇట్లు ఒకరి తరువాత నొకరికి సంవత్సరము విడిచి సంవత్సరమున కుపపాద్యాధికారము లభ్యమగుచుండును. ఆ సారాంశములు ద్విసభాంగీకారమును పడసినవయ్యును సామ్రాజ్యమున కంతకు ననువర్తించుటకు చక్రవర్తియొక్క యనుమతిని పడయవలసియున్నది. ఒకచో సామ్రాజ్యసభాభాగములు రెండును, ఒకటితో నొకటి యేకీభవింపక పోయినయెడల, తద్విషయములను ఉపపాదనసభవారు పునర్విచారణ చేసి, తదనంతరము తిరిగి రెండవ సభాభాగమునకు తెలియఁబఱచి వారి యంగీకారమును రెండవ పర్యాయము కోరుదురు. అప్పటికిని వారి యంగీకారము రానియెడల, మరియొకసారి పునర్విచారణయు, అంగీకారాహ్వానమును జరగును. ఇట్లు ముమ్మాఱు రెండు భాగములును భావపరివర్తనము సలిపినను,

వారి కేకీభావము కుదురని యెడల, రెండు భాగములనుండియు సమభాగములుగ సభ్యుల నేకచో చేర్చి వారి వోట్లు మూలకముగ సారాంశమును నిర్ణయించుచుందురు. కట్టకడపటి యీసమావేశమున మూకభావముతో తమ యంగీకారమును వ్యక్తపఱుచుట తప్ప చర్చాప్రసక్తి యుండదు. ఈప్రకారము సామ్రాజ్యప్రాతినిధ్యపద్ధతి ద్విముఖమున నాలోచన సల్పినను, సామ్రాజ్యవిషయముల నైకాత్మ్యముననే నిర్ణయించుచుండును.

పై నుదహరించిన సామ్రాజ్యతంత్రమునకు మూడు మూలాధారములు కలవు. 1364వ సంవత్సరమున నాల్గవ రుడోల్ఫు హాప్సుబర్గువంశజుల సర్వస్వామ్యములను అవిభాజ్యములుగ చేసిన స్థిరనిర్ధారణము, 1713వ సంవత్సరమున ఆఱవచార్లసు ప్రకటించి తనకొమార్తె మేరియా థెరీజాకు సామ్రాజ్యాధికారము లనుభవింపదగునని కోరి యేర్పఱచిన నైరోపాధిపతుల యంగీకారము నేకముగ పొందిన "ప్రాగ్మాటిక్ సాంక్షను" పత్రికయు; 1848, 1860, 1867 సంవత్సరములలో ఒకటవ జోసెఫు ఆస్ట్రియా హంగేరీల సంస్థానములను సవరించి, వారి ప్రస్తుతసంయోగస్థితిని నియమబద్ధముగ సమరపాలనమును నిరూపించిన రాజశాసనపత్రికయును— ఈ మూడును ముఖ్యాధికారముగ ఆస్ట్రియా-హంగరీ సామ్రాజ్యపాలనానిర్వాహకత్వమున కాధారభూతములై నిల్చున్నవి.

ఆంగ్లేయవిజయప్రార్థనము

చావరాల వేంకటాద్రిగారు

క్రూరుస వస్త్రములన్ సుజనుఁ గీర్తనలన్ గనుమా యనుచుంగన్
సుమహిమగ నీసు నే సుగుణశోభితు సత్పరిపాలనంబు నా
ధిపుఁ డిందు జార్జి భూవరుఁడు దిగ్విజయంబొనరించుటన్ స
ద్విషయుని శ్రీజనార్దనుని విష్ణుని నెప్పుడు భక్తిఁ గొల్చెదన్. 1

మ. మహనీయుండగు జర్మనుండు సుమహన్మాన్యుండగు ద్విప్రుండు స
ద్విమలుం డీ జార్జి నృపేంద్రు సద్ధ్వజ మిలన్ విఖ్యాతమై పొల్పు
గ దిగంతంబుగ ధాత్రిధైర్య ముగుమిన్ గాఢ్వింపఁగాఁ జేయఁగాఁ
గదనంబందు రిపుక్షమాపతులకున్ గందోఁగు మిద్ధల్పుగా
నదరుంగుండెలు చేసి పాఱఁగను జేయున్ దర్పమాత్మారసన్ 2

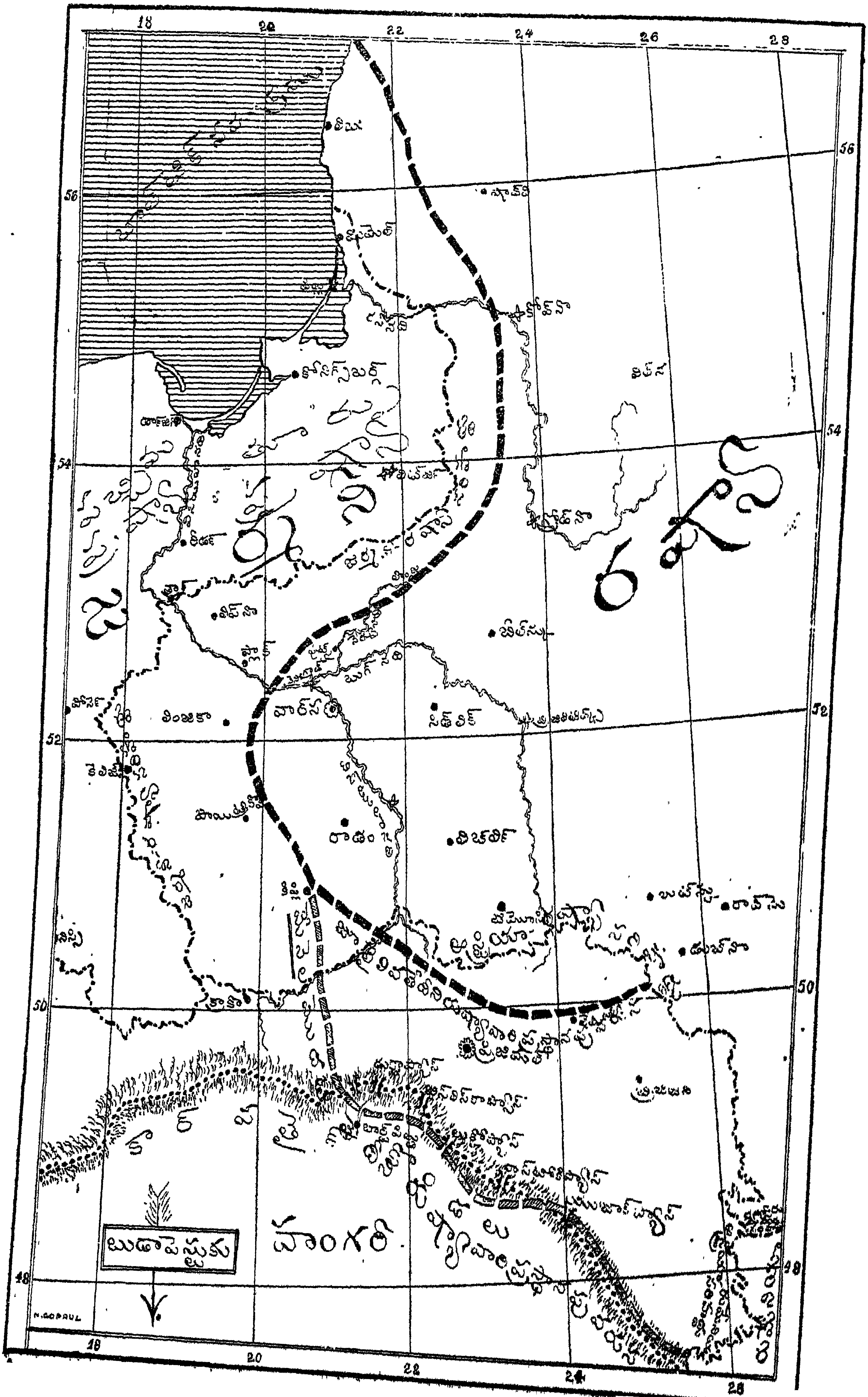
చ. హరియింపు దున్ను చుండఁగ హలాగ్రముచేతను సీటకాఁపులు
సరిబిలి పాఱచుఁ జచ్చు క్రియ నాశనమొంద రిపుక్షితీశ్వరుల్
కలహమునందు జార్జినృపు ఖడ్గముచేతను శ్రీజనార్దనుం
డలఘుతరంబుగాను గరుణామృతదృష్టిని జేయుఁగాత్సతన్. 3

శా. శ్రీరమ్యంబుగ లండనస్పురమునన్ జాగ్వాద జన్మాలయం
మేధారాశిని గూర్చి సంతసమునన్ మిత్రాళి యుప్పొంగఁగన్
భారంబంచని యొంచ కీ ప్రపంచమును బాలించు జార్జిప్రభున్
గారుణ్యంబునఁ బ్రోచుఁగాత భువిఁ గామేశ్వరుం డీయెడన్. 4

ఉ. హైందవరాజ్యలక్ష్మిఁ దగ నందిన కుతూహలుఁ డౌచు జాయతో
నందముగాను హస్తిపురమందున గద్దియ నెక్కి మేలునే
గ్రొందఁగఁ జేసినట్టి కడు యోగ్యుని జార్జిధరాధినాథు సా
నందునిఁ జేయుఁగాత దగ న్యాయమునన్ భగవంతుఁ డెప్పుడున్. 5

AMRUTANJAN DEPOT
BOMBAY

ఆస్ట్రియా-హంగరీ
రుమేనియా
బుకారెస్టు
బల్గేరియా
సోఫియా
బెల్గ్రేడ్
ఏడ్రియాటిక్
సముద్రము
ఇటలీ
టర్కీ
ఆసియా
స్మైర్నా
మోరియా
క్రేటి

బుడాపెస్టుకు
హంగరీ

వైద్యరత్న, పండిత డి. గోపాలాచార్యులు ఏ. వి. ఎస్; ఏ. ఎం. బి. వారి

సుప్రసిద్ధ ఆయుర్వేద ఔషధములు

జీవామృతము.

ఏకారణముచేతనైనను శరీరదార్ఢ్యము తగ్గినప్పుడు రెండు సీసాల మందు సేవించిన తోడనే యథాస్థితి శరీర బలము వర్ధిల్లును. ధాతుపులను రక్తమును వృద్ధి చేయును.

వెల సీసా 1-కి రు. 3—0—0.

వెల డజను 1-కి రు. 32—0—0.

అమృతామలక తైలము.

జ్ఞానతంతులకు మెదడు వజ్రాయుధము. ఈ అమృతామలక తైలాభ్యంజనముచే నీఖడ్గమునకు వాడిగలుగును.

(ప్రధానాంగమగు శిరస్సు చల్లబరుపబడుటచే సర్వావయవములకును సంతుష్టిగలుగును.)

6 ఔన్సుల సీసా 1-కి రు. 0—12—0.

6 ఔన్సు సీసాలు 12 రు. 8—0—0.

ఆయుర్వేదాశ్రమ గ్రంథమాల

వైద్యవృత్తి నవలంబింప దలంచినవారికే గాక సాంప్రదాయ వైద్యవిజ్ఞానముగోరు వారలకు సయితము మిక్కిలి ఉపయుక్తములు. ఇందొక్కొక్క గ్రంథము నొక్కొక్క విషయమును కరతలామలకముగ నొనర్చును. విశేష విషయములు తెలియగోరువారు మా పుస్తకముల పట్టిక కొరకు వ్రాసి కొనిన బంపబడును. పుస్తకముల నన్నింటిని కొనగోరువారు మా గ్రంథమాలకు శాశ్వత చందాదారులగుట మంచిది.

ఇప్పటికి తయారైన గ్రంథములు.

	చందాదారులకు	ఇతరులకు
మాధవనిదానము	రు. 3—0—0	3—0—0
అర్కప్రకాశము	,, 1—8—0	2—0—0
ఆయుర్వేదపరిభాష	,, 1—2—0	1—8—0
పథ్యాపథ్యము	,, 0—12—0	1—0—0
భేషజకల్పము	,, 0—12—0	1—0—0
అగస్త్యవైద్యము	,, 0—3—0	0—4—0
వస్తికర్మము	,, 0—3—0	0—4—0
ఆయుర్వేదాంగశల్యతంత్రము	0—3—0	0—1—0
ఆయుర్వేద చరిత్రము	,, 0—3—0	0—4—0

సుశ్రుతసంహిత - చరకసంహిత (అచ్చగుచున్నవి)

మహర్షి ప్రోక్తములగు అనేక చూర్ణాదీ ఔషధములు ఎల్లప్పుడు సిద్ధముగనుండును.

కేటలాగు ఉచితము.

టెలిగ్రాఫిక్ అడ్రసు:— పండిట్, మదరాసు

ఆయుర్వేదాశ్రమం, మదరాసు, [illegible] ఆచారప్పన్ వీధి, జార్జిటవున్ మదరాసు.

☞ ప్యాకింగు పోస్టేజీ, వేరు.

సంస్కృతాంధ్ర గ్రంథములు

శ్రీమదాంధ్ర భారతము

(పద్యకావ్యము.)

ప్రాతగ్రంథముల సహాయమున సుప్రసిద్ధులగు పండితులు చిరకాలమునుండి సంపూర్ణ పరిశోధనము గావించుచున్నారు. భారతముద్రణ పూర్తికాఁగానే ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడ హరివంశమును ముద్రించెదము. కొన్ని ప్రతులే ప్రకటింపఁబడును గాన వలయువారు త్వరలోనే మాకు తెలియఁజేయవలెను. ఆది, సభా, విరాట, ఉద్యోగ, శాంతి, అనుశాసనిక పర్వములు విడిగా దొరకును. గ్రంథము నాణ్యముగా నుంచి కాలికోబైండు చేయఁబడి, మీఁద బంగారు నక్షరములతో స్ఫుటముగా అచ్చొత్తింపఁబడుచున్నది.

ఆది, సభాపర్వములుగల సంపుటము. 1-కి రూ	1	12
ఆరణ్యపర్వము సంపుటము.	1	12
విరాటోద్యోగపర్వములుగల సంపుటము ,,	1	12
ఆదిపంచకము, ఒకటే సంపుటము ,,	5	0

తక్కిన సంపుటములు అచ్చగుచున్నవి.

ఆంధ్రభాగవతము.

బమ్మెర పోతనామాత్యప్రణీతము గ్రంథము పరిశుద్ధమైన ప్రతులనుబట్టి అచ్చువేయఁబడుచున్నది. ప్రతి 1-కి ఖరీదు రూ. 3-0-0 ఆంధ్రవచనప్రతి రెండుసంపుటములుగా ఖరీదు రూ. 5-8-0

మనుచరిత్ర సటీక

చిన్నసైజున మేలు కాగితములపై చక్కగ ముద్రింపఁబడియున్నది. ఇందు శ్రీకృష్ణదేవరాయల యొక్కయు నాచ్చెవ్వ. రామస్వామి శాస్త్రిగారియొక్కయు ప్రతిమలు గలవు. ప్రతి 1-కి రూ. 1-8-0

ఆంధ్రవచన భాగవతము

బ్రహ్మశ్రీ శతఘంటము వేంకటరంగశాస్త్రి కృతము. 1-కి రూ. 6-8-0.

శ్రీ గురుజాడ శ్రీరామమూర్తిగారి

కవిజీవితములు

ఇదివఱలో వెలువడిన యాంధ్రకవిజీవితములలో నిది మొదటిది. ఇందు పూర్వకవుల చరిత్రలు సమగ్రముగా వ్రాయఁబడుటయేగాక, ఆధునిక కవుల చరిత్రలుగూడ సమగ్రముగా వ్రాయఁబడినవి. దీనికొరకు ఆనేకపుస్తకములు చారిత్రకగ్రంథములు చిత్రములు పూర్వచరిత్రాంశములు మొదలగునవి దానకు సాధనముగాను గ్రహింపఁబడినవి. రూ. 2-8-0

శబ్దార్థ చంద్రిక

శ్రీ... సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారిచే రచింపఁబడినది. పూర్వనిఘంటువులలోని శబ్దములన్నియు సవరించి లక్ష్మీనారాయణీయము మొదలగు నిఘంటువులలో లేని యపూర్వశబ్దములను చేర్చి రమ్యముగా ముద్రింపఁబడియున్నది.

రూ. 2-8-0

ఇవి మొదలుగాఁగల సంస్కృతాంధ్రగ్రంథములు అనేకములు మావద్ద దొరకును. క్యాటలాగులను కోరినవారికి పంపెదము.

అనేకులు కోరుటచే మా అచ్చుకూటమును మదరాసు... 69, నంబరునుండి ఎస్ప్లనేడునకు చేర్చినాము.

ఇంగ్లీషు, తెలుగు, అరవము, అచ్చుపనులు నక్కరగ చేసి యిచ్చెదము.

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండు సన్స్,

192, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి. ఈ.

32 బంగారు పతకములను అనేక సన్మానయోగ్యతా పత్రములను పొందిన

కలియుగ విశ్వామిత్ర ప్రొఫెసర్ టి వి. సుబ్బారావుగారి

ప్రాక్టికల్ మెస్మరిజం & హిప్నాటిజమ్

అనబడు

సమ్మోహనము

ఇందుగల ముఖ్యవిషయములు, మెస్మరు దొరగారి జీవితము, సమ్మోహన విద్యాభ్యాసనాపద్ధతి, దృష్టిఆకర్షణము, సభకట్టు, ఆకర్షణ శక్తి, సమ్మోహనము గచ్చుగెలను చెరువుగా చూపుట, యీహిప్నాసు చేయుట, ఎట్టి క్షుద్రజంతువునైన లోబరచుకొనుమార్గము, అన్యత్ర జరుగు సంగతులు శక్తివలన తెలిసికొనుట, గాలియందు మనుష్యుల లేచునట్లుచేయుట, మొదలగు అనేకవిషయములున్నవి. మొదటి కూర్పు నాలుగువేల ప్రతులు వ్యయమైనవి. రెండవముద్రణము పరిశీలనముగను సిద్ధముగ నున్నది.

ఈగ్రంథమభ్యసించినచో దుస్సాధ్యమగు రోగముల సహితము నివారింప సేయనగును. సమ్మోహనవిద్యవలన ప్రతిజంతువును స్వాధీనపర్చ చనగును. అపూర్వమగు యీగ్రంథము వెల. 1-0-0 పోస్టుఖర్చు 1 2-0

అదృష్టరాజము

సమ్మోహనవిద్య 2 వ భాగము.

అదృష్టమనగా, మనోధైర్యమే. ఈశక్తిలేనివానికి అదృష్టముండనేరదు. ఈశక్తి సంపాదించుటకు లెవన్న యెక్కువ శ్రమపడవలసిన అవసరముండనేరదు. మానవనిస్పృహముగనున్న యీగ్రంథమును చదివిఅభ్యసించినం జాలును. వెల. రూ. 0 8-0

పైరెండు ప్రతులున్ను ఏకకాలమున పుచ్చుకొనువారికి పోస్టుఖర్చులతో రు. 1-0-0 మాత్రమే.

32 బంగారు పతకములను పొందిన కలియుగ విశ్వామిత్రునిచేతయొసంగిన

ప్రాక్టికల్ మెస్మరైజు మంత్రపు కర్రలు

గుణమివ్వనిచో సొమ్ము వాపసు యివ్వబడును. ఈకాలమందు తేలు పాము కాటులవలన అనేకులు అమితబాధను పొంది మృత్యువునోట జిక్కుచున్నారు. దేహస్వభావమునుబట్టి మందులవలన యీబాధలు నివారణ కానేరవు. తేలుగాని, పాముగాని, కఱచినచో విషము బలహీనమగు నరములకు ప్రవేశించి స్వాధీనము తప్పించి ప్రసరించక నిలిపి అమితబాధను కలిగించుచున్నవి. విద్యుచ్ఛక్తి శక్తికన్నను యెక్కువ పనిచేయగలుగు మెస్మరిజముచేత తయారు చేయబడిన ఈకఱ్ఱను నుపయోగించి చూడుడు. కుట్టినచోట గంధమురాసి దాకించిన వో విషము 1, 2 నిమిషములలో సూర్యకిరణములకు విడిచిపోవు నంచుకీర్తి పొందినది. దుఃఖించువారు సంతోషించెదరు. తేలుకర్ర 1-కి రు. 1-0-0 పోస్టేజి రు. 0-4-0 పాముకర్ర 1 కి రు. 1-0-0 పోస్టేజి రు. 0 4-0 రెండుకర్రలు పోస్టేజి సహా రు 2 1-0

మావిలాసము నిట్లు వ్రాయవలెను. మెస్మరిక్ ఎంపోరియము. పోస్టుబాక్సు నెం. 230 మద్రాసు.

కేసరియొక్క రత్నత్రయము

1. లోధ్ర

సంపూర్ణశయ రోగనివారిణి

స్త్రీలకు గలుగు ఋతుశూల (ముట్టుకుట్టు), ఋతుమైపోకుండుట, అకాలఋతువు, మెల్లగాను, ఎక్కువగాను పోవుట, కడుపునొప్పులు, సంతానహీనత, రక్తహీనత, మలబద్ధకము, నూనెకావరాలు, కీళ్ళనొప్పులు, అరికాళ్లు, అరచేతులు మంటలు, మొదలగు స్త్రీల వర్మవ్యాధులను కుదుర్చుటకు ఇది వజ్రాయుధము.

పెద్దబుడ్డి రు. 3-0-0. చిన్నది రు. 1-10-0.

2 అమృత

రక్తశుద్ధి ద్రావకము,

ఇది రక్తహీనత, రక్తదోషకము, కీళ్లనొప్పులు, అజీర్ణము, శుష్కించిపోవుట, సోమరితనము, సంధివాతము, మేహ వ్రణములు, సుఖవ్యాధులు, కండ్లమంటలు, నిస్సత్తువ, వగైరాలను నివారించి శరీరమునకు కాంతిని ముఖమునకు తేజస్సును యిచ్చును.

పెద్దబుడ్డి రు. 3-0-0. చిన్నది రు. 1-10-0.

3. అర్క

శ్వాస నివారణి.

దీనివలన శ్వాసము, కాసశ్వాసము, పడిశశ్వాసము పురాణ శ్వాసము, ఊర్ధ్వశ్వాసము మొదలగు సమస్తశ్వాసములు నిర్మూలముగా తొలగి వ్యాధిగ్రస్తులకు ఆరోగ్యము కలుగుటకు నిశ్చయము.

దీని వెల బుడ్డి 1 కి రు. 1-0-0.

కేసరి కుటీరం

ఆయుర్వేద ఔషధశాల బ్రాంచీలు, మదరాసు.

1. సకింద్రా బజారు,

బ్రాంచి ఆఫీసులు:— ఇమాంబరా వడపేట.

2. న్యాయాధ, దూపువారివీధి.

☞ మాపెట్టె యూట్లలాగు కోరినవారికి నుచితముగా పంపబడును.

ద్విషౌషధములు

ఆర్. మార్టినువారి గ్లిటోరైను

ఈ విశ్వసనీయమైన మిశ్రమపదార్థము, సివిలు మిలిటరీ వారివలన వాడబడి, స్త్రీపురుషులయొక్క శరరోగములను, తత్సంబంధమైన రోగములను కుదుర్చునని వారిచే శ్లాఘింపబడినది. ప్రొద్దువతేనగనే, మూత్రద్వారమునుండి యింద్రియధాతుచే గలుగు దీర్ఘ నీటివిసర్జనము మూత్రమునుండి యిసుకవంటి పదార్థము వెలువడుటయు, మూత్రాశయముయొక్క బాధయు, యితరయే మూత్రవ్యాధులనైనను చక్కగ కుదుర్చ గలుగును.

వెలసీసా 1-కి రు. 1-12-0లు.

ఆర్. మార్టినువారి మాత్రలు. నెం. 2.

శీఘ్రస్ఖలనము, దాతునియాకలవిన జగద్విఖ్యాతిమైన యీ మాత్రలు ఆంగ్లేయవైద్యశాస్త్రములోని ప్రశస్తమైనట్టి, మూలికలచె తయారుచేయబడినవి. సేవించినతోడనే పనిజేసి, శాశ్వతగుణములిచ్చును. అజీర్ణవ్యాధులకును, రక్తముచెడి ఏకారణమువలననైనా చెడ్డపడిన నరముల నిస్సత్తువునకును, వరప్రసాదము వలెయు శుక్లనష్టము, హృదయముయొక్క బలహీనత, పోగొట్టుట కీమాత్రలు పెట్టినపేరు. మనోపరిశ్రమ జేయువారికి మిగులయుపయుక్తమైనవి. 40 మాత్రలుంగల సీసా వెల రు. 1-8-0

ఇంద్రజాలికి మందు

శరరోగము, మూత్రద్వారమునుండి వెడలు తెల్లపదార్థము, మూత్రమునందలి మంట మొదలగు పురాణవ్యాధులైనను, రెండు సీసాలు సేవించిన మార్పుచూడవ, నకసగమైన త్రయాసలలోనైనా, సొమ్ముఖర్చుపెట్టుకొనుచు వైద్యులవెంబడి నెలతిరిగెదరు. మైసూరులోనే దొరకు గంధపు గుంచిగంధపుమూనె యీ మందులో చేర్చబడెను. ఇంద్రజాలమువలె నద్భుతముగ పనిజేసి, తక్షణము బాధను నివారణచేసి మంటను బోగొట్టును. ఉపశమనము కలుగజేయు హానినిజేయదని గ్యారంటీ యియ్యబడును సీసా 1-కి రు. 1-8-0

ఆర్. మార్టినువారి శ్వాసరోగహరి.

ఈ ఉబ్బసనివారిణి ఒకసీసా సేవించుటచేతనే ప్రబలమైన ఉబ్బసము, దగ్గు, పురాణదగ్గులు, పడిశెము, గొంతునొప్పిలోనగు అన్నిహృద్రోగములు నివారింపబడును అగత్యములేని బాధలకు లోనై, ఏల శ్రమపడెదరు. ఒకసీసా సేవించి చూడుడు. తక్షణమే దానిగుణము తెలియనగును. అప్పుడు యిక అవుషధములను జేసిన కాలములలో నుపయోగించ నవసరముండదు. శ్వాసరోగములకిది అవుషధరాజము. హృదయమునకు బలమునొసగి, ఊపిరితిత్తులను బాగుజేయును. 60 మా॥ సీసా రు. 1-0-0

ఆర్. డి. కార్లైల అండుకో

నెం. 11. ఫ్రేరగోష్ఠ, పోష్టు, బొంబాయి.

జింటాన్

అద్భుతమైన టానిక్

అరోచక హారి

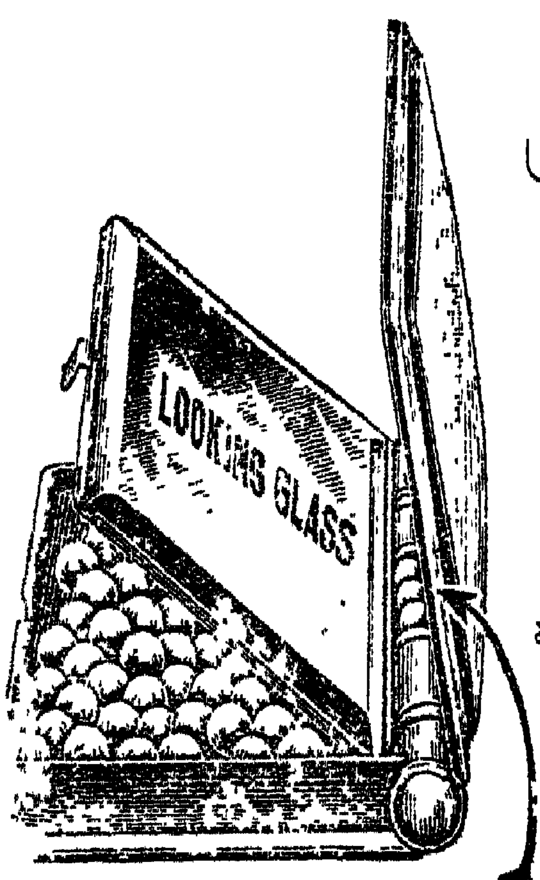
జింతాన్ అనునది యొక ప్రసిద్ధమైన యౌషధము. ఇది జీర్ణకోశము నకు గల్గు బాధలకు మిక్కిలి యుపయోగకరమై సర్వవిధ రోగములను నివృత్తి జేయు శక్తిగలది.

ఇది సర్వదేశ [illegible] ప్రసిద్ధిజెందిన రాజవైద్యులచే [illegible] బడి [illegible] నివారికల్ల [illegible] మయిన ఓషధులచే జేయబడ్డది.

రాజవైద్యులగు ప్రొఫెసర్ నోరిహీరోమివా ఎం. డి. గారివల్లనున్న ప్రొఫెసర్ జెంతిరో ఇనౌయి, [illegible] గారివల్లనున్ను తయారు చేయబడి వాటి మాహాత్మ్యమును జపానుదేశపు రాజుగారి సైన్యమునకు సర్జన్ ఇనిస్పెక్టర్ జనరల్ గారైన [illegible] జె. మాట్సుమొటో ఎం. డి. గారివల్లనున్ను, ఓడయాత్ర సైనికులకు సర్జన్ ఇనిస్పెక్టరు జనరల్ టి. సుతాముగారివల్లనున్ను పరీక్షింపబడి శ్లాఘింపబడ్డది.

జీర్ణశక్తిని వృద్ధిజేయుటలో నిది అసమానమయిన [illegible]. జీర్ణకోశము [illegible] దాని స్వాభావమునకు నెట్టి దుర్గుణము గల్గు జేయక మిక్కిలి యుపయోగకరమై [illegible].

ఇందు జేరియుండు ఓషధుల పరిశుద్ధత జేత యీ యౌషధము సమస్త రోగములను నివృత్తిజేయు శక్తి గలిగియున్నది. దీనినుపయోగించిన శ్వాసమునుండి వచ్చెడు దుర్గంధ వాయువులను పోగొట్టి [illegible] సువాసనను కలుగజేయును. దీనియందు సువాసన యుండుటబట్టి పొగాకు సారాయి మొదలగువాటి యొక్క [illegible] వాసనలను వెలిపుచ్చును.

pills come out from
ere at each opening.

ఇదిగాక [illegible] శుద్ధిపరచుటవలన సభాసభలయందు [illegible] ప్రసంగించుటకును, పాటకులు వుపయోగించిన [illegible] శుద్ధిని కలుగజేయును.

30 మాత్రలు గలసీసాపొట్లమునొక్కటి ధర		0. 1 6
65	,, ,, ,,	0 3 0
195	,, చిన్న మెటల్ డబ్బి సహా	0 - 8 - 0
455	,, మంచి అందమైన మెటలు డబ్బి	1 0 0

సోల్ ఏజంటు:—ఎస్, వైద్యా [illegible],
33 నైనియప్ప నాయకన్ వీధి, [illegible].

మరియు:—మందులు, తలనూనెలు, సువాసన ద్రవ్యములు [illegible] యునట్టి ఎలెంబిక్ కెమికల్ కమ్పెనీ లిమిటెడ్ వారికిన్ని,

2. ప్రొఫెసరు గజ్జెన్న, చవుకయగు గృహోపయోగ ఔషధము. టానిక్ [illegible] గిరిగాం బొంబాయి వారికిన్ని,
3. డోంగ్రేగారి బాలమృతమునకున్ను,
4. బెలుమాయగారి నొప్పులకుందునకున్ను సోల్ ఏజెంట్లు:—
5. ఇత్తడిమైన వుపత్తుల స్టేండులు తయారుచేయుదురు.

డోంగ్రేగారి బాలామృతము

DONGRE'S BALAMRIT.
THE IDEAL TONIC FOR CHILDREN.

మధురమైనరుచి
బిడ్డలత్యంత
సంతోషముతో
పుచ్చుకొనెదరు.

బలహీనులగు,
ఎండిపోవునట్టి
బిడ్డలకు పునరు
జ్జీవనము
గలిగించును.

యోగ్యతాపత్రములు.

జాంనగర్ హైస్కూలు హెడ్‌మాస్టరు:—నా కుటుంబములో బాలామృతమును సర్వదా ఉపయోగింపుచున్నాను. దాని గుణములవలన దాని పేరును సార్థకపఱచుకొనుచున్నది. అనగా, "బిడ్డలకు అమృతము" (అనిపున్నది.) కరీంమహమ్మద్, ఎం.ఏ, ఎల్.ఎల్.బి.

ప్రాణలాల్ భాయి శంకర్, మెవారులోని శనివార్ మహారాజా సాహేబు కుమారులకు గార్డి యను:—డోంగ్రేగారి బాలామృతము వలన గాకున్నచో ప్రాణమునకే యాశలు వదలుకొనవలసి నంతటి బలహీనస్థితి యందున్న, నా కుమారునికి మీ బాలామృతమును నే నుపయోగించితిని. అతడిప్పుడు సుఖముగానున్నాడు. (అనిపున్నది.) ప్రాణలాలు భాయి శంకర్.

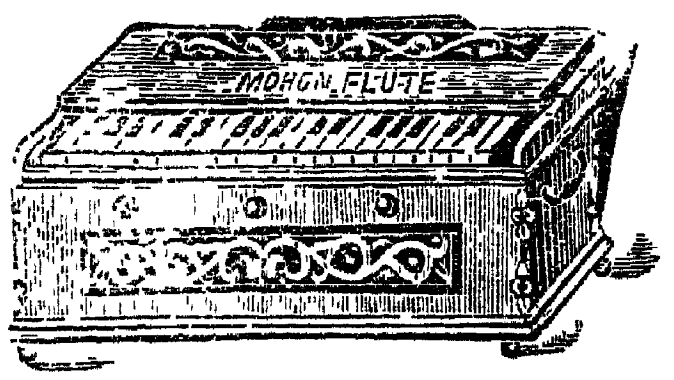
మదరాసు ఏజెంట్లు:—ఎస్. వైద్య అండు కంపెని, పార్కుటవున్

ప్రొప్రయిటరులు:—కే. టి. డోంగ్రే అండు కంపెని, గిరిగాం, బొంబాయి

సర్వేశ్వరాలు, పకిరమాలిరి హార్మోనియములకొని మృహాగాధరముకు రోగొట్టుకొనకద్దు.

పాల్ అండు సన్సువారి స్వచ్ఛమగు

మోహనఫ్లూటును కొనుడు.

అన్ని హార్మోనియములకు ప్రభువు. హిందూదేశ శీతోష్ణస్థితికి, పాటకు దగిన రీతిని తయారుచేయబడినది. 3 సంవత్సరములకు పూచీ యివ్వగలము.

సింగిల్ రీడు వెల రు. 35-40-45

డబల్ ,, ,, 60-65-75

రు 5-లు అడ్వాన్సుతో సహా ఆర్డరు పంపవలెను. దగ్గిరనైన స్టేషను పేరు వ్రాయండి కేటలాగు ఉచితముగా పంపబడును.

పాల్ అండు సన్సు,

2 లోయరు చిత్పూరు రోడ్డు,

(A. P.) కలకత్తా.

సర్వజీవన్.

దాతుపుష్టికి యన్నిటికి మిన్న.

ఇది సంజీవివంటి ఒక వనమూలిక. ఇనదియే ... హార్మ ... కుల అతిరహస్యపు అవుషధము. దీని ప్రభావము ... కలయునన్న రాత్రి పరుండబోవు ... కొన్ని నిమిషములలో దాని ప్రభావము ... ద్వారములకు సంభవించెడి అనేకవ్యాధులకు ... రాజువంటిది. రక్తమును శుభ్రపరచి నరములకు ... దేహమునకు బలమును కాంతినిచ్చును. 20 ... లను మొదలంటు నాశనము చేయుటలో ... "సర్వజీవన్" ఇది స్త్రీలు పురుషులు ... వృద్ధులు ... నుపయోగించవచ్చును. ఇది ... వసించి మిగుల బలమును ఆయుర్వృద్ధి ...

వెల టిన్ను 1-కి 2-0-0 పోస్టేజి ...

ఫార్మసీ బి. యస్. నాయుడు

కలియుగ భీమ.

ఒంగోలు, గుంటూరు జిల్లా.

చదువదగిన ప్రకటన

(1) మద్రాసు నస్యము

శ్రేష్ఠమైన నస్యము 1 శేరు రు 0-12; వీశె రు. 8-0

ఘ్రాణదోషములను పోకార్చు సుగంధనస్యము

3 బుడ్లు రు 0-12; 1 డజను రు 2-4-0

(2) కథలు పుస్తకములు

సరస్వతి, సావిత్రి, దమయంతి, కౌసల్య రు 0-5

సులోచన- ఖండశిరంబును మాటలాడునట్లు చేసిన

సతివ్రత కథ, ప్రతి 1-కి రు 0-1-6; డజను రు 1-0

రుక్మిణీపరిణయ నాటకము - నూతన డ్రామా రు 0-8

కలభాషిణి; చంద్రరేఖ; పుష్పలీలావతి;

హిందూ పురాణకథలు ... సంపుట 1-కి రు 0-8

రాజయోగప్రదీపిక - వేదాంత విషయము

అసనపటములు గలది. టీకా॥ తా॥ ... రు 3-0

పతంజలిశాస్త్రయోగము టీకా॥ తా॥ ... ,, 1-0

చిద్విలాసబ్రహ్మానందాభ్యుదయము- వేదాంతవిషయము

డ్రామా రూపకముగా వ్రాయబడియున్నది. రు 0-6

స్టేషనరీ:— ఫౌంటన్ పేనా 1 రకం రు 7-14; 2 రకం 2-8

యస్. వేంకటరాయలు అండు సన్

87 రామస్వామి వీధి, మద్రాసు.

మదనకామేశ్వర లేహ్యము.

ఇది గొప్ప వనౌషధములచే చేయబడినది ... ముఖ్యముగా వీర్యవృద్ధిని, బలమును, ధాతుపుష్టిని, కలిగించును. (2) ... మేహములు, నీర్కావి, నీరసత్వము, శుక్లనష్టము, స్వప్నస్ఖలనము, అతిమూత్రము, ... (3) రక్తమును శుభ్రపరచి వృద్ధిపొందించును. (4) ... వృద్ధులకైనను యౌవనమును నింపించును. (5) ... కామసుఖమును, సంతానమును, బలమును ... స్త్రీ పురుషులు నమ్మకముగా సేవించదగిన ఔషధరాజము. ... అనేక యోగ్యతాపత్రము లున్నవి. ... వెల మిగుల స్వల్పము. 20 తులములు డబ్బి రు. 1-0-0 మాత్రమే.

గంధక రసాయనము

యిది 18 కుష్ఠువులు, ... ధులు) సవామేహములు, శెగలు, ... ములు, గనదోషము, ... లను 4 డబ్బీలతో 40 ... నిర్మూలము చేసి ... చున్నది. 20 తులముల డబ్బి రు. 2-0-0 (4 డ॥ రు. 7.)

వి. పి. ఖర్చు వేరు. కేటలాగు ఉచితము.

5 రూ పైబడిన ఆర్డరుకు రు 1 కి 0-2-0 కమీషనిచ్చెదము.

మేనేజరు, ఆయుర్వేదసమాజం. పొన్నూరు, గుంటూరు జిల్లా.

అమృతాంజనము

అమృతాంజనము గాయము పుండ్లకు ఘనమయిన మందు

చక్కని డబ్బీతో సహా సీసా 1-కి రూ. 0-8-0 ప్రతియూరు నుండు దొరుకును.

అమృతాంజనము లోకప్రసిద్ధిని బడసియున్నది. అమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు సిద్ధామృతము.

అమృతాంజనము అమృతశబ్దమాదినిగల మాయమందుగాదు.

నకలుమందులవలన మోసముగలుగును.

పంచభాషచీటిని చూచికొనిన మోసముగలుగదు

అమృతాంజనము అంజనశబ్దముంతమునగల నకలుమందుగాదు.

అమృతాంజనమునకు సాటియైనమందు అమృతాంజనమే.

అమృతాంజనపు జగత్ప్రఖ్యాతివలన దేశమునందంతటను అమృతములు అంజనములు బలసినవి.

దంతచూర్ణము

ఈ దంతచూర్ణముతో పండ్లు తోముటవలన చిగుళ్ళనుండి రక్తము స్రవించకుండును. నోటి దుర్గంధము లేక యుండును. పండ్లు ముత్యములవలె తెల్లగానుండును. అనేకులవల్ల ప్రతిరోజు వాడబడుచున్నది. సర్వసామాన్యముగ వాడుటకు దగియున్నది

డబ్బీ 1-కి 0-2-0 డజను రూ. 1-2-0

ఒకసారి వాడి పరీక్షించి చూచుట యుక్తము.

పండ్లపోటుకు తీపులకు మంచిపొడము.

పండ్లకు బలమునిచ్చును. ప్రతివారము వేలకు వేలు డబ్బాలు విక్రయము.

మోహినీ తైలము

స్త్రీ పురుషులు వాడుటకు యోగ్యమైనది. మెదడుకు చలువజేయును. కండ్లకు చలువజేయును వెండ్రుకలు పెరుగును. వెండ్రుకలు రాలకుండును. వెండ్రుకలు నునుపుదేరును. మనోహరముగానుండును. సువాసన గలిగియుండును. సుఖనిద్ర, విశ్రాంతినిచ్చును.

5 తులములుగల సూనె సీసా 1-కి రూ. 0-12-0

తామర తైలము

డబ్బీ 1-కి 0-4-0

తామర ఒకవిధమైన పురుగులవలన చర్మముమీద గాని, వెండ్రుకలలోగాని, గోళ్ళలోగాని, పుట్టవచ్చును. పురుగులలోని భేదములబట్టి తామరలోను రెండు మూడు భేదములు గలవు.

రాజారాణి గుర్తుగల తామరతైలము పూర్తి నాశకములగు చాలమంచి మందులతో తయారు చేయబడి ప్రఖ్యాతిగాంచినది. అనేక సంవత్సరములనుండియున్న తామర నాలుగైదుసారులు రాచిన తోడనే పోయినదని వేలమంది మాకు వ్రాసియున్నారు. గాన, తామర, తీట, పనుగ గజ్జి మొదలగునవి గలవారందరు ఈ తైలమును ఒకసారి వాడి చూడ గోరెదము. దీనిని రాచిన మంటయుండదు. చర్మము నలుపెక్కదు, పుండు పడదు.

సిద్ధౌషధము !

ఆనందనిధి

దివ్యామృతము !

సకలజనులకు సాధారణముగాగలుగు వీర్యనష్టకారణములను, తత్పరిహారమును సాంగోపాంగముగ నెఱింగిన వైద్య పండితులకడ నౌషధముల బుచ్చుకొనినచో గాని దేహపుష్టిని వీర్యవృద్ధిని ఆనందాతిశయమును ప్రజలు పొందరనుట యెల్లరు నెఱింగినదియే. అఫీను మొదలగు మాదకపదార్థములఁగలిపి మందుల జేసియిచ్చెడివారు లోకంబున గలరు. అట్టిమందులచే తాత్కాలిక మైన సుఖంబును మనస్సంతోషంబు గలిగినను వెనుక దాని చేగలుగు చెడుగులకు మేరలేదు. కావున నట్టి మందులను బుచ్చుకొని తీరని దుఃఖములకు లోనుగాకుండుటకై హెచ్చరించెదము.

పూర్వకాలమున మనవారలు కందమూలముల భుజించుచుండినందున వారలందఱును చాలకాలము బ్రతుకువారలుగను బలశాలురగ నుండిరి. అప్పుడేగాక యిప్పటివారగు ఇటలీ దేశస్థులలో ననేకులు, "కందమూలముల భుజించుటచే దేహము బలపడుచున్నది. వీర్యము వృద్ధియగుచున్నది. దానిచే వ్యాధులధికముగా రాదు. బలమైన పుత్రులు పుట్టుదురు. ఆ బిడ్డలకును, తీట గజ్జి కురుపులు, అల్పాయువు మొదలగు దుర్గుణము లడుగంటును. ప్రాణులును చిరజీవులై యుందురు" అని చెప్పెదరు. అట్లగుటచే వనమూలికలు చేరిన మందుల సేవించుట యుత్తమోత్తమ మార్గము.

అట్లగుటచే మేమిపుడు మూలికల చేరికచే "ఆనందనిధి" యను మాత్రలచేసి తక్కువవెల కిచ్చుచున్నాము. ఈ యానందనిధి యానందనిధి యౌ యని సేవించు ప్రతివారును వెనుదీయక చెప్పగలరు. ఈ మాత్రలను సేవింపవలసినవార లెవరనిన:—

(1) యౌవనవంతులైనను బలహీనులు, (2) గనోరియా, మశూచి మొదలగు రోగములచే చిక్కిన దేహము గలవారు, (3) చదువునందే తమ కాలమును వినియోగింపుచుండుటచే కపాలమునకు ఉష్ణమెక్కి జ్ఞాపకశక్తిలేని వారలు (4) స్వప్నస్ఖలనము గలవారలు (5) మనోనిబ్బరము లేక రోగములపాలయిన వారలు (6) కన్నవన్నియు తిని యుష్ణాధిక్యముచే నిస్సారులయినవారు (7) దేహమునకు బలమెక్కించి యోగాదులభ్యసింప గోరువారు.

ఈమాత్రలలు పురుషులను మాత్రమేగాక స్త్రీలును నిశ్చయముగ నుపయోగింపనగును, ఈ మాత్రలింతమాత్రమేగాక, యెన్ని మందులు తినినను పోని ఒంటితలనొప్పిని తెప్పున మాన్పును. అటుల మాన్పుటకు కారణమేదియనిన:— విషయాసక్తులగువారికి తలయందు నొకవిధమైన పోటునునరముల యీడ్పును సోమరితనమును, బలహీనమును గలుగును. ముఖము వాడును. ఈ దుర్గుణము లన్నిటిని ఆనందనిధిమాత్రలు పోగొట్టుటయే. కావున నందఱును ఈమాత్రలను సేవించి మహానందము నందుదురనియే తక్కువవెల నుంచియున్నాము.

48 మాత్రలుగల బుడ్డి 1 టి వెల 1-0-0 పోస్టేజి 0-3-0.

మంచిసమయము ! వేనవేలు ఖర్చుబడినవి !! వెనుక దొరకవు !!! ఈపంచలు కొనువారికి, పంచ 1-కి అత్తర్లా ర్పాటము.

ఆరోగ్యని కోదండ్రప్రలాపము అను గ్రంథమొకటి ఇనాము.

మేలైన జపాను పట్టు పంచలు

వాచకులారా! శృంగారమున్ను నాగరికతయున్ను గల పట్టుపంచలు పండుగ దినముల ఆనందముకొరకు తెప్పించి విక్రయించినది పోగా మిగత కొద్ది పంచెలుమాత్రమే యున్నది. ఇందులో ఎరుపు పచ్చ ఆకుపచ్చ, రోజా, మేఘవర్ణం ఇత్యాదిరంగులుగలవి, శ్లాఘనీయమైనవి, త్వరపడుడు.

5½ మూరనిడివిన్ని 2½మూర వెడల్పుగల పట్టుపంచ1కి 2-0-0

పంచ 1-కి తపాల ఖర్చులు 0-4-0

డిటో రెండు పంచలు కొనువారికి తపాలఖర్చులు ఇనాం.

ధనలక్ష్మీకంపెని, 6. వెంకటేశ మేస్త్రీవీధి, సాహుకారుపేట, మద్రాసు.

కలరా మాత్రలు

డబ్బీ 1-కి 12 మాత్రలు వెల రూ. 0-6-0.

కల్లరాఫ్లేగునలెనే ఒకవిధమైన అంటుజాడ్యము. ఇదిగాలియందునీటియందునుపరమాణుప్రమైన విషపురుగులు చేరుటవలన గలుగును. తగిలిన వెంటనేమందును తినుటఆవశ్యకము.కలరాయున్నచోట నీటిని కాచిత్రాగుట యుక్తము.

కఫహారి

సీసా1 కి రూ. 1-0-0 వి. పి. సహా రూ 1-4-0.

దగ్గు శ్వాసకోశములందు బలహీనతవలన ఏర్పడును. ఇది అనేకవిధములు. శైత్యమువలన ఏర్పడిన దగ్గు. శీతకాలమున ప్రబలించు దగ్గు. శ్వాసకోశముల సూక్ష్మనాళములందు ఏర్పడుదగ్గు, ఉబ్బసము, క్షయ దగ్గు. దగ్గుకు సేవించవలసినమందు దగ్గువిధమును బట్టి యుండును

కఫహారి చూర్ణము

చిన్నడబ్బీ 1-కి 0-8-0 (6 డబ్బీలవరకు గలది)

1-కి వెల రూ 2-0-0.

ఈ చూర్ణము ననసూలికిలచే చేయబడినది.దగ్గు, ఉబ్బసము, కాసపీనస, శైత్యజ్వరము మొదగువానికి మిగుల ఉపయోగించును. దీని వెంటనుంచుకొనుటమంచిది.

గ్రహణీమాత్రలు

20 మాత్రల డబ్బీ 1-కి రు 0-8-0 వి. పి. 0-12-0

రక్తవిరేచనములు, బంకవిరేచనములు, జిగటవిరేచనములు, అన్నవిరేచనములు మొదలగునవి ఈ మాత్రలను మూడుపూటలు సేవించినంతనే నిలిచిపోవును. పసిపిల్లలకుకూడ వాడవచ్చును. గుణము వెంటనే కనుపడును.

అమృతాంజన డిపో, నెం 6,7 తంబుశెట్టివీధి, జార్జిటవును, మదరాసు.

గజ్జికి తైలము

వెల డబ్బీ 1-కి రు. 0-3-0 వి. పి. సహా 0-7-0

గజ్జి, చీడ శరీరమంతట వ్యాపించి ముఖ్యముగ చిన్నపిల్లలకు విశేషబాధను గలిగించుచున్నవి. ఈతైలమును నాలుగుపూటలురాచిన తప్పక పనిజేయును.

మూలశంకకు తైలము

డబ్బీ 1-కి వెల రూ 0-12-0

మూలశంకవలన ఆసనముదగ్గర చర్మము లావుబారి క్రమముగ చిన్నచిన్న మొలలు ఏర్పడును. ఇది పైత్యకోశపు మందతవలన (Torpid liver,) గలుగును. అతికాక, బడలిక, విశేషకాలము ఒకచోట కూర్చుండుట, మలావరోధమువలన బహిర్దేశమునకు పోయినప్పుడును ఇతరసమయములందును రక్తముపడును.వీనువలన కొంతకాలమువాడిన మూలశంకరోగము తగ్గగలదు.

చుండుకు నూనె

వెల సీసా 1-కి రు 0-6-0 వి. పి. సహా 0-10-0

ఈ నూనెనురాచిన చుండు, పేలు రాలుట, జిల, గోకుడు పుండ్లు మొదలగునవిమానును. దీనివలన వెంట్రుకలకు నూనిగలుగక చక్కగ బెరుగ గలవు.

సుఖభోగి తైలము

డబ్బీ 1-కి రు 1-0-0 వి. పి. సహా 1-4-0

అన్నివిధముల వ్రణములకును, కొరుకు పుండ్లకును ఈతైలము ఉపయోగించును. ఈతైలమును రాచిన పుండ్లు మానును. లోపలికి మాత్రలను తినవలయును. అన్నిగాయములను మాన్పును.

కుష్టుకు తైలము

డబ్బీ 1-కి వెల రు. 0-8-0 వి. పి. సహా 0-12-0

ఈతైలము పొడలు,బొల్లి,తెలుపు,నలుపు,కుష్టులకు రాయుటకు ఉపయోగించును.

అమృతాంజనము డిపో, 109, ఫ్రేరిరోడ్డు, బొంబయి.

అమృతాంజనము అన్నినొప్పులకు అమృతమువంటిది